INCUNABULA
L. Inv. Ct. 14.120

INCUNABULA
L. Inv. Ct. 14.121

JOHANNES TORTELLIUS ARRETINUS

C o m m e n t a r i o r u m g r a m m a t i c o r u m d e o r t h o g r a p h i a d i c t i o n u m e g r a e c i s t r a c t a r u m p r o o e m i u m. Venetiis, Hermanus Lichtenstein Coloniensis, I2 Novembris I484.

I96 ff.nn.

D e f e c t u s. Desunt folia duo scilicet folium primum et folium ultimum libri, ambo sine texto.

Hain, I5.569. - BMC V, p.357. - Schubert, A. Die Wiegendrucke der Studienbibliothek zu Olmütz, Nr.Nr.I559, I560. - Louda, J. Soupis prvotisku Universitni knihovny v Olomouci, Nr.Nr.I804, I805.

- -

ISIDORUS HYSPALENSIS episcopus

L i b e r e t h y m o l o g i a r u m. Basileae, [Michael Furter aut Joannes Amerbach aut Nicolaus Kessler], 8 Augusti I489.

4 ff.nn., I04 ff.cum imaginibus.

Hain, 9.274. - BMC III, p.783. - Schubert, A. Die Wiegendrucke der Studienbibliothek zu Olmütz, Nr.942. - Jędrzejowska, H.i Polaczkowa, M. Katalog inkunabułów Biblioteki Miejskiej w Gdańsku, 333. - Katalog inkunabułów Biblioteki Zakładu im.Ossolińskich we Wrocławiu, I83. - Kocowski, B. Katalog inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, I50I.

Liber ethymologiarum Isidori Hyspalensis epi

Basilea 1489.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР
14. 121

Registrum in libros

etymologiarum sancti Isidori hispalensis episcopi. Et primo capitula libri primi.

2 De disciplina et arte. Capitulū. j.
2 De septē liberalib⁹ disciplinis. ij.
2 De litteris cōmunibus. iij.
3 De grammatica. iiij.
3 De partibus orationis v.
3 De nomine vj.
3 De pronomine vij.
3 De verbo viij.
4 De aduerbio ix.
4 De participio x.
4 De cōiunctione xj.
4 De prepositione xij.
4 De interiectione xiij.
4 De voce xiiij.
4 De syllaba xv.
4 De pedibus xvj.
5 De accentibus xvij.
5 De figuris accentuum xviij.
5 De positura xix.
5 De notis sententiarum xx.
5 De notis vulgaribus. xxj.
5 De notis iuridicis xxij.
5 De notis militaribus xxiij.
6 De notis litterarum xxiiij.
6 De notis digitorum xxv.
6 De orthographia xxvj.
6 De analogia xxvij.
6 De etymologia xxviij.
6 De glosis xxix.
6 De differentijs xxx.
6 De barbarismo xxxj.
7 De soloecismo xxxij.
7 De ceteris vicijs xxxiij.
7 De metaplasmis xxxiiij.
7 De schematibus xxxv.
7 De tropis xxxvj.
8 De prosa xxxvij.
8 De metris xxxviij.
9 De fabula xxxix.
9 De vocabulo historie xl.
9 De p̄mis auctorib⁹ historiaꝝ xlj
9 De vtilitate historie xlij.
9 De generibus historie xliij.

Capitula libri. ii.

9 De rhetorica ⁊ eius nomine Ca. j.
9 De inuētorib⁹ rhetorice artis ij.
10 De nomine oratoris ⁊ partibus rhetorice. iij.
10 De tribus generib⁹ causarū iiij.
10 De gemino statu causarum v.
10 De tripartita cōtrouersia vj.
10 De quattuor ꝑtibus orōnis vij.
10 De q̄nq; modis causarꝝ viij.
10 De sylogismis ix.
11 De lege x.
11 De sententia xj:
11 De catasceua ⁊ anasceua xij.
11 De prosopopeia xiij.
11 De ethopeia xiiij.
11 De generibus questionū xv.
11 De elocutione xvj.
11 De trimodo genere dicendi xvij.
11 De colo cōmate ⁊ periodis xviij.
11 De vicijs littrarū ⁊ verborū ⁊ sententiarū cauendis xix.
11 De iuncturis verborum xx.
11 De figurl verboꝝ ⁊ sn̄iarum xxj.
12 De dialetica xxij.
12 De differentia dialetice ⁊ rhethorice artis. xxiij.
12 De diffinitione ph̄ie xxiiij.
13 Quid sit philosophia xv.
13 De isagogis porphirij xvi.
13 De cathegorijs aristotelis xvij.
13 De perihermenijs aristotelis xviij.
14 De sylogismis dialecticis xix.
14 De diuisione diffinitionū ex marij Victorini libro abbreuiata xxx
14 De topicis xxxj.
15 De oppositis xxxij.

Capitula libri. iii.

15 De vocabulo arithmetice distipline Capitulum. j.
15 De auctoribus eius ij.
15 Quid sit numer⁹ ⁊ vn̄ dicat̄ iij.
15 Quid prestent numeri iiij.
16 De prima diuisione pariū ⁊ imparium. v.
16 De scd̄a diuisiōe toti⁹ nūeri vj.
16 De tertia diuisiōe toti⁹ nūeri. vij.
16 De differentia arithmetice geometrie ⁊ musice viij.
17 Q̄ numeri infiniti existūt ix.
17 Quid sit geometria. ⁊ de inuētoribus ⁊ vocabulo ei⁹. x.
17 De quadripartita diuisione geometrie xj.

Registrum

17 De figuris geometrie xij.
17 De numeris fm geome triam querendis xiij.
17 De musica t eius nomine xiiij.
17 De inuentoribus eius xv.
17 Quid possit musica xvj.
17 De tribus partibus musice xvij.
17 De triformi musice diuisione xviij.
17 De pma diuisione musice que armonica dicatur xix.
17 De secunda diuisione que organica dicatur xx.
18 De tertia diuisione que rithmica nūcupatur xxj.
18 De musicis numeris xxij.
18 De astronomia xxiij.
18 De inuentoribus eius xxiiij.
18 De scriptoribus astronomie xxv.
18 De differentia astronomie t astrologie xxvj.
18 De astronomie ratione xxvij.
18 De mundo t eius nomine xxviij.
18 De forma mundi xxix.
18 De celo et eius nomine xxx.
18 De situ sphere celestis xxxj.
18 De motu eiusdem xxxij.
18 De cursu eiusdem sphere xxxiij.
18 De celeritate celi xxxiiij.
18 De axe celi xxxv.
18 De celestibus polis xxxvj.
19 De cardinibus celi xxxvij.
19 De conuexis celi xxxviij.
19 De ianuis celi xxxix.
19 De gemina celi facie xl.
19 De quattuor partibus celi xlj.
19 De hemisperijs xlij.
19 De quinq; circulis celi xliij.
19 De zodiaco circulo xliiij.
19 De candido circulo xlv.
19 De magnitudine solis xlvj.
19 De magnitu dine lune xlvij.
19 De natura solis xlviij.
19 De cursu solis xlix.
19 De defectu solis l.
19 De ītnere solis lj.
19 De lumine lune lij.
19 De formis lune liij.
19 De interlunio lune liij.
19 De cursu lune lv.
19 De vicinitate lune ad terras lvj.
19 De eclipsi solis lvij.
19 De eclipsi lune lviij.
19 De differentia stellarum siderum et astrorum lix.
19 De lumine stellarum lx.
19 De situ stellarum lxj.
19 De cursu stellarum lxij.
19 De vario cursu stellarum lxiij.
20 De interuallis stellarum lxiiij.
20 De numero circulari stellaꝝ lxv.
20 De stellis planetis lxvj.
20 De precedentia et antegradatione stellarum lxvij.
20 De remotione vel retrogradatione stellarum lxviij.
20 De statu stellarum lxix.
20 De nominib⁹ stellaꝝ quibus ex causis nomina ceperūt lxx.

Capitula libri iiij

21 De medicina Capitulum j.
21 De nomine eius ij.
21 De inuentoribus eius iij.
21 De trib⁹ heresibus medicoꝝ iiij.
21 De quatuor hūoꝝb⁹ corpm v.
21 De acutis morbis vj.
21 De chronicis morbis vij.
22 De morb⁹ q̄ ī supficie cutis videt viij.
22 De remedijs t medicaminib⁹ ix.
22 De libris medicinalibus x.
22 De instrumentis medicoꝝ xj.
22 De odoribus t vnguentis xij.
23 De iuuo medicine xiij.

Capitula libri v

23 De auctoribus legum Capitulum j.
23 De legib⁹ diuinis t hūanis ij.
23 Quid differunt inter se ius leges t mores iij.
23 Quid sit ius naturale iiij.
23 Quid sit ius ciuile v.
23 Quid sit ius gentium vj.
23 Quid sit ius militare vij.
23 Quid sit ius publicum viij.
23 Quid sit ius quiritum ix.
23 Quid lex x.
23 Quid scita plebium xj.
23 Quid senatus consultum xij.
23 Quid constitutio t edictum xiij.
23 Quid responsa prudentium xiiij.
23 De legibus consulanbus et tribunitijs xv.
23 De lege satyra xvj.
23 De legibus rhodijs xvij.
23 De priuilegijs xviij.
23 Quid possit lex xix.

Registrum

23 Quare lex facta sit xx·
23 Qualr debeat fieri lex xxj
23 De causis xxij
23 De testibus xxiij
23 De instrumentis legalibus xxiiij
24 De rebus xxv
24 De crimib⁹ in lege ꝑstitutis xxvj
25 De penis i legib⁹ ꝑstitutis xxvij
25 De chronice vocabulo· xxviij·
25 De momentis t horis xxix·
25 De diebus xxx
26 De nocte· xxxj·
26 De hebdomada· xxxij
26 De mensibus xxxiij·
26 De solsticijs t equinoctijs xxxiiij
26 De temporibus anni xxxv
26 De annis xxxvj·
26 De olimpiadibus et lustris et iubileis xxxvij
26 De seculr t etatibus xxxviij
27 De discretione temporum xxxix

Capitula libri·vi·

28 De ve·t no·testō· Caplm I
28 De scriptoribus et vocabulr sanctorum librorum ij
29 De bibliothecis iij
29 De interpretibus iiij·
29 De eo q̄ ꝑmū romā libros aduexit·v·
29 Qui apō nos bibliothecas istituerūt·vj·
29 Qui multa scripserunt vij·
29 De generibus opusculorum viij
29 De ceris ix
29 De chartis x·
29 De pergamenis xj
30 De libris confiaendis xij
30 De librorum vocabulis xiij
30 De librarijs t eor instrīs xiiij·
30 De canonibus euangeliorr xv
30 De canonib⁹ ꝓcilior xvj
30 De cyclo paschali xvij·
31 De reliquis festiuitatibus xviij·
32 De officijs xix

Capitula libri·vii·

33 De deo Caplm I
34 De filio dei ij·
35 De spū sancto iij·
35 De eadem trinitate iiij·
36 De angelis v
36 De hoib⁹ q̄ q̄dā ꝑsagio nom acceptū·vj·
37 De patriarchis vij·
38 De prophetis· viij
38 De apostolis ix
39 De reliqs in euāgelio noib⁹ x·
39 De martyribus· xj
39 De clericis xij·
39 De monachis· xiij
40 De ceteris fideliū noibus xiiij

Capitula libri·viii

40 De ecclesia t sinagoga Caplm·I·
40 De religione t fide ij·
40 De heresi t sasmate· iij
40 De heresibus iudeorum iiij·
40 De heresibus xp̄ianor v·
41 De philosophis gentium vj
42 De poetis· vij
42 De sibillis viij
42 De magis ix·
43 De paganis x·
43 De dijs gentium· xj

Capitula libri·ix·

45 De linguis gentium Caplm·I
45 De gentium vocabulis ij·
47 De regnis t milicie vocabulr iij
48 De cuibus· iiij
49 De affinitatibus t gradib⁹ v
51 De agnatis t cognatis vj
51 De coniugijs vij·

Capitula libri·x·

52 Liber decimus tractat de q̄busdā vocabulis p alphetū distinctis

Capitulalibri·xi·

56 De hoīe t ptib⁹ eius Caplm·I·
59 De etatibus hominis ij·
59 De portentis iij
60 De transformatis iiij

Capitula libri·xii

60 De pecorū t iumētis Capi·I
61 De bestijs ij
62 De minutis aīantibus iij·
62 De serpentibus iiij
63 De vermibus· v

64 De piscibus vj
65 De auibus. vij.
66 De minutis volatilibus viij

Capitula libri.xiii.

67 De mundo Capitulum I
67 De atomis ij.
67 De elementis iij
67 De celo. iiij
67 De partibus celi. v
67 De circulis celi vj
67 De aere ⁊ nube vij
67 De tonitruo viij
68 De fulminibus ix
68 De arcu ⁊ nubium effectib⁹ x.
68 De ventis. xj
68 De aquis. xij.
68 De diuersitate aquarum xiij
68 De maris nomine xiiij
69 De oceano xv.
69 De mediterraneo mari xvj
69 De finibus maris. xvij.
69 De estibus et fretis xviij
69 De lacis ⁊ stagnis xix.
69 De abysso. xx.
69 De fluminibus xxj
70 De diluuijs. xxij

Capitula libri.xiiii

70 De terra Capl'm I
70 De orbe ij
71 De asia ⁊ partibus eius. iij
72 De europa iiij.
73 De libya. v.
73 De insulis vj
74 De promontorijs vij
74 De mõtib⁹ ceteisq; t̃re vocabul' viij
75 De inferioribus terre ix

Capitula libri.xv

75 De ciuitatibus Capl'm I.
77 De edificijs publicis ij
77 De habitaculis. iij.
78 De edificijs sacris iiij.
78 De repositorijs. vj
78 De operarijs vj
78 De aditibus vij.
78 De partibus edificiorum viij
79 De munitionibus ix
79 De tentorijs x.
79 De sepulcris xj
79 De edificijs rusticis xij
79 De agris xiij
79 De finibus agrorum xiiij.
79 De mensuris agrorum xv.
80 De itineribus. xvj

Capitula libri.xvi.

80 De pulueribus ⁊ glebis terre. Capitulum I
80 De glebis ex aqua ij.
80 De lapidibus vulgaribus. iij
81 De lapidibus insignioribus. iiij.
81 De marmoribus v
81 De gemmis vj
81 De viridioribus gemmis vij.
82 De rubris gemmis viij
82 De purpureis. ix
82 De candidis x.
82 De nigris xj.
82 De varijs xij
83 De crystallis xiij
83 De aureis. xiiij
83 De vitro. xv.
84 De metallis xvj
84 De auro xvij.
84 De argento xviij.
84 De ere xix
84 De ferro xx
84 De plumbo xxj
85 De stanno xxij
85 De electro xxiij
85 De ponderibus xxiiij.
85 De mensuris xxv
85 De signis xxvj

Capitula libri.xvii.

86 De auctoribus rerum rusticarum Capitulum I
86 De cultura agrorum ij.
86 De frumentis iij
86 De leguminibus iiij
86 De vitibus v.
87 De arboribus. vj
87 De ꝓprijs nomĩbus arborũ. vij.
89 De arboribus aromaticis viij
89 De herbis aromaticis siue communibus ix
91 De oleribus x.
91 De odoratis oleribus xj

Registrum

Capitula libri·xviii·

92 De bellis Capitulum ꝑmum
92 De triumphis ij
92 De signis iij
92 De buccanis iiij·
92 De armis v
92 De gladijs vj
93 De astis vij
93 De sagittis viij
93 De pharetris ix
93 De fundis x
93 De aricte xj
93 De clypeis xij·
93 De loricis xiij
93 De galeis xiiij·
93 De foro xv·
93 De spectaculis xvj
94 De ludo gymnico xvij·
94 De generibus gymnicorum xviij
94 De saltu xix
94 De cursu xx
94 De iactu xxj
94 De virtute xxij
94 De luctatõne xxiij
94 De palestra xxiiij
94 De agone xxv
94 De generibus agonum xxvj
94 De ludis arcensibus xxvij
94 De circo xxviij
94 De ornamentis xxix·
94 De metis xxx
94 De obelisco xxxj
94 De carceribus xxxij
94 De aurigis· xxxiij·
94 De quadrigis xxxiiij
94 De curru xxxv
94 De equis quibus currunt xxxvj
94 De septem spacijs xxxvij
94 De equitibus xxxviij·
94 De desultoribus xxxix·
94 De peditibus xl
94 De coloribus equorum xlj
94 De theatro xlij
95 De scena xliij
95 De orchestra xliiij
95 De tragedis xlv
95 De comedis· xlvj
95 De themelicis xlvij
95 De histrionibus xlviij
95 De mimis xlix
95 De saltatoribus l
95 Quid ꝑ patrono agatur lj
95 De amphiteatro· lij
95 De ludo equestri· liij
95 De retiarijs liiij
95 De secutoribus lv
95 De laqueatoribus lvj
95 De velitibus· lvij
95 De ferali certamine lviij
95 De horum execratõne ludoꝝ· lix·
95 De alea· lx
95 De pirgis lxj·
95 De calculis lxij
95 De tesseris lxiij
95 De figuris alee lxiiij
95 De vocabulis tesserarum lxv·
95 De iactibus tesserarum lxvj·
95 De calculorum motu· lxvij
95 De interdictõne alee lxviij·
95 De pila lxix

Capitula libri·xix

95 De nauibus Capitulum ꝑmum
96 De partibus nauium ⁊ ar
mamentis ij·
96 De velis iij
96 De funibus iiij
96 De remis v·
96 De fabricis siue fornacib⁹ vj
96 De instrumẽtis fabrorum vij·
97 De fabricis parietum viij
97 De dispositõne ix
97 De constructõne x
97 De venustate· xj
97 De laquearijs xij
97 De crustis xij
97 De lithostratis xiiij·
97 De plastis xv
97 De pictura· xvj
97 De coloribus xvij
98 De instrumentis edi
ficiorum xviij
98 De lignarijs xix
98 De inuentõne lane
ficij xx
98 De veste sacerdotali xxj
98 De nominibus vestium
ceterarum xxij
99 De vestibus quarundam
gentium· xxiij·
99 De pallijs virorum· xxiiij
99 De pallijs seminarum xxv
99 De strau et reliquis
vestibus quĩ vsu
habentur xxvj

100	De colorib⁹ vestiũ	xxviij.
100	De instrumẽtis vestium	xxix.
100	De ornamentis.	xxx
100	De anulis	xxxi.
101	De cingulis	xxxij.
101	De calciamentis.	xxxiij

Capitula libri. xx.

101	De mensis	Capl'm primum.
101	De escis	ij.
102	De potu	iij
102	De vasis escarijs	iiij
102	De vasis potatorijs	v
102	De vasis vinarijs ⁊ aquarijs	vj.
103	De vasis olearijs	vij.
103	De vasis coquinarijs	viij
103	De vasis repositorijs.	ix
103	De vasis luminarium	x.
103	De lecticis ⁊ sellis	xj
103	De vehiculis	xij.
103	De reliq̃s que in vsu habent̃	xiij
103	De instrumentis rusticis	xiiij
104	De instrumentis hortorum	xv
104	De instrumentis equorum	xvj

Laus deo

Incipit epistola Isidori iunioris hispalēsis episcopi ad Braulionē cesar augustanum episcopum

Omino meo et dei seruo Brauliōi ep̄o Isidorus. Q̄mi desiderio desiderauī nūc videre faciē tuā et vtinā aliq̄n impleret de⁹ votū meum ante q̄ moriar Ad p̄sens aūt dep̄cor vt p mēdes me deo oīōnibus tuis. et vt in hac vita spem meā impleat et in futuro beatitudīs tue p̄sortē mihi cōcedat: et manu tua. Ora p nob̄ beatissime dñe et frat

¶ Braulio ad Isidorum

Omino meo et vere dño: xp̄o q̄ electo Isidoro ep̄o q̄ summo. Braulio fuus inutilis sanctor dei. O pie dñe et viror p̄stātissime: sera est inq̄sitio et tarde data est mihi scribendi optio quia peccatis meis exigētibus nō tantūmodo sterilitatis vel inopie malo: vex etiā pestis mortalitatis luis et hostilitatī quo minus inquirerē horribili sum prepedit⁹ incursu. Nunc autē et si mille necessitatib⁹ et mille curis attritus post lōgū miserie tps velut ab impro bi sopor⁹ vt ita dixerim grauedine suscitatus istius mee suggestiōis affatib⁹ depēdere presumo salutis obsequiū. et cordis et corpis humilitate p̄stratus. impēcans excellētissimā tue beatitudinis potestatez. vt peculiarē famulū quem pio illo sacre dignatiōis intuitu sp habuisti susceptū. vsq̄ in finē habere iubeas p̄mēdatum. Nam et ego x̄pus nouit. graui dolore discutior q̄ emēso tpe tā plixo vel nūc vestrū nō mereor videre p̄spectū. sed spero in illū q̄ nō obliuiscat miserēri: nec repellit in finē qz exaudiet preces paupis. et vestro me miserē rep̄sentat aspectui. Suggero sane et omnimoda supplicatōe deposco. vt libr⁹ etymologiaruz quē tam fauēte dño audiuimus p̄summatū. p missionis vfe memores seruo vro dirigere iubeatis. qz vt mihi sum conscius magna ibi ex pte serui tui postulatōe sudasti. Et ideo in me p̄mū existe munificus. sic in sanctor⁹ cetibus et felix habearis et p̄m⁹. Hesta etiā sinodi in qua sintaurius examis vestri igne: et si nō purificatus iuenit tñ decoctus. q̄so vt vestro instinctu a filio vestro dño rege nobis dirigant⁹ cito. Nā et nostra eius sic flagitauit gloriā suggestio. qz multū in cōcilio p̄ inuestigāda op⁹ est veritate. Decetero creatoris altissimi pietatē efflagito vt coronā beatitudinis vestre p integritate fidei et statu eccie sue longo tpe p̄apiat p̄seruare. meq̄ inter oblatrāntia presentis mūdi varia et inn̄erabilia discrimia munitū reddat tue intercessiōis gratia ac recō ditum in gremio memorie tue tutū ab omni tempestate peccati oratu vestro efficiat trinitas sacratissima. Et manu sua. Ego seru⁹ dñi Braulio. Isidoro in dño. fruar te lucerna ardens et nō marcescens ¶ Isidorus ad Braulionē

Omino meo et dñi seruo Brauliōi ep̄o Isidorus. Quia te incolumē p̄gnouī gratias x̄p̄o egi: et vtinā c⁹ cognouī salutē. in hoc corpe aspicerē et visionē. Q̄d autez mihi euenit. p peccatis meis manifestiabo. qz ñ fui dignus tua plegere eloq̄a. statim vt accepi pictatiū tuū. puer regius ad me venit. dedi cubiculario meo illud pictatiū: et cōfestim ābulaui ad p̄cipē vt postea plegerē ſscriberēq̄. Reuersus ē palatio regis. nō solū sep̄ta tua nō inueni. sed etiā quicq̄d aliud in cestris fuit perijt et idcirco sat dñis. luxi meritū meū. qz nō plegi eloquiū tuū. sed rogo vt q̄cunq̄ occasio eueniret: ſscribe mihi. Et grām verbi tui nō auferas vt q̄d ex meo delicto p̄didi. itez gratia tua recipiam. Et manu sua. Ora p nobis beatissime domine ¶ Braulio ad Isidorum

Omino meo et vere dño x̄p̄o q̄ electo Isidoro ep̄o q̄ summo. Braulio fuus inutilis sanctor dei. Solet replere letica homo interior ac spiritalis. cū inq̄sitōe sungitur amātis. Q̄b id velle meū est mi dñe reuerētissime nisi culpar⁹ macerie mear⁹ obsistat et benigne te inq̄sitōnē meā amplecti. et q̄relaruz calumniā patiēter accipe. Ultrū q̄ cū ago et officiū inq̄sitōnis p̄soluo. et tibi p̄ra te causarum mearuz necessitates dirigo. q̄d vt benignissime tuo auditui admittas. in ingressu h⁹ dictatōis portuq̄ p̄stratus peto a culmie vestri ap̄latus vt q̄ q̄ vacillet calūnie obiectio vbi lacrimar⁹ ē intercessio: cuz lacrime nō sint signa calūnie. si sint opto et lacrimabiles calumnie et calūniabiles lacrime. ſz vtrū q̄ p licētiosa amoris p̄sumptione. nō aūt p arrogātie temeritate. sed tā causam exordiar. Septē nisi fallor annor⁹ se tpa gyrāt. ex quo me memi libros a te p̄ditos originum postulasse et vario diuersoq̄ mō p̄tie me frustratū esse. et absenti nil inde te rescripsisse. sed subtili dilatōe modo necdū esse p̄fectos. modo necdū sep̄tos. modo meas īrās intercedisse. aliaq̄ multa opponēs ad hāc vsq̄ diē puenim⁹. et sine petitōis effectu animos durat. Q̄b hoc et ego vertā p̄ces in querelā. vt q̄d supplicatōe nequi. vel calūnia laceſcēdo valeā adipisci. Sepe nāq̄ solet mēdico. p desse voca ferato. Quo circa cur queso te dñe nō tribuas q̄d rogaris? Unū scias. vt nō dumtā quasi fingēs me rolle negata. Sed querā: et instāter querā. quousq̄ aut accapiā aut elicia pijssimo redēptore iubente. Querite et inuenietis. et adijciēte: pulsate et aperiet⁹ vob. Quesiui et q̄ro. etiā et pulso.

Ili t clamito vt apias. Mā hui⁹ argumēti me ꝓsolak inuētō. q: qui ꝓtēpsisti postulātē: exaudies forte calūniātē. Hic ergo scīētie tue igero que nec stultu iactatiōz nouit. aliqō suggerere i sipiēs. pfecto pīsumo. Nec tñ erubesco impit⁹ dissertissimo loq. aplīca memor pcepta quo pce perit libenī sufferre isipiētez. Quāobrē accipe clamores calūnie. Cur rogo talētoz distributiōz t cibatioz dispensationē tibi creditā hucusq; retētas? Jam solue manū. ipure familijs ne iopia pereāt famis. Hosti q̄d creditor veniens reposcat a te. Non minuet tibi quicq̄d dederis nobis. Memor esto paruis panib⁹ multitudinē satiatā. t supē reliquas fragmētoz magnitudine panū. An putas donū tibi collatū ꝓ te solūmō eē datū? Et vestrū ē t nostrū. cōmune ē. nō ꝓpriū. Et q̄s dicere vl insan⁹ pīsumat. vt priuato tuo gaudeas. q̄ de cōmuni tñ culpabiliī gaudere sciās? Mā cū de⁹ tibi economiā sui thesauri t diuitiaz salutes sapiētie t scīētie tenere cōcesserit. cur larga manu nō effundis. qō dādo nō minues? An cū i mēbris supni capitis vnusquisq; qō nō accepit. sic in altero possideat vt alteri qō habet possidēdū sciat. tu forsitan ideo nob⁹ parc⁹ exist⁹: q: qō mutue a nob⁹ resumas nō iuenis. Sed si habenti das. ab illo mercedis fructū reportas. Sin vero nō habēti tribuis. ꝓcepti euangelici satisfacis vt reddat tibi i retributiōe iustoz. Proinde et ego remordeor ꝓscīētia. eo q̄ in me ꝓmūcabile nihil bōi sentiā. Quō iubemur p charitatez seruire iuicē. t vnusquisq; quā accepit gratiaz in alterutrū illā administrare sīc boni dispēsatores multiformis gr̄e dei. atq; vniuersq; sīc diuisit de⁹ mēsurā fidei i vno ꝓpage mēbroz. dēat ea cetert⁹ ptib⁹ cōmunicare. q: hec oia opat vn⁹ atq; idē spūs diuidēs singul⁹ put vult. sed ad vnū ac peculiare ꝓsidiū qō ꝓmisi. curro ad iopor tunitatē scz amicā amicitia ōstitutus. ac nulla mēbroz honestoz gr̄a decorat⁹. Idarco audi vocē meā tot iteriacētib⁹ terr⁹. Redde redde qō debes. Mā seru⁹. seru⁹ es xp̄i t xp̄ianoz. vt illic sis maior oīm nostz. t q: nr̄i causa tibi collatā ꝓsent⁹ gr̄az. sitiētib⁹ animis sacietq; fame cruciat⁹ ipuri nō dedigner⁹. Mō sum saltz pes qui adiuncta discurrēs possim aluo eccle sie mēbroz scz iudici obediētie discursu parere. nec ꝓcipatui capit⁹ ipetrāt obsēqndo placere. Quin t si de honestioz⁹ mēbris me eē sciā sufficiat: q: que te constat a capite ꝓcepisse p me ē dignū egerere. nec me te nō egere q̄uis minimū. xp̄e tñ sanguie redēptū. Naz nō dicit caput pedibus. nō est mihi necessariy. quomō que videtur mēbra corpis infirmiora eē necessaria sūt. t que putant ignobiliora esse corpis mēbra his honorē abūdāt⁹ circūdamus. t que inhonestiora sunt nostra. maiorē honestatē habēt. Sic itaq; creator noster ac dispensator cūcta dispēsat. vt cū i altero alteri dona diuina que i se nō capit possidenda tribuuntur charitas cumulet. Deniq; tūc bene multiformis gr̄a dispēsat: qñ acceptū donū et eis q̄ hoc nō habēt credit. qñ ꝓpter eū cui pendit datū putat. Hoc aplī capitulū a nob⁹ i pte ꝓmissuz. optime nouit prudētia charitatis vestre. huic regi congruere totū. t q̄cq̄d summati tetigi. te. paul dubio nosse meli⁹ latz nlīz. Itaq; hoc solū sup est qō. t magnope peto vt preces postulata. et si nō. p me. saltī. p ipa charitate diuinit⁹ ipirata. Ro qua iubemur t nosse et ꝓstare oīa. t sine q̄ nihil sunt oīa. Sz t si q̄ superflua. si qua negligēter. si q̄ min⁹ humilit⁹ aut iutilit⁹ pon⁹ effudi q̄ dixi. cūcta q̄so benigne suscipias: cūcta ignoscas. cūcta ores vt deus ignoscat. Ergo t hoc inotesco. libros etymologiaz q̄s a te dño meo posco. t si detruncatos corrososq; ia a multis haberi. ide rogo vt eos mihi transcriptos integros emēdatos t bñ coaptatos digner⁹ transmitere. ne rapt⁹ auiditate i quersum cogar vitia. p virtutib⁹ ab alijs sumere. Ego aūt optoquis nulli⁹ egeas. t vltroneē dicāt patere mercedes. vt dignatio vestre benignitatis iperet nobis i id qō t possum⁹ t valem⁹. tātū vt obsequiō vtaris imo charitate que de⁹ ē ꝓfruari. Hīs igit expleti erāt mihi q̄stiones de sacris diuisq; pagis quaz mihi exposito corāis vestri lumē aperiret. si tñ t nob⁹ iubes resplēdere t diuie legis obscura reserare. Nec si ista que peto pcepero de ill⁹ silebo. sz viā reseras capiēde fiducie. Cū i hac ꝓma frōte nō me cōfodier⁹ stimul⁹ ve recūdie t ignauie mee locuz dederis venie. q̄ quē diligebas quālibz imeritū nō iusseris reprobare. q: ignominiosuz valde videtur ac vile si nec dū sanat⁹ q̄ charitate ab eo quē amabat i uenit recedere. Obsequio aūt nec fuimus ipēdo iura salutis. t q̄so pietatē scrissime vte potestatis vt. p me orare digneris: q̄ten⁹ quottidie fluctuāt̄e aiaz i mal. tuo intercessu lucrer⁹ t ad portū trāquillitatis eterne ꝓducas. erutā a miseriis t ab scādal. Dulce mihi fuit diu ad te loq̄ q̄si corā posit⁹ vultū videre tue facei. Jdo nec ꝛbositatē caut: t temeritatē fortassis icurri. sz aut b aut aliud agere debui. tātū vt qō noluisti p humilitatē. saltē tribuas p tumultuātē impbitatē. Ecce quātā audatiā dedit mihi gratie vestre benivolētia. Et ideo si qō in b displicuerit sibi. iputet que tātū amat. vt timorē tollat. Nam pfecta charitas foris mittit timorem. Specali q̄q; gr̄a fret⁹. speciali dño in q̄ vires sctē eccl̄ie cōsistūt suggero. vt q: cusebi⁹ nr̄ metropolitan⁹ discessit. habeas misericordie curā. Et hoc filiolo tuo nr̄o dño suggeras. vt illū illi

loco ꝓficiat · cui⁹ doctrina sanctitas ceteris sit vite forma · hūc aūt filiū ꝓsentē beatissime po testati vr ep oia cōmēdo · t tam de his que hic suggessim⁹ : q̄ etiā de his que supra questi sum⁹ eloq̄o vr o p eū illustrari mereamur

¶ Isidorus ad Braulionem ·

d Omino meo t dei fuo Braulioni epi scopo · Isidor⁹ · Tue sanctitati ep̄le me in vrbe toletana inuenerūt · Nā ꝓmot⁹ fueraz causa cōcilij · Sz q̄uis iussio ꝓncipis in itinere posītū remeare me āmouisset · ego tū q; ꝓpinq̄ or erā ꝓsentie ip̄i⁹ q̄ regressioni · malui ponus curſuz itineris nō intercludere · Vlem ad ꝓsen tiā ꝓncipis iueni ꝓsentē diaconū tuū · p eū elo q̄a tua susciꝑs · ap̄lexus sum t legi · t de salu te tua deo gratias egi : desidero oi desideras q̄uis debil⁹ atq; fessus · fiducia tñ habēs p cha stū in hac vita videdi te · q; spes nō ꝓfunditur p charitatē que diffusa est in cordibus nostris Lodicē ethymologiaz cū alijs codicib⁹ · de ti nere trāsmisi · t licz inemēdatū pualuu die tñ ti bi modo ad emēdatū statuerā offerre si ad de stinatū cōcilij locū pueniſſez · De ꝓstituēdo au tē ep̄o traconēsi nō ea quā petisti sensi sentētiā regis · sz tū t ip̄e adhuc vbi cert⁹ cōuertat ani mū illi manet incertū · ꝓpterea aūt vt p meis pec catis apud dominū existere digner⁹ itercessor · vt ip̄erata tuo deleant delicta mea · t remittā tur facinora · Itē manu sua · Bra p nob beatis sime domine et frater ·

¶ Item Isidor⁹ ad Braulionem ·

A tibi sic̄ pollicit⁹ sum miſi opus de q̄ rū dā rerū origie ex veteris lectōis re cordatōe collectū atq; ita in q̄busdā loc⁹ anno tatū sicuti extat cōscriptū stilo maiorum ·

Incipit liber etymologiarum sancti Isidori hispalēsis episcopi ·

¶ De disciplina t arte · La · I ·

Isciplina a di

scēdo nomē accepit · Vsū t sci entia dia pōt · Nā scire dictū ē a discere · q; nemo nostrū scit nisi q̄ discit · Aliē dicta disciplina · q; discit⁹ plena · Ars vo dicta ē q̄ artis ꝓceptis regul⁹q; ꝓsistat · Alij dicūt a greci hoc tractū eē vocabulū απο τησ αρετησ · id ē a virtute · quā sciētiā vocauerūt · Inē artē t disciplinā Plato t Aristoteles hāc differētiaz eē voluerūt · dicētes artē eē i his q̄ se t aliē hre p̄sit disciplia vo ē que de his agit que aliē euenire nō p̄t · Nā q̄si veris disputatōib⁹ aliq̄d disseri tur · disciplia erit · q̄si aliq̄d verisi'le atq; opina bile tractaē · nomē artī habebit ·

¶ De septē liberalib⁹ disciplinis · La II ·

Iscipline liberaliū artiuz septem sunt

d Prima grāmatica · id ē loq̄ndi pericia

Secūda rhetorica · que ꝓpē nitorem t copiā eloq̄ntie sue maxime i ciuilib⁹ q̄stionib⁹ necessaria existimat · Tertia dialectica cogno mēto logica · que disputatōib⁹ subtilissimis vsa secernit a falsis · Quarta arithmetrica que cōti net nūoz causas t diuisiōes · Quinta musica q̄ in carmib⁹ cānbusq; cōsistit · Sexta geometria que mēsuras terre dimēsionesq; ꝓplectit · Se ptima astronomia · que cōtinet legē astroz ·

¶ De litteris cōmunib⁹ · La · III ·

p Rimo : dia grāmatice artī littere cōmu nes exstūt · q̄s liberariī t calculatores sequunt · quaz disciplia velut q̄daz grāmatice artis infantia ē · vsi t eā Varro litteratōz vocat Littere aūt sunt indices rez · signa vboz : q̄b⁹ tāta vis ē vt nob dicta absentiū sine voce loq̄n tur · Verba cīn p oculos nō p aures introducū tur · Vsus lfaz rep⁹ ē ꝓpē memoriā rez · Naz ne obliuiōe fugiāt · litter⁹ alligant · In tāta cīn rez varietate nec disci audiēdo poterant om nia · nec memoria ꝓtineri · Littere aūt dicte q̄si leguntur · q; iter legēt⁹ p̄stēt · vt q; in legendo uterent · Littere latine t grece ab hebreis vidē tur exorte · Apud illos cīn pri⁹ dictū ē · Aleph · deinde ex simili enūciatōe apud grecos tractū ē Alpha · inde apud latinos A · Trāslator cīn ex simili sono alter⁹ lingue litterā condidit · vt nosse possim⁹ linguā hebraicaz oiuz liguaz ac litteraz eē matrē · Sz hebrei vigin duobus ele mētis litteraz p̄m veteris testamēti libros vtūtur · Greci vo · xxiij · Latini int̄ vtrāq; liguam ꝓgredientes · xxiij · elemēta habēt · Hebreoz lfas a lege ep̄isse p moysen · Syroz aūt t chaldeo rū p abrahā · Vsā et cū hebreis et numero t so no cōcordāt : sol⁹ characterib⁹ discrepāt · Egy ptioz lfas isis regia inachis filia · de greca ve nies in egyptū repit · t egyptijs tradidit · Epō egyptios autē alias habuisse lfas sacerdotes · als vulg⁹ · Grecaz lfaz vsuz ꝓmi phenices in uenerūt · vsi t Lucan⁹ · Phenices ꝓmi magni si credit⁹ ausi · Abāsurā rudib⁹ vocē signare figuris · hic ē q; t phenicco colore libroz capita scribunt · q; ab ipis lfe initiū habuer⁹ · Cadm⁹ agenoris fili⁹ grecas lfas a phenice in greciaz xvij · p̄m⁹ attulit : α β γ δ ε ξ ι χ λ μ ν ο π ρ σ τ φ · his palamedes troiano bello tres adiecit η χ ω · Post quē simonides similiter tres alias adiecit ξ θ ϕ ψ litterā pythagoras sami⁹ ad exēplū vite hūane p̄mus formauit · Cui⁹ virgula sbter iacē ꝓmā etatē significat incer tā quippe t que adhuc se nec vicijs nec virtuti bus dedit · Biuiū aūt qd supest ab adolescētia incipit · cui⁹ dextra ps ardua ē · sz ad beatā vitā tēdēs · sinistra facilioz · sz ad labē intertū⁹ q; de

ducēs. Deq̃ sic ꝓsus ait: Et tibi que samios
diduxit lfa ramos. Surgentē dextro monstra
uit limite callē. Quinq; aūt esse apud grecos
mysticas lfas. ꝓuma. Y. que humanā vitā sig
nificat de q̃ nūc diximus. Secunda theta. ē. q̃
montē significat. Nā uidices eandē lfaz thetā
aponebāt ad hoc noīa ds̄ supplicio afficiebāt
t dr theta απο τουθανατου. id est a morte
Vñ t habet ꝑ medū telū id ē mortis signū. de
q̃ q̃dā sic ait. O multū afi alias infelix lfa the
ta. Tertia thau. figurā demōstrās dūice cru
cis. Vñ t hebraice signū interptat. de q̃ dictuz
est in ezechiele angelo: Trāsi p mediā urbē et
signa thau in frōte uiroz gementū t dolentū
Reliqs vo duas summā t vltimā sibi vēdicat
ꝑps. Ipse ē enī ꝓncipiū t finis dicēs: Ego sum
alpha t ω. Cōcurrēt⁹ enī in se iuicē α ad ω
vsq; deuoluūt t rursus ω ad α replicāt. vt ostē
deret in se dūs t inuīj decursū ad finē. t finis
decursū ad initū. Octo aūt lfe apud grecos et
hebraꝑponūt t numeros facūt. Nam alpha α
lfa apud eos vocāt in numeris vnū. Ubi aūt
scribūt beta β vocāt duo vbi scribūt gamma t
vocāt in numeris ipsoz tria. vbi scribūt delta
δ vocāt q̃tuor. t sic octo lfe apō eos numeros
habēt. Latini aūt numeros ad lfas nō ꝓputāt
ꝫ sola hba ꝓponūt. exceptis aliq⁹ que nume
ros figura demonstrāt. vt. i. p vno. c. p centū.
d. p quingēti. l. p quinq̃ginta. m. p mille. v. p
quinq; t x. p decē. lfa q̃ t in figura crucē sig
nificat: t in numero decē demōstrat. Latinas
lfas carmētis nympha ꝓma ital⁹ tradidit. Car
mētis aūt dicta q: carminib⁹ futura canebat.
Ceterum ꝓpue vocata nicostrata. Lfe aūt aut
sunt cōmunes aut liberales. Cōmunes dicte
q: multi eis vtūtur in cōmune. vt scribere t le
gere. liberales q: eas tm illi nouerūt q̃ libros
ꝓscribūt. rectecq; loquēdi dictādiq; rationē no
uerūt. Lfaꝝ duplex modus est. Diuidunt enī
ꝓncipaliꝫ in duas ptes. in vocales t ꝓsonātes
Vocales sunt q̃ directo hiatu fauciū sine vlla
collisione varie ꝫmittūt. t dicte vocales q: ꝑ
se vocē impleāt. t p se syllabā faciant. nulla ad
herēte cōsonāte. Cōsonātes sunt que diuerso
motu lingue vel impssione labioz efficiunt. et
vocate ꝓsonātes. q: p se nō sonāt. ꝫ tūctus vo
calib⁹ ꝓsonāt. ibe in duab⁹ ꝓnb⁹ diuidūt: in se
miuocalib⁹ t in mutis. Semiuocales dcē eo q:
q̃dā semisonū de vocalib⁹ habeāt. Ab e q̃pe
vocali incipiūt t ōsinūt in naturalē sonū. vt f l
m. Mute aūt dcē q: nisi subiectis sibi vocalib⁹
nequaq; erumpūt. Si enī eis extremū vocal⁹ ō
traxeris sonū. inclusuz lfe murmur sonabit. vt
b c d. Vocales aūt t semiuocales t mute. a ve
terib⁹ sone t semisone t insone dcē sūt. Inter
vocales aūt i z u apō grāmaticos varias hīt
significationes. Nā mō vocales sunt. nō semi
uocales. modo medie sunt. Vocales ideo sūt
q: sole posite syllabas faciūt t alīs ꝓsonātib⁹
iūgunt. Cōsonātes ideo habent. q: interdū
habēt post se vocales in eisdē syllab cōstitutas
vt uno vates. t habent ꝑ cōsonātib⁹. Medie
aūt idcirco dicunt. qm̃ naturaliter sole mediū
sonū hīnt. vt illi⁹ vni⁹. Cōiūcte alīs pīguius so
nāt vt ianus vanus. Sole enī posite aliq̃ sonāt
aliq̃ iūcte. Y vo ꝓpterea interdū duplex dr. q:
q̃uenscūq; in metro int duas vocales inuenit
ꝑ duab⁹ ꝓsonātib⁹ habet. vt troia. Geminat
enī ibi son⁹ ei⁹. Et q̃z lfa, pinde interdū ē nihil
q: alicui nec vocal. nec ꝓsonās ē. vt qs. Vocal
enī nō est q: i seqtur: ꝓsonans nō est. q: q ꝓce
dit. ideoq; qsi nec vocal. nec consonās est sine
dubio nihil est. Eadē t digāmon a grecis vo
cat qsi sibimet aliscq; vocalib⁹ iūgit. q̃ ideo di
gāmon dr. q: duplex est instar f lfe que duplex
gāma habet. ad cui⁹ similitudinē ꝓiunctas voca
les digāmon apellari grāmatici uoluerūt. vt
votū virgo. Inter semiuocales aūt q̃dā liq̃de
dicunt. ꝓpterea. q: interdū in vna syllaba post
posite alīs ꝓsonātib⁹ deficiūt t a metro exclu
dunt. ex qb⁹ due apud latinos liq̃scūt. l t r. vt
ftagor t flatus. reliq; m t n. apud grecos liqua
scūt vt mnestheus. Decē t septē aūt latinis lfis
vetus scriptura cōstabat. Vñ t latine noiant
illa rōne ꝙz q: ab e vocali incipiunt t in mutū
sonū desinūt. vt sunt semiuocales. vel q: a suo
sono incipiūt t in vocalē desinūt. vt sunt mute
Fuerūt aūt in ꝓncipio. xvij. id est a b c d e f g
l m n o p r s t v. h. aūt lfa ꝑ sola aspiratione
adiecta ē postea. Vñ t a plerisq; aspiratio pu
tat esse. nō lfa. q̃ pinde aspirationis nota dr.
q: vocē cleuat. Aspiratio enī est son⁹ vberius
eleuat⁹ cui ꝓxima est ꝓsodia. sonus cōiter fle
xus. K lfam Salu⁹ ludi magister postea latī
nis adiecit. vt in sono discrimē faceret duaruz
lfaꝝ c t q. q̃ ideo supuacua dr. q: excepto ka
lendis supflua iudicāt. ꝑ c enī vniuersa exꝑmi
mus. Q lfam nec greci resonāt nec hebrei. ex
ceptis enī latinis hāc nulla alia lingua habet.
hec ꝓpus nō erat. vñ t ipsa supuacua est voca
ta. q: ꝑ c cūcta veteres scripserūt. X lfa vsq; ad
augusti tpa nō dū apud latinos erat. sed ꝑ ea
c t s scribebāt. vñ t duplex vocāt. q: ꝑ c t s po
nit. vnde t ex eisdē lfis ꝓpositū nomē habet.
A grecis duas lfas mutauit latinitas y t z, pp
ter nomina salicet greca. t hec apud romanos
vsq; ad augusti tpus nō scribebant. ꝫ, ꝑ z duo
ꝑponēbāt. vt hilarissat. ꝑ y vo i scribebāt. Uni
cuiq; aūt lfe tria accidūt: nomen quō vocet. fi
gura. quo charactere signet. potestas que vo
calis. que consonās habeat. Potestatē natura
dedit. volūtas ordinē. Aq̃busdā t ordo adiu-

cik. id est. q̄ p̄cedat. q̄ sequat. vt a p̄or sit: seq̄ns b. A aūt in oibus gentib⁹ ideo p̄or est lr̄a⁹ p eo q ipsa p̄or nascētib⁹ vocē apiat. Nota autē lr̄a⁹ gētes ex sono ꝑprie lingue dederūt notatus ous sonis. atq; discreti. Hā postq̄ eas animaduerterūt. t nota illis t figuras imposuerūt. Figuras aūt partim ex placito. partim ex sono lr̄a⁹ formauerūt: vtpura l. t o. quar⁹ vni⁹ sicut exilis sonus est. ita tenuis virgula. alteri⁹ pinguius sonus. sic et plena figura. Inter figuras lr̄a⁹ t apices veteres distinxerūt. Apicē aūt dicū ꝑ eo q longe sit a pedib⁹ sed in cacumīe litterarū aponūt. Est eīm linea iacens sup lr̄am equaliter ducta.

¶ De grāmatica. Cap. IIII

g Rāmatica est scia recte loq̄ēdi scribēdiq; ratio. origo t fundamētū liberaliū artiū. Hec in disciplinis post lr̄as ꝓmunes inuēta ē. vt iā q̄ dicerūt lr̄as. p eā recte loq̄n di rationē scīāt. Grāmatica aūt a lr̄is nomē accepit. Grāmata eīm greci lr̄as vocāt. Ars vero dicta ē q artis p̄ceptis regulisq; ꝓsistat. Alij dicūt a grecis hoc tractum ee vocabulū. apo tes aretes. id est a virtute: quā sciam vocauerūt. Ōro dicta ē: q̄si oris rō. Hā orare est loq̄ t dicere. Est aūt oro cōtextus x̄bor⁹ cū sensu. Lōtext⁹ aūt sine sensu nō ē oratio. q; nō est oris ratio. Ōro aūt plena ē sensu voce t littera. Diuisiones aūt grāmatice artī a q̄busdā. xxx. dinumerāt. id ē ptes oratōis. viij. vox articulata. littera syllaba: pedes: accētus: positure: note: orthographia. analogia. etymologia. glose. differēte. barbarismi. soloecismi. vitia. metaplasmi. schemata. tropi. psa. metra. fabule. historie

¶ De ptibus orationis. Ca. V.

p Artes oīum p̄mus aristoteles duas tradidit: nomē t verbū. vnde donat⁹ octo definiuit. sed omēs ad illa duo p̄ncipalia reuertunt. id ē ad nomē t verbū. q̄ significant psonā t actū. Reliq; apendices sunt. t ex hijs originē trahūt. Hā. pnomē ex noie nascīt cui⁹ officio fungit. vt orator ille. Aduerbiū de noie nascīt. vt doctus docte. Participiū de noie et x̄bo. vt lego legēs. Lōiūctio x̄bo t ꝓpositio vel interiectio. in cōplexu istarū cadūt. Ideo t nō nulli quīq; ptes definierūt. q; iste supflue sunt.

¶ De nomine. Cap. VI.

n Ōmē dictū q̄si notamē q nobis vocabulo suo res notas efficiat. Nisi enim nomē scieris cognitio rerū perit. Propria nomina dcā sunt. q; specialia sunt. Cui⁹ eīm tīn p̄sonā significāt. Species. pp⁹or nominū q̄tuor sūt. pnomē. nomē. cognomē. agnomē. Prenomē dictū eo q nomini p̄ponit. vt lucius quintus. Nomē vocatū q; notat gen⁹. vt cornelius Cornelij eīm oēs in eo genere dicebant. Cognomē q; nomini p̄iungit vt scipio. Agnomen vo q̄si accedēs nomini. vt metellus creticus q; cretā subegit. Extrinsecus eīm venit agnomen ab aliq̄ rōne. Cognomētū aūt vulgo dictū eo q nomini cognitōis cā supadijciat siue q cuj⁹ noie ē. Apellatiua noia inde vocant: q; cōmunia sunt: t multor⁹ significatōe ꝓsistūt. Hec in xviij. species diuidunt. ex q̄b⁹ co⁹palia dicta: q; vel vident vl tāguntur. vt celū terra. Incor⁹palia q; carēt cor⁹pe. vñ nec videri nec tangi possunt. vt vitas iustitia. Generalia q̄ q; multarū rerū sunt. vt aial. Hā t homo t equus t aues aialia sunt. Specialia: q; partē demonstrāt vt homo. Species eīm aial⁹ homo. Principalia q; ꝑmā positionē habēt. nec aliūde nascunt. vt mons fons. Deriuatiua eo q ex alio noie deducunt. vt a mōte mōtan⁹. Diminutiua q; minuunt sensu. vt greculus scholasticul⁹ a scholastico. Sono diminutiua q; sic sonāt sic diminutiua. ꝛ intellectu p̄ncipalia sūt. vt tabula fabula. Tota greca: q; ex toto grece dicunt. vt calisto calipso. Sic eīm grec⁹ t latin⁹ dicit. Tota latina q; ex toto in latinū vertunt. Grecus dic odysseus. latin⁹ vlixes. Media dicta. q; ex pte greca sūt: ex pte latina. Cadē t notha q; corrūpūt vltimas syllabas: manētib⁹ ꝑib⁹. vt apō grecos alexādros. apud latinos x̄o alexāder menāder. Dicta aūt notha quēadmodum noth⁹ ōr. q̄squis de dispari genere nascīt. Synonima. hoc ē plurinomia. eo q sit in plurib⁹ nominibus significatio vna. vt terra bum⁹. tell⁹. idē eīm sunt oia. Omonima. h est vninomia: eo q sit in vno noie significatio plurima. vt tumul⁹ nūc mōs brevis ē: nūc tumēs tellus: nūc sepulchr⁹. Est eīm in vno noie significatio diuīsa. Relatiua dicta. eo q ad aliā referāt psonā. vt magister. dīs. pater. Illa aūt q̄ dicunt ad aliq̄d aliē se habētia a cōtraria significatōe dicta sūt. vt dexter. Dici eīm dexter nō pōt nisi sinister fuerit. Porro q̄litatis noia ex eo dicta q; p ea q̄lisq̄s sit ostendit. vt sapiēs. formosus. diues. Quātitatis: q; a mēsura trahunt. vt lōgus breuis. Patronimica dicunt eo q trahūt a pt⁹. vt tindes tidei fili⁹. eneius enee fili⁹. Cuius t a maiorib⁹ t matribus ducunt. Cletica id ē possessiua a possessiōe. vt euādrius ensis. Epitheta q̄ latine adiectiua vel supposita apellant. eo q ad implendā sui significationē nomibus adijciunt. vt magn⁹ doctus. Adijcis ea psonis vt magnus philosoph⁹. doct⁹ homo. t plen⁹ ē sensus. Actualia ab actu descendūt. vt dux. rector. cursor. nutrix. orator. Gentes a gēte veniūt. vt grec⁹. romanus. Patrie a patria descendūt. vt atheniēsis. thebanus. Loca a loco. vt suburbanus. Verbalia dicunt: q; de x̄bo nascunt. vt lector. Participialia: q̄ sic sonāt sicut pticipia. vt

clemens·prudens·Verbi siñia a verbi sñitudine dicta vt cõtemplator·Nã t verbũ est impatiui modi futuri tpis·t nomẽ qr cõparationez recipit·hec oẽs species a nominũ appellatione descendũt· Scda pars nois cõparatio·Cõparatio dicta·qr ex alteri⁹ cõpatione alterũ pfert·Cuius gradus tres sunt·positiuus cõpatiuus t suplatiuus·Positiuus dictus·qr pm⁹ ponit in compationis gradu·vt doctus· Cõparatiuus ab eo qꝺ cõparatus positiuo prefertur illi·vt doctior·plus eñ doctior nouit qꝫ doctus· Suplatiuus eo qꝺ cõpatiuo supferat vt doctissim⁹·plus eñ nouit qꝫ doctior· Genera dicta sunt eo qꝺ generẽt·vt masculinũ t femininũ·Cetera nõ sunt genera·sed hoc nominũ ratio t auctoritas voluit·Neutrũ dictũ·qr nec ℔ est nec illud·id est nec masculinũ nec femininũ·Cõmune dcñ qõ duob⁹ generib⁹ nominũ cõmunicat·vt hic t hec canis· Cui ꝓtrariũ est epiccnon·qr vtrũqꝫ sexũ sub vno genere enũciat·vt hic pisces·Est eñ incerti generis qõ nec natura·nec oculis discernit sed sensus tñ peritia·Nõe gen⁹ dictũ·qr cãctus generib⁹ seruit·masculino t femenino t neutro cõmuni et omni: Numer⁹ dict⁹ qr p eũ vel singularia vt pluralia nois ostẽdunt· Figura qr vel simplicia vel cõposita sunt· Casus a cadẽdo dicti·p eos eñ inflexa nois variant t cadũt·Nominatu⁹ casus dict⁹ qr p eundẽ aliqꝺ noiam⁹ vt hic mgr·Genitiu⁹ qr p eũ gen⁹ cuiuscũqꝫ q̃rim⁹ vt hui⁹ mgri filii⁹· vel qr rẽ significam⁹ h⁹ mgri·Datiuus qr p eũ nos dare alicui demonstram⁹·vt da huic mgro·Accusatiuus qr p euz aliquẽ accusam⁹·vt accuso hũc mgrm· Vocatiuus qr p eũ aliquẽ vocam⁹·vt o mgr· Ablatiuus qr p eũ nos auferre aliqꝺ cuiqꝫ significamus·vt auferã a mgro· Hexaptota nois dicta qr p sex casus varietates habẽt·vt est vn⁹· Pẽtaptota qꝫ tñ in quiqꝫ casib⁹ variant·vt doct⁹ Tetraptota qꝫ tñ in q̃tuor casib⁹ declinant·vt laus· Triptota qꝫ tñ in trib⁹· vt templum· Diptota qꝫ tñ in duob⁹ vt iupiter· Monaptota qꝫ vno tñ casu vtuntur·vt frugi·

¶ De pronomine· Ca·VII

Pronomẽ dictũ: qr p vice nois ponit·ne fastidiũ faciat nomẽ ipm dũ iterat· Nã cũ diam⁹ Virgili⁹ scripsit bucolica·addim⁹ pnomẽ·ipse scripsit t georgica· sicqꝫ varietas significatõis t fastidiũ tollit·t ornatũ inducit· Pronoia aũt aut finita sunt aut infinita·Finita pnoia dcã·eo qꝺ definiũt certã psonã·vt ego me eñ statim intelligis·Infinita dicunt qr nõ sunt certe psone·De absentib⁹ eñ dicunt t incertis·vt qs que qõ·Adin⁹ qꝫ finita appellant· qr pmemoratione faciũt note psone·vt ipe iste Certũ est eñ de q̃ dr· Possessiua vocant·eo qꝺ nos aliqꝺ possidere ostendũt·Nã cũ dico meus tuus·definio aliqꝺ meũ esse vel tuũ· Relatiua dicunt·qr ad interrogationẽ referunt· vt qs est: respondeꝺ is est· Demonstratiua· eo qꝺ habẽt demõstratõis significationẽ·Aliquẽ eñ pseñtẽ his demõstramus·vt hic hec hoc· Quetria t articuli noiant·Articuli aũt dicti qꝺ noibus artant·id est colligant·cũ dicimus hic orator·Inter articulũ aũt t pnomẽ hoc interest· qꝺ articulus tũc est qñ nomini iungit·vt hic sapiẽs·cũ xo nõ ꝓiungit·demõstratiuũ pnomẽ est·vt hic t hec t hoc·Oia aũt pnoia aut ꝑ mogenia sunt· aut deductiua· Pumogenia dicta sunt·qr aliũde originẽ nõ trahũt·Hec xxi·sunt Finita tria: ego tu ille· Infinita septẽ·qs qualtalis quãtus tãtus quotus t totus· Minus qꝫ finita sex·iste ipse hic is idẽ sui· Possessiua qui qr: meus tuus suus noster t vester· Reliq aũt deductiua dicunt·qr ex illis deducta atq cõposita exstũt vt quisquiã aliquis t reliqua·

¶ De verbo· Cap·VIII

Verbũ dictũ·eo qꝺ verberato aere sonat vel qꝺ hec pars frequẽter in ore versat·Sũt aũt verba mẽtis signa qbus homines cogitationes suas inuicẽ loquẽdo demonstrãt· Sicut aũt nomẽ significat psonã·ita verbũ factũ dictũqꝫ psone· In psona verbi agẽtis t patiẽtis significatio est·Nã scribo·psone factũ est Itẽ scribor·psone factũ indicat sz eius a q̃ patitur· Verbor genera duo sunt: grãmaticor atq rhetor·Grãmaticor in tria cadũt tpa: ꝓteritũ·instãs·t futurũ·vt feci·facit·faciet·Rhetor aũt vniuersa ore verba dicunt·veluti verbis bonis nos cepit verba bona habuit· Vbi nõ tñ xba q̃ in tria cadũt tpa·z vniuersa ore·Verbor species sunt: forme·modi·cõiugationes t genera· Forme verbor inde dicte·eo qꝺ nos ad vnãquãqꝫ rẽ informent·per has eñ ostendim⁹ qd agam⁹· Perfecta forma dr a perficiẽdo vt lego·tunc eñ dicendũ est qñ in pfiti tpe legim⁹· Meditatiua dicta sunt a meditantis sensu vt lecturio·id est legere medito·Inchoatiua post meditationẽ ab inchoãtis indicio vt calesco· Frequẽtatiua a sepius agendo· vt lecito·clamito· Forme enim sensum tenẽt: modi dedinationẽ· Nam nescis qd sit declinatio: nisi ꝑus didiceris qd sit sensus· Modi dicti ab eo quẽadmodũ sunt in suis significationib⁹· Indicatiu⁹ eñ modus dicit qr significationẽ indicãtis habet· vt lego· Impatiuus qr sonũ habet impandi vt lege· Optatiuus qr p ipsum optam⁹ aliqꝺ agere vt vtinã legerem· Cõiunctiuus qr ei cõiungit aliqꝺ· vt locutio plena sit· Nã qñ dicis·cũ clamẽ: pẽdet sensus Qꝫ si dicã cũ clamẽ ãre putas qꝫ taceã: plen⁹ ẽ sensus· Infinitu⁹ dr eo qꝫ tpa definiẽs psonã

verbi nō desinut. vt damare damasse. Cui ſſ ad iūgas ꝓsonā. clamare debeo debes debet. ſit q̄ ſi finitū. Impſonal' ōr. q̄ indiget ꝓsona nomis vl' ꝓnois. vt legit addit ꝓsonā a me a te ab illo t plene sentit. Sz infinitiu' mod' ꝓsona tm̄ x̄bi eget. Impſonal' x̄bo vl' ꝓnois ꝓsona vl' nois.

Cōiugatio ōr eo q̄ p eū ad vnū sonū multa ꝓiūgunt. Docet em̄ in quā ſyllabā cadat futur' tpus. ne p ūpitā q̄s dicat legebo. p lega. lhabā pma t ſcda mutat futur' tpus in bo t i bor. tertia in am t in ar. Genera verbor ideo dicta q̄ gignūt. nā actiuo adiucta r. t gignit paſſiuū. rursū passiuo adimis r t parit actiuū. Ipſa aūt actiua dicunt. q̄ agūt vt x̄bero. t paſſiua q̄ patiūt. vt x̄beror. Neutralia q̄ nec agūt nec patiunt. vt iaceo ſedeo. his ſi r ſam adiucta nō sonāt latina. Cōmunia aūt dicunt q̄ t agūt t patiūt. vt amplector. lhec ſi'r depoſita r ſa latina nō ſūt. Deponētia x̄bo dicūt. q̄ deponūt futuri tpis ꝓticipiū a ſignificatōe paſſiua quod exit in dus vt gloriandus.

¶ De aduerbio. Ca. IX.

a Duerbiū dcm̄ eo q̄ verbis accedat vt puta bene legi. Bene adūbiū ē. legi x̄bū. Inō ergo dcm̄ adūbiū q̄ semp x̄bo iunctū adimpleat. Verbū em̄ ſoluz ſensum implet. vt ſcribo. Aduerbiū aūt ſine x̄bo nō hēt ſignificationē plenā. vt hodie Adiucta illi verbū hodie ſcribo. t iūcto x̄bo impleti ſensum.

¶ De participio. Ca. X.

p Articipiū dcm̄ q̄ nois t x̄bi ptes capit aſſi pticipiū. A noie em̄ vēdicat ſibi genera t caſus. a verbo tpa et ſignificationes. ab vtroq̄ numerū t figuram.

¶ De cōiunctione. Ca. XI.

c Onūctio dcā. eo q̄ ſensus ſentētiasq̄ ꝓiūgat. lhec em̄ p ſe nichil valet. ſz in copulatiōe ſermonū aſſi q̄dā exhibet glutinū aut em̄ noia ſociat. vt Auguſtin' t Hieronim' aut x̄ba. vt ſcribit t legit. Una aūt vis oim ſue copulēt ſiue diſiungāt. Copulatiue aūt ꝓiūctiōes dicte. eo q̄ ſensuz vel ꝓsonas ꝓiungāt. vt ego t tu eamus ad forū. ipm t ſensum ꝓiunxit. Diſiūctiue dicte. q̄ diſiungūt res t ꝓsonas vt ego aut tu faciam'. Subiūctiue dicūt. q̄ ſbiungūt vt q̄. Dicim' em̄ regiq̄ hominiq̄ deoq̄ nō dicim' q̄regi q̄ homi q̄deo. Expletiue dicte q̄ explēt. ꝓpoſitā rē. vtputa ſi h nō vis ſaltē illud fac. Cōmunes noiant q̄ vbi vis ꝓponūt t ſubiungunt. vt igit h faciā. h igit faciā. Cauſales dicunt a cā. eo q̄ aliq̄d cogitēt facere. vt puta occido illū q̄ habz aurū. Rationales dicunt a ratione ē q̄ſq̄ vtit in faciendo. vt quō eū occidā ne agnoſcar: veneno an ferro?

¶ De prepoſitione. Ca. XII.

p Repoſitio dcā q̄ noibus ꝓponat t x̄bis. Accuſatiue aūt t ablatiue ꝓpoſitōes a caſibus quibus ſeruiūt dicte. Loquelares x̄o q̄ loquelis id eſt verbis semp cohērēt. nec aliq̄d valent ſole poſite. vt di dis. Cōiunctē vero verbis figuram faciūt. vt diduco diſtraho.

¶ De interiectione. Ca. XIII.

i Nteriectio eſt vocata. q̄ ſermonibus interiecta id ē interpoſita affectū commoti animi exꝓmit: ſicē cū ōr ab exultāte va: a dolente heu: ab iraſcēte he. a timēte hei. Que voces quarumcunq̄ linguar ꝓpe ſunt. nec in aliā linguā facile tranſferunt.

¶ De voce. Cap. XIIII.

v Ox eſt aer ictus ſenſibilis audītu. quā tū in ipſo eſt. Omnis vox aut articulata eſt aut cōfuſa. Articulata eſt hominū. confuſa animaliū. Articulata eſt que ſcribi pōt. confuſa que ſcribi non potest.

¶ De ſyllaba. Cap. XV.

ſ Yllaba grece. latine cōceptio ſiue ꝓplexio ōr. Nam ſyllaba dcā eſt ἀπο τοῦ συλλαμβάνειν. id eſt a cōceptione lrarum συλλαμβάνειν em̄ ōr cōcipe. Vſi t vere illa ē ſyllaba que ex pluribꝰ naſcit lris. Naz vnā vocalē ꝓ ſyllaba abuſiue nō ꝓprie dicim' que nō tā ſyllaba dicēda eſt. q̄ ratio tpm. Syllabe aūt aut breues ſunt aut longe aut communes. Breues vocate q̄ nūq̄ ꝓduci poſſunt. Lōge q̄ ſp ꝓducunt. t nunq̄ corripi poſſunt. Cōes aūt q̄. p ſcribēntis arbitriō cū neceſſitas cogit t ꝓducunt t corripiūt. Lege donatū. Ideo aūt ſyllabe lōge breueſq̄ dicunt. q̄ p varias vocū moras aut dupla aut ſimpla ſpacia tpis hre vident. Diptōge ſyllabe greco nomie dicte. q̄ in eis bine vocales iungant. Ex his apō nos veras eſſe ſcim' q̄tuor. ae. oe. au. eu. Et x̄o apud maiores tm̄ celebrata fuit. Syllaba aūt apō metricos ido ſemipes nomiat q̄ ſit dimidi' pes. Mā pes duab' ꝓſtat ſyllabis. Cū ergo ſyllaba vna ē. q̄ dimidi' pes ē. Dionyſi' linn' ſyllabarum oim ſingulas formas aptiſſimas fecit. t ob id ſtatua honoratus eſt.

¶ De pedibus. Ca. XVI.

p Edes ſunt q̄ certis ſyllabar' tpibus inſiſtūt nec a legittimo ſpacio vnq̄ recedūt. Pedes dicti eo q̄ p ipſos metra ambulēt. Mā ſic nos pedib' incedim'. ita metra q̄ſi pedibus graduunt. Pedes aūt dēs. c. xxtuj. ſunt. diſſyllabi q̄tuor. triſyllabi octo. tetraſyllabi xvj pētaſyllabi. xxxij. hexaſyllabi. lxiiij. Vſq̄ ad q̄tuor aūt ſyllabas pedes dicunt. reliqui ſizigie vocant. Ipſi aūt pedes hīt ſpēales cauſas nominū ārē ita vocēt. Pirrichius dict' eſt q̄ h aſſidue vel in certamine uel in ludo puerili ſepius frequētabat. Spondeus ōr. q̄ tractim ſonat. Mā ſpondeus tract' q̄dā ōr. i. ſonus q̄ fū-

debaſ circa aures ſacrificantiũ. Tſi ⁊ hi qui tibus canebãt i ſacris gentiliũ ſpondiales noiabaſ. Trocheus ẏo ab eo dictus eſt q celebrẽ cõuersionẽ faciet cantilene. ⁊ qſi rota velociter currat in metris. Trochos eñ grece rota dicit. Iambus dict⁹ eſt qõ ἰαμβίζειν greca õtrahere dixerũt. huiuſmodi eñ carmie oẽs inuectiones vel detractiões implere poete ſunt ſoliti. Dictum aũt nomẽ ab eo q veluti venenum quodãmodo maledicti aut liuoris infundat. Tribrach⁹ q ⁊ cozus appellaſ dict⁹ qr ſit ex tribus breuibus. Adoloſus dict⁹ a ſaltatõe moloz quã exercuerũt armati. Anapeſt⁹ grece dr repulſus. Greci eñ anapeſtin repulſionẽ dicũt. Qui ideo dr repulſus eo q reperc̃uiatur a dactylo. Eſt eñ illi ↄtrarius. Dactylus a digito dictus q a lõgiore nodo inchoãs in duas deſinat breues. Sic ⁊ iſte pes ĩcturã vnã hẽt lõgã. ⁊ duas breues. Tſi ⁊ man⁹ otpãſa palma dr. ⁊ pendẽtes digiti dactyli. Amphibrac⁹ q in vtraq; pte breuẽ habeat. lõga in medio interiacẽte. Brachis eñ breuis dr. Amphimacrus. q due hinc ⁊ inde lõge habeãt in medio incluſam breuẽ. Adactos eñ grece long⁹ dr. Bachius apellat⁹ eſt. eo q iſto pede bachia id ẽ liberi ſaĉ celebrabãt. Antibachi⁹ vel palimbachi⁹ dict⁹ q; tract⁹ a bachio ẽ. Proceleuſmatic⁹. eo q ſit ad celeuma canẽtiũ apt⁹. Diſponde⁹ ãt ⁊ ditroche⁹ ⁊ diiamb⁹ dicti q geminis conſtent iambis ſpondeis vl trocheis. Antiſpaſt⁹ q ſit ex ↄtrarijs ſyllabis. ex breui ſcz ⁊ lõga ex lõga ⁊ breui. Loũamb⁹ ẏo qr ex hoc pede ↄpoſitũ carmẽ chorus aptiſſimũ ſit. Ionici ſane ↄpr numeroz inequalẽ ſonũ dicti. hñt eñ binas longas ſyllabas binaſq; coꝛreptas. Peones dicti ab inuẽtore. Cõſtãt ipſi ex vna longa ⁊ tribus breuib⁹. q lõga iuxta noia coꝛ variatim eſt cõſtituta. Epitriti vocati q ſemp tres longas habeãt ſyllabas ⁊ vnã breuẽ. Sizigie aũt ſũt pentaſyllabi ⁊ hexaſyllabi pedes. dicti apud grecos ſizigie q ſi quedã declinationes. Sz hi non ſunt pedes ſz appellanť pẽtaſyllabi ⁊ hexaſyllabi qr vltra q̃nq; ⁊ ſex ſyllabas nõ ↄcedũt. vñ nõ oꝑtet in carmie has ſyllabas qõlibet excedere nomẽ. vt carthaginẽſiũ. hieroſolymitanorũ. ⁊ cõſtãtinopolitanoꝛ. Accidũt vnicuiq; pedi arſis ⁊ theſis. id eſt eleuatio ⁊ depoſitio vocl. Mecq; eñ iter vocl pedes dirigere potuerũt. niſi alterna vice leuẽť ⁊ deponãť. vt arma. ar eleuatio ẽ. ma depoſitõ. In his duob⁹ ꝑ diuiſionẽ pedes legitimi colligũť. vt duo ad duo. Eq̃ diuiſio ẽ q̃tẽs arſis ⁊ theſis eq̃li ꝛpm diuiſõe cedunť. vt quattuor ad duo. Dupla q̃tiens ex his vnũ alterũ duplo vincit. Seſcupla ẏo ẽ q̃tiens vnũ alterum ſeſcuplo ſupat. dimidietate nũeri. vt tria ad duo. In ſimpla eñ ei⁹ pte vnũ plus inueniť. in dupla vna minus habeť. Seſcuplũ eñ dimidiũ dupli dicit. Triplũ eſt q̃ maior pars ter cõtinet totũ minus. id ẽ tria et vnũ. Epitritũ eſt q̃ minus cõtineť a maiore. ⁊ eius tertia pars. Ledunť ẏo pedũ mẽbra vl ꝑ equalitatẽ vel ꝑ duplũ vl ꝑ ſeſcuplũ vl ꝑ triplũ vel ꝑ epitritũ. Partimur ergo in equa hos pedes. Pirrichiũ. ui. ui. vt fuga equa. Spõdeũ. ~. ii. ~. ii. vt eſtas equa. Dactilũ. ~. ii ui. ui. vt menelaus equa. Anapeſtum. ui. ui. ~. ii. vt erato equa. Diſpondeũ. ~. ii. ~ ii. ~. ii. ~. ii. vt oratores equa. Proceleuſmaticum. ui. ui. ui. ui. vt aurula. Diambũ. ui. ~. ii. ui. ~. ii. vt propinquitas equa. Ditrocheum. ~. ii. ui. ~. ii. ui. vt cantilena. equa. Antiſpaſtum. ui. ~. ii. ~. ii. ui. vt ſalonin⁹ eq̃. Loũambũ. ~. ii. ui. ui. ~. ii. vt armipotẽs equa. Item in dupla partimur hos pedes. Trocheũ. ~. ii. ui. vt meta. dupla. Iambum. ui. ~. ii. vt parens dupla. Adoloſum. ~. ii. ~. ii. ~. ii. vt eneas dupla. Tribrachũ ui. ui. ui. vt macula dupla. Ionicum maiorem. ~. ii. ~. ii. ui. ui. vt iunoni⁹ dupla. Ionicum minorem. ui. ui. ~. ii. ~. ii. vt diomedes. dupla. Eln⁹ ẏo tñ eſt q̃ tripla partitione diuidit. que eſt maxima. atq; ideo minime metri adeſt. Amphibrach⁹. ui. ~. ii. ui. vt carina. triplex. Seſcupli aũt hi ſunt. Amphimacr⁹. ~. ii. ui. ~. ii. vt inſule. ſeſcuplũ. Bachi⁹. ui. ~. ii. ~. ii. ut achates. ſecuplum. Antibachius. ~. ii. ~. ii. ui. ut natura. ſeſcuplũ. Peon primus. ~. ii. ui. ui. ui. vt legitim⁹. ſeſcuplũ Peon ſcõus. ui. ~. ii. ui. ui. vt colonia ſeſcuplũ. Peon tertius. ui. ui. ~. ui. vt menedemus. ſeſcuplum. Peon quartus. ui. ui. ui. ~. ii. vt celeritas ſeſcuplum. Reſtant quos epitrita ptione diuidimus. Epitrit⁹ ꝓmus. ui ~. ii. ~. ii. ~. ii. vt ſacerdotes. epit. Epitrit⁹ ſcõus. ~. ii. ui. ~. ii. ~. ii. vt cõditores. epit. Epitritus tertius. ~. ii. ~. ii. ui. ~. ii. vt demoſthenes. epit. Epitritus quartus. ~. ii. ~. ii. ~. ii. ui. vt feſcennin⁹. epit. Sũt igiť hi. equi. x. dupli ẏo ſex. triplus vnus. ſeſcupli. vij. epitriti quattuor. Numerus aũt ſyllabaꝝ in pedibus a duob⁹ vſq; ad ſex ꝓtendiť. vlteri⁹ eñ nõ ↄcedit quia vſq; ad ſex ſillabas tenduntur pedes. Tempora in pedibus ſunt. vt quãta vnuſquiſq; pes habeat. Reſolutio eſt pedũ q̃ ꝓ vna longa due breues ponuntur. aut ꝑ duabus longis quattuor breues ponuntur. vt ſectaq; interunt abiete coſtas. Abiete nunc reſolutio eſt ſpõdei in ꝓceleuſmatico. in qua reſolutõe ſp ſynalephã ſequiť Thirgili⁹: Ex vna ãt longa due breues fiũt. ex duab⁹ aũt brevibus lõga nũq; fit. Findi eñ ſolida pñt. ſolidari ſaſſa nõ pñt. Figura ẽ c⁹ nota ſyllabe agnoſciť.

Vbi eñ circuli partē iferiorē bis posita aspicis pirrichius est·uu·vbi i geminata tacētē spōdeus·~~·Mā nota breuis inferior semicirculus est·u·nota longa i iacens est·~ Adextra pedib⁹ accidunt·vt a trocheo trochaicū·a dactylo dactylicum·a iambo iambicum·de quibus paulo post dicendum est·

¶ De accentibus La·XVII

a Ccētus qui grece ꝓsodia dr: ex greco nomē accepit·Nam grece ꝓros: latine ad:oden grece latine cātus est·Hoc eñ nomen dē vbo ad verbum exꝑssum est·Latini aūt habent t alia nomia Nam accentus t tonos t tenores dicūt·quia ibi sonus crescit t desinit·Accentus aūt dictus q ūrxta cātum sit siant aduerbium·q: iuxt verbū est·Acutus accētus dict⁹ q acuat t erigat syllabā·grauis q deꝑmat et deponat·Est eñ cōtrarius acuto circūflexus·qa de acuto t graui cōstat·Inchpiēs eñ ab acuto: in grauē desinit·atq ita dū ascēdit t descendit circūflexus efficit·Acutus aūt t circumflex⁹ similes sunt·Nam vtraq leuat syllabā·Grauis cōtrarius ambobus vidr·Mā sp deꝑmit syllabas cum illi leuēt·vt vnde venit titan: t nox vbi sidera cōdit·vnde hic grauis est:min⁹ eñ sonat q̄ acut⁹ t circūflexus·Monosyllaba aūtē pars orōis si naturaliꝫ breuis est vt vir·aut positōe lōga vt ars:acutū accētū habebit·Si vo naturaliꝫ lōga vt res:circumflexuꝫ·Disyllaba pars orōnis si ꝓrem naturaliꝫ longam habz et vltimā breuē circūflectit vt musa·Aliter acuit·Trisyllaba pars orōis si mediā breuem habet vt tibia:tūc ꝓmaz acuimus·Si vo naturaliter longā habet secundā t vltimam breuem vt metellus:tūc mediā circumflectimus·Tetrasyllaba aūt t pentasyllaba ratōne trisyllabaz fiunt·Grauis accētus cum vno accētu poni pōt in dictōe vna:cū vtriscz nūcz vt catullus·In cō posita dictōe vnus accētus est vt armipotens·omnipotens·Accētus aūt repti sunt vel ꝓpt distinctōem·vt viridiq in litore ꝓspicit⁹ sus·ne dicas vsus·vel ꝓpter ꝓnūciatōem·ne dicas meta breuit·t nō ꝓducte meta·vel discernēde ambiguitatis cā·vt ergo·Mā cū ꝓducit⁹ go:causaz significat·cum corripit⁹ cōiunctōem

¶ De figuris accētuū XVIII

f Figure accētuū decē sūt q a grāmaticis ꝓ vbor distinctōibus apponuntur

Oria·i·acutus accētus: linea a sinistra ꝓte in dextrā ꝓtē sursum ducta fit ita

Baria·i·grauis linea a summo sinistre in dextram deposita fit ita

Perispomene·i·circūflexus· linea de acuto t graui facta exꝑmit ita·

Dacra aūt·i·longa vgula iacens est ita

Brachia·i·breuis ps circuli iferioris iacens est ita

Hypen·i·ꝓiūctō qr duo vba ꝓiūgit sbiecta vgula vsui circūflexa fit ita·

Diastole·i·distinctō q ecōtrario separat dextra ps circuli suꝑposita vsui fit ita·

Apostrophos ps itē circuli dextra et ad summā lrām apposita fit ita·

Qua nota deesse oñditur in ꝓmōe vltimas vocales·vt tribunal ꝓ tribunale·

Dasiā:qō interꝑtat aspiratō·i·vbi·h·littera poni dr tali figura notatur

Psile qō interꝑtat siccitas siue pur·id ē vbi·h·lra esse nō dr tali nota oñdit

Quor duor accētuū figurā latini ex ipsa litra aspiratōis fecerūt·Mā si iūgas has facis candē aspiratōis notā·Rursum si mediū et⁹ apicē scidis:dasiā t psilē facis

¶ De positura XIX

p Ositura est figura ad distēguēdos sensus ꝓ cola t cōmata t ꝓiodos·q dū dr dime suo apponit:sensum nob lectōnis oñdit·Dē aūt positure·vr qr: pūctis ponit⁹ ānotanē·vr qr ibi vox ꝓ intuallo distinctōis depōitur·Has greci thesis vocāt·latini positas·Prima positura subdistinctō dr·eadē t cōma·Adhedia distinctō seqns est·ipa t cola·Ultia distinctio q totā sniam claudit·ipa ē ꝓiodus·c⁹ vt diximus ptes sunt cola t cōma·qz diūsitas pūctis diūso loco posita demōstrat·Tbi eñ in initō pnūciatōis nec dū plena sensui ps est·t tamē respirare optet:fit cōma·i·pticula sensus·pūctusqz ad vnā lram ponit·t vocat subdistinctō:adeo q pūctū subd⁹·i·ad vnā lrām accipit·vbi autem in seqntib⁹ iā snia sensum pstat:sz adhuc aliquid supest de snie plenitudie fit cola·mediāqz lrām pūcto notamus t mediā distinctōz vocamus·qr pūctū ad mediaz lrām ponim⁹·Tbi vo iam ꝓ gradus ꝓnūciādo plenā snie clausulam facimus fit ꝓiodus·pūctūqz ad caput litre ponimus·t vocat distinctō·id est disiūctio·qa integrā sepat sniam·Hoc q dē apō oratore: Leter apud poctas vbi in vsu duos pedes syllaba remanet cōma est·quia ibi post scānionem ꝓcisio vbi facta ē·Tbi vo post duos pedes de parte oratōis nihil supereꝛ:colon est·Totus autem vsus periodus est·

¶ De notis sentētiaz La·XX

p Reterea q dā scpturaz note apud celeberrimos auctores fuerūt·qsqz antiq ad distinctōnem scpturaz carminibus t histor:ijs apposuerunt·Nota est figura ꝑpa in lre modum posita ad demōstrandā vnāquāqz verbi sentētiarūqz ac vsuū rōem·Note aūt vsib⁹ apponūt numero·xxvj·q sunt notibus infra scriptis

Asterisc⁹ apponit⁹ in hijs q omissa sūt vt illuc escant ꝓ eam notam que deesse

videntur. Stella eñ ⁊ Tip greco ſmone dr. a quo aſteriſcus eſt deriuatus

Obelus. id eſt virgula iacẽs apõſit in ꝟbis vel ſententijs ſupflue iteratis: ſiũ in his locis vbi lectõ aliqua falſitate notata eſt vt q̃ſi ſagitta iugulet ſupuacua atq; falſa confodiat. Sagitta eñ grece obelus dr

Obel⁹ ſupne apũctat⁹ põſit i his ꝟ q̃b⁹ dubitat vtr tolli dẽant nec ne apponi

Limniſcus. i. virgula int̃ gemios puntos iacẽs apponit in hijs locis q̃ ſacre ſcripture interptes eodem ſenſu ſed diuerſis ſermonibus trãſtulerunt.

Antigraphus cũ pũcto apponit vbi i trãſlatõibus diuerſus ſenſus habet.

Aſteriſcus cum obelo. hac ꝓpe ariſtarchus vtebat. in his ꝟſibus q̃ nõ ſuo loco poſiti erant.

Paragraphus ponit ad ſepandas res a reb⁹ que in cõtextu ꝯcurrũt. quemadmodũ in catalogo loca a locis ⁊ regiones a regionib⁹ in agone p̃mia a p̃mijs. certamina a diuerſ certaminibus ſeparantur

Poſitura eſt figura a paragropho ꝺria ⁊ ideo ſic formata. q; ſicut ille p̃incipia notat ita iſta fines a p̃incipijs ſepat

Sriphia circuli ps inferior cũ pũcto: ponit in hijs locis vbi queſtio dubia et obſcura apiri vel ſolui ñ potuit

Antiſigma ponit ad eos ꝟſus: q̃r ordo pmutãdus eſt: ſicut ⁊ in antiqs auctoribus poſitũ inuenitur

Antiſigma cũ pũcto ponit in his locis vbi in eodẽ ſenſu duplices ꝟſus ſunt. ⁊ dubitat qui potius eligẽdus ſit.

Diple. hãc ſcriptores nr̃i apponũt in libris eccleſiaſticor viror ad ſepanda vel demonſtranda teſtimonia ſanctar ſcripturarum

Diple periſtichõ. hãc p̃mus leogaros ſyracuſanus poſuit homerias ꝟſib⁹ ad ſeparatõem olympi a celo

Diple piſtigme id ẽ cũ gemin⁹ pũct⁹ hanc antiq in his apponebãt. que zenodotus epheſius nõ recte adiecerat. aut õtraxerat. aut pmutauerat. in his ⁊ noſtri ea vſi ſunt

Diple obeliſmene interpõit ad ſepãdos in comedis l tragedijs poetos.

Auerſe q̃dẽ ſtrophe ⁊ antiſtrophus infertur

Auerſa cum obelo ad ea ponit: q̃ ad aliq̃d ffpiciũt. vt nos ne tibi fluxas phrygie res ꝟtere fũdo conamur. Nos an miſeros qui troas achiuis obiecit.

Diple ſuperne obelata ponitur ad cõditiones locorum ac temporum personarumq; mutatas

Recta ⁊ auerſa ſupne obelata ponit finita loco ſuo. monade ſignificãte ſimilem ſequentem q̃s eſſe

Ceraunũ ponit quotiẽs multi verſus improbabant. nec p ſingl⁹ obelant. Ceraunũ eñ fulmen dicitur

Chriſanon. hec ſola ex voluntate vniuſcuiuſq; ad aliq̃d notandũ ponit.

Phiero. i. fortis. hec vbi aliq̃d obſcuritatis eſt ob ſollicitudinem ponitur

Anchora ſupior põit. vbi aliqua res magna omnino eſt

Anchora inferiõ. vbi aliq̃d viliſſime aut incõuenientius denũciatum eſt

Cronis tm̃ in fine libri apponitur.

Alontus nota q̃ ad mẽdas adhibẽt. Fuerũt ⁊ alie note librorũ p agnoſcẽdis hijs q̃ p extremitates paginar exponunt. vt vbi lẽor in lumiari hmõi ſignũ iuenerit ad textũ ſurrẽs eiuſdẽ ſmõis vel ꝟſiculi: ſciat eẽ expoſitõem c⁹ ſimilẽ ſuperiacentẽ notam inuenerit

De notis vulgarib⁹ XXI.

Vlgares notas enni⁹ p̃m⁹ mille ⁊ cẽtũ inuenit. Notar vſus erat. vt q̃q̃d per ꝓtentõem aut in iudicijs diceret. librarij ſcriberent cõplures: ſimul aſtãtes diuiſis inter ſe punctis q̃t q̃q; ꝟba. et quo ordine exciperẽt. Rome p̃mus tullius tyro ciceronis libertus commentatus eſt notas: ſed tm̃ ꝓpoſitionũ. Poſt cum tertius pſannius. pilargyrus ⁊ aquila. libertus mecenatis alias addiderũt. Deñ ſeneca p̃cto oim digeſtoq; ⁊ aucto numero op⁹ effecit in q̃ q; milia. Note aũt dr̃. eo q; ꝟba vel ſyllabas p̃ſitis caracteribus notẽt ⁊ ad notitiã legẽtiũ fuocent. q̃s q̃ didicerit: ꝓpe ſa notarij appellant.

De nonis iuridicis La. XXII

Tedã aũt lr̃e in libris iuris verbor ſignificatum nõe note ſunt. q̃ ſcriptõ celeris breuior q; fiat. Scribebat eñ vbi gr̃a p. b. ⁊ p. f. bonus factum. p. ſ. ⁊ p. c. ſenat⁹ cõſult⁹. per. r. ⁊ p. p. reſpublica. per. p. ⁊ per. r. popl⁹ roman⁹. per. d. et per. t. dũtaxat. per ſupinã. u. lr̃am mulier. p. p. ẽm naturã pupillus. per. b. ꝟſo capite pupilla. p vnũ. k. caput. per duo capa iuncta. calumnie cauſa p. i. ⁊. e. iudex eſto. p. d. ⁊. m. dolũ malus. Cet geneſ plurie ꝟſiles note in libs ãtiqs inuenunt. Has iur⁹ notas nouiũ ipatores a codicib⁹ legũ abolẽdas ſanxerũt. q: miros p has calidi ingenio ignorãtes õcipiebãt. atq; ita iuſſerũt ſcribẽdas i legib⁹ trãs. vt nullos errores nullas ãbages afferãt. ſz ſeq̃nda ⁊ vitãda apte demõſtrent

De notis militarib⁹ XXIII.

Abreuiatur q̃s q̃bus militũ noia contine
i bant: ꝓpa nota erat apud veteres: q̃ inſpiceret q̃nti ex militib⁹ ſupeſſent.

quãtiqꝫ in bello cecidissent thau nota i capite ꝟsiculi. supstitē designabat. ē. Theta ꝟo ad vnius cuiusqꝫ defuncti nomē apponebat. Tſi t habet p mediū telū id ē mortl signū. De q̄ Persi⁹ ait: Et pons ē nigꝫ vulno pfigere theta. Luz aūt puentiā significare vellent Δ lauda lra vſi sunt: sic mortē significabāt cuz ponebāt thetam ad caput. In stipēdioꝫ q̄s largitiōe, ppe erant note

¶ De notis lrāꝫ La XXIIII.

Otas etiā lrāꝫ int se veteres faciebāt. n vt q̄cq̄d occulte iuicē in scripturis significare vellēt: mutuo scriberēt. Testis ē brut⁹ q̄ in his lris ea que actur⁹ erat notabat: ignorātibus alijs q̄d sibi vellēt he lre. Cesar q̄s augustus ad filiū. Quā inq̄t innūerabilia inci dūt assidue. que scribi alterutꝫ opteat t esse secreta. bēamus inter nos notas si vis tlēs: vt cū aliq̄d notl scribēdū erit. p vnaq̄qꝫ lra scribam⁹ seq̄ntē. hoc mō. p ro a b. p b c. t deinceps eadē rōne ceteras. p ro z aūt lra redeūdū erit ad duplex aa. Quidā etiā versis verba scribunt.

¶ De notis digitoꝫ La. XXV

s Unt quedā t digitoꝫ note. sunt t oculoꝫ: q̄b⁹ secū taciti, paulꝫ distātes colloquunt sic mos ē militaris. vt quotiēs cōsentiat exercit⁹ q̄ voce nō pōt. manu, pmittat Alij q̄ voce nō pñt. gladioꝫ motu salutāt. Ennius de quadā impudica. q̄si i choro pila ludēs. datanim dat sese. t cōam facit. Aliū tenet. alij mutat. alibi man⁹ est occupata. alij puellit pedem. alij dat ānulū expectādū a labris. aliū inuocat cū alio cātat. ac tñ alijs dat digito lrās. Et salomon. Annuit oculo. terit pede. digito loquit.

¶ De orthographia XXVI.

o Rthographia grece latine recta scriptura interpretat. Ortho enī grece recta. graphia scriptura ōr. Hec disciplina docet quemadmodū scribere dēamus. Nā sicut ars tractat d ptiū declinatōe: ita orthographia de scribendi peritia. vtputa ad: cū est ppositō d lrām. cum ē pñctō t lrām accipit. Haud q̄si a dubiū ē negādi d lra terminat t aspirat in capite. q̄si aūt pñctio disiunctiua est. p t lrām sine aspiratōe scribit Apud prepositō p d scribit sic ad. vt apud patrem. q̄si veteres sepe apud. p ad vsi sunt duabus ex his medijs lris subtractis. Interdū aūt aliē lre in locū aliaꝫ lrāꝫ ritc ponunt. B t p literis q̄dā cognatio est. Nā. p byrrho dicamus pyrrhū. L t g quādā cognatōnem hñt. Nā cū dicam⁹ cētū t trecētos: postea dicam⁹ q̄dringentos. g ponētes. p c. Porro c t q q̄dā cognatō ē nā huiuscemodi p c. cuiusq̄ p q scribim⁹. Cum aūt pposito p c scribēda ē. si aūt a dubiuz fuit p q. Dicim⁹ cīi quū lego. De⁹ p e solā. Demō p e dipthōgō ē notādus. Equus q̄ ē aial: per e solā scribēdus. equus q̄ est iustus p e dipthōgon est scribendus. Exul addita ſ debet scribi q̄ exul ōr qui ex solū est. Exultat melius sine e littera scribit. Nā cū ipa x ex c t ſ cōstat: q̄uo cū in ea sit rūrsus ei addit alia. Equoꝫ p dipthōgon scribēdū. q̄ nō ab aqua sed ab eq̄tate nomen est factū. Forsitan p n in fine scribēdum q̄ integꝫ eius est. si forte tādem. Fedus q̄ō est de formis p e solā scribēdū. fedus q̄ō est pactū: cū e dipthōgo scribēdū. Formosus sine n scribit. q̄ a forma vocat. Genatus q̄ō est filius p g scribendū. q̄ facti generatus. Ih que aspiratiōis litera ē in latino tñ vocalib⁹ iūgit. vt honor: homo humus. Aspirat aūt t cōsonātibus. sz i grecis t hebreis noibus. Heus aūt t heu interiectiones p h scribēde. Ilitterā iter duas vocales ꝓstitutā bis scribi q̄dā existimabāt. vt troia maia. sed hoc rō nō pmittit. Nunq̄ enī tres vocales in vna syllaba scribunt. sed i lra inter duas vocales ꝓstituta. p dupla habet. Id. pnomen neutrum generis p d scribit. ab eo q̄ō ē is ea id. q̄ facit idē. Qui si ꝟbū est tertie psone p t nōbimus ab eo q̄ est eo is it. q̄ fac̄ itur. K lrām annq̄ ponebāt quotiēs a seq̄bat. vt kaput. kanna. kalamus. Nūc aūt karthago t kalēde p eā dē trā scribunt. Gia aūt greca noia q̄licūq̄ seq̄nte vocali p k sunt scribēda. Letus p e dipthōgō scribit. q̄ letitia a latitudine vocata ē. aut ꝓria est tristitia: que angustiā facit. L aūt lra interdum p d lra vtimur. vt latū p datū. t calamutate pro cadamitate. a cadēdo enī nomē assumpsit calamitas. Maxum⁹ an maxim⁹. t si q̄ filia sunt q̄liter scribi dēant q̄stū est. Varro tradidit cesarem p i. eusmodi ꝟba enūciare solutū eē et scribere. inde, ppter auctē tāu viri ꝓsuetudinem facta. vt maximus. optim⁹ pessim⁹ scribat. Malo p vnū l scribēdū. q̄ est magis volo. Malle p duo ll magis scribēdū. q̄ est magis velle. Nolo q̄ p vnū l. velle t nolle p duo ll. Nolo enim ne volo est. nolle ne velle. Os si vultū aut ossa ſignificat p o solā scribēdū est. si pſonā: h pponenda est. Hora finiū p o. hora diei p h scribendum. Onus si de onere venit. p o solā scribēdū. si de honore cū h aspiratōe. Prepositō t preterea p dipthongō scribendū. Pene ꝟo q̄ō est ꝓnūctio per e. pena q̄ō est supliciū p e. Qui lra nūc recte ponit cū illā statim u lra sequit. t alia quelibet vna pluresq̄ vocales iūgunt ita vt vna syllaba fiat. Cetera per c scribunt. Que. pnomen per e scribēdū. que ꝓnūctō p e. Quid p d lrām scribitur cū. pnomē est. per t cū ꝟbū. cuius positio ꝓma est queo q̄s quit. t in cōpositōe nequeo ne quis nequit. Quod q̄si. pnomē est p d scribendū. q̄si numer⁹ p t. q: tondē p t scribit. Quotidie per q scribēdū. nō p c. vt sit quot dieb⁹. K lra cōionē habet cū ſ lra. Itaq̄ apud antiquos bonos labos arbos dicebat nunc bonor labor

arbor. Sat p t scribi oportet. q; integr; et fac sat. Sed p. d optet scribi apud antiquos cñ sed se dñ dicebat. nos finales duas lras absc̃dimus. Tãtus sic̃ t quãtus in medio m hẽbãt. Quaꝫ cñ t tam vnde t ãntitas quãt tãt. Tle interiectõ p e scribẽda. ve ꝓiũctõ p e. Xps q; grecũ est p; scribẽdũ. ita t d: risima ỿ. t ꝫ lris sola greca noia scribũtur. Mã cum iusstitia ꝫ lre sonũ exprimat. tñ q; latinũ est p t scribẽdũ est. Sic militia malitia neqtia t cetera similia. In dubijs q̃z x̄bis ꝓsuetudo vetꝰ erat. vt cũ eadẽ lra aliũ intellectũ correpta aliũ ꝓducta haberet. lõge syllabe apicem apponebãt. vtputa ꝓs an arborẽ signific̃aret. an hoim multitudinẽ apice distinguebãt. sic t x̄bi lre ꝓsonãtes gemunabañ sicilicũ supponebãt. vt sella serra asseres. Tleteres cñ nõ duplicabãt lras: sed sup scriptũ apponebãt. q̃ nõ admonebat lector gemnãdã eẽ lraꝫ.

¶ De analogia La. XXVII

a Analogia grece latine similiũ ꝓportio siue ꝓportõ noiat. Cui⁹ hec vis est vt qõ dubiũ est ad aliq̃d sit̃e qõ nõ est dubiũ referat. vt in certa certis pbent. Hoc aũt mõis cõparatõ analogie colligit. id ẽ q̃litate. ꝓpatõne genere. nũero. figura. casu. extremitatib⁹ simili um syllabaꝝ. t sititudine tpm. Si q̃dẽ ꝺ his vnum defuerit: tã nõ est analogia. id ẽ sitiudo. ꝫ est anomalia id ẽ ex regulã. vt lup⁹ t lep⁹. totum ꝓdit. ꝫ dissentit casu. fac ei lupi leporis Mã regulariter est dñ queris vtꝫ trames masculinũ an femininũ sit. simil ẽ illi in oi declinatõe limes. t erit masculinũ. Itẽ funis si iceris generis eẽ credis: silis est illi panis in declinatõe. et erit masculinũ Itẽ ex ꝓpatõe positiuoꝝ. vt si dicas doct⁹ magn⁹: positiui sunt t sui sileꝫ. Fit t p diminutõꝫ. vtputa. funẽ masculinũ eẽ funiculus oñdit. sic marmor neutri generis esse marmusculũ indicat. Mã q̃ gen⁹ in ꝓncipalitate ẽ idẽ eẽ solet in diminutõe ꝫ hoc nõ sp. vt pistrinũ pistrella. ꝫ scire dẽm⁹ ex positõe. id ẽ pmitiuo declinatõnẽ. t ex diminutõe gen⁹ colligere.

¶ De etymologia La. XXVIII

a Etymologia ẽ origo vocabuloꝝ cũ vis x̄bi vel nois p interptatõnẽ colligitur. hãc aristot. symbolon. cicero ãnotatiõem nominant. q: noia t x̄ba rez nota facit exẽplo ꝓpositõ: vtputa flumẽ. q: fluẽdo creuit. a fluẽdo dẽm. Cui⁹ cognitõ sepe vsum necessariũ hz int̃pretatõe sua. Mã cũ videris vsi ortũ est nomen citus vim ei⁹ intelligis. Omis enim rei inspectõ etymologia cognita planio: ẽ. Hõ aũt oia nomina a veteꝝ⁹ fm naturã imposita sunt: ꝫ q̃dã t fm placitũ. sic t nos fuis t possessiõibus interdũ fm q̃ placet nr̃e volũtati nõia damus hinc est q̃ oim nom etymologie nõ reperiuntur q: quedã nõ fm qualitatẽ qua genita sunt: sed fm arbitriũ humane volũtatis vocabula acceperũt. Sunt aũt etymologie nominum: aut ex causa date. vt reges a recte agẽdo. aut ex origine vt homo. q: sit ab humo. aut ex ꝓtrijs. vt a luando lutũ dum lutũ nõ sit mũdũ. t lucus. q̃a vmbra opac⁹ paꝝ luceat. Quedã etiã facta sũt ex nominũ deriuatõe. vt a prudentia prudens Quedã etiã ex vocibus. vt a garrulitate garrulus. Quedã ex greca etymologia orta t declinata sunt in latinũ: vt silua domus. Alia q̃z ex nominibus locoꝝ vbiũ vel fluminũ traxerũt vocabula. Multa etiã t de diũsaꝝ gẽtiũ sermõe vocant. Elsi t origo coꝝ vix cernit. Sũt ei plerac̃ barbara noia incognita latinis t grecis

¶ De glosis La. XXIX.

g Losa greca interptatõe lingue sortitur nomẽ. hãc philosophi aduerbiũ dicũt q: vocẽ illã de cuius qualitate req̃rit vno t singulari x̄bo designat. Quid cñ illud sit in vno x̄bo positũ declarat. vt cõticescere est tacere. itẽ latus haurit aptũ. haurit pcutit. itẽ cũ t̃minuz diam⁹ finẽ. aut populatas interptamur eẽ vastatas. t oio cũ vni⁹ x̄bi rẽ vno x̄bo mãifestã⁹.

¶ De differẽtijs La. XXX

d Differẽtia est spẽs diffinitõis quã scriptores artiũ de eodẽ t de altero nominãt. Hec cñ duo quadã inter se cõione cõfusa: cõiecta differẽtia secernũtur. p quã q̃d sit vtrũq; cognoscãt. vt cũ queriꝫ q̃d inter regẽ sit t tyrannũ adiecta differẽtia q̃d vterq; sit diffinitur. vt rex modestus t tẽperãs: tyrãnus x̄bo crudelis. Inter hec cñ duo differẽtia cum posita fuerit: q̃d sit vtrũq; cognoscãt. sic t cetera

¶ De barbarismo La. XXXI

b Arbarism⁹ ẽ x̄bũ corrupta lra vl sono cñ ciatũ littera vt floriet: dum floriebit dicere opteat. sono si. p media ꝓma syllaba ꝓducãt. vt latebre tenebre. Appellatus aũt barbarismus a barbaris gẽtibus: dũ latine orõis integritatẽ nesciret. Tnaquecq; cñ gens facta romanoꝝ cũ opibus suis: vina q̃z t x̄boꝝ t morum romã trãsmisit. Int̃ barbarismũ aũt t barbaralexim hoc interest: q barbarism⁹ i x̄bo latino fit dũ corrũpit. qñ aũt barbara x̄ba latinis eloq̃is inserunt: barbaralexis ꝺr. Itẽ qñ in ꝓsa vitiũ fit fm̃is barbarism⁹ vocat. qũ i metro metaplasm⁹ ꝺr. Barbarism⁹ aũt fit scpto t pronũciatõe. Scpto q̃uꝺr mõis. si q̃s in x̄bo lraꝫ vel syllabã adũciat mutet trãsmutet vl minuat. Pronũciatõe aũt fit in tpibus. tonis. aspiratõibus. t reliq̃s que sequũtur. Per tpa quippe fit barbarism⁹. si. p lõga syllaba breuis põat. aut p breui lõga. Per tonos. si accẽt⁹ i alia syllaba ꝓmutet. Per aspiratõem. si adũciat h lutꝛa vbi non debet. aut detrahatur vbi esse optet. Per hiatum quonñs in pnũciatõne scindit versus

antecꝑ ꝓpleat: siue q̃tĩes vocal' vocalẽ sequit vt muse aonides. Fit barbarism⁹ ⁊ p metacismos iotacismos ⁊ labdacismos. Metacism⁹ ẽ quoties .m. lrām vocalis sequit. vt bonum aut⁊ iustum amicū. ſz hoc vicīū aut suspēsiõe .m. littere aut detractõe vitam⁹. Iotacism⁹ est quoties in iota lra duplicat son⁹: vt troia maia. vbi eaꝫ litera⁊ adeo exilis .pnū ciatō: vt vnū iota ſi duo sonare videat. Labdacism⁹ est. si .p. vno .l. duo .pnūcient vt aphra facit. sic colloquiū .p conloquiū. vel quoties vnū .l. exili⁹ duo largi⁹ pferimus: qō ꝛriū est. Mā vnū largi⁹ duo exili⁹ proferre debem⁹. Collisio ẽ quoties nouissime syllabe finis in alteri⁹ pncipio est. vt mater terra

¶ De soloecismo La. XXXII

s Oloecism⁹ est plurimoꝫ verboꝫ inter se incõueniẽs ꝓpositio. sic barbarism⁹ vnius verbi corruptõ. Verba em̃ ſ recta lege cõiuncta soloecism⁹ est. vt si ꝙs dicat. inter nob: ꝓ inter nos. aut date veniã sceleratoꝫ: ꝓ sceleratis. Dict⁹ aũt soloecism⁹ a ciuib⁹. ciclib⁹. q̃ ex vibe soloꝛ: q̃ nunc põpeiopolis appellat: pfecti cum apud italos cõmorãtes. suã ⁊ illoꝫ linguã vicioſe inciẽterꝫ cõfunderẽt: soloecismo nomẽ dedeſt. Ehñ ⁊ ſilr loquẽtes soloecismos facere dñr. Soloecismus aũt apud poetas ſchema ds quoties in versu necessitate metri fact⁹ inuenit. Cum ãt nõ inuenit nĉitas. pmanet soloecismi culpa. Soloecism⁹ fit duob⁹ modis. aut ꝓ ptes oꝛõis. aut p accidẽtia ptiũ oꝛõis. Per ptes oꝛõis si altera partẽ .p altera ponamus. vt puta si ꝓpositões aduerbijs applicem⁹. Per accidẽtia fit. id est per ea que accidũt ptib⁹ oꝛõis vt puta ꝓ qualitates genera numeros figuras et casus. Per ista igitur omnia fiũt soloecismi: sicut donatus exposuit. fiunt ꝓterea ⁊ plurimis modis. Mā lucilius cẽsum genera soloecismoꝫ dixit. quos oĩes vitare potꝫ q̃ sequi debet: q̃ regulam recte loquendi tenere studet

¶ De ceteris vicijs. La. XXXIII

v Icia apd grāmaticos illa dñr q̃ in eloquio cauere debem⁹. Sũt aũt hec: barbarismus. soloecism⁹. acyrologia. cacephatõ: ⁊ reliq̃. Barbarismus est corruptõ vbi vni⁹. vt si tertiã sillabã ꝙs .pducat in ignoscere. Soloecismus ꝓpositõ vicioſa vboꝫ. vt si aliq̃s dicat. inter boibus .p inter hoies. Acyrologia ſ .pba dictõ vt liceat sperare timẽti. Prouiũ aũt timẽs est formidare nõ sparc. ⁊ grammeo in cãpo. Prouiũ est aũt graminosum dicere cãpũ: non gramineũ. Cacephatõ dictõ obscena vel incõposite sonãs. Obscena. vt his animũ arrecti dictis. Incõposita. vt iuuat ire ⁊ dorica castra videre. Mala em̃ ꝓpositõ fit ab ea sillaba in ape: q̃ superio: finierat. ſz ⁊ si alio mõ quolibet incõposita dictõ .pferaꝫ: cacephaton dr. Pleonasmos adiectõ vnius vbi supuacua. vt hac ten⁹ anuoꝫ cultus ⁊ sidera celi. Neq̃ enim alibi nisi in celo sunt sidera. Perisologia adiectõ plurimoꝫ vboꝫ supuacua. vt viuat ruben ⁊ non moriaꝫ dũ nõ sit aliud viuere q̃ nõ mori. Macrologia lõgiloquiũ res nõ necessarias ꝓpẽdens. vt legati nõ impetrata pace retro vnde venerãt domũ reuersi sunt. Tãtologia. id est eloquiũ. vt si fata viꝫ fuãt. siue scãt aura etherea neq̃ adhuc crudelibus occupat vmbris. Totũ em̃ qõ repetitur vna res est: ſz crebro ꝓmõe ānũciata. Eclipsis est defect⁹ dictõis: in quo necessaria verba desunt. vt cui pharetra ex auro. deest enim erat. Tapinosis est humilitas statũ rei magne dicti infirmãs. vt aparẽt rari nantes in gurgite vasto. Gurgitẽ posuit .p mari. Cacosyntheton vicioſa ꝓpositio. vt q̃sq̃ iuuenũ terga fatigam⁹ hasta. Amphibologia: ambigua dictõ. q̃ fit aut p casum accusatiũ. vt illud risum apollinis ad pyrrhũ. aio te eacida romanos vincere posse. i quo nõ est certũ quẽ in illo vsu mõstrauerit cẽ victorẽ. Fit ⁊ p incertã distinctõem. vt bellũ ingens geret italia. Incerta distinctio vtꝫ bellum ingens an ingẽs italia. Fit ⁊ p ꝓmune vbũ. vt depcaꝫ cato. calumniaꝫ cicero. ꝓstolatur bautus. designatur antonius. nec ostẽditur in hac ambiguitate vtrum ipsi alios an alij ipos depcati sint aut calumniati. Fit ⁊ p omonyma q̃s vno nomine multa significantur. vt acies: ⁊ nõ addas aut ferri aut oculorum aut militũ.

¶ De metaplasmis La. XXXIIII

m Etaplasm⁹ greca lingua latine transfoꝛmatõ dr. Qui fit in vno verbo ꝓpter metrice necessitatẽ ⁊ licẽtiã poetaꝫ. Qui⁹ spẽs he sũt. Prothesis apositio in ꝓncipio verbi. vt gnato .p nato. Epẽthesis apositio in medio. vt relliq̃as .p reliq̃as. et maneãt in relligiõe nepotes .p religiõe. Paragoge apositõ in fine. vt admittier .p admitti. ⁊ potestur .p potest. Apheresis abscisio de ꝓncipio. vt tẽno .p ptẽno. Syncope abscisio ō medio. vt forsan .p forsitã. Apocope abscisio de fine. vt sat .p satis. Ectasis .pductio ꝛ naturã. vt italiã fato .pfugus. ⁊ exercet dyanã choꝛos. Systole ẽ correptõ ꝛ naturã. vt aãſus onõ. ⁊ vbẽq̃ fidenã. cũ ꝓma syllaba .pduci debeat. Dieresis divisio syllabe i duas. vt diues pictai vestis .p pictai. ⁊ albai lõgai. Episynalipphe cõgluinatõ duaꝫ in vnã. vt pariete .p pariete. ⁊ genua .p genua. phactõ .p phetõ. Synalephe collisio vocaliũ iũcta vocalib⁹. vt atq̃ ea diuersa penit⁹ dũ pte gerunt. Ecthlipsis: collisio consonatiũ cũ vocalibus. vt multũ ille ⁊ terris iactat⁹ ⁊ alto. Antithesis ptraposito littere pro alia littera. vt impete pro impetu. ⁊ olli .p illi. Metathesis dicitur esse transpositõ littere. vt euandre .p euander. tumbre .p tumber. Inẽ

barbarismū ꝛ lexim: hoc ē latinā et pfectā e'o cutōem. Metaplasmus ē q̄ in vno ꝺmōe fit ratiōe vicios⁹. Itē inter soloecismū ꝛ phrasin id est pfectā ꝓnciōnē sermonū figura ē que fit cō textu sermonū rōne vicios⁹. Ergo metaplasmi et schemata media sunt: ꝛ discernunt peritia ꝛ imperitia. Fiūt autem ad ornatum

¶ De schematibus La. XXXV

Schemata ex greco in latinū eloquium figure interp̄tant. q̄ fiūt in verb vel sententijs p varias distinctōnū formas ꝓp' eloq; ornatū. Hec dū multa sint apd grāmaticos ista inuenīūtur. Prolepsis ē p̄sumptō vbi ea q̄ sequ debēt anteponunt. vt interea reges ingēti mole latinus. Debuit en̄ sic dicere. Interea reges ingēti mole. ꝛ statim adiūcere qd sequit: procedunt castris. deīn dicere latin⁹ ꝛ cetera. Fit ꝛ hec ē p ornatū p̄sumptō rei. ꝛ q̄ sequ debuere reges interpositi sunt in septē vbīb⁹. ꝛ postea additū est. pcedūt castris. Et deīn p̄sumptō. q: anteposita sunt que sequ debuere. Zeugma ē clausula: cū plures sensus vno vbo claudunt. q̄ fit trib⁹ modis. Mā aut in ꝓmo aut in postremo aut in medio id vbū pōit qd sniās iūgit. In ꝓmo. vt vertit oenophon fūdus sinia nob. In medio. vt grecia sulpitō sorti data gallia coite. In postremo. vt nāq; hoc tpe obsequiū amicos: veritas odiū parit. Hypozeuxis ē figura supiori ꝛna: vbi i singul' sensib⁹ ꝓpria vniuiq; clausa est. vt regē adit ꝛ regi mēorat nomēq; genusq;. Syllepsis est i dissimilib⁹ clausul' aut plural' dictō singulari vbo finita. vt socijs et rege recepto. aut singularis dictō plurali verbo expleta. vt sunt nob mitia poma. castaneeq; molles: ꝛ p̄ssi copia lactis. Fit aūt syllepsis n̄ solū p ptes oīōis: sz et p accidēnia ptīb⁹ oīōis. Mā vbi ꝛ p multū vnus ꝛ p vno multi ponunt syllepsis ē. Ꝓo milti vnus. vt est illud. vterūq; armato milite cōplēt cū nō vno sz multis militib⁹. Itē p vno milti vt in euāgelio. latrones q̄ crucifixi erāt cū eo ipso ꝓpabāt: vbi p vno vterq; iducit blasphemasse. Anadiplosis ē q̄n ab eodē verbo quo prior vsus finiuit: seqns vsus mapit. vt ē illud. Certent ꝛ cygnis vlule. sit rityr⁹ orphe⁹. Orpheus in siluis. inter delphinas orīō. Anaphora ē repetitō eiusdē verbi p̄ncipia vsuū plurimorū. vt nos te dardania incensa tuaq; arma secuti. Nos tumidū sb te permēsi classib⁹ equor. Epanaphora ē in vno vsu p̄ncipia sensuū eiusdez verbi ꝛpetitō. vt te nem⁹ angitie. vitrea te sucinus vnda te lucidi fleuere lac⁹. Epizeuxis ē i vno sensu ꝓgeminatō verbi. vt sic sic tuuat ire sub vmbras. Epanalepsis ē ꝺmōis in p̄ncipio vsus positi. eiusdē in fine replicatō. vt ē illō. Crescat amor: nummi q̄ntū ipa pecūia crescit. Paronomasia est in significatōe diuersa dictō pene ipa vt illud. abire an obire te ꝓuenit. id ē exulē fieri an mori. Schēsis onomatō multitudo noīm cōiunctor quodā ābitu copulata. vt nubila nix grādo. pcelle fulmia vēti. Paromeō est multitudo verbor ex vna lra inchoātiuz. q̄le est apd ennū. O nte nute tati tibi tāta tyrāne tulisti: sz hoc dū tempat. Virgil⁹: dū nō toto versu vnā hac figura vt enni⁹. sz nūc in p̄ncipio versus tū vt est illud. Seua sedes sup arma. nūc i medio vt queq; lacus late liq̄dos queq; aspa dumis. nūc aūt in fine. vt sola michi tales casus cassan dra canebat. Homeoptotō ē cuz plurima noīa p vnū casum denūciant. vt ē illud. Sz neq; cur rētē nec se cognoscat cūtē. Tollentēq; man⁹ saxumq; in mane mouētē. Homeoteleutō est cuz vno mō vba plurima finiunt. vt abijt abscessit euasit erupit. Polyptotō est cū diuers casibus sinia variat. vt ex nihilo nihil in nihilū nil posse reuerti. Adarcida ꝛ mappa marco spōdente nocturnas. Adarc⁹ dixit. ita ē assigna marce tabellas. Hymnos est sinia ꝓtinuate orōis: tenorē suum vsq; ad vltimū fuās. vt est in secessu longo loc⁹ insula portū ꝛ reliq̄. Hinc en̄ in lōgum vadit sensus vsq; ad illō. Desup horrētiq; atrum nemus imminet umbra. Polysynthetō est dictio multis ꝓcatenata p̄iunctōibus. vt tectumq; laterē q; armaq; amyeleūq; canem. Dyalytō vt asin thetō est figura que ecōtrario sine p̄iunctōibus solute ac simplr effert. vt venimus vidim⁹ placuit. Anthitetō est vbi ꝛna ꝓtrarijs oponunt et sentētie pulcritudinē reddunt. vt illud. Frigida pugnabāt calidis. humētia siccis. mollia cū duris. sine pondere habenta pondus. Hypallaga est quotiēscunq; per contrarium verba intellegūtur. vt dare classibus austros. cum ventis naues demus. non nauibus ventos

¶ De tropis La. XXVI.

Tropos greco noīe grāmatici vocāt: q̄ latine modi locutionū interp̄tant. Fiunt aūt a ꝓpria significatōe ad nō ꝓpriam. sillitudine. Quor oīm nomia difficillimū est ānotare. sed ex oībus donat⁹. rui vsui tradēdo cōscripsit. Metaphora est verbi alic⁹ vsurpata trās latō. sic cū diam⁹ fluctuare segetes. gēmare vites: dū in his rebus fluct⁹ ꝛ gēmas nō inuenimus: in q̄bus hec verba aliūde trāsferunt. Sz hec atq; alie tropice locutōes ad ea q̄ intelligēda sunt: ꝓpterea figurate amictib⁹ obtegūtur. vt sensum legēns exerceant. ꝛ ne nuda atq; in ꝓmptu posita vilescāt. Fiūt āt metaphore modis q̄tuō. Ab aīali ad aīale. vt aligeros ꝓcēdit eq̄s. Metaphoice loquēs miscuit q̄ drupedi alas auis. ꝛ q̄ cursu deserta petiūt: miscuit volatili cursuz q̄drupedis. Ab inaīali ad inaīale. vt pontū pin⁹ arat. sulcū ꝓmut alta carina. miscuit vsum rei eq̄s: dū ararc ꝛ sulcū ꝓmere ad terrā

ptineat nō ad mare. Ab inaiali ad aiale. vt flō
rida iuuent⁹: miscant flores inaiales iuuentus
que aiaz hz. Ab aiali ad inaiale. vt tu neptune
pater cui tpa cana crepāti. Lincta salo resonāt
magn⁹ cui ppete mento. Profluit ocean⁹ t flu
mina crinib⁹ errāt. Abentū cū t tpa t crines fl
ad oceanū ptinēt: sed ad hoies. Sic t alia rer
noia de alio genere in aliud gen⁹ decentissime
decoris gra trāsferunt vt oratō ponet. Abeta
phora aūt aut ptī vn⁹ est. vt fluctuare segetes
nō potes dicere segetare fluct⁹. aut ātistropha
est: id ē reciproca. vt fmigiū alaz. Nā t ale na
uiū t alaz fmigia dicunt. Catachresis ē aliene
rei nomē apositū. t eo a metaphora differt: q
illa vocabulū hīti largit. hec q nō hz ppriū
alieno vtit. vt faciēq similima lauro. t centau
rus nūc vna ābe iūctisq ferunt frōtib⁹ et lōge
fulcāt vada salsa carine. dum facies t frōs tūr
aialiū t hoim sint. Abō nom⁹ si poeta ñ aposu
isset nau. qd pp: iū eidē ppriū diceret nō haberet
Abetalepsis ē trop⁹ a p̄cedēte indicās qō seqt
vt. Jnq ma⁹ carthe nodosaq vēit arūdo. Nā
p manū verba: p arūdinem lre significate sunt
Abetonomia trāsnomiatō ab alia significatōe
ad aliā, primitate trāslata. Fit aūt multi mōis
aut eñ p id qō ptinet: id qō ptinetur oñdit. vt
theatra plaudūt prata mugiūt. dum illic hoies
plaudāt hic boues mugiāt. aut ꝫ p id qō ptinet
id qō ptinet. vt iā, pxim⁹ ardet vcalegon: dū ñ
ille hz dom⁹ ei⁹ arderet. Jtē p inuētorē id qō in
uentū est. vt sine cerere t libo friget ven⁹. t cō
mixtā vulcan⁹ mittit ad astra faullā. Tult cū
p cererē frumēti inuētricē intelligere panem. p
libez inuētorē vitis vinū. p venerē libidines. p
vulcanū ignē. At ptra p inuētū inuētorē demō
strat. vt vinū p̄camur. p libero q vinū apō gre
cos inuēit. Jtē p efficiētē id qō efficit: sic pigrū
frig⁹ q pigros hoies faciat. t timor pallid⁹: eo
q palludos hoies fddat. At ꝫ p id qō efficit ef
ficiēs. vt iūgit eqs aurru gēitor spumātiaq ad
dit frena feris. Spumātia frena dixit. cū vtiq
nō ipa faciāt spumas: hz equ⁹ q ea gent spumis
pspergat infusis. Antonomasia est, p nomine
id est vice nois posita. vt maia genit⁹, p mercu
rio. Qui trop⁹ fit trib⁹ mōis. Ab aio. vt mag
nanimusq anchisiades. a corpe. vt ipe arduus
extrinsec⁹. vt infelix puer atq impar pgressus
achilli. Epitherō supranomē pponit eñ, ppriō
nōi. vt alma ceres. obscenicq canes. importūe
q volucres. Jnter antonomasiā aūt t epithe
ton hoc differt. q antonomasia p vice nomis
ponit. epitheto aūt nunq sine nois est. Quib⁹
duob⁹ tropis: vel vitupam⁹ aliquē vel oñdim⁹
vel laudam⁹. Synecdoche est pceptō: cū a pte
totū vel a toto ps intelligit. Eo eñ t p speciez
gen⁹: t p gen⁹ spēs demīatur. sed spēs pars ē
genus autē totū. A toto eñ ps intelligit. vt q
multe glomerātur aues vbi frigidus ann⁹ trās
pontū fugat. Nō eñ tot⁹ ann⁹ est frigidus: sed
pars ānī. id ē hyems. At ptra a pte totū. vt flā
mas cū regia puppis extulerat. vbi nō solū pup
pis hz nauis. t nō nauis sed q in ea. t non oēs
sed vn⁹ flāmas extulit. Onomatopeia ē nomē
fictū ad imitādū sonū vocī pfuse. vt stridor valu
az hinnit⁹ equoz. mugit⁹ boum. balat⁹ ouiū
Periphrasis est arcūloquiū: dū res vna plurimis
vbis significat. vt auras vitales carpit. Si
gnificauit eñ p copulatiōz verboz vnā rē. hoc
est. viuit. Hic aūt trop⁹ gemin⁹ est. Nā aut veri
tatē splēdide, pducit: aut feditatē arcuitu cui
tat. Veritatē splēdide, pducit sic t iā prima nouo
spargebat lumie tras. Tithoni croceū linqns
aurora cubile. Tult eñ dicere. iā lucescebat aut
dies ort⁹ erat. Feditatē arcuitu cuitat. sic: placa
dūq petiuit piugis ifusus gremio p mēbra so
porē. hoc eñ arcuitu cuitat obscenitatē t decē
ter oñdit. Subditū Hyperbaton ē trāscēsio cum
verbū aut snia pmutat. Hb⁹ spēs qnq sunt. ana
strophe. hysteroprotherō. parenthesis. tmesis
synchesis. Anastrophe vboz ordo pposter⁹. vt
littora circū, p circū littora. Hysteronprotherō
snia ordine mutata. vt postq altos tetigit fluc
tus. t ad equora venit. añ eñ ad equora venit
et sic tetigit fluct⁹. Parēthesis vbi interponim⁹
sniam nr̄am. q ex medio fmota integer sensus
pdurat. vt eneas. neq eñ patri⁹ psistere mētez
passus amor: rapidū ad naues pmittit achaten
Est eñ ordo. eneas rapidū pmittit achatē. Nā
illud in medio parēthesis est Temesis est sectō
vn⁹ nois p interpositōz verboz. vt multum ne
bule circū dea fudit amictū. p circūfudit. Syn
chesis est vbi ex oñi pte pfusa sunt vba. vt illō
Juuenes fortissima frustra pectora si vobis au
dendi extrema cupido ē certa seq. q sit reb⁹ for
tuna videtis. excessere oēs adytis arisq relicti
dij qbus impiū hoc steterat: succurritis vbi in
cense moriamur t in media arma ruam⁹. ordo
tal est. Juuenes fortissima pectora: frustra suc
curritis vbi incēse. qz excessere dij qb⁹ hoc ipe
riū steterat. vñ si vob cupido certa ē me seq au
dentē extrema. ruam⁹ in media arma t moria
mur. Hypergole est excelsitas fidē excedens vl
tra qz credēdū est vt sidera vberat vnda. t ter
ram inter fluctus aperit. Hoc eñ modo vltra fi
dem aliqd augeat. nec tñ a tramite significande
veritatis errat: cuius vba qb⁹ indicat ex cedāt
vt volūtas loquētis nō fallētis appareat. Quo
tropo nō solū nō augeat aliqd sed t minuit: au
geat. vt velocior aura. minuit vt mollior pluma
durior saxo. Allegoria est alienū loquium. ali
ud enim sonat et aliud intelligitur. vt tres lit
tore ceruos conspiat errantes. vbi tres duces

belli punici·vel tria bella punica ſignificantur· Et in bucolicis·Aurea mala decē miſi·id ē ad auguſtū·x·eglogas paſtor·Huius tropi plures ſunt ſpēs·e q̄bus eminēt ſeptē·ironia·ātiphraſis·enigma·charientiſmos·paremia·ſacralmos aſteiſmos·Ironia eſt ſnia p̄ pn̄ciatiōem p̄riū hñs intellectū· Hoc cū tropo callide aut p accuſatiōem·aut p inſultatiōnē alicuius ōr·vt eſt illud Veſtras cure domos illa ſe iactet in aula·Eolus t clauſo vētor carcere regnet· Et quō aula ſi carcer eſt? Soluit cū pn̄ciatiōe·Hā carcer pn̄ciatō ē·iactet in aula ironia eſt·t totuz p̄ p̄riā pn̄ciatiōem annūciat p ironie ſpeciē q̄ laudādo deridet·Antiphraſis eſt fmo ccontrario intelligēdus·vt lucus q̄r caret luce ꝓpter nimiā nemor vmbrā·t manes id eſt mites t modeſti·cū ſint terribiles t īmanes·t parce·t cumenides furie·q̄ nulli parcāt vl̄ bñ faciāt·Hoc tropo t nani atlantes·t cca videtes·et vulgo ethiopes argēti apellāt· Inē ironiā aūt t antiphraſin hoc diſtat·q̄ ironia pn̄ciatōne ſola indicat qđ intelligi vult·ſiē cū dicim⁹ hoī agēti male:bonū eſt qđ facis·Antiphraſis vo nō vo ce pn̄ciātis ſignificat p̄riū:ſed ſuis tm̄ verbis quor origo p̄ria eſt·Enigma eſt q̄ſtio obſcura que difficile intelligit niſi apiat·vt eſt illud·De comedēte exiuit cibus· t de forti egreſſa ē dulcedo·ſignificās ex ore leonis fauū extractū·Inter allegoriā autē t enigma hoc intereſt· q̄ allegoria bis gemina eſt·t ſub re alia aliud figura liter indicat·Enigma vo ſenſus tm̄ obſcur⁹ eſt et p quaſdā imagines adumbrat⁹·Charientiſmos eſt trop⁹ quo dura dictu gratꝰ ꝓferūtur· veluti cū interrogātib⁹·nunq̄d nos q̄ſierit aliquis·rñdeā bona fortuna·vñ intelligit neminē nos q̄ſiſſe·Paremia eſt rebus t tpibus accommodatū puerbiū·Rebus·vt ꝯ ſtimulū calces· dū ſignificat aduerſis reſiſtēdū·Tpibus·vt lupus in fabula·Aiūt cū ruſtici vocē hoicm pdere·ſi eū lupus p̄or viderit·vñ t ſubito tacēti ōr ſtud puerbiū·lupus in fabula· Sacraſmos ē hoſtilis irriſio cū amaritudine·vt referes ergo hec t nūcius ibis pelide gētori illi mea triſtia facta·degenerēq̄ neoptolemū narrare memēto·Huic p̄rius eſt aſteiſmos·id ē vrbanitas ſine iracūdia·vt id·Qui bauiū ñ odit amet tua carmina meui·Atq̄ idē iungat vulpes· t mulgeat hircos·id ē qui bauiū nō odit·p pena ei ꝓungat vt diligat meuiū·Fuerūt aūt meui⁹ et bauius poete peſſimi et inimica Virgilij·Qui hos ergo diligit faciat que ꝓ naturā ſunt:id ē iūgat vulpes et mulgeat hircos· Momoeſis ē q̄ latine interptat ſilitudo·p quā mīn⁹ note rei p ſilitudinē eius q̄ magis nota eſt pādit demonſtratō·Huiꝰ ſpēs ſunt tres·icon·pabole·paradigma·id ē imago ꝓparatō·exemplū· Icō eſt imago cū figurā rei ex ſimili genere conſ.mur exp̄mere·vt oſa mercurio ſimil· voccq̄ colorē· q̄ t crines flauos t mēbra decora iuuētā· Lō grua cū eſt ſilitudo de ſpecie cui⁹ pſona inducit· Parabola eſt ꝓpatō ex diſſilib⁹ rebus·vt q̄ lis in aruis eſt fere lybie viſus leo cominus ho ſtē cōſedit·vbi leoni ceſarē ꝓpauit·nō ex ſuo ſz ex alieno genere ſimilitudinē facies· Paradigma vero eſt exēplū dicti vel facti alic⁹· aut ex ſimili aut ex diſſimili genere ꝓpoſitiōes ei quā p ponim⁹ rei·ita·Tā fortiter perūt apud hȳ ſponē ſcipio q̄ vtice cato· Similitudo aūt tribus modis fit·a pari·a maiore·a minore· A pari ac veluti magno in pl̄o cū ſepe coorta eſt ſeditio A maiore ad min⁹· q̄liter ex p̄ſum vētus p nubi la ſulmē·A minore ad mai⁹·ſi potuit mancs arceſſere cōiugis orpheus· threicia fret⁹ cithara fidibuſq̄ canoriſ·q̄ſi dicat·re parua t brcui·id eſt·ſi ille cithara fretus·ego pietate

¶ De proſa La·XXXVII

p Roſa ē ꝓducta oſo t a lege metri ſoluta·Proſum enim anno q̄ ꝓductū vicebant et rectū·Eſi ait Varro·Apud plautū p̄ſis lectus ſignificat rectus·Eſi etiā que non eſt pflexa nūero ſed recta p̄ſa oratō ōr in rectū p̄ducēdo·Alij p̄ſam aiūt dictā ab eo q̄ ſit p̄ſus vel ab eo q̄ ſpaciosius p̄deat t excurrat nullo ſibi termio p̄finito· Preterea tā apud grecos q̄ apud latinos lōge antiq̄orē curā fuiſſe carminū q̄ p̄ſe· Qia cū p̄us verſib⁹ ꝓcebantur· Proſe aūt ſtudiū ſero viguit·Prim⁹ apud grecos pherecydes ſyrus ſoluta oꝛōe ſcripſit· apud romanos aūt Appius ceeus aduerſus pyrrhū ſolutā oratōem p̄mus exercuit·Jam exhinc et ceteri proſe eloquentia contenderunt·

¶ De metris La·XXXVIII

m Etra vocata·q̄ certis pedū mēſur⁹ atq̄ ſpacijs termiant·neq̄ vltra dimēſionē tp̄m ꝓſtitutā ꝓcedūt·Mēſura ei grece metrum dicit·Verſus dicti ab eo q̄ pedibus in ordine ſuo diſpoſitis·certo fine moderant⁹ p artículos qui ceſa t mēbra noiant·Qui ne lōgius p̄oluerent q̄ iudiciū poſſit ſuſtinere·modum ſtatuit rō vñ reuerteret·t ab eoip̄o verſum vocatū dicūt q̄ reuertit·Huic adheret rithmus q̄ nō eſt certo fine moderat⁹·ſz tm̄ rōabiliter ordinatis pedib⁹ currit·q̄ latine nihil aliud q̄ numerus dicit·de quo eſt illud·Nūeros memi ſi verba tenerē·Latinē vocat q̄dq̄ pedib⁹ cenſtit·Cui datū nomē exiſtimāt·ſeu q̄ carptim p̄ nunciaret·vñ hodie lanā quā purgātes diſcerpunt carmiare dicimus·ſeu q̄ q̄ illa caneret·carere mēte exiſtimabant· Metra vel a pedibus nūcupata vel a rebus que ſcribunt·vel ab iuē toribus·vel a frequētatoribus·vel a numero ſillabarū· A pedibus metra vocata·vt dactylica

iambica·trochaica·A trocheo eñ trochaicum metrū nasaķ·a dactylo dactylicū·sic ꝛ alia a suis pedib⁹·A numero·vt hexametꝛ·pētametꝛ trimetꝛ·Mā senarios versus nos ex nūero pedū vocamus·Hos greci q; gemios ferūt trimetros dicūt·Hexametros aūt latinos p̄mū fecisse Ennius tradit·eosq; lōgos vocat·Ab iuēto ribus metra vocata dñr vt anacreōticū·saphicum·archiloicū·Mā anacreōtica metra anacreon cōposuit·Saphica sapho mulier edidit·Archiloicū archiloicus q̄dā scp̄sit Colophonium colophoniꝰ q̄dā exercuit·Sotadeoq; q̄s reperto⁹ est sotades genere cretēsis·Simonidia q̄s metra simonides poeta lyricꝰ ꝓposuit·A frequētatoꝛibus vt asclepiadea Mō eñ ea asclepius iuēit·sed ꝓinde ita vocata q; eis frequētissime ꝛ elegātissime vsus sit·A reb⁹que scribūtur vt heroicū·elegiacū·bucolicū·Heroicū eñ carmen dañ q; eo viroꝝ fortū res ꝛ fcā narrētur·Mā heroes apellanť viri q̄si aerei ꝛ celo digni ꝓpter sapiētā ꝛ fortitudinē·q̄b metꝝ aucte ce tera metra p̄cedit·vnū ex oībus tā maximis operib⁹ aptū q̄s puis·suauitat ꝛ dulcedis eque capax·Quib⁹ virtutib⁹ nomē solū obtinuit vt heroicū vocaret·ad memorandas seꝝ heroum res·Mā ꝛ p̄ ceteris simplicissimū habeť·cōstatq; duob⁹ pedib⁹ dactylo ꝛ spōdeo· ac sepe pene vel ex hoc vel ex illo nisi q; tēperatissima sit vtriusq; mixtura·q̄s si instruať a singulis·Omnibus q̄s metris ꝓus est·Hoc p̄mū moyses in cātico deutero·lōge añ pherecidē ꝛ homeꝝ cecinisse ꝓbať·Eli ꝛ apparet ātiquus fuisse apud hebreos studiū carminū q̄s apud gētules·Siq̄dem ꝛ iob moysi tpib⁹ adequatus hexametro versu dactylo spōdeoq; decurrit·Hoc apō greCos achates milesius ferť p̄mus ꝓposuisse·vel vt alij putāt pherecides syrus·q̄b metꝝ añ homerū pythiū dañ est·post homeꝝ heroicū nominatū·Pythiū aute vocatū voluit· eo q; hoc genere metri oracula apollinis sint edita·Maz cū in parnaso mōte phytonē serpētē in vindictam matris sagittis insequereť·accole delphici hoc illū metro hortati sunt dicētes: vt ait terentianus·Elegiacū aūt dañ eo q; modulatō eius dem carmis cōueniat miseris·Terēcianus hos elegos dicere solet·q; clausula tal⁹ trisyb⁹ vt tradūt aptioꝛ eēt modis·Hos aūt vir oio cōstat a quo sit inuētū nisi q; apud nos·Enni⁹ eo p̄ioꝛ vsus ē·Mā apud grecos sic adhuc lex grāmatiCoꝝ pēdet vt sub iudice res religata sit·Mā q̄dā coꝝ colophoniū quēdā·q̄dā archilochū auctoꝛē atq; iuētoꝛē volūt·Bucolicū·id ē pastorale carmē pleriq; syracusis p̄mū ꝓpositū a pastoꝛib⁹ opinanť·nōnulli lacedemone Māq; trāseūte in thraciā rerxe rge psaꝝ: cū spartane virgines sub hostili metu neq; egredi vbē auderent neq; pompā choꝛūq; agreste diane de more exercere possent·turba pastoꝝ ne religio p̄teriret·idē incōditis cātib⁹ celebrarūt·Apellaťaūt bucolicū de maioꝛe pte: q̄uis opilionū caprariorūq; p̄mōes i his ꝛ cātica inseranť·Ihimnos p̄mū dauid ꝓpha in laudē dei cōposuisse ac ceaniste māifestū est·Deiī apud gētiles prima mnemia timotoe fecit in apollinē ꝛ musas que fuit tpibus ennij lōge post dauid·Hymni aūt ex greco in latinū laudes interp̄tanť·Epithalamia sunt carmia nubētiū que cātāť a scolasticis in honoꝛē spōsi ꝛ sponse Hec p̄mū salomō edidit in laudē eccie ꝛ xp̄i·Ex quo gētiles sibi epithalamiū vēdicarūt·ꝛ istius generis carmē assumptū est·Qō gen⁹ p̄mū a gētilibus inscenis celebrabať·postea tñ in nuptijs hesit·Vocatū aūt epithalamiū eo q; in thalamis cāteť·Trenos qō latine lamētū vocamus pam⁹ hieremias versu ꝓposuit sup vrbē irim ꝛ plin qñ captiuus ductus ē·Post hūc apud grecos simonides poeta lyricꝰ·Adhibebanť āt funeribus atq; lamētis·silr ꝛ nūc est·Epithauiū greCe latine supra tumulū·Est eñ titul⁹ mortuoꝝ qui i dormitōe eoꝝ fit q̄ iā defuncti sunt·Scribiť eñ ibi vita ꝛ mores ꝛ etas coꝝ·Poesis ōr greco noīe opus multoꝝ libroꝝ·poema vnius idilio paucoꝝ x̄suū·distico duoꝝ·monosticon vnius·Epigrāma ē titl⁹ qō in latinū supscptō interp̄tať·Epi eni sup·grāma litera vel scriptō noťať·Epodon in poemate clausula brcuis est Dām aūt epodō qō assiŀať ad speciē elegiaca: vbi p̄missio vno lōgioꝛe alter buioꝛ ꝓponiť·atq; in singul'q̄busq; maioꝛib⁹ sequētes mioꝛes quasi clausule recanūt·Clausulas aūt lyrici appellāt quasi p̄sos x̄sus integris subiectos·vt est apud Horatiū· Beat⁹ ille q̄ ꝓcul negociis deinde sequiť p̄sus vt p̄sca gēs mortaliū·sic ꝛ deinceps·Alterni q̄b⁹ aliq̄ ps deest·ꝛ ipsi p̄cedēt⁹ silēs sz mioꝛes·Cētones apud grāmaticos vocari solēt q̄ de carmib⁹ homeri vel x̄gilij ad ꝓpa opa moꝛe cētenario ex multis hincinō ꝓpositis in vnū sartiūt coꝛp⁹ ad facultatē cuiusq; materie·Deniq; ꝓba vroꝛ adelphi centonē ex virgilio de fabrica mūdi ꝛ euāgelijs plenissime exp̄ssit·materia ꝓposita fm versus·ꝛ x̄sib⁹ fm materiā ꝓnnatis·Sic q̄s et q̄dā p̄ponit ex codē poemate inter cetera stili sui ocia tityrē in xp̄i honoꝛē cōposuit similr ꝛ eneidos

De fabula La·XXXIX·

Fabulas poete a fando no⁹ aucrūt· q; nō sunt res fcē sz nñ fando ficte·Que ideo sunt inducte: vt ficto mutoꝝ a⁹ aliū iter se colloq̄o ima go q̄ fcdā vite hoīz no⁹ceret·Has p̄mus inuenisse tradiť alcmon crotoniēsis·appellanťq; esopice·q; is apud phrygiā in hac re

Львів. Бібліотека
АН. УРСР
14.Nn1

polluit·Sūt aūt fabule aut esopice aut libystice·Esopice sunt: cū aialia muta inf se sermocinasse fingūt·vl' q̄ aiaz nō habēt vt vrbes·arbores·mōtes·petre·flumia·Libystice aūt·dū hominū cū bestijs: aut bestiaz cū hoīb⁹ fingūt vocis cē cōmertū·Fabulas pocte q̄sdā delectandi cā finxerūt: q̄sdā ad naturas rerū nōnullas ad mores hominū interptati sunt·Delectandi causa·vt eas q̄s vulgo dicūt·vl' q̄les ꝓplaut⁹ t Terēti⁹ cōposuerūt·Ad naturā rerū fabulas fingūt·vt Vulcan⁹ claud⁹·q: p naturā nūq̄ rect⁹ ē ignis·vt illa trifo:mis bestia·ꝑma leo postrema draco.media ipa cymera·i·caprea:cetates hoīz p eā volētes distiguere q̄z feroz t horrēs ꝑma adolescentia vt leo: dimidiū vite tps lucidissimū vt caprea· eo q̄ acutissime videat· Tūc fit senect⁹ casibus iflexis vt draco· Sic t hipocētauri fabulā ē cōfictā·id ē: hoiem eq̄ mixtū·ad exp̄mēdā humāe vite velocitatē: q: equū cōstat ee velocissimū·Ad mores vt apud horatiū mus loq̄t muri t mustela vulpeculę·vt p narratōez fictā ad id q̄ agit·veraz significatio referāt·Vſi t esopi tles sunt fabule ad morū finē relate·vl' sic in libro iudicū ligna sibi regē req̄rūt t loquūtur ad oliuā t ad ficuz t ad vitē t ad rubū· q̄ totū vtuq̄ ad mores fingitur·vt ad rē que itēdit: ficta q̄dē narratōe· sed vera ac significatione veniāt· Sic t Demosthenes orator fabula vsus ē adūsus philippū: qui cū ab athenieńsib⁹ postularet· vt sibi decē oratores darētur t discederet· finxit ille hāc fabulaz q̄ disuaderet dicēs lupos aliq̄ pastorib⁹ q̄ruz diligētiā decipe voluissēt suasisse·vt i amicitiaz cōuenirēt·ea ti cōditōe vt canes in q̄b⁹ erat cā iurgioz iure ill' traderēt·ānuisse pastores·t in spem securitatis dedisse canes· q̄s ouiū suarū vigilātissimos custodes habebant·Tunc lupi adēpta oi fortitudine·oē q̄d in gregib⁹ ill' erat nō ꝑ satietate tñ·vez etiā ꝑ libidie lacerauerūt phi ipū q̄s ꝓcipes ipi postularē·q̄ facili⁹ possit oppumere spoliatā custodib⁹ vrbem·

¶ De vocabulo historie· Cap·XL

h Istoria est narratio rei geste·per q̄s ea que in ꝓtento facta sunt dinoscūt· Dicta aūt grece historia·apo tu istoin·id ē a videre vl' cognoscere·Apud veteres enīz nemo cōscribebat historiā nisi is q̄ interfuisset t ea que scribēda erāt vidisset·Adeli⁹ enī oculi que sunt deph̄dim⁹·q̄s ea que auditōe colligim⁹ Que enī videtur sine mēdatio ꝓferunt·Hec discipli na ad grāmaticā ptinet: q: quicq̄d dignū memoria ē·litteris mādat·Historie aūt ideo monumēta dicūtur eo q̄ memoriā tribuūt rer⁹ gestaz· Series aūt dicta p trāslatōz a seris florū inuicē comphensoz

¶ De primis auctorib⁹ historia z· Cap· XLI·

Istoriā aūt ꝑm⁹ apud nos moyses de
h initō mūdi ꝓscripsit Apud gētes vo
primus dares phrygi⁹ de grecis t troianis historiā edidit· quā in foliis palmarū abeo ꝓscriptā ee ferūt· Post daretē aūt in greca herodot⁹ historiograph⁹ ꝑm⁹ habit⁹ ē·p⁹ quē phereides claruit·his tēporib⁹ q̄b⁹ esdras legē cōscripsit· ¶ De vtilitate histore L·XLII·

Istorie gētiū nō ipediūt legētes i tris
h que vtilia dixerit· Adulti enī sapientes
ꝑterita hoiuz gesta·ad institutōz ꝑsentiū historijs indidit· Sicq̄dē t p historiā summa retro tēpoz ānoruq̄ supputatō ꝓphendit· t p cōsulū regūq̄ successiuz multa neccaria p scrutant· ¶ De generib⁹ historie· La·XLIII

En⁹ historie triplex ē· Ephimeri nāq̄
g apellat⁹ vni⁹ diei gestio· Ꝫ apud nos diarū vocat· Nā q̄ latini diarū· greci ephimerida dicūt· kalēdaria apellant· que in mēses singulos digerunt Annales sunt res singuloz ānoz· Quecq̄ enim digna memorie domi militieq̄ mari ac terre·p ānos in cōmentarijs acta sunt·ab ānūsarijs gesti ānales nominaūerūt·Historia aūt multoz ānoz vl' tēporū ē·cui⁹ diligētia annua cōmētarij in libris delati sunt· Int̄ historiā aūt t annales Ꝫ interest·q̄ historia ē eoz tēpoz que vidim⁹· ānales vero sunt eoz ānoz q̄s etas nr̄a nō nouit· Vñ Sallustius ex historialib⁹: Eusebi⁹ t Hieronym⁹ ex ānalib⁹ t historia cōstāt· Int̄ historiā et argumētū t fabulā interest· Nā historie sunt res vere que facte sunt· argumēta sunt que t si facta nō sunt· fieri tū nō p̄nt· fabule vo sunt que nec facte sunt nec fieri p̄nt· q: ꝑtra naturā sunt

Incipit liber secundus

¶ De rhetorica t eius noie La·I

Rhetorica ē be-

ne dicēdi sciētia·in ciuilib⁹
questiōib⁹ ad ꝓbandum
r iusta t bona·in rep ꝑsonarūq̄ negotio· Dicta autez rhetorica greca appellatōe ἀποτης ῥησις·id ē a copia loquendi· Rhesis enī apud grecos locutō dicit·rhetor orator· Lōiūcta ē aūt grammatice arti rhetorice· In grāmatica enī sciētia rēte loq̄ndi discim⁹·i rhetorica vo pcipim⁹ q̄lit̄ ea que didicim⁹ ꝓferā⁹

¶ De inuētorib⁹ rhetorice artis La·II

Ec aūt disciplina a grecis inuenta ē·a
h gorgia·aristotele·hermachora·t trāslata in latinū a tullio videlz t q̄tiliano·Ꝫ ita copiose ita varie vt eā lōi admirari in ꝓmptu sit: ꝓphēdere ꝑ possibile· Nā mēbranis ftētis·q̄si adheresci memorie series dōis ac mox repositis· recordatō ois dabit·Huius

disciplīe pfecta cognitō oratorē facit.

¶ De noīe oratoris ⁊ pubus rhetorice. L. III.

Rator ē vir bon⁹ dicēdi peritus. Vir
o bonus cōsistit natura. moīb⁹ vita. ar
tibus. Dicēdi perit⁹ cōsistit artificiosa eloquētia. que cōstat ptib⁹ quīq: inuētōe. dis
positōe. elocutōe. memoria. pnunciatōe. ⁊ fi
ne officij. qō ē aliq̄d psuadere. Ipa aūt peritia dicēdi. in tbus rebus cōsistit: natura doctrina vsu. Natura ingenio. doctrina scientia. vsu assi
duitate. Hec sunt cā que nō solū in oratore sz in vnoquoq; homie artifice expectant. vt aliquid efficiat.

¶ De trib⁹ generib⁹ causaꝝ. La. IIII.

Enera causaꝝ tria sunt: deliberātium
g demōstratiū. iudiciale. Deliberātū ge
n⁹ ē in q̄ de q̄buslibet vtilitatibus vite q̄d aut debeat. aut nō debeat fieri tractat. De mōstratiuū in q̄ laudabilis psona aut reprēhēsibilis ostēdit. Judiciale: in quo de ipius psone facto. aut pene aut premij sentētia dat. Dicitur aūt iudiciale eo q̄ iudicet hominē. ⁊ sententia sua ostēdat vtr laudabilis pmio dign⁹ sit. aut certe reus cōdēnari. liberariq; supplicio. Deliberatiuū gen⁹ vocat. eo q̄ de vnaquaq; re i eo deliberat. huius gen⁹ duplex ē: suasio. ⁊ dissuasio. id ē de expetēdo ⁊ fugiēdo. id ē de faciendo ⁊ nō faciēdo. Suasoria aūt in tb⁹ locis diuidit: honesto. vtili. ⁊ possibili. Hec differt aliq̄d a deliberatiua: q; suasoria eget altera psona. deliberatiua sterdū ⁊ apō se agit. In suasoria aūt due sunt que plus valēt. spes metus Demōstratiū dictū. q; vnāquāq; rē aut laudādo aut vituperando demōstrat. Qō gen⁹ duas hz species: laudem ⁊ vituperatōz. Laudis ordo trib⁹ tpib⁹ distinguit. añ ipm. i ipm. p⁹ ipm. Ante ipm. vt que te tā lęta tulerūt secula. In ipius vt o sola ifandos troie miserata labores Post ipm. vt in freta dū fluuij currēt. dū mōtib⁹ vmbre lustrabūt cōuexa pol⁹ dū sidera pascet: sp honos nomēq; tuū. laudesq; manebūt. Pari ordine cōtrario ⁊ i vituperatōe hois hec forma seruāda ē. ātē hoīnē. in hoīnē. p⁹ hominē. Loc⁹ pmunis ad ōmōstratiū vituperatōis gen⁹ ptinz Qō tñ ab eo in aliq̄ differt. Nā vituperatō que cōtraria ē laudi. specialiē ad certā facētis psonā adhibet. Cōmunis vero loc⁹ generaliter in facti crimie pponit. Tū ⁊ cōmunis loc⁹ dicit q; absente psona. nō tñ in homie. quātū i ipm crimē exponit. Dē em̄ virū. nō in vno tñ sed etiā cōmune in pluribus inuenit.

¶ De gemino statu causaꝝ. Lap. V.

Tat⁹ apud rhetores dicit ea res in q̄
f causa cōsistit. id ē cōstitutō. Greci em̄ statū a ptētione. στασιν dicūt. latini aūt nō solū a pugna p quā expugnēt. ppositō nē aduersarij. sz q; i eo ps vtraq; psistat. Fit aūt ex intētōe ⁊ depulsione. Stat⁹ aūt causaꝝ duo sunt. rational⁹ ⁊ legal⁹. De rationali oīunt cōiectura. finis. q̄litas. trāslatō. De fine iuridicialis ⁊ negotial⁹. De iuridiciali. absoluta et assumptiua. De assumptiua. cōcessio. remotō crīminis. relatio crimis. cōpēsatio. De cōcessiōe purgatio ⁊ dēpcatio. Cōiectural⁹ stat⁹ ē cū factū q̄ aliꝰ obiicit. ab alio pnegat. Diffinitiu⁹ stat⁹ ē cū id q̄ obiicit nō hoc eē cōtēdit. sz q̄d illud sit adhibitis diffinitōib⁹ approbat. Qualitas ē dū q̄lis sit res querit. ⁊ q; de vi ⁊ genere negocij cōtrouersia agit. cōstitutō general⁹ appellat. Trāslatio ē cuī causa ex eo pendet q; nō aut is agere videt quē oportz. aut nō apō q̄s. quo tpe. qua lege. q̄ crimie. q̄ pena opteat Trāslatiua cōstitutō ē qō actio trāslatōis ⁊ cōmutatōis indigere videt. Juridicial⁹ ē in q̄ eq; ⁊ recti natura aut pmij aut pene ratō q̄rit. Negocialis ē in q̄ q̄d iuris ex ciuili more ⁊ eq̄tate sit cōsiderat. Assumptiua ē que ipa ex se nihil dat firmi ad recusatōz. fons aūt aliq̄d defensionis assumit. Cōcessio ē cuī reus nō id qō factū ē defendit. sz vt ignoscat postulat. Qō nos ad penitētes pbam⁹ ptinere. Remotio crimis ē. cū id crimē qō infert ab se ⁊ ab sua culpa. vi ⁊ potestate in aliū reus dimouere conat. Relatio crimis ē. cū ideo iurefactū dicit. q; aliq̄s ēte iuria lacessit⁹ sit. Cōparatō ē cū aliud aliq̄d alten⁹ factū. honestū aut vtile cōtendit. qō vt fieret illud qō arguit. dicitur esse cōmissum Purgatio ē. cū factū q̄dē cōcedit. sz culpa removet. Hec ptes habz tres: imprudētiā. casuz necessitatē. Dēpcatō ē cū ⁊ peccasse se ⁊ cōsulto peccasse reus pfitet. ⁊ tñ vt ignoscat postulat. qō gen⁹ p raro pōt accidere. Jtez ex legali statu hec oīunt. id ē scriptū ⁊ voluntas. leges cōtrarie ābiguitas. collectio siue ratiocinatio ⁊ diffinitō legal⁹. Scriptū ⁊ volūtas ē. qñ vba ipa vident cū sentētia scriptoris dissidere. Legis cōtrarie stat⁹ ē qñ int̄ se due leges aut plures discrepare nosc̄unt. Ambiguitas est cuī id qō scriptū ē. duas aut plures res significare videt. Collectō vel ratiocinatio ē qñ ex eo quod scriptū ē. aliud q̄z qō nō scriptū ē inuenit. Diffinitō legal⁹ est cū vis verbi q̄si in diffinitiua cōstitutōe in q̄ posita sit q̄rit. Stat⁹ ergo tā rationales q̄ legales. a q̄busdā cernūs. xviij. cōnumerati sunt ceterū sm rhetoricos tullij. xix. reperiūtur. pptercā q; trāslationē int̄ rationales pncipaliē affixit stat⁹ Jnde seipse etiā cicero re prehēdēs trāslationē legalib⁹ statibus applicauit.

¶ De tripta cōtrouersia. Lap. VI.

Ripta cōtrouersia iuxta Ciceronez
t aut simplex est. aut iūcta. Et si iuncta erit: cōsiderādum est vtr ex pluribus

questionib⁹ iūcta sit. an ex aliā comparatōe. Cōtroūsia simplex est q̄ absolutā ꝓtinet vnā q̄stionē. hoc mō. Corinthijs bellū indicamus an nō: Jūcta est ex plurib⁹ q̄stionib⁹ in q̄ plura querunt: hoc pacto. Utr carthago diruat an carthaginēsib⁹ reddat. an eo colonia ōducat: Ex ꝓparatione in q̄ p ꝓmonē vtrū potius aut q̄d potissimū querit. ad hunc modū. Utrū exercitus in macedoniā cōtra philippū mittat q̄ socijs sit auxilio. an teneat in italia. vt maxime cōtra hannibalē copie sint.

De quattuor ptibus ofonis Cap. VII

Artes ofonis in rhetorica arte quattuor sunt: exordiū. narratio. argumētatio. conclusio. Harū pma auditoris animū. puocat. Scda res gestas explicat. Tertia fidē assertionib⁹ facit. Quarta finē totius ofonis ꝓplectit. Inchoandū est itaq̄ talit vt benivolū. docilē vel attentū auditorē faciam⁹ benivolū pcando. docilē instruēdo. attentum excidēdo. Narrandū est ita. vt breuit atq̄ apte loquamur. Argumētandū ita. vt pmū nra firmemus. deinc aduersa cōfringamus. Cōcludendū est ita. vt concitemus animū audiētis implere que dicamus.

De quinq̄ modis causar. Ca. VIII

Peaces causar sunt quinq̄. id ē honestum. admirabile. humile. anceps. obscurū. Honestū cāe gen⁹ est: cui statim sine ofone nra fauet anim⁹ auditoris. Admirabile ē: quo est alienat⁹ anim⁹ eor q̄ audiuri sunt. Humile est q̄ negligit ab auditore. et nō magnope attēdendū videt. Anceps est: in quo aut iudicatio dubia est. aut causa honestatis t turpitudinis ꝓinceps: vt t benivolentiaz pariet t offensā. Obscurū: in q̄ aut tardi auditores sunt. aut difficilioribus q̄stionib⁹ acd cōgnoscendū negocij causa cernit implicata.

De syllogismis. Ca. IX

Syllogismus grece. latine argumētatō apellat. Argumētatio aūt dicta est. q̄ si argute mētis oratio qua inuentū. pbabile ex eq̄mur. Syllogismus igit est. ꝓpositōis t assūptōis. cōfirmationisq̄ extrema cōclusio aut ex ambigētis incerto. aut ex fiducia cōprobātis. Cōstat em trib⁹ ptibus: ꝓpositiōe. assumptōe. cōclusione: Propositione. vtputa. q̄d bonū est turpē vsum hre nō potest. Cōsentit audiēs. assumpsit ille: peccauia turpē vsum habet. Concludit. ergo peccauia bonū nō ē. Syllogismis aūt nō solū rethores. sz maxie dialectici vtunt licz aplus sepe ꝓponat. assumat. confirmet. atq̄ ꝓcludat: q̄ vt dixim⁹. ppie artis dialectice atq̄ rhetorice sunt. Syllogismor apd rhetores pncipalit genera duo sunt. inductio t rōcinatio. Inductōis mēbra tria sunt. Prima ꝓpositio. Scda illatio. q̄ t assumptio dr. Tertia ꝓclusio Inductio est. q̄ rebus nō dubijs captat assensionem eius cui instituta est. siue inter philosophos siue inter rhetores. siue int sermocinātes. Propositio inductōis est. q̄ similitudines ꝓcedē de rei necessario vni⁹ inducit aut pluriū. Illatio inductōis est. q̄ t assumptio dr. q̄ rem de q̄ ꝓtendit. t cuius causa similitudines habite sunt introducit. Cōclusio inductōis est. que aut cōcessionē illatōis cōfirmat: aut q̄d ex ea ꝓficiat declarat. Ratiocinatio est oro. qua id de quo est questio comprobat. Enthimema igit latine interpretat mentis cōceptio: quā imperfectū syllogismū solet artigraui nūcupare. Hā in duab⁹ ptibus eius argumēti forma cōsistit: qñ id q̄d ad fidē pinet facēdā. vnā syllogismor lege ꝓterita. vt est illud. Si tempestas vitanda ē. nō est igit nauigādū. Ex sola em ꝓpositōe cōstat esse pfectuz. vñ magis rhetorib⁹ q̄ dialecticis ꝓuenire iudicatū ē. Ratiocinatōis modi sunt duo. Prim⁹ enthymema q̄ est imperfectus syllogismus atq̄ rhetoricus. Scdus epicherema. q̄ est in rhetoricis latior syllogism⁹. Enthimematis mēbra sunt quinq̄. Primū cōmunicabile. Secundū ostētabile. Tertiū sententiale. Quartū explabile. Quintū collectiuū. Cōmunicabile ē. q̄d euidēti rōne conuinci. sicut fecit Licero p milone. Eius igit mortl sedens vltores cuius vitā si putetis p vos restitui posse nolit. Ostētabile ē q̄d certa rei demōstratōe ꝓstringit. sic Licero in catilinā. Hic tñ viuit. imo viuit t tā in senatū venit. Sētentiale ē. q̄d sīia generat adūcit. vt apud Terentiū: Obsequiū amicos veritas odiū parit. Explabile ē. q̄d alicui⁹ exempli cōparatōe. euentū silem cōmonst. sicut Licero in philippicis. te miro: antoni: quor ex empla imitar. eor exitus nō prumescere. Collectiuū ē. cū in vnū q̄ argumēta sunt colligunt sicut ait Licero p milone. Quē igit cū gra no luit. hūc voluit cū aliquor q̄rela. quē iure. quē loco. quē tpe nō ē ausus. hūc iniuria alieno tēpore cū pcullo capitis nō dubitauit occidere. Preterea ex Victorinū. enthimematis ē altera diffinitio ex sola ꝓpositōe. sic iam dictū est. q̄ ita cōstat. Si tēpestas vitāda est. nō est nauigatio reqrenda. ex sola assumptōe. vt est illud Si inimicus ē occidit. inimicus aūt est. Et qz illi deest cōclusio: enthimema vocat. Sequtur epicherema descendēs de ratiocinatōe. latior t executior rhetoricis syllogismis. latitudine distās t pductiōe sermonis a dialecticis syllogismis. ppt q̄ rhetorib⁹ dat. hic aūt cōstat modis tribus. Prim⁹ modus tripartit ē. Tert⁹ quinq̄partitus. Tripartitus epicherematicus syllogismus ē. q̄ cōstat mēbris trib⁹ id est. ꝓpositione. assumptiōe. cōclusione. Quadripartitus ē.

qui cõstat ex mẽbris ẽtuor· ꝓma ꝓpositiõe· secũda assumptõe· t vna ꝓpositõis siue assumptionis cõiuncta· tertia ꝓbatione t cõclusione· Quicqputus est q̃ cõstat ex mẽbris quicq· id ẽ ꝓma ꝓpositõe scõa eius ꝓbatõe· tertia ei⁹ assũptõe· quarta ei⁹ ꝓbatõe· quita ꝓclusiõe· hunc Licero ita facit in arte rhetorica· Si deliberatio t demõstratio genera sunt causaꝝ· nõ possunt recte ptes aliqui⁹ generis cãe putari· Eadẽ eñ res alij⁹ gen⁹ alij⁹ pars esse põt· eidẽ gen⁹ t pars esse nõ põt· t cetera quouscq; sillogismi huius membra claudũtur·

¶ De lege· Cap· X

l Ex est cõstitutio ꝓli· quã maiores natu cũ pedib⁹ sanxerunt· Mã q̃ rex vel imperator edicũt· cõstitutio vel edictũ vocatur Institutio eẽtatis duplex est nũc in legib⁹· nũc in moꝛib⁹· Inter legẽ aũt t moꝛes· h̃ interest q̃ lex scripta est· mos vero ẽ vetustate ꝓbata consuetudo: siue lex nõ scripta· Nam lex a legẽdo vocata q̃ scripta ẽ· Mos aũt lõga ꝓsuetudo ẽ de moꝛib⁹ tracta tantũdẽ· Cõsuetudo aũt est ius q̃ddã moꝛibus institutũ· q̃d ꝓ lege suscipit cũ deficit lex· Nec differt scriptura an rõne ꝓsistat qñ t legẽ rõ ꝓmẽdat· Porro si rõne lex cõsistat· lex erit oñie tã q̃ rõne ꝓstituerit· dũtaxat q̃ religioni ꝓgruat· q̃ discipline conueniat· q̃ saluti ꝓficiat· Locata aũt cõsuetudo q̃ in cõmuni est vsu· Omnis aũt lex aut ꝓmittit aliq̃d· vt vir fortis petat ꝓmiũ· aut vetat· vt sacrarũ virginũ nuptias nulli petere liceat· aut punit· vt q̃ cedem fecerit· capite plectat· Facte sunt aũt leges vt eaꝝ metu hũana coerceaꝝ audacia: tutaq; sit inter improbos innocẽtia· t in ipis improbis formidato supplicio refrenet nocẽdi facultas· Legis eñ ꝓmio aut pena vita moderat humana· Erit aũt lex honesta· iusta· possibilis· ꝑm naturã· ꝑm cõsuetudinẽ patrie· loco tpiq; cõueniẽs· necessaria vtilis· manifesta q̃s ne aliq̃d ꝓ obscuritatẽ in captionẽ ꝓtineat· nullo ꝓuato cõmodo· sed ꝓ cõmuni ciuium vtilitate conscripta·

¶ De sententia La· XI

s Ententia ẽ dictũ ipsonale· vt obsequẽs amicos· vitas odiũ parit· huic si ꝓna fuerit adiecta· chria erit· ita: offẽdit achilles agamẽnonem vera dicẽdo: metrophanes ꝓmeruit gram mitridatis obsequẽdo· Mã inter chria t sententiaꝝ hoc interest: q̃ sententia sine ꝓna ꝑfert· Chria sine ꝓna nunq; dicit· Eñ si sententie persona adiũciatur· fit chria· si õtrahatur fit sententia·

¶ De cathasceua t anasceua· La XII

c Athasceua ẽ ꝓfirmatio posite rei· anasceua aũt cõtraria supioꝛi ẽ· Reuincat eñ nõ fuisse· aut nõ eẽ q̃ natũ aut factũ aut dictũ eẽ· ꝓponit· vt si q̃s chimerã neget fuisse· aut fuisse cõfirmet· Inter has t thesin h̃ interest q̃ thesis q̃uis t ipsa habeat disputationẽ in vtrãq; ptẽ· tñ incerte rei q̃si quedã deliberatio vel cohoꝛtatio ẽ· Catasceua aũt t anasceua in his reb⁹ q̃ veris similes nõ sunt sz ꝓ veris ponunt plerũq; versant· Anasceue ꝓma diuisio ẽ incõueniẽtis species sunt· q̃ inhoneſtũ ẽ· t q̃ inutile· Itẽ inhoneſtũ tractat aut in dictis aut in factis· In dictis vt si q̃s indecora t nõ rñdentia auctoritati dixisse dicat· velut si aliq̃s infamet catonẽ illũ censoriũ· iuuentutẽ illã ad neq̃tiã t luxuriam cohoꝛtatã· In facti· vt si q̃s abhoꝛrens aliq̃d a sanctimonia t moꝛe suo fecisse dicat· vt ẽ fabula de adulterio martis t veneris· Addendatiũ tres habet spẽs: incredibile q̃ factũ eẽ nõ credat· vt adolescentẽ q̃ de siculo littore ingredientes africã classes viderit· Impossibile est: vt clodi⁹ insidias milonꝝ fecerit· t idẽ occisus sit a milone· ꝓtrariũ ẽ· Mã si insidias fecit occidit· Occisus ẽ nõ fecit insidias· Hec distributio in ꝓtrariũ reformata catasceue ꝓderit· Optebit tñ ꝓncipia sic ordinari vt aut credendũ eẽ veterũ auctoritati· aut fabul' fidẽ nõ habẽdã esse dicam⁹· Et ad postremũ in anasceua reqram⁹· ne quid aliud significare voluerint qui ista finxerunt· vt scyllã nõ marinã· sed maritimã feminam· nec succinctã canibus sed rapacẽ aliquã· t in hospitalẽ venientibus extitisse·

¶ De ꝓsopopeia· La· XIII

p Rosopopeia ẽ cũ in alienũ rem t ꝓsona t sermo fingit· sic Licero in catilinã· Eteñ si mecũ patria mea q̃ mihi vita mea multo ẽ charioꝛ loq̃ret dicẽs tẽ· Sic t mõtes t flumina vel aboꝛes loquẽtes inducimus· ꝓsonã imponentes rei q̃ nõ habet naturã loquẽdi· q̃d t tragedis vsitatũ est· t in oratiõnibus frequentissime inuenitur·

¶ De ethopeia· La· XIIII

e Thopeiã vo illã vocamus in q̃ hois ꝓsonã fingimus· ꝓ exꝑmendis affectibus etatis· studij· fortune· leticie· segnis· meroꝛ audacie· Nam cũ pirate ꝓsona suscipit· audax abrupta· temeraria erit ofo: cũ femine sermo simulat· sexui cõuenire debet ofo· tã vo adolescẽtis t senis t militis t impatoꝛis t parasiti t rustici t philosophi diuersa ratio est dicendi· Aliter eñ loquit gaudio affectus· aliꝫ vulneratus· In q̃ genere dictõnis· illa sunt maxie cogitãda· q̃s loquat· t apõ quẽ· t de q̃· t vbi t quo tpe· q̃d egerit· q̃d acturus sit· aut q̃d pati possit· si hec consulta neglexerit·

¶ De generib⁹ questionũ· La· XV·

g Enera questionũ duo sũt: quoꝝ vnũ est finitũ· alterũ infinitũ· Finitũ hypo·

thesis grece: latine causa dicitur. vbi cuz certa psona controuersia est. Infinitū. qō grece thesis: latine ppositū nominaf hoc psonaz nō habet certā nec inest in aliqua certa arcūstantia. id est nec locus nec tpus. In causa vero certa omnia sunt. vñ ḡsi pars cause est ppositū.

¶ De elocutione. La. XVI.

Am ꝟo in elocutionib⁹ illo vti oportebit vt res. locus. tpus. psona audiētis efflagitat. ne pphana religiosis. ne inuerecūda castis. ne leuia grauib⁹. ne lasciua serijs. ne ridicula tristib⁹ misceaf. latine aūt t pspicue loquendū. Latine aūt loquif q ꝟba rerum vera t naturalia psequif. nec a sermone atq; cultu psentis tpis discrepat. Huic nō sit satis videre qd dicat. nisi id q̄ suauiter t apte dicere. ne id quidē tūñ. nisi id qō dicat t facere.

¶ De trimodo genere dicendi. La. XVII.

Icēda sunt q̄ sūmissa leuiter. incitata grauiter. inflexa moderate. Hoc ē em illud trimodū genus dicēdi. humile. mediū. grādiloquū. Cum em magna dicimus grāditer, pferēda sunt: cū pua dicim⁹ subtiliter cū mediocra tēperate. Nā in paruis causis nihil grāde nihil sublime dicendū ē. ſz leui acpe destri more loquendū. In causis aūt maioꝛib⁹ vbi ō deo vl hominū salute referim⁹. plus magnificētie t fulgoris est exhibendū. In temperatis ꝟo causis vbi nihil agif vt agat. ſz tantūmodo vt delectef auditoꝛ. inf vtrūq; est moderate dicendū. ſz t q̄uis de magnis reb⁹ q̄sq; dicat. nō tñ semp grandiť docere debet. sed summisse cū docet. tempate cū aliq̄d laudat vel vituperat. grāditer cū ad cōuersionē auersos animos, puocat. Ttenda tamen verba in sunimis so genere sufficientia. in temperato splendētia in grandi vehemenna.

¶ De colo. cōmate et periodis. La. XVIII.

Omponif aūt instruif q; ois oꝛo ꝟbis cōma. colon. periodō. Cōma picula est sentētie. Colon mēbrū. Periodus ambit⁹ vl circuit⁹. Fit aūt ex pūctōe ꝟboꝝ cōma. ex cōmate colō. ex colon periodus. Cōma est iuncture finitio vtputa. t si vereoꝛ iudices: ecce vnū cōma. seqf t aliud cōma. ne turpe sit p fortissimo viro dicere: t factū ē colō. id ē mēbrū. qō intellectū sensum pstat. sed adhuc pēdet oꝛo. sicq; ōinde ex plurib⁹ mēbris fit ptodus. id ē extreme sentētie clausula. Ita veterē iudicioꝝ morē requrūt. Periodus aūt longioꝛ eē nō debet. q̄ vt vno spiritu, pferatur.

¶ De vicijs litterarum et verborum et sentētiaꝝ cauendis. La. XIX

Reterea purū et honestū oratoꝛis eloquiū carere debet omnib⁹ vicijs tam in litteris q̄ in verbis. q̄ etiā in sententijs. In litteris vt iunctura apta et cōueniens sit. et sic obseruandū. ne pcedentis verbi extrema vocalis in eandem vocalem primā incidat verbi sequentis vt femine egyptie. Que instructura melioꝛ fit. si cōsonantes vocalibus applicentur Trium q̄ cōsonantū que se incidentes. stridere et quasi rixari videnť. vitanda iunctura est id est r ſ x. vt ars studiorum. rex xerxes erroꝛ romuli. Fugienda est t cōsonans m. illisa vocalibus. vt verū em. Preterea carere debet oratio omnibus vicijs. que inter prima grāmaticorū studia cognoscuntur.

¶ De iuncturis verboꝝ. La. XX

M verbis q̄q; cauenda sunt vitia. t nō improꝑia ꝟba ponāf. que greci acyrologiā vocant. Amanda est ergo ꝓprietas. sic tamē vt nō aliqñ, ppter humilitatez soꝛdidi aut spurci vocabuli translatis noibus sit vtendū. nō tamē longe accitis. sed vt veris proxima t cognita videanť. Fugienda etiam hyperbata longioꝛa. que sien sine aliorum sen suum confusione nō possunt. Ambiguitas q̄q; t vitiū illud cauendū. cū quidā iactatione eloquentie ducti. quod vno aut duobus verbis significare poterant. interpositis manibus vocabus longa t circumplexa ambage concludūt. quod vitiū perissologia vocaf. Cui cōtrariū crimīnis vitiū est. t breuitatis studio etiam necessaria verba furari. Fugienda sunt q̄q; sic in litteris et verbis: ita t sentētijs vicia. que inter ꝓma grāmaticoꝝ studia cognoscunť. Sūt aūt cacephaton. tautologia. edipsis. acyrologia. macrologia. perissologia. pleonasmos. et his silia. At contra oꝛonem extollit t exornat energia. tum emphasis que plus quiddam q̄q; dixerat intelligi facit. vt si dicas: ad gloriā scipionis ascendet. t Virgilius: dimissum lapsi p funē. Cū em dicit lapsi. altitudinē imaginis suggerit. Huic cōtraria virtus est verbis minuere. que natura sua magna sunt.

¶ De figuris verboꝝ t sentētiaꝝ. La. XXI.

Unt aūt et quedā figure verboꝝ in ꝑceptis eloquentie q̄bus augaf t ornatur oratio etiā figuris verboꝝ ac sentētiarū. Nā q; directa t ppetua oratio fatigatio nē atq; fastidiū. tā dicendi q̄q; audiendi creat. flectenda est t in alias versanda formas. vt et dicentē reficiat. t ornatioꝛ fiat. t iudicem diuerso vultu audituq; deflectat. De quibus plurime superius a donato in schematib⁹ artis grāmatice annotate sunt. Cū tñ illa hic interponi oportuit que in poemate aut nunq; aut difficulter fiūt. in oꝛone aūt libere fiūt. Anadiplosis est cōgeminatio ꝟboꝝ. vt hic tñ viuit. imo viuit t tā in senatū venit. Climax est gradatio cū ab eo ꝟbo q̄ sensus supioꝛ terminaf. iferioꝛ

incipit·ac dehinc q̃si p̃ grad⁹ dicẽdi ordo fuat· vt est illud africanu· Ex inocẽtia nascitur dignitas·ex dignitate honor·ex honore impiũ·ex imperio libertas·hãc figurã nõnulli catenã apellant·ppt q̃ aliõ in alio q̃si nectit nõie· atq; tres plures in geminatõe verboꝝ trahunt· Fit aũt hoc schema nõ solũ in singul' ꝟbis ꝫ etiam in cõtextu ꝟboꝝ vt apud grecũ · Puericia tua adolescẽtie tue inhonesta mẽtũ fuit·adolescẽtia senectutis decoramẽtũ· seneꝯ reipublice flagitiũ·sic t apud scipionẽ· Eli atq; gratis coactus cũ illo spõsionẽ feci:scã spõsiõe ad iudicẽ adduxi·adductũ pmo cetu dãnaui·dãnatũ ex voluntati dimisi·Anthiteta que latie cõtraposita appellãtur·que dũ ex adũso ponũtur t ĩ ornamẽto locutõis decentissima existũt·vt Licero· Ex hac pte pudor expugnat· illinc petulãtia· hinc pudicicia·illinc stuprum·hinc fides·illinc fraudatõ·hinc pietas·illinc scel⁹·hinc pstãtia·illinc furor:hinc honestas·illinc turpitudo·hinc cõtinẽtia·illinc libido·hinc deniq; eqtas· tẽperantia·fortitudo· paudẽtia·t ꝟtutes oẽs certãt:cũ iniqtate luxuria·ignauia cũ temeritate t cũ vicijs oĩbus·Postremo copia cũ egestate:bõa ratõ cũ pdita·mẽs sana cũ amẽtia· bona deniq; spes cũ oĩ rez desperatõe cõfligit· In huiusmodi certamie ac prelio huiusmõi locutõis ornamẽto liber ecclesiasticus vsus ẽ dicẽs· Cõtra malũ bonũ·t ptra mortẽ vita· sic ptra piuz peccator·et sic intuere in oĩa opa altissimi bina et bina·vnũ ptra vnũ· Synonima est quotiẽs in cõnexa ozõe pluribus ꝟbis vnã rem significamus·vt aut Licero· Nihil agis nihil moliris nihil cogitas· Itẽ nõ ferã nõ panar nõ sinam· Epanodos quã regressionẽ nri vocãt· Principum dignitas erat pene par·nõ par fortasse eorũ q̃ seq̃bãtur· Antapodosis quotiẽs media pmiis t vltimis pueniũt:vt ibi· Uestz etiam hoc factũ repẽdo prẽs pscpti·nõ meũ ac pulcerrimum q̃dẽ factũ· vez vt dixi nõ meũ sed vestrũ Paradiastole est:quonẽs id qd dicamus interpretatõe discernum⁹·cũ te p astuto sapiẽtez appellas·p incõsiderato fortẽ·p liberali diligentẽ· Antanaclasis est que eodẽm ꝟbo ꝺrũ ex pmit sensum· Querebaꝝ q̃dã de filio cur mortez suã expectaret·rñdente non expecto· imo peto inq̃t vt expectes· Antimetabole est ptroũsio ꝟboꝝ que ordine mutato: ptrariũ efficit sensum Non vt edam viuo·ꝫ vt viuã edo· Et illõ· Si cõsul antonius·brutus hostis· Si conseruator reipublice brut⁹·hostis ãtonius· Exhochẽ quis eos apellauit: Apius· Quis p duxit: Apius·

Nũc figuras sniaz quas ope pciũ ẽ cognoscere pscq̃mur· Snia est dẽm impsonale·vt obsequiũ amicos: ꝟitas odiũ parit· huic si persona fuerit adiecta chrian erit· ita offendit achilles agamẽnonẽ vera dicẽdo· Abetrophanes p̃ merut grãm mitridatis obsequẽdo· Nam inẽ chrian t sniam hoc interest·q̃ snia sine psona p̃fertur· chrian sine psona nunq̃ ꝺr· Usi si sentẽtie psona adiũciatur fit chrian·si detrahatur: fit snia· Sniaꝝ spẽs multe sunt· Alie eñ sunt indicatiue·alie pnũciatiue· vt nulsq̃ tuta fides· alie impatiue vt vade age:nate voca zephiros t labere pẽnis· Alie admiratiue·tãtũ ne animis celestibus ire: Alie cõpatiue·vt est:si vinco et pereo·quid ibi me vincere pstat: Alie suplatiue: cum aliquo motu animi t indignatõe pmunẽ vt ibi·quid nõ mortalia pectora cogis auri sacr̃ fames: Alie interrogatiue·vt iuuenes q̃ causa subegit ignotas tẽtare vias: qui genus: vñ domo: pacem ne huc fertis: an arma: Alie respõsiue·vt illinc istinc· Alie depcatiue·vt eripe me his inuicte malis· Alie pmissiue·vt parce metu cytherea manẽt imota tuorum· Alie concessiue que cũ impulsiõe prohibeãt·vt ꝫ sequere italiam vẽtis:pete regna p vndas:que tñ ne nõ intellecta sit pstasso·pmixta sunt aliq̃ q̃ vetent latent·vt vẽtis p vndas· Alie demõstratiue vt en ecce· Alie optatiue·vt o mihi ptentos referat si iupiter annos· Alie derogatiue vt nequaq̃· Alie cũ exclamatiõe pferunt·vt q̃s furor o cives pacẽ puertit in arma: Et cicero· O dij imortales·vbi nã gẽtiũ sumus: Alie exhortatiue: cum ad sniam puocamus·vt Aude hospes ptemnere opes· Alie dehortatiue cũ a ꝺrio vicio peccato q̃ reducimus· Sũt t affirmatiue·vt quid ni q̃pe· Preceptiue vt nudus ara·sere nud⁹ t habebis frigore messes· Uetatiue vt ne ve inẽ vites corylũ serz·ne ve flagella summa pete· Negatiue·vt nõ minime· Sunt t miratiue·vt pape viuere nõ licet: t fornicari libet· Dolentis·vt hcũ mihi q̃ nullis amor: est sanabil' herbis· Similitudinis sic·vt creta fert quõdã labyrinth⁹ in alta· Admonẽtis·irridẽtis·gemẽtis·flẽtis·exhortatiue·cõsolatiue·pmiserãtis·quoz q̃t sunt genera vel figure:tot et in pnunciando voces· Sunt t amphidote quaꝝ ps honesta est·pars inhonesta·vt nõ est tua tuta voluntas·magna petis phetõ· Sunt t alie:pcaralepsis·cũ id q̃ nob obijci poterat añ psumimus ad diluendũ vt si q̃s vim iudices aut eoz q̃ assunt forte mirant· Sũt t aporie:dubitatio simulãtis nescire se q̃ sat:aut quõ dicaz· Lenocinis aũt ꝺr· pmunicatõ psilij cũ iudicib⁹ aut adũsarijs·vt si dicas·vos cõsulo iudices·aut vos adũsarij quid me facere ꝓuenient·aut quid vos facturi fuissetis· Paradoxõ ẽ·cũ dicim⁹ inopinatũ aliq̃d ac ciduisse·vt p flacco Licero·cui⁹ laudis pdicatõ esse debuerit:eius piculi depcatorẽ esse factum Epitrope id est pmissio·cũ aliqua ipsis iudicibus aut aduersarijs permittim⁹ existimãda·vt

caluus in vatinio. Perfrica frōtē. t dic te digni orē q̄ p̄to: fieres q̄z catonē. Parisia ē ofo libtatis t fiducie plena. vt ibi. occidi nō spurū melium t certa. Qua figura caute vtēdū ē. vt Cicero: p̄misit enī rōnē. Ethopeia est cū sermonē ex aliena p̄sona inducim⁹. vt p celio tullius faat apiū cecū cū dodio loq̄ntē. Energia est rerū gestaz aut quasi gestaz sub ocul⁹ inductō. de q̄ locuti iā sumus. Abethatesis ē q̄ mittit alios iudicum in res p̄teritas aut futuras: hoc mō. Reuocate mētes ad spectaculū expugnate misere ciuitatis. t videre vos credite incēdia cedes rapinas direptōes: liberoz⁹ co:p̄m iniurias. captiuitates matronaz. trucidatōes senū. In futurum aūt anticipatō coz que dicturi⁹ est adūsarius. vt tulli⁹ p milone: cū mittit alios iudicaz in eū reipublice statū qui futur⁹ est etiā: si occiso milone clodi⁹ viueret. Apoſkopeſ ē. cū id q̄ dicturi videbamur: silētō mitcapim⁹. ita Quos ego: sz motos p̄stat p̄ponere fluct⁹. Epanalepſ est digressio. ita. Tulit calo: me dicēdi t dignitas rez paulo lōgi⁹ q̄z volebā: sz redeo ad causam. Anamumnisin ē p̄mēoratō ei⁹ rei cui⁹ oblitos fuisse nos fingim⁹. Apeteſis est cum id q̄ aios iudicū quasi deposueram⁹ opoꝛtūe reposcim⁹. Etiologia ē cū p̄ponim⁹: optune reposcimus aliq̄d. eusz cām t rōnē reddim⁹. Characterism⁹ est descptō figure alic⁹ exp̄ssa. vt oīa mercurio simil vocēq̄z colorēq̄z t crines flauos et mēbra decoze iuēte. Epitrochasmos: cū plures sensus breuit expeditos in vnū locū coacervat t cū quadā festinatōe decurrit. vt cicero sic Rempublicā querītis. vitāq̄z oīum vſm. bona fortunas. cōiuges. liberosq̄z vſus t cetera. Ironia est cū p simulatōnē diū sum q̄z dicat intelligi cupit. Fit aūt aut cū laudam⁹ eū quē vituparе volum⁹. aut vitupam⁹ quē laudare volumus. Utriusq̄z exēplū erit si dicas amatoꝛē reipublice catilinā hostē reipublice scipionē. Diasisimos ea que magna sunt ꝛbis minuit. aut mima extollit. Epimone est quotiēs in eo dē sensu diuti⁹ imoꝛamur. sic. Cui tandē pepar. cui⁹ amicie fidē custodiuit. cui bono inimic⁹ nō fuit: q̄n nō aut accusauit aliquē aut ꝛberauit aut p:odidit. Epangelia ē. p̄missio qua iudicē attentū facimus: pollicētes nos aliqua magna aut minima dicturos. Prosopopeia ē cū in aialiuz et p̄sona t fmo fingit. Licero in catilina. Eteñ si mecū patria mea que mihi vita mea multo est carioꝛ loq̄rek dicēs rē. Parathesis est cum quasi deponimus aliq̄d impfectū apud memoꝛaz iudicū. repent⁹ os nos dicētes cū opoꝛtunū fuerit. Pensis id est soliloquiū cum ad interrogata ipsi nobis rndemus. Sineresis est cū differimus aliq̄d. vt petētes aliud interim nos nō p̄mittāt dicere inter figuras sententiarum.

De dialectica La. XXII

Dialectica est disciplina ad discernēdas rez causas muēta. Ipa ē philosophie spēs: que logica oꝛ. id est rōnalis diffiniendi q̄rendi t discernēdi potens. Docet enī in plurimis generibus questionū quēadmoduz disputando vera t falsa diiudicent⁹. Hanc q̄dem primi philosophi in suis dictiōibus habuerūt: nō tñ ad artis redegere penuā. Post hos aristoteles ad regulas quasdā doctrine argumēta p̄duxit: t dialecticā nūcupauit. p eo q̄ in ea ꝺ dicas disputak. Mā lecton dictō oꝛ. Ideo autē p⁹ rhetoricā disciplinā dialectica seq̄tur. q̄ in mūi vtraq̄z p̄mūia exstūt.

De differēna dialectice t rhetorice artis XXIII

Dialecticā ꝺo t rhetoricā Tlarro in noūe disciplinaz libris tali similitudine diffiniuit. Dialectica t rhetorica est q̄ in māu homis pugn⁹ astrictus t palma distēsa: illa verba ꝑhens: ista distēdens. Dialectica siq̄dē ad disserendas res acuno:. rhetorica ad illa que nitik docendo facūdioꝛ. Illa ad scolas nōnunq̄z venit. ista iugiter p̄cedit in fozum. Illa req̄rit rarissimos studiosos. hec freq̄nter t p̄los. Solēt aūt philosophi anteq̄z ad isagogē veniāt exponendā diffinitōem philosophie oīdere: quo facilius ea que ad eam p̄tinent demonstrentur

De diffinitōe philosophie XXIIII

Philosophia est rez hūanaz diuinaruq̄z cognitō: cū studio bñ viuēdi cōiuncta Hec duab⁹ ex rebus p̄stare videk. scientia t opinatōe. Scientia est cū res aliqua certa rōne p̄cipik. Opinatō aūt cuz adhuc icerta res latet: t nulla ratōe firmata videtur. vtputa sol vtruz ne tātus quātus videk an maioꝛ sit q̄z omnis terra. Itē luna globosa sit an cōcaua. t stelle vtrum ne adhereāt celo. an per aerem libero cursu ferātur. celum ipm qua magnitu dic: qua materia p̄stet: vtq̄ quietū sit t immobile. an incredibili celeritate voluiatur. q̄nta sit terre crassitudo. aut q̄bus fundamētis libzata t suspensa permaneat. Ipm aūt nomē latine interp̄tatum: amoꝛē sapiētie. p̄fitetur. Mā greci philon amoꝛem. sophiā sapiētiam dicūt. Phie species triptita est. vna naturalis: que grece phisica appellatur. in qua de nature inq̄sitōne disserit. altera moralis: que grece ethica oꝛ. in q̄ de moꝛibus agit. tertia rōnalis que greco vocabulo logica appellatur. in qua disputak quēadmoduz in rez causis vel vite moꝛib⁹ vitas ipa querak. In physica igitur causa querendi. in ethica oꝛdo viuēdi. in logica ratō intelligendi versatur. Physicam apud grecos p̄mus pscrutatus est thales milesius: vn⁹ ex septē illi sapiētib⁹. Hic ei ante alios celi causas atq̄z vim rez naturaliuz cōtemplata rōne suspexit. quam posmodum

plato in quattuor diffinitiones distribuit·id est arithmeticā·geometriā·musicā·astronomiam· Ethicā socrates primus ad corrigēdos pponendosq; mores instituit·atq; oē studiuz ei⁹ ad bñ viuēdi disputatiōē pduxit:diuidēs eā in q̄uō vtutes aie·id est prudētiā iusticiā· fortitudinez tēperātiā·Prudētia est in rebus qua discernūtur a bonis mala·fortitudo qua aduersa eq̄nimiter tolerant·tēperātia q̄ libido cōcupiscētias/q; rez frenat·iustitia qua recte iudicando suū cuiq; distribuunt Logicā q̄ rōnal' vocat plato subiūxit·p q̄m discussis rez motūq; causis vim eaz rōnabiliter pscrutatus ē:diuidēs eā in dialecticā t rhetoricā·Dicta aūt logica:id ē rationalis·Logos enī apud grecos t ēmonē significat t rōnē·In his q̄pe trib⁹ generib⁹ phie etiam eloq̄a diuina cōsistunt·Nā aut de natura disputare solēt·vt in Genesi t Ecclesiastē·aut de moīb⁹·vt in puerbijs:t in oibus sparsim libz aut de logica pro qua nostri theologicam sibi vendicāt·vt in cāticis canticoz t in euangelijs Item aliqui doctoz philosophiam in nomie et partibus suis ita diffinierunt

¶ Quid sit philosophia La·XXV·

Philosophia est diuinarū humanarūq; p rerū inquātū homi possibile est ,pbabilis scientia·Aliter·Philosophia est ars artiū t disciplina disciplinaz·Rursus·Philosophia est meditatō mortis:qō magis cōuenit xpianis·q̄ seculi ambitōe calcata:puersatōe disciplinabili similitudine future patrie viuunt· Philosophia diuidit in duas ptes·in inspectiuam t in actualē·Alij diffinierūt phie rōem in duabus cōsistere pnibus·quaz por inspectatia est altera actual'·Inspectiua diuidit in naturalem doctrinalē t diuialē·Doctrinal' diuidit in q̄uor ptes·in arithmeticā musicā geometriā t astronomiā·Actualis diuidit in moralē· dispēsatiuā t ciuilē·Inspectiua dr qua supgressi visibilia de diuis aliq̄d t celestib⁹ ptēplamur·eaq; mēte solūmō inspicimus:que corporeū supgrediūtur obtutū·Naturalis dr vbi vniuscuiusq; rei natura discutit·q: nihil generat in vita confusum:sed vnūqōq; his vsib⁹ deputat in qbus a creatore diffiniū ē·nisi forte eū voluntate dei aliqō mirac̄ulū ,pcurrere mōstret·Diuinalis dr qñ aut ineffabilē naturā dei aut spiritales creaturas ex aliqua pte ,pfundissima qualitate discernimus· Doctrinalis dr scientia que abstractaz ,psiderat quātitatē·Abstracta enī quantitas dr quā intellectu a materia separātes vel ab alijs accidētibus·vt est par impar·vl' ab huiuscemodi in sola ratiocinatōe tractamus·Cuius spēs sunt quatuor·arithmetica geometria musica astronomia·Arithmetica est disciplina quātitatis numerabilis ēm se· Geometria est disciplia magnitudinis immobiliscq; t formaz·Musica est disciplina que de nūeris loquit·q̄ ad alīq̄d sunt his qui inueniunt in sonis·Astronomia ē disciplia que cursus celestiū sideraq; figurasq; cōtēplatur oēs·t habitudines stellaz circa se t circa terrā indagabili rōne ,pcurrit·Porro actual' dr que res ,ppositas opatōnibus suis explicat· Cuius ptes sunt tres·moralis dispēsatiua et ciulis·Moralis dr per quā mos viuendi honestus aperit·t instituta ad vtutē tēdētia ,pparātur·Dispēsatiua dr·cū domesticaq; rerum sapienter ordo disponitur·Ciuilis dicitur per quaz totius ciuitatis vtilitas administratur

¶ De ysagogis porphirij La·XXVI

Est philosophie diffinitōes in quibus p generalr oīa ,pnētur·nūc ysagogas porphirij expediamus·Ysagoga q̄pe grece latine introductō dr:eoz scz qui philosophiā incipiūt·cōtunēs in se demōstratōem ,pmarum ratiōnū ō qualibet re q̄d sit·suaq; certa ac substātiali diffinitōe declarat·Nam posito primo genere:deinde species t alia que vicina eē ,pnt subiūgimus·ac discreti ,pmuniōibus separamus: tādiu iterponētes differētias quousq; ad ,ppium eius de quo querimus signata ei⁹ expressiōe ,pueniam⁹·vtputa hō est aial rationale mortale terrenū bipes risus capax· Gen⁹ aial cū dēm est·substātia hois declarata est·Est enī ad hoiem genus aial·sed q: late patebat adiecta est spēs terrenuz·t iā exclusum est id qō aut ethereū aut humidū·Differētia ho vt bipes·q̄ ,pter aialia posita est que multis pedib⁹ initiūtur· Itē rōnale ,pter illa que rōe egēt·Mortale aūt ,pter id q̄ nō angelus ē·Postea discretis atq; seclus adiectū est ,ppriū i pte postrema risus capax·Est enī solū hois q̄ rider·Sic pfcā est oīa ex pte diffinitō ad hoiem declarandum Cui⁹ discipline diffinitiōem plenā existimarūt aristoteles t tullius ex genere t differētijs ,sistere·Quidā postea pleniores in docēdo eius pfectā ,subalē diffinitōnē in q̄nq; pnpus: velut in mēbra suis diuiserūt·quaz ,ma est de genere·scōa de spē·tertia de differētia·quarta de ,ppio·quinta de accidēte·Genus vt aial·est enī vocabulū generale t cōmūe oīm aiam habentiū· Species vt homo·est enī specialitas qua separatur a cetens animātibus·Differētia·vt rationale mortale·his ei duobus differt homo a ceteris·Cum enī dr ratiōnale discernitur ab irrationabilibus t mutis:que non habēt ratiōem· Cum mortale discernit ab angelis qui nesciūt mortem·Propium: vt risibile·homo est enī qō rider·t hoc ,pter hominem nullius animalis est· Accidens·vt color in corpore·doctrina in animo·Hec enim temporum varietate et accedunt et mutantur et est ex oīnibus his quinq;

partiū oſo plene ſentētie·ita·hō eſt aial rōna
le mortale riſibile·maliq; capax· Sic etiā in oi
oratōne ſubſtantiali tamdiu interponere debe
mus ſpecies ⁊ differētias·q̄diu ſecluſis oībus
que hoc idē eſſe poſſunt ad id perueniatur· vt
ꝓprietas iam certa teneatur Iſagogas autē ex
greco in latinum tranſtulit·Tullius oratoꝛ
cōmētumq; eius quinq; libros boeciꝰ edidit

¶ De cathegoriis ariſtotel' XXVII

Equunt ariſtotel' cathegorie·que latie
ꝑdicamēta dīr·q̄bus ꝙ varias ſignifi-
catōnes oīs ſermo ꝯcluſus ē·Inſtrumēta ca
thegoriaꝝ ſunt tria·id ē ꝓma equoca·ſecunda
vniuoca·tertia denomianua·Equoca ſunt q̄ſ
multaꝝ reꝝ nomē vnum ē:ſed nō eadē diffinitio·vt leo·Nam ūntum ad nomē ptinet ⁊ verꝰ
et pictus ⁊ celeſtis leo ꝺr·quātum ad diffinitō
nē ptinet·aliter verꝰ diffinit·aliter pictus·aliter
celeſtis·Vniuoca ſunt quādo duaꝝ aut plurium reꝝ vnū nomen eſt ⁊ diffinitō vt veſtis
Nā ⁊ birrus ⁊ tunica nomen veſtis pīt acape
re eius diffinitōem·Ergo hoc vniuocū in gene
ribꝰ eē intellīr·q̄ ⁊ nomē ⁊ diffinitōem dāt formis ſuis·Denomianua·id ē deriuatiua dicun
tur q̄cūq; ab aliquo ſolo differētie caſu ꝑm no
mē hīt appellatōem·vt a bonitate bonꝰ·a malicia malus·Cathegoriaꝝ autē ſpēs decē ſunt·
id ē ſubſtātia·quātitas·qualitas·relatō·ſitꝰ·locus·tēpus·habitus·agere ⁊ pati·Subſtātia ē
que ꝓpe ⁊ ꝓncipaliter ꝺr·que neq; de ſubiecto
ꝑdicaī neq; in ſubiecto ē·vt aliqs hō vel aliqs
equus·Scōe autē ſubſtātie dīr in q̄bus ſpecie
bus ille que ꝓncipīr ſubſtātie ꝓmo dicte ſunt in
ſunt:atq; claudūtur·vt in hoīc Licero·Quātitas eſt mēſura·ꝙ quam aliquid vel magnū vel
minus oīditur·vt lōgus b;reuis·Qualitas eſt
vt qualis ſit oratoꝛ·an ruſticus niger aut cādidus·Relatio eſt que refertur ad aliq̄d·Lū eñ
ꝺr filius demonſtraī ⁊ pater·Ihec relatiua ſunt
incipiūt·Nanq; ſeruus ac dñs vno tpe exoꝛdium nois ſumūt·nec aliq̄n inuenīt dñs ꝓr ſuo
nec ſuus dño·Alter eñ alteri eſſe ñ pōt·Poro ſitus a poſitōe dictus ē·vt q̄s aut ſtet aut ſedeat aut iaceat·Locus ē vbi ſit·in foro i platea
Loci autē motus partes ſex habet·dextrā et ſiniſtrā·ante ⁊ retro·ſurſum atq; deoꝛſum· Partes q̄z iſte ſex duo hīt:lōge ⁊ ꝓpe·Tempus vt
hodie heri·Habitus a habēdo aliquid dictus·
vt habere ſcīēnam in mēte·virtutem in coꝛpore
circa corpus veſtimētū·⁊ cetera que ad habēdi
modū deſignato a doctoribus numero ꝓprehēdunt·Jā vero agere ⁊ pati ab agētis ⁊ patiētis
ſignificatōe ꝓſiſtūt·Nam ſcribo vocas actū habet:qñ facientis rē indicat·Scriboꝛ patiētis ē
qñ pati ſe oīdit·Jn his eñ nouē generibus q̄
rum exēpli gratia quedā poſita ſunt·vel in ipo
ſubſtātie genere qō eſt vſia innūerabilia reperi
untur·Nā ⁊ ea que intellectu capimꝰ·id ad alteꝝ hoꝝ decē ꝑdicamētoꝝ ſermone vulgamus
Plena eñ ſentētia de his ita eſt·Auguſtinꝰ magnus oratoꝛ:filiꝰ illius ſtās in tēplo hodie inſulatus:diſputādo fatigat·Vſia autē ſubſtāna ē
id ē ad ꝓpriū que ceteris ſubiacet:reliqua nouem accidētia ſunt·Subſtantia aūt ꝺr ab eo q̄
oīs res ad ſeipaz ſubſiſtit·Coꝛpꝰ eñ ſubſiſtit
et ideo ſubſtātia eſt·Illa vero accidētia que in
ſubſiſtēte atq; ſubiecto ſunt ſubſtātie non ſunt
quia nō ſubſiſtūt ſed mutanī ſicut color vel forma·De ſubiecto autē ⁊ in ſubiecto quaſi ō ipſo ⁊ in ipo·Ubi eñ ꝺr de ſubiecto:ſubſtātia eſt
quaſi dicaī de ſubſtātia·Ubi autē ꝺr in ſubiecto accidētia ſunt·id ē que accidūt in ſubſtantia
vt quantitas·qualitas·vel figura·De ſubiecto
igīt genera ⁊ ſpecies in ſubiecto accidēna ſunt
Ex his nouē accidentibꝰ tria intra vſiam ſunt:
quātitas qualitas ⁊ ſitus·Ihec eñ ſine vſia eſſe
nō pīt·Extra vſiā vero ſunt·locus tps ⁊ habitus·intra ⁊ extra vſiam:Flatō facere ⁊ pati·Appellatas aūt cathegoꝛias cōſtat·quia non pīt
niſi ex ſubiectis agnoſci·Quis eñ quid ſit homo poſſit agnoſcere:niſi aliquē hoīem ſibi ponat añ oculos quaſi ſubiectū nomi·Ihoc opus
ariſtotelis intelligēdū eſt quādo ſicut dictū eſt
quicq̄d homo loq̄tur inter decē iſta ꝑdicamēta
habeī·Proſiaet etiā ad libꝝos intelligendos·q̄
ſiue rhetoꝛibus ſiue dialecticis aplicantur·

¶ De perihermenijs ariſtotel' C·XXVIII

Equiī debinc liber perihermēias ſubtiliſſimꝰ nimis:⁊ ꝙ varias formas iteratōeſq; cautiſſimus·de quo ꝺr·ariſtoteles quādo pihermenias ſcīpſit:calamū i
mēte tingebat·Prefatō perihermeniaꝝ·Omnis
q̄pe res que vna eſt ⁊ vno ſignificaī ſermone:
aut ꝙ nomē ſignificaī aut ꝙ verbū:que due partes oꝛōnis interptanī totū quicq̄d ꝯcepit mēs
ad eloquendū·Omnis eñ elocutō ꝯcepte rei
mētis interꝑres ē·Hanc ariſtotcles vir in reruꝫ
exꝑſſione ⁊ faciēdis ſermōibus pitiſſimus:perihermeniaꝝ nomiat·quā interptatōnem nos
appellamus·ſcz q̄ res mēte ꝯceptas ꝑlatis ſermonibus interptet·per cataphꝛaſin ⁊ apophꝛaſin·id ē per affirmatōem ⁊ negatōnem·Per affirmatōem·vt hō currit·ꝙ negatiōem vt hō nō
currit·Jn his itaq; pihermenijs ſupradictꝰ philoſophus de ſeptē ſpecieb' tractat·id ē de noie
de verbo·de oratōne·de enunciatōne· de affirmatione·de negatōne·de contradictione·Nomen eſt voꝛ ſignificatiua ſecūdum placitum ſine tempe·cuius nulla pars eſt ſignificatiua ſeparata·vt ſocrates· Uerbum eſt quod ſignificat tempus cuius pars nil extra ſignificat·ſed
ſemꝑ coꝝ que de altero dicunī nota·vt cogitat

disputat. Oratō est vox significatiua cui⁹ ptiū aliq̄d sepatū significatiuū est. vt socrates disputat Enūciatiua oratō est vox significatiua ō eo qō est aliq̄d vl' nō est. vt socrates ē socrates nō est. Affirmatō ē enūciatio alic⁹ de aliquo. vt socrates est Negatō est alic⁹ ab aliquo. vt socrates nō est. Cōtradictō est affirmatōnis t negationis oppositō. vt socrates disputat socrates nō disputat. Utilitas perihermeniaꝝ hec est. q ex hijs interpretamentis syllogismi fiunt. vnde et analectica pertractantur.

¶ De syllogismis dialecticis La. XXIX

Equunt dehinc dialectica syllogismi. v bi ton⁹ ca⁹ artis vtilitas t virt⁹ oñdit: quoꝝ ꝯclusio plurimū adiuuat lectorē ad veritatē inuestigādā: tantū vt absit illi error decipiēdi aduersarij p sophismata falsaꝝ conclusionū. Formule cathegoricoꝝ id est p̄dicatiuoꝝ syllogismoꝝ sunt tres. Prime formule modi sunt noue. Prim⁹ modus ē q ꝯducit: id ē q colligit ex vniuersali⁹ dedicatiuis dedicatiuū vniuersale directim. vt oē iustū honestū. oē honestū bonū. oē igit iustū bonū Scōs modus ē qui ꝯducit ex vniuersali⁹ dedicatiuis t abdicatiuis: abdicatiuū vniuersale directim vt oñe iustū honestū. nullū hōestū turpe. nullū igitur iustū turpe. Tert⁹ modus est q ꝯducit ex dedicatiuis pticulari t vniuersali: dedicatiuū pticulare directim. vt quoddā iustum honestū. oñe honestū vtile. quoddā igit iustū vtile. Quart⁹ modus est q ꝯducit ex pticulari dedicatiua et vniuersali abdicatiua: dedicatiuū pticulare directim. vt quoddā iustū honestū. nullū hōestū turpe. quoddā igit iustū nō est turpe. Quint⁹ modus est q ꝯducit ex vniuersali⁹ dedicatiuis pticulare dedicatiuū p reflexionē. vt oē iustuz honestū. oñe hōestū bonū quoddā igit bonū iustū. Sext⁹ modus est q ꝯducit ex vniuersali dedicatiua t vniuersali abdicatiua: abdicatiū vniuersale p reflexionē. vt oē iustū honestū. nullum honestū turpe. nullū igit turpe iustū. Septimus modus est q ꝯducē ex pticulari t vniuersali dedicatiuis: dedicatiū particlare p reflexionē. vt quoddā iustum honestū. oē honestū vtile. quoddā igit vtile iustū. Octau⁹ modus ē q ꝯducit ex vniuersali⁹ abdicatiua t dedicatiua. particlare abdicatiū p reflexionē. vt nullm turpe honestū. oē hōestum iustū. quoddā igit turpe nō est iustū. Non⁹ modus ē q ꝯducit ex vniuersali abdicatiua t particlari dedicatiua. dedicatiuū pticulare p reflexiōz. vt nullū turpe hōestum. quoddā hōestū iustū. quoddā igit iustū nō est turpe. Formule scōi mōi sunt octuoꝝ. Prim⁹ modus ē q cōducē ex vniuersali⁹ dedicatiua t abdicatiua. abdicatiū vle directi. vt omne iustū honestū. nllm turpe hōestum. nullum igit turpe iustū Scōs modus q ꝯducē ex vlib⁹ abdicatiua t dedicatiua. abdicatiuū vniuersale directim. vt nllm turpe hōestum. oē iustū honestum. nllm igit turpe iustū. Tertius modus est q cōducē ex particlari dedicatiua t vniuersali abdicatiua. abdicatiū particlare directi. vt quoddā iustum hōestum. nllm turpe hōestum quoddā igit iustū ñ est turpe. Quartus mod⁹ est qui cōducē ex vniuersali dedicatiua t particulari abdicatiua. abdicatiū particlare directim. vt oē iustū ē turpe. qōdā malū ñ ē turpe. quodā igit malū nō est iustuz. Formule tertij modi sunt sex. Prim⁹ modus est q cōducē ex dedicatiuis vlibus dedicatiū particlare tā directim ō reflexim vt oē iustū hōestum. oē hōestum iustū oē iustū bonū. quoddā igit honestum bonum quoddā bonū hōestum. Scōs modus est q cōducit ex dedicatiuis pticulari t vli dedicatiuuz pticulare directim. vt quoddā iustū hōestū. oē iustū bonum. qōdā igit hōestum bonū. Tert⁹ modus ē q cōducit ex dedicatiuis vli t ptic'ari. dedicatiū particlare directim. vt oē iustū honestum. quoddā iustū bonū. qōdā igit hōestū bonū. Quartus modus est q ꝯducē ex vli dedicatiua t pticulari abdicatiua. abdicatiū pticulare directim. vt oē iustū hōestū. nllm iustū malum. qōdā igit honestū nō est malū. Quintus modus est q ꝯducē ex dedicatiua ptic'ari et abdicatiua vniuersali. abdicatiū vniuersale directum. vt quoddā iustū hōestū. nllm iustū maluz quoddā igit iustū nō est malū. Sext⁹ mod⁹ est qui ꝯducē ex dedicatia vli t abdicatiua ptic'ari. abdicatiū pticulare directim. vt oē iustū honestum. quoddā iustū ñ est malū. quoddā igit honestū nō ē malū. Hae formulas cathegoricorū syllogismoꝝ q plene nosse desiderat libz legat: q inscribit perihermenias apulci. t subtilius q̄ sunt tractata cognoscit. Distincta cm atq ꝯsiderata ad magnas itelligētie vias lectorē p̄stāte dño vtil' introducāt. Hūc ad hypoteticos syllogismos ordine seqnti vemā⁹. Modi syllogismoꝝ hypoteticoꝝ q fiūt cum aliq ꝯclusione sunt septē. Prim⁹ modus ē. si dies est lucet. est autē dies lucet igit. Scōs modus ē. si dies est lucet. nō lucet autē. non ē igit dies. Terti⁹ modus ē ita. non ē dies. t nō lucet. at q; dies ē. lucet igit. Quart⁹ mod⁹ ē ita aut dies ē aut nox. at q; dies ē. nox igit non ē. Quitus modus est ita. aut dies ē aut nox. vtiꝝ nox nō ē. dies igit est. Sextus modus est ita. non est dies. et ñ lucet. dies autē est. nox igitur non est. Septimus modus ē ita. nō est dies et nox. vtiꝝ nox non ē dies igitur est. Modos autē hypoteticoꝝ syllogismorum si quis plenius nosse desiderat libz legat marij Victorini: qui inscribitur de syllogismis hypotecicis. Hunc etiam ad Dyalecticas

diffinitõnũ spẽs accedamus: que tãta dignitate p̃cellũt vt possint indicioꝝ apte mãifestationes ⁊ quedã indicia dictionũ ostendere.

¶ De diuisiõe diffinitõnũ ex marij Victorini libro abbuiata La. XXX.

Diffinitõ est philosophoꝝ que in rebus exp̃mẽdis explicat q̃d res ipa sit: qual' sit. ⁊ quẽadmodũ mẽbris suis p̃stare dẽat. Est eñ oratõ breuis: vniuscuiusq; naturã rei a cõmuniõe diuisam ꝓpa significatõne cõcludens Diuisio diffinitõnũ in ptes. xv. habeꝫ. Prima spẽs diffinitõis est ουσιωδης id est substãtialis. que p̃pe ⁊ vere dr diffinitõ. vt est hõ animal rõnale mortale: sensus disciplineq; capax Hec eñ diffinitio p spẽs ⁊ drãs descẽdens vẽit ad ppriũ ⁊ designat plenissime q̃d sit hõ. Secunda species diffinitiõis est: que grece εννοιωματικη dicitur: latine notio nuncupaꝫ. quã notionẽ cõi nõ ꝓpo noie possum⁹ dicere. Hec isto modo sp efficiꝫ. hõ est qõ rõnali ꝓceptiõe exercitio p̃est aĩalibus cunctis. Non eñ dixit quid sit hõ: sed q̃d agat. quasi quodã signo innotuã devocato. Ista eñ ⁊ reliqs rei notucia p̃ferꝫ. nõ substantialis explicatõ declaraꝫ. ⁊ qr illa substãtialꝫ est: diffinitionũ oĩm obtinet p̃n cipatũ. Tertia species diffinitõis est que grece ποιοτης dicitꝫ: latie qualitatiua vocatur. q̃a ex qualitate nomẽ accepit. p eo q̃ ql̃e sit id qõ queritꝫ euidẽter oñdit. Cui⁹ exẽplũ tale est hõ est qui ingenio valet. artib⁹ pollet ⁊ cognitõne rer̃. aut qõ agere debet eligit. aut aĩaduersiõe q̃d inutile sit p̃tenit. his ei qualitatib⁹ exp̃ssus ac diffinitus est hõ. Quarta spẽs diffinitõis ẽ: que grece οποτραφικη. latie a tullio descp̃tio noiatur: que adhibita circuitõe dictoꝝ factoꝝq; rem que sit descp̃tõne declarat. Queritꝫ eñ quid sit auar⁹. quid crudel. q̃d luxuriosus et vniuersi luxuriosi auari ⁊ crudel natura describitꝫ. vt si luxuriosuꝫ volum⁹ diffinire: dicim⁹ luxuriosus est victus nõ necessarij sz sumptuosi ⁊ honorus apetẽs in delitijs affluẽs. in libidine. pmpt⁹. Hec ⁊ alia diffinũt luxuriosum sz p descp̃tõem diffinũt. Que spẽs diffinitõis oratorib⁹ magis est apta q̃ dialeticis. q: latitudines hz: que silẽ mõ in bonis reb⁹ ponitꝫ ⁊ malis. Quinta spẽs diffinitiõis est: quã grece καταυτιλεειν latine aduersiũ dicim⁹. Hec vocẽ illã de c⁹ re queritꝫ alio sermõe ꝺsignat vno et singulari. ⁊ quodãmõ q̃d illud sit in vno ꝺbo positũ vno verbo aliud declarat. vt contuescere est tacere. Itẽ cũ terminũ dicim⁹ finẽ: aut populatas iterp̃tamur eẽ vastatas. Sexta species diffinitiõis est quã greci cata diaphoram nos p differẽtiã dicim⁹. Scptores vero artiũ de eodẽ ⁊ de altero noiant. vt cũ q̃rit q̃d sit inter gẽ ⁊ tyrannũ: adiecta dra q̃d vterq; sit diffinit id est rex est modest⁹ ⁊ tẽperatus. tyrãnus vo impius ⁊ inimitis. Septima spẽs diffinitõnis est quã greci cata methaphoram. latini p trãslatõꝝ dicũt. vt Licero in topicis. Littus ẽ quo fluctus elidit. Hoc varie tractari põt. Modo ei vt moneat. mõ vt designet. mõ vt laudet aut vituper Et moneat: nobilitas virtutis maioꝝ ẽ apud posteros sarcina. vt designet apex ẽ arx corpis vt laudet adolescẽtia est nos etatis. vt vituper diuitie sunt breuis vite lõgum viaticũ. Octaua spẽs diffinitõis est: q̃m greci cata apheresin vocant. a τουεναυτιον latini p p̃uatiã p̃trarij eius q̃d diffinitur dicũt. bonũ est q̃d malum nõ est. iustũ est q̃d iniustũ nõ est. ⁊ his similia Hoc aũt genere diffinitõis vt debem⁹: cũ p̃trariũ ẽ notiũ. vt si bonũ ẽ q̃d p̃dest cũ honestate: id qõ tale nõ est malũ est. Nona spẽs diffinitõnis est quã greci cata hypotyposin: latini p q̃ndã imaginatõꝝ dicũt. vt eneas est veneris ⁊ anchise filius. Hec sp in indiuiduis ꝺsaꝫ: quã greci atoma apellãt. Decia spẽs diffinitõis ẽ: quã greci κατα ελειψιν ολοχληρονομοιενουσ latini p indigẽtiã pleni ex eodẽ genere dicũt. vt si q̃rat q̃d sit aĩal. rñdeatur vt hõ. rẽ eñ quesitã p dcm declarauit exemplũ. Hoc est aũt ppriũ diffinitõnis quid sit illud qõ queritur declarare. Undecima species diffinitõis ẽ quã greci cata analogian: latini iuxta pportiõnẽ dicũt. vt si q̃ratur q̃d sit thesis? rñdeaturq; cui vis deest vt sit arsis. Duodecima species diffinitõis est. quã greci cata epenon id ẽ p laudez vt tullius. pcluẽtio. lex ẽ mẽs ⁊ p̃silũ ⁊ animus ⁊ sentẽtia cuiusdã. Et aliꝫ. Pax ẽ trãquilla libtas. Fit ⁊ p vituperatoꝝ. quã greci psogõ vocãt vt seruitus ẽ postremũ oĩm maloꝝ. non modo bello sed morte quoq; repellenda. Terciadecima spẽs difinitõis est. quã greci cata to prosti lanni ad aliq̃d vocãt. vt ẽ illud pat⁹ ẽ cui est fili⁹. dñs ẽ cui est ser⁹. Quartadecima spẽs diffinitõis ẽ. cata tonoꝝ. latie generaꝫ. vt Licero in rethoric. gen⁹ ẽ qõ plures ãplectiꝫ ptes. Itẽ ps ẽ que ẽst generi. Quintadecima spẽs diffinitõis ẽ. quã greci cata etilogian. latini fm rei ratõꝝ vocãt. vt dies ẽ sol supra terras. nox est sol ẽ terris. Scire aũt debem⁹ p̃dictas spẽs diffinitõnũ topicis merito eẽ sociatas. qñ inter quedã argumẽta sũt posite. ⁊ nõnull' locis cõmiscrant in topicis. Nunc aũt ad topica veniã⁹. que sunt argumentoꝝ sedes. fontes sensuũ. ⁊ origines dctõnũ.

¶ De topicis. Cap. XXXI.

Topica ẽ disciplia inueniẽdoꝝ argumẽtoꝝ. Diuisio topicoꝝ siue locoꝝ ex q̃b⁹ argumẽta ducunt triplex ẽ. Alia enim alia in ipso de quo agit̃ herẽt. alia que dicuntur effecta. que quodãmõ ex reb⁹ aliis tracta noscunt. alia

que assumunt extrinsecus. Argumenta que in eo ipso de quo agit herent in trib⁹ diuisa sunt. Prima a toto. scda a pte. tertia a nota. Argumentū a toto. cū diffinitio adhibetur ad id qđ querit. sicut ait Licero: Gloria est laus recte factoꝝ magnoꝝ cū in republica fama meritorū. A ptibus est argumentū: cū his q̄ se defendit. aut negat factū. aut factū esse iure defendit. A nota est argumētū. cū ꝛ sui nois argumētū ali qđ ostendit. vt Licero. cōsulē inquit q̄rebā. quē in isto maiali inuenire nō poterā. Effecta argumēta sunt q̄ quodāmodo ex reb⁹ alijs tracta noscūt. Sūt aūt numero. xviij. id ē p̄mū a cōiugatis argumentū est. cū declinat a noie ꝛ fit verbuz vt Licero verrē dicat euerrisse. puintā. vl nomē a verbo cū latro cauari ostendat latro. Nomē a noie. Terētius: Nā inceptio ē amentiū. haud amātū dūmodo distet vnius appellatiōis postremitas in alia vocis declinatiōe formata. Scdm argumētū a genere est. cū de eodē genere sinia ostendit vt Virgili⁹: variū ꝛ mutabile semp femina. Tertiū a specie argumētū est. cū generali questioni fidē species facit. vt at nō sic phrigius penetrat lacedemona pastor. A silī argumētū est. qñ rebus aliq̄bus silia. pferunt. vt suggere tela mihi nā nullū dextra frustra torserit in rutulos: stetit que in corpe graiū iliacis cāpis. A differentia argumētū est. qñ p differētiā aliq̄ separant. vt Virgilius: nō diomedis equos nec currum cernis achillis. A cōtrarijs argumētum ostendit. qñ res discrepantes sibimet opponūt. vt Virgili⁹: mortali ne manu facte imortale carine fas habeant. certusq̄ incerta picula lustret eneas. A cōsequentib⁹ argumētū ostendit. qñ posita rē aliq̄d ineuitabiliter cōsequit. vt Virgili⁹: nō ea vis aio nec tāta supbia victis. Ab antecedētib⁹ argumētū est. qñ aliq̄ ex his q̄ pus gesta sunt cōprobant. vt Licero p milone. cū nō dubitauerit apire qđ cogitauerit. vos potestis dubitare qđ fecerit. A repugnātib⁹ argumētū ē. qñ illō qđ obijcit. aliq̄ ꝛtrarietate destruit. vt Licero: Is igit nō mō de tali piculo liberat⁹ ꝛ honore amplissimo ditat⁹ domū te interficere voluisset. A cōiugatis argumētū ē cū probabilit ostēdit qđ sit ex re q̄q̄ ventur. vt Virgilius: Nos si pellant. nihil abstore credunt qn oēm hesperiā sua sub iuga mittāt. A causis argumētū ē. qñ ꝛsue tudine cōi res q̄q̄ tractat. vt Terentius: Ego nō nihil veritus sum dudū abstre daue. ne facere qđ vulgus seruoꝝ solet dolis vt me deluderes. Ab effectis argumētū est. cū ex his q̄ fcā sunt aliq̄d apparat. vt Virgilius: degeneres animos timor arguit. A cōpatōe argumētū ē. qñ p collationē psonaꝝ siue causaꝝ sententie ratio sub imputatione formā. vt Virgilius: Tu potes enēā manib⁹ subducere graiū. Nos ali quid cōtra rutulos iuuisse nephandū ē. Item argumenta que dicuntur extrinsecus. q̄ grece ἐτεχνους id est artis expres vocāt. vt ē testimoniū. Testimoniū vo cōstat re. ꝛ diuidit qn q̄s modis. ī. pmo ex psona. scdo ex nature auctoritate. tertō ex tribus auctoritatū. q̄rto ex dictis factisq̄ maioꝝ. qnto ex tormētis. Tertius ergo supior modus. q̄ est ex trib⁹. in octo spēs deriuat. Prima ingenio. scda opib⁹. tertia etate. q̄rta fortuna. qnta arte. sexta vsu. septia necessitate. octaua cōcursione fortuitoꝝ. Testimoniū oē ē. qđ ab aliq̄ extna re sumit ad faciēdā fidē. psona ñ qliscūq̄ ē testionij pōd⁹ hz ad faciendā fidē. hz morū. pbitate debet esse laudabilis. Nature autoritas ē. q̄ maxima ostute constit. Testimonia multa sunt. q̄ afferūt auctoritatē. i. ingeniū. opes. etas. fortuna. ars. vsus. necessitas. ꝛ cōcursio reꝝ fortuitaꝝ. A dictis factisq̄ maioꝝ penit fides. cū p̄scorū dcā factaq̄ memorant. A tormētis fides pbetur. post que nemo credit velle mētiri. Ea vo q̄ tractant in tpe. q: suis noibus plana sunt. diffinitōe nō indigēt. Ademonie q̄s pdendū est. topica oratoribus. dialecticis. poetis. ꝛ iurispitis. cōiter qđē argumēta pstare. sed qñ aliq̄d specialit pbant. ad rhetores. poetas. iurispitosq̄ ptinēt. qñ vo generaliter disputāt. ad pbos attinere manifestū est. Admirabile plane gen⁹ opis in vnū potuisse collegi. q̄q̄d nobilitas ac varietas hūane mētis. in sensib⁹ exq̄rendis. p diuersas causas poterat inuenire. cōdusum liberū ac volūtarū intellectū. Nā quocūq̄ se verterit: quascūq̄ cogitationes intrauerit. un aliq̄d eorū que predicta sunt necesse est. cadat ingeniū.

¶ De oppositis. Ca. XXXII.

Contrarioꝝ genera q̄tuor: sunt: q̄ aristoteles ἀντικειμενα id est opposita vocat. pter q̄ sibi velut ex aduerso vident obsistere. vt cōtraria. nec tñ oia q̄ opponūt sibi cōtraria sunt. hz oia cōtraria opposita sūt. Primū genus est cōtrarioꝝ. qđ iuxta Ciceronē diuīū vocat. p eo q̄ tñ ꝛtraria sibi opponunt. vt nō eoꝝ sint qbus opponunt. vt sapientia stultitia. Qđ genus in tres species diuidit. Nā sunt q̄dā eiusmodi q̄ mediū hūt: ꝛ sunt q̄ sine medio sunt. ꝛ quedā sunt q̄ hūt mediū ꝛ tñ sine noie sunt. nisi vtrūq̄ ei vocabulū creet. Candidū ꝛ nigrū mediū hūt. q: inter eos sepe colo: pallidus vel fuscus inuenit. Sine medio sunt quotiens vnū de duob⁹ accidit. vt sanitas vl infirmitas. hoꝝ nihil est mediū. Ea aūt q̄z media sine noie sunt. vt felix infelix. mediū hūt nō felix. Scdm genus est relatiuoꝝ. q̄ ita sibi opponunt vt ad se cōferāt. sic duplū simplū. hoꝝ solū oppositoꝝ gen⁹ ad se refert. Nō em ē maius nisi ad minus referat. ꝛ simplū nisi ad du-

plũ·aut ei⁹ cui oponit· Mã relatiuũ ipsi relatiuo ita oponit vt hoc ipm qõ oponit·aut ei⁹ sit cui oponit·aut ad id quocũq; mõ referat· Dimidiũ eñ oponit duplo·eiusq; duplimediũ est·sed ita illi oponit·vt ei⁹ sit cui oponit· Sic t paruũ oponit magno·ita vt ipm puus ad magnũ cui oponit sit paruũ·Mã supiora q̃ dicũt ptraria·ita sibi oponũt·vt cor non sint q̃bus oponũt·nec ad ea q̃cũq; mõ referãtur· Siq̃dem iniq̃tas·iustice ita ptraria ẽ·vt non eiusdẽ iustice iniq̃tas sit·aut ad illã sit iniq̃tas Tertiũ gen⁹ ẽ oppositor·habit⁹ vl oratio:qõ gen⁹ Licero ꝓpationẽ vocat·q̃ ostendit aliq̃d quẽpiã habuisse vñ ꝓpat⁹ ẽ·L⁹ spẽs sũt tres q̃rũ pma ẽ in re·scõa in loco·tertia in tpe pgruo· In re·vt ceitas t visio in ocul'·In loco·vt ceitas t visiõis in ocul' loc⁹ ẽ· In tpe pgruo·vt infantẽ nõ dicere sine dẽtib⁹ eũ cui dentes adhuc pũa etas negauit·Mõ eñ ẽ ꝓpat⁹ dẽtibus q̃s nõdũ habuit·Quartũ xo gen⁹ ex pfirmatione t negatõe oponit·vt socrates disputat·socrates nõ disputat·Hec a supioꝝ⁹ ideo differũt·q; illa sigillatim dici pñt· hec nisi cõnexe dici nõ pñt·Mõ gen⁹ q̃rtũ apud dialecticos multũ hẽt cõstitutũ·t appellatur ab eis· valde oppositũ·siq̃dẽ t tertiũ nõ recipit·Mã ex illis q̃dam hfe tertiũ pñt·vt in ptrarijs·candidũ t nigrũ· Tertiũ ei⁹·nec candidũ nec nigrũ·sz fuscũ vel pallidũ·In relatiuis q̃s vt multa t pauca·Tertiũ ei⁹·nec multa nec pauca·sed mediocria·In habitu vel oratiõe·vt visio t ceitas· Tertiũ ei⁹·nec ceitas nec visio·sz lipitudo· Hic ergo legit·t nõ legit·tertiũ nihil habet·

Finit liber secundus·

¶ Incipit ꝓfatio de quattuor sequentibus disciplinis·

Athematica latine dr doctrinalis scia que abstracta cõsiderat quantitatem· Abstracta eñ quãtitas est·quã itellectu a materia separantes vel ab alijs accidẽtibus· vt ẽ par impar·vel ab alijs huiuscemodi in sola ratiocinatione tractamus·Cuius species sunt·q̃tuor·id est arithmetica·musica·geometria t astronomia· Arithmetica est disciplina quantitatis numerabilis sm se·Musica est disciplina que de numeris loquitur·qui inueniunt in sonis·Geometria est disciplina magnitudinis t formarum·Astronomia est disciplina·que cursus celestiũ siderũ atq; figuras contemplatur· atq; omnes habitudines stellarũ·Quas disciplinas·deinceps paulo latius indicabim⁹· vt earũ cause cõpetenter possint agnosci·

¶ Incipit liber tertius· De vocabulo arithmetice disciplie·Ca·I

Arithmetica est disciplina numeror·Greca eñ numerũ rithmon dicũt· Quã scriptores secularium lr̃ar inter disciplias mathematicas ideo ꝑmã esse voluerũt·qñ ipsa vt sic nulla alia indiget disciplia·musica aũt t geometria t astronomia que sequũtur vt sint atq; subsistãt·istã egent auxilio· ¶ De auctorib⁹ ei⁹· Ca·II·

Umeri disciplinã apud grecos ꝓmus pytagoꝛã autumãt cõscripsisse·ac deinde a nicomacho diffusius esse ꝓpositã quã apud latinos ꝓmus apuleius·deinde boetius transtulerunt·

¶ Quid sit numer⁹ t vñ dicat· Ca·III·

Umerus aũt ẽ multitudo ex vnitatib⁹ pstitutа·Mã vnũ semẽ numeri esse·nõ numerũ volũt· Numero aũt nũm⁹ nomẽ dedit·t a sui frequẽtatiõe vocabulũ indidit·Un⁹ ex greco nomẽ trahit· Greci ei vnũ ἕνα dicũt sic duo t tres·q̃s illi δυο t tria appellãt·Quattuor xo a figura quadrata nomẽ sumpserũt·Quicq; aũt nõ ꝑm naturã sz ꝑm placitũ volũtatis vocabulũ acceperũt· ab eo q̃ numeris noia indidit· Sex aũt t septẽ a greco venũt·In multis eñ noibus q̃ in greco aspirationẽ hñt·nos ꝑ aspiratõe ꝑponim⁹· Inde pro hex sex·ꝑ hepta septẽ·sic ꝑ herpillo herba serpillũ·Octo xo ꝑ trãslationem·sic illi ὀκτω·et nos octo·ita illi ἐννέα·nos nouem·illi decanos decẽ· Dicti aũt a greca etymologia· eo q̃ ligẽt t cõiungãt infra iacẽtes numeros·Nam δεσμεύειν ꝓiungere vel ligare apud eos dr· Porro vigiti dicti q; sint decẽ his gentilitia ꝓb·lra posita: Triginta q; a ternario denario gignañ·sic t vsq; ad nonaginta·Centũ xo vocati a cantu q̃ est circulus·Ducẽti a duo t cẽtũ·sic t reliq; vsq; ad mille·Mille aũt a multitudine·vñ t militia q̃si multitia Inde t miliare q̃ greci mutata lra·i·r·p·l·χιλιαρχος vocãt·

¶ Quid ꝓstent numeri· Ca·IIII·

Atio numeror ꝓtemnenda nõ ẽ· In multis eñ scãr scripturar locis quãtũ misteriũ habeãt elucet·Nõ eñ frustra in laudibus dei dictũ ẽt·Omia in mẽsura t nũero t pondere fecisti· Senari⁹ nãq; q̃ ꝓb⁹ suis ꝓfectus est·ꝓfectionẽ mũdi q̃dã nũeri sui significatiõe declarat· Sibi t·xl·dies q̃bus moyses t helias t ipse dñs ieiunauerũt·sine numeror ꝓgnitõe nõ intelliguñt· Sic t alij in scripturis sanctis numeri existũt·quor figuras nõ nisi non hui⁹ artis saenne solucre pñt· Datũ est etiã nobis ex aliq̃ parte sub numeror cõsistere disciplina·

qñ horas p eũ discim⁹ qñ de mensiũ curriculo disputam⁹ qñ spaciũ ãni redeũtis agnoscim⁹. Per numeꝝ siqdẽ ne cõfundamur ĩstruimur. Tolle numerũ in reb⁹ oib⁹ ꝛ oĩa pereũt. Adime seculo calculi computũ ꝛ cũcta ignorãtia ceca cõplectẽ. nec differri põt a ceteris animalibus que calculi nescĩũt rationẽ.

¶ De ꝑma diuisiõe pariũ ꝛ impariũ. La. V.

Vnerus diuidit parib⁹ ꝛ imparibus n Par numer⁹ diuidit in bis: Pariter par piter impar. ꝛ impiter par. ꝛ impiter ipar. Impar numer⁹ diuidit in bis: ꝑmũ ꝛ simplũ. scõm ꝛ cõpositũ. tertiuz mediocrẽ q quodãmõ ꝑmus ꝛ incõpositus ẽ: alio vero modo scõus ꝛ ꝓpositꝰ ẽ. Par numer⁹ est q in duab⁹ eqs ptib⁹ diuidi põt. vt duo ꝛ iiij. ꝛ viij. Impar vo numer⁹ ẽ q diuidi eqs ptib⁹ neqt. vno medio vt oficiẽte vel supante. vt tres. v. vij. ix ꝛ reliq. Pariter par numer⁹ ẽ q fm parẽ numeꝝ piter diuidit. quscz ad idiuisibilẽ puenĩat vnitatẽ. vtputa sexagita q duo: hz medietatẽ. xxxij hic aũt. xvj. xvj. vo octo. octonari⁹. iiij. q ternarius. ij. binari⁹ vnũ. q singulari indiuisibilis ẽ. Pariter impar est q in ptes equas recipit sectionẽ. sz ptes ei⁹ mox insecabiles pmanẽt vt. vj. ꝛ xviij. triginta ꝛ q nq gita. Addox ei si hũc numerũ diuiseris in curris in numerũ quẽ secare nõ possis. Impariter par numer⁹ ẽ cui⁹ ptes enã diuidi põt. sz vsq ad vnitatẽ nõ pueniũt. vt vigiti q tuor. Idi em in medietate diuisi. xij. faciũt rursũ q in aliã medietatẽ. vj. deide in aliã tres ꝛ vltra diuisionẽ nõ recipit sectio illa. sz afi vnitatẽ inuenit⁹ terminꝰ quẽ secare nõ possis. Impariter impar ẽ q ab impari numero impiter mẽsurat. vt. xxv. xlix. q dũ sint ipares numeri. ab imparib⁹ eĩ ꝓib⁹ diuidunt. vt septies septẽ. q dragies noni. ꝛ q nq gies q ni. Impariũ numeroꝝ alij simplices sunt. alij cõpositi. alij mediocres. Simplices sunt q nullã ptẽ hñt nisi solaz vnitatẽ. vt ternari⁹ solã tertiã. ꝛ q narius solaz q ntã. ꝛ septenari⁹ solã septimã. his ei vna pars sola est. Cõpositi sunt q nõ solũ vnitatẽ menũtur. sz etiã alieno numero ꝓcreant. vt. ix. xv. et xxj. Dicim⁹ em ter terni. ꝛ septies terni. ter q ni. ꝛ q nquies q ni. Mediocres numeri sũt q quodãmodo simplices ꝛ incõpositi esse videt: alio vo mõ ꝛ cõpositi. vbi gra: nouẽ ad. xxv. dũ cõparat⁹ fuerit. ꝑmus ẽ ꝛ incõpositꝰ. q nõ habz cõmunẽ numerũ nisi solũ monadicũ. Ad. xv. vo si cõpatus fuerit. scõus est ꝛ cõpositus. qm ineſt illi cõis numer⁹ ꝑter monadicũ. i. ternarius numerus q nouẽ mẽsurat ter terni ꝛ q nq cies ter q ni. Itẽ pariũ numeroꝝ alij sũt superflui alij diminuti. alij pfecti. Superflui sũt qꝝ ptes simul ducte plenitudinem suam excedunt. vtputa duo denarius habet enim partes. v. duo decimam quod est vnũ. sextã qd duo. quartaz qd tria. tertiã qd. iiij. dimidiã qd sex. vnũ em. ꝛ duo ꝛ tria ꝛ q tuor ꝛ sex sũt ducta. xvj. faciunt. ꝛ lõge a duodenario excedũt. sic ꝛ alij sic es pluri mi. vt duodeuicesim⁹. ꝛ multi tales. Diminuti ui numeri sunt. q ptibus suis cõputati. minorẽ summã efficiunt. vtputa denari⁹ cui⁹ ptes sunt tres. decima qd est vnũ. q nta qd duo. dimidia qd q nqz. Vnũ em ꝛ duo ꝛ q nqz sũt ducta octonariũ faciũt longe a denario minorẽ. Sibis est huic octonari⁹ ꝛ alij plurimi. q in ptes redacti infra ꝓsistũt. Perfectus numer⁹ est q suis ptibus adimplet vt senarius. hz em tres ptes. sextã. tertiã. ꝛ dimidiã. Sexta em ei⁹ vnũ est. tertia duo. dimidia tres. Hę ptes in summã ductę id ẽ vnũ ꝛ duo ꝛ tria. sũt cundẽ cõsummãt pficiũtqz senariũ. Sũt aũt pfecti numeri intra ỏ nariũ sex. intra cẽtenariũ. xxviij. intra millenariũ quadringenti nonaginta sex.

¶ De scõa diuisione ton⁹ numeri. La. VI.

Adnis numer⁹ aut fm se cõsideratur o aut ad aliq d. Iste diuidit sic. Alij em sunt eqles: alij ineqles. Iste diuiditur sic: Alij sunt maiores: alij sunt minores. Addaiores diuidũt sic. l. multiplices. ij. supparticulares. iij. suppartiẽtes. iiij. multiplices. supparticulares. v. multiplices suppartiẽtes. Addinores diuidũt sic. l. submultiplices. ij. subsupparticulares. iij. subsuppartiẽtes. iiij. submultiplices. subsupparticulares. v. submultiplices subsuppartiẽtes. Per se numer⁹ ẽ q sine relatione aliq ỏ. vt. ij. iiij. v. vj. ꝛ ceteri sĩles. Ad aliq d ẽ numer⁹ q relatiue ad alios ꝓpat. vt vbi gra: iij. ad. ij. dũ ꝓpatus fuerit duplex ỏ. ꝛ multiplex. sex ad. iij. viij. ad. iiij. x. ad. v. ꝛ iterũ tres ad vnũ. triplex. sex ad. ij. ix. ad. iij. ꝛ ceteri. Eqles numeri dicũt q fm quãtatẽ eqles sunt. vbi gra. ij. ad. ij. iij. ad. iij. x. ad. x. c. ad. c. Ineqles numeri sunt q ad inuicẽ ꝓpati ineqlitatem demonstrãt. vt. iij. ad. ij. iiij. ad. iij. v. ad. iiij. x. ad. vj. ꝛ vniuersaliter maior minori. aut minor maiori. hmõi dũ cõpatus fuerit. inequalis ỏ. Addaior numer⁹ est q hz in se illũ minorẽ numerũ ad quẽ cõpaẽ. ꝛ aliq d pl⁹. vt vbi gra: Quinari⁹ numer⁹ trinario numero fortior est. eo q hẽt quinari⁹ numer⁹ in se trinariũ. ꝛ alias partes eius duas. ꝛ reliq tales. Addinor numer⁹ est q ptinet a maiore. ad quẽ ꝓpaẽ cũ aliq pte sui. vt ternari⁹ ad q nariũ. cõtinet em ab eo cũ duabus ptibus suis. Addultiplex numer⁹ est q habet in se illũ minoꝝ numerũ. bis aut ter aut q ter aut multipliciter. vt vbi gra: Duo ad vnuz dũ ꝓpati fuerint duplex est. iij. ad. j. triplex. iiij quadruplex et reliq. Ecõtra submultiplex numerus est q intra multiplicẽ ptinet bis aut ter aut quater. aut multipliciter. ut vbi gra: vnus

q duob⁹ bis ꝓtinet·a trib⁹ ter·a quatuor ꝯter· a q̄nq; q̄nq̄es·ꝛ ab alijs multiplicat· Supparticularis numer⁹ ē dū fortior ꝓtinet ifra se inferiorē numerū area quē ꝓpat·silr ꝛ vnā ptē ei⁹ vt vbi gfa·ij·ad·ij·dū ꝓpati fuerint· cōtinent intra se duos·ꝛ alīū vnū q̄ media pars est duor·Quattuor ad tres dū cōpati fuerint continēt in se·iij·ꝛ aliū vnū·q̄ ē terna pars trīū· Ite rū q̄nq; ad q̄ttuor dū ꝓpati fuerint hñt in se q̄ternarū numerū ꝛ alius vnū q̄ q̄rta pars esse dr q̄ternarij numeri·ꝛ ceteri tales· Supparti-ens numer⁹ ē q̄ in se inferiorē numerū totū cō tinet·ꝛ sup hꝫ alteras ptes ei⁹ duas·aut·ij·aut iij·aut·v·aut alas vt vbi gfa·v·ad·iij·dū ꝓpati fuerint· hz in se q̄nari⁹ numer⁹ trinariū·ꝛ super hoc alias ptes eius duas·Septem ad·iij· dū ꝓpati fuerint hñt in se q̄ttuor·ꝛ alias ptes ei⁹ tres·nouē ad q̄nq; dū ꝓpati fuerint·hñt in se q̄nq; ꝛ alias q̄ttuor ptes ei⁹·Subsupartiēs numer⁹ ē q̄ ꝓtinet in numero supartiēti·cum aliq̄b⁹ ptib⁹ suis duab⁹ aut trib⁹ aut plurib⁹ vt vbi gfa·iij·ꝓtinēt a q̄nq; cū alijs duab⁹ p tib⁹ suis·v·ad·ix·cū·iij·ptib⁹ suis·Subsuperpticularis numer⁹ est minor·q̄ ꝓtinet in fortiori nūero cū aliq̄ parte sua·aut media· aut tertia· aut q̄rta·aut q̄nta·vt verbi gfa·ij·ad·iij·ij·ad vij·viij·ad·v·ꝛ ceteri· Multiplex supparticularis nūer⁹ est qui dū ꝓpatus ad inferiorē sibi nūez fuerit·ꝓtinet in se totū iferiorē nūez multiplicit cū aliq̄ pte ei⁹·vt vbi gfa·v·ad·iij·dū ꝓpati fuerit ꝓtinēt in se bis bini·iij·ꝛ vnā partē eius· Rouē ad·iij·dū ꝓpati fuerit· ꝓtinēt in se bis q̄terni·ꝛ vnā ptem ei⁹· Submultiplex supparticularis numer⁹ est q̄ dū cōpar⁹ ad inferiorem sibi numerū fuerit·ꝓtinet eū multiplicit cū alijs ptibus ei⁹·vt verbi gfa·octo·ad·iij· dū cōpati fuerint cōtinent in se bis terni·cū alijs duabus ptibus ei⁹·xiiij·ad·vj·dū ꝓpati fuerint· cōtinēt in se bis seni·cū alijs duab⁹ ptibus ei⁹·xvj· ad septē·dū ꝓpati fuerint·cōtinēt in se bis·viij·cū alijs duab⁹ ptib⁹ ei⁹·xxj·ad·ix·dū ꝓpati fuerit ꝓtinēt intra se bis nouē cū alijs trib⁹ ptib⁹ ei⁹· Submultiplex suppartionalis numer⁹ ē q̄ duz ad fortiorē sibi ꝓpar⁹ fuerit cōtineť ab eo multipliciter·cū aliq̄b⁹ ptib⁹ suis·vt vbi gfa·iij·ad viij·cōtineť bis cū duab⁹ ptib⁹ suis·iij·ad·xj· continētur bis cū tribus ptibus suis·

¶ De tertia diuisione totⁱ numeri· La·VII

Tmeri aut discreti sūt· aut cōtinentes

n Iste diuidit sic·l·linealis·ij· supficiosi iij·solidi·Discret⁹ numer⁹ ē·q; discreti monadib⁹ cōtineť· vt vbi gfa·iij·iiij·v·vj·ꝛ reliqui·Cōtinēs numer⁹ ē q̄ cōiūctis monadib⁹ ꝓtineť·vt vbi gfa·Ternari⁹ numer⁹ in magnitudine intelligit·id est linea·aut spaciū· aut sōlidū dicatur·Cōtinens silr· vt quaternarius et quinari⁹ nūeri· Linealis numer⁹ ē q̄ inchoās a monade linialiter describit ad infinitū·Vnō alpha ponit·p signatōe lineaz· qm hec lfa vnū significat apō grecos· Supficial' numer⁹ ē q̄ nō solū lōgitudine·ſz ꝛ latitudine cōtineť·vt trigon⁹ q̄drat⁹ q̄nquāgul⁹ vl circulares numeri ceteri q̄ sp in plano pedē·i· supficie ꝓtinent·

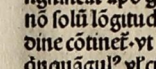

Trigonus numerus est ita·

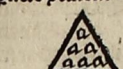

Quadratus numerus est ita·

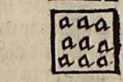

Quinquangulus ita·

Circularis est ita·
Qui dū silr multiplicatus fuerit a se inchoās ad se ꝓuertit·vt vbi gfa:

Quinq̄es quini vicies q̄nquies ita·

Solidus numerus est q̄ ſgit·u dine ꝛ altitudine cōtineť vt sunt pyrami des q̄ in modū flāme ꝓsurgūt ita·

Cubus vt sunt tessere ita·

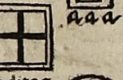

Sphere q̄b⁹ ē eq̄lis vndiq; rotunditas ita· Spheric⁹ āt numer⁹ ē q̄ circulato nūero multiplicat⁹ a se inchoat ꝛ in se ꝓuertit·q̄nq̄es q̄ni vicies q̄nquies· Hic circul⁹ dū in seipso multiplicat⁹ fuerit facit sphērā· id est q̄nq̄es·xxv·c·xxv· ¶ De differētia arithmetice geometrie ꝛ musice· La·VIII·

Ater arithmeticā sūt ꝛ geometriaz et i musicā hꝫ ītereſt vt media inuenias in arithmetica·ꝓmo sic q̄ris· Cōiūgis extrema ꝛ diuidis ꝛ facl mediū·vtputa fac extrema eē·vj·ꝛ xij·silr iūgis·ꝛ faciūt·xviij·ptiris media ꝛ facl·ix·qō ē anologicū arithmetice·ꝛ medi⁹ q̄t mōadib⁹ supat ꝑmū·his superaſ ab extremo·supant ei·ix·vj·trib⁹ mōadib⁹·his superaſ a·xij·Scōm geometriā vō ita q̄ris·Extrema mltiplicata tm̄ faciūt quātū ꝛ media mltiplicata vtputa·vj ꝛ xij·mltiplicata faciēt septuagies dispōdi⁹·media·viij·ꝛ·ix·mltiplicata tā tūdē faciūt·Scōm musicā ita· Qua pte supat medi⁹ ꝑmū·eadē pte supaſ medi⁹ ab extremo vtputa·vj·ꝛ·viij·duab⁹ ptib⁹ supant·q̄ due ptes tertia media·viij·supaſ ab vltima·nona vl decima secunda·

Arithmetica medietas·
vj· viij· xij·

Geometrica medietas.
vj. viij. ix. xij.

¶ Q numeri infiniti existunt. La. IX.

n Umeros aũt infinitos esse certissimũ est. qm̃ in q̃cunq; numero finẽ faciendũ putaueris id est ipse non dico vno addito augeri. sed quãlibet ingentẽ multitudinẽ continẽs. in ipsa ratione atq; scientia numeroꝝ nõ solũ duplicari. verũ etiam multiplicari põt. Ita vo suus q̃sq; numerus ꝓprietatib⁹ terminat. vt nullus eoꝝ par esse cuicunq; alteri possit. Ergo t dispares inter se atq; diuersi sũt t singuli quiq; finiti sũt t oẽs infiniti sunt.

¶ Quid sit geometria. t de inuẽtoribus t vocabulo eius. La. X.

g Eometrie disciplina ꝑmũ ab egyptijs reperta dicit. qz inundãte nilo t omnibus possessionib⁹ eius limo obductis initium terre diuidẽde p lineas t mẽsuras nomen arti dedit. Que deinde lõgius acumie sapientiaꝫ ꝓducta. t maris t celi. t aeris spacia metunt. Nã. puocati studiosi ceperũt post terre dimensionẽ t celi spacia q̃rere. quãto interuallo luna a terris. a luna sol ipse distaret. t vsq; ad verticem celi quãta se mẽsura distẽderet. sicq; interualla ipsa celi. orbisq; ambitũ p numerũ stadiorũ. ratione ꝓbabili distinxerũt. Sed qz ex terre dimensione hec disciplina cepit. ex imitio sui t nomẽ seruauit. Nã geometria de terra t de mẽsura nũcupata est. Terra em̃ grece τὴ vocatur. μέτρον mensura. Hui⁹ discipline ars cõtinet in se lineamẽta interualla. magnitudines t figuras: t in figurl dimẽsiões t nũeros.

¶ De quadriptita diuisiõe geometrie. La. XI

g Eometrie q̃dripartita diuisio ẽ. in plnũ. i magnitudinẽ numeralẽ. in magnitudinẽ rationalẽ. t figuras solidas. Plane figure sunt q̃ lõgitudine t latitudie cõtinent que sunt iuxta platonez numero q̃nq;. Numerabilis magnitudo est q̃ numeris arithmetice diuidi põt. Magnitudines rationales sunt q̃rũ mensurã scire possum⁹. Irrationales vo q̃rũ mensure quãtitas ꝓgnita nõ habet.

¶ De figuris geometrie. La. XII

f Igure solide sunt q̃ longitudine t latitudine t altitudine continent. vt est cubus. cuius spẽs q̃nq; in plano: Quaꝝ ꝓma plano pede circul⁹ ẽ. figura plana ita. q̃ vocat circũducta. cui⁹ in medio pũctus ẽ q̃ cuncta ꝓuergũt. qõ cẽtrũ geometrici vocãt. latini punctũ circuli nũcupãt. plano pede ita.

Quadrilatera figura ẽ in plano quadrata: que sub quattuor rectis lineis iacet ita.

Planatheton grammaton figura plana ita.

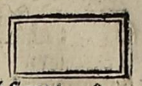

Orthogoniũ id ẽ recti angulũ. figura plana in plano pede. Est em̃ triangulum et habet angulũ rectũ ita.

Isopleros figura plana recta t subtiliter cõstituta in solidum ita

Sphera ẽ figura in rotundũ formata ita partib⁹ cũctis eq̃libus in solidũ.

Cubus est figura ꝓpria solida. que lõgitudine t latitudine t altitudine continet in solidum ita

Cylindrus est figura quadrata habẽs superius semicirculũ in solidũ ita

Conon figura q̃ ab amplo in angustum finit sicut orthogoniũ ita

Pyramis est figura q̃ in modũ ignis ab amplo in acumẽ consurgit ita Ignis em̃ apõ grecos pyrin appellat.

Sicut aũt infra. x. oĩs est numer⁹. ita infra hũc circulũ oĩm figurarũ cõditur ambitus.

Prima aũt figura hui⁹ artis pũctus est. cuius pars nulla est. Scõa est linea ꝑter latitudinem lõgitudo. Recta linea est q̃ ex equo in suis pũctis iacet. Superficies vero qõ longitudines t latitudines solas habet. Superficiei vo fines linee sunt. Quoꝝ forme ideo in superioribus. x. figuris posite nõ sunt. qz intra eas inueniunt.

¶ De numeris ꝑm geometriã querendis. La. XIII.

u Umeros aũt ꝑm geometriã ita querẽ. Extrema q̃ꝑ eius multiplicata tm̃ facit quantũ t media duplicata. vtputa. vj. xij. multiplicata faciũt septuagies dipondius media. viij. t ix. multiplicata tandẽ faciũt.

¶ De musica t eius nomine. La. XIIII.

m Usica est peritia modulationis sono cantuq; ꝓsistens. t dcã musica p derivationẽ a musis. Aduse autez appellate ἐπὸ τοῦ μώσθαι id est a querendo. q per eas sicut antiq voluerũt. vis carminũ t vocis modulatio quereret. Quarũ sonus qz sensibilis res est. t ꝑfluit in preteritũ tpus inmittiturq; memorie. Inde a poetis iouis t memorie filias. musas esse cõfictũ est. Nisi em̃ ab homine memoria teneant soni pereunt. quia scribi non possunt.

¶ De inuentoribus eius. La. XV.

Moyses dicit repertorē musice artis fuisse tubal. qui fuit de stirpe cam ante diluuiū. Greci vero pythagorā dicūt huius artis inuenisse p̄mordia. ex malleor̄ sonitu z cordarū extēsione p̄cussa. Alij iunū thebeū et zetū et amphion in musica arte p̄mos claruisse ferūt. post q̄s paulatz directa est precipue hec disciplina. z aucta multis modis. eratq; tā turpe musicā nescire q̄z lras. Interponebaī autez nō mō sacris. sz z oibus solēnib⁹ oibusq; letis vel tristiorib⁹ rebus. Vt em̄ in veneratōe diuina hymni. ita in nuptijs hymenei z in funeribus threni. z lamēta ad tibias canebāt. In cōuiuijs vo lyra z cithara circūferebaī z accubātib⁹ singulis ordinabaī cōuiuiale genus canticor̄.

¶ Quid possit musica. Ca. XVI.

Taq; sine musica nulla disciplīa pōt esse pfecta. Nihil em̄ ē sine illa. Mā et ipse mundus q̄dā armonia sonor̄ fertur esse p̄positus. z celū ipm armonie modulatione reuolui. Musica mouet affect⁹. puocat in diuersū habitū sensus. In plus q̄z tube concentus pugnātes accēdit. z quāto vehemētior fuerit clangor. tāto fit ad certamē animⁿ fortior. Siq̄dē z remiges cant⁹ hortaī ad tolerandos q̄z labores musica animū mulcet. z singlorū operū fatigationez modolatio vocis solaī. Excitatos q̄z aīos musica sedat. sic q̄ dauid legit q̄ a spū īmundo saulē arte modulatōis eripuit. Ipsas q̄z bestias necnō z serpentes volucres atq; delphinos. ad auditū sue modulationis musica puocat. Sed z q̄cq̄d loquimur vel intrisecus venar pulsib⁹ p̄mouenī. p musicos rithmos. armonie vtilitib⁹ pbaī esse sociatū.

¶ De tribus partib⁹ musice. Ca. XVII.

Usice ptes sunt tres. i. armonica. rithmica. metrica. Armonica est que decernit in sonis acutū z grauē. Rithmica est q̄ req̄rit in cursionē vbor̄ vtruz bene sonus an male cohereat. Metrica est q̄ mensurā diuersor̄ metror̄ pbabili rōne p̄gnoscit. vt vbi gra heroicū. iambicū. elegiacū. z cetera.

¶ De triformi musice diuisiōe. Ca. XVIII.

Oēm aūt sonū q̄ materies cantilenarū ē. triformē p̄stat esse naturā. Prima est armonica q̄ ex vocū cantib⁹ cōstat. scā organica q̄ ex flatu cōsistit. tertia rithmica q̄ impulsu digitor̄ numeros recipit. Maz aut voce editū sonus. sic p fauces. aut flatu. sicut p tubā vel tibiā. aut impulsu. sic p citharā. aut p quodlibet aliud quod pcutiendo canor̄ est.

¶ De prima diuisione musice q̄ armonica dicit. Ca. XIX.

Prima diuisio mnsice q̄ armonica dr. id est modulatio vocis pertinet ad comedos tragedos vel choros. vel ad oēs q̄ voce p̄pria canūt. Hec ex animo z corpe motū facit. z ex motu sonū. ex quo colligit musica que in hoie vox appellaī. Vox est aer spiritu verberatus. vñ z verba sunt nūcupata. Proprie aūt vox hominū est seu irrationabiliū animantiū. Mā in alijs abusiue nō p̄prie sonū vocē vocari. vt vox tube infremuit fractaq; littore voces Mā. p̄priū est vt littorei sonēt scopuli. z at tuba terribilē sonitū. pcul ere canoro. Armonica est modulatio vocis z cōcordantia plurimor̄ sonor̄ vel coaptatio. Symphonia est modulationis temperamentū ex graui z acuto cōcordātibus sonis. siue in voce siue in flatu siue in pulsu. Per hanc q̄pe voces acutiores grauioresq; concordant. ita ut quisq; ab ea dissonuerit sensum auditoris offendat. Cuius cōtraria est diaphōia id est voces discrepātes vel dissone. Euphonia est suauitas vocis. Hec z melos a suauitate z melle dicta. Diastema est vocis spacium. ex duobus vl plurib⁹ sonis aptatū. Diesis est spacia quedā z deductiones modulādi. atq; vergentes de vno in alterū sonum. Tonus est acuta enūciatio vocis. Est em̄ armonie differētia z quātitas que in vocis accentu vel tenore consistit. cuius genera in. xv. partib⁹ musici diuiserūt ex q̄bus p̄mus hyperiidius. nouissim⁹ z acutissimus hypodorius. omniū grauissim⁹. Cantus est inflexio vocis. Nam sonus direct⁹ est. p̄cedit aūt sonus cantū. Arsis est vocis eleuatio. hoc est initū. Thesis vocis positio. hoc est finis. Suaues voces sunt. subtiles z spisse. clare atq; acute. Perspicue voces sunt. que lōgius p̄trahunī ita vt oēm impleant cōtinuo locū sic dāgor tubarū. Subtiles voces sunt q̄b⁹ nō ē spūs. q̄lis ē infantiū vel mulier̄ vl egrotātiū. sic in neruis. Que ei subtilissime corde sūt subtiles ac tenues voces emittūt. Pingues sūt voces q̄n spūs multus simul egredit. sic vir̄. Acuta vox ē tenuis alta. sic in cordis videm⁹. Dura vox est q̄ violēter emittit sonos. sic tonitruū sic incudis son⁹. q̄nēs in durū malle⁹ pcutit ferrū. Aspa vox ē rauca z q̄ dispgit p minutos. z in dissilēs pulsus. Leca vox est q̄ mox vt emissa fuerit cōticescit. atq; suffocata nequāq; lōgius p̄ducit. sic est in ficulnis. Tinnola vox est mollis atq; flexibilis. z vinnola dcā a vinno hoc est cinnino molliter flexo. Perfecta aūtez vox ē alta suauis z clara. Alta vt in sublimi suficiat. clara vt aures impleat. suauis vt animos audientū blandiat. Si ex his aliquid defuerit vox pfecta nō erit.

¶ De secunda diuisione que organica dr. Ca. XX.

Secunda diuisio organica est. in his q̄ spū reflante cōpleta. in sonū vocis animant. vt sunt tube. calami. fistule. organa. pandoria z his silia istrumēta. Organū vocabulū

est generale vasoꝝ oim musicoꝝ · Hoc autē cui folles adhibent alio greci noie appellāt · Et aut ē organū dicāt magis ea vulgaris est greco:ū ꝓsuetudo · Tuba ꝑmū a tyrrhenis inuēta · ō q̄bus Virgil' · Tyrrhenusq; tube mugire p ethera clāgor · Adhibebāt aūt ñ solū in plijs ſz t in oibus festis diebus ꝓpter laudis vl' gaudij claritatē · Vñ t in psalterio dr · Canite initō mēsis tuba in die insigni solēnitatis vre · Preceptū ei fuerat iudcis: vt initō nouē lune tuba clāgerēt qō etiā hucusq; faciunt · Tibias excogitasse in phrygia ferūt Has q̄dē diu funerib' tñ adhibitas mox t sacris gētiū · Tibias aūt appellatas putāt q ꝑmū de ceruinis tibijs cruribusq; hinnuloꝝ fierēt · deinde p abusionē ita ceptas vocari etiā que ñ de crurib' ossibusq; cēnt · Hinc t tibicē quasi tibiaꝝ cātus · Calam' nom ē ꝓpriū arboris a calēdo · i · fundēdo voces vocatus · Fistulā quidā putāt a mercurio inuētā · alij a fauno · quē greci vocāt pana · Mōnli ea ab idi pastore agrigēno ex sicilia · Fistula aūt dcā q vocē emittat · Hā grece fos vox σῖγαλεὶ σᾶ missa apellat · Sābuca in musicis spēs ē simphoniarum · Est em̄ genus ligni fragilis · vñ t tibie cōponunt · Pādorius ab inuētore vocat' · de quo Virgi · Pan ꝑmus calamos cera cōiūgere plures instituit · pan curat oues ouiūq; magistros Fuit em̄ apud gentiles deus pastoralis · qui ꝑmus dispares calamos ad cantum aptauit: et studiosa arte composuit

¶ De tertia diuisiõe que rithmica nūcupatur La · XXI

t Ertia est diuisio rithmica ptinens ad neruos t pulsus: cui dant spēs cithararum diūsaꝝ · Tympanū q̄ cymbalū sistrū acitabula enea t argētea · vl' alia que metallico rigore pcussa reddūt cū suauitate tinnitū: t cet' a huiuscemodi · Cithare ac psalterij reptor tubal vt p̄dcm est phibet · Juxt opinionē aūt grecoꝝ citbare vius reptus fuisse ab apolline creditur Forma citharę initio silis fuisse traditr pectori hūano · q̄ veluti vox e pectore: ita ex ipa cantus ederet: appellatāq; eadē de cā · Hā pect' dorcalinga athara vocat' · Paulati aūt plres ei' species · Iterūt vt psaltria · lire · barbite · phenices · et p̄ctides · et que dñr indices t feriunt a duobus simul · Item alie atq; alie t quadrata forma vel trigonali · corday eē nūer' m'tiplicat' ē: et ꝑmutatū gen' · Veteres aūt citharā fidiculā vel fidicē noiauerūt · q t cā ꝑcussū inter se cōde eius q̄ bñ ꝓfecerūt inter quos fides sit · Antiq aūt citbara · vij · cordis erat · vnde t Virgilius · Septem discrimina vocū · Discrimina aūt ido q nll'a corda viane corde simulem sonū fdd at · sed ideo septē corde · vel quia totam vocem implent · vl' quia septem motibus sonat celū · Corda aūt dcās a corde · q; sicut pulsus est cordis in pectore · ita pulsus corde in cithara · Has primus mercur' excogitauit · idēq; ꝓr in neruos sonū strinxit · Psalteriū quod vulgo cāticaꝝ dicatur a psallēdo noiatum · q ad eius vocē chorus consonando rñdeat · Est aūt silitudo citbare barbarice in modū Δ delte lre · sed psalterij et citbare hec differētia est · q psalterū lignum illud cōcauū vnde sonus reddit supius habet et deorsum feriunt corde et desup sonāt · Cithara vo ecōtra cōcauitatē ligni infernus hz · Psalterio aūt hebrei decacordon vsi sunt; ꝓpter numerum decalogū legis · Lira dcā apo tu liruit · id est a varietate vocū · q diūsos sonos efficiat · Liram ꝑmū a mercurio inuētā fuisse dicūt: hoc mō · Cum regredies nilus in suos meat': varia in cāpis relict̄ siet animalia · Flicta etiā testudo est: que cū putrefacta eēt t nerui ei' remāsissent extēti intra coelum pcussa a mercurio sonitū dedit · Ad cuius spēm mercurius liram fecit t orpheo tradidit · q eius rei maxime erat studiosus · Vñ t estimat eadē arte nō feras tñ sed t saxa atq; siluas cātus modulatōe aplicuisse · Hanc musicā ꝓpter studij amorē t carmis laudē etiā inter sidera suaꝝ ꝑmēt collocatā esse finxerūt · Tympanū est pellis vel coriū ligno ex vna pte extētum · Est em̄ ps media simphōie in silitudinē cribri · Timpanū aūt dcm q̄ medium est · Vñ t margaritū mediū tympanū dr · t ipm vt simphōia · ad virgulā pcutit · Cymbala t acitabula quedā sunt que pcussa inuicē se tāgunt et sonū faciūt · Dicta aūt cymbala q; cum ballematia simul pcutiunt · Ita em̄ greci dicūt cymbala ballematia · Sistrū ab inuētrice vocatum · Isis em̄ regina egiptioꝝ id gen' inuenisse ꝓbat Juuenalis · Isis t irato ferat mea lumia sistro · Inde t hoc mulieres pcutiūt · quia inuētrix h' generis mulier extitit · Vñ t apō amazonas sistro ad bellū femiaꝝ exerat' vocabat · Tintinnabulū de sono vocis nomē habet sic̄ plausus manuū stridoꝝ valuaꝝ · Symphonia vulgo appellatur lignum cauum ex vtraq; pte pelle extēta · quam vgulis hinc t inde musici feriunt · Fit q; in ea ex cōcordia grauis t acuti suauissimus cātus

¶ De musicis numeris XXII

Vmeros autē ꝑm musicam ita queris n Positis extremis vtputa · vj · et decies dipondius · vides quot monadib' superetur · vj · a · xij · t est · vj · monadib' duas p q̄dratum · sexies seu faciunt · xxxvj · Cōiungis extrema illa ꝑma · vj · ad · xij · simul efficiunt · xviij · Partiris tricies sexies p decies octo efficitur dipōdius · Hos ūgis cū summa miore: id est sexies erūt · viij · t erit mediū inē · vj · t · xij · Qua ꝓpt octo supant sex duab' monadib' · i · tertia de sexies · t supant · viij · a · xij · iij · monadibus tertia

portõe·Qua ꝓte ergo supat: eadẽ supak· Sed hec rõ quẽadmodũ i mõdo ẽ ex volubilitate circuloꝝ·ita ꝛ in microcosmo intãtũ ꝓter vocẽ valet: vt sine ipsi⁹ ꝓfectõne etiã hõ simphonijs carens si ꝓstet: eiusdẽ musice ꝓfectõne etiã metra ꝓsistũt in arsi et thesi·i·elcuatõe ꝛ positõe

¶ De astronomia La·XXIII

a Stronomia est astrouꝝ lex·q̃ cursus si dex ꝛ figuras ꝛ habitudines stellaruꝝ circa se ꝛ circa terrã indagabilꝝ rõne ꝓcurrit

¶ De inuẽtoꝛibus eius XXIIII

Stronomiam ꝓmi egyptij inuenerũt·

a Astrologiã vo ꝛ natiuitatis obseruantiã: chaldei ꝓmi docuerũt· Abrahã autẽ instituisse egyptios astrologiã·iosephus auctor asseuerat·Greci aũt dicũt hãc artẽ ab athlante ꝓus excogitatã·ideoq̃ dẽs est sustinuisse celuꝝ Quisq̃s aũt ille fuit motu celi ꝛ rõe aĩm exactatus ꝓ tpm vices·ꝓ astrouꝝ ratos diffinitosq̃ cursus·ꝓ interualloꝝ spacia moderata considerauit·dimẽsiones quasdã ꝛ numeros·que diffiniendo ac secernẽdo in ordinem nectẽs astrologiam reꝑerit·

¶ De scꝑtoꝛibus astronomie La·XXV

A vtraq̃ aũt lingua diũsoꝝ q̃dẽ sunt

i de astronomia scꝑta volumia· iter q̃s tñ ptolomeus rex alexandrie apõ grecos habetur ꝓcipuus· hic etiã ꝛ canones instituit q̃bus cursus astroꝝ inueniatur

¶ De differentia astronomie et astrologie La·XXVI

Ater astronomiã aũt ꝛ astrologiã alik̃d differt·Mã astronomia celi ꝓuersionẽ ortus obit⁹ motusq̃ sideꝝ cõtiet· vel qua ex eã ita vocenk̃ Astrologia vo partim naturalis ꝑtim supstitiosa est· Naturalis dum exequik̃ solis ꝛ lune cursus: vel stellaꝝ certasq̃ tpm stationes·Supstitiosa vo est illa quã mathematica sequũtur·q̃ in stell' augurank̃ q̃q etiam·xij·celi signa ꝓ singula aime vel coꝛpis mẽbra disponunt·siderũq̃ cursu natiuitates hoiꝝ et mores predicare conantur·

¶ De astronomie rõne La·XXVII

a Stronomie rõ modis plurimis cõstat Definit em̃ q̃d sit mõs·q̃d celuꝝ· quid spere situs ꝛ cursus·q̃d axis celi ꝛ poli que sint climata celi qui cursus solis ꝛ lune aq̃ astrouꝝ ꝛ cetera

¶ De mũdo ꝛ eius noie La·XXVIII

Undus est is q̃ ꝓstat ex celo ꝛ terra et

m mari: cunctisq̃ sideribus·Qui idcirco mõs est appellat⁹: q̃ sp in motu ẽ· nlla em̃ reꝙes eius elementis cõcessa est·

¶ De forma mũdi L·XXIX·

f Ormatõ mũdi ita demõstrak̃· Mã quẽ admodũ erigik̃ mõs in septẽtrionalem plagam: ita declinatur in australem Caput autem eius ꝛ quasi facies orientalis regio est: vltima pars septentrionalis est

¶ De celo ꝛ eius noie XXX

c Elum ꝑbi rotũdũ volubile atq̃ ardẽs esse dixerũt·vocatũq̃ hoc noie eo q̃ tã q̃ vas celatũ impssa signa habeat stellarũ· Distinxit em̃ id deus claris luminibus ꝛ impleuit sole sq̃ ꝛ lune orbe fulgenti·ꝛ astrouꝝ micantium splendẽtibus signis adornauit· Hoc autem grece ουρανος dicit·απο τουοραν: id est a videndo· eo q̃ aer perspicuus sit et ad speculandum purior·

¶ De situ spere celestis XXXI

s Pera celi est spẽs quedã in rotunduꝝ formata·cui⁹ centꝝ terra est·ex oib⁹ partibus equaliter cõclusa·Hanc speram nec principium habere dicũt nec terminũ·ideo q̃ in rotundũ quasi circulus vnde incꝑiat·vel vbi desinat nõ facile cõꝓhendik̃· ꝑbi aũt mũdi·vij celos id est planetas globoꝝ cõsono motu ĩtro duxerunt·quoꝝ orbibus ꝓnexa memorãt oĩa quos sibi mnexos ꝛ velut inssertos versan ĩtro et econtrario certis motib⁹ suis ferri arbitrãk̃·

¶ De motu eiusdẽ XXXII

Pere motus duobus axibus voluitur

s Quoꝝ vnus est septẽtrionalis q̃ nunq̃ occidit·appellaq̃ boreus· Alter australis qui nunq̃ vidꝛ ꝛ austronot⁹ dꝛ·His duobus polis moueri speram celi dicũt ꝛ cũ motu eius sidera in ea fixa ab oꝛẽte vsq̃ in occidẽtem circuire: septentrionibus breuiores gyros iuxta cardinem peragentib⁹·

¶ De cursu eiusdẽ spere XXXIII·

s Pera celi ab oꝛẽte ꝛ occidẽte semel in die ꝛ nocte vertik̃·xxiiij· horaꝝ spacijs quibus sol cursum suum supra terras et sub terras sua volubilitate concludit

¶ De celeritate celi XXXIIII·

Anta celeritate celi spera dꝛ currere vt

t nisi aduersus ꝓcipitem eius cursum astra currerẽt que eũ remorarẽt: mundi ruinam faceret

¶ De axe celi La·XXXV

Xis est septẽtrionalis linea recta que ꝓ

a mediã pilã spere tendit·ꝛ dicta axis q̃ in ea spera vt rota volvik̃· vel quia ibi plaustrum est

¶ De celestibus polis XXXVI

Oli sunt circuli q̃ currũt ꝓ axẽ· Horꝝ al

p ter est septẽtrionalis q̃ nũq̃ occidit·appellaq̃ boreꝰ· alt̃ australk̃ q̃ nũq̃ videt et austronotus dꝛ·ꝛ dicti poli q̃ sint axiũ cycli: ex vsu plaustroꝝ a poliẽdo sq̃ noiant·Ꝫ polus boreus sp videtur·austronotus nunq̃· q̃ dextra celi altiora sunt: ꝓssa austri

¶ De cardinib⁹ celi La·XXXVII

Ardines celi extreme ptes sunt axis·t
e dicti cardines·eo q̄ p eos v̄tit̄ celuz vel quia sicut coꝛ voluunt̄

¶ De ꝓuexis celi La·XXXVIII

c Onuexa aūt celi extrema ei⁹ sunt a cui⁹ utate dc̄a·vt est illud·Lōuexū q̄tiens claudit mor humida celū·Lōuexū em̄ cuꝛuū ē quasi ꝓuersum seu inclinatū·t ad modū circūflexū

¶ De ianuis celi XXXIX

i Anue celi due sunt: oriens t occasus· Nā vna pte sol ꝓcedit·alia se recipit

¶ De gemia celi facie XL

f Acies celi vel caput oriētalis regio est: vltima septēt̄rionalis·de qua Lucan⁹· Sic mūdi pars ima iacet·quā zona nualis: perpetuecq̄ premunt hyemes

¶ De q̄tuoꝛ ptibus celi· XLI

c Limata celi·i·plage vel ptes q̄tuoꝛ sūt ex q̄bus p̄ma ps oriētalis est: vn de aliq̄ stelle oriunt̄·Secūda occidētalis vbi nob⁹ alique stelle occidūt·Tertia septēt̄rionalis vbi sol puenit in diebus maioꝛib⁹·Quarta australis vbi sol puenit noctib⁹ maioꝛib⁹·Oriēs autē ab exoꝛtu solis est nūcupat⁹·Occidēs q̄ die facit occidere t interire· Absc̄ōdit em̄ lum̄ mōo et tenebras supinducat·Septēt̄rio aūt a septem stellis axis vocat⁹·q̄ in ipo reuolute rotantur· Hic ꝑpe t vertex oꝛ·eo q̄ v̄tit̄·Meridies autē vocat̄·vl q: ubi sol fac̄ medū die·quasi medi dies·vl q: tūc pur⁹micat ether·Adex ei puꝛ oꝛ· Sūt t alia septē climata celi q̄si·vij·linee ab oriēte in occidētē·sb̄ q̄b⁹ t mores hoim̄ dispares atq; aialia spēaliter diūsa nasciunt̄·que vocata sunt a locis q̄busdā famosis·quoꝛ p̄mū est meroes·scōm syenes·tertiū cataracas·id ē africa·quartū rhodus·q̄ntū hellespontus·sextū meso pontus·septimum bustenus·

¶ De hemisperijs La·XLII·

b Emisperiū dimidia ps spere est·hemispheriō supra terras ē: ea ps celi que a nob⁹ tota viꝺ:·hemispheriō sb̄ terra est·que viꝺeri nō pōt q̄diu sub terra fuerit

¶ De q̄nq; circulis celi La·XLIII

One celi q̄nq; sunt·quaꝛ distinctōibus
z quedā ptes tēperie sua incolunt̄·q̄daz inanitate frigoꝛis aut caloꝛis inhabitabiles existūt·Que ideo zone vel circuli appellā tur·eo q̄ in circūductōe spere existūt· Quoꝛ p̄mus circ⁹ ideo arctic⁹ appellat̄·q̄ inter euz arcuri signa inclusa ꝓspiciunt̄·Scōs circ⁹ thermos·q̄ t tropicus oꝛ·q: in eo arcuēs sol: aq̄lonis finib⁹ estatē fac̄·t vltra eū arctim si trāsit: sed statim reūtit̄·t inde tropic⁹ appellat̄·Tert⁹ circulus himern⁹·q̄ a latinis ideo eq̄noctialis appellat̄: eo q̄ sol cū ad eū oꝛbē ꝑuenerit eq̄noctiū fac̄·himerinus em̄ latine dies oꝛ atq; nōr: quo circulo dimidia spere ps cōstituta ꝓspicat̄· Quartus circ⁹ antarcticus vocat̄·eo q̄ ꝑ ius sit circulo quē arcticon noiamus·Quint⁹ circulus chimerinus tropic⁹ q̄ a latinis hyemal⁹ siue brumalis appellat̄·ideo q: sol cū ad cū circuluz ꝑuenerit: hyemē his q̄ ad aq̄lonē sunt fact·et estatē his qui in austri ptibus ꝓmoꝛant̄

¶ De zodiaco circulo XLIIII

z Odiacus aūt circ⁹ est·q̄ ex lineaꝛ q̄nq; angulis t ex vna linea cōstat·

¶ De cādido circulo XLV

l Acteus circulus via est que in spera viꝺet̄·a cādoꝛe dc̄a q: alba ē· quaz aliq̄ dicūt viam esse qua circuit sol·t ex splēdoꝛe ipsius transitu ita lucere

¶ De magnitudine solis XLVI

m Agnim do sol fozno: ē terre·vſi t eodē moūto q̄ oriē·t oriēti sil̄ t occidēti eq̄liter aꝑaret·Al vo tanq̄ cubital⁹ nob⁹ viꝺ:cō siderare optet quātū sol distat a terris·q̄ longitudo facit vt ꝓuus videat̄ a nobis

¶ De magnitudine lune XLVII

m Agnitudo q̄ lune mioꝛ ferē esse q̄ sol· Nam dum sol supioꝛ sit a luna·t tamē a nobis maioꝛ q̄ luna videat̄· tam si ꝑpe nos accessiſſz·multo maioꝛ q̄ luna ꝓspiceret·Sicut autem fozno: est sol terra·ita terra foꝛtioꝛ est luna·per aliquam quantitatem·

¶ De natura solis XLVIII·

s Ol dū igne⁹ sit p̄ nimio motu ꝓſiōis sue ampli⁹ incaleſcit· Lui⁹ ignē dicūt ꝑbi aqua nutriri t ecōtrario elemēto v̄tutez luminis t caloꝛis accipere·Vnde videmus eum sepius madidum t roꝛantem

¶ De cursu solis XLIX

s Olē p seip̄m moueri nō cū mōo v̄ti dicunt·Nā si fixus celo maneret: oēs dies t noctes eq̄les existerent·sz cū alio loco cras occasuꝝ·alio occidisse hesterno videm⁹ aparz eū p seip̄m moueri nō cū mōo verti·Spacijs em̄ inequalib⁹ oꝛbes ānuos cōficat ꝓpter tpm mutatōes·Onēs diem facit·occidens noctem inducit·Nā vadens lōgius ad meridiē hyemē facit·vt hibernis humoꝛib⁹ ac p:uinis t̄ra pinguescat·Accedēs ꝓpius ad septēt̄rionē estatez reddit vt fruges maturitate durentur·t q̄ sunt in humidis incocta·feruefacta mitescat

¶ De defectu solis La·L

Ol oriens diem facit·occidens noctez
s inducat·Nam dies est sol super terras noꝛ est sol sb̄ terra·Ex ipo enim sunt hoꝛe·ex ipso dies cum ascenderit·ex ipo etiam noꝛ cum occiderit·ex ipo menses t anni numerantur·ex ipso vicissitudines fiunt temporum· Quando autem per meridiem currit: vicinioꝛ

terre est·qñ vero iux̄ septētrionē sblimis attolli
tur Cui ideo de⁹ diūsos cursus ꝯstituit loca et
tpa:ne dū sp in ijsdē moraret̄ locis q̄tidiāo va-
pore eius vniūsa ꝯsumerent̄·sz vt clemens ait·
cursus diūsos accipit·q̄b⁹ aeris tēperies ꝓ rōe
tpm dispēset̄·ꝛ ordo vicissitudinū ꝑmutationū
q̄ fuet̄·Nā dū ad supiora ꝯscēderit ver tēpat·
vbi aūt ad summū celi venerit:estiuos accēdit
calores:descēdēs rursus autūno tēperiē reddit
vbi ꝟo ad inferiorē redit circl̄m·ex glaciali ꝯpa
ge celi rigorē nob̄ hiberni frigoris derelinquit·

¶ De itinere solis Ca·LI·

s Ol oriens ꝑ meridiem iter habet· qui
postq̄ ad occasum venerit ꝛ oceano se
intinxerit:per incognitas sb̄ terra vias
vadit·ꝛ rursus ad orientem recurrit

¶ De lumine lune Ca·LII·

l Unam q̄dā philosophi dicūt ꝓprium
lumē hēre·globiq̄ ei⁹ vnā ꝑtē esse luci
fluā·aliaz ꝟo obscuram ꝛ paulatim se
vertēdo diuersas formas efficere· Alij econtra
aiūt lunā nō suū lumē hr̄e:sed solis radijs illu-
minari·Vñ ꝛ eclipsim patit̄·si int̄ ipam ꝛ solez
vmbra terre iteruēiat·Sol em̄ illi loco supior ē·
Hinc euenit vt qñ sb̄ illo est ꝑte supiore luceat·
inferiore ꝟo quā hz ad terras obscura sit

¶ De formis lune Ca·LIII·

p Rima figura lune
bicornis est ita

Secunda sectilis habet ita

Tertia dimidia habet ita

Quarta plena ita

Quinta iterꝫ dimidia ex maiori ita·

Sexta iterum sectilis ita

Septima bicornis ita

Septima aūt semis ꝛ vicesimascda semis i suo
orbe medie sunt· Cetere ꝓportionales sunt·

¶ De interlunio lune Ca·LIIII

i Nterluniū lune est tempus illud inter
deficiētem ꝛ nascētem lunā· Est autez
xxx·dies quo luna nō lucet· Que ido
videri non potest·quia soli cōiuncta obscurat̄
sed eodem momēto renascens paulatim ab eo
recedendo videtur

¶ De cursu lune Ca·LV

l Una amissi ac r̄cepti luminis vicibus
mēstrua in cētro spacia moderat̄· que
ideo incedit obliq̄ ꝛ ñ r̄cto cursu vt sol
scz ne incidat in centꝝ terre ꝛ freq̄nter patiatur
eclipsim·Vicinus em̄ est eius circul̄s terre·Cre
scens aūt oriētē cornib⁹ spectat·decrescēs occi-
dentē merito·qꝛ occasura ꝛ amissura est lumē·

¶ De vicinitate lune ad terras LVI

l Una terris vicinior est q̄ sol·iñ ꝛ bre-
uiori orbe celerius peragit cursum su-
um·Nam iter quod est in diebus·ccc·
lxv·sol peragit·ista per·xxx·dies percurrit·Un
de ꝛ antiqui menses in luna· annos autem in
solis cursu posuerunt

¶ De eclipsi solis Ca·LVII

e Clips̄ sol̄ est q̄tiēs luna·xxx· ad eandē
lineā qua sol vehit̄ ꝑuenit·eiq̄ se obijci
ens solē obscurat·Nam deficere nobis sol vide
tur:dum illi orbis lune opponitur·

¶ De eclipsi lune Ca·LVIII

e Clipsis lune est quotiēs in vmbrā ter-
re luna icurrit·Nō em̄ suū lumē habe-
re sed a sole illuminari putat̄·vnde ꝛ defectum
patitur si inter ipsam ꝛ solem vmbra terre inter
ueniat·Patitur aūt hoc·xv·luna·eo vsq̄ q̄diu
centrum atq̄ vmbram obstātis terre exeat·vi-
deatq̄ solem vel a sole videatur

¶ De differētia stellarum siderū et
astrorum Ca·LIX

s Telle ꝛ sidera ꝛ astra inter se differunt
Nā stella est q̄libet singularis·Sidera
ꝟo sunt stellis plurimis fcā·vt hyades
pleiades·Astra aūt sunt stelle grādes·vt orion
bootes·sed hec nomia scp̄tores ꝯfundunt et a-
stra ꝓ stellis ꝛ stellas ꝓ sideribus ponunt

¶ De lumie stellaꝝ Ca·LX·

s Telle nō habere ꝓprium lumē·sz a so-
le illuminari dñr sicut ꝛ luna

¶ De situ stellaꝝ Ca·LXI

s Telle immobiles sunt ꝛ cū celo fixe ꝑ-
petuo motu ferunt̄·neq̄ cadūt ꝑ diez
sed a solis splendore obscurant̄

¶ De cursu stellaꝝ Ca·LXII·

s Idera aut ferūtur aut mouentur· Fe-
runtur:que celo fixa sunt ꝛ cū celo vol
uuntur·Mouētur vero quedam sicut
planete id est erratice·que cursus suos vagos:
certa tamen diffinitōne conficiunt

De vario cursu stella
rum Ca·LXIII

s Telle ꝓ eo q̄ ꝑ diuersos orbes celesti-
um planetaꝝ fingūtur·Nam quedam
celerius exorte serius occidūt·quedā tardi⁹ ex-
orte citius ad occasum ꝑueniūt·alie parit̄ oriū-
tur ꝛ nō simul occidūt·oēs aūt suo tpe ad suū
cursum ꝓprium reuertuntur

¶ De interuall' stellaꝝ La·LXIIII

Telle inter se diuisis interuallis distãt
s a terra·ppterea dispari claritate magꝝ
minusve nostris oculꝭ apparent· Nam
multe maiores sunt his quas videmꝰ pspicuas
sed lõgius posite pue videnť a nobis·

¶ De numero circulari stellaꝝ LXV

Vmerus circularis stellaꝝ est ꝙ quẽ co
n gnoscãť in quãto tpe circũm suũ vnaq̃
stella pcurrat·siue p lõgitudinem si
ue p latitudinẽ· Nam luna octo ãnis fertur ex
plere circũm suum·mercuriꝰ ãnis·xx·lucifer an
nis·ix·sol annis·xix·vesp·xv·pheton annis·xij
saturnꝰ·xxx·Quibꝰ pactis ad reũsionez circuli
sui ijsdẽ signis ꝛ partibus reuertunť· Quedã
sidera radijs solis pcepedita anomala fiũt: aut
retrograda·aut stationaria·iuxꝝ quod ꝛ poeta
memit dicẽs·Sol tpa diuidit eui: mutat nocte
die·radijsq̃ potentibus astra ire vetat· curſuſ
q̃ vagos ratõne mo:atur

¶ De stellis planetis La·LXVI

Uedã stelle ideo planete dñr·id est·er
q rantes·quia p totũ mõm vario motu
discurrũt· Unde p eo ꝙ errant retro
grade dicunť·vel anomala efficiunť·id ẽ quan
po pticulas addũt ꝛ detrahunt· Cetez quãdo
nũ detrahunt retrograde dñr·statiõem autem
faciunt quando stant

¶ De pcedentia ꝛ antegradatõe
stellarum La·LXVII

Recedẽtia vel antegradatõ stellaꝝ est
p dum stella motum suum pluetum age
re videtur·ꝛ aliquid pter consuetudi
nem pcedit·

¶ De remotõe vel retrogradatõne
stellaꝝ La·LXVIII·

Emotõ vel retrogradatõ stellaꝝ est in
r qua stella dum motũ suũ agat: simul ꝛ
retro:sum moueri videtur·

¶ De statu stellaꝝ La·LXIX

Tatus stellaꝝ est·quia dum stella sem
s per mouetur: tamen in aliquibus loc
stare videtur

¶ De noibus stellaꝝ ꝙbus ex cauſ
noia accepunt La·LXX

s Ol apellatꝰ ẽ·eo ꝙ soluo apareat ob
scuratis fulgore suo cũctis sideribꝰ·Lu
na dca quasi lucina·ablata media syl
laba·de qua Uirgilius·Casta faue lucia Sũp
sit aũt nomẽ per derivatõz a solis luce·eo ꝙ ab
eo lumẽ accipiat acceptũq̃ reddat·Stelle dicte
a stando·qz fixe stant semp in celo nec cadunt·
Nã ꝙ videmꝰ e celo stellas ẽsi labi nõ sunt stel
le: sed igniculi ab ethere lapsi q̃ fiũt dũ ventus
altiora petẽs: ethereũ ignẽ secũ trahit· q̃ tractu
suo imitať stellas cadẽtes· Nã stelle cadere nõ
pñt· Immobiles eñ vt pdẽm ẽ sunt· ꝛ cuz cẽlo
fixe ferunť·Sidera dca ꝙ ea nauigãtes pside
rando iter dirigũt ad cursus cõsiliũ·ne fallacibus vndis aut vẽtis alibi deducanť· Quedaꝝ
aũt stelle idarco signa dñr·qz eas naute obſeruant in gubernãdis remigijs: pteplates acicm
fulgorez̃q̃ eoꝝ ꝙbus rebꝰ status celi futurꝰ ostẽditur·Sed ꝛ oẽs hoies ea intẽdunt ad puidẽdas aeris qualitates p estatẽ ꝛ hyemẽ vernalẽq̃
temperiẽ· Ortu eñ vel occasu suo certi stationibus tempoꝝ qualitates significãt· Signoꝝ
pmus arctõ q̃ in axe fixus·vij·stellis in se revolutis rotať Nomẽ est grecũ qõ latine vrsa dicitť
que quia in modũ plaustri vñť: nostri eam septentrionẽ dixerũt· Triones eñ sunt, ppter boues aratorij dictꝰ·eo ꝙ terrã terãt: quasi teriões
Septentriones aũt nõ occidere axis vianitas
facit·qz in eo fixe sũt· Arctophylax ꝺ: qõ arctõ:
id ẽ elicen vrsam seqtur· Eũdẽq̃ booten dixerũt
eo ꝙ plaustro heret: signũ multis spectabile stellis·inť quas ꝛ arcturꝰ est· Arcturꝰ sidus ẽ post
caudã maioris vrse: positũ in signo bootis· vñ
ꝛ arcturꝰ dcs est quasi ἀρχτοῦ οὐρά· quia
bootis pcordijs collocatꝰ est· Oriť aũt autũnali tpe· Orion astz añ tauri vestigia fulget· ꝛ dicitur orion ab vana·i·ab inundatõe aquaꝝ Tẽ
poze eñ hyemis obortꝰ mare ꝛ terras aq̃s ꝛ tẽpestatibus turbat· Hũc latini iugulã vocãt· eo
ꝙ sit armatꝰ vt gladius· ꝛ stellaꝝ luce terribilis
atq̃ clarissimus· In quo si hec fulgent oia sereritas portẽdiť·si obscuraťꝰ hꝰ acies tẽpestas cerniť iminere· Hyades dce ἀπο τοῦ ὑειν· id ẽ
a suco ꝛ pluuijs· Nã pluuie grece ὑετοί dñr·
Ortu q̃pe suo efficiũt pluuias· vñ et eas latini
suculas apellauerũt·qz qñ nascunť pluuiaruz
signa mõstranť·de ꝙbus Uirgilius Arcturum
pluuiasq̃ hyadas· Sũt aũt in frõte tauri·vij·et
oriunť tpe vernali· Pleiades a pl'alitate dce qz
pluralitatem greci πλειοτήτα appellãt· Sũt
aũt stelle septẽ ante genua tauri·ex ꝙbus sex videntur· Naz latet vna· Has latini vergilias dicunt a tempis significatõe ꝙ vere exoriũť· Nã
occasu suo hyemẽ·ortu estatẽ·pmeq̃ nauigationis tps ostendũt· Canicula stella que et syriꝰ
ꝺ:·estiuis mẽsibus in medio cẽtro celi est·ꝛ dũ
sol ad eã ascẽdent: pũcta cũ sole duplicatur ca
lor ipꝰ ꝛ dissoluunť corpa ꝛ vaporanť· vñ et ex
ipa stella dies caniculares dñr·qñ ꝛ molestę sũt
purgatões· Canis aũt vocať, ppter ꝙ corpora morbo afficiat suũ, ppť flãme cadorẽ· eo ꝙ eiusmodi sit vt p cetis lucere videať· Itaq̃ q̃ magi
eã pgnoscerẽt syriõ apellasse· Cometes stella
dicta est·eo ꝙ comas lumis ex se fũdat· Qõ genus sideris qñ apparuit aut pestilẽtiam·aut famẽ·aut bella significat Cometes aũt latine crinite apellãť·qz modũ crinũ flammas spargũt·

quas stoici dicūt eē vltra xxx· quaz noīa t esse
ctus q̄dā astrologi scripserūt· Lucifer dēs·eo q̄ in
ter oīa sidera pl⁹ lucē ferat· Est āt vn⁹ ex plane
tis· Hic ꝑpe t iubar ōr· eo q̄ iubas lucis ex se
fundat ꝫ t splēdoz sol ac lūe t stellaz iubar vo
cāt· q̄ in modū ūbē radij ipoz extēdant· Ues
per⁹ est stella occidētal· quā cognoīatā phybent
a vespo hispanie rege· Est aūt t ipa ex· v· stellis
planetis nocte ducēs t solē seq̄ns· Ferē aūt q̄
hec stella ouēs lucifer: occidēs vesperꝫ vocat· de
qua stan⁹· t alīo deprēdit vn⁹ in ozbe· Plane
te stelle sunt q̄ nō sunt fixe in celo vt reliquę sed
in aere feruntur· Dicte autē planete ἀπὸ τῆς
πλάνης· id est ab erroze· Nā interdū in austrū
interdū in septētrionē· plerūq̄ ꝑ mōm· nōnun
q̄ cū mōo ferunt· quaz noīa greca sunt· Pheto
n· phenōca· pyrō· helper⁹· stylbō· Thas roma
ni noīb⁹ deoz suoz· i· iouis· saturni· martis· ve
neris· atq̄ mercurij sacuerūt· Decepti ei t deci
pere volētes: in eoz adulatōz q̄ sibi aliq̄d fm a
mozē pstituissent: sidera oīa debāt in celo dicētes
q̄ iouis eēt illō sidus t illō mercurij· t ꝓcepta
est opio vanitatis hāc opinionē erroris diabo
lus ꝓfirmauit: xp̄s euertit· Jam vo illa q̄ ab ip
sis gētilib⁹ signa dūr· in q̄bus t aīantiū imago
de stell' formāt· vt aretō· aries· taurus· libra· et
hmōi alia· hi q̄ sidera puiderūt in nūez stella
rum spēm corpis superstitiosa vanitate pmoti fin
xerunt: ex cauis q̄busdā deoz suoz t imagines
et noīa ꝓformātes· Nā aretē pmum signū: cui
vt libre mediā mūdi linea tradūt ꝓpter āmonē
id est iouē vocauerūt· q: in eius capite q̄ simulac
faciunt arietis cornua fingūt· Hō signū genti
les ideo int signa pmū ꝓstituerūt· quia in mense
martio q̄ est anni pncipiū solē in eo signo cur
sum suū pagere dicunt· Sz t tauz inter sidera
collocāt· t ipm in honorē iouis eo q̄ in bouem
sit fabulose ꝓsus q̄n europā trāsuexit· Castoꝛ
rem q̄z t pollucē p⁹ mortē iter nouissima sidera
ꝓstituerūt: qō signū gemini dicūt· Lancez q̄z ide
dixerunt eo q̄ cū ad id signū mēse umo sol ve
nerit: retrogradi in modū cācri: huiozesq̄ dies
fac· Hoc em aīal incertā hz pmā ptem· Dentiq̄z
ad vtrāq̄ ptē gressum dirigit: ita vt poz pars sit
posterioz: t posterioz poz· Leonē in grecia ige
tem hercules occidit· t ꝓpter virtutē suā hūc int
rij· signa cōstituit· Hoc signū sol cū attigerit ni
miū calorē mōo reddit· t annuus flatus etesi
as facit· Virgis etiā signū idcirco inter astra col
locauerūt: ꝓpter qō hisdē dieb⁹ in q̄bus p illud
sol decurrit: terra exusta sol' ardore nihil pariat
Est em hoc tps canicularij diez· Librā āt vo
cauerūt ab eq̄litate mēsis ipsius· q: viij· kalē· oc
tob: is sol p illō signū currēs: eq̄noctium facit·
vñ Luca· Ad iuste pōdera libre· Scorpiū q̄z et
sagittariū· ꝓpter fulgura menſ ipius appellaue
runt· Sagittari⁹ vir eq̄nus crurib⁹ deformatus
cui sagitta t arcū adiungūt· vt ex eo mēsis ipsi⁹
fulmia demſenſ· Hūc t sagittari⁹ est vocat⁹· La
pacorni figurā ideo inter sidera finxerūt ꝓpter
capram iouis nutricē· cui⁹ posteriorē ptē corpis i
effigiē piscis ideo finxerūt· vt pluuias eiusdē mē
sis designarēt· q̄s solent idē mens plerūq̄z i extre
mis hre· Poꝛro aquariū t pisces ab imbꝛib⁹ tē
poꝛ vocauerunt: q̄ hyeme q̄n in his signis sol
ſuit maiores pluuie ꝓfundunt· Et mirāda de
mentia gētilium q̄ n solū pisces hz etiā arietes t
hircos t tauros· vsas t canes· cācros et scor
piones in eelū trāstulerūt· Nā t aq̄lā t cygnū ꝓ
pter iouis fabulas iter celi astra ei⁹ mēozie cau
sa collocauerūt· Preseū q̄z t vxoꝛē ei⁹ andromo
dam postea q̄z sunt mortui celū receptos eē cre
diderūt: ita vt imagies coꝛ stell' designarēt· eoꝛ
q̄z appellare noīb⁹ nō erubescerēt· Aurigā etiā
erichthoniū in celi astra collocauerūt: ꝓpter qō
vidissent eū pmū q̄drigā iunxisse· Adiuti sūt ei
ingeniū eius ad imitatōem solus accessisse et ꝓ
pter hoc nom ei⁹ post mortē int sidera posuerūt·
Sic calisto lycaonis regis filia dū ab iouc ꝓpsa
t fabulose ab iunone in vrse fuisset spēm cō
uersa· que grece arctō appellat· post interfectōz
ipsius nom eius iouis cum filio in stellis septē
trionalib⁹ trāstulit· eāq̄z arcton: filium autez ei⁹
arctophylaz appellauit· Sicq̄z lyra ꝓ mercurio
in celū locata· sic cētaurus chirō ꝓpter q̄ nutrie
rat esculapiū t achillē iter astra dinumerat⁹ est
sed q̄libet mō superstitōes he ab hoīb⁹ nūc cupent
Sūt tn sidera q̄ de⁹ in mōi pncipio cōdidit: ac
certo motu distinguere tpa ordinauit· Horum
igit signoꝛ obseruatiōes vel geneses vel cetera
superstitiosa que se ad cognitiōem sideꝛ ꝓiūgūt·
id est ad noticiā fatoꝛ t fidei nostre sine dubi
tatōne ꝓria sunt: sic ignorari debent a xp̄ianis
vt nec scīa esse videanſ· Sed nōnulli siderum
pulcritudie t claritate pellecti: in lapsu stellarū
cecans mentibus corruerūt· ita vt p supputatōes
horias que matheſis ōr: euentus rez p̄scire pos
se contenſ· q̄s nō solū xp̄iane religiōis doctores
sed etiā gentilium plato aristoteles atq̄ alij ve
ritate ꝓmoti: ꝓcordi insania damnauerūt· dicentes
ꝓfusionē rez potius de tali suasione generari·
Nam sicut genus humanū ad varios actꝰ nā
scendi necessitate premerēt: cur aut laudē mere
antur boni· aut mali legum capiāt vltiōez· Et
q̄uis ipsi si fuūt celesti sapiētie dediti: veritatis
tn testimonio errozes coꝛ merito ptulerūt· Oꝛ
do autē ipe septē secularū disciplinaꝝ tō a phi
losophis vsq̄ ad astra pductus est· scz vt animos
seculari sapiētia implicatos a terrenis reb⁹ ab
duceret: t in supna cōtemplatōe collocaret·

¶ Incipit liber quartus
De mediana. Cap. I.

Edicina ē que tor

pozis vel tuek vel restaurat salutem. Cui⁹ materia versak in mozbis t vulneri⁹. Ad hāc itaq; ptinēt nō ea tm̄ que ars eoz exhibet q̄ ppzie medici noiank sed etiā cibus t potus regimē t tegmē. defensio denīq; omnis atq; munitio qua sanū nostruz corpus aduersus externos ictus casusq; seruatur

¶ De nomine eius. Ca. II.

n Omen aūt medicine a modo id ē temperamēto impositū estimak. vt nō sat sed paulatim adhibeak. Mā in multo cōtristatur natura. mediocri aūt gaudet. vsi t q̄ pigmenta t antitota satis vel assidue biberint vexātur. Immoderatio eīm omnis non salutem sed periculum affert.

¶ De inuentoz⁹ eius. Ca. III

m Edicine aūt artis auctoz ac repertoz apō grecos phibek apollo. hāc filius ei⁹ esculapius laude t ope āpliauit. sed postq̄ fulminis ictu esculapi⁹ interijt. interdicta ferē medēdi cura. t ars sil cū auctore deficit. latuit q̄p annos pene q̄ngentos vsq; ad tpus artaxerxis regis psarū. Tūc eā teu ocauit ad lucez hipocrates. asclepio patre genit⁹ in isula coo.

¶ De tribus heresib⁹ medicoz. Ca. IIII.

b Itaq; tres viri totidē hereses inuenerūt. Prima metodica inuēta ē ab apolline. q̄ remedia sectak t cartnia. Scōa empirica id ē experiētissima. inuēta est ab esculapio. q̄ nō indicioz signis. sz solis cōstat experimētis. Tertia logica id est rōnalis inuēta ab hipocrate. Iste eīm discussis etatū regionū vel egritudinū q̄litatibus. artis curaz rōnabiliter pscrutatus est. Empirici eīm experientiā solā sectātur. logici expiētie rōnē adiūgūt. Abetodici nec elemētoz rōnem obseruāt. nec tpa. nec etates. nec cansas. sed solas mozboz substātias.

¶ De q̄ttuoz humoz⁹ corpoz. Ca. V

Anitas ē integritas corpis. t tēperan

f tia nature ex calido t humido. q̄ est sanguis. vñ t sanitas dicta ē q̄si sanguinis stat⁹. Abozbi generali. vocabulo oēs passiones corpis. ptinenk. q̄ inde veteres mozbū noiauerūt. vt ipsa appellatōe mortis vim q̄ ex eo nascik demōstrēt. Int̄ sanitatē aūt t mozbū media est curatio. q̄ nisi mozbo ꝓgruat nō perducit ad sanitatē. Abozbi oēs ex q̄ttuor nascūtur hūoz⁹. id ē ex sanguine t felle. melācolia t flegmate. Ex ipsis eīm regunk sani. ex ipsis ledunk infirmi. Dū eīm ampli⁹ ex cursuz nature creuerint. egritudies faciūt. Sic aūt q̄ttuoz sūt elemēta. sic t q̄ttuoz hūoz̄. t vnusq̄sq; hūoz suū elemētū imitak. sanguis aerē. colera ignē. melācolia terrā. flegma aquā. Et sūt q̄ttuoz humoz̄ sic q̄ttuoz elemēta. q̄ ꝓseruāt corpa nr̄a Sanguis ex greca etymologia vocabulū sumpsit q̄ vegetet t sustētet t viuat. Colerā greci vocauerūt. q̄ vni⁹ diei spacio terminet. vnō t colera id ē fellicula noiata ē. h̄ est fellis effusio Greci eīm fel colen dicūt. Melancolia dicta. co q̄ sit ex nigri sanguis fece admixta abundāna fellis. Greci eīm melan nigrū vocāt. fel aūt colē appellāt. Sāguis latine vocat⁹ q̄ suauis sit. vsi t hoies q̄bus dsiak sanguis dulces t blādi sūt Flegma aūt dixerūt q̄ sit frigida. greci eīm frigus flegmonē appellāt. Ex his q̄ttuor hūoz⁹ regunk sani. ex ipis ledunk infirmi. Dū eīm ampli⁹ extra cursum nature creuerint. egritudines faciūt. Ex sanguine aūt et felle acute passiōes nascunk. q̄s greci oxias vocāt. Ex flegmate vo t melācolia veteres cause ꝓcedūt q̄s greci croma dicūt. ¶ De accutis mozbis. Ca. VI

o Xia est accutus mozb⁹ q̄ aut cito trasit aut celeri⁹ intficat. vt pleuresis phrenesis. Qui eīm acutuz apud grecos et velocē significat. Cronia ē plixus corpis mozb⁹ q̄ multis tpibus remorak vt podagra phthisis. Cronon eīm apō grecos tpus oz. Quedaz aūt passiones ex ppriis causis nomē acceperūt. Febris a feruoze dicta ē. est eīm abūdātia caloris. Phrenesis appellata siue ab ipedimēto mētis. q̄ greci mentē frenas vocāt. seu q̄ dentib⁹ frendēt. Mā frendere est dētes cōcutere Est āt turbatio cū exagitatione t demētia ex colerica vi effecta. Cardia vocabulū a corde sumpsit dū ex aliquo timore aut dolore afficik. Cor eīm greci cardian vocāt. Est eīm cordis passio cum formidabili metu. Litargia a somno vocata. ē eīm oppssio cerebri cū oblitione t somno iugi veluti stertētis. Synancis a ptinētia spūs t ꝓfocatōe dcā. Greci eīm synechin ptinere dicūt. Qui eīm h̄ vicio laborāt. dolore fauciū ꝓfocāt Flegmon ē feruor stomachi cū extensione atq; dolore. Flegmō est inq̄etudo cū rubore t dolore t extēsiōe t durities t vastitate. Que cum ceperit fieri. inq̄etudo t febris ꝓsequit. Esi t dicta ē flegmō apo tu phlegon id ē inflāmās. sic eīm sentiūt. t inde nomē accepit. Pleuresis est dolor lateris accut⁹ cū febre t sputo sanguinolēto. Lat⁹ eīm grece pleura oz. Esi t pleuretica passio nomē accepit. Peripleumonia est pulmonis vicii cum dolore vehemēti t suspirio. Greci eīm pulmonē pleumon vocāt. vsi t egritudo dicta ē. Apoplexia ē subita effusio sanguinis. q̄ suffocati interimunt. Dicta aūt apoplexia q̄ ex letali ꝓcussu repētinus casus fiat. greca enim ꝓcussionē apoplexin vocāt. Spasmus

E j

grece latine ptractio ſbita ptiū aut neruoꝝ cū
dolore numio. Quā passionē a corde nomina-
tā dixerūt. q; in nob ꝑncipatū vigoris habet.
Fit aūt duob⁹ modis. aut ex repletione aut ex
inanitiōe. Titanus maior ē ptractio neruoꝝ
a cerutice ad dorsum. Telū lateris dolor ē. Vi-
ctū aūt ita a medicis. q; dolore corpus trāsuer
beret. q̄si gladi⁹. Ileos dolor intestinoꝝ. vñ et
ilia dicta sunt. Grece enim ειλειν obuoluere
dr. q; se intestina ꝑ dolore inuoluūt. Ihi t tormi
nosi dicūt. ob intestinoꝝ tormēta. Hydropho
ba id est aque met⁹. Greci eñ hydor aquā vo-
cāt. phobon tumorē dicūt. vñ t latini hūc mor-
bū ob aque metū lymphaticū vocāt. Fit autē
aut ex canis rabidi morsu aut ex aeris spuma
in terrā ꝓiecta. quā si homo vl bestia tetigerit
aut demēta replet. aut in rabiem vertit. Car-
būculus dict⁹ q; in ortu suo rubēs sit vt ignis.
postea niger vt carbo extinct⁹. Pestilētia ē cō-
tagiū qō dū vnū aprehēderit. celeriter ad plu
res trāsit. Signiſ aūt ex corrupto aere t in vi-
scerib⁹ penetrādo inuit. Hoc t si plerūq; p are
as potestates fiat. tñ sine arbitrio oipotētis di
omnino nō fit. Dicta aūt pestilēta. q̄si pastulē
tia q; velut incendiū depascat t toto descēdit
corpe pestis. Idē t ptagiū a cōtingēdo. quia
quē tetigerit polluit. Ipsa t inguinaria ab in-
guinū ꝑcussiōe. Eadē t lues. a labe t luctu vo
cata. q̄ tāto acuta ē vt nō habeat spaciū tpis q̄
aut vita speret aut mors. sed repentinus lan-
guor simul cum morte venit.

¶ De chronicis morbis. Ca. VII.

Chronica ē plix⁹ morb⁹ q̄ multis tpib⁹
remorat. vt podagra phthisis. Chro-
nos eñ apud grecos tpus dicit. Cephalia ex
causa vocabulū habet. capitis eñ passio est. t
greci caput cephalin vocāt. Scotomia ab ac
cidēn nomē sumpsit q; repētinas tenebras in-
gerit oculis cū vertigine capitis. Vertigo aūt
est quotiēscūq; vent⁹ cōsurgit t terrā in arcu
tū mittit. sic t in vertice hois. arterie t vene vē
tositatē ex resoluta humectatione gignūt. et in
oculis gyrū facūt. Vñ t vertigo nūcupata est
Epilepsia vocabulū sumpsit q; mentē aprehē
dēs. puter etiā corp⁹ possideat. Greci eñ apre-
hēsionē epilepsin vocāt. Fit aūt ex melācholi-
co hūore q̄tiēs exuberauerit. t ad cerebrū con-
uersus fuerit. Hec passio t caduca vocāt. eo q;
cadēs eger spasmū patit. Hos etiā vulg⁹ lu-
naticos vocat q; p lune cursum comitet eos in
sania demonū. Idē t laruatio. Ipse est t mor
bus comitial. id ē maior t diutin⁹ q̄ caduci te-
nent. Cui⁹ tāta vis ē. vt homo valens cōcidat
spumetq;. Comitialis aūt dict⁹ q; apd gētes
cū comitioꝝ die cuiq; accidisset. comitia dimit
tebant. Erat aūt apud romanos comitioꝝ di-
es solēnis in kal. ianuarijs. Mania ab īsania
vel furore vocata. Mā grecoꝝ vetustas. furorē
manian apellabat. siue ab iniq̄tate. quā greci
manian vocauerūt. siue a diuinatōe. q; diuina
re grece manin dr. Melācholia dicta ē a nigro
felle. Greci eñ nigrū melan vocāt. fel aūt colē
apellāt. Epilepsia aūt in phātasia fit. melāco-
lia in rōne mania in memoria. Typi sunt frigi
de febres q̄ abusiue typi apellabant ab herba
q̄ in aq̄ nascit. q̄ latine forma atq; stat⁹ dr. Est
eñ accessionū vel recessionū reuolutio ꝑ statu
ta tpum interualla. Reuma grece: latine erup
tio siue fluor apellat. Catarr⁹ est fluor reume
iugis ex narib⁹. q̄ dum ad fauces venerit bran
chos vocāt. dū ad thoracē vel pulmonē phthi
sis dr. Chorica ē quotiēs infusio capitis in ossa
venerit narū. t ꝑfocatōem fecerit cū sternuta-
tiōe. vñ t chouca nomē accepit. Brāchos ē ꝑ-
focatio fauciū cū frigido hūore. Greci eñ gut-
tur brāchos dicūt. arcā quē fauces sunt. quas
nos corrupte brāchias dicam⁹. Raucedo am-
putatio vocis est. Hec t arteriasis vocāt. eo q;
vocē raucā t clausam reddat. ab arteriaruꝝ in
iuria. Suspirū nomē sumpsit q; inspirationis
difficultas ē. quā greci dyspnian dicūt. id ē suf-
focationē. Peripleumonia a pulmone nomē
accepit. Est eñ pulmōis tumor. cū spumaꝝ sā
guinearū effusiōe. Emoptois emissio sanguī-
nis p os. vñ t nomē accepit. hema eñ sanguis
dr. Phthisis est vlceratio t tumor in pulmoni
b⁹ q̄ in iuuenib⁹ facili⁹ euenire solet. Phthisis
aūt apud grecos dicta q; sit totius corpis con
sumptio. Tussis grece ab altitudine vocāt. q; a
ꝑfundo pectoris veniat. Cui⁹ cōtraria est supi
or in fauc⁹ vbi vua distillat. Apostema a col
lectiōe nomē accepit. Mā collectōes greci apo
stomas vocāt. Empis dicta ab apostemate in-
trinsecus vel in latere vel in stomacho cū dolo
re t febrib⁹ t tussi. t abūdantib⁹ spumis t pu
rulētis. Epaticus morb⁹ a iecoris passiōe no-
mē accepit. Greci eñ iecur ηπαρ vocāt. Lie-
nosis a splene vocabulū sumpsit. Greci enim
splen lien dicūt. Hydropisis nomē sumpsit ab
aquoso hūore cutis. Mā greca hydor aquā vo
cauerūt. Est eñ hūor subcutane⁹. cū inflatiōe
turgēte. t anhelitu fendo. Nephrēsis a renum
lāguore nomē accepit. renes eñ greci nephro-
sin dicūt. Paralysis dcā a corpis impēsatōne
facta ex multa infrigidatōe. aut in toto corpe
aut in ꝑte. Lacertia nomē sūpsit a corpis inuu
ria. Lacertā eñ malā vexatōem greci vocauer
ūt. Fit aūt hec passio ex intēpantia egrotāns.
vel curatiōe mala medicamis. aut post egritu-
dinē tarda resūptio. Atrophia nomē accepit a
diminutiōe corpis. Mā greci nutrimēti cessati-
onē atrophiā dicūt. Est eñ tenuitas corpis ex

causis latentib⁹ ꝛ paulatim ꝓualescētib⁹. Sarcian ē supfluū carnis icremētū. q̄ vltra moduꝫ corpa sagnanť. Greci em̄ carnem sarca vocāt. Ischiasis vocata a pte corpis quā vexat. Maꝫ ɔtebroꝫ ossa. quoꝫ sūmitas illoꝫ inutio termiuať: greci ischia vocāt. Fit aūt ō flegmate quo nēs descēderit in recta ossa ꝛ efficit ibi glutinatio. Podogrā greci a retētiōe pedū dicūt nominatā. ꝛ a ferali doloꝛe. Siq̄dez oē q̄d īmute fuerit abusiue agreste vocam⁹. Arteric⁹ morb⁹ ab articuloꝫ passiōe vocabulū sumpsit. Calculus lapis est q̄ in vesica fit. vſ ꝛ nomē accepit. Signiť aūt ex materia flegmatica. Strāguria dicta ē eo q̄ stringat vrinaꝫ difficultatē. Satyriasis. iuge desideriū veneris cū extēsiōe naturaliū locoꝝ. dicta passio a satyris. Diarria iugis vētris cursus sine vomitu. Dysenteria ē diuisio ꝓtinuatōis. id ē vlceratio intestini. Dysem̄ diuisio ē. entera intestina. Fit aūt ab incedēte fluoꝛe. quē greci diarriā vocāt. Lyēteria dcā q̄ cibū tanq̄ p lineā intestini nullis obstantib⁹ faciat. plabi. Colica passio nomē sumpsit ab intestino. qō greci colon appellāt. Ragadie dicūtur eo q̄ fissure sint rugis collecte circa ozificiū. Hec ɔ hemoꝛroide. a sanguis fluoꝛe dcē. Greci enim sanguinem hema dicunt.

¶ De morbꝫ q̄ in supficie cutꝫ videť. Lā VIII.

Lopecia est capilloꝝ fluoꝛ. circūscriptis a pilis fuluis aeris q̄litatē habētib⁹. vocata ꝫ noīca a similitudie ajalis vulpecule. quā greci alopecia vocāt. Parotide sūt durities vel collectōes q̄ ex febrib⁹ aut ex aliq̄ alio nascunť in auriū vicinitate. vnde ꝛ parotide sunt appellate. Ota em̄ grece auricule dicunť. Vertigo ē vestigia macularū puula in rotūditatē formata. a spē lēticule dcā. Hieriſipira ē quā latini sacrū ignē appellāt. id ē execrādū. p antifrasim. Siq̄dē in supficie. ruboꝛe flāmeo cutes rubescūt. Tūc motu ruboꝛe q̄si ab igne vicina inuadūť loca. ita vt etiā febris excitet. Serpedo ē ruboꝛ cutis cū pustularū extātia. ꝛ nomē sumpsit a serpēdo. eo q̄ serpat p mēbra. Impetigo ē sicca scabies. pminēs a corpe. cū aspitate ꝛ rotūditate forme. Hāc vulgus sarnā appellat. Prurigo vocata a perurendo ꝛ ardendo. Myctalmus est passio q̄ p diē visus patētibus oculis denegať. ꝛ nocturnis irruēnt⁹ tenebꝛ reddiť. aut versa vice vt pl⁹ riq⁹ volūt. die reddiť nocte negať. Verruce aliud sunt. phthiriasis aliud verruce sigillatim sūt. phthiriasis vo vna fortioꝛ ꝛ circa ipam plures iuenunť. Scabies ꝛ lepra vtraq̄ passio ē aspitas cutis cum puritū ꝛ squamatoe. ꝫ scabies tenuis aspitas ꝛ squamatio ē. Hinc ōiq̄ nomē accepit: que ita veluti purgamēta amittat. Nā scabies q̄si squamies. Lepra vo cutis aspitas squamosa lepide herbe silis. vſ ꝛ nomē sūpsit. Cul⁹ coloꝛ nūc in nigritudinē vertiť. nūc in albedinē. nūc in ruboꝛē. In corpe hois ita lepra dinosciť. si variatim inter sanas cutis ptes coloꝛ diūsus appareat. aut si ita se vbiq̄ diffundat. vt oia vni⁹ coloris q̄uis adulteri faciat. Elephātia⁹ morb⁹ ꝺr ex siſitudine elephātis. cui⁹ naturaliť dura pellis ꝛ aspera. nomē morbo in hoib⁹ dedit q̄ corpis supficiē silem facit elephātoꝝ cuti. sive q̄ ingēs passio ē. sic ajal ipm ex q̄ deriuatū ducat nomē. Jcteris greci appellāt a cuiusdam ajalis noīe. q̄ sit coloris felleꝰ. Hūc morbū latini arcuatū dicūt a siſitudine celestis arcꝰ. Auriginē vero Varro appellari ait a coloꝛe auri. Regiū aūt morbū inde estimāt dictum q̄ vino bono ꝛ regalib⁹ cibis facili⁹ curet. Lacer a siſitudie marinimi ajalis vocatū vulg⁹ sic. medici dicūt nullis medicamētis sanabile. Ergo p̄cidi solet a corpe mēbꝛ vbi nascit. vt aliquātum viuat. tm̄ inde morte quālibet tardi⁹ affuturaz. Hordeolus ē paruissima ac purulēta collectō in pilis palpebraꝝ ꝓstituta. in medio lata ꝛ ex vtroq̄ cōducta hordei granū similās. vſ ꝛ nomē accepit. Furunculus ē tumoꝛ in acutū surgēs. dict⁹ q̄ ferueat. q̄si feruniculus. vſ ꝛ grece anthraꝝ ꝺr q̄ sit ignicus. Oscedo est q̄ infantū oꝛa exulcerank. dicta ex languoꝛe oscitatiū. Frenusculi vlcera circa rictū oꝛis. silja his q̄ fiūt illmētis asperitate frenoꝝ. Vlcus putredo ipsa. vuln⁹ qō ferro fit. q̄si vi ꝛ vlcus. qō dolet q̄si vlcus. vſ ꝛ vlcera. Pustula est in supficie corpis turgēs velut collectio. Papula ē paruissima cutis erectio circūscripta cū ruboꝛe. ꝛ ideo papula dicta q̄si pupula. Sanies dicta. q̄ ex sanguine nascit. excitato em̄ caloꝛe vulneris sanguis in saniē vertiť. Nā saniē nō fit in quocūq̄ loco. nisi vbi sanguis aduenerit. q̄ oīe qō putrefecit nisi calidū ꝛ humidū fuerit: qō ē sāguis putrefieri nō pōt. Sanies aūt ꝛ tabes sibi differūt. Fluere em̄ sanie viuoꝝ ē. tabe vo mortuoꝝ. Licatrix ē obductio vulneris. naturalē colorem partibus seruans. dicta q̄ obducat vulnera atq̄ obcecat.

¶ De remedijs ꝛ medicaminibus. Lā. IX.

Medicine curatio nō ē spernēda. Neminimus em̄ ꝛ Esaiā Ezechie languē ex aliq̄d medicinale mādasse. ꝛ Paulus aplus Timotheo modicū vinū ꝓdesse dixit. Curatō aūt morboꝝ trib⁹ generib⁹ ꝓstat: Pharmatia quā latini medicamina vocāt. chirurgia quaz latini manuū operationē appellāt. manus em̄ apud grecos chir vocāť. dicta quā latini regulā nuncupāt. ē em̄ obseruatō legis ꝛ vite. Sūt aūt oīs curatōis species tres. Primū gen⁹ dieticū. secōm pharmaceuticū. tertiū chirurgicuz. Dicta ē obseruatio legis ac vite. Pharmatia

est medicamētoꝝ curatio. Chirurgia est ferramētoꝝ inasio. Hā ferro excidūt q̄ medicamētoꝝ nō senserint mediana. Antiq̄or aūt medicina herbis tm̄ t sucis erat. Talis em̄ medēdi vsus cepit: deinde ferro t ceteris medicamētis. Dis aūt curatio aut ex ꝓtrarijs aut ex silibus adhibet. Ex ꝓtrarijs vt frigidū calido. vel humido siccū. sic̄ t in hoie supbia sanari nō pōt nisi hūilitate sanet. Ex silib⁹ vo. sic̄ ligamētū. vel rotūdo vulneri rotūdū. vel oblongo oblōgū apponit. Ligatura em̄ ipsa nō eadē mēbris t vulneribꝰ oib⁹. sed silis sili coaptat. quę duo etiā ipsa aduitoria noīb⁹ suis significāt. Nam antitodū grece latine ex ꝓtrario datū dr. Contraria em̄ ꝓtrarijs mediane rōne curāt. At cōtra t sili. vt picra qō interptat amara. q: gust⁹ ei⁹ amar⁹ ē. Ex cōueniēciem nomē accepit. q: amaritudo morbi amaritudie solui solet. Dia aūt medicamēta ex ꝓpijs causis habēt vocabula. Hiera em̄ dcā. q̄si dina. Arteriaca q̄ apta sint gutturis meatui. t tumores fauciū t arteriarū leniāt. Tiriaca ē antitodū serpētinū q̄ venena pellūt. vt pestis peste soluat. Catharticа grece latine purgatoria dicūt. Catapodia eo q̄ modicū potet seu inglutiat. Diamoron a succo more nomē sūpsit. ex quo ꝓficitur. sicut diacodion. q: ex codia. id ē ex papauere fit. sic̄ diaspmaton q: ex semib⁹ ꝓponit. Electuariuz vocatū. eo q̄ molle sorbeat. Trochisc⁹ dictus q: in modū rotule deformatur. Trochos em̄ grece rota dr. Collyria latio sonāt q̄ vina oculoꝝ detergāt. Epithema. eo q̄ supponatur alijs aduitorijs pcedētibus. Cataplasma. eo q̄ inductio sola sit. Emplastꝝ eo q̄ inducatur. Malagma. q̄ sine igne macerētur t ꝓhēdat. Anema grece. latine relaxatio dr. Pessaria dcā q̄ intus inijcāt̄. Medicinā iumētoꝝ chirō q̄ dā grecus iuenit. unde pigitur dimidia pte homo. dimidia equus. Dicius aūt chiron απο τησ χειρουργι χησ. q: chirurgic⁹ fuit appellat⁹. Crenicos dies medici vocāt. qb⁹ credo ex iudicio infirmitat̄ h nomē impositū ē. q̄ si iudicēt hoiem t sententia sua aut puniāt aut liberēt.

¶ De libris medicinalib⁹ Ca. X.

a Horsmus ē sermo breuis. integrū sensū ꝓpositę rei scribēs. Prognostica pūsio egritudinū. vocata a ꝓnoscēdo. Oportet em̄ medicū t ꝑterita agnoscere t ꝑsentia scire t futura puidere. Dynamidia ptās ē herbarū id ē vis t possibilitas. Hā in herbarū cura vis ipsa dynamis dr. Tm̄ t dynamidia nūcupat. vbi eoꝝ medicine scribūt. Eutanicū herbarū dicatur. q̄ ibi herbe notentur.

¶ De instrumētis medicoꝝ Ca. XI.

e Chiridion dictū q̄ manu astringat. dū plurima cōtineat ferramēta. Chirurgia em̄ grece manus vocatur. Flebothomū ab incisione vocatū. Hā incisio grece tomi dicit. Similaria. angistrū. spatomole. guuia. q̄ a latinis a sibilo die aut arbite. a suspirio ventosa vocat. Deniq̄ animata spū q̄ ignicaulū. debunc ꝑciso corpi supposita. omne q̄ inter autem vel altius estuat. siue humore siue sanguine vocat in suprficie. Clistere ē instrumētū q̄ quod anema injcit. Pila a pinsendis seminib⁹. id est terendis. Hinc t pigmēta. eo q̄ in pila t pilo aguntur. q̄si piligmēta. Est em̄ pila vas cōcauū t medicoꝝ aptū vsui. in q̄ ppue tipsane fieri t pigmēta cōcidi solēt. Varro aūt refert pilumnū quendā in italia fuisse. q̄ pinsendis ꝑfuit arutis. vñ t pilumni t pistores. Ab h̄ ergo pilū t pilā inuenta. q̄bus far pinsit. t ex eius noīe ita apellata. Pilū aūt ē vñ cōtundit quicq̄d in pila mittit. Mortariū. q̄ ibi tā femina in pulucrē redacta t mortua cōdiant. Titicula est in q̄ circūducta collyria resoluūt. erit em̄ leuis. Hā aspera frāgi potius q̄ resolui collyrium facit.

¶ De odoribus t vnguentis Ca. XII.

o Dor vocatus ab aere. Thymiama lingua greca vocat q̄ sit odorabile. Hā thymo dicit flos q̄ odorē refert. ō quo Virgili⁹: redolētq̄ thymo fragrātia mella. In cēsum dicū. q: ignē cōsumit dū offert. Tetra idos. formule incēsi in lōgitudinē ponrecte. q̄ fiūt ex q̄tuor pigmentis. Quattuor em̄ grece tetra. formula idos dicit. Stacte ē incēsiuz qō ex pssura manat. dicū a grecis απο τουσ ταζειν. quod ē manare siue distillare. Myrobalanū. q: fit ex glāde odorata. de quo Horati⁹: t pssa tuis balan⁹ capillis. Oleū est purū nullius rei admixtū. Unguētū xo ē oē quod ex cōmuni oleo ꝓfectū. aliarū specieꝝ cōmixtiōe augent odoris iocūditatē sumēs. t longius redolēs. Unguēta aūt q̄dā dicūt a locis. vt telinū. cui⁹ Juli⁹ cesar meminit dicēs corpusq̄ suauī telio vnguimur. Hoc cōficiebat in insula telo. q̄ est vna ex cydadib⁹. Sūt t q̄dā ab inuētoꝝ noīe vt amaracinū. Hā q̄dā tradūt regū quendaz puerū amaracū noīe. cōplura vnguētoꝝ genera ferētē. casu, plapsū eē. t maiorē ex ꝓmixtōe odorē creasse: vñ nūc optima vnguēta. amaracina dicūt. sunt aūt ex genere floꝝ. Itē alia q̄ a materie sue q̄litate dicūt. vt rosaceū a rosa. cypanū a floze cypi. q̄. p inde t ppue materie odorē referūt. Ex his quedā simplicia vnguēta sūt q̄ ex vna tm̄ spē exstūt. vñ t sui noīs refert odoratū. vt anetinū. est em̄ sincerum. ex oleo t aneto tm̄. Cōpositа aūt sūt. q̄ a pluribꝰ admixtis fiūt. vñ et noīs sui odorē nō habēt. q: obtinēnt⁹ alijsq̄ admiscēt. incertū odorē induxit vt cerotum calcasticum marcacum.

¶ De inuno medicine. Ca. XIII.

q Uerit̃ a q̃busdã·q̃re inter ceteras liberales disciplinas·medicine ars nõ cõtineat̃·Propterea q̃ ille singl̃ares cõtinẽt causas·ista v̄o oim·Nã ⁊ grãmaticã medic⁹ scire iubet̃·vt intelligere vel exponere possit q̃ legit·silr̃ ⁊ rhetoricã·vt veracib⁹ argumẽtis valeat diffinire q̃ tractat·nec nõ ⁊ dialeticã ꝓpt̃ infirmitatũ causas rõne adhibita ꝑscrutãdas atq; curãdas·Sic ⁊ arithmeticã ꝓpt̃ numerũ horarũ in accessiõib⁹ ⁊ periodis dierũ·nõ aliter ⁊ geometriã ꝓpt̃ q̃litates regionũ et locoꝝ sit⁹:in q̃b⁹ doceat q̃d q̃sq; obseruare debeat·Porro musica incognita illi nõ erit·Nã multa sunt q̃ in egris hoibus ꝑ hãc disciplinã facta legunt̃·sic̃ de Dauid legit̃: qui a spiritu immundo saulem arte modulationis eripuit·Asclepiades q̃ꝫ medicus phreneticũ quendã ꝑ simphoniã p̃stine sanitati restituit·Postremo ⁊ astronomiã notã habebit·ꝑ quã contemplet̃ rationẽ astroꝝ ⁊ mutationes temporꝝ·Nã sic̃ ait quidã medicoꝝ:cũ ipsoꝝ qualitatib⁹ ⁊ nostra corpa cõmutant̃·hinc est q̃ medicina scda philosophia dicit̃·Utraq; em̃ disciplina totuꝫ hominẽ sibi vendicat·Nam sicut ꝑ illam anima·ita per hanc corpus curatur·

¶ Incipit liber quintus·

De auctoribus legum· Ca·I

Moyses gẽtis hebree p̃mus omniũ diuinas leges sacris litteris explicauit·Phoroneus rex grecis p̃mus leges iudiciaq; ꝯstituit·Mercurius trimegist⁹ p̃m⁹ leges egyptijs tradidit·Solon p̃mus leges athenienſib⁹ dedit·Licurgus p̃m⁹ lacedemonijs iura legũ ex apollinis auctoritate confinxit·Numa pompilius q̃ romulo successit in regno·p̃mus leges romanis edidit·Deinde cũ ꝓplus seditiosos magistratus ferre nõ posset·decẽ viros legibus scribendis creauit·q̃ leges ex libris solonis in latinũ sermonẽ trãslatas·xij tabulis exposuerũt·Fuerũt aũt ibi hi Appius claudi⁹·T·genuti⁹·P·festius·L·veturius·G·iulius·A·manlius·P sulpitius·P·curiatius·T·romulus·Sp·post humi⁹·Hi decẽ viri legũ conscribendarũ electi sunt·Leges aũt redigere in libris p̃mis consul pompeius instituere voluit·sed nõ ꝑseuerauit obtrectatoꝝ metu·Deinde cesar cepit id facere·sed ante interfectus est·Paulatim aũt antique leges vetustate atq; incuria exoluerũt: q̃rũ ⁊ si nullus iaꝫ vsus est·notitia tñ necessaria videtur·Leges noue a cõstantino cesare ceperũt·et reliquis succedentibus·erãtq; ꝑmixte ⁊ inordinate·Postea theodosius minor augustus ad similitudinem gregoriani et hermogeniani codicem factum constitutionũ a cõstãtini temporibus sub proprio cuiusq; imparatoris titulo disposuit·quem a suo nomine theodosianũ vocauit·

¶ De legibus diuinis ⁊ humanis· Ca·II·

o Mnes autem leges aut diuine sunt aut humane·Diuine natura·humane moribus cõstant·ideoq; he discrepãt qm̃ alie alijs gentibus placent·Fas lex diuina est·ius lex humana·Transire ꝑ agrum alienũ fas est·ius non est·

¶ Quid differunt inter se ius leges ⁊ mores· Ca·III·

i Us generale nomẽ est·Lex autẽ iuris est species·Jus autem dictuꝫ·quia iustum est·Omne autem ius legibus ⁊ moribus constat·lex est constitutio scripta·Mos est vetustate probata consuetudo·siue lex non scripta·Nam lex a legendo vocata:quia scripta ẽ·Mos autem longa consuetudo est·de morib⁹ tantũmodo tracta·Consuetudo autem est ius quoddam moribus institutum·quod ꝑ lege suscipitur cum deficit lex·nec differt scriptura an ratione consistat quando et legem ratio cõmendat·Porro si ratione lex constat·lex erit omne iam quod ratione constiterit·dumtaxat quod religioni congruat·quod discipline conueniat·quod saluti ꝓficiat·vocata autem consuetudo·quia in cõmuni est vsu·

¶ Quid sit ius naturale· Ca·IIII

i Us aut naturale est·aut ciuile·aut gẽtium·Jus naturale est cõmune omnium nationũ·eo q̃ vbiq; instinctu nature·non constitutione aliqua habetur·vt viri ⁊ femine cõiunctio·liberorum successio ⁊ educatio·cõmunis omniũ possessio·⁊ omniũ vna libertas acquisitio eorum que celo terra mariq; capiũtur·Item deposite rei vel cõmendate pecunie restitutio·violentie ꝑ vim repulsio·Nam hoc aut si quid huic simile est·nunq̃ iniustum sed naturale equũq; habetur·

¶ Quid sit ius ciuile· Ca·V

i Us ciuile est·quod q̃sq; populus vel queq; ciuitas sibi proprium·humana diuinaq; causa constituit·

¶ Quid sit ius gentiũ· Ca·VI·

i Us gentium est·sedium occupatio·edificatio·munitio·bella·captiuitates·seruitutes·postliminia·federa pacis·inducie·legatoꝝ nõ violandoꝝ religio·cõnubia inter alienigenas ꝓhibita·⁊ inde ius gentiũ·quia eo iure omnes fere gentes vtuntur·

¶ Quid sit ius militare· Ca·VII

i Us militare est belli inferendi solẽnitas·federis faciẽdi nexus·signo dato cõgressio in hostẽ vel cõmissio·itẽ signo dato

receptio item flagitij militaris disciplina. si locus deseratur. item stipendioꝝ modus. dignitatum gradus. premioꝝ honor. veluti cum corona vel torques donant. item prede decisio ⁊ ꝓ personarū qualitatibus et laboris iusta diuisio. ac principis portio.

¶ Quid sit ius publicum. La. VIII.

i Us publicum est in sacris. et sacerdotibus. et in magistratibus.

¶ Quid sit ius quiritum. La. IX

i Us quiritum est ꝓprie romanoꝝ. qđ nulli tenent nisi quirites. id est romāi tanq̄ de legitimis hereditatibus. de cretionibus. de tutelis. de vsucapionibus. Que iura apud nullum alium populum reperiūtur. sed ꝓpria sunt romanoꝝ. ⁊ in eosdē solos cōstituta. Constat autem ius quiritum ex legibus et plebiscitis ⁊ constitutionibus principū. et edictis siue prudentium responsis.

¶ Quid lex. La. X.

l Ex ꝯstitutio populi. qua maiores natu simul cum pedibus aliquid sanxerunt.

¶ Quid scita plebium. La. XI.

s Cita sunt. que plebes tantuz constituunt. ⁊ vocata scita. ꝙ ea plebs sciat. vl ꝙ sciscitatur. et rogat vt fiant.

¶ Quid senatus consultum. La. XII.

s Enatus consultum est. quod tantum senatores populis consulendo decernunt.

¶ Quid constitutio et edictum. La. XIII.

c Onstitutio vel edictum. quod rex vel imperator constituit vel edicit.

¶ Quid responsa prudentiū. La. XIIII.

r Esponsa. sunt que iuri consulti respōdere dicuntur consulentibus. vnde ⁊ responsa Pauli dicta. Fuerunt enim quidam prudentes et arbitri equitatis qui institutiones ciuiles iuris compositas ediderūt quibus dissidentiū lites cōtentionesq̄ sopirēt

¶ De legibus consularibus ⁊ tribunitijs. Cap̄. XV.

q Uedam etiam leges dicuntur ab his qui condiderunt. vt consulares. tribunitie. iulie. cornelie. Nam ⁊ sub Octauiano cesare suffecti consules papius ⁊ pompeius. legē tulerunt. que a nominibus eorum appellatur papia pompeia. continens patrū premia. ꝓ suscipiendis liberis. Sub eodez quoq̄ imperatore Falcidius tribunus plebis legem fecit. ne quis plus extraneis in testamēto legaret q̄ vt quarta pars supesset heredibus. ex cuius noīe lex falcidia nuncupata est. Aq̄lius q̄ legē cōdidit. que hactenus aquila nuncupatur.

¶ De lege satyra. La. XVI

s Atyra vero lex est. que de pluribus rebus sil loquit. dicta a copia rerū. et quasi a satietate. vnde ⁊ satyrā scribere est poemata varia condere. vt Oratij Iuuenalis ⁊ Persij.

¶ De legibus rhodijs. La. XVII.

r Hodie leges naualiū cōmertioꝝ sunt ab insula rhodo ꝯgnominate. in qua antiquitus mercatorum vsus fuit.

¶ De priuilegijs. La. XVIII

p Riuilegia autem sunt leges priuatoꝝ quasi priuate leges. Nam priuilegiuz inde dictum ꝙ in priuato feratur.

¶ Quid possit lexi La. XIX.

o Mnis aūt lex. aut ꝑmittit aliquid. vt vir fortis petat premiū. aut vetat. vt sacrarū virginū nuptias nulli petere liceat. aut punit. vt qui cedem fecerit capite plectat. eius em̄ premio aut pena vita moderat humana.

¶ Quare lex facta sit. La. XX.

f Acte sunt aūt leges vt earum metu humana coerceat audacia. tutaq̄ sit int improbos innocentia. ⁊ in ipsis improbis formidato supplicio. refrenet nocendi facultas.

¶ Qualis debeat fieri lex. La. XXI.

e Rit aūt lex honesta iusta possibilis. secūdū naturā. ꝑm patrie cōsuetudinē. loco tpiq̄ cōueniens. necessaria vtilis manifesta q̄ ne aliquid ꝑ obscuritatē in captione contineat. nullo priuato cōmodo. sed pro cōmuni ciuiū vtilitate conscripta.

¶ De causis. La. XXII.

p Ragma grecum est. quod latine causa dicitur. vnđ ⁊ pragmatica negocia dicuntur. et actor causarū ⁊ negocioꝝ pragmaticus nuncupatur.

¶ De testibus. La. XXIII

t Estes sunt a quibus queritur veritas in iudicio. Quos quisq̄ ante iudiciū sibi placitis alligat. ne cui sit postea liberū aut dissimulare aut subtrahere se. vnde ⁊ allegati appellantur. Itē testes dicti. ꝙ testamēto adhiberi solēt. sic̄ signatores q̄ testamentū signāt.

¶ De instrumentis legalibus. La. XXIIII

v Oluntas est generale nomē omnium legalium instrumentorū. que quia nō vi sed volūtate procedit. ideo tale nomen accepit. Testamentum vocatum. quia nisi testator mortuus fuerit. nec confirmari potest nec sciri quid in eo scriptum sit. quia clausum ⁊ obsignatum est. et inde dictum testamētum. quia non valet nisi post testatoris monumentū. vñ et aplus. Testamentū inq̄t in mortuis cōfirmat. Testamentū sane in scripturis sanctis nō hoc solū dicit qđ nō valet nisi testatoribus mortuis. sed om̄e pactū ⁊ placitū testamentū vocabāt. Nā laban ⁊ iacob testamētū fecerūt. qđ vtiq̄ etiā inter viuos valeret. Et in

psalmis legit·Aduersus tetestamtū disposuerunt·hoc est pactū t innūerabilia talia·Tabule testamēta:sed etiā epistolaz alloqa scribebant· Ulī t pontifices cauz tabellarij vocabant·Testamētū iuris ciuilis est q̄ q̄z testiuz signis subscriptōe firmatū·Testamētū iuris ptorij est septem testiū signis firmatū·sed illud apud ciues fit:inde ciuile·istud apud ptores·inde iuris ptorij·Testamētū aūt signare notare ē·id est:vt notū sit qđ scptū est·Holographiū testamentū est manu auctoris totū cōscptum atq; subscriptum·vñ et nomē accepit·Greci eñ holon totū· graphin lrām dicūt· Irritū testamentū est·si is qui testatus ē: capite diminutus ē·aut si nō rite factū sit·Inofficiosum testamētū ē·quod frustra liberis exheredatis sine officio natural' pietatis in exneas psonas redactū est·Ruptū testamētū inde vocatū·eo q̄ nascente postbumo neq; exheredato nominatim·neq; herede instituto disrūpitur·Supressum testamētū ē: quod i fraude heredū vl'legatarioz seu liberton non est palā platū·qđ si nō later:tñ si pdictis personis nō pferatur:suppmi nō videt·Rūcupatō est·quā in tabul' cerisq; testato: recitat dicens· Hec vt in tabulis his cerisq; scpta sunt·ita dico ita lego·itaq; vos ciues romani mihi testimoniū phibete:t hoc ōr nūcupatō Rūcupare eñ est in palā nomiare t pfirmare·Jus liberozum est piugiū sine liberis·inuicē p loco pignozum hereditatis alterna cōscriptō·Codicellū vt veteres aūt sine dubio ab auctore dcz:q̄ hoc scripture genus instituit·Est aūt scptura nulla indigēs solēnitate verboz:sed sola testatozis voluntate qualicūq; scpture significatōe expressa· Luius būficio volūtatibus defunctoz cōstat esse subuētum:ppter legaliū xboz difficultatē aut certe ppter necessitatē adhibēdoz solēniū ita vt q̄ scribit titlm ciusdē scpture: codicillum vocet·Sicut aūt codicillus fit vice testamti·ita cpta vice codicilloz·Cretō est certus dierū numerus in quo instituti heres·aut adit hereditatem:aut finito tēpore cretois excludit·nec liberum ulli est vltra capiēde hereditatis·Cretio apellata ē·quasi decretō·id ē:decernere vel cōstituere·vtputa ille heres michi cito·addiq; cernitoq; infra dies tot·Adcūdarum autē hereditatum cētesimus statutus erat dies: quib⁹ non ē cretio addita·Fideicōmissum dēm vt fiat quod a defuncto cōmittitur·Nam fides dicta eo q̄ fiat·quod tñ nō directis verbis sed precatiuis exposcit·Pactū ōr inter ptes ex pace puenies scptura legibus ac moib⁹ pbata·et dēm est pactū quasi ex pace factuz·ab eo qđ ē pāgo· vñ t pepigit fedus·Placitū q̄z similr ab eo q̄ placeat·Alij dicūt pactū eē qđ volens q̄sq; facit·placitū xo etiā nollēs ppellitur· velut quādo q̄sq; paratus sit in iudicio ad rndendū quod nemo pōt dicere pactū sed placitū·Abādatum dañi q̄ olim in pmisso negocio alter alteri manū dabat·Ratū xo quasi ratōnabile et rectū·vnde t qui pollicet dicat·ratū me esse,pfiteor:hoc est firmū atq; ppetuū·rite aūt esse nō recte sed ex more·Lirographū cautō vel pscpto duaz instar chartaz·grece eñ manu scptū ōr cautō·Emptō t venditō est rez cōmutatio: atq; ptractus ex cōuentōe veniēs·Emptō autem dicta q̄ a me tibi sit·vēditō quasi venūdatio·i·a nūdinis·Donatō est cuiuslibet rei trāslatō·Dictū autē dicūt donatōem quasi doni actionē·t dotē quasi do itē·pretēdēte eñ i nuptijs donatōe dos seqtur·Nam antiquus nuptiaz erat ritus quo se maritus t vxor inuicez emebant ne videret vxor a illa·sicut habemus in iure·Jnde est q̄ pcedēte donatōne viri:seqtur dos vxoris·Donatō vsufructuaria ideo ōr quia donator ex ea vsumfructū adhuc retinet: seruato cui donatū est iure·Donatō directa iō nūcupatur·quia t iure t vsu statim trāsit in alterum·nec vltra aliquid inde ad ius donatoris retorquet·Cōdutōes ppie testiū sunt:t dce cō ditōnes a cō dicēdo quasi cōdictōnes·quia nō ibi testis vnus iurat·sed vel duo vel ples·Non eñ in vnius ore sed in duoz aut triū testiū stat oñe xbum·Item pditiōes q̄ inter se cōueniat serno testiū quasi cōdictōes·Stipulatio est,pmissio vel spōsio·vnō t pmissores stipulatores vocātur·Dicta autē stipulatō a stipula·Tectes eñ quādo sibi aliquid,pmittebāt:stipulā tenētes frāgebant·quā itez iūgentes spōsiones suas agnoscebāt·siue q̄ stipulum iuxta Paulū iuridicū firmū apellauere·Sacrm est pignus sponsionis·vocatū autē sacrm·quia volare qđ quisq; pmittit perfidie est

¶ De rebus La· XXV

b Ereditas est res que morte alicui⁹ ad quēpiam puenit·vel legato testamēto vel possessione retēta·Dicta autem hereditas a rebus aditis siue ab ere·quia q̄ possidet agrum t cēsum soluit inde t res·Res sunt que in nostro iure cōsistunt·Jura autem sunt: que a nobis iuste possidentur:nec aliena sunt· Dicta autem res a recte habendo·ius a iuste possidendo·Hoc eniz iure possidetur quod recte·hoc recte quod bene·Quod autem male possidetur alienum est·Malc autem possidet: qui vel suis male vtitur·vel aliena presumit· Possidet autem iuste qui non irretitur cupiditate·Qui autem cupiditate tenetur possessus ē non possessor·Bona sunt honestorum seu nobiliuꝫ que,pinde bona dicunt vt nō habeant

turpē vsum·sed ea homies ad res bonas vtan
tur·¶Peculiū,ꝑeminoꝛ est ꝓsonaꝝ siue fuoꝛū
Nā peculiū est qđ pater vel dñs filiū suū vl ser-
uū ꝓđ suo iure tractare patiť·¶Peculiū autez a
pecudibus dictū·in ꝗbus veteꝝ constabat vni
uersa substātia·Bonoꝝ possessio ē ius possessi
onis certo oꝛdine certoꝫ titulo acquisita·In-
testata hereditas est·que testamēto scripta non
est·aut si scripta sit:iure tamē nequaq̄ est edita
Laduca inde dict·quia eius heredes cecidert·
Familie herciscūde: ē diuisio hereditatis inter
heredes·Herciscūde eñ apud veteres diuisio
nuncupať·Cōmūi diuidēdo est inť eos ꝗbus
cōis res est·que actō iubet postulātibus his ar
bitriū dari·cuius arbitratu res diuidunť·Finī
um regūdoꝝ actō dicta· eo ꝙ p eā ꝛgant fines
vtriq̄ ne dissipētur·dūmodo nō ā gustoꝛe ꝺn̄
q̄ pedū loco ea ꝓtrouersia sit·Locatō ē res ad
vsum data cū diffinitōe mercedis·Lōductio ē
res in vsum accepta:cū ꝓstituta mercede·Res
credita est que in obligatiōem ita deducta est:
vt ex tpe quo ꝫhebať certū sit eā deferre· Vsu-
ra est incremētū fenoꝛis·ab vsu eius credin nū-
cupata·Cōmodū est id qđ nostri iuris ē·et ad
alios tpaliť trāslatū ē·cū mō tpis q̄dm apō cū
sit·vnde t ꝓmodū dām est ¶Precariū est dū ꝑce
creditoꝛ rogatus ꝓmittit debitorē in possessiōe
fundi sibi obligati demoꝛari·t ex eo fruct⁹ capę
Et dām ꝑcariū qꝛ ꝑce audiť· quasi ꝑcadiū:ꝛꝓ
d lťa ꝓmutata· Mutuū appellatum ē·qꝛ id qđ
a me tibi dať·ex meo tuū fit· Depositum est pi-
gnus cōmēdatū ad tpus·quasi diu positū·De
ponere aūt quis videť:cum aliq̄d metu furti in
cendij·naufragij·apud aliū custodie causa de-
ponit·Interest aūt in loq̄ndi vsu inter pign⁹ t
arrā·Nā pignus ē qđ dať ꝓpter rē creditam q̄
dum redditť statim pignus auferť·Arra ꝝo est
que ꝓmū ꝓ re bñesidei cōtractu empta ex pte
dať t postea cōpleť·Est eñ arra cōplenda nō
auferēda·vñ qui hz arrā nō reddit sić pignus
sed ōsiderat plenitudinē·t dicta arra a re ꝓ
qua tradiť·Itē inter pignus t fiduciam et hy-
pothecam hoc interest·¶Pignus eñ est qđ ꝓ-
pter rem editā obligať·cuius rei possessione so
lam ad tps ꝓsęťur creditoꝛ·ceteꝝ dominiū pe
nes debitoꝛem ē·Fiducia ē·cum res aliqua su-
mende mutue pecūie gꝛa vel mancipať vel in
iure crediť·Hypotheca ē·cum res aliqua com-
modať sine depositōe pecunie vel pignoꝛi pac
to vel cautōe sola interueniēte·Momētū dām
a tpis brevitate·vt tā cito q̄ statim saluo negō
cio reformeť:nec i vllā moꝛā ꝓducī dēat qđ re-
petitur·sicut nec vllū spaciū est momēti·cui⁹ tā
breuis est tpis punctus·vt ñ aliquā moꝛā nll'o
modo ꝓducať·Instrumētum est vnde aliq̄d cō
struimus·vt cultus·calamus·ascia· Instructuz
quod ꝓ instrumētū efficiť vt baculus·codex·ta
bula·Vsus quo in re instructa vtimur·vt i ba-
culo inniti·in codice legere·in tabula ludere:ſz
et ipe fructus agroꝝ quia eo vtimur vsus voca
tur·Hec sunt illa tria Vsusfructus aūt vocatur
qꝛ solo vsu habeť ei⁹ fruct⁹:manēte apō aliū iu
re·Vsucapio ē adeptō dominij ꝓ ꝓtinuatōem
iuste possessionis vel biēnij aut alic⁹ temporis·
Mancipatō dicta est·qꝛ manu res capiť·Vnō
optet eum q̄ mācipiū accipit ꝓhēdere idipm
qđ de mācipio dať·Cessio est,ꝑe rei concessio
sicut est illud·cedo iure,ꝓpinq̄tatis· Cedere ei
dicamus quasi cōcedere·i·que ꝓpa sunt·Nā si
aliena restituim⁹:nō cedim⁹ Haz cedere,ꝓpie
ōꝛ qui ꝫ veritatē alteri cōsentit·vt Licero· Ces
sit inq̄t amplissimi viri auctoꝛitati vel poti⁹ pa-
ruit· Interdictū est quod a iudice nō in ꝑpetu-
um sed ꝓ reformādo momēto ad tps interi ōꝛ:
salua,ꝓpositōe actōis eius·¶Preciū vocatū: eo
ꝙ ꝑ us illud damus·vt ꝓ eius vice rem quā ap
petimus possidere dēamus· Lōmertiū dictū a
mercabus·quo nomie res venales appellamus
Vnde t mercatus ōꝛ:cetus multoꝝ hoim qui
res vēdere vel emere solēt· Integri restitutō est
cause vel rei reparō · Causa reintegrať: que vi
potestatis expleta nō est ¶Res redintegrať que
vi potestatis ablata atq̄ extoꝛta est·

¶ De crimibus in lege ꝓstitutis XXVI

c Rimē a carēdo nomē hz·vt furtū falsi
tas t cetera que ñ occidūt ſz infamāt·
Facin⁹ dām a faciēdo malū quod no-
ceat alteri· Flagitiū a flagitādo coꝛruptelam li
bidinis q̄ noceat sibi·Hec sunt duo genera om
niū peccatoꝝ·Vis ē virtus potestatis: per q̄m
causa siue res vel auferť vel extoꝛqueť· Vis pri
uata est:si q̄s ante iudiciū armatis hominibus
quēq̄ a suo deiecerit vl'expugnauerit·Vis pu
blica ē·si quis cuē ante ꝓlīm vel iudicē vel re-
gem appellātem necauerit aut toꝛserit·siue ꝛbe
rauerit vel vinxerit·Dolus est mētis calliditas
ab eo ꝙ deludat·Aliud eñ agit t aliꝺ simulat
¶Petronius aliter estimat dicēs·Quid est iudi
cis dolus? Mumiū vbi aliq̄d factū est quod le
gi dolet·habetis dolū·accipite nunc malū· La
lumnia est iurgiū aliene iuris·a caluēdo id ē de
cipiendo dicta· Falsitas appellata a fando aliꝺ
q̄ verū est· Iniuria est iniustitia· Hinc est illud
Vlrgilij·Cū turni iniuria mrēm admōuit· In
iuria ē qui audet aliquid ꝫ oꝛdinē iuris· Sedi
tio dicitur dissensio ciuiū:ꝙ sꝛsum alij ad alios
eunt· Nam hi maxime turbatōne rerū t tu-
multu gaudent· Sacrilegium,ꝑe est sacraruꝫ
rerum furtum·postea et in idoloꝝ cultu be-
sit hoc nomen· Adulteriū est illusio alieni con-
iugij·qđ qꝛ alť alteri⁹ thoꝛū ꝓmaculauit·adul-
terij nomē accepit· Stupꝝ· rapt⁹ ,ꝑe ē illicit⁹

coitus·a corrūpēdo dict⁹·Vñ Virgilius·Rapto ponīt·id ē stupro fruitur·Homicidij vocābulum ꝓpositū est ex hoie et cede·Qui eñ cedem in hoiem fecisse cōpertus erat:homicidā verēs appellabāt·Parricidij actō nō solū in eū dabatur ꝙ parētē·id ē·ꝙ prēm vel mrēm interemisset sed t in eū qui frēm occiderat·t dēm parricidium quasi parētis cediū·Interneciei iudiciū in eū dabatur ꝙ falsum testamētū fecerat·t ob id hoiem occiderat·Accusatorē ei⁹ possessio bonorū seqbatur·Internecies aūt significatō ē quasi hois quedā enecatō·Nā ꝓpositōem interponebāt ne·Neui⁹·Abare interbibere·t Plaut⁹·Interluere mare·id est·ebibere et eluere·Furtum ē rei aliene clādestina cōtrectatō·a furno: id ē fusco vocatū·qr in obscuro fit·Furtū autē capitale crimē apud maiores fuit·añ pena ꝙ dupli·Peruasio ē rei aliene manifesta ꝓsumptio·Furtū aūt earūdē rer fit que de loco in locum trāsferri pōt·Quasio aūt t eax que transferunt:t eax q̄ inmobilia sunt·Inficatō est negatio debite rei cū a creditore deposcit·Idē t abiuratō·id ē rei credite abnegatō·Ambit⁹ iudiciū in eū ē ꝙ largitōe honorē capit t ābit·amisurus dignitatē quā mūere inuadit·Peculat⁹ iudiciū in eos dat·ꝙ fraudē erario faciunt·pecuniāq; publicā interūūt·Nā a pecunia peculatū dēm est iudiciū·Nō aūt sic iudicat furtuz reipublice sicut rei ꝓuate·Nā ille sic iudicat vt sacrilegus·qr fur est sacroz·Repetūdax accusat·ꝙ pecunias a socijs cepit·In hoc iudicō reus si afi moriat:in bona ei⁹ iudiciū reddit·Incesti iudiciū in vgines sacratas vel ꝓpinquas sangue cōstitutū est·Qui eñ talib⁹ miscent incesti·id ē incasti habētur·Maiestatis reatu tenent hi ꝙ regiā maiestatē leserūt vel violauerūt vel qui rē publicā ꝓdiderūt·vel cū hostib⁹ consenserūt·Piaculū dēm ꝓ eo ꝙ expiari pōt·cōmissa sunt eñ que erāt quoq; ordine expiāda.

¶ De penis in legib⁹ ꝓstitutis XXVII

Vpliciter malū appellat·vnū qō hō facit·alterꝫ qō patit·Qō facit:peccatū ē qō patit pena·Malū aūt tunc plenus est cum t preteritū est·t impendit vt sit t dolor et metus·Pena dicta ꝙ puniat·Est autem epitheton nomen·t sine adiectōne non habet plenum sensum·adijcis penā carceris·penā exilij penam mortis·t imples sensum·Supplicium ꝓprie dicitur·non qui quoquo modo punitur sed qui ita damnatur vt bona eius ꝓsecrentur·et in publicum redigantur·Nam supplicia dicebantur supplicamēta·t supplicum dicat de cui⁹ damnatōe deliberat aliq̄d deo·vnd t supplicare·Octo genera penax in legib⁹ cōtinent·Tull⁹ scribit·id ē: dānū·vincula·verbera·talionē·ignominiū·exiliū·seruitutē·t mortem·His nāq; penis vindicat omne ꝓpetratū pēm·Damnū a diminutōe rei vocatū·Vincula a vinciendo·id ē artādo dicta·eo ꝙ ꝓstringāt atq; retineāt·vel qr vt hgāt colla·Lōpedes dict⁹·qr cōtinent pedes·Pedice sunt laquei·qb⁹ pedes illaqantur·dicte a pedib⁹ capiēdis·Catene aūt ꝙ capiēdo teneāt vtraq; vestigia ne ꝓgrediant·Itē catene ꝙ se capiēdo teneāt plurim⁹ mōis·Manice sunt vincula qbus man⁹ capiunt·Iz t manice tunicax sint·Seruus est ferreū vinculū:q̄ pedes vl etiā ceruices impediunt·Boia est torques dānatoz quasi iugū boū·ex genere vinculoz est·Carcer est i quo custodiunt noxij·t dictus carcer·ꝙ eo hoies coerceant includāturq; quasi arcer·ab arcēdo scz·Locū aūt in quo seruātur noxij carcerē dicamus·nūero tm singlari vñ vo emittunt quadrige carceres vocam⁹·numero tm plurali:Verbera dca·qr cū agitātur: aerē vberāt·Hinc flagra t plage t flagella·qa cū flatu t strepitu in corpe sonāt·Nā plage q̄si flage·sed plage t flagra ꝑme positōis sunt·flagella aūt ꝓ diminutōem dicta·Anguilla ē qua coercent in scolis pueri·que vulgo scutica dicitur·Fustes sunt qbus iuuenes ꝓ crimib⁹ ferīūtur·appellati ꝙ ꝑfixi i fossis stēt·quos palos rustici vocāt·Electes dicti ꝙ manib⁹ vectent·vnde ostia saxaq; vellunt·Iz hi ad penas legū nō ptinēt·Virge sunt summitates frōdiū arborūcz·dicte ꝙ virides sint·vel ꝙ vim hēant arguēdi·que si lenis fuit vga est·si certe nodosa vl aculeata:scorpio rectissimo noie vocat·qr aculeo vulnere in corp⁹ infigit·Ict⁹ ꝑe flagellorū sunt ab agitādo vocati·Ungule dce ꝙ effodiant·Ihe t fidicule·qr his rei in eculeo torquentur vt fides iueniat·Ecule⁹ aūt dcūs ꝙ extēdat·Tormēta vo ꝙ torquēdo mētē inueniāt·Est t lautumnū supplicij gen⁹ ad vberādū aptū·iuētum a tarq̄nio supbo ad penas sceleratorum·Iste eñ por lautūnas·tormēta·fustes·metalla atq; exilia adinuēit·t ipe por ex regib⁹ exilium meruit·Talio est similitudo vindicte·vt tlr quis patiatur vt fecit·Hoc eñ t natura t lege ē isti tutū·vt ledētē silis vindicta seqtur·Vlī t illud est legis·Oculū ꝓ oculo·dentē ꝓ dente·Talio aūt nō solū ad iniuriā referēdā·sed etiā ꝓ bñficio reddēdo ponīt·Est eñ ꝓmūis fmo t iniurie t bñficiētie·Ignominiū dēm·eo ꝙ desinat hēre honestatis nomē is q̄ in aliq̄ crimie deprehendit·Dēm aūt ignominiū q̄si sine nomie:sīc ignar⁹ sine sciēta·sicut ignobil⁹ sine nobilitate·Hoc cp̄ t infamiū quasi sine bōa fama·Fama aūt dicta·qr fando id est loquēdo puagat·per traduces linguarum t aurium serpēs·Est autem nomē t bonarum rer t malarum·Nā fama felicitatis interdū est·vt illud est·Illustr⁹ fama quod laus est·malax·vt Virgil⁹ Fama malū

quo nō aliud velocꝰ vllum. Fame aūt nomen certi locū nō habet. qz plurimū mēdax ē: adūci ens multa vel demutās de veritate. q̄ tādiu viuit q̄diu nō ꝓbat. At vbi ꝓbatus esse fama cessat. t exinde res noiatur nō fama. Exiliū dictū quasi ex solū. Nam exul ōr qui ex solum ē. Vñ postliminio redeūtibus: hoc est de exilio reducendis qui iunt electi in inuriā. id est ex limen patrie. Diuiditur autez exulum in relegatis et deportatis. Relegatus ē quē bona sua sequūtur. deportatus quē nō sequūtur. ꝓscriptio exilij ꝓcul dānatō: quasi porro scṗto. Itē proscriptus. qz palā scṗtus. Metallū est vbi exules deputātur ad eruēdā venā. marmorazq; scanda in crustis. Seruitꝰ a fuādo vocata. apō antiquos eñ q̄ in bello a morte fuabātur. Fui vocabātur. Hec est sola maloꝝ oīm postrema. q̄ liberis oīm supplicō grauior est: Nā vbi libertas perūt. vna ibi perierūt et oīnia. Mortuū ōr diuersi casus. ex q̄bus crux vel patibulū in q̄ homines appēsi cruciātur vel patiūtur: vnde et nomina hūt. patibulū eñ vulgo furca ōr quasi ferens caput. suspēsum eñ t strāgulatū hec exanimat. sed patibulū mino: pena q̄ crucis. Nā patibulū appensos statim exanimat. crux autez suffixos diu cruciat. Vñ t in euāgelio latrōibꝰ vt morerent t de ligno asi sabbatū deponerentur: crura ꝓfracta sunt. qz ligno suspēsi cito mori non poterāt. In ipo q̄ genere necis differt. Crudelis est ei in aq̄ spm torquēti extingui. ignibus vri. frigore t fame necari. canibꝰ et bestijs exponi. Nā ferro mori etas q̄ maior optauit. Gladius eñ sine grauiori cruciatu cōpēdiosa morte vitaz finire nouit. Culleū est parricidale vasculū. ab oculendo id est claudendo dictum. Est aūt vter ex corio factꝰ. in quo parricide cū simia t gallo t serpēte inclusi in mare ꝓcipitantur. Olim aūt istaz mortū genus aia dūsio nominat. Animadūsio eñ est qñ iudex reum punit. t ōr animaduertere. id est animū illuc vertere. intēdere vtiq; ad puniēdū reū. qz iudex ē. Ideo aūt romani aquā t ignē interdicebāt q̄busdam dānatis. quia aer t aqua cūctis patēt et omnibus data sunt. vt illi nō fruerent quod oīmbus per naturam concessum est.

¶ De chronice vocabulo La. XXVIII

c Chronica grece ōr que latine tpm series apellat. qualē apud grecos eusebius cesariēsis eps edidit. Hieronymꝰ presbiter in latinam linguam cōuertit. Chronos ei grece latine tempus interpretatur

¶ De momētis t horis La XXIX

t Empora aūt momētis. horis. diebus. mēsibus. ānis. lustris. seculis. etatibꝰ diuidūtur. Momētū est minimū atq; angustissimū tps. a moto sidez dcm. Est enim extremitas hore in breuibꝰ interualli. cū sol aliq̄d sibi cedit atq; succedit. Hora grecū nomen est: et tm latinū sonat. Hora eñ finis est tēpis: sicut et ore sunt fines maris: fluuioz t vestimētoz.

¶ De diebus La. XXX.

d Jes est ꝓsentia solis. siue sol supra t̄ra sicut nox sol sub terris. Et eñ dies aut nox sit causa est: aut supra terrā sol. aut sub terris. Dies legitimus. xxiiij. horaz est vsq; dum dies t nox spacia sui cursus ab oriēte vsq; ad aliū orientalē solem celi volubilitate concludat. Abusiue aūt dies vnus est spaciū ab oriēte sole vsq; ad occidētē. Sunt aūt diei spacia duo. interdianū atq; nocturnū. t ē dies q̄dē horaruz xxiiij. spaciū aūt horaz. xij. Vocat autē dies a pte meliore. Vñ t in vsu est vt sine ꝓmēoratiōe noctis: nūm dicamus diez. sicut t in lege. Una scṗtū ē. Factū est vespe t mane dies vnus. Dies fm egyptios ichoat ab occasu solis. fm persas ab ortu sol. fm athenienses a sexta hora diei. fm romanos a media nocte. Vñ t tūc gallicinii ē quoz vox diei oīdit ꝓconiuz. qñ t mesonyctꝰ aflatus fit. Dies dicti a dūs. quoz noia romani q̄busdā siderib⁹ sacrauerūt. Primū eñ diez a sole apellauerūt. q̄ ꝓnceps est oīm siderū. sic et idē dies. caput est cūctoz diez. Secūm a lūa que soli t splēdore t magnitudine ꝓxima ē: et ex eo mutuat lumē. Tertiū a stella martis. que vesp vocat. Quartū a stella mercurij. quā q̄dā cādidū circulū dicūt. Quintū a stella iouis. q̄m phetōtē aiunt. Sextū a veneris stella. q̄m lucifez asserūt. que inter oia sidera plus lucis hēt. Septimū a stella saturni. que sexto celo locata: xxx. ānis ferē explere cursum suū. Proinde aūt ex his septē stell' noīa diebꝰ gētiles dederūt. eo q̄ p eos dē aliq̄d sibi effici estimarēt: dicētes hāc a sole spm. a luna corpus. a mercurio ingeniū et linguā. a venere voluptatē. a marte sanguinez. a ioue tēperātiā. a saturno humorē. Talē q̄pe exiuit gentilium stultitia. q̄ sibi finxerūt tam ridiculosa figmēta. Apud hebreos aūt dies prima vna sabbati ōr. qui apud nos dies dñicus est: quē gētiles soli dedicauerūt. Secūda sabbati: secunda feria. quē seculares die lune vocāt. Tertia sabbati: tertia feria. quē illi die martꝭ vocāt. Quarta sabbati: quarta feria. q̄ mercurij dies ōr a paganis. Quinta sabbati q̄nta feria ē. id ē: q̄ntus a die dñico. q̄ apud gētiles iouis vocat. Sexta sabbati sexta feria ē. q̄ apud eosdem paganos veneris nūcupat. Sabbatū aūt septimꝰ a dñico die est. quē gētiles saturno dedicauerūt et saturni noiauerunt. Sabbatū autem ex hebreo in latinum requies interptatur. eo q̄ deus in eo requieuisset ab omnibus operibus suis. Abedius autem in vocabulis dierum de ore christiano ritus loquendi ecclesiasticus ꝓcedit

Tamē si quē forte ꝓsuetudo traxerit vt illō exe
at ex ore qō improbat corde·itelligat illos oēs
de quoꝝ noībus appellati sunt hi dies:homies
fuisse·t ꝓpter bñficia quedā mortaliū·qz pluri
mū potuerūt t eminuerūt in hoc seculo·delati
sunt eis ab amatorib⁹ suis dīni honores t ī die
bus t in siderib⁹·sed ꝑmū a nomībus hominū
sidera nūcupata·t a siderībus dies sunt appel
lati·A fando aūt ferie nūcupate sunt:qꝝ in eis
nob sit tps dictōis·id est in dīno vel hūano of
ficio fari·sed ex his festi dies hoiz causa institu
ti sunt·feriati causa dinoꝝ sacroꝝ· ꝑtes diei
tres sunt·mane·meridies t supma· Mane lux
matura t plena·nec iā crepusculū· Et dēm ma
ne a manu·manū eñ ātiq bonū dicebāt Quid
eñ meli⁹ luce: Alij mane existimāt vocari a di
is manib⁹· quoꝝ ꝑsatō a luna ad terram est·
Alij putāt ab aere qz man⁹:id ē rar⁹ ē atqꝝ per
spicu⁹· Meridies dict⁹ qsi medidies:hoc ē me
dius dies·vl qz tūc purior dies est·Ab ex ei pu
rum ōr· In toto eñ die nihil clari⁹ meridie:qñ
sol e medio celo rutilat·t omnē ozbē pari clari
tate illustrat· Supma est postrema ps diei·qñ
sol cursum suū in occasum vrit· dicta eo qꝝ sup
est ad ptē vltimā diei· Serū vocatū a clausis se
ris:qñ iā nox venit: vt vnusquisqꝝ somno tuti
or sit· Hodie qsi hoc die·t ḡndie non cotidie·vt
sit quot dieb⁹· Cras qō est postea· Hesternuꝝ ē
ꝑdie·t dañ hesternū ab eo qꝝ iam dies ipe sit a
nob eñe t ꝑtereūdo alien⁹ ꝑndie aūt qsi po
ri die· Perēdie·i·p ante die·vl i āteceſſu·i·prī·

¶ De nocte La· XXXI·

n Nox a nocēdo dicta:eo qꝝ ocul⁹ noceat·
Que idcirco lune ac siderꝝ lucē hēt:ne
indecora eēt· t vt ꝓsolarent hoies nocte opan
tes:t vt ḡbusdā animātib⁹ que lucē solis ferre
nō ꝑnt:ad sufficiētiā tēperaret· Noctis autē et
diei alternatō ꝓpter vicissitudinē dormiēdi vi
gilādiqꝝ effecta est·t vt opis diurni laborē no
ctis reqes temperet· Nocte aūt fieri aut qz lon
go itinere lassat sol:t cū ad vltimū celi spaciꝝ
puenerit elāguesat: ac tabefact⁹ efflat suos ig
nes·aut qz eadē vi sub tras cogit: qua sup ter
ras ptulit lumē·t sic vmbra terre noctem facit
Unde t Virgil⁹· Ruit oceano nox iuoluēs vm
bra magna terrāqꝝ polūqꝝ· Noctis ptes septez
sunt·id est vesper·crepusculū·cōticiniū·intēpe
stum·gallicaniū·matutinū·diluculū Uesp a stel
la occidētali vocat: que solē occiduū sequit: et
tenebras seqntes ꝑcedit·De qua Virgil⁹· Asi
diē clauso cōponit vesper olympo· Tenebras
aūt dictas qꝝ teneāt vmbras· Crepusculū ē du
bia lux· Nā creperū dubiū dicimus:hoc est inc
lucē t tenebras· Cōticiniū est qñ omnia silēt· Cō
ticescere eñ silere est· Intēpestū est mediū t in
actuosum noctis tps:quādo agi nichil potest
et omnia sopore quieta sunt· Nā tps ꝑ se nō in
telligit nisi per act⁹ hūanos· mediū aūt noctis
actu caret·Ergo intēpesta inactuosa qsi sine tē
pore:hoc ē sine actu ꝑ quē dinosat tps· Unde est
Intempestiue venisti·Ergo intēpesta ōr·qz caret
tpe·id ē actu· Gallicinū ꝓpt gallos luc⁹ pnūcia
os dañ· Matutinū ē inter abscessum tenebraꝝ
et auroze aduētū·t dañ matutinū qꝝ hoc tēpus
inchoāte mane sit· Diluculū quasi iā incipiens
parua diei lux· Hec et auroza q̄ solē ꝑcedit· Est
aūt auroza dicta darescētis exoz:diū:t ꝑm⁹ splen
dor aeris·q̄ grece eoos ōr:quē nos ꝑ deriuati
onē auroza vocam⁹ qsi auroraz· Unde ē illud· Et
letus eois eurus eqs· Et itez· Eoaqꝝ aures

¶ De hebdomada La· XXXII

h Hebdomada dēa a nūo diez septē:q̄ nū
repetitōe t mēses t anni t secula pera
guntur· Hepta eñ greci septē dicūt· hanc nos
septimanā vocam⁹ quasi septē luces· Naz mane
lux est· Octauus aūt dies id ē ꝑm⁹ ē ad quē
redit t a quo rursus hebdomadis series ordit

¶ De mēsibus La· XXXIII

m Ensis nomē ē grecū ō lune noie tractū
Luna eñ mene greco sermōe vocatur
Unde t apud hebreos mēses legittimi non ex
solis circulo sed ex lune cursu enumerātur: qō
est de noua ad nouā· Egyptij aūt ꝑmi ꝓpt lūe
velocioꝝ cursum:t ne error ꝓputatōis ei⁹ ve
locitate accideret:ex sol⁹ cursu diē menſ adinue
nerūt·quo tardior sol⁹ mot⁹ facili⁹ poterat ꝓpe
hēdi· Januari⁹ menſ a Iano dict⁹·cui fuit a gē
tilib⁹ ꝑsecrat⁹·vel qz limes t ianua sit āni· Unde
et bifrōs idē Ianus pingit·vt introit⁹ āni t exi
tus demōst·Februari⁹ nūcupat a februo·id est
plutone:cui eo mēse sacrificabat· Nā Januariū
dijs superis·februariū dijs manibus romāi cō
secrauerūt·Ergo februari⁹ a februo id ē a plu
tone nō a febre·id est egritudine noiat· Martius
us appellat ꝓpter martē romane gētis auctorē
vel qꝝ eo tpe cūcta aiantia agātur ad marem et
ad cōcubendi voluptatē· Idē appellat t mēsis
nouoꝝ·qz anni initū menſ est martius· Idē t
nouū ver indicijs scz germinū· qz in eo vireſcē
tibus fructib⁹ nouis:transactoꝝ ꝓbat occasus
Aꝑlius ꝑ venere ōr quasi aphroditi· grece enim
aphroditi venus ōr·vel qz hoc mēse oia apiun
tur in florē quasi aperilis· Mai⁹ dictus a maia
matre mercurij·vl a maioꝝ⁹ natu·q̄ erāt ꝑnci
pes reipublice· Nā hūc mēsem maioꝝ⁹:sequē
tem ōo mioꝝ⁹ romani ꝓsecraueꝝt· vñ t iuni⁹
ōr· Ante eñ ꝑ⁹ in centurias senioꝝ t iuniorū
diuisus erat· Julius ōo t augustus de hon ou
bus hominū Julij t Augusti cesaꝝ nuncupati
sunt· Nam ꝑus qntilis t sextilis vocabātur·qn
tilis quia qntus erat a martio· quē ꝑncipē an
ni testant esse romani·sextilis simil⁹ qꝝ sext⁹ sit·

Septēber nomē habet a numero ꝛ imbꝛe·qꝛ septim⁹ est a martio: ꝛ imbꝛes hꝫ· Sic ꝛ october nouember atq; decēber ex numero ꝛ imbꝛibus acceperūt vocabula·quē numeꝝ decurrētē december finit·ꝑ eo ꝙ denarius nūerus p̄cedētes numeros claudit Calēdas aūt ꝛ nonas ꝛ ydꝰ ꝓpter festos dies romani instituerūt·vt ꝓpt officia magistratuū· In his cū dieb⁹ ꝓueniebāt in vꝛbibus·Quidā aūt calēdas a colendo appellari existimāt· Apud veteres eñ oim mēsiū p̄ncipia colebant: sicut ꝛ apud hebꝛeos· Idus aūt plerīq; latinoꝝ ab edēdo dcm̄ putant: ꝙ hi dies apud veteres epularū essent· None a nundinis vocate·nundine enim sunt publice cōuētiones siue mercimonia·

¶ De solstitijs ꝛ eq̄nocꝯs Ca·XXXIIII

Olstitiū dcm̄ quasi solis statiū·ꝙ tunc
s sole stāte crescāt dies vel noctes· Equinoctiū apellatū: ꝙ tunc dies ꝛ noꝛ horaꝝ spacio eq̄li ꝓsistūt· Duo sunt autē solstitia· vnū estiuū octauo kalēdas iulias·de quo tempoze remeare sol adꝫinferiozes incipit arculos· aliud hyemale octauo kalēdas ianuarias·q̄ tēpoze sol altiozes incipit arculos petere· Utrūq; ꝛ hyemalis solstitij dies minus sicut estiui maximus inuenit· Itē duo sunt eq̄noctia·vnuꝫ vernale ꝛ aliud autūnale·que grece ισομερίαι: vocāt· Sinaūt hec eq̄noctia die octauo kalendas aꝑlis· ꝛ octauo kalēdas octobꝛis· qꝛ annꝰ olim in duas partes tm̄ diuidebat· hoc ē estiuum ꝛ in hyemale solstitiū· ꝛ i duo hemisperia

¶ De tēpoꝛibꝰ āni Ca· XXXV

Empoꝛa āni sunt q̄tuoꝛ·ver·estas·au
t tumnꝰ·ꝛ hyems· Dēa sunt aūt tpa a cōmuniōis tēperamēto: ꝙ inuicē se humore siccitate calore ꝛ frigore tēperēt· Hec ꝛ curricula dr̄i·qꝛ nō stāt sed currūt· Cōstat aūt pꝰ factum mundū ex qualitate cursus solꝫ tēpa inter nos mēses fuisse diuisa· Quoꝝ tpm talē vetes discretōnē facūt: vt ꝓmo mēse ver nouū dicaꝝ secūdo adultū· terno p̄ceps· Sic ꝛ estas in suis tribus mēsibus·noua·adulta·ꝛ p̄ceps·sic ꝛ autumnꝰ·nouus·adultꝰ·ꝛ p̄ceps· Itē hyems noua·adulta·ꝛ p̄ceps siue extrema· Unde est illō Uirgilij·Extreme sub casum hyemis· Uer aūt dictū ꝙ vireat· Tūc eñ post hyemez vestiꝝ tellꝰ herb̄·ꝛ in florē cūcta pr̄ūpūt· Estas ꝺr ab estu: id est a calore·ꝛ estas q̄si vsta: id ē exusta et arida·nā calor aridus est· Autūnus a tempestate vocatus·qñ ꝛ folia arboꝝ cadūt ꝛ oia mature sunt· Hyemē aūt rō hemisperij nūcupauit·qa tūc breuioꝛ sol voluit̄ arculo· Utrū ꝛ hoc tempꝰ bruma ꝺr: quasi βραχυτατη ἡμερα·id est buius dies·vel a abo ꝙ maioꝛ tūc sit vescēdi apetit⁹· Edacitas eñ grece bruma apellāt· Utrū ꝛ imbrumatu dr̄i q̄bus fastidiū est aboꝝ· Hybernꝰ aūt inter hyemē ꝛ vernū est·quasi hyuernus: q̄ plerūq; a parte totā hyemē significat· Hec tpa singulis etiā celi partib⁹ ascribunt Uer quippe oziēti datur·qꝛ tūc ex terris omia oꝛiunt· estas vero meridiano·eo ꝙ pars eius calore flagrātioꝛ sit· Hyems septētrioni: eo ꝙ frigoꝛib⁹ ꝛ perpetuo gelu toꝛpeat·autūnꝰ occiduo: eo ꝙ graues moꝛbos habeat· Unde et tunc oīa folia arboꝝ defluūt· Et aūt autūnus abūdet moꝛbis: facē hoe confiniū frigoꝛis ꝛ caloꝛis· ꝛ cōpugnantia inter se contrariozum acerum·

¶ De annis Ca· XXXVI

a Annus est solis anfractꝰ·cū pactus trecē
tis·lxv·diebꝰ ad cadē loca sideꝝ redit Annus aūt dictus·qꝛ mēsibus in se recurrentibus voluit̄· Utrū ꝛ annulus quasi annuus·id ē circulus ꝙ in se redeat·vt Uirgilius· Atq; in se sua per vestigia voluit̄ annus· Sic eñ apō egyptios indicabāt ante inuētas lr̄as picto draconē: caudā sua moꝛdēte·qꝛ in se recurrit· Alij annum dicūt απο του αμφιέουσθαι: id est ab innouatōe·renouaꝝ eñ semp Tria sunt aūt genera annoꝝ· Aut eñ lunaris annꝰ est·xxx·dierum·aut solstitialꝫ q̄·xij·ꝓtinet mensēs·aut magnus oībus planetis in eūdem locū recurrentibus: q̄ fit post āos solstitiales plurimos· Era singuloꝝ annoꝝ ꝓstituta est a cesare Augusto quādo ꝓmum cēsu excogitato romanū oꝛbem descr̄ipsit· Dicta aūt era: ex eo ꝙ oīs oꝛbis reddere professus est reipublice ¶ De olympiadibus ꝛ lustris ꝛ iubileis Ca· XXXVII

Ympias apud grecos ꝓstituta apud
o elidē grecie ciuitatē·elijs agēnb⁹ agonem ꝛ q̄nq̄nnale certamē· q̄tuoꝛ mediis annis vacānb⁹·ꝛ ob hoc elidū certamis tps olympiadē vocauerūt· quadriēnio i vna olympiade supputato· Lustꝝ vo est penteteris: id est q̄nquēniū· qō q̄nto anno ꝺr condi ꝓpter olympiadas a romanis· adhuc eñ ꝓsules· adhuc era nōdū erāt· Est eñ q̄nquēnale tps: ideo vo sic vocaꝝ: eo ꝙ censu p q̄nquēniuꝫ in republica pacto vꝛbs roma lustrabaꝝ· Jubileꝰ interp̄tat remissiōis annus· Est eñ hebꝛaicꝰ ꝛ ebꝛeꝰ ꝛ numerus q̄ septēnis annoꝝ hebdomadibus·id ē xl·ꝛ·ix·annis texit̄ in quo dāgebaꝝ tubis·ꝛ ad oēs reuertebatur antiq̄ possessio· debita absoluebātur· ꝓfirmabātur libertates· Hūc numerū etiā in diebus pēthecostē ꝛ ipsi celebrāmꝰ post dñi resurrectōem remissa culpa: ꝛ totius debiti chirographo euacuato: ab oī nexu liberi· suscipientes aduenientē in nos grām spūssancti

¶ De seculis ꝛ etatibus XXXVIII·

Ecula generatiōibus ꝓstāt·ꝛ inde secu
s la ꝙ sequātur· Abeūnb⁹ eñ alijs alia succedunt· Hunc q̄dā q̄nquagesimum annū dicūt·quē hebꝛei iubileū vocāt Ob hanc

causaz t ille hebre⁹ qui ꝓpter vxorē et liberos amās dñm fugā aure ꝓsa seruino subiungatus seruire ubek in seculū h est vsq; ad annū ꝯquagesimū Etas plerūq; ōz t p vno anno vt in animalib⁹ t p vij vt hois t p centū t p quouis tpe Uñ t etas tpus qđ de mītus secul' instruk Et dicta etas ꝙsi euitas id ē sine tudo eui Nā euū est etas ꝓpetua aui⁹ neq; imitum neq; extremū nosck qđ greci vocāt conas qđ aliqñ apud eos p seculo aliqñ p eterno ponit vñ t apud latinos ē deriuatū Etas aūt ꝓprie duob⁹ modis ōz aut eñ hois sic infantia iuuent⁹ senect⁹ aut mundi cui⁹ ꝓma etas est ab adā vsq; ad noe scōa a noe vsq; ad abrahā tertia ab abrahā vsq; ad dauid ārta a dauid vsq; ad trāsmigrationē iude in babilonē ꝯnta deinde vsq; ad aduētū saluatoris in carnē sexta ꝙ nūc agit vsq; quo mūd⁹ iste finiat Quaz decursus p generatōes t regna patrū⁹ ex hīs iulian⁹ african⁹ sub ímpatore marco aurelio antonino simplicis hīstorie stilo elicuit Dehic eusebi⁹ epūs cesarēsis atq; scē memorie hyeronim⁹ ꝓsbit chronicoz canonē multiplicez ediderūt hīstoriā regnis sil t tpib⁹ ordinatā Dehinc alij atq; alij int ꝙs papiue victor turonēsis eccie epūs recensitis poz hīstoriis gesta sequētū etatū vsq; ad ꝓsulatū iustini iunioris impatoris explcuit Ihoz nos tpm sūmā ab exordio mūdi ad augusti Eracly impatoris vel sumulā regis gotthoz ꝯnta potuim⁹ breuitate notauim⁹ tpa adiacēte e latere descēdēte linea tpm cui⁹ indicio sūma ꝑterita seculi ꝓgnoscatur Quaz decursus p generatōes t regnata inspiatur.

¶ De discretōe tpm. Ca.XXXIX.

Rima etas ꝓtinet in exordio sui creap tōem mūdi Primo eñ die de⁹ in lucnoie ꝓdidit angelos scōo in firmamēti apellatōe celos tertio in discretōis vocabulo spēm aquaz t terre ārto luminaria celi ḋnto animātia ex aqs sexto animantia ex terra t hominem quem apellauit adam.

Dam āno.230.genuit seth a quo filij
a dei.230.Seth an.205.genuit enos ꝙ ꝓmus cepit inuocare nomē dñi.435.
Enos a.190.genuit caynan.625.Caynan an.170.ge.malaleel.795.Malaleel an.165.geiareth.960.Jareth an.162.genuit enoch qui trāslatus est.322.Enuch an.165.genuit matusalā.1287.Matusalam an.167.genuit lamech.1454.Lamech an.188.genuit noe.Archa edificak.1642.Noe autem an.600.factū est diluuiū.2242. Secūda etas.

Em post diluuiū ij anno genuit arfa
f xat a quo caldei.2244.Arfaxat an.135.genuit sala a quo antiq samarite t indi fuerūt.2379.Sala an.130.genuit heber a q̄ hebrei.2509.Heber an.134.genuit falech.Turris edificak.2643.Falech an.130.genuit ragau.Dij ꝓmū adorāk.2773.Ragau an.132.genuit seruch.Regnū inchoat scythaz.2905.Seruch an.130.genuit nachor.Regnū egiptioz nascik.3035.Nachor an.79 genuit tharā.Regnū assyrioz syamoziqz exoak.3114.Thara an.70.genuit abrahā.Coroastres magicā reperit.3184.

Tertia etas.

a Brahā an.c.genuit ysaac ex sara libera.Nā ꝓus t ismahel a q̄ t ismahelite
3284.Ysaac an.60.genuit iacob.Argiuorū regnū inchoat.3344.Jacob an.91.genuit ioseph.Phoroneus grecie leges dedit.3435.
Joseph an.110.vixit.Grecia segetes habere cepit.3545.Hebreoz seruitutis in egypto an.144.Athlas astrologiā iuenit.3589.Moyses an.40.rexit ꝓlm in heremo.Hebrei legē t litteras habere ceperūt.3729.Josue an.27.Erichtholin⁹ in troia ꝓmus q̄drigā iunxit.3756.
Othoniel an.40.Cadmus lras grecis dedit
3796.Aoth an.80.Fabule ficte sunt.3876.
Delbora an.40.Apollo medicine artem inuenit t cytharā reperit.3916.Gedeon an.40.Aberun⁹ lirā reperit t orpheo trādidit.3956.Abimelech an.3.Chorus in grecia inuctus ē.3959.Thola an.22.Priam⁹ regnauit in troia.3981.Jair an.22.Carmētis latinas lras reperit.4003.Jepte an.6.Hercules flāmis se inicat.4009.Abessan an.7.Alexā der helenā rapuit.4016.Abdon an.8.Troia capta ē t eneas in italiā venit.4024.Sāson an.20.Ascani⁹ albā ꝓdidit ciuitatē a q̄ albani.4044.Heli sacerdos an.40.Archa testamēti capit.4084.Samuel t saul an.40.
Homerus fuisse putak.4124.

Quarta etas.

d Auid an.40.Carthago a didone cōdik.Gad nathan t asaph ꝓphetauerūt
4164.Salomō an.40.Templū hierosolymis edificak.4204.Roboā an.17.Regnuz isrl t iuda diuidik.4221.Abia an.3.sub quo achimelech pontifex fuit.4224.Asa an.41.
Achias amos iehu iohel t azarias ꝓphetauerūt.4265.Josaphat an.25.Prophetauit helias t heliseus abdias t micheas.4290.Joram an.8.Prophetauit helias t heliseus.4298
Ochozias an.1.Helias rapik.4299.Athalia an.7.Jonadab filius rechab sacerdos claruit t ioiada pōtifex.4306.Joas an.40.Lacharias ꝓpheta occiq̄k int tēplū t altare.Heliseo mouik.4346.Amasias an.29.Carthaginez quidā h tpe asserūt ꝓdita.alij nō. vt ē.4375.
Ozias an.52.Olimpias a grecis instituk.assi

riorũq; regnũ in medos trãsferẽ. 4427. Jo-
athan. an. 16. Rem⁹ ⁊ romulus nascũt. 4443
Achaz an. 16. Roma cõdit. 4459. Ezechias
an. 29. Senatus rome fit. 4488. Manasses
an. 55. Sibilla famia claruit. 4543. Amõ an
32. Census p̃mum agit. 4555. Josias an. 32.
Thales pbus agnoscit. 4587. Joachim an.
11. Nabuchodonosor iudeã capit. 4598. Se
dechias an. 11. Cẽplũ hierosolymis incẽsumẽ
Sapho mulier diuso poemate claruit. 4609.

Quinta etas.

b Ebreoꝝ captiuitas an. 70. Judith hi
storia cõscribit. 4679. Darius an.
34. Judeoꝝ captiuitas resoluit. 4713. Xer-
xes an. 20. Sophodes ⁊ euripides tragedi ce
lebrant insignes. 4733. Artaxerxes an. 40.
Esdras incẽsam legẽ renouat. 4773. Dariꝰ
q; ⁊ nothus an. 19. Hec etas habuit platonẽ. et
gorgyã p̃mũ rhethorẽ. 4792. Artaxerxes an.
40. Hester historia scribit. 4832. Artaxerxes
q; ⁊ ochus an. 26. Demosthenes ⁊ aristoteles
p̃dicant. 4858. Xerxes. an. 4. Xenocrates il
lustri. habet. 4862. Dariꝰ an. 6. Alexãder hie
rosolimã cepit. 4868. Alexãder magnꝰ an.
5. Asiã obtinuit. 4873. Ptolomeus an. 40.
Machabeoꝝ liber inchoat p̃mꝰ. 4913. Phila
delphꝰ an. 38. Septuagita interptes agnoscũt
4951. Euergetes an. 26. Jesus sapiẽte libꝝ
cõposuit. 4977. Philopater an. 17. Ab isto
iudei pho victi. 40. milia corruerũt armatorũ.
4994. Epiphanes an. 24. Machabeoꝝ se
cunda libꝝ historia cõponit. Romani grecos
obtinuerũt. 5018. Philometor an. 35. Scipio
africã vicit. 5053. Euergetes an. 29. Brutus
hispaniã subegit. 5082. Sother an. 17. Thra
ces romãis subiecti cũt. 5099. Alexãder an. 10.
Syria romãis subiecta ẽ. 5109. Ptolomeus
an. 8. Rhetorica ars rome cepit. 5117. Diony
sius an. 30. Pompeiꝰ iudeã capit. 5147. Cleo
patra an. 2. Egiptus romanis subdit. 5149.
Julꝰ cesar an. 5. hic p̃mus monarchiã tenuit.
5154.

Sexta etas.

Etauianus an. 56. Christus nascitur
o 5210. Tiberius an. 23. Xp̃us crucifi-
git. 5233. Caius galicula an. 4. Ma
theus euãgeliũ scripsit. 5237. Claudiꝰ an. 14.
Marcus euãgeliũ edidit. 5251. Nero an. 14.
Petrꝰ ⁊ paulus necant. 5265. Vespasianus
an. 10. Hierosolima a tito subuertit. 5275. Ti
tus an. 2. Hic facũdus ⁊ ptius fuit. 5277. Do
mitianꝰ an. 16. Johes in pathmos relegatur.
5295. Nerua an. 1. Johes ephesũ redit. 5294.
Traianus an. 19. Johes aplus reqescit. 5313.
Adrianꝰ an. 21. Aqla interpres habet. 5334. An
toninꝰ pius an. 22. Valentinꝰ ⁊ Marcion ag
noscũt. 5356. Antoninꝰ verus an. 19. Catafri
garũ heres orit. 5375. Cõmodꝰ an. 13. Theo
docion tertiꝰ interpres habet. 5388. Elius ptia
nꝰ an. 1. Nihil hẽt historie. 5389. Seuerꝰ an.
18. Simmachꝰ interpres q̃rtus habet. 5407.
Antoninꝰ caracalla an. 7. Quita editio hiero
solymis inuenit. 5414. Macrinꝰ an. 1. Huius
breuitas vite nihil gestoꝝ hẽt. 5415. Aureliꝰ
antoninꝰ an. 4. Sabellij heresis oritur. 5419.
Alexãder an. 13. Origenes insignis hẽt. 5432.
Maximus an. 3. Iste germanos vicit. 5435
Gordianꝰ an. 7. Iste de parthis ⁊ persis triũ
phauit. 5441. Philipꝰ an. 7. Hic p̃mꝰ xp̃ia
nus imperator fuit. 5448. Decꝰ an. 1. Antoniꝰ
monch⁹ claruit. 5449. Gallus an. 2. Nouа
tus heresim p̃didit. 5451. Valerianus an. 15.
Cyprianꝰ martirio coronat. 5466. Clau dius
an. 2. Iste gotthos ab illirico expulit. 5468.
Aurelianꝰ an. 5. Iste xp̃ianos psequit. 5474.
Tacitus an. 1. Huiꝰ breuitas vite nihil habet
historie. 5475. Probus an. 6. Manicheoꝝ
heresis orta est. 5485. Carus an. 2. Iste de p-
sis triũphauit. 5483. Diocleciaꝰ an. 20. Iste
diuinis libris adustis. martyria fac. 5503. Ga
lerius an. 2. Huiꝰ breuitas vite nihil dignũ hi
storie cõtulit. 5505. Cõstantinus an. 30. Ni
cena synodus cõgregat. 5535. Cõstãtius an.
24. Antropomorphitarũ heresis orit. 5559.
Julianus an. 2. Hic ex xp̃iano paganꝰ effectꝰ
est. 5561. Jouinianus an. 1. Iste iterũ xp̃ianus
effectus est. 5562. Valẽs an. 14. Gotthi here
tici efficiunt. 5576. Gratianus an. 6. Priscillia
nus agnoscit. 5582. Valẽtinianus an. 7. Hi
eronimus in bethleem p̃dicat. 5589. Theo
dosius an. 3. Johannes anachorita claruit.
5592. Archadius an 13. Johãnes chrysosto
mus floruit. 5605. Honorius an. 15. Augusti
nus epũs claruit. 5620. Theodosius an. 27
Nestorius heresiarches extitit. 5647. Marci
anꝰ an. 6. Chalcedonẽsis synodus agit. 5653.
Leo maior ã. 16. Egyptꝰ errore dioscori latrat
5669. Lenon an. 17. Acephaloꝝ heresis ori
ta ẽ. Loipꝰ barnabe aplꝰ ⁊ euãgeliũ mathei re
pertũ est. 5686. Anastasius an. 27. Fulgẽtius
epũs p̃dicat. 5713. Justinus an. 8. Acephalo
rũ heresis abdicat. 5721. Justinianus an. 29
wandali in africa a Belisario extinguuntur.
5760. Justinus an. 13. Armeny fidẽ xp̃i susci
piũt. 5771. Tiberius an. 7. Longobardi ita
liã capiũt. 5778. Mauriciꝰ an. 21. Gotthi ca
tholici effecti sunt. 5799. Focas an. 8. Ro
mani cedunt a persis. 5807. Eraclꝰ an. 27.
Huius q̃nto ⁊ quarto religiosissimi p̃cipis si
seputi in hispania iudei baptizãtur. Residuũ
sexte etatis tpus. soli deo est cognitũ. 5857.

¶ Incipit liber sextus de veteri et nouo testamento. La. I.

Eius testamēti

ideo dicāt · qz veniente nouo cessauit · De quo aplūs meminit dicēs · Vetera transierūt z ecce oia noua facta sunt · Testamētū aūt nouū ideo nūcupāt · qz innouat · Hō eñ illud discūt · nisi hoies renouati ex vetustate p gr̄am · z ptinētes iā ad testamētū nouū · qō ē regnū celoz · Hebrei aūt vet⁹ testamētū esdra auctore iuxta numerū lr̄az suarum in xxij · libus accipiūt · diuidētes eos in tres ordines · legis scz z pphetaz z agiographoz · Prim⁹ ordo legis in ānqz libris accipit · q̄z pmus est breuith qō ē genesis · scōus eleīmoth · qō est exodus · tert⁹ vagecra · qō ē leuitic⁹ · q̄rtus vagedaber · qō ē numer⁹ · q̄ntus elleaddaharim · qō est deutronomiū · his sunt ānqz libi moysi · quos hebrei thorat vocāt · latini legē appellāt · Propne aūt lex appellāt · qz p moysen data ē · Scōus ordo est pphetaz · in q̄ cōtinēt libi octo · q̄z pm⁹ iosue bennun · q̄ latine iesu naue dr̄ scōus sopthim · qō ē iudicū · tert⁹ samuel · q̄ est regū pm⁹ · q̄rtus malachim · q̄ ē regū scōus · q̄ntus esaias · sext⁹ hieremias · septim⁹ ezechiel · octau⁹ tarefra · q̄ dr̄ · xij · pphetaz · q̄ libi qz sibi p breuitate adūcti sūt p vno accipiunt · Tert⁹ ē ordo agiograpoz · id ē scā scribētiū · in q̄ sunt libi nouē quoz pm⁹ iob · scōus psalteriū · tertius masloth · qō ē puerbia salomōis · q̄rtus coeleth qō ē ecclīastes · q̄ntus syrasirim · qō ē cāntica cāticoz · sext⁹ daniel · septim⁹ dabreiam in · qō ē vba dier̄ · h̄ ē paralipomenō · q̄ ē cristomicon q̄ in duos libros diuidit apō grecos z latinos octau⁹ esdras · non⁹ hester · q̄ sil'oēs · v · v · ij · z · ix sūt · xxij · sic supius cōphēsi sunt · Quidaz aūt ruth z cnoth · qō latine dr̄ lamētatio hieremie agiographis adūcūt z · xxiij · volumina testamēti veteris facūt · iuxta · xxiij · seniores q̄ ante ꝓspectū dñi assistūt · Quar⁹ ē apud nos ordo veter⁹ testamēti coz libroz q̄ in canone hebraico nō sūt · Quoz pmus sapiētie liber ē · scōus ecclīastic⁹ · iij · tobie · iij · iudith · v · z · vj · machabeoz · qs licet iudei inter apocrypha sepent · ecclesia tñ xpi int̄ diuinos libros z honorat z p̄dicat · In nouo aūt testamēto duo sunt ordies pm⁹ euāgelic⁹ · in q̄ sūt mathe⁹ · marc⁹ · lucas et iohes · scōus aplicus in quo sūt paulus · i · xiij · epistol' · petr⁹ in duab⁹ · iohes in trib⁹ iacob⁹ z iudas in singlis · act⁹ aplōz z apocalipſ iohis Sūma aūt vtriusq; testamēti trifarie distinguit id ē i historia · in moīb⁹ in allegoria · Rursus ista tria multifarie diuidūt · id ē qd a deo · qd ab angelis vel ab hoīb⁹ gestū dicūq; sit · qd a pphetis nūciatū de xp̄o et corpe ei⁹ · qd de diabolo z mēbris eius · qd de veteri z nouo pl'o · qd de pñti seculo z futuro regno atq; iudicio.

¶ De scptoīb⁹ z vocabul' scōz libroz · La. II

Veteris testamēti fm hebreoz traditionē hi phibēt auctores · Prim⁹ moyses diuine histoie cosmographiā in ānqz voluminib⁹ edidit · qō pētateucū noīat · Pentateucū aūt a ānqz voluminib⁹ dr̄ : Pentateuch eñ grece ānqz · teuce volumē vocāt · Genesis liber inde appellāt · eo q̄ exordiū mūdi z generatio seculi in eo ptineat · Exod⁹ dr̄ exitū ab egypto vel egressuz pl'i isr̄l digerit · z ex ea causa nomē accepit · Leuitic⁹ appellāt eo q̄ leuitarū ministeria z diuersitatē victimaz exeq̄t · totusq; in eo ordo leuiticus annotāt · Numeroz liber vocāt eo q̄ in eo egresse de egypto trib⁹ dinumerāt · z · xl · duaz p heremū māsionū in eo descptio ptinet · Deutronomiū greco sermōe appellāt · qō latine interptāt scōa lex · id ē repetitio z euāgelice legis pfiguratio · q̄ sic ea hz q̄ p̄ora sunt vt tū noua sint oia q̄ in eo replicātur · Iosue liber nomē accepit a iesu filio naue · e⁹ historiā cōtinet · scriptorē xp̄o ei⁹ eundē iosue hebrei asseuerāt · in cui⁹ tertu post iordanis trāsitū regna hostiū sibi uertunt · terra victori pl'o diuidit z p singulas vrbes vicinos mōtes atq; cōfinia eccl'ie celestiscz ir̄m spūalia regna pfigurāt · Iudicū noīat a pncipib⁹ pl'i · q̄ pfuerūt in isr̄l post moysen z iosue añq; dauid z ceteri reges existerēt · Hunc libz̄ z ruth · edidisse credit samuel · Liber samuel eiusdē samuel natiuitatē · z facer doīū z gesta describit · idcirco z ab eo nomen accepit · Et q̄uis hic liber saul et dauid historiā ptineat · vtriq; tñ ad samuel referūt · qz ipse vnxit saul in regnū · ipse dauid in regē futuz · Cui⁹ libi pmā ptē ꝓscripsit idē samuel · sequētia xp̄o ei⁹ vsq; ad calcē scripsit dauid · Malachim liber · pinde appellāt · eo q̄ reges iude z israhelitice gēis · gestaq; ordinē digerat tpm · Malachim eñ hebraice · latine regū interptāt · Hūc libz̄ hieremias pmus in vnū volumē coegit · Hā antea sparsus erat p singuloz regū historias · Paralipomenō grece dr̄ qō nos ptermissoz vel reliq̄z dicere possum⁹ qz ea q̄ in lege vel regū libris · vel omissa vel nō plene relata sunt : in isto sūmatim z breuiter explicāt · Libz̄ iob · q̄dā moysen scripsisse arbitrāt · alij vnū ex pphetis : nōnulli xp̄o eundē iob post plagā sue passiōis scriptorē fuisse existimāt · arbitrātes · vt q̄ certamia spēalis pugne sustinuit ipe nararet q̄s victorias expediūt Principia aūt z fines libi iob apō hebreos · psaica ofone texta sūt : media aūt ipsi⁹ ab eo loco in quo ait : Pereat dies in q̄ natus sū · vsq; ad eū locū · idcirco ego me reprehēdo z ago penitē-

tiã·oĩa heroico metro discurrũt· Psalmoꝝ liber grece psalterĩũ·hebraice nablũ·latine orgaⁿũ dicit· Vocat⁹ aũt liber psalmoꝝ q vno ꝓpheta canẽte psalterĩũ chor⁹ psonãdo resp̃de rit· Titulus aũt in psalmis hebraicus ita est·

quod interp̃tat volumẽ hymnoꝝ· Auctores aũt psalmorũ sũt q ponũt in titulis moyses scz t dauid t salomõ·asaph·ethã t iditũ·t filij chore heman ezraite t rcliquorũ quos esdras vno volumĩe ꝓphẽdit· Oẽs aũt psalmi apud hebreos metrico carmine ꝓstant esse ꝓpositi· Mã i more romãi flacci t greci pindari·nũc alij iãbo currũt·nũc elegiaco psonãt· nũc sapphico nitẽt trimetro vt tretrãetro pedicedẽtes· Salomõ filⁱ⁹ dõ regi⁹ isrl iuxta numerũ vocabulorũ suorũ tria volumĩa edidit·quorũ ꝑm⁹ ẽ hebraice masloth·quẽ greci ꝑabolas latini pũbiorũ noiant·eo q in ipso sub cõparatiõa similitudine figuras x̃boꝝ t imagines vitaꝝ ostẽdent·ipsam aũt veritatẽ ad intelligẽdũ legẽtib⁹ reseruauit· Scõm librũ coeleth vocauit q̃ grece ecclĩasten dicit·latine cõcionatorẽ·eo q sermo ei⁹ nõ specialit ad vnũ sic in ꝙuerbĩs· ꝛ ad vniũsos generalit dirigat·docẽs oĩa que in mũdo sunt caduca esse t breuia· t ob hꝫ minime apetẽda· Tertiũ librũ siraziz ꝓnotauit q̃ in latina lingua vertit cãtica canticoꝝ: vbi p epitalamiũ carmẽ piũctionẽ x̃pi t eccl̃ie mysticẽ canit· Dictũ aũt canticũ cãticoꝝ eo q oĩbus cãticis ꝓferat q̃ in scꝑturis sacris habent·sic q̃ dã in lege dicũt scã·q̃bus maiora sũt scã scoꝝ· Ihoꝝ aũt triũ librorũ carmĩa·hexametris t pẽtametris x̃sibus apud suos cõposita ꝓhibent vt ioseph⁹ t hieronim⁹ scribũt· Esaias euãgelista potⁱ⁹ q̃ ꝓpheta edidit librũ suũ·cui⁹ t omnis textⁱ eloquẽtie ꝙsa mecdit·cãticũ x̃o hexametro t pẽtametro x̃su discurrit·Ihieremias similit edidit librũ suũ cũ threnis suis·q̃s nos lamẽta vocam⁹·eo q in tristiorib⁹ reb⁹ funerib⁹· q̃ adhibeant·in q̃bus q̃druplicẽ diũso metro cõposuit alphabetũ· Quoꝝ duo ꝓma q̃si sapphico metro scripta sunt· q̃ tres x̃siculos q̃ sibi nexi sunt·t ab vna tm̃ lĩa incipiũt·heroicuz cõma ꝓduxit· Tertiũ alphabetũ trimetro scriptũ est·t a ternis lĩis·idẽ terni x̃sus incipiunt· Quartũ alphabetũ sine ꝓmo t scõo habetur· Ezechiel t daniel a viris q̃busdã sapiennibus scripti esse ꝓhibẽt· q̃ ezechiel ꝓncipia t fines multis hẽt obscuritatib⁹ inuoluta· Daniel x̃o claro sermõe regna orbis ꝓnũciat t tpus aduẽtus x̃pi manifestissima ꝑdicatione annotat· Hi sunt q̃tuor ppete q maiores vocant: q̃ p lxta volumĩa ꝓduxerũt· Liber aũt xij· ppetarũ auctoꝝ suoꝝ noĩbus ꝓnotat· q̃ ꝓpterea dicũtur minores· q̃ sermones eoꝝ breues sunt· Hꝫ t cõnexi sibimet inuicẽ in vno volumĩe cõtinent· q̃ noĩa sũt: ioseе·iohel·amos·abdias· ionas·micheas·naũ·abachuc·sophonias·aggeⁱ⁹·zacharias t malachias· Esdre liber auctoris sui titulo ꝓnotat·in cui⁹ textu eiusdẽ esdre neemieq̃ sermones piter ꝓtinent· Hec quãq̃ moueat q vn⁹ esdre õr liber· q̃ scõus tertⁱ⁹ t q̃rtus nõ habent apõ hebreos· ꝛ int apocriphos deputant·Hester libꝝ hestras credit cõ scripslsse·in q̃ ea dẽ regina sub figura ecclie dei x̃pm a seruitute t morte eripuisse scribit· atq̃ interfecto hoste aman q̃ interp̃tat iniq̃tas· dies celebratas in posteros mittit· Liber sapiẽtie apud hebreos nusq̃ ẽ· vñ t ipse titul⁹ grecã magis eloquẽtiã redolet· Ihũc iudei philonis esse affirmãt·q̃ pinde sapiẽtie noiat·quia in eo x̃pi aducnt⁹ q̃ est sapia patris t passio ei⁹ eui dẽter exp̃mit· Libꝝ aũt ecclĩasticũ certissime iesus filius syrach hierosolymita nepos iesu sacerdotis magni cõposuit·cui⁹ meminit t zacharias q̃ liber apud latinos ꝓpe eloquij sititu dinẽ salomonis titulo ꝓnotat· Dicit⁹ aũt ecclĩastic⁹ eo q de toti⁹ ecclie disciplina religioseq̃ cõuersatõis magna cura t rõne sit edit⁹· Ihic liber apud hebreos repit· sed int apocriphos habet· Judith x̃o t thobias siue machabeoꝝ libri·q̃ bus auctoꝝ⁹ scripti sint minime ꝓstat·Habẽt aũt vocabula ex eoꝝ noĩbus q̃ gesta scribunt· Quattuoꝝ libros euãgelioꝝ q̃tuoꝝ euãgeliste singulariꝫ cõscripserũt· Prim⁹ mathe⁹ cõscripsit euãgelium hꝫ hebraicis et sermonib⁹ in iudea·inimãs euãgeliz arc ab hũana x̃pi natiuitate·dicẽs: Liber generatiõis ihu x̃pi filij dauid filij abrahã·significãs descẽdisse corꝑaliter ex semine patriarchaꝝ x̃pm·sic ꝓmissum erat in ꝓpheti⁹ p spm̃ scm̃· Scõus marc⁹ plen⁹ spũ sancto scripsit euãgeliũ x̃pi·cloco greco in italia·secũ⁹ petrũ vt discipul⁹· Is initũ a spũ ꝓpheta li fecat·dicẽs· Vox damãtis in deserto parate viã dñi·t reliq̃·vt oñderet x̃pm post assumptõnẽ carnis·euãgeliũ ꝑdicasse in mũdo· Ipse cũ x̃pus t ꝓpheta dic⁹ est·sic scriptũ ẽ: Et ꝓphetã in gẽtibus posui te· Tertⁱ⁹ lucas int omes euãgelistas greca sermõis eruditissim⁹ q̃pe vt medic⁹ in grecia euãgelium scripsit theophilo epõ·initiãs a sacerdotali spũ dicẽs: Fuit in diebⁿ herodis regis iudee sacerdos q̃dã nomie zacharias·vt manifestaret x̃pm post natiuitatẽ carnis t ꝑdicationẽ euãgelij hostiã fuisse effectũ ꝓ salute mũdi· Ipse em̃ sacerdos de q̃ dictũ ẽ in psalmis: Tu es sacerdos in eternũ sm̃ ordinẽ melchisedech· Vbi em̃ x̃pus aduenit· sacerdotiuz iudeoꝝ obmutuit· lex t ꝓpheta cessauit· Quartⁱ⁹ iohãnes scripsit euãgeliũ vltim⁹ in asia·incipiẽs a x̃bo· vt oñderet eundẽ saluatorẽ q̃ ꝓ nob dignat⁹ est nasci t pati·ipm̃ añ secula dei verbuz esse·ipm̃ a celo venisse·et

post mortē iterum ad celum remeasse. Ibi sunt ⁊tuor euāgeliste ꝗs p ezechielē spūs scūs significauit in ⁊tuor aialib⁹. Propterea aūt ⁊tuor aialia. q; p ⁊tuor mūdi ptes fides xp̄iane religiōis. eox p̄dicatōe dissemiata ē. Aialia aūt dicta sunt. qm̄ ppt aiam hois p eos p̄dicat euāgeliū xp̄i. Mā ⁊ oculis plena erāt int⁹ ⁊ foris. qm̄ p̄uidēt ea euāgelia q̄ dicta sunt a ꝓphetis ⁊ q; pmiserāt in p̄ox tpe. Crura aūt eox recta. q; nihil prauū in euāgelijs est. Et alas senas tegētes crura ⁊ facies suas. reuelata sunt cm̄ q̄ tegebāt in aduētu xp̄i. Euāgeliū aūt interp̄tatur bona annūciatio. Grece cm̄ eu bonū. āgeliū ox annūciatio. vñ ⁊ angel⁹ nūcius ox. Paulus ap̄lus scripsit ep̄las. xiij. e q̄b⁹ nouē septē ecclijs scripsit. reliqs discipulis suis. timotheo tito. ⁊ philomoni. Ad hebreos aūt ep̄la a plerisq; latinis ei⁹ cē incerta ē. ppt dissonātiā sermonis. eandēq; alij barnabā ꝓscripsisse. alij a clemēte scriptā fuisse suspicāt. Petr⁹ scp̄sit duas nois sui ep̄las q̄ canōice tōo noiant. q; nō vni⁹ tñ pl'o vel auitatis. sz vnūsis gētib⁹ generaliter scripte sunt. Jacob⁹ ⁊ iohannes ⁊ iudas suas scripserūt ep̄las. Act⁹ ap̄lox p̄mordia fidei xp̄iane in gētib⁹ ⁊ nascētis ecclie historiaz digerit. Actuū ap̄lox scriptorē lucā esse cōstat euāgelistā: in q̄ ope nascētis ecclie infantia texitur ⁊ ap̄lox historia cōtinet. Vlī ⁊ act⁹ ap̄lox ox. Apocalypsin libr⁹ iohes euāgelista scripsit eo tpe quo ob cuāgelij p̄dicationem in insula pathmos tradit relegat⁹. Apocalypsis aūt ex greco in latinū reuelatio interp̄tat⁹. Reuelatio cm̄ ox manifestatio eox q̄ absc̄dita erāt. iuxta q̄d ⁊ ipse iohes dicit: Apocalypsin ihu xp̄i q̄ dedit illi de⁹ palā facere seruis suis. Ibi sūt scriptores sacrorū librorū q; p spm̄ scm̄ loquentes ad eruditionē nr̄am ⁊ p̄cepta viuēdi ⁊ credēdi regulā cōscripserūt. Preter hec alia volumina apocrypha nūcupant. Apocrypha aūt dcā id ē secreta. q; in dubiū venūt. Est cm̄ eorū occulta origo. nec patet patrib⁹ a q̄bus vsq; ad nos auctoritas veracū scripturarū certissima ⁊ notissima successiōe puenit. In his apocryphis. ⁊ si inueniāt aliq̄ veritas. tñ ppt mixta falsa nulla ē in eis canonica auctoritas q̄ recte a pudētib⁹ iudicant nō ee eoz credēda q̄bus ascribunt. Mā multa ⁊ sub noib⁹ ꝓphetarū ⁊ recētioza sub noib⁹ ap̄lox ab hereticis pferūt q̄ oia sub nōe apocryphox auctoritate canonica diligēti examinatōe remota sunt.

¶ De bibliothecis. La. III.

b Bliotheca a greco nomē accepit. eo q; ibi recōdant libri. Mā biblio libroz theca repositio interp̄tat. Bibliothecā veteris testamēti esdras scriba post incēsaz legē a chaldeis duz iudei regressi fuissent in irlm. diuino afflatus spū repauit. cūctaq; legis ac ꝓphetaz volumina q̄ fuerūt a gētib⁹ corrupta correxit. totūq; vet⁹ testamētū in. xxij. libros ꝓstituit. vt tot libi essent in lege quot habebant ⁊ littere. Apud grecos aūt bibliothecā p̄m⁹ instituit se Pisistrat⁹ credit athenīēsiū tyrann⁹. quā deiceps ab athenīēsib⁹ auctā. Xerxes incēsā athenis euexit in ꝑsas: lōgoq; post tpe Seleuc⁹ nicanoz rursus in greciā retulit. Hinc studiū regib⁹ vbibusq; ceteriscq; natū ē cōpandi volumina diuīsarū gentiū. ⁊ p interp̄tes in grecā liguā vertēdi. Dehinc magn⁹ Alexāder vel successores ei⁹ instruēdis oim librox bibliothecis animū intēderūt. marie Ptolome⁹ cognomēto philadelph⁹. ois l'rature sagacissim⁹. cū studio bibliothecarū Pisistratū emularet. nō solū gentiū scripturas. sz etiā et diuinas l'as in bibliothecā suā cōtulit. Mā. lxx. milia librox hui⁹ temporis⁹ alexandrie inuenta sunt.

¶ De interp̄tibus. La. IIII

h Je etiā ⁊ ab eleazaro pōtifice petens scripturas veteris testamēti. in grecaz vocē ex hebraica lingua p septuagita interp̄tes trāsferre curauit. q̄s in alexādrina bibliotheca habuit. Sic̄dē singli in singlis cellul' sepatim ita oia p spm̄ scm̄ interp̄tati sunt. vt nihil in alic⁹ eox codice inuētū eēt qō in ceteris vel in verboz ordie discreparet. Fuerūt ⁊ alij interp̄tes. q; ex hebraica lingua in grecū sacra eloq̄a trāstulerūt. sic̄ aq̄la. simmach⁹ ⁊ theodocion. sic̄ etiā ⁊ vulgar' illa interp̄tatio cui⁹ auctor nō apparet. ⁊ ob h̄ sine noie interp̄tis q̄rta editio nūcupat. Preterea sextā ⁊ septimā editionē Origenes miro laboze reperit. ⁊ cū ceteris editionib⁹ ꝓposuit. Presbiter q̄q; hieronim⁹ trium linguaz peritus. ex hebreo in latinū eloquiz casdē scripturas puertit eloquēterq; trāstulit. Cui⁹ interp̄tatio merito ceteris anteferf. Mā est ⁊ vboz tenacior. ⁊ pspicuitate sentētie clarior atq; vtpote xp̄iana interp̄tatio verior.

¶ De eo q̄ p̄mū roma libros aduexit. La. V

r Ome p̄m⁹ librox copiā aduexit Emili⁹ paul⁹. perse macedonū rege deuicto. deinde Lucull⁹ e pōtica p̄da. Post hos cesar dedit marco varroni negociū causa marie bibliothece ꝓstruēde. Primū aūt rome bibliothecas publicauit Pollio grecas sil' atq; latinas additis auctox imaginib⁹ in atrio q̄ de manubijs magnificētissimū instruxerat.

¶ Qui apd nos biblio thecas instituerit. L. VI

a Pud nos q̄q; Pamphilus martyr. cuius vitā eusebi⁹ cesariēsis conscripsit: Pisistratū in sacre bibliothece studio p̄mus adeq̄re cōtēdit. Hic em̄ in bibliotheca sua ꝓpe xxx. voluminū milia habuit. Hyeronim⁹ q̄q; ac Gennadi⁹ ecclīasticos scriptores to

to ordĕ q̄rētes ordine psecuti sunt. eozūq; studia in vno volumis indiculo ꝓhenderūt.

¶ Qui multa scripserūt. La. VII

m Arcus terētius varro apō latinos innumerabiles libros scripsit. Apō grecos q̄ caliter⁹ muris attollūt laudib⁹ q̄ tātos libros edidit quātos q̄sq; nr̄m alienos scribere, ppria manu vix possit. De nr̄is q̄ apō grecos Origines in scripturarū labore tā grecos q̄ latinos operū suozū numeros superauit. De nicq; hyeronim⁹ sex milia librozū ei⁹ legisse fatet. librozū tī oīm studia Augustin⁹ ingenio vī sæcula sua vicit. Mā tāta scripsit vt dieb⁹ ac noctib⁹ nō solū scribere libros ei⁹ quisquam. sed nec legere quidem occurrat.

¶ De generibus opusculozū. La. VIII.

o Pusculozū genera sunt tria. Primum gen⁹ excerpta sunt. q̄ grece scholia nūcupant in qb⁹ ea q̄ videnť obscura vī difficilia. sūmatim ac breuiter pstringūť. Secūm gen⁹ omelie sūt. qs latini verbū appellāt q̄ pferunť in pl̄is. Tertiuz tomi. qs nos libros vel volumina nūcupam⁹. Omelie aūt ad vulgus loquūtur. tomi xō. id est libri maiozis sunt disputatōis. Dialogus ē collatio duozū vel pluriū. quē latini sermonē dicūt. Nam qs greci dialogos vocāt. nos sermones vocam⁹. Sermo aūt dict⁹ q; inter vtrūq; seriť. Esi t in virgilio: multa inter se serebāt. Tractat⁹ ē vnius rei multiplex expositio eo q; trahat sensum in multa sentiendi cōtrectādo secū. Differt autē sermo. tractat⁹ t xbū. Sermo eñ altera eget pson̄a. tractat⁹ spēaliter ad seipsum est. verbū aūt ad oēs. Esi t dr: Verbū fecat ad pl̄m. Lō mētaria dcā q̄si cū mēte. Sūt eñ interptatōes vt cōmenta iuris. pmēta euāgelij. Mā quicqd breuiter cōponiť cōmentariū dr: qō xo elōgatur expositio noiať. Apologeticū ē excusatio in quo solēt qdā accusantib⁹ rñdere. In defēsiōe eñ aut negatōe sola positū ē. t est nomē grecū. Panegyricū est licētiosum t lasciuiosū genus dicēdi in laudibus regū in cui⁹ cōpositiōe hoies multis mēdacijs adulāť. Qō malū a grecis exortū ē: quozū leuitas instructa dicēdi facultate t copia incredibili multas mēdaciozū nebulas susciauit. Fastozū libri sūt. in q̄bus reges vel cōsules scribunť. a fascib⁹ dictis. id est potestatib⁹. Esi t Ouidij libri fastozum dicūť. q; de regib⁹ t cōsulib⁹ editi sunt. Proemiū ē initiū dicēdi. Sūt eñ premia ꝓncipia librozū q̄ añ cause narrationem ad instruēdas audiēnū aures coaptāť. cui⁹ nomē plerisq; latinitatis periti sine trāslatiōe posuerūt. Hoc āt vocabulū apō nos interptatū. pfatio nūcupať q̄si ploquio. Precepta sunt q̄ aut qd faciēduz aut qd nō faciēdū sit docēt. Quid faciēdū. vt dilige dñm deū tuū. t honora patrē tuū t matrē tuā. Quid nō faciēdū. vt nō mechaberis. nō furtū faces. Similiter t gētiliū ꝓcepta vel iubēt vel vetāt. Jubēt faciēdū. vt nud⁹ ara. sere nudus. Uetāt vt neue inter vites cozylū sere. neue flagella sūma pete. Prim⁹ aūt ꝓcepta apud hebreos moyses scripsit. apō latinos martius vates pm⁹ ꝓcepta ꝓposuit. Ex qb⁹ ē illō postrem⁹ dicas. pmus taceas. Parabole t pbleumata noīb⁹ suis indicāt alti⁹ se pscrutari optere. Parabola q̄pe alicui⁹ rei similitudinē p se gent. qō licz sit vocabulū grecū. iā tī p latio vsurpať. Et notū ē q; in pabolis q̄ dicūť p rez similitudines reb⁹ de qbus agiť ꝓponť. Problemata aūt q̄ latine appellāť ꝓpositiōes. qstiōes sūt habentes aliq̄d qō disputatōe soluēdū sit. Questio aūt est qsitio cū qrit an sit. an qd sit. an quale sit. Argumētū xo dictū q̄si argutū. vī q; sit argute inuētū ad ꝓbādas res. Epistola ꝓpe grece vocāť: qō interptať latine missa. Stola eñ siue stoli. missa vel missi. Ante charte t mēbranorū vsum in dolatis ex ligno cōdi cillis epistolarū eloqa scribebanť. Unde t pretitozes carū tabellarios vocauerūt.

¶ De ceris. La. IX.

c Ere lfax materies puuloz nutrices. ipse dant ingeniū pueris pmozdia sensus. q̄rū studiū pmi greci tradidisse produnť. Greci eñ t tusca. pmū ferro in ceris scripserūt. postea romāi iusserūt ne graphiū ferreū qs haberet. Esi t apō scribas dicebať: Leraz ferro ne cedito. Postea institutū ē vt cerā ossib⁹ scriberēt sicut indicat atta. in satyra dicēs: Uerta mus vomerē in cerā mucroneq; arem⁹ osseo. Graphiū aūt grece. latine scriptozium dicitur. Nam graphi scriptura dicitur.

¶ De chartis. La. X.

c Hartarū vsum pmū egipt⁹ ministrauit ceptū apō memphiticā vbē. Abēphis eñ ciuitas egyptioz ē vbi carthe vsus inuētus ē pmū. sic ait Lucan⁹. Cōficitur bibula mēphitis cartha papyro. Bibulā aūt papyrū dixit. q; hūorem bibat. Charta aūt dicta q; carptum papyri tegmē decerptū glutinať. Cui⁹ genera q̄plura sunt. Prima t capua augustea regia. maiozis forme. in honorē Octauiani augusti appellata. Scōa libyana ob honorē libye puincie. Tertia hieratica dicta eo q; ad sacros libros eligebať. sillis augustee sed subcolorata. Quarta teneonca a loco alexādrie q̄ ita vocatur vbi fiebat. Quinta saltica ab opido salo. Sexta corneliana a Cornelio gallo pfecto egypti pmū cōfecta. Septima emporitica q; ea merces inuoluūť cū sūt scripturi⁹ min⁹ idonea.

¶ De pergamenis. La. XI

p Ergameni reges cū charta indigerēt

membrana p̄mi excogitauerūt. Uñ ⁊ ꝑgemenaꝝ nomen hucusq; tradente posteritate sibi seruatum est. Hec ⁊ mēbrana dicūtur. quia ex membris pecudū detrahūtur. Fiebant eñ primū coloris lutei. id est crocei. Postea vero rome candida mēbrana reperta sunt. ꝙ apparuit inhabile esse. ꝙ ⁊ facile sordescant. aciemq; legentium ledant: cum peritiores architecti neq; aurea lacunaria ponenda in bibliothecis putent. neq; pauimenta alia q̄ carysteo marmore. ꝙ auri vulgor hebetat. ⁊ carysti viriditas reficiat oculos. Nam ⁊ qui nūmulariā discunt. denarioꝝ formis in myrteos pannos subijciunt. ⁊ gemmarū sculptores. scarabeoꝝ terga q̄bus nihil est viridius subinde respiciunt. ⁊ pictores idem faciunt. vt laborē visus coꝝ viriditate recreent. Membrana autem aut candida aut lutea aut purpurea sunt. Candita naturaliter existunt. Luteū membranū bicolor est. qd̄ a confectore vna tingitur parte id est crocatur de quo Persius. Jam liber ⁊ positis. bicolor membrana capillis. Purpurea vero inficiunt̄ colore purpureo in quibus aurum ⁊ argentū liquescens patescat in litteris.

¶ De libris cōficiendis. Ca. XII.

q Uedam genera libroꝝ apud gentiles certis modulis conficiebant̄. breuiore forma carmina atq; epistole. At vero historie maiore modulo scribebant̄. ⁊ non solū in charta vel membranis sed etiam ⁊ in momētis elephantinis textilibusq; maluarū foliis atq; palmarū. Cuius generis Cinna sic meminit. Hec tibi areteis multū inuigilata lucernis Carmina. quis ignes nouimus aereos. Leuis in aridulo malue descp̄ta libello. Prusiaca vexi munera nauicula. Circūcidi libros sicilie primuz increbuit. Nam initio punicabantur. vnd̄ et Catullus ait. Cui dono lepidum nouū libellum. arido modo pumice expolitum.

¶ De libroꝝ vocabulis. Ca. XIII.

c Odex multoꝝ libroꝝ est. liber vnius voluminis. Et dictus codex ꝑ translationem a codicibus arboꝝ seu vitium quasi caudex ꝙ in se multitudinē libroꝝ quasi ramoꝝ contineat. Volumen liber est a voluēdo dictus. sicut apud hebreos volumina legis volumina ꝓphetarum. Liber est interior tunica corticis que ligno coheret. in qua antiq̄ scribebant. de quo Virgilius sic. alta liber aret in vlmo. Unde ⁊ liber dicitur in quo scribimus. quia ante vsum charthe vel membranarum de libris arboꝝ volumina fiebant. id est compaginabantur. Unde ⁊ scriptores a libris arboꝝ librarios vocauerunt.

¶ De librarijs ⁊ coꝝ instrumētis. Ca. XIIII

l Ibrarios constat ante bibliopolas dictos. Librum enim biblū vocant. Librarij autem idem et antiquarij vocātur. sed librarij sunt qui ⁊ noua et vetera scribunt. antiquarij qui tantūmodo vetera. vnde et nomen sumpserunt. A scribendo aut scriba nomen accepit. officium exprimens vocabuli qualitate. Instrumenta scribe. calamus ⁊ penna. Ex his enim verba paginis infiguntur. sz calamus arboris est. penna auis. cuius acumē in duo diuiditur. in toto corpore vnitate seruata. credo propter mysterium. vt in duobus apicibus vetus ⁊ nouum testamentum signaret̄. quibus exprimitur verbi sacramentum sanguine passionis effusum. Dictus autem calam⁹ ꝙ liquorem ponat. vnde ⁊ apud nautas calare ponere dicitur. Penna autem a pendendo vocata id est volando. Est eñ vt diximus auium. Folia autem librorum appellata. siue ex similitudine foliorum arboruz: seu quia ex follibus fiūt. id ē ex pellibus que de occisis pecudibus detrahi solent. cuius partes pagine dicūtur. eo ꝙ sibi inuicem compingantur. Versus autem vulgo vocati. quia sic scribebant antiq̄ sicut aratur terra. A siniastra eñ ad dextram primū deducebant stilum. deinde conuertebātur ab inferiore. rursus ad dextram versus q̄s et hodie rustici versus vocant. Scheda est qd̄ adhuc emendatur. ⁊ necdum in libris redactum est. et est nomen grecum. sic̄ et tomus.

¶ De canonibus euangelioꝝ. Ca. XV.

c Anones euangeliorum Ammonius alexandrie episcopus primus excogitauit. quē postea Eusebius cesariēsis secutus plenius cōposuit. Qui ideo facti sunt vt per eos inuenire ⁊ scire possemus qui reliq̄rum euangelistarum similia aut propria dixerunt. Sunt autem numero decem. quorū primus cōtinet numeros in quibus quattuor eadem dixerunt: matheus. marcus. lucas ⁊ iohānes. Secūdus in quibus tres. matheus. marcus. lucas. Tertius in quibus tres: matheus. lucas et iohannes. Quartus in quibus tres: matheus marcus iohannes. Quintus in quibus duo: matheus. lucas. Sextus in quibus duo: matheus. marcus. Sexptimus in quib⁹ duo: matheus. iohannes. Octauus in quib⁹ duo: lucas. marcus. Nonus in quibus duo. lucas. iohannes. Decimus in quibus singuli eorum propria quedam dixerunt: quorum expositio hec est. Per singulos eñ euangelistas numerus quidam capitulis affixus adiacet. q̄bus numeris subdita est era quedam. minino notata que indicat in quotto canone positus sit numerus cui subiecta est era verbi gratia:

Si est era ꝑma in ꝑmo canone·si scḋa in scḋo·si tertia in tertio·t sic ꝙ ordinē vsq; ad decimū ꝙuenies·Si igitur apto quolibet euāgelio placuerit scire q̄ reliquoꝝ euāgelistaꝝ silia dixerit· assumes adiacentē numerū capituli·t req̄res ipsum numerū in suo canone quē indicat·ibiq; inuenies q̄ t q̄d dixerūt·t ita demū in corpore inq̄sita loca que ex ipsis numeris indicātur ꝙ singla euāgelia·de eisdē dixisse iuenies·

¶ De canonibus concilioꝝ La·XVI

c Anon aūt grece latine regula nuncupat·Regula aūt dicta q̄ recte ducat· nec aliq̄s alioꝝsum trahit·Alij dixerūt regulā dictā vel q̄ regat·vel q̄ normā recte viuendi ꝓbeat·vel q̄ distoꝝ prauūq; q̄d corrigat·Canones aūt generaliū cōciliorꝝ a tribus cōstantini ceperūt· In ꝑcedentibus nanq; annis ꝑsecutione feruēte·do cēdarū plebiū minime dabat facultas·Inde xp̄ianitas in diūsas hereses scissa est·q; nō erat licentia epis in vnū ꝙuenire nisi tpe supradicti impatoris·Ipe em̄ dedit facultatē xp̄ianis libere cōgregari·Sub hoc etiā sancti patres in cōsilio niceno de oīi orbe terraꝝ cōuenientes iuxta fidē euāgelicā et aplicā·scōm post aplos symbolū tradiderūt· Inter cetera aūt cōcilia q̄tuoꝝ esse scimus venerabiles sinodos q̄ totā ꝑncipaliter fidē complectunt·q̄si quatuoꝝ euāgelia·vel totidē paradisi flumina·Iharꝝ ꝑma nicena synodus·ccc xviij·epoꝝ cōstātino augusto impāte pacta est Jn qua arriane pfidie cōdēnata blasphemaquā de inequalitate sancte trinitatis idē arri⁹ asserebat ꝓsubstātialē deo patri deū filiū eadē scā sinodus ꝙ symbolū ōfinuit· Scḋa synod⁹ ·c·l· patrū sub theodosio senioꝛe cōstantinopoli cōgregata est que macedoniū spm̄ scm̄ deuz esse negantē cōdemnans·cōsubstantialē patri t filio spm̄ scm̄ demōstrauit·dans symboli forma quā tota grecoꝝ et latinoꝝ cōfessio in ecclesijs ꝑdicat·Tertia synodus ephesina ꝑma ducentoꝝ epoꝝ sub iuniore theodosio augusto edita est·q̄ nestoriū duas psonas in xp̄o asserētē iusto anathemate cōdēnauit· ostēdēs manere in duab⁹ naturl vnā dñi nr̄i ihu xp̄i psonā·Quarta synod⁹ calcedonēs·d·c·xxx sacerdotū sub martiano ꝑncipe habita est in q̄ eutices cōstantinopolitanū abbatē verbi dei t carnus vnā naturā ꝓnūciantē·t ei⁹ defensoꝛē dioscoꝝ quondā alexādrinū epm̄·t ipm̄ rursū nestoriū cū reliq̄s hereticis vna patꝝ sn̄ia ꝑdamnauit ꝑdicās eadē synod⁹·xp̄m dñm de xgine sic natū·vt in eo substātia diuine t hūane ꝓfite amur nature·Hec sūt q̄tuoꝝ synodi ꝑncipales fidei doctrinā plenissime ꝑdicātes· Iz t si q̄ sūt cōcilia q̄ scī pres spū dei pleni sanxerūt·p⁹ istaꝝ q̄tuoꝛ auctoritatē·oī manēt stabilita vigore·q̄ rū gesta in h̄ ope ꝑdita ꝓtenēs·Synodū aūt ex greco interptari comitatu vl cetū·Cōciliū vo nomē tractū ex more romano·Tpe em̄ q̄ cāe agebant·ꝙueniebāt oēs i vnū·cōiq; intētōe tractabāt·Vn̄ t cōciliū a cōi intētōe dcm̄ q̄si cōsiliū· Mā cilia oculoꝝ sunt·vn̄ t cōsiliū·id est cōsiliū d·in·l·litterā transeūte·Cet⁹ vo cōuent⁹ est vel ꝙgregatio a cocūdo·id ē ꝙueniēdo in vnū vn̄ t cōuētus ē nūcupat⁹·sic̄ a cōuentu cetus uta t cōciliū a societate multoꝝ in vnū·

¶ De cyclo pascali· La·XVII·

p Ascalem cyclū hipolytus episcopus tempoꝛibus alexandri impatoris primus ꝓscripsit·Post quē probatissimi auctores eusebius cesarensis·theophilus alexandrin⁹ prosper q̄ natione aquiranus atq; victoꝛinus amplificatis eiusdem festiuitatis rationibus· multiplices circulos ediderunt·Luius quidē rationem beatissimus Cyrillus alexandrie vrbis episcopus in nonaginta quinq; annos·p q̄nquies decēnouies calculans·quotto kalendas vel luna debeat pascalis solēnitas celebrari summa brcuitate notauit·Cyclus autem vocatus eo q̄ in orbe digestus sit·t quasi in circulo dispositum ordinem complectat̄ annoꝝ sine varietate t sine vlla arte·Vnde factum est vt cuiusq; materie carmina simplici formitate facta·cyclica vocarentur·Vnc et latine cyclus dictum q̄ ordinem habeat stratum annoꝝ·

	ꝑmus cyclus·		Luna·
B	c·ij·idus	aprilis	xx·
	c·vj·kal·	aprilis	xxj·
	E·xvj·kal·	maij	xvij·
	c·vj idus	aprilis	xx·
B	c·ix·kal·	aprilis	xv·
	E·ij·idus	aprilis	xvj·
	c·ij·noñ·	aprilis	xix·
	E·viij·kal·	maij	xx·
B	c·v·idus	aprilis	xv·
	c·ij·kal·	aprilis·	xviij·
	E·xij·kal·	maij	xix·
	c·noñ·	aprilis	xv·
B	c·v·kal·	aprilis	xvij·
	E·xvj·kal·	maij	xviij·
	c·vj·idus	aprilis	xij·
	c·ix·kal·	aprilis·	xvij·
B	c·idus	aprilis	xvij·
	c·ij·noñ	aprilis	xx·
	E·viij·kal·	maij·	xxj
	Secundus cyclus·		
	c·v·idus·	aprilis·	xviij·
B	c·ij·kal·	aprilis·	xx·
	E·xij·kal·	maij	xxj·

	c·noñ	aprilis	xvij
	c·v·kal	aprilis	xx·
B	E·xvj·kal	maij	xx
	c·kal	aprilis	xvj·
	E·xj·kal	maij·	xvij·
	c·idus	aprilis	xx
B	c·v·kal	aprilis	xv·
	E·xv·kal	maij	xvj·
	c·v·idus	aprilis	xix
	c·viij·kal·	aprilis	xv
B	E·idus	aprilis	xv·
	c·noñ	aprilis	xviij
	c·v·kal	aprilis	xxj
	E·iiij·idus	aprilis	xv
B	c·kal	aprilis	xvij
	E·xj·kal	maij	xviij·

Tertius cyclus

	c·viij·idus	aprilis	xv·
	c·iiij·kal	aprilis	xviij·
B	E·xv·kal	maij	xviij·
	c·v·idus	aprilis	xxj
	c·vnj·kal	aprilis	xvij·
	E·xviij·kal·	maij	xvnj
B	c·noñ	aprilis	xx·
	E·vij·kal	maij	xxj
	c·inj·idus	aprilis	xvij
	c·iiij·noñ	aprilis	xx·
B	E·xj·kal	maij	xx
	c·viij·idus	aprilis	xvj
	c·iiij·kal	aprilis	xix
	E·xiiij·kal	maij	xx·
B	c·iiij·noñ	aprilis	xv
	c·viij·kal·	aprilis	xviij
	E·xviij·kal	maij	xix
	c·iij·kal	aprilis	xv·
B	E·xiiij·kal	maij	xv

Quartus cyclus

	c·iij·idus·	aprilis	xix
	c·vij·kal	aprilis	xv
	E·xvij·kal	maij	xvj
B	c·viij·idus	aprilis	xviij
	c·iiij·kal	aprilis	xxj
	E·iij·idus·	aprilis	xv
	c·iij·noñ	aprilis	xviij
B	E·x·kal	maij	xviij
	c·xviij·kal·	maij	xxj
	c·iij·kal	aprilis	xvij
	E·xiij·kal	maij	xviij
B	c·iiij·idus	aprilis	xx
	c·vij·kal	aprilis	xvj
	E·xvij·kal	maij	xvij·
	c·vij·idus	aprilis	xx
B	c·xj·kal·	aprilis	xv
	E·iij·idus	aprilis	xvj
	c·iij·noñ	aprilis	xix
	E·ix·kal	maij	xx

Quintus cyclus

B	c·vij·idus	aprilis	xvj·
	c·iij·kal·	aprilis	xix
	E·xiij·kal	maij	xx
	c·ij·noñ	aprilis	xvj
B	c·vij·kal	aprilis	xvij
	E·xvij·kal	maij	xix
	c·ij·kal	aprilis	xv·
	E·xij·kal	maij	xvj
B	c·iij·idus	aprilis	xviij
	c·iij·noñ	aprilis	xxj
	E·xvj·kal	maij	xv
	c·vj·idus	aprilis	xviij
B	c·iij·kal	aprilis	xx
	E·xiij·kal	maij	xxj
	c·ij·noñ	aprilis	xvij·
	c·vj·kal·	aprilis	xx
B	c·xvij·kal	maij	xx·
	c·ij·kal	aprilis	xvj
	E·xij·kal	maij	xvij

Conditõne mũdi vsq; ad hũc nouissimum cyclũ ꝯputant̃ ãni·5920·Pꝰ cuius expletõem ad p̃mum exordium recurrẽdum est· Antiq̃tus eccĩa pasca·xnij·luna cũ iudeis celebrabat quocunq; die occurreret· Quẽ ritũ sancti patres in nicena synodo ꝓhibuerunt·cõstituẽtes nõ solã lunã pascalẽ ⁊ mẽsem inq̃rere·sed etiã ⁊ diẽ r̃surrectõis dñice obseruare·⁊ ob hoc pasca a·xnij·luna vsq; ad·xxj extẽderũt vt dies dñicus nõ omitteret̃· Pasce aũt vocabulũ ñ grecũ ſz hebraicũ est·nec a passione·qm̃ pascin grece d̃r pati·sed a transitu hebreo v̄bo pasca appellatũ est·eo q̃ tunc ꝓpl's dei ex egypto trãsierit·Vñ ⁊ in euãgelio cũ vidissz inq̃t iesus quia venit hora vt trãsiret d̃ mundo ad prẽm·Cuius nox ideo ꝑuigil ducit̃ ꝓpt̃ aduẽtum regis ac dñi nostri·vt tp̃s resurrectõnis eius nos nõ dormiẽtes sed vigilãtes inueniat· cuius noctis duplex rõ est·siue q̃ in eadẽ tunc vitã recepit cũ passus est·sine q̃ postea eadẽ hora qua resurrexit ad iudicãdum vẽturus ẽ·Eo aũt modo agimus pasca vt nõ solũ mortẽ ⁊ resurrectõem xp̃i in memoriã reuocemus· ſz etiã cetera que circa eum attestãtur ad sacramẽtorũ significatõem inspiciamus· Propter initiũ em̃ noue vite ⁊ ꝓpter nouum hoĩem quẽ iubemur induere ⁊ exuere veterẽ expurgamus vetus fermentũ·vt simus noua cõspersio·qm̃ pasca nostrum immolatus est xp̃s· Propter hãc ergo vite nouitatẽ p̃mꝰ mẽsis nouoꝝ ĩ ãni mẽsibꝰ celebratõi pascali mystice attribut̃ ẽ· Qi v̄o tertie hebdoma die pasca celebrat̃·id ẽ q̃ dies occurrit a q̃ntadecima luna vsq; in vicesimã primã h̃ significat·qꝛ in toto tp̃e secli·qd̃ septẽario dieꝝ

numero agit. nūc tertiū tēpus hoc in sacramēto apparuit. Primū cū ips est ad legē. scōm ib lege. tertiū sub gratia. vbi iā manifestatū ē sacramentū pus occultū in pphetico enigmate. Jō et ppter hec tria seculi tempa resurrectō dñi tri duana ē. Vo a quartadecima luna vsq ad xxj. p dies. vij. pascalis dies queri. hoc fit prop ipm numez septenariū: quo vniuersitatis significatō sepe figurat. q etiā ipsi eccie tribuitur. pp ter instar vniuersitatis. vnō t iohānes apls in apocalipsi ad septē scribit eccias Eccia vero in ista adhuc mortalitate carnis cōstituta. ppt ipsam mutabilitatē lune noie in scripturis significatur. Varia āt obseruātia opinionū pascalis festiuitatis interdū errorē gignit. Latini nāq a. iij. non. martias vsq i. iij. non. aplis pmi mēsis lunā inchūt. t si. xv. luna die dñico pueneri in alio die dñico pasca ptrahūt. Greci pmi mēsis lunā ab. viij. idus martias vsq in diem non apt obfuāt. t si. xv. luna die dñico incurrerit scīm pasca celebrāt. Hmōi ergo dissensio iter vtroq pascalē regulā turbat. Cōmūis annus ōr qui. xij. tm lunatōes hoc est dies. cclxxij habet. Dictus aūt pmūis. q: sepe duo ita cōiūcti incedūt: vt inuicem se in pascali solēnitate se quant. Nam embolismus ānus est semp solus Embolismus ānus est qui. xiij. mēses lunares id ē. ccclxxij. dies habere mōstratur. Jpe ē ān sancto Aoysi dinitus reuelatus. in quo iubē tur hi qui lōgius habitāt: in scō mense pasca celebrare. Embolismus autē nomen grecū est: quod interpt latine supaugmentum: eo q expleat numez annoz pmunū: quibus. xj. lunares dies deesse cernūtur. Embolismi aūt anni t pmunes sic inueniūtur. Si ēm a. xiij. lūa pasce pcedentis vsq ad. xiij. sequentē. cccl xiij dies fuerint: emboliſmalis ānus est. cccl xij. cōmunis. Bissextus ē post annos. xij. vnus dies adiectus. Cresat cū per singulos annos quarta pars assis. At vbi quarto āno assem compleuerit. bissextilem ānum facit. Dictus autē bissextus. quia bis sexies ductus assem facit. qō ē vnus dies. sicut quadrātem ppter quater ductum quod est bissextus. quē sup diez cursuz in annū sol facit. siue q nequeat ānum subintroducere nisi bissexto non. mar. cōputaueris. hoc est t pmo die sexto non. mar. t addito bis sexto alio die sexto non. marc. iteraueris. A sexto aūt non. martias vsq in diem pridie kal. ianuarias in lune cursu bissextus apponit. atq inde detrahit. Intercalares aūt dies idarco vocantur. quia iteponūtur. vt ratō lune solisq conueniat. Calare cūm ponere ōr. intercalare interponere. Epactas grece vocāt. latini adiectōes annuas lunares. que p vndenariū nūm vsq ad tricenariū in se reuoluunt. Quas ideo egyptij adijcūt: vt lunaris emēsio ratōi solis equetur. Luna cūm iuz cursum suū. xix. semis dies lucere dinoscit. t fiūt in ānuz lunares dies. ccdnij. remanēt ad cursum ānī solaris dies. xj. qs egyptij adijcūt. vñ t adiectōes vocāt. Absq hijs nō iuenies lunā quota sit in quolibet anno et mēse t die. Jste epacte semp. xj. kal. aplis reperiunt in eadē luna que fuerit eo die. Cōtinentur aūt circulo decēnouenali: sz cū ad. xxix. epactas puenerit: q est arcus decēnouenal: iā sequenti ānō nō addes sup. xxix. xj. vt. x. ānūcies ōtractis. xxx. sed inde reūteris vt. xj. pronūcies

¶ De reliqs festiuitatibus L. XVIII

f Festiuitas dca a festis diebus. qsi festiditas. eo q in eis sola res diuina fit. q bus cōtrarij sunt fasti i quibus ius fatur. id ē: ōr. Solēnitas a sacris ōr ita suscepta. vt mutari ob religionē nō debeat. a soluto. id ē firmo atq solido noiata. vel ex eo q soleat fieri in ano. Celebritas aūt noiatur: q nō ibi terrena sz celestia tm aganf. Pasca festiuitatū oīz pma est. de q vocabulo iā supius dctm ē. Pentecostes sicut t pasca apud hebreos celebris dies erat. qō post qnq decadas pasce celebratur vsi t vocabulū sumpsit. Penta cūm grece quīq in quo die fm legē panes ppositiōis de nouis frugibus offerebanf. Cui figurā ānus iubile in testamēto veteri gessit. que nūc itez p futurā reprōmissiōis eternā requiē pfigurat. Epiphania grece. latine apparitō siue mānifestatō vocatur. eo cūm die xps sideris indicio magis apparuit adorādus Qō sunt figura pmitie credētiū gentiū. Quo die t dñica baptismatis sacramētū t pmutate in vinū aque factoz p dnz signorum pncipia extiterūt. Que sunt aūt epiphāie. pma in qua natus est xps t pastoribo hebreoz angelo nūciante apparuit. Secunda in qua ex gētium populo stella indice presepis cunabula magis adorāturis exhibuit. Scenophegia solennitas hebreorum de greco in latinum tabernaculorum dedicatō interptatur. que celebrat a iudeis in memoriā expeditōnis cum ab egypto pmoti in tabernaculis agebant. t ex eo scenophegia. Sceno enim gre. latine tabernaculum dicatur. Que solēnitas apud hebreos septembrio mēse celebrabatur. Neomenia apud nos kalende. apud hebreos autem quia fm lunarem cursum mēses supputantur. t grece mene: luna apellatur. inde neomenia. id ē: noua lūa Erāt cūm apud hebreos ipi dies kalēdarum ex legali institutōe solennes. de quibus in psalterio ōr. Canite in initō mēsis tuba. in die insignis solēnitatis vre. Encenia aūt est noua templi dedicatō. Grece cūm cenon dicitur nouum.

Qñ enī aliq̄d nouū dedicaē: encenia dr. Hanc dedicatōis tēpli solēnitatē iudei octauo mense celebrabāt. Dies palmarū ī dr. q in eo dñs et saluator noster sicut pphēta cianit ifm tendens asellū sedisse phibet. Tunc gradiēs cū ramis palmaz multitudo plebiū obuiā ei clamauerūt. Osanna: bñdict' q venit in noie dñi rex yſrl. Vulgus aūt ideo hunc diē capitiluuium vocat. q in eo tūc mos est lauādi capita infantiū. q vngēdi sūt. ne obfuatōe. xl. soridata ad vnctōnē accederēt. Hoc aūt die simbolū confitentib' tradit pptēr pfinē dñice pasce solennitatē. vt q iā ad dei grām capiēdā festināt. quā cōfiteant fidē agnoscāt Cena dñi dca est. eo q in eo die saluator pasca cū suis discipul' fecerit. qđ t vsq; hodie sicuti ē traditū celebratur. sanctūq; in eo chrisma cōficit. Sabbatū ab hebreis ex interptatōe vocabuli sui reqes noiat. qđ deus in ipo pfecto mūdo requeuisset. Siquidez et eo die. requeuit dñs in sepulcro. vt q̄dā illi' mysteriū cōfirmaret. qđ iudeis obfuādū i vmbra futuri pceptū est. Sed postq̄ xp̄us in sepultura sua eius figurā adimpleuit obfuatō eius quieuit. Dñicus dies pinde vocat. q in eo resurrectōis dñi nostri gaudiū celebrat. Qui dies nō iudeis sed xp̄ianis in resurrectōe dñi declaratus est. t ex illo habere cepit festiuitatē suam. Illis enī solum celebrandū sabbatū traditum est: q erant antea reqes mortuoz. resurrectio aūt illius erat: qui resurgēs a mortuis iaz nō moreret. Postq̄ autē facta est talis resurrectō in corpe dñi. vt pirct in capite eccie. qđ corpus ecclesie sparet in fine. iam dies dñicus. id est octauus. qui t pmus celebrari cepit

¶ De officijs La. XIX

Officioz plurima genera sunt. q̄ pcipuum illō qđ in sacris diniscq; reb' habet Officiū aūt ab efficiēdo dcm quasi efficium ppter decorem pmonis: vna mutata lfa. vel certe vt quisq; illa agat que nulli officiāt: sed prosint oībus. Vespertinū officiū est in noctis initio. vocatū a stella. vespe: que surgit orīēte nocte. Matutinū vo officiū est in lucis initō. a stella lucifero apellatuz. que orīt inchoāte mane. Quoz duoz tpm significatiōe ostendit vt die ac nocte semp deus laudetur. Missa tpe sacrificij est. quādo cathecumini foras mittunt: clamante leuita. Si quis cathecuminus remāsit: exeat foras. t in de missa. quia sacramēta altaris interesse nō pōt. qui nōdum regenerati nosc̄untur. Chorus est multitudo in sacris collecta. t dictus chorus q unitō in modū corone circum aras starēt et ita psallerēt. Alij chorum dixerunt a concordia. que in caritate consistit. q; si caritatem nō habeat: rsidere cōueniēter nō potest. Cū aūt vnus canit. grece monodia: latine sincinium dr. cum vo duo canūt: biciniū apellat. cum multi chorus. Mā chorea ludicrū cantilene. vel saltatōes classium sunt. Antipho na ex greco interptat vox reciproca. duob' scilicet chorus alternatim psallētibus ordine commutato. siue de vno ad vnū. Quod gen' psallendi greci iueniſſe traduñt. Respōsorios itali tradidēr̄t. Quos inde respōsorios cant' vocant. q alio desinente id alter rndeat. Inter responsorios aūt t antiphonas hoc differt. q in responsorijs vnus vsum dicit. in antiphōis autem vsibus alternāt chorus. Lectō dr. quia si cātatur vt psalmus vel hymn': sed legit tm. Illic enī modulatō. hic sola pnūciatō querit. Lanti cum est vox cātātis in letitia. Psalmus autē dr. q cātat ad psalteriū quo vsum eē dauid. pphē tam in magno mysterio. pdit hist̄oria. Hec aūt duo in qbusdā psalmoz titulis iux̄ musicā artem alternatim sibi apponūtur. Mā cāticū psalmi est cum id qđ organū modulat. vox postea cātātis eloquit. Psalmus vo cātici qđ hūana vox ploquit. ars organi modulantis imitatur Psalmus aūt a psalterio dr. vnde nec mos ē ex alio ope eum ponī. Tres aūt gradus sunt in cantādo. pmus succētoris. scōs. incētoris. tertius accētoris. Diapsalma qđā hebreū vbū esse volūt quo significat semp. id est: q illa quibus hoc interponit. sempiterna esse cōfirmet. Quidam vo grecū vbum existimāt: quo significat interuallū psallēdi. vt psalma sit qđ psallit. diapsalma vo interpositū in psallēdo silentiuz. vt quēadmodū simpsalma dr. vocis copulatio in cātādo. ita diapsalma diuisiō earum vbi quedam reqes distincta cōtinuatōe ondit̄ur. Unō et illud pbabile est. nō cōiungēdas sententias in psallendo vbi diapsalma interposita fuerit. quia ideo interponit vt quersio sensuū vel personaz esse noscat. Hymnus est cāticū laudātiū quod de greco in latinū laus interptat. p eo q sit carmē leticie t laudis. Prope autem hymni sunt pūnētes laudem dei. Si ergo sit laus t si sit dei. nō est hymnus. si sit t laus t dei laus et nō cātetur nō est hymnus. Si ergo t in laudē dei dr. t cātatur: tūc est hymnus. Cui ptrariuz est threnū. qđ est lamēti carmē t funeris. Alleluia duoz verboz interptatio est. hoc est laus dei. t est verbū hebreū. Ja enī vnū est de decez nomibus. quibus apud hebreos deus vocat. Amē significat vere siue fideī. qđ t ipm hebreum est. One duo verba amē t alleluia nec grecis nec latinis nec barbaris licet in suaz linguā omnio trāsferre vel alia lingua ānunciare. Mā quis interptari possint. ppter sanctioz tamen auctoritatē seruata est ab apostolis in hijs. pē lingue antiquitas. Tanto enim sacra sunt nomina. vt cum Johannes in apocalipsi referat

se spū reuelāte vidisse et audisse vocem celestis exercitus: tanq̄ vocē aquaꝝ multaꝝ ⁊ tonitruum validoꝝ dicētiū. Amē et alla. ac per hoc sic opter in terris vtraq; dici sicut in celo resonāt. Osanna in altissimis lingue interp̄tatiōem in toto trāsire nō pōt. Osi eīm saluifica interp̄tat. anna iteriectō est. motū animi significās sub dep̄cantis affectu. Integre aūt dr osanna. qđ nos corrupta media vocali lra ⁊ elisa dicim⁹ osianna. sic fit in ꝟsibus qñ scādimus. Lra eīm pma verbi seq̄ntis extremā ponis ꝟbi venicis excludit. ⁊ dr hebraice osanna. qđ interp̄tat saluifica. subaudiēdo vel ꝓm tuū. vel totum mundum Offertoriū tali ex causa sumpsit vocabulū. Fertum eīm dr oblatō que in altari offert ⁊ sacrificatur a pōtificibus. a quo offertoriū nomiatū: quasi ꝓpter fertū. Oblatō vocat qz offert. Dona ꝓpe dei dīr. munera hoium. Nam munera dīr obsequia. que pauperes diuitibus loco mūerum soluūt. Itaq; munus hoi datur. donū do vnde etiā in templis donaria dicimus. Aduneraūt vocant. qz mānibus vel accipiunt vl dantur. Duo sunt aūt que offerunt. donū ⁊ sacrificiū. Donū dr qcqd auro argēto; aut qualibz alia spē efficāt. Sacrificiū autē est victima. ⁊ q̄cunq; in ara cremant seu ponunt. Dē aūt qđ deo dat aut dedicat aut ꝓsecrat. Dō dedicat dicēdo dat. vnde ⁊ appellat. vñ ⁊ errāt q̄ dedicatiōem cōsecratiōem putāt significari. Immolatio ab antiqs dca. eo q; in mole altaris posita: victima cederet. vñ ⁊ mactatō post imolatōnē est. mūc aūt imolatō panis et calicis conuenit: libatō aūt tātūmodo calicis oblatō est. Ibi nec est illud. Et libauit de sanguīe vue sicut ⁊ secl̄arīū q̄dam poetaꝝ. nūc inq̄t pateras libate iouī. Libare eīm ꝓpe fundere est. sumptūq; nomē de libero quodam: q̄ in grecia vsum reperit vitis. Hostie apud veteres dicebant sacrificia. q̄ fiebant anteq; ad hostē pgerēt. Victime vo sacrificia que post victoriā deuictis hostibus imolabantur. Et erāt victime maiora sacrificia q̄ hostie. Alij victimā dictā putauerūt. quia ictu per cussa cadebat. vel qz vincta ad aras ducebatur Holocaustū illud est. vbi totū igne ꝓsumit qđ offert. Antiq eīm cum maxima sacrificia administrarent: solebāt totas hostias in sacroꝝ consumere flāma. ⁊ ipa erāt holocaustomata. Holo eīm grece totum dr. caustus iccīsio. ⁊ holocaustum totum iccnsum. Cerimonie apud latinos dīr sacra oīa. que apud grecos orgia vocāt. Prope aūt visum ē doctorib⁹ a carēdo appellari cerimōias. quasi carimonias eo q; ea que in sacris dīnis offerūtur. in suo vsu his carerēt homines. qđ etiā nomē in vsu est trāx sanctarum Alij cerimōias ꝓpe in obseruatōibus iudeoꝝ credūt. abstinētiam scz quarūdam escaruz sm veterē legem. eo q; obstuātes careāt his reb⁹ q̄ bus se abstinuerūt. Sacrificiū dēm q̄si sacrum factū. qz hoc mystica cōsecrat in meoriaz ꝓ nob dīnice passionis. Vnde hoc eo iubēte corp⁹ xp̄i et sanguīne dicim⁹. qđ dū sit ex fructib⁹ tre sanctificat ⁊ fit sacramētū: opante inuisibiliter spū dei cuius panis ⁊ calicis sacm greci eucaristiā dicunt. qđ latine bona gra interp̄tat. Et q̄d melius corpe ⁊ sanguie xp̄i? Sacramētū est i aliqua celebratōe: cum res gesta ita fit vt aliqd significare intelligat. qđ sancte accipiēdū est. Sūt āt sacramēta baptismū ⁊ chrisma. corp⁹ ⁊ sanguis xp̄i. que ob id sacramēta dīr. quia sub tegimēto corpalium rex ꝟtus dīna secretius salutē eorundē sacramētoꝝ opat. Vñ ⁊ a secretis ꝟtutibus vel a sacris sacramēta dīr. Que ideo fructuose penes ecciam fiunt. quia sanct⁹ in ea manens spūs: eoꝝdē latēter sacramētoꝝ opat effectum. vñ seu ꝓ bonos seu ꝓ malos mistros itra dei ecciam dispēset: ñ qz spūssanct⁹ mystice illa viuificat. qui quōdā aplico in tpe visibilib⁹ apparebat opibus. nec bonoꝝ meritis dispēsatorū āplificant hec dona. nec maloꝝ attenuātur. qz neq; q̄ plātat est aliqd neq; q̄ rigat: sed q̄ incrementū dat de⁹. Vnde ⁊ grece mysterium dr q; secretā ⁊ recōditā hēat dispēsatiōem. Baptismum grece. latine tinctō interp̄tat. que idcirco tinctō dr. qz ibi homo spū gratie in melius immutat. ⁊ sōge aliud q̄ erat efficāt. Prius enim deformitate peccatoꝝ fedi eram⁹. in ipa intinctione reddimur pulcri de albatōe ꝟtutū. Vnō in cānticis scribit cānticoꝝ. Que est ista que ascēdit de albata? Cui⁹ mysteriū nō aliter nisi ꝑ trinitatis designatōe. id est ꝑ is ⁊ filij ⁊ spūssancti cognomiatōe ꝓplet. dicēte dño ad apostolos Ite docete oēs gētes: baptizātes eos in nomie patris ⁊ filij ⁊ spūssancti. Sic eīm in trib⁹ testibus stat oīe ꝟbum. ita hoc sacramentū confirmat ternarius nūerus noīm dīnoꝝ. Qui autē p aq̄m baptismū dat: hec rō est. Voluit enim dns vt res illa inuisibilis p congruentē: sed ꝑfecto ꝓtractabilē rem visibile impēderet elemētū. super qđ etiā in ꝓncipio ferebat spūssanct⁹. Naz sicut aqua purgat exterius corpus. ita latenter eius mysterio per spūscūm purificatur et animus. Cuius sanctificatō ita est. Inuocato eīm deo descēdit spūssanctus de celis: ⁊ medicatis aquis sanctificat eas de semetipo. et accipiunt vim purgatōnis vt in eis ⁊ caro ⁊ anima delictis inquinata: mūdetur. Chrisma grece. latine. vnctō nomiatur. ex cuius nomie ⁊ xp̄s dr ⁊ homo post lauaq; sanctificat. Naz sicut in baptismo peccatoꝝ remissio datur. ita per vnctōnem sanctificatō spūs adhibetur. ⁊ hoc de ꝑstina disciplina qua vngi in sacerdotium ⁊ in regnum solebant. exquo ⁊ Aaron a Moyse vnctus est

Que dū carnalit fit spiritaliter, pficit: quo et in ipa baptismi gfa visibilis actus ē q in aq mergimur. sed spiritalis effectus q delictis mundamur. Hoc significat illud vnguētū qđ peccatrix mulier sup pedes. t ea que ōr nō fuisse peccatrix sup caput ihu fudisse describit. Adam' impositio ideo fit vt p bñdictōem aduocatus suitetur spūssanctus. Cūc em ille padisus. post mū data t bñdicta corpa libēs a pfe descēdit t quasi sup baptismi aq̄m tanq̄ sup pstinā sedem recognoscēs recesat. Hā legit q in pncipio aq̄s superferebat spūssanctus. Exorcismus grece. latine cōiuratio siue fmo increpatōis est. qđ ius dyabolū vt discedat. sic est in zacharia. Et dixit mihi ihm sacerdotē magnū: stātē coram angelo dñi. t sathā stabat a dextris eius vt adūsaret ei. t dixit dns ad sathan. Increpet dns in te sathā. t increpet dns in te qui elegit ierusalē. Hoc est exorcismus. increpare t cōiurare adūsus dyabolū. Vnde sciēdū q nō creatura ōi in infantib' exorcizat aut exsufflat. sz ille sub quo sunt oēs qui in peccato nascunt. Est ei pceps peccatorz. Symbolū p linguā grecā signuz vel cognitō interptat. Discessuri em apli ad euangelisandū in gētibus hoc sibi pdicatiōis signū vel indicū posuerūt. Continet em confessionē trinitatis t vnitatē eccie. t xpiani dogmatis sacramētum. Quod symbolū fidei et spei nostre nō scribitur in charta t attramēto. sed in tabulis cordis carnalibus. Oratō petitō dicit. Haz orare est petere. sicut exorare impetrare. Constat aūt ozō loco t tpe. Loco. quia nō vbiq cū pbibeamur a xpo orare in publico. sed vbi opportunitas dederit. aut necessitas importaūt. Hecq em nra pceptū reputat ab apostol' factū quia in carcere audiētibus custodibus orabāt et canebāt deo. De tempe vo dēm est. sine intermissione orate: sed hoc singularibus. Nam est observatō quarūdam horaz ?munū que diei interspacia signāt. tertia. sexta. et nona. similit et noctis. sed ideo he orādi hore diuise sunt. vt si forte aliquo fūimus ope detēti. ipm nos ad officiū tempus admoneat. que tēpora in scpturis inueniunt. Primū em spūssanctus ?gregatis discipulis hora tertia infusus est. Petr' qua die visionē cōmunicatōnis in illo vasculo expertus est. sexta hora orādi gratia ascēderat. Jdez etiam cum iohāne hora nona templū adijt ānndo clausum sanitati reformauit. Sed t danielem legimus hec tēpora in oratōne observasse et vtiq ex ysraelis disciplina. vt ne min' ēt ter i die adoremus. Debitores ei sumus trium personaz. patris. t filij. t spūssancti. exceptis vtiq et alijs legimus oratōibus que siue vlla admonitōne debētur. in ingressu lucis ac noctis siue vigiliaz. sed t ābuz nō pus sumere ēt interpōsita oratōne debemus. Prioza em habenda sunt spūs refrigeria. quia poza celestia ēt terrena. q autem vult oratōem suam volare ad dominū: faciat illi duas alas. ieiunij t elemosynā. et ascendet celerit. t exaudiet. Jeiūium est parsimonie victus abstinētiaq̄ ciboz cui nomen est inditū ex quadam parte viscez tenui semper t vacua. quod vulgo ieiunū vocat. vnde ieiūij nomē credit deriuatū: q sui media viscera vacua t exinanita existant. Jeiunij autem t statio dicitur. Statō autem de militari exēplo nomē accepit: p eo q nulla leticia obueniens: castris statōem militū rescindat. Hā leticia libēti us tristicia solliciti' administrat disciplinā. Vnd et milites nunq̄ immemores sacramti magistrationibus parēt. Discernūt aūt qdam inter ieiunium t statōem. Nam ieiunū est indifferenter cuilibet dici abstinētia. nō fm legē: sz fm propriā voluntatē. statō autē est obseruatō statutoz diez vel tpm. Diez. vt quarte ferie t sexte ieiunium ex vetere lege pceptum. de qua statiōe in euāgelio dixit ihc. Jeiuno bis in sabbato. id ē quarta t sexta sabbati. Tepoz aūt que legalibus ac pphetic institōnibus terminatis tēporibus statuta sunt. vt ieiunij quarti. v. vij. et x mēsis. vel sicut in euāgelio dies illi in qbus ablatus est spōsus. vel sicut obseruatō quadragesime. que in vniuso orbe institone aplica obseruatur. circa cōsinium diuce passionis. Ihis tertiuz genus quidā adijcūt. quā xerophagiā dicunt abstinētiam sc̄z ciboz humētium. Vnde et nomen hoc datū. eo q siccis quidā esus vtantur. Penitētia apellata. quasi punitētia. eo q ipse homo in se penitēdo punit quod male admisit. Nam nihil aliud agūt quos veraciter penitet: nisi vt id quod male secerūt impunituz esse non sināt. Eo quippe modo sibi nō parcēntes ille parcit. cuius alium iustūq̄ iudicium nullus cōtemptor euadit. Perfecta est autem penitentia preterita deflere t futura nō admittere. hec secūda in similitudine fontis est. vt si forte ipug nante dyabolo aliquod peccatū irrepserit. huius satisfactōne purgetur. Satisfactō autē ē causas peccatorum t suggestiones excludere et vltra peccatū nō iterare. Reconciliatio vo est que post complemētum penitētie adhibetur. Nam sicut cōciliamur deo quādo pmum a gentilitate cōuertimur. ita rēconciliamur quādo post peccatum penitēdo regredimur. Exomologesis greco vocabulo ōr. quod latine confessio interpretatur. cuius nomis duplex significatio est. Aut enim in laude intelligitur confessio sicut est. cōfiteor tibi domine pater celi t terre. aut dū quisq̄ confitetur sua peccata ab eo indulgenda cuius mdeficiens est misericordia. Ex hoc autem Greco vocabulo exprimitur et frequentatur

exomologesis qua delictū nr̄m dño cōfitemur nō quidē vt ignaro cuius ꝓgnitōi nihil occultū est ꝫ cōfessio est rei ſcz eius que ignorat ꝓfessa cognitio Utile eñ sibi aciocundū quisq̄ esse existimauerat rape adulterari furari ſz vbi hec eterne damnatōi obnoxia cē cognouit cognitis his cōfitetur errorē Cōfessio autē erroris pfessio est desinēdi Desinēdū ergo a peccatis est dum cōfessio est Cōfessio autē antecedit remissio ſequtur Letaq̄ extra veniā est q̄ peccatū cognoscat nec cognitū cōfitetur Itaq̄ exomologesis prosternēdi t humilificādi hois disciplina est habitu atq̄ victu sacco t cinere incubare corpus sordibus obscurare animū meroribus deijcere illa que peccauit tristi tractatōe mutare Letanie greco nomīe appellantur que latine dñr rogatōes Inter letanias ro et exomologesin hoc differt q̄ exomologesis prosola cōfessione peccatoꝝ agitur letanie ro dñr ꝓpter rogādū dñm t impetrādū in aliquo misericordiā eius Sed nūc iā vtrūq̄ vocabulum sub vna significatōe habet nec distat vulgo vtrum letanie an exomologesis dicant Supplicatōnis aūt nomē quodāmodo ex gentilitate retinetur Nam ferie aut legitime erāt apud eos aut indicte Indicte autem quia paupertas antiqua romanorum aut ex collatōe sacrificabat aut certe de bonis damnatorum Unde supplicia dñr supplicationes que fiebant de bōis passorum suplicia Sacre enim res de rebus execrandorum fiebant

Incipit liber septimus
De deo La I

b

Eatissimus hieronymus vir eruditissimus et multaꝝ linguarum peritꝰ hebreoꝝ nomina interpretatōem primus in latinā linguam cōuertit Ex q̄bus ꝓ breuitate prētermissis multis quedā huic operi adiectis interpretatōnibus interponēda studui Uocabulorum enim expositō satis indicat quid velint intelligi habēt eñ quedam ex ꝓprijs causis nominum ratōem In ꝓncipio aūt decem nomia ponimus quibus apud hebreos deus vocat Primū apud hebreos dei nomen el dicatur q̄ alij dcū alij etymologiā eius exp̄mentes ischiros id est fortē interpretati sunt ideo q̄ nulla infirmitate p̄mitur ꝫ fortis ē t sufficiēs ad oīa ꝓpetranda Secūdum nomen eloi est Tertū eloe q̄ vtrūq̄ in latinū deus dicit Est autem nomē in latinum ex greca appellatōe translatū Nam deus grece theos dicit quasi θεος id ē timor vnde tractum est nomen deus q̄ eū colentibus sit timor Deus autem ꝓprie nomen ē trinitatis pertinēs ad patrē t filiū t spūmsanctum Ad quā trinitatē etiaꝫ reliqua que in deo infra sunt posita vocabula referunt Quartuꝫ nomē dei dr sabaoth quod ẋtik in latinum exercituū siue ẋtutū de quo in psalmo ab angelis dicit Quis est iste rex gloriae Dñs ẋtutū Sūt autē in hmōi ordinatōe virtutes multe vt āgeli archāgeli ꝓncipatus t potestates cūctiq̄ celestis militie ordines quoꝝ tñ ille dominus est Omēs eñ sub ipo sunt eiusq̄ dominatui sbiacent Quintū nomen elion quod interpt in latinum excelsus quia supra celos est sicut scptum est de eo Excelsus dñs supra celos gla eius Excelsus aūt dictus ꝓ valde celsus Ex eo ꝓ valde ponitur sicut eximius quasi valō eminens Sextum nomē eleie id est qui est Deus eñ solus quia eternꝰ est hoc ē q̄ exordiū nō hz essentie nomē vere tenet Hoc eñ nomē ad sanctū Moysen p angelū est delatū Querenti eñ quod eēt nomen eius qui eū ꝓgere ꝓpiebat ad pl̄m ex egypto liberandū rndit Ego sum qui sum t dices filijs yſrael Qui ē misit me ad vos tanq̄ in eius ꝓparatōem q̄ vere est q̄ incommutabile est ea que cōmutabilia fcā sunt q̄si si sint Nō eñ dr fuit nō est t quod dr erit nondum est Deus aūt esse tñ nouit fuisse t futuꝝ esse ñ nouit Solus eñ pater cū filio et spiritu sancto veraciter ē Cuius essentie cōparatū ee nostr̄ nō esse est Unde et in colloq̄o dicimus Eliut deus q̄ eēntia vita viuit quaꝫ mors nō habet Septimū adonai q̄ generalr dñs interpretatur q̄ dominetur creature cūcte vel q̄ creatura oīs dominatui eius deseruiat Dñs ergo et deus vel q̄ dominet omnibꝰ vel q̄ timeat a cūctis Octauū ia q̄ in deo tñ ponit q̄ etiaꝫ in alleluia in nouissima syllaba sonat Nonuꝫ tetragrāmatō hoc est quatuor lrāꝝ quod ꝓprie apud hebreos in deo ponit iode iode id est duab⁹ ia q̄ duplicata ineffabile illud t gloriosum dei nomē efficiūt Dr aūt ineffabilis si quia dici nō pōt sed q̄ finiri sensu t itellēu humano nullatenus pōt t ideo quia de eo nihil dignū dici pōt ineffabilis est Decimū saddai id ē omnipotēs Uocatus aūt oīpotens eo q̄ omnia potest sed a faciēdo q̄ vult nō a patiendo quod nō vult Nō si ei accideret nec q̄q̄ esset oīpotēs facit eñ quicq̄d vult t ide omnipotēs Item omnipotēs quia ipsi⁹ sunt omnia que vbiq̄ sunt Solus enim totius mundi habet imperium Dicūtur autem t alia quedā in deum substātialiter nomina vt immortalis incorruptibilis incommutabilis eternus vnō et merito cuncte ꝓponitur creature Immortalis sicut de eo scriptum est Qui solus habet immortalitatem quia in eius natura nulla est commutatio Nam omnis mutabilitas non

incõuenienter mortalitas dr. Fm quã t alia mori dr. nõ qr in corpus vel in aliquã alterã substãtiam mutaf t vtif. sed in ipa sua substãtia qcqd alio mõ nunc ẽ aut fuit. Fm id qõ desinit eẽ qõ erat. mortal' vnc̃ depheñif. ac p hoc solus deꝰ dr immortalis. quia solus incõmutabilis. Incorruptibilis appellaf. qr corrũpi t dissolui nõ pot nec diuidi. Quicqd eñ caput diuisionẽ: t interitum capit. Ille nec diuidi pot nec interire. inde incorruptibilis est. Incõmutabilis est. quia semp manet t mutari nescit. Nec pficit quia p fectus est. nec deficit quia eternus. Eternus est quia sine tpe est. Non eñ habet initiũ neq finem. Hinc et sempiternus. eo q sit sp eternus. A qbusdã aũt extremis ab ethere crediꝰ dict'. qñ celũ sedes eius habeꝰ. vnde est illud. Celũ celi dño. t hec ista quor vnũ significant. Nam vna eadẽq res dr siue dicaf eternꝰ deꝰ siue immortalis. siue incorruptibiliꝰ. siue imutabiliꝰ. Invisibilis dr. qr nunq̃ p substãtiã suã apparuit oculis mortaliũ trinitas nisi per speciem subiecte creature eiusdẽq corporee. Nã nemo pot paz maiestatẽ eẽntie dei videre t viuere: sicut t dictum est moysi. Eñ t iohãnes in epistola sua dicit. Deum nemo vidit vnq̃. Res est eñ invisibilis. ideoq nõ oculo sed corde querẽdus est. Impassibilis est. qr nullis pturbatõibus afficitur. qbus fragilitas humana succũbit. Nõ enĩ attingũt eũ vlle passiones. vt libido. ira. cupiditas. timor. meror. inuidia. t cetera qbus humana mẽs turbaf. sed cũ dr deꝰ trasci. aut zelare. aut dolere. nostro vsu dr. Apud deum eñ pturbatõ nulla est. apud quẽ tranqllitas summa ẽ. Simplex aũt dr. siue nõ amittẽdo qõ hz. seu qr nõ aliud est ipe t aliud qõ in ipo ẽ: sic in hoie: cuius aliud ẽ esse aliud sape. Nam et esse pot t sapiẽs nõ esse. Deus aũt hẽt essentiã. habet t sapiẽtiã: sed qõ habet hoc t est. t oia vn' est. ac pinde simplex est. qr non in eo aliqd accidentis est: sed quod ẽ t quod in ipo est essentialiter est: excepto q relatiue ad quãcũq̃ personã est. Sũme bonus. qr incõmutabil' est. Creatura dr bonũ iz nõ summũ est. qr mutabilis est Et dũ sit quidẽ bonũ. nõ tñ esse pot t summũ. Incorporeꝰ aũt vel incorpalis ideo dr deus. vt spũs credaf vel intelligaf eẽ nõ corpus. Nam dũ dr spũs: eius significaf substãtia. Immẽsus qr cũcta cõcludit. t ipe a nullo cõdudif. iz omnia intra eius omnipotẽtiã coartãtur. Perfect' dr. qr nihil ei possit adũci. Attũ de psummatõe alicuius factu pfectõ dr. Deus aũt qui non ẽ factus: qõ est pfectus? Sed hoc vocabulũ de vsu nostro sumpsit humana inopia: sicut t reliq̃ verba. quatenus id qõ ineffabile ẽ vtcunq̃ dici possit. quoniã de deo nihil digne humanꝰ sermo dicit: sicut sunt t alia. Creator dictus. p totius mũdi rebus ab ipo creatis. Nichil enim ẽ quod nõ originẽ a deo traxerit. Ipe t vnus qr diuidi nõ potest. vel quia nichil esse aliud põt. ppter quod tãtũdem capiat ptãs. Hec igif q̃ de deo dicta sunt: ad totã prinẽt trinitatẽ. propter vnam t coeternã substãtiã. siue in patre siũ in filio eius vnigenito in forma dei. siue in spiritusancto: qui vnus spũs est dei patris t filij ei' vnigenit. Sunt aũt t quedã vocabula ex vsu nostro ad deũ sumpta de mẽbris nostris: siue õ inferioribus. t quia in ppria natura inuisibilis et incorporeus est. p efficãtijs tamẽ causarũ in ipo rer species ascribũtur. vt more locutõis nostre facilius scipm insinuet. vt qr oĩa videt dicatur oculus. ppter quod audit oĩa dicatur auris. p eo aũt q auertif ambulat. p eo q expectat stat. sic t in ceteris hoꝝ similib' ab hũanis mẽtibus trahif similitudo ad deũ. sicut est obliuiscẽs t memorãs. Hinc est qõ t ppha dic Jurauit dñs exercituũ p aiam suã. nõ q aiam deus hẽat. sed hoc nostro narrat affectu. Nã t facies dei in scpturis sanctis nõ caro sed diuia cognitõ intelligif. eadẽ rõne qua p facif cõspectam q̃q cognoscaf. Hoc eñ in orõne dr deo: Õnde nobis faciem tuã. ac si dicaf. da nob cognitõem tuam. Sic t vestigia dei dñr. qr nunc deus p speculũ agnoscitur. Ad pfectũ vo oĩpotens reperief. dum in futuro facie ad faciez qbusq̃ electis psentabitur. vt ipam spẽm contẽplentur. cuius nũc vestigia pphẽdere conãtur. hoc est quẽ videre p speculũ dñr. Nam t sit' et habitus t locus t tẽpus. in deo nõ ppie sed p similitudinẽ trãslatiue dñr. Quippe sedere sup cherubin dicif quod est ad situ. et abyssus tãq̃ vestimentũ amictus. quod est ad habitũ. t anni tui nõ deficiẽt: quod ad tẽpus ptinet. t si ascendero in celũ tu ibi es quod ad locuz. Nã et in ppheta. plaustri portãtis fenum spẽs ad deum ducif. Et hec omnia p figurã deus. qr nihil est horum ad pprietatem substantie eius

¶ De filio dei ¶ Ca. II

m Ultis etiã modis xps appellari in scripturis inuenif diuis. Nam ipe dei patris vnigenitus filius: dum esset equalis patri: propter salutem nostrã formam serui accepit. Proinde quedã nomia in illo ex dinitatis substãtia quedam ex dispensatõne suscepte humanitatis assumpta sunt. Christus nanq̃ a chrismate est appellatus: hoc est vnctus. Preceptum enim fuerat iudeis. vt sacrum conficerent vnguentum quo perungi possent hi qui vocabantur ad sacerdotium vel ad regnum. t sicut nũc regibus indumentum purpure insigne est regie dignitatis. sic illis vnctio sacri vnguenti nomẽ ac potestatem regiam conferebat. t inde christi dicti a chrismate. quod est vnctõ. Haz chrisma grece

latine vnctō nūcupaſ·que etiā dño nomē accō modauit facta ſpiritalis· q; ſpū vnct⁹ eſt a deo pf̄c: ſicut ꝺr in actib⁹ apl̄oꝝ· Collecti ſunt enim in hac ciuitate adūſus ſcīm filiū tuū quē vnxiſti nō vncq; oleo viſibili ſz gr̄e dono: qō viſibili ſignificaſ vnguēto· Nō eſt aūt ſaluator⁹ ꝓpriū nomē xp̄s· ſed cōis nūcupatō poteſtatis· Duz em̄ dr xp̄s· cōmune nomē dignitatis eſt dū ih̄s xp̄s ꝓpriū eſt vocabulū ſaluatoris· Chriſti enim nomē nuſq; alibi oīno· nec in aliqua gēte fuit: niſi tm̄ in illo regno vbi xp̄s ꝓphetabaſ t vnō vēturus erat· Meſſias aut̄ hebraice dr grece xp̄s· latina aūt locutōe vnctus Jeſus hebraice grece ſother: latine aut̄ ſalutaris ſiue ſaluator interp̄taſ: ꝓ eo q; cūctis gentibus ſalutifer vēit Etymologiā em̄ nois huius etiā euangeliſta ſignificat dicens· Vocabis nomē eius ſaluator· quia ipe ſaluū faciet pl̄m ſuum· Sicut em̄ xp̄s ſignificat regez: ita ieſus ſignificat ſaluatorem· Nō itaq; nos ſaluos facit quicūq; rex ſz rex ſaluator· Nō verbū latina lingua antea nō habebat: ſed habere poterat ſicut potuit qm̄ voluit· Emanuel ex hebreo in latinū ſignificat nobiſcum deus ſcz quia ꝓ virginē natus deus homi nibus in carne mortali apparuit· vt terrenis viam ſalutis ad celū aperet· Ad dinitatis autem ſubſtātiā que pertinēt ſunt iſta· dñs t de⁹· Dc⁹ aūt dict⁹ ꝓpter vnitā cū patre ſubſtātiā· Dñs aūt ꝓpter ſeruiētē creaturā Deus aūt t homo qr xp̄ūs t caro· Uſi et bis genitus ꝺr· ſiue quia pater eū genuit ſine matre in eternitate· ſuic qr mater ſine patre in tpe· Unigenit⁹ aūt vocatur fm dinitatis excellētiā· qr ſine fratribus ꝓioge nitus eſt fm ſuſceptōem hois: in qua ꝓ adopti onis grām frēs habere dignatus eſt q̄bus eſz ꝓmogenitus· Omouſion patri ab vnitate ſubſtantie apellatus Subſtātia em̄ vl eētia grece vſia dr· omo vnū· Utrūq; igit ꝓiūctuz ſonat vna ſubſtātia· Hoc em̄ vocaſ omouſion: qō eſt ego t pater vnū ſumus· hoc eſt eiuſdē cum patre ſubſtātie· Qō nomē t ſi ſcīpū in ſanctis litteris nō inueniaſ in aſſertiōe tm̄ totius trinitatiſ defendiſ· qr daſ ratō vnde recte dici oſtēdatur ſicut t pater in illis libris nuſq; ingenitus legitur: ſz tamē dicēdus eſſe atq; credēdus ſi dubitaſ· Omouſion ſimil ſubſtātie· qr qual⁹ deus talis eſt t imago eius· Jnuiſibil⁹ de⁹ t imago ei⁹ inuiſibil⁹· Principiū: eo q; ab ipo ſint omnia· t qr añ eū nihil· Finis vel qr dignatus eſt in fine tēpoꝝ humil⁹ in carne naſci t mori· t iudicaz nouiſſimū ipe ſuſcipe· vel qr q̄cq̄d agimus: ad illū referimus· Et cū ad eū pueneri mus vltra quod q̄ramus nō habebim⁹· Os dei eſt· qr x̄bum eius eſt· Mā ſicut ꝓ x̄bis que p linguaz fiunt ſepe dicimus· illa t illa lingua· ita et ꝓ dei x̄bo os ponit· qr mos eſt vt oꝝ x̄ba formētur· Uerbū aūt ideo dr· qr p eū pater oīa fecit ſiue iuſſit· Ueritas qr nō fallit ſed tribuit qō ꝓmiſit· Uita qr creauit· Jmago dei ꝓpter patrē ſimilitudinē patris· Figura eſt· qr ſuſcipiēs formā ſerui: opez x̄tutūq; ſimilitudinē pr̄is in ſe imaginē atq; imenſam magnitudinē deſignauit· Manus dei ē· q; oīa p ipm fcā ſunt· hinc t dextera ꝓpter effectū opis totius creature: que per ipm formata eſt· Brachiū· qr ab ipo oīa cōtinent· Uirtus ꝓ eo q; oñez ptātem patris i ſe metipſo habeat· t oēm celi terreq; creaturā gubernet cōtineat atq; regat· Sapiētia ꝓ eo q; ip ſe reuelat myſteria ſcīe t archana ſapientie· Sed tm̄ cum ſit pater t ſpūſſanctus ſapientia t virtus t lumen t lux· ꝓpie tm̄ hijs noibus filius nūcupatur· Splendor aūt apellatur ꝓpter q; manifeſtat· Lumē qr illuminat· Lux qr ad veritatē cōtemplādā cordis oculos reſerat Sol qr illumiat oñes· Uite qr lumis fons et illuſtrator eſt rex· t q; ouri nos faciat ad vitā eternaz Fons· qr rex oīm origo eſt· vel q; ſatiat ſitientes Jp̄e q̄z alpha t o· Alpha em̄ lr̄ām nulla p̄cedit Prima eſt em̄ lr̄az· ſicut t filius dei· Jp̄e em̄ ſe pncipiū iudeis interrogātibus eſſe reſpondit· Unde t iohānes in apocl· ꝓpie ipſam lr̄āz ponens ait· Ego ſum alpha t o· ꝑmus t nouiſſimus· Primus· qr āte eū nihil eſt· Nouiſſimus· quia nouiſſimū iudiciū ipſe ſuſcipiet· Mediator· qr inter deū t hoiem medius cōſtitutus eſt vt hoiem ad deū ꝓduceret· Uſi t illū greci meſiten vocāt· Paraditus· id eſt aduocat⁹· qr pro nobis intercedit apud pr̄em· ſicut t de eo dicit iohānes· Aduocatū habem⁹ apud pr̄em ieſum xp̄m iuſtū· Paraclitus aūt grecū eſt· quod latine dr aduocatus· Qō nomē t filio t ſpūſancto aſcribiſ· iuxt qō t dñs in euāgelio· Rogabo pr̄em t aliū paclitū dabit vob· Interceſſor aūt ideo vocatur· qr ꝓ culpa nra remouēda curam gerit· t ꝓ abluēdis noſtris crimibus curā impendit· Spūs ius· qr deſcēdens de celo: adheſit eccie· vt pace noui teſtamēti eſſent duo in carne vna· Angelus dr· ꝓpter nūciatōem paterne ac ſue volūtatis· Uſi t apud ꝓphetā· magni cōſilij angelus legiſ: dū ſit deus t dñs angelorum· Miſſus dr· eo q; apparuit huic mūdo x̄bum caro factū· vnde t idem dic̄· Ego a patre exiui et veni in hūc mundū· homo aūt dr· quia natus eſt· Propheta· qr futura reuelauit· Sacerdos· quia ꝓ nobis hoſtiā ſe obtulit· Paſtor· quia ouſtos· Magiſter quia ouiſor· Nazarenus vero a loco· Nazareus a merito· id eſt ſanct⁹ ſiue mūdus· qr pcm̄ nō fecit· Siqdē t de alijs inferioribus rebus noim ſpēs ad ſe trahit xp̄s vt facilius intelligaſ· Dr em̄ panis· quia caro· Uitis quia ſanguie ipſius redēpti ſumus· Flos· quia electus· Uia· qr p ipm ad dñm imus· Oſtium·

quia p ipsum ad dñm ingredimur. Bonus qz fortis Petra qz firmitas est credentium. Lapis angularis vel qz duos parietes e diuerso id est de circūcisione z ꝓputio venientes in vnā fabricā ecclie iūgit vel qz pacez in se angelis et hominibus facit. Lapis offensiōis qz veniēs hu nullis offenderūt in eū incredulī hoies. z factꝰ est petra scandali sic dicit aplus. Judeis qdē scandalū. Fundamētū aūt ideo vocat quia fides in eo firmissima est. vel qz sup eū catholica ecclia structa est. Mā z xp̄us agnus p innocētia z ouis ꝓpter patientiā. z aries ꝓpter ꝓncipatū. z hedus ꝓpter similitudinē carnis peccati. z vitulus p eo qz p nobis est imolatꝰ. z leo p regno et fortitudie. z serpēs p morte z sapientia. Idem z fermis qz resurrexit. Adla ppt qz post resurrectionem ad astra remeauit. Nec mirū si vilibꝰ significatōibꝰ figurē qz vsqz ad nr̄az passionū seu carnis cōtumelias descendisse cognoscat. Qui cū sit coeternus dei patri añ secula filiꝰ postqz venit plenitudo tpis ppt salutē nr̄am formā serui accepit z factꝰ ē filius dei filiꝰ hois. Inde qdā de illo in scripturi sanctis p̄m formā dei quedā p̄m formā serui dicūtur. Quoz exempli gr̄a duo quedā ꝓmemorātur vt singula ad singula referant. Scōm formā dei de seipso dixit. Ego z pater vnū sum. p̄m formā serui. Qñ pater maior me est. Homines aūt munus intelligētes qd p quo dicat ea q ꝓpter formā serui dicta sunt. volūt trāsferre ad formā dei. et rursus ea q dicta sunt vt ad se inuicē psone referant. volūt noīa esse nature atqz substātie. z facūt errorē in fide. Sic autē dei filio cōiuncta est humana natura. vt ex duabus substantijs fieret vna psona. Solus igitur homō ꝓtulit crucē. sed ꝓpter vnitatē psone z deꝰ ꝓtulisse. Hinc est qd scribit. Si enī cognouissent. nūqz dñm glorie crucifixissent. Filiū ergo dei crucifixū fatemur. nō ex xp̄ute diuinitatis. sed ex infirmitate hūanitatis. nō ex sue nature pmāsione. sed ex nostra susceptione.

De spiritu sancto. La. III.

Spiritus scūs ideo predicat deus. qz ex patre filioqz ꝓcedit. z substātiaz eorū habet. Neqz enī aliud de patre ꝓcedere potuit. qz qd ipse est pater. Spūs scūs aūt dictus p̄m id qd ad aliqd refert spirās. Spirās vnqz spū. inspirās est. et ex eo appellatus spiritus est ꝓpꝓio aūt modo quodā ꝓ spūs sanctꝰ. p̄m qd refert ad patrē et filiū. qz eoz spūs sit. Haz z hoc nomē. qd spūs ꝓ. nō semp p̄m id qd refert ad aliqd. sed p̄m id qd aliquā naturā significat intelligit. Dis enī incorpea natura spiritus in scripturi sacris appellat. Usi nō trī patri z filio z spiritui scō. sed oīi rōnali creature z aie hoc vocabulū cōgruit. Ideo igit spūs dei scūs vocat qz patris z filij sanctitas z. Mā cū sit et pater spūs. z filius spūs. z pater sanctꝰ z filius sanctꝰ. ppue tū ipse vocat spūs scūs. tā quā sanctitas coessentialis z consubstantialis amboz. Spūs scūs ideo nō ꝺ genitꝰ. ne duo in trinitate filij suspicent. Ideo nō ꝓdicat igenitus ne duo ꝓtēs in ipsa trinitate credantur. Procedēs aūt ꝺ testimonio dñi dicēs. Adhuc multa habeo q vobis loquar. sed nō potestis illa modo audire. Veniet aūt spūs veritatis. q a patre ꝓcedit. z de meo accipiet. ille vobis indicabit oia. Hic aūt nō solū natura ꝓcedit. sed sp ad pagenda opa diuinitatis indeficiēter ꝓcedit. Hoc aūt interest inter nascentē filiū. z ꝓcedentē spīm scīm. qz filius ex vno nascit spūs scūs ex vtroqz ꝓcedit. z ideo dicit aplus. Qui aūt spīm xp̄i nō habet. hic nō est eiꝰ. Spiritus scūs ex ope etiā angelus intelligit. Dcīm est eīm de illo. Et q vētura sunt annūciabit vobis. Et vnqz angelus grece. latine nūcius interpretat. Usi duo angeli apparuerūt loth. in qbꝰ dñs singl'r appellat. qs intelligim' filiū z spiritū scīm. Mā pater nūqz legit missus. Spūs sanctus qz ꝺ paraclitus. a ꝓsolatōe ꝺ. Paracliſis eīm grece. latine cōsolatio appellat. Christꝰ eīm eū aplis lugentib' misit. postqz ab eoz oculis ipse in celū ascēdit. Cōsolator eīm tristib' mittitur. p̄m illā eiusdē dñi sententiā. Beati lugentes qm̄ ipsi cōsolabunt. Ipse etiā dixit. Luc lugebūt filij sponsi cū ablatus ab eis fuerit sponsus. Itē patꝰ ꝓ eo qz ꝓsolatione ꝑfret anima bus. q gaudiū tpale amittūt. Alij paditq latine oratorē vel aduocatū interptant. Ipse eīm spūs scūs dicit. ipse docet. p ipsum dat sermo sapiētie. ab ipso scā scriptura inspirata est. Spiritus scūs ideo septiformis nuncupat. ppt dona q de vnita eius plenitudie pticulatim recipiētes quiqz vt digni sunt cōsequi ꝓmerentur Ipse eīm spūs sapiētie z intellectus. spūs ꝓfilij z fortitudinis spūs scientie z pietatis. spūs timoris dñi. Spūs aūt ꝓncipalis in psalmo qnquagesimo legit. vbi qz terno spūs repetit. nō nulli trinitatē intellexerūt in deo. q scriptū est Deus spūs est. Qꝺ eīm nō est corpus. z tñ est videt restare vt spūs sit. Intelligūt ergo ibi nō nulli trinitatē significari. in spū ꝓncipali patrē in spū recto filiū. in spū scō spīm scīm. Spūs sanctus ideo donū ꝺ. eo q dat. A dando eīm donū est nuncupatū. Notissimū est eīm dñm ihm xp̄m cū post resurrectionē a mortuis ascēdisset in celū dedisse spīm scīm. quo credentes impleti linguis oim gētiū loqbant. Intātū aūt donū dei est. in quantū dabeis. q p eum diligūt deū. Apud se aūt deus est. apud nos aūt donū est. sed sempiterne spūs scūs donū est. distribuēs singulis gr̄az dona put vult. Mā et ꝓphetas

quibus vult impartit· t peccata q̃bus vult dimittit· Nã peccata sine spũ sancto nõ donant· Spũs scũs in de ppũe charitas nuncupat· vel q; naturaliter eos a q̃bus ꝓcedit ꝓiungit· t se vnũ cũ eis esse ostẽdit· vel q; in nobis id agit· vt in deo maneamus· t ipse in nobis· Ulñ t in donis dei nihil maius est charitate· t nullũ maius est donũ dei q̃ spũs scũs· Ipse est t gratia q̃ q; nõ meritis nr̃is sz volũtate diuina gratis dat· inde gr̃a nuncupat· Sic aũt vnicũ dei ẏbũ ppũe vocam⁹ noie sapiẽtie· cũ sit vnũ salit t spũs scũs t pater ipse sapiẽtia· ita spũs scũs ppũe nũcupat vocabulo charitatis· cum sit pater t filꝰ vniũsaliter charitas· Spũs scũs digitus dei esse in libris euãgelioꝝ aptissime declarat· Cũ eñ vnus euãgelista dixisset: in digito dei eijcio demonia· alius hoc idem ita dixit: in spũ dei eijcio demonia· vñ t digito dei scripta lex est data die quinq̃gesimo ab occasiõe agni· t die quinq̃gesimo a passiõe dñi venit spũs sanctus· Ideo aũt dicit⁹ dei & ỏr· vt eius operatoria ẏtus cũ patre t filio significet· vñ t paul⁹ ait: Hec aũt omia operat vnus atq; idẽ spũs diuidens singulis put vult· Sic aũt p baptismũ in xp̃o morimur t renascimur· ita spũ signamur· qõ est dicit⁹ dei t speciale signaculum· Spũs sanctus idcirco in colũbe specie venisse scribit vt natura eius p auẽ simplicitatis t innocẽtie declaret· Unde t dñs: estote inq̃t simplices sicut colũbe· Hec cñ auis corporaliter ipso felle caret· habẽs tñ innocentiã et amorẽ· Spũs sanctus in de noie ignis apellat· ꝓpter hoc q; in actib⁹ apl̃oꝝ p diuisionẽ linguaꝝ vt ignis apparuit q̃ t insedit sup vnũquẽq; corꝝ· Propterea aũt diuersaꝝ liguaꝝ gr̃am aposto lis ỏdit vt idonei efficerent fideliũ eruditiõe populoꝝ Q̃ ỏ supra singulos sedisse memorat· id cãe est· vt intelligat p plures nõ fuisse diuisus· sed mãsisse in singulis tot⁹· sic fere ignib⁹ mos est· Hãc eñ naturã habet ignis accẽsus· vt quanti ad eũ· quãti ad crinẽ purpurei splẽdoris aspexerint tantis visuz sue luas imptat· tantus ministeriuz sui mumeri tribuat· t ipe nihilomin⁹ in sua integritate pmaneat· Spũs scũs nomine aque apellat in euãgelio· dño clamãte t dicẽte: Si q̃s sitit veniat ad me t bibat· Qui credit in me flumina aque viue fluẽt de vẽtre ei⁹· Euãgelista aũt exposuit vñ diceret Secut⁹ eñ ait: Hoc aũt dicebat de spũ· quẽ accepturi erãt credẽtes in eũ· sed aliud est aqua sacramẽti· aliud aqua q̃ significat spũs dei· Aqua eñ sacramẽtu visibilis est· aqua spũs sancti inuisibilis ẽ Ista abluit corpus· t significat q̃ fit in anima p illũ aũt spũs scũs ipsa aia mundat t saginat· Spũs scũs ideo vnctio ỏr· iohe apl̃o testante· q; sic oleũ naturali põdere supfert oñi liquori· ita in p̃ncipio supferebat spũs scũs aq̃s· Ulñ t dñs oleo exultatõis· hoc est spũ scõ· legit⁹ fuisse vnctus· Sed t iohes apl̃us spũs scũs vnctionẽ vocat dicẽs: Et vos inq̃t vnctionem quã accepistis ab eo pmaneat in vobis· t nõ necesse habetis vt aliq̃s doceat vos· sed sicut vnctio eius docet vos de oñi re· Ipse eñ spũs scũs vnctio est inuisibilis·

¶ De eadem trinitate· Ca· IIII·

Trinitas apellat q; fiat totũ vnũ ex q̃ busdã tribus· quasi trinitas· vt memoria· intelligẽtia· et volũtas· in q̃bus mens habet in se quãdã imagnẽ diuine trinitatis· Nã dũ tria sunt· vnũ sunt· q; t singula in se manẽt t oia in oibus· Pater igit t filius t spũs scũs t trinitas t vnitas· Idẽ eñ vnũ· idẽ t tria· In natura vnũ· in psonis tria· Unũ ꝓpter maiestatis cõmunionẽ· tria ꝓpter psonarñ ꝓprietatẽ· Nã alius pater alius fili⁹· ali⁹ spũs scũs· sz alius quidẽ nõ aliud· q; piter simplex· pariq; incõmutabile bonũ t coeternũ· Pater sol⁹ nõ est de alio· ideo solus apellat ingenit⁹ Filius solus de patre est natus· ideo solus ỏr genitus· Spũs scũs solus de patre t filio ꝓcedit· ideo solus amboꝝ nũcupat spũs· In hac trinitate alia sũt apellatiua noia· alia ppria sunt· Ꝓpria sunt essentialia· vt deus· dñs· omnipotẽs· incõmutabilis· imortalis· Et ide ppria· q; ipaz substãã significat· qua vnũ sunt· Appellatiua ỏ pater t filius t spũs scũs· ingenitus t genitus· t ꝓcedẽs· Eadẽ t relatiua· q; ad se inuicẽ referunt· Luz eñ deus ỏr· essentia est: q; ad seipsum ỏr· Cũ ỏ ỏr pater t filius t spũs sanctus· relatiue dicunt· q; ad se inuicẽ referunt· Naz pater nõ ad seipsum· sed ad filiũ relatiue ỏr· q; est ei filius· sic t filius relatiue ỏr· q; est ei pater· sic t spũs scũs· q; est patris filiiq; spirit⁹· Ihis eñ apellatiõibus hoc significat q; ad se inuicẽ referunt· nõ ipsa substãtia qua vnũ sũt· Proinde trinitas in relatiuis psonaꝝ noibus est· Deitas nõ triplicat· sed in singularitate est q; si triplicat· deoꝝ in ducam⁹ pluralitatẽ· Homẽ aũt deoꝝ in angel t scis hoibus ido plura luter ỏr· ꝓpter q; nõ sint mento equales· De q̃bus psalm⁹: ego dixi dij estis· De patre aũt et filio t spũ scõ ꝓpter vnã t equalẽ diuinitatez· nõ nomẽ deoꝝ sed dei esse ostenditur· sicut ait aplus: Nobis tñ vnus deus· vel sic voce diuina ỏr: Audi isrl dñs deus tuus deus vnus est· sz t vt trinitas sit· t vnus dñs deus sit· Fides apud grecos de trinitate hoc mõ est vna vsia· ac si dicat vna natura aut vna essentia· Tres hypostases q̃ resonat i latinũ· vt tres psonas vel tres substãtias· Nã latinitas ꝓpẽ nõ dicat de deo· nisi essentiã· substantiã ỏ nõ ꝓpie dicẽ sed abusiue· qñ vere substantia apud grecos

persona intelligitur·non natura·

¶ De angelis· Cap· V·

a Ngeli grece vocantur· hebraice malaoth·latine vero nūcij interpretant·ab eo q̄ dñi volūtatē plūs nunciāt·Angeloꝝ aūt vocabulū·officij nomē est nō nature·semp eīm spūs sunt·sed cū mittunt vocant angeli·Quibus ideo pictoꝝ licentia pennas facit· vt celerem eoꝝ in cūcta discursum significet· sic̄ t iuxta fabulas poetarū·venti pennas habere dicunt·ppter velocitatē scz· Tñ scriptura sacra dicit:q̄ ambulat sup pennas ventoꝝ· Mouem aūt ordines esse angeloꝝ·sacre scripture testantur·id est angeli·archangeli·throni·dominationes·virtutes·principatus·potestates·cherubin t seraphin·Quoꝝ officioꝝ vocabula· cur ita dicta sint·interp̄tando exequimur· Angeli vocant ppter q̄ de celis ad annūciandum hominib⁹ mittunt·Angelus eīm grece·latine nūcius ōr·Archangeli greca lingua· latina sūmi nūcij interp̄tant· Qui eīm parua vel minima annūciant angeli·q̄ vō summa·archangeli nūcupant·Archangeli dicti·eo q̄ primatū teneāt inter angelos·Archos eīm grece·latie p̄nceps· interpretat·Sūt eīm duces t p̄ncipes·sub quoruz ordine vnicuiq̄ angeloꝝ officia deputata sunt·Hā q̄ archāgeli angulis p̄sunt· Zacharias ppheta testat dicēs: Et ecce angelus q̄ loquebat in me egrediebat·t alⁱ angelus egrediebat in occursum eiⁱ·t dixit ad eū: curre et loquere ad puerū istū dicens: absq̄ muro habitabitur irim· Si eīm in ipsis officijs angeloꝝ nequaq̄ potestates superiores inferiores disponeret·nullo mō hoc·q̄ homini diceret angelⁱ ab angelo cognouisset· Quidā aūt archangeloꝝ p̄uatis noibus apellant·vt p vocabula ipsa in ope suo q̄d valeāt designet· Michael hebraice in linguā nr̄am vertit·q̄s vt deus· Quādo eīm aliq̄d in mūdo mire vtutis fit·h archāgelus mittit· Et ex ipso ope nomen est eius·q̄ nemo valet facere q̄ facere p̄ualet deus· Gabriel interpretat fortitudo dei· Ubi eīm potentia diuina vl fortitudo manifestat·gabriel mittit· Tñ t eo tpe quo erat dñs nasciturⁱ t trūphaturus de mūdo: gabriel mittit ad mariam vt illū annūciaret·q̄ ad debellādas aereas potestates humilis venire dignatus est· Raphael interpretat curatio·vel medicina dei· Ubicūq̄ eīm curādi t medēdi opus necessariū est· hic archangelus a deo mittit·t inde medicina dei vocat· Tñ t ad tobiā idē archāgelus missus oculis eius curationē adhibuit· t cecitate detersa visum ei restituit· Nominis eīm interp̄tatiōe t angeli officiū designat· Uriel interp̄tat ignis dei· sicut legimⁱ apparuisse ignē in rubo· Legimⁱ etiā ignē missum desup t implesse q̄ p̄ceptū est· Throni aūt t dñationes t p̄ncipatus t potestates t vtutes·q̄bus vniuersā celestē societatē aplius cōplectit·ordines angeloꝝ t dignitates intelligunt· t p hac ipsa distributione officioꝝ alij throni·alij dñationes alij p̄ncipatus·alij potestates dicūtur·p certis dignitatib⁹·q̄bus inuicē distinguunt· Virtutes angelice quedā ministeria p̄hibent· p q̄ signa t miracula in mūdo fiūt·ppter q̄ t virtutes dicunt· Potestates sunt q̄bus vtutes aduerse subiecte sunt·t inde potestatū noie nuncupant·q: malignū spūs eoꝝ potestate coerc̄etur·ne tātū mūdo noceāt quātū cupiūt· Principatus sunt hi q̄ angeloꝝ agminibus p̄sunt· Qui p eo q̄ subditos angelos ad explendum ministeriū diuinū disponūt· p̄ncipatus vocabulū acceperūt· Hā alij sūt q̄ administrāt· alij q̄ assistūt· sic̄ p Danielē ōr: Milia miliū ministrabāt ei·t decies milies centena milia assistebāt ei· Dominatōes sunt hi·q̄ etiā virtutib⁹ et p̄ncipatib⁹ p̄eminēt·q̄ p eo q̄ ceteris angeloꝝ agminib⁹ dñantur·dñatōes vocant· Throni sunt agmina angeloꝝ q̄ latino eloq̄o sedes dicunt·t vocati throni q: illis conditoꝝ p̄sidet et p eos iudicia sua disponit· Cherubin aūt t ipi sublimes celoꝝ potestates· t angelica ministeria p̄hibent·q̄ ex hebreo in linguā nostrā interp̄tant scientie multitudo· Sūt aūt sublimiora agmina angeloꝝ·q̄ p eo q̄ vicinius positi· diuina scientia ceteris amplius pleni sunt·cherubin plenitudo scie apellant· Ipsa sunt duo illa aialia supra ppitiatoriū archefica ex metallo·ppter significandā angeloꝝ p̄sentiā·in quo rū medio ostendit deus· Seraphin q̄s silr multitudo est angeloꝝ·q̄ ex hebreo in latinū ardētes vel incendētes interp̄tant· Qui idcirco ardētes vocant· q: inter eos t deū nulli alij angeli cōsistūt·t ideo quanto vicini⁹ coram deo cōsistūt tāto magis claritate diuini lumis inflammant· Tñ t ipsi velāt facē t pedes sedēs in throno dei·t idcirco cetera angeloꝝ turba videre dei essentiā plene non valet·q̄n seraphin eā tegit· Hec igit vocabula agminū angeloꝝ· ita sunt specialia ordinū singuloꝝ·vt tñ sint ex pte cōmunia oim· Maz dū throni sedes dei in quorundā angeloꝝ ordie specialit designent· tñ p psalmistā:q̄ sedes sup cherubin· ōr· Sed ideo isti ordines angeloꝝ p̄uatis noibus apellant:q: hoc ipm officiū in ppio ordie plenius acceperūt· Et cū sint oibus cōmunis·ppie tñ hec noia suis ordinib⁹ deputant· Unicuiq̄ etiam sic̄ p̄dictū est·ppria officia sunt iuncta·q̄ eos ꝓmeruisse in mūdi ꝓstat exordio· Maz q: angeli t locis t noibus p̄sunt·p ppheta testat angelus dicēs: Princeps regni p̄sarum restitit mihi· Tñ apparet·nullū esse locū cui angeli nō

ꝑsint. ꝓsunt enī ⁊ auspicijs opm oim. hic ē ordo vel distinctio angelorꝝ. q̄ post lapsuꝫ malorꝝ in celesti vigore steterūt. Mā postꝫ apostate angeli ceciderūt. hi in pseuerātia eterne beatitudinis solidati sunt. Unī ⁊ post celi creationē in ꝓncipio repetit: Fiat firmamētū. ⁊ vocatū est firmamētū celū. numirū ostendēs q̄ post ruinā angelorꝝ malorꝝ. hi q̄ pmanserūt. firmitatē eterne pseuerātie ꝓsecuti sunt. nullo iā lapsu auersi. nulla superbia cadētes. ſz firmiter mundi amore ⁊ ꝓtēplatione manētes. nihil aliud dulce habēt. nisi eū a quo creati sunt. Q̄ aūt duo seraphin in Esaia legunt. figuraliter veteris ⁊ noui testamēti significationē ostēdūt. Faciē vero ⁊ pedes operūt dei. q̄ ꝑterita aī mūdū. et futura post mundū sare nō possum⁹. ſz media tm̄ eoꝝ testimonio ꝓtēplamur. Singuli senas alas habēt. q̄ fabricā tm̄ mūdi. q̄ in sex diebus facta est. in p̄nti seculo nouim⁹. Q̄ clamāt ter sanctus. alter ad alterū. trinitatis in vna diuinitate demonstrat mysterium.

¶ De hominibus qui quodā ꝑsagio nomē acceperūt. Ca. VI.

Plerīq; primoꝝ hoim ex ꝓprijs causis originē nominū habēt: Quib⁹ ita ꝓphetice ḋicta sunt vocabula. vt aut futuri. aut p̄cedentib⁹ eoꝝ causis cōueniant. In q̄bus tm̄ manēte specialī sacramēto nūc tm̄ ad ſram itellectū hystorie ꝓsequmur. Ubi aūt etymologie interp̄tationē nō attingim⁹. solā ipam etymologiā in latinū ponim⁹. Q̄ aūt vnū nomē hebraicū. aliter atq; aliter interp̄tat. ḃ ꝑm accentuū ⁊ lr̄aꝝ euenit diuersitatē. vt in varijs significatōibus noīa ꝓputent. Adā sic beat⁹ hyeronim⁹ tradit. hō siue terren⁹. siue terra rubra interp̄tat. Ex terra enī facta est caro. ⁊ hum⁹ hominis faciēdi materies fuit. Eua interp̄tat vita: siue calamitas siue ve. vita q̄ origo fuit nascēdi. calamitas ⁊ ve. q̄ ꝑ ꝓuaricationē causa extitit moriēdi. A cadēdo enī nomē sūpsit calamitas. Alij aūt dicūt ob hoc etiā vita ⁊ calamitas appellatā. q̄ sepe mulier viro cā salutis est. sepe calamitatis ⁊ mortis origo. q̄ ḋ est ve. Cain possessio interp̄tat. vñ etymologiā ipsius exp̄mēs pr̄ eius ait: Cain id est possedi hoiem ꝑ deū. Jdē ⁊ lamētatio. eo q̄ ꝑ interfecto abel interfectus sit. ⁊ penā sui celeris dederit. Abel luctus interp̄tat. quo noie ꝓsignabat occidēdus. Jdē ⁊ vanitas. quia cito solutus est atq; subtractus. Seth interpretat resurrectio. eo q̄ post fratris interfectionē nat⁹ sit. q̄si resurrectionē fratris ex mortuis suscitaret. Jdē ⁊ positō. q̄ posuit eū de⁹ ꝑ abel. Enos iuxta ꝓpriā linguę varietatē. homo vel vir ḋr. Et cōgrue hoc vocabulū habuit. De eo enī scriptum est. Tūc cēpit inuocāri nomē dñi. licet plerīq; hebreoꝝ arbitrent. q̄ tūc ꝑmū in noie dñi ⁊ similitudine eius fabricata sunt idola. Enoch. dedicatio. In ipsi⁹ enī noie cuitatē postea edificauit Cain. Lainan. lamentatio vel possessio eoꝝ. sic enī cain possessio. ita deriuatiuū nomē q̄ ḋ est cainan facta possessio eoꝝ. Mathusalā interp̄tat. mortuus est. Enudēs etymologia nomis. q̄dā enī eū cū pr̄e trāslatū fuisse ⁊ diluuiū ꝑtulisse putauerūt. Ob hoc signāter transfert. mortu⁹ est. vt ostenderet nō vixisse eū p⁹ diluuiū. ſz in eodē cataclysmo fuisse defunctū. Soli enī octo hoies in archa euaserūt diluuiū. Lamech. percutiēs. Iste enī percussit ⁊ interfecit cain. Q̄ ḋ etiā ipse postea ꝓpetrasse vxorib⁹ cōfitet. Noe. reqes interp̄tat. ꝑ eo q̄ sub illo oīa retro opa quieuerūt ꝑ diluuiū. Unī ⁊ pr̄ ei⁹ vocās nomē ei⁹ noe dixit: Iste requiescere nos faciet ab oib⁹ op̄ib⁹ nr̄is. Sem ḋr noiatus. eo q̄ nomē ex posteritati ꝑsagio accepit. Ex ipso enī patriarche ⁊ ꝓphete ⁊ apli et p̄li dei. Ex eius q̄s stirpe ⁊ xp̄us. cui⁹ ab ortu solis vsq; ad occasum magnū est nomē in gētib⁹. Cham. calid⁹. q̄ ipse ex ꝑsagio futuri ꝓgnominat⁹ est. Posteritas enī ei⁹ eā terre patrē possedit. q̄ vicino sole calēti ḋr est. Unī ⁊ egyptus vsq; hodie egyptioꝝ lingua cham ḋr. Jaffeth. latitudo. Ex eo enī ꝓlus gentiū nasc̄. ⁊ q̄ lata ē ex gētib⁹ multitudo credentiū ab eadē latitudine iaffeth dict⁹ est. Chanaan fili⁹ cham interp̄tat mot⁹ eoꝝ. Q̄ ḋ q̄d ē aliud nisi op⁹ eoꝝ: Pro motu enī p̄ris. id ē. ꝑ ope ei⁹ maledict⁹ est. Arfaxat. sanās depopulationē. Chus hebraice ethiops interp̄tat. a posteritate sui generis nomen sortit⁹. Ab ipso enī sunt ꝓpagati ethiopes. Nemroth. interp̄tat tyrann⁹. Iste enī ꝑ ordinē arripuit insuetā in ꝓlos tyrānidē. ⁊ ipse aggressus est aduersus deū impietatis edificare turrē. Heber. trāsitus. Etimologia ei⁹ mistica ē. q̄ ab ei⁹ stirpe trāsiret de⁹. nec pseueraret in eis trāslata in gētib⁹ gr̄a. Ex ipso enī sunt exorti hebrei. Falech. diuisio. cui pr̄ ꝑ terea tale nomē imposuit. q̄ tūc nat⁹ ē q̄si ꝑ linguas terra diuisa est. Thara. exploratio ascensiōis. Melchisedech. rex iustus. rex. q̄ ipse postea impauit salē. iust⁹. ꝑ eo q̄ discernēs sacramēta legis ⁊ euāgelij. nō pecudū victimas ſz oblationē panis ⁊ calicis in sacrificiū obtulit. Loth. declinās. Factis enī sodomoꝝ nō cōsensit. ſz eoꝝ illicita carnis incēdia declinauit. Moab. ex pr̄e. totū nomē etymologiā habet. Cōcepit enī eū ꝑmogenita filia de pr̄e. Ammō cui⁹ cā nomē reddit. filius ꝓpli mei. sic deriuat vt ex pte sensus nois. ex pte ipse sit sermo. Ammi enī. a quo dicti sūt ammonite. vocat ꝓpli me⁹. Sarai. interp̄tat princeps mea. eo q̄ esset vni⁹ tm̄modo domus materfamilias. Postea cā nois imutata. ablata de fine i lfa ḋr sara. id

est ꝓnceps. Omniū q̄pe gentiū futura ꝓnceps erat sic̄ t dñs pollicitus fuerat ad abrahā: Dabo tibi ex sara filiū t benedicā ei. et erit in gētes. sed t reges pl'oꝝ erūt ex eo. Agar. aduēa vel uersa. Fuit em̄ egyptia cōplexui abrahe aduena causa generādi data q̄ post cōemptū angelo increpāte cōuersa est ad sarā. Lethura thymiama interptat. Ismahel. interpretat audiuit dei. sic em̄ scriptū est: Et vocauit nomen eius ismahel. q: exaudiuit eū deus. Esau trnomius est. t ex ꝓpijs causis varie nūcupat. Dicit em̄ Esau. id ē rursus. ob coctionē scz rufe lentis. ita appellatus. cuius edulio ꝓmogenita pdidit. Edom aūt ob ruborē corpis dictus est. q̄ latine sanguineus ꝺr. Seir ꝺo. q̄ fuerit hispidus t pilosus. q̄ em̄ natus est. totus sic pellis pilosus erat. atq; idē trib⁹ noibus appellatur. Esau id est rufus. Edom id est sanguineus. Seir. id est pilosus. q: nō habuit lenitatē. Rebecca. patiētia. siue q̄ multū accepit. Lia laboriosa vtiq; generādo. Plurimos em̄ dolores q̄ rachel fecūditate pariēdi expta est. Rachel interptat ouis. p ea em̄ iacob pauit oues laban. Celpha. os hians. Bala. iueterata. Dina trāsferē in cām. Jurgij em̄ in sichimis causa extinct. Thamar. amaritudo ꝓ viris mortuis. Eadē t cōmutās. Abutauit em̄ se in habitū meretricis q̄ cū socero suo cōcubuit. Phares. diuisio. ab eo q̄ diuiserit mēbranulā secundarū: diuisoris. id est phares sortitus est nomē Thā t pharisei q̄ se q̄si iustos a pl'o sepabāt ꝺi uisi appellabant. Cara frater eius in cuius manu erat coccinū. interptat ouēs. siue q: ꝓmus apparuit. siue q: plurimi ex eo iusti nati sunt. vt in libro paralypomenon cōtinet: Zara. id est ouēs appellatus est. Job in latinū vertit dolēs t recte dolēs. ꝓpter p̄cussionē carnis t passiones doloꝝ. Calamitates em̄ suas nois etymologia p̄figurauit. Pharo nomē est nō hois sz honoris sic̄ t apud nos augusti appellant reges. cū. ꝓpijs noib⁹ cēseāt. Exꝑmit ät i latinū pharao. denegās eū vtiq; deū. siue dissipator ei⁹. Populi em̄ dei fuit afflictor. Jamnes. marinus. siue vbi est signū eius. Cessit em̄ t defecit signū eius cora signis moysi. vñ t dixerunt magi: ibic digitus dei est. Ambares. mare pelutiū. siue mare in capite. Moyses deniq; interptat sumptus ex aqua. Jnuenit em̄ eū ad ripā fluminis expositū filia pharaōis. quē colligēs adoptauit sibi. vocauitq; nomē eius moyses. eo q̄ de aqua sumpsisset eū. Aaron. mons fortitudinis interptatur. ꝑpt q̄ thurribulū accipiēs in medio stetit. t interemptoꝝ obuiaz stetit. t ruinā mortis q̄si q̄dā mons fortē excluſit. Eleazar. dei adiutoriū. Balach. ꝓpitās siue deuorās. Balaā. vanus pl'us. Finees. oriparcens. trāsfixit em̄ pugione zambri cū scorto madianitide. t dñi furorē placauit vt parceret Zambri. stella lacessiens vel amaricās. Propē em̄ nomē ab amaritudine vocatū. q̄ peccādo amaricauerit pl'm. Raab. latitudo vel fames siue impet⁹. Josue interpretat saluator. Ipse em̄ in figura xp̄i pl'm ā ꝺeserto saluauit. t in terrā repmissiōis induxit. Caleph. q̄si cor aut canis. Gothoniel. tpus ei⁹ ꝺe⁹ vel responsio dei. Aoth. gloriosus. Barach. vulgurans. Delbora. apis vel loquax. Apis. q: fuit ad bellū ꝓmptissima. dimicās adūsus sisarā. q̄ pempto cecinit canticū inde loquax. Jahel ascensio. Gedeon. experimētū iniq̄tatis eoꝝ. Frequēt̄bus em̄ documēts informat⁹ est q̄ pl'agio contra hostes futurā victoriā. expediret. ex quo futuro experimēto etymologiā nois sumpsit. Abimelech. pater meus rex. Thola. vermicul⁹. vel coccinū. Jair. illuminās. Jepte. aperiēs vl' aptus. Elebon. cogitatio siue vinculuz meroris. Abdo. seruus eius. Samson. sol eoꝝ vel solis fortitudo. Fuit em̄ ꝯtute clar⁹ t liberauit isrl ꝺ hostiū eoꝝ. Dalida. paupcula vel situla. Booc. in fortitudine. siue in quo robur. Noemi quā interptari possumus cōsolatā. eo q̄ marito t liberis peregre mortuis. nurū moabitidē in cōsolatione sua tenuit. Ruth. interptat festinās. Alienigena em̄ erat ex pl'o gēnis. q̄ relicta patria festinauit trāsire in terrā isrl. dicens socrui sue. Quocūq; preteris pergā. Anna gra eius interptat. q: dū esset ꝑua sterilis natura. postremo dei gra fecunda data est. Heli. ꝺe⁹ me⁹. Ofni. discalciatus. Filius em̄ fuit heli electus in ministerū sacerdotis. cui⁹ amissionē suo ex pssit vocabulo. Aplūs em̄ ait: Calciati pedes in ꝓparationē euāgelij pacis. Et ppheta: Qꝝ speciosi pedes q̄ annūciāt pacē. Iste ergo discalciatus interptat. vt eius nomie veteris testamēti sacerdotiū a veteri pl'o significaret ablatū. Finees frater ofni. os mutū interptat. q̄ significat sacerdotij veteris t doctrine silentium. Samuel. nomē eius deus. Jesse. in sole sacrificiū vel incensum. Saul. petitio interptat. Motū est em̄ quō hebreoꝝ pl'us eū sibi regē petierit. t accepit nomē. nō fm deū. sz fm suā voluntatē. Dauid. fortis manu interptatur. q: fortissimus in plijs fuit. Ipse t desiderabilis. in stirpe scz sua. de quo dixerat ppheta: Veniet desideratus cūctis gentibus. Salomon trib⁹ noibus fuisse phibet. Primū vocabulū eius salomon ꝺr. id est pacificus. eo q̄ in regno ei⁹ pax fuerit. Scōm nomē idida. eo q̄ fuerit dilectus t amabilis dño. Tertiū vocabulū ei⁹ coeleth. q̄ grece appellat ecclesiastes. latine cōcionator. q̄ ad pl'm loquereť. Jonathan. colūbe donū. Absalon. patris pax p̄ antyphrasin. eo q̄ bellū

adūsus patrē gessisset. siue q̄ in ipso bello dauid placat⁹ fuisse legit filio. adeo vt etiā magno cū dolore extinctū plangeret. Roboā. latitudo p̄ū. t ipsum p̄ anuphrasin q̄ decē tribubus ab eo sep̄atis. due tm̄ ei relicte sint. Abia pater dñs. vel pater fuit. Asa. tollēs siue sustol lens. Josaphat. dñi iudiciū. Joz̄ā. q̄ ē excelsus Ochozias. ap̄phendēs dñm. Athalia. tēpus dñi. Joab. spirās. vel dñi robur. Amasias. po pulū tollēs. Ozias. fortitudo dñi. Azarias. au xiliū dñi. Ozias aūt ipse est q̄ t azarias dupli ci noīe. Ipse est q̄ illicitū sibi sacerdotiū vendi care conat⁹. lepra in fronte p̄cussus ē. Joathā. est p̄fectus. Pulchrā etymologiā nois hēt. Fe cit em̄ rectū in cōspectu dñi. t portā tēpli edifi cauit excelsam. Achaz. ap̄phendēs. Ezechias fortis dñs. Manasses. obliuiosus. Per multa em̄ scelera t sacrilegia reliḡrat t oblitus fuerat dñi. siue q̄ oblit⁹ deus p̄cōz illi⁹. Amō fidelis vel honest⁹. Josias vbi est incēsuz dñi. Propa etymologia nois. Iste est em̄ q̄ simulacra com bussit. Joachaz. robust⁹. Joachim vbi est p̄pa ratio. Eliachim dei resurrectio. Jechonias p̄ paratio dñi. Sedechias. iust⁹ dñi. Ihieroboā. iudicatio dñi siue cā p̄ū. vel vt q̄dā aiūt diui sio interp̄etat⁹ p eo q̄ in regno ei⁹ diuisus sit p̄ius isr̄l. t p̄sus a regno stirpis dauid. Diui sionis em̄ p̄ū cā iste extitit. Zambri. psalm⁹. vl̄ canticū meū vel hymnū. Amri. crispās meus. Achab frater patris: Jezabel. fluxus sanguis vel fluēs sanguine. sed mel⁹. vbi est sterq̄liniū Precipitata em̄ deorsū. comederūt carnes ei⁹ canes. sic p̄dixerat helias: Et erūt inq̄t carnes iezabel sic̄ sterc⁹ sup̄ faciē terre. Ochozias. ap̄phendēs deū. Jehu. ipse vo est. Joathā robu stus. Stella umbra ei⁹ vl̄ petitio. Abanaen cō solās. Phaceas. aperiēs. Nabuchodonosor. pphetia lagūcule angustie. siue pphetās istius modi signum p̄ somnio sez futuroz q̄ vidisse narrat⁹ t daniel interp̄tat⁹ est. siue sessio in ag nitōe angustie p̄ his q̄ in captiuitatē ab eo du cti sunt. Zorobabel apud hebreos. ex trib⁹ in tegris noīb⁹ tradit esse compositū. Zo. iste. ro mgr̄. babel. pp̄e babylonū sonat. t efficit no mē Zorobabel. iste mgr̄ de babilone. In babi lōe em̄ ort⁹ ē. vbi t p̄nceps gēs iudee extitit.

¶ De patriarchis. La. VII

Q Uozūdā patriarchaz etymologie no tāde sunt. vt sciam⁹ q̄d in suo vocabu lo resonēt. Nā plerīq; eoz ex causis. p̄pīis no mina accep̄erūt. Patriarcha interp̄tat⁹ patruz p̄nceps. Archos em̄ grece p̄nceps est. Abrā p̄ mū vocat⁹ est. pater videlicēt p̄lin. ppter isrāheli tas sez tm̄. postea appellat⁹ est abrahā. q̄ trās ferē pater multarū gentū. q̄ erat adhuc p fi dē futurū. Hētiū aūt nō habeē in noie sed sub audiē. iuxta illud. Erit nomē tuū abrahaz. q̄ p̄rem multarū gentiū posui te. Isaac ex risu nomē accep̄it. risit em̄ pater q̄ ei p̄missus est. admirās in gaudio. Risit t mater q̄ p illos tres viros p̄missus est. dubitās in gaudio. Ex hac ergo cā nomē accep̄it Isaac. interp̄tat⁹ em̄ risus. Sciendū aūt q̄ q̄tuor in veteri testamē to absq; vllo velamine noibus suis aī q̄ nasce rent̄ vocati sunt ismahel. isaac. salomon t iosi as. Lege scripturas. Jacob supplātato: interp̄ tat⁹. siue q̄ in ortu plantā nascētis fratris app̄ hēderit. siue q̄ postea fratrē arte decepit. vñ et esau dixit: Juste vocatū est nomē ei⁹ iacob. sup plātauit em̄ me ecce. scō. Israhel. vir videns deū. Tūc em̄ ꝟ nomē accepit q̄ tota nocte lu ctatus viat in certamine angelū. t ouīcte lucife ro benedictus est. Inde p̄pter visionē dei. isr̄l appellat⁹ est. sicut t ipse ait: Vidi dñm facie ad faciē t salua facta est anima mea. Ruben iter p̄tat⁹ visionis filius siue videntes filiū. Sic em̄ q̄s eum peperit lia. vocauit nomen eius ruben di cens: quia vidit deus humilitatem meam. Sy meon interp̄etat⁹ auditio dei. Sic em̄ dixit lia q̄s eū peperit. quia exaudiuit me deus. Leui additus. Dixit em̄ lia quādo peperit eum nō ambigēs de amore viri. Nunc mecum erit vir meus: quia peperi ei tres filios. Juda confes sio dicitur. Quando em̄ eum peperit lia. lau dem dño retulit dicens: Nunc sup hoc confite bor dño. t ob id vocatus est iuda. A confessio ne itaq; nomen eius est dictū. quod est gratia rum actio. Jsachar. interpretatur est merces. Is quippe dicitur est. achar merces. Hoc au tem ideo. q̄ mandagoras filij ruben. introitū vīn q̄ racheli dicebat ad se emerat lia vñ t dū natus est dixit lia: Dedit deus mercedē meaz. Zabulō interp̄tat⁹ habitaculū. Sextū em̄ hūc filiū genuerat lia. pp̄ea iā secura dixit. Habi tabit mecū vir me⁹. Vñ t filij ei⁹ vocat⁹ ē habi taculū. Neptalim. de cōuersatiōe siue cōpatio ne. cā nois ei⁹ est. vñ t dixit rachel. cū eū peperisset ancilla eius bala: Habitare me fecit deus habitatōne cū sorore mea. Dan interp̄tat⁹ iudi ciū. Bala em̄ dū euz pepisset. dixit rachel dña eius: Judicauit me dñs t exaudiēs dedit mi hi filiū. Causam nois exp̄ssit. vt ab eo q̄ iudi casset dñs. filio ācille iudicij nomē imponeret. Gad ab euentu siue p̄cutu vocat⁹ ē. Q̄m em̄ eū pepit celpha. dixit dña ei⁹ lia: Infortuna id ē q̄d dz in p̄cutu vel euentu. Aser. btūs dicit⁹. Dū em̄ peperisset cū celfa. dixit lia: Beata ego. t beatificāt me mulieres. t ab eo q̄ btā dz. ex etymologia nois beatū vocauit. Joseph ab eo q̄ sibi aliū filiū addi mī optauerat. voca uit augmentū. Ihūc pharao saphanet appella uit. q̄d hebraice absconditoz reptoz sonat. p eo q̄ obscura sōnia fuelauit t sterilitatē p̄dixit

Tñ quia hoc nomẽ ab egyptõ ponit: ipsi⁹ lingue ꝺz hẽre ratõnẽ. Interptaꝛ ergo saphaneth egyptõ sermõe saluatoꝛ mũdi. eo q̃ p oꝛbẽ terre ab imminẽte famis excidio liberaret. Benia min interptaꝛ filius dexte qꝺ est ẏtutis. Dexta eñ apellaꝛ tamũ. Abaꝛ q̃pe eius monẽs vocauerat nomẽ eius bẽnoni. id est filius doloꝛis mei. Pater hoc mutauit. filiũ dextere nomians Abanasses ꝺcũs ab eo q̃ sit pater ei⁹ oblitus laboꝛ suoꝛ. Ita eñ hebꝛaice vocaꝛ obliuio. Efraim eo q̃ auxerit eũ deus. et ex hoc vocabulo in linguã nr̃am transfertur augmentum.

¶ De prophetis La. VIII.

Clos gẽtiles vates apellãt. hos nr̃i p-
q phetas vocãt q̃si pfatoꝛes. q; poꝛro fantur. et de futuris ꝛa pꝺicũt. Qui aũt a nobis pphete in veteri testamẽto vidẽtes apellabanꝯ. q; videbãt ea que ceteri nõ videbant et pspiciebãt ea que in mysterio abscõꝺita erant. Ihinceſt qꝺ scptũ est in samuele. Eam⁹ ad vidẽtem. Ihinc Esaias. Ulꝺi inqt ꝺñm sedẽtem sup soliũ excelsum et eleuatũ. Et ezechiel. Apti sunt celi et vidi visiões dei. Quoꝛũdã aũt pphetarũ etymologie noĩm ãnotãde sunt. Uocabula eñ eoꝛ satis oñdũt qꝺ in futuris factis dictisq; suis pñũciassent. Ihelias interptaꝛ ꝺñs deus. Ex futuri igiꝯ pſagio sic vocaꝛ. Mã dũ altercaretur in sacrificõ cum quadringentis sacerꝺotib⁹ baal: inuocato noĩe ꝺñi ꝺescẽꝺit de celo ignis sup holocaustũ. Qꝺ cum vidiſſet oñis pꝑs cecꝺit in faciẽ suã et ait. Ꝺñs ipe est deus. Ex hac igiꝯ causa tale ꝓpus nomẽ accepit: p eo q̃ p eum postea cognouerit populus ꝺñm ꝺcũ. Ihẽ et fortis ꝺñs interptaꝛ. vel, ppter q̃ interfecit cosꝺem sacerꝺotes. vel, ppter qꝺ achab adũsitatẽ toleraꝛit. Heliseus ꝺñi salus interptatur. vocabulum aũt et idẽ ex futuri pſagio suſcepit. Deniq; et mltas ẏrtutes fecit et famẽ pellẽs: pꝑm a mõte saluauit. Nathan ꝺedit siue ꝺãns. Esaias interptatur saluatoꝛ ꝺñi et merito. Saluatoꝛ est eñ vniuersaꝛ gentiũ. ciuſq; sacraĩta amplius q̃ ceteri pꝺicant. Hieremias excelsus ꝺñi, p eo q̃ ꝺictum est ei. Ecce cõstitui te sup gentes et regna. Ezechiel fortitudo dei. Daniel iudiciũ dei siue quia in presboꝛ iudicio sniam diuine examinationis exhibuit. ꝺum eoꝝ repta falsitate Susunnã ab iteritu liberauit. siue q̃ visiões et somnia q̃bus p singula quedam enigmata futura mõstrabanꝯ: sagaci mẽte ꝺiscernẽs apuit. Ihic et ꝺesideꝛioꝛ vir apellatus est. quia panẽ ꝺesiderij non mãducauit. et vinũ cõcupiscẽtie non bibit. Osee saluatoꝛ aut saluãs. Dum eñ irã dei in popm̃ israel ob crimẽ idolatrie, pphetasset: ꝺomui iu de salutẽ, pnunciauit. Propter quod ezechias rex iuda sublatis idolis que p̃cẽꝺtes reges cõsecraueraꝛãt. templũ ꝺñi purgasse ac pu-

rificasse mõstratur. Johel ꝺñs ꝺeus: siue incipiens ꝺeo vel fuit ꝺei. Hoc eñ eius vocabulũ resonat etymologia incerta. Amos pꝑs auulsus Prophetia eñ eius ad pꝑm fuit israꝫ qz tã auulsus erat a ꝺño. et aureis vitulis seruiebat. siue auulsus a regno stirpis ꝺauid. Naum germẽ siue cõsolatoꝛ. Increpat eñ ciuitatẽ sanguinũ et post euersionẽ illius pſolaꝯ sẏõ ꝺicẽs. Ecce sup mõtes pedes euãgelisantis et annũciãtis pacẽ Abacuk amplexãs. qz vel ex eo q̃ amabil ꝺño fuit vocaꝯ amplexatõ. vel q̃ in certamẽ cũ ꝺeo cõgrediꝯ. amplexãtis id est luctãtis sortitus est nomẽ. Nullus eñ tã audaci voce ausus ẽ ꝺeũ ad ꝺisceptatõem iustitie, puocare. cur in rebus humanis et mũꝺi istius tãta rex ẏsarek iniq̃tas Adicheas quis hic vel q̃s iste. Cõminaꝯ samarie ob causam simulacroꝝ. illo mõ ꝺe quo heliu ꝺz. Quis est iste inuoluẽs sniãs? Sophonias speculũ vel archanũ ꝺñi interptaꝯ. vtriusq; ad pphãm cõuenit. Ipsi eñ sciũt mysteria ꝺei. Unde et ezechielẽ ꝺz. Speculatoꝛẽ te posui ꝺomui ysrael. Et alꝺi. Nõ faciet ꝺñs q̃cq̃ nisi reuelauerit seruis suis pphetis. Abdias seruꝰ domini. sicut eñ moyses saml's ꝺñi et apls seruus xp̃i. ita iste legatus ad gẽtes missus. videt et pꝺicat que pphetali digno sunt mysterio et futute. unde seruus ꝺñi. Jonas interptaꝯ colũba siue ꝺolens. Columba, p gemitu. quãꝺo in vẽtre ceti triꝺuo fuit. Dolẽs aũt vel, ppter tristiciã quã habuit ꝺe salute niniuitaꝝ. vel, ppter hederam subito arescentẽ. cuius vmbꝛaculo tegebatur ẏra solis ardoꝛẽ. Ipe est et amathi sareptane viꝺue filius vt iuꝺei affirmãt. quẽ resuscitauit helyas: matre postea ad eũ ꝺicẽte. Nũc cognoni qñ vir ꝺei es tu. et ẋbũ ꝺñi in oꝛe tuo verum est. ob hãc causam ipm̃ amathi vocatũ. Amathi eñ ex hebꝛeo in latinã linguaz ẋitas ꝺz et ex eo q̃ vex helyas locutus est: ille q̃ suscitatus est: filius nũcupatus est veritatis. Zacharias memoꝛia ꝺñi. lxx. eñ anno ꝺesolatiõis tẽpli cõpleto zacharia pꝺicãte memoꝛatꝰ est ꝺñs populi sui. iussuq; ꝺarij reũsus est ꝺei pꝑs. et fꝺificata est vꝺbs et templũ. Aggeus in latinũ festiuus et letus resonat. Destructũ eñ templũ edificandũ, pphetat. et post luctum captiuitatis regressionis leticiã pꝺicat. Malachias interptaꝯ angelus ꝺñi. id est nũcius. Quicq̃ eñ loq̃batur quasi a ꝺño eẽnt mãꝺata. ita credebãtur. et inde ita nomẽ eius. lxx. trãstulerũt ꝺicẽtes. Assumptõ ẋbi ꝺñi sup ysrl̃. in manu angeli ei⁹. Esdras aꝺiutoꝛ. Neemias cõsolatoꝛ a ꝺño. Quoꝺam eñ pſagio futuri noĩa ista sortiti sunt. Fuerũt eñ in aꝺiutoꝛiũ et cõsolatõez omni illi populo reꝺeũti ad patriã. Nã et tẽplũ ꝺñi ũꝺẽ reedificaueruñ et muroꝝ ac turriũ opus ipsi ĩstauraueruñ. Ananias: gratia ꝺei interpꝛetatur.

Jdē ꝛ sidrach·lingua chaldea:qđ interp̃tat de cozus me⁹·Azarias auxiliū dñi·Jdē ꝛ abdena go·qđ in latinū vtiq; seruies taceo·Adisael qui ꝑ dñi Jpe ꝛ misach·qđ interp̃tat nr̃us i gau diū·Azia frater me⁹·Semeia·audiēs dominū Asach cōgreganſ·Jdithum transiliēs eos siue saltēs cos·Quosdā em̃ inberētes humo curua tos in terrā ꝛ ea que in imo sunt cogitātes·ꝛ in reb⁹ transeūtibus spem ponētes·transiluit ca nendo iste q̃ vocat transiliēs·Eman·acapiēs vel formido coz·Ethan·robustus·Barachia bñdictus dñi vl bñdict⁹ dñs·Olda distinctō siue diūturnaliū·Judith·laudās vel cōfitens dño·Ihesiter·absc̃sa·Zacharias mēoria dñi ob hoc qz canit·mēoriale testamēti sui sancti·Johānes baptista·dñi gr̃a eo q̃ sit lumes,pphetie prenū cius gr̃e siue inuitiū baptismatis·p quod gratia ministrat·Hi sunt pphete veteris nouiq; testa menti·quoz finis x̃ps cui dz a patre· Et pphe tam in gētibus posui te·Prophete autē gene ra sunt septē·Primū genus extasis·qđ est men tis excessus:sicut vidit petrus vas illud sūmis sum de celo in stupore mētis cū varijs animalib⁹· Scōm genus visio sicut apud Esaiā dicētē Vi di dñm sedētē sup soliū excelsum· Tertiū gen⁹ somniū·sicut iacob subnixā in celo scalā domi ens vidit·Quartū genus p nubē·sic ad moy sen ꝛ ad iob post plagā loquit deus·Quintuz genus vox de celo·sicut ad abraā sonuit dicēs Ne mittas manū tuā sup puerū·Et apud saul um in via·Saule saule qđ me psequeris? Sextū genus accepta parabola sicut apud salomonem in,puerbijs·ꝛ apud balaam cum euocaretur a balach·Septimū genus repletō sanctispūs·sic pene apud omēs pphetas·Alij tria genera vi sionum dixerūt esse·Unū sm oculos corpis sic vidit abrahā tres viros sub ilice mābre·ꝛ moy ses ignē in rubo·ꝛ discapuli transfiguratū do minū in mōte inter moysen et helyam ꝛ cetera hmōi·Alterū sm spm·quo imaginamur ea que per corpus sentim⁹·sicut vidit petrus discū illū summittū de celo cū varijs animalibus·ꝛ sicut esa ias deū in sede altissima nō corpaliter sed spiri tualiter vidit· Nō em̃ deū forma corpea circū terminat:sed quēadmodum figurate· non pro prie multa dñr·ita etiā figurate ꝛ multa mon strant·Tertiū autē gen⁹ visiōis est qđ neq; coz poreis sensib⁹ neq; vlla pte aie qua corpaliū re rum imagines capiunt·sed p intuitū mentis q̃ intellecta cōspicit vitas·sicut daniel predix⁹ mē te vidit qđ balthasar viderat corpe· Sine quo genere illa duo vel infructuosa sunt vel etiaz in errorem mittunt·Omnia tamē hec genera spiri tussanctus moderat·Habere autē pphetiā nō solum bon⁹ sed etiam malus potest·Nam inue nimus saulem regē prophetasse·Persequebat enim sanctum Dauid·ꝛ implet⁹ sancto spiri tu;pphetare cepit

¶ De apostolis Ca·IX·

Postoli missi interp̃tant· Hoc em̃ coz
a nomē indicat·Nam sicut grece angeli latine nūcij vocant·ita grece apli latie missi appellant· Jpos em̃ misit x̃ps euangeliza re per vniuersum mundū:ita vt q̃dam persas in dosq; penetrarēt·docētes gentes ꝛ faciētes in nomie x̃pi magna ꝛ incredibilia miracula·vt at testantibus signis ꝛ pdigijs crederet illi in his que dicebant ꝛ viderāt·Hinc em̃ plerisq; cozū ex his causas suoz vocabuloz·Petr⁹ a petra no men accepit·hoc ē a x̃po·sup quē fundata ē ec desia· Nō em̃ a petro petra·sz petr⁹ a petra no men sortit⁹ est·sic nō x̃ps a x̃piano:sed x̃pian⁹ a x̃po vocat·ideoq; ait dñs·Tu es petr⁹ ꝛ super hāc petrā edificabo eccīam meā· qz dixerat pe trus·Tu es x̃ps filj⁹ dei viui·Deinde ei dñs· Su per hanc inqt petrā q̃m ꝓfessus es edificabo ec desiā meam·Petra em̃ erat x̃ps·sup qđ funda mentū etiā ipe edificat⁹ est petr⁹· Cephas dc̃r: eo q̃ in capite sit cōstitutus apl̃oz· Cephalum em̃ grece caput dr·ꝛ ip̃m nomē in petro syrū ē Simō bariona in linguā nr̃am sonat filius co lumbe·ꝛ est nomen syrū pariter ꝛ hebreū·Bar q̃pe syra lingua filius·iona hebraice columba vtroq; ꝛmone dr bariona·Alij simpliciter accipiunt·q̃ simō id est petrus filj⁹ sit iohannis iux illā interrogatōem·Simō iohānis diligis me? et volūt scptoz vicio depravatū·vt p bariohā hoc est filio iohannis bariona scptū sit: vna detracta syllaba·Johanna aūt interp̃tat dñi gr̃a Et fuisse cōstat petrum trinominū·petz·cephā et simō bariona· Simō aūt hebraice interp̃tat audiens·Saulus hebraico sermōe tentatō dic tus:eo q̃ pus in tentatōne ecclesie sit versatus· Persecutor em̃ erat inde nomē habebat istud: quando psequebatur x̃pianos·Postea muta to nomie de saulo factus est paulus·qđ interp̃tatur mirabilis siue electus· Admirabilis: vel qa multa signa fecit·vel quia ab oriente vsq; ad oc casum euāgeliū christi in oīnibus gētibus pdi cauit·Electus sicut in actib⁹ apl̃oz spūssanctus dicit Segregate mihi barnabā ꝛ paulū ad op⁹ ad quod elegi eos· Latino autē sermone pau lus a modico dicus· vñ ꝛ ipse ait·Ego sum mi nimus oīm apl̃oz· Si em̃ saulus superb⁹ erat⁹ qñ paulus humil modic⁹· Jō sic loq̃mur· pau lo post videbo te·id est post modicū· Nam qa modic⁹ fact⁹ est ipse dicit·Ego em̃ sum nouissi mus oīm apl̃oz·ꝛ mihi mimo oīm scōz data ē gr̃a· Cephas aūt ꝛ saulus iō mutato noīe sunt vocati:vt ēent etiā ipso noie noui sicut abrahā et sara·Andreas frater ꝑetri carne et coberes gratia:sm hebraicam etymologiā interpretatur

decorus siue rūdēs. Fmōe aūt greco. a viro virilis appellat. Johānes quodā vaticinio ex merito nomē accepit. Interptat eīn i quo est gra vel dñi gratia. Amplꝰ eīn eū ceteris aplis dilexit ihs. Jacobus zebedei a patre cognomiat. quē relinquēs cū iohāne vez prēm secuti sunt lhi sunt filij tonitrui. q etiā boanarges ex firmitate t magnitudie fidei notati sunt. lhic est iacobus filiꝰ zebedei frater iohānis q post ascensionē dñi ab herode manifestat occisus. Jacobus alphei ob distinctōnē pōnis cognoiatus. q ōr fili. zebedei sic iste filius alphei. Cognomīnū igit ambo a pre sumpserūt. Iste ē iacobꝰ minor qui in euāgelio frat dñi notiat. qz maria vxor alphei sor. fuit mris dñi. quā mariā deophe iohannes euang. cognoiat. a pre siue a gētilitate familie. aut qualitate alia causa ei nomē ponens. Alpheꝰ aūt hebreo fmōe in latinū exprimī mille simus siue doctꝰ. Philippus os lāpadaz vel os manuū. Thomas abyssus vl geminus. vñ grece didymꝰ appellat. Bartholomeus filius suspēdētis aquas. vel filius suspēdentis me. syrū est nō hebreū. Mattheus i hebreo donatus exprimit. Jdē t apellat leui ex tribu a q ortus fuit. Jn latino aūt ex ope publicani nomē accepit. qz ex publicanis fuit electus t in aplatum translatꝰ. Simō chananeꝰ ad distinctōem simōis petri ō vico galilee chana. vbi aqs dñs mutauit in vinū. Jpe est q i alio euāgelista scribit zelotes. Chana qpe zelus interptat. Judas iacobi q alibi appellat lebbeꝰ. figuratū nomē hz a corde. qō nos duminutiue corculū possumꝰ appellare. Jpe in alio euāgelista thadeus scribit. quē eccliastica tradit historia. missum edessam ad abagarꝝ regē. Judas scariothis vel a vico in quo ortus est. vel ex tribu isachar vocabulū sumpsit quodam pphagio futuri in cōdēnatōem sui. Jsachar eīn interptat merces vt significaret pciū. pditoris quo vendidit dñm. sic scptū est. Et acceperūt mercedē meam. xxx. argenteos preciū quod appreciatus sum ab eis. Mathias qui inter aplos sine cognomine solus habet. interptatur donatus. vt subaudiat. p iuda. Jpse eīn in locū eius electus est ab apostolis. cum. p duobus sors mitteret. Marcꝰ excelsus mādato. vtiq; ppter euangelīū altissimi quod pdicauit. Lucas ipe cōsurgens siue ipse eleuans. eo q elenaucrit pdicatōem euangelij post alios. Barnabas filius pphete vel filiꝰ cōsolatōnis ¶ De reliquis in euangelio nominibus La. X

Aria illuminatrix siue stella maris. Genuit eīn lumē mūdi. sermone autē syro
m maria domina nūcupat t pulchre. qa dominū genuit. Elizabeth dei mei saturitas vel dñi mei iuramētū. Magdalēa turris. Martha irritans vel, puocās. sermōe autē syro interpretatur dominās. Nathanael donū dei. quia dolus id est simulatō: dono dei in eo non fuit. Zebedeus donatus siue fluens iste. Zacheus iustus siue iustificatus siue iustificādus. syrum est nomē nō hebreum. Lazarus adiutus. eo q sit a morte resuscitatus. Herodes pelliceus vel gloriosus clara etymologia. Cayphas inuestigator aut sagax aut vomēs ore. Jniquo enim ore suo iustuz cōdemnauit: cuius hoc mysterio pphetali annūciasset. Pontius declinās concilium vtiq; iudeoꝝ. Accepta eīn aqua lauit manus suas dicēs Jnnocēs ego sum a sanguine iusti huius. Pilatus os malleatoris. quia dū cristum ore suo t iustificat t pdemnat: more malleatoris vtraq; ferit. Barrabas filius magistri eoꝝ absq; dubio iudeoꝝ magistri qui est dyabolus: homicidioꝝ auctor qui vsq; hodie regnat in eis ¶ De martyribus XI.

Artyres greca lingua. latine testes dim cunt. vnde et testimonia grece martyria nūcupant. Testes autē ideo vocati sunt. qz ppter testimoniū xpi passiones sustinuerūt t vsq; ad mortē p vitate certauerūt. Qō vo nos nō testes qō latine vtiq; possumus dicere. sed grece martyres appellamus. familiarius ecclesie auribus hoc grecū verbū sonat. sic et multa greca nomia qbus p latinis vtimur. Martyr primus in nouo testamēto stephanus fuit. qui hebreo sermōe interptatur norma q p or fuerit in martyrio ad imitatōnem fidelium. Jdē autē ex greco sermōe in latinū vertit corona. t hoc pphetice. vt quod sequeret in vaticinio quodā futuri pus in vocabulo resonaret. Passus est eīn t quod vocabat accepit. Stephanus eīn corona or. humil lapidat. sz sublimiter coronat. Duo aūt sunt martirij genera. vnū in aperta passione. alterū in occulta animi virtute. Nam multi hostil insidias tolerātes. t cunctis carnalibus desiderijs resistentes per hoc q se oīpotēti deo in corde mactauerunt: etiā pacis tempore martyres facti sunt. q etiam si psecutōnis tempus existeret: martyres esse potuerunt

¶ De clericis La XII

c Leros et clericos hinc appellatos. qa mathias sorte electꝰ est. quē pmuz per aplos legimꝰ ordinatū. Cleros eīn grece sors vel hereditas latine or. Propterea ergo dī sūt clerici. qz de sorte sunt dñi. vel qz dñi pte hēnt. Generaliter aūt deria nūcupant oēs q in eccia xpi deseruiūt. quoz gradus t nomia hec sunt. Ostiariꝰ. psalmista. lector. exorcista. acolythus subdiaconꝰ. diaconus. presbr. epūs. Ordo eporū q dripti est. i. in patriarchis. archiepis. metropolitāis. atq; epis. Patriarcha greca lingua

summus pfm interptak·qz pmũ·id ẽ aplicũ retinet locũ·z ideo qz summo honore fungit: tali noie cẽsek·sic̃ roman⁹·antiochen⁹·z alexandrinus·Archiep̃s greco vocabulo q̃ sit summus ep̃oz·Tenet em̃ vicẽ aplicã: z p̃sidet tã metropolitanus q̃ epis cetis·Metropolitani aut̃ a mẽsura ciuitatũ vocank·Singul'em̃ puicijs p̃eminẽt: quoz auctoritati z doctrine z potestati ceteri sacerdotes subiecti sunt: sine q̃b⁹ nichil reliquos eꝑos agere licet: sollicitudo em̃ ton⁹ ꝓuincie ipsis epis ꝓmissa est·Hẽs aũt supi⁹ designati ordines vno eodẽq; vocabulo epi nominãtur·sed iõ ꝑuato noie q̃dã vtunk ꝓpt distinctõem potestatũ quã singul'r acceperũt·Patriarcha patz p̃ceps·Archon eni p̃ceps·Archiep̃s p̃ceps epoz·sic̃ metropolitan⁹ a mẽsura ciuitatũ·Epãtus aũt vocabulũ inde dcm q ille q̃ supefficit supintẽdat: curã scz gerẽs subditoz·scopin em̃ grece latine supintẽdere d: Epi aũt grece latine speculatores interptãtur·Maz speculator est ꝓpositꝰ in eccia·dictus eo q speculet atq; ꝑspicat pl'oz infra se positoz motes et vitã·Põtifex p̃ceps sacerdotũ est·qsi via sequẽtũ·Ipse z summ⁹ sacerdos·ipse et põtifex maxim⁹ nũcupak·Ipse em̃ efficit sacerdotes at q; leuitas·ipse oẽs ordines eccliasticos dispõit·ipe q̃d vnusquisq; facere dẽat oñdit·Antea aũt põtifices reges erãt·Hã maioz hec erat consuetudo·vt rex eẽt etiã sacerdos z põtifex·Vñ z romani ipatores põtifices dicebank·Vates a vi mẽtis appellatos·cui⁹ significatõ mltiplex est·Hã modo sacerdotẽ·mõ ꝓphetã significat mõ poetã·Antistes sacerdos dict⁹·ab eo q astat·Prim⁹ ẽ em̃ in ordie ecclie·z supza se nullũ habz·Sacerdos aũt nomẽ habz cõpositum ex greco z latino·qsi sacrũ dans·sic̃ em̃ rex a regẽdo·ita sacerdos a sacrificãdo vocat⁹ ẽ·Lõsecrat em̃ z sanctificat·Sacerdotes aũt gẽtiliuz flamines dicebank lhi i capite habebãt pilleuz in q̃ erat breuis virga desup habẽs lane aliqd Quod cũ p estũ ferre nõ possent·filo tm̃ capita religare ceperũt·Hã nudis eos penit⁹ capitibus incedere nefas erat·vñ a filo quo vtebãk flamines dicti sunt: quasi flamines·verũ festis diebus filo deposito pilleũ imponebãt, p sacerdotij eminẽtia·Presbr grece latine senioz: interptak·nõ p etate vel decrepita senectute: sz pter honorẽ z dignitatẽ quã acceperũt presbyteri noiantur·Vñ z apud veteres idẽ epi z presbiten fuerũt·qz illud nomẽ dignitatis ẽ hoc etatis·Ideo aũt z p̃sbyteri sacerdotes vocank·qz sacr̃ dant·sicut z epi qui lz sint sacerdotes: tam põtificatus apicẽ nõ hñt·q: nec chrismate frontem signãt·nec pachytũ spũm dãt·qõ solis õberi epis lectõ actuũ apl'oz demñat·Leuite ex nomine auctoris vocati·De leui em̃ leuite exorti sunt·a q̃bus in tẽplo dei mystici sacramẽti ministeria explebãtur·lhi grece diaconi: latine ministri dñr·quia sicut in sacerdote cõsecratio·ita in diacone ministerij dispẽsatõ habek·lhypodiacones grece quos nos subdiaconos dicimus qui ideo sic appellank·quia subiacẽt preceptis et officijs leuitarum·Oblatiões enim in tẽplo dei a fidelibus ipsi suscipiũt·z leuitis superponendas altaribus deferũt·lhi apud hebos nathinnei vocãtur·Lectores a legendo·psalmiste a psalmis canẽdis vocati·Illi em̃ pdicãt populis quid sequãtur·isti canũt vt excatẽt ad cõpũctionem aimos audiẽtium·licz z q̃dã lectores ita miserank pnũcient vt quosdã ad luctum lamentatõemq; ꝓpellant·Idẽ etiam z pnunciatores vocãtur·q; poro annũcient·Tãta em̃ et tam clara erit eoz vox·vt q̃uis lõge positoruz aures adimpleãt·Cãtor aũt vocat⁹·qz vocem modulak in cãtu·lhui⁹ duo genera dñr in arte musica·sicut ea docti hoies latine dicere potuerũt ꝑcentor z succẽtor·Precẽtor scz q̃ voce premittit in cãtu·Succẽtor aũt q̃ subseq̃nter canẽdo rñdet·Cõcentor aũt õr·qz consonat·q̃ autẽ non cõsonat·nec cõcinit nec cantor nec concẽtor erit·Acolythi grece latine ceroferarij dñr: a deportãdis cereis qñ euãgeliũ legẽdũ ẽ aut sacrificiñ offerẽdũ·Tũc em̃ accẽdunk luminaria ab eis z deportank·nõ ad effugãdas tenebras dum sol eodẽ tpe rutilet·sed ad signũ leticie demõstrãdum vt sub typo lumis corpalis illa lux oñdak·de qua in euãgelio legit·Erat lux vera que illumiat oẽm hoiem veniẽtem in hũc mũdum·Exorciste ex greco in latinũ adiurãtes siue increpãtes vocãtur·Inuocãt em̃ sup cathecumnos vel sup eos q̃ hñt spm̃ immũdũ nom̃ dñi ihu·adiurãtes p eũ vt egrediak ab eis·Ostiarij idẽ z ianitores q̃ in veteri testamẽto electi sunt ad custodiã tẽpli·vt nõ ingrederek eum imũdus in oñi re·Dicti aũt ostiarij q̃ ꝑsint ostijs tẽpli·Ipsi em̃ tenẽtes clauẽ omnia int⁹ ex tracz custodiũt·atq; inter bonos z malos habẽtes iudiciũ fideles recipiũt z respuũt infideles

De monachis Ca. XIII

Monachus greca etymologia vocatus m eo q̃ sit singularis·Monas enim grece singularitas dicitur·Ergo si solitarius interpretak vocabulum monachi: quid facit in turba qui solus est Plura aut̃ sunt genera monachorum·Cenobite quos nos in commune viuẽtes possumus appellare·Cenobiuz enim plurimoruz est·Anachorite sunt q̃ post cenobialem vitã deserta petunt z soli habitant ꝓ deserta z ab eo q̃ pcul ab hominibus recesserũt tali nomie nuncupank·sed anachorite helyam et iohannem·cenobite apl'os imitank·Heremite hi sunt qui z anachorite ab hoim conspectu

remoti heremū ⁊ desertas solitudines appetentes. Nam heremū dicit quasi remotum. Abba autem syrū nomē significat in latinū pater: qđ paulus romanis scribēs exponit dicens. In q̄ clamamus abba pater. in vno nomie duabus vsus linguis. Dicit em̄ abba syro nomie p̄em. et rursus latine nominat itidem patrem

¶ De ceteris fidelū nomibus L. XIIII.

c Christianus quātū interp̄tatio ostendit de vnctōe dr. siue de nomine auctoris et creatoris. Xp̄o em̄ xp̄iani sunt cognominati: sicut a iuda iudei. De magistri quippe nomie cognomē sectatorib⁹ datū est. Xp̄iani aūt olim a iudeis quasi ob obp̄probriū nazarei vocabant. p eo q̄ dn̄s noster atq; saluator a vico quodā galilee nazaren⁹ sit appellatus. Non se aūt gloriet xp̄ianū qui nomē habet ⁊ fcā nō habet. vbi aūt nois̄ secutū fuerit op⁹ certissime ille est xp̄ianus. quia se factis ondit xp̄ianum. ambulās sicut ⁊ ille ambulauit. a quo ⁊ nomē traxit. Catholicus vniuersalis siue generalis interp̄tat. Nam greci vniuersalē catholicon vocant. Orthodoxus est recte credēs. et vt credit recte viuēs. Ortho em̄ grece recte dr. doxo gloria: hoc est vir recte glorie. Quo nomie nō p̄t vocari q̄ alter viuit q̄ credit. Neophytus: grece latine nouellus ⁊ rudis fidelis. vel nuper renatus interp̄tari potest. Cathecuminus dictus p eo q̄ adhuc doctrinā fidei audit. necdum tñ baptismū p̄cepit. Nā cathecumin⁹ grece auditor dr. Cōpetens vocat qui post instructōnem fidei ꝑpetit grām xp̄i. inde ⁊ a petēdo competentes vocati sunt. Laicus popularis. Laos enim grece pop̄s dr. Proselitus. id ē aduena et accumulus: q̄ miscebatur populo dei. grecū est

Incipit liber octauus

¶ De eccia ⁊ synagoga La. I.

Ecclesia grecum

e est: quod in latinū vertit conuocatō. ꝑpter q̄ oēs ad se conuocet. Catholica vniuersalis: καθολου id est fm̄ totum Nō em̄ sicut ꝓuincialia hereticoꝝ in aliq̄bus regionū partibus coartatur: sed p totū terrarū orbē dilatata diffundit. Nō etiā apls approbat ad romanos dicens. Gratias ago deo meo p omnibus vob. quia fides vestra annunciat in vniuso mūdo. siue q̄ in vnitatē cūctos cōiungit credētes. Hinc ⁊ vniuersitas ab vno cognominata est. ꝑpter qđ in vnitatem colligit. Vnde dn̄s in euāgelio. Qui mecum non colligit spargit. Cur aūt eccia cū vna sit a iohāne septem scribūtur. nisi vt vna catholica septifor̄m plena spū designetur. sicut et de dn̄o nouimus dixisse salomonē. Sapiētia edificauit sibi domū. ⁊ excidit colūnas septē. q̄ tamen septē vna esse nō ambigit: dicēte apostolo Ecclesia dei viui que est colūna et firmamētū veritatis. Inchoauit aūt eccia a loco vbi venit de celo spūsc̄us: ⁊ implcuit vno loco sedētes. Ꝓpegrinatōe aūt p̄senti eccia syon dr. eo q̄ ab huius pegrinatōnis lōgitudine posita: promissionem rerum celestiū speculetur. ⁊ idcirco syon id est speculatō nomen accepit. Ꝓpo futura xo patrie pace: hierusalē vocat. Nam hierusalē visio pacis interp̄tat. Ibi enim absoptā oñi adūsitate pacē que xp̄s est p̄senti possidebit obtutu. Synagoga grece latine congregatio dr. qđ. p̄pum nomē iudeoꝝ ꝑpls tenuit. Ipsoꝝ em̄ ꝑpe synagoga dici solet: q̄uis ⁊ ō ecclesia dicta sit. Nostrā xo apostoli nunc̄ synagogam dixerūt: sed semp ecciam siue discernendi causa siue q̄ inter cōgregatōnem vnde synagoga. ⁊ conuocatōem. vnde ecclesia nomen accepit: distet aliquid. q̄ scilz cōgregari ⁊ pecora solent. quorum ⁊ reges ꝑprie dicamus. cōuocari autem magis est vocatiū rōne: sicut sunt boues

¶ De religione ⁊ fide La. II.

d Dogma a putādo philosophi nominauerūt. id est: hoc puto esse bonum. hoc puto esse verū. Religio appellata q̄ per eam vni deo religamus animas nras ad cultū diuinū: vinculo seruiēdi. Quod xbū compositū est a religēdo. id est eligendo vt ita latinū videatur religio sicut eligo. Tria sūt autem que in religionis cultu ad colēdum deum in hoibus perq̄runt. id est fides. spes. caritas. In fide q̄d credēdū. in spe quid sperādū. i charitate q̄d sit amādum. Fides ē qua xaciter credimus id qđ nequaq̄ videre valeam⁹. Nā credere iā nō possumus qđ videm⁹. Ꝓpe autem nomē fidei inde est dcm̄. si oīno fiat qđ dcm̄ est aut. pmissum. Et inde fides vocata. ab eo q̄ fit illud qđ int̄ vtroslibet placitū est: q̄si inter deum et homines: hinc ⁊ fedus. Spes vocata q̄ sit pes ꝑgrediēdi quasi est pes. Dñi ecōtrario desperatio. Deest em̄ ibi pes. nullaq̄ ꝑgrediēdi facultas est. qr dum q̄s p̄cm amat: futurā gloriaz non sperat. Caritas grece: latine dilectō interp̄tat q̄ duos in se liget. Naz dilectō a duob⁹ incipit quod est amor dei ⁊ ꝓximi. De q̄ apls: Plenitudo inq̄t legis est dilectō. Amor ē aūt hec oīm̄ibus. qr q̄ diligit: ⁊ credit ⁊ sperat. Qui aūt nō diligit q̄uis multa bona faciat: frustra laborat. Omis aūt dilectō carnal⁹: nō dilectio. sed magis amor. dici solet. Dilectōis aūt nomē tñ in melioribus rebus accipi solet

¶ De heresi ⁊ scismate III

h Heresis grece ab electōne vocat. q̄ scilz vnusquisq̄ id sibi eligat: qđ meli⁹ sibi esse vid̄. vt philosophi. ꝑipatetici. achademici

epiaurei ꝛ stoici· vel sicut alij qui puersum dogma cogitantes: arbitrio suo de ecclia recesserūt Inde ergo heresis dcā greca voce ex interptatione electōis· qua q̄sq; arbitrio suo ad istituēda siue ad suscipiēda q̄libet ipe sibi eligit· Nob vero nihil nostro ex arbitrio inducere licet: sed nec eligere q̄ō aliq̄ de arbitrio suo induxerint: ap̄los dei hēmus auctores· qui nec ipsi q̄cq̄ ex suo arbitrio q̄ō inducerēt elegerūt· ꝫ acceptā a xp̄o disciplinā fideī natōnibus assignauerunt Itaq; si etiā angelus de celis aliter euangeliza uerit: anathema vocabit· Secta a seq̄ndo ꝛ tenendo noiata· Mā sectas dicim⁹ habit⁹ aiorū: ac instituta circa disciplinā vel, ppositū quez tenēdo sequunt· lōge alia in religionis cultu opinantes q̄ ceteri Scisma a scissura aior nomen accepit· Eodē em̄ cultu eodēq; ritu credit vt ceteri: solo cōgregatōis delectat discidio· Fit autem scisma cū dicūt hoies: nos iusti sumus nos sanctificamus īmūdos· ꝛ cetera silia· Supstitō dicta eo q̄ sit supflua· aut supstatuta obstatio Alij dicūt a senib⁹· q: multis ānis supstites p etatē delirāt ꝛ errāt supstitōe quadā: nescientes que veta colāt aut que vetez ignari asciscunt· Lucreti⁹ aūt supstitonē dic supstātiū rez· id est celestiū ꝛ dinoz· que sup nos stāt· ꝫ male dic· Hereticoz aūt dogmata vt facile possint agnosci· causas eoz vel noia demōstrare optuit·

¶ De heresib⁹ iudeoz La· IIII

i Eldei ꝓfessores iterptant· Adultos ei ex his sequit ꝓfessio· quos ātea perfidia possidebat· Hebrei trāsitores dñi· Quo noie admonent· vt ō petoīb⁹ ad meliōa trāseāt ꝛ pstinos errores relinq̄nt· Pharisei et saducei iter se ōrij sunt· Mā pharisei ex hebraico in latinū interptant diuisi· eo q̄ traditōnum et obstatonū suaz· quas illi deuteroſ vocāt: iusticiā pferūt· vñ ꝛ diuisi vocāt a p̄l'o q̄si per iusticiā: Saducei interptant iusti vēdicāt eni sibi q̄ō nō sunt· corpis resurrectionē negāt· ꝛ aiam interire cū corpe p̄dicāt· Hi q̄nq; tm̄ libros legis recipiūt· ppbaz vaticigia respuunt· Esnei dicūt ipm esse xp̄m: q̄ docuit illos oēm abstinētiam· Aoroboni dicūt ipm eē xp̄m q̄ docuit illos in oi re sabbatizare· Genistei dicī: eo q̄ de genere abrahe eē se gloriant· Mā cū in babyloniā venissz pl's dei: pleriq; relinq̄tes vxōes suas: babylonicis mulierib⁹ adheserunt· Quidam āt ysraelitas tm̄ cōiugijs ꝓtēti· vel ex eis geniti dū reuersi eēnt de babylōia diuiserūt se ab oīi pl'o ꝛ assumpserūt sibi hoc nomen iactātie· Aberistei a pellati· eo q̄ separēt scpturas nō credētes oīb⁹ ppbetis· dicentes alijs ꝛ alijs spiritib⁹ illos ppbetasse· Aberis em̄ grece latine pars ōr· Samarite dicti q̄ legē solam custodiāt· Mā ppbas nō recipiūt· Humerobaptiste· eo q̄ quotidie vestimēta sua ꝛ corpa lauēt·

¶ De heresis xp̄ianoz La· V·

q Tidā etiā heretici q̄ de ecclia recesserūt ex noie auctoz suoz nūcupant· q̄dam ño ex causis quas eligētes instituerūt Simoniani dicti a simone magice discipline perito· cui petrus in actibus ap̄loz maledixit ꝓ eo q̄ ab apostolis spūssancti grām pecūia emere voluisset· hi dicūt creaturā nō a deo· ꝫ a virtute quadā supna creatā· Menandriani a menandro mago discipulo simōis nūcupant· qui mundū nō a ño· sed ab āgelis factū eē asserut Basilidiani a basilide appellati· qui inter reliquas blasphemias passum ibm abnegauit Nicolaite dicti a nicolao diacono eccie hierosolymoz· qui cū stephano ꝛ ceteris ꝓstitutus ē ab petro· qui ꝓpter pulcritu dinē relinquēs vxorē dixerat vt q̄ vellet ea vteret· ꝓsa est in stupz tal ꝓsuetudo: vt inuicē cōiugia ꝓmutarēt· Quos iohānes in apoc· improbat dicēs· Sed hoc habes quia odisti facta nicolaitaz· Gnostici propter excellētiā scīe se ita appellare voluerūt Animam naturā dei esse dicūt· bonū ꝛ malum deū suis dogmatib⁹ fingunt· Carpocratiani a carpocrate quodā vocātur· qui dixit xp̄m hoiem fuisse tm̄· ꝛ de vtroq; sexu ꝓgenitū· Ebirinthiani a chirintho quodā nūcupati· hi inter cetera circūcisionē obseruāt· mille ānos post resurrectionē in voluptate carnis futuros p̄dicāt· Osi et grece oliaste· latine miluiaste sunt appellati· Nazarei dicti: q̄ dū xp̄m q̄ a vico nazarenus ē appellatus filiū dei ꝓfiteant· oia tm̄ veteris legi custodiūt· Ophite a colubro nomiati sunt· Coluber em̄ grece ophi dicitur· Colūt em̄ serpentem: dicētes ipm in paradisum induxisse virtutis cognitionem· Valentiniani a valentino quodam platonico sectatore vocati· q̄ conas· id est secula quedā in origine dei creatoris induxit· xp̄m q̄s de virgine nihil corpis assumpsisse· sed p eam quasi p fistulā trāsisse asseruit· Appellite q̄rum apelles p̄nceps fuit· q̄ creatorē angelū nescio quē gloriosum supiorib⁹ dei faciēs deum legis ysrl· illū igneū affirmās· Apellite quorum auctor apelles· q̄ dixit xp̄m nō deū in vitate: ꝫ hoiem in fātasia apparuisse· Archontici a p̄ncipibus appellant· q̄ vniūsitatē quā deus cōdidit opa eē archāgeloz defendūt· Adamiāi vocati q̄ ade imitent nuditatē· vñ ꝛ nudi orāt: ꝛ nudi inter se mares femineq; pueniūt· Caiani, pinde sic appellari: q̄m eam adorāt· Sethiani nomē acceperūt a filio adā q̄ vocat⁹ est seth· dicētes eūdē esse xp̄m· Melchisedechiani vocati, p eo q̄ melchisedech sacerdotē dei nō hoiez fuisse ꝫ virtutē dei eē arbitrant· Angelici vocati quia angelos colūt· Aplici hoc sibi nomē iō ꝓsumpserūt q̄ nihil possidētes, ppriū: nequaq̄

recipiãt eos q̃ aliq̃d in ꝺ mũdo vtunt. Cerdoniani a cerdõe q̃dã noiati. q̃ duo ꝓtraria ꝓncipia asserũt. Marcioniste a marcõe ꝑtoico philosopho appellati. q̃ cerdõis dogma secut⁹. alterũ bonũ. alterũ iustũ deũ asseruit. tanq̃ duo ꝓncipia creatoris t bonitatis. Artotirite ab oblatõe vocati. Panẽ eñ t caseũ offerũt. dicẽtes ꝓmis hoib⁹ oblatoꝝ a fructib⁹ terre t a fructibus ouiũ fuisse celebratã. Aq̃rij appellati. eo q̃ aquã solã offerũt in calice sacramẽti. Seuerani a seuero exorti. vinũ nõ bibũt. vet⁹ testamẽtũ t resurrectionẽ nõ recipiũt. Taciani a tatiano q̃dã vocati. q̃ t encreante dicti. q̃ carnes abhominant. Alogij vocant. tãq̃ sine ẏbo. Logos eñ grece ẏbũ ꝺr. Deũ eñ ẏbũ nõ credũt. respuẽtes iohis euangeliũ t apocalipsin. Catafrigis nomẽ puincia catafrigia dedit. q̃ ibi extiterũt. auctores eoꝝ mõtan⁹ prisca t maximilla fuerũt. Ihi aduẽtũ sci spũs. nõ in aplis ſz in se traditũ asserũt. Catharoe ꝓpt mũdiciam ita se noiauerũt. Gloriãtes eñ de suis meritis negãt penitẽtibus venia peccatoꝝ. Tiduas si nupserint. tãq̃ adulteras dãnant. Abũdiores se ceteris ꝑdicãt. Qui nomẽ suũ si cognoscere vellẽt. mũdanos se pot⁹ q̃s mũdos vocarent. Pauliãi a paulo samosateno exorti sũt. q̃ dixit nõ sp fuisse ꝓm ſz a maria sũpsisse initiũ. Hermogeniãi ab hermogene q̃dã vocati. q̃ materiam nõ natã introducẽs. ꝺo nõ nato eã ꝓauit matrẽq; elemẽtoꝝ t deã asseruit. q̃s aplus impbat. elemẽtis fuiẽtes. Manichei a q̃dã persa extiteſt. q̃ vocat⁹ ẽ manes. hic duas naturas t substãtias introduxit. id ẽ bonã t malã. t animas ex ꝺo q̃si ex aliq̃ fonte manare asseruit. testamẽtũ vet⁹ respuit. nouũ ex pte recipit. Lanoniani. id ẽ latie sine lege dicũt. Anthropomorphite dicti ꝑ eo q̃ simplicitate rustica deũ hñe hũana mẽbra q̃ in dinis libris scꝑta sunt. arbitrãt. Anthropos eñ grece latine hõ interꝑtat. ignoriãtes vocẽ dñi. q̃ ait: Spũs est de⁹. Incorpor⁹ est eñ nec mẽbris distinguit. nec corpis mole cẽset. Heraclite ab heradio auctore exorti. Mõachos tñ recipiũt. Purgia respuũt. regna celoꝝ puulos hñe nõ credũt. Nouatiani a nouato rome vbis ꝓbitero exorti. q̃ adũsus comeliũ cathedrã sacerdotalẽ conar⁹ iuadere heresim instituit. nolẽs apostatas suscipe t rebaptizãs baptizatos. Adõtani heretici dicti. q̃ tpe psecutõis in mõtib⁹ latuerũt q̃ occasiõe se a catholice ecclie corpe diuiserũt. Ebionite ab ebione ꝺci. siue a pauptate. Chriſtũ eñ p̃ q̃uectũ solũ verũ iustũ putãt effectũ. Tñ ꝓpeter ebionei ꝑ pauptate itelligẽtie appellati sũt. Ihi semi iudei sũt. t ita tenẽt euãgeliũ vt legẽ carnaliſ seruẽt. adũsus q̃s ad galathas aplus scribẽs inuenit. Fotiniani a fotino gallogrecie syrmie epo nũcupati. q̃ ebionitaꝝ heresim suscitãs asseruit xp̃z a maria p ioseph nuptiali coitu fuisse ꝓceptũ. Arriani ab ario q̃dã nũcupati sunt. Ihi offerre sacrificiũ ꝑ defunctis spernũt. Ethiani ab ethio sunt vocati. Idẽq; eunomiani ab eunomio quodã dialectico ethij discipulo ex cui⁹ noie magis inotuerũt. dissimilem ꝑi asserẽtes filiũ. t filio spñi scñi. Dicũt etiã nullũ imputari peccatũ in fide manẽtiũ. Origeniãi ab origene auctore exorti sunt. dicẽtes q̃ nõ possit filius videre patrẽ. nec spũs scũs filiũ. Alas q̃s in mũdi ꝓncipio dicũt peccasse. t ꝑ diuisitate peccatoꝝ e celis vsq; ad terras lapsas diuisa corpa q̃si vincula meruisse. eaq; cã factũ fuisse mũdi. Noetiani a quodã noetio vocati. q̃ dicebant xp̃m eũdẽ eẽ t pfem t spñm scñm. ipamq; trinitatẽ in officioꝝ noib⁹ nõ in psonis accipiũt. Tñi t patripassiãi vocãt. q̃ pfem passũ dicũt. Sabelliãi ab eodẽ noetio pullulasse dicũt. c⁹ discipulũ phibẽt fuisse sabellũ. ex c⁹ noie maxie innotuerũt. vñi t sabelliãi vocati sũt. Ihi vnã psonã patri t filij t spũs sci astruũt. Arriani ab ario alexãdrino ꝓbro orti sũt. q̃ coeternũ patri filiũ nõ agnoscẽs diuisas in trinitate substãtias asserũt. ꝓtra illõ q̃ ait dñs: Ego t pr vnũ sumus. Macedoniani a macedonio ꝓstãtinopolitano epo dicti sũt. negãtes deũ esse spñm scñm. Apollinariste ab apollinare vocati sunt. dicẽtes xp̃m corp⁹ tñmodo sine aia suscepisse. Antidicomarite appellati sũt. p eo q̃ marie v̄gini tati ꝓtradicũt. asserẽtes eã post xp̃m natã viro suo cõmixtã fuisse. Metagismonite ido tale nomẽ acceperũt. q̃ angios grece vas ꝺr. Asserũt eñ sic eẽ in pfe filiũ tãq̃ vas min⁹ intra vas maius. Patriciãi a quodã patricio nũcupati sũt. q̃ substãtiã hũane carnis a diabolo conditã dicũt. Coluthiãi a q̃dã coluitho noiati q̃ dicunt deũ nõ facere malũ. ꝓtra illõ q̃ ꝺ scꝑtũ ẽ: Ego dñs creãs mala. Floriãi a florino. q̃ ecõtrario dicũt deũ creasse mala. cõtra id q̃ scꝑtũ est: Fecit de⁹ oia bona. Donatiste a donato quodã afro nũcupati. q̃ de numidia venies totam pene africã sua pluasiõe decepit. asserẽs minorem pfe filiũ. t minorẽ filio spñm scñm. t rebaptizãs catholicos. Bonosiani a bonoso q̃dã epo exorti. p dunt. q̃ xp̃m filiũ dei adoptiuũ. nõ ꝑ priũ asserũt. Circũcelliões dicti eo q̃ agrestes sũt. quos cotopitas vocãt. supradicte hereſ habẽtes doctrinã. ihi amore martyrij semetipos perimũt. vt violẽter ꝺ hac vita discedẽtes martyres noiẽt. Priscillianiste a ꝑscilliano vocati. q̃ in hispania ex erroꝝ gnosticoꝝ t mãicheoꝝ pmixtũ dogma ꝓposuit. Luciferiani a lucifero syrmie epo orti. q̃ epos catholicos q̃ cõstãtij p secutõe ꝑfidie arrianoꝝ ꝓsentiẽtes erãt t postea correpti. redire in catholicã delegerũt. dã

nãtes siue qõ crediderãt· siue qõ se credidisse simulauerãt·quos eccia catholica materno re cepit sinu tãq̃ petrũ p̃ fletũ negatõis·Hãc illi matris charitatẽ supbe accipiẽtes·eosq̃ recipe nolẽtes a coione recesserũt·t cuz ipso lucifero auctore suo q̃ mane oꝛtebaꝫ cadere meruerunt Jouiniãiste a iouiniano quodã mõacho dicti asserẽtes nullã nuptiaꝫ t x̃ginũ esse distantiã nullũq̃ inꝭ abstinẽtes·t simplicit epulãtes eẽ discrimẽ·Eluidiãi ab eluidio noiati·q̃ dicũt p̃ natũ xp̃m alios mariã filios de viro ioseph pe pisse·Paterniãi a paterno quodã exoꝛti·q̃ ifeꝛiozes coꝛpis ptes a diabolo factas opinanꝫ· Arabici nũcupati eo q̃ in arabia exoꝛti sũt·dicẽtes aiaz cũ coꝛpe moꝛi atq̃ i nouissimo vtrũq̃ resurgere·Tertullianiste dci a tertulião p̃sbi tero africane puicie ciuitat carthaginẽſ·aiam imoꝛtalẽ eẽ·sz coꝛpoꝛeã p̃dicãtes t alias hoim pcõꝛ p̃ moꝛtẽ in demões verti putãtes·Tes seresdecadite dei·qõ·xiiij·luna pasca cũ iudeis obsuãdũ p̃tẽdũt·Mã tesseres q̃ttuoꝛ·deca de cẽ significat·Mystages a somno nuncupati q̃ vigilias noctẽ respuãt·supstitionẽ esse dicẽtes· iura temerarii dina q̃ noctẽ ad reqem tribuit· Pelagiãi a pelagio mõacho exoꝛti·Hi liberuz arbitriũ dine gre añponũt dicẽtes sufficere vo luntatẽ ad implẽda iussa dina·Nestoriãi a ne storio cõstãtinopolitão eꝓ nũcupati·q̃ beataz x̃ginẽ nõ dei sz hois tñmodo asseruit genitri cẽ·vt aliã psonã carnis·aliã faceret deitat·nec vnũ xp̃m in vbo dei t carne credidit·sed sepa tum atq̃ seiũctum altez filiũ dei·altez hois p̃di cauit·Euticiãi dci ab eutice cõstãtinopolitano abbate·q̃ xp̃m p̃ hũanaz assũpnonẽ negauit· existere de duab̃ natur·sed solã in eo asseruit diuinã naturã eẽ·Acephali dci·id ẽ sine capite quẽ sequũt hereticꝰ·Nullus eñ eoꝛ repit auc toꝛ a quo exoꝛti siut·Hi triũ calcedonẽsiũ ca pitulozq̃ ipugnatoꝛes duaz in xp̃o sbstãtiaꝫ p̃ petatẽ negãt t vnã in eꝰ psona naturã p̃dicãt Theodosiãi t gaianite apellati a theodosio t gaiano·q̃ tpib̃ ustiniãi pncipis in alexãdria ꝑli pũsi electõe vno die sũt ordinati epi·Hi er roꝛes euticetis t dioscoꝛi sequẽtes·calcedonẽ se 2caliũ respuũt·ex duab̃ vnã in xp̃o naturã asserũt·quã theodosiãi coꝛruptã·gaianite coꝛ ruptã p̃tẽdũt·Gnoite t tritoite a theodosiãis exoꝛti sũt·ex qb̃ gnoite ab ignoꝛãtia dei·q̃ pũ sitate a q̃ exoꝛti sũt id adijciũt·q̃ xp̃i dinitas ig noꝛet futura q̃ sũt scripta de die t hoꝛa nouissi ma·nõ recoꝛdãtes xp̃i psonã in esaia loquẽtẽ: dies iudicij in coꝛde meo· Ttitoite x̃o vocati q̃ sic tres psonas i trinitate·ita q̃ tres astruũt deos eẽ ꝑtra illõ qõ sc̃ptũ ẽ·Audi isrl·dns de us tuꝰ·deꝰ vnꝰ ẽ·Sũt t alie hereses sine auc toꝛe t sine noib̃ ex qbus alie triformẽ putãt deũ esse·alie xp̃i dinitatẽ passibilẽ dicũt·alie xp̃i de p̃e natiuitati inutilũ tpis dãt·alie liberationez hoim apõ iferos factã xp̃i descẽsiõe nõ credũt· alie aiam imaginẽ dei negãt·alie aias ꝑũti in demones t in quecũq̃ aialia existimãt·alie de mũdi statu dissentiũt·alie inumerabiles mun dos opinãt·alie aquã õo coeternũ faciũt·alie nudis pedib̃ ambulãt·alie cũ boib̃ nõ mãdu cãt·Hi sũt hereses adũsus catholicã fidẽ exoꝛ te·t ab ap̃lis t a scis p̃fib̃ vel 2cilijs p̃dãnate q̃ dũ in se multi errouꝫ diuise· iuicẽ sibi disse nũt·cõi tñ nomie adũsus eccliam dei cõspirãt Sz t q̃cũq̃ aliẽ scripturã scãm intelligit·q̃ sen sus spũs sancti flagitat a quo cõscripta est·licz de eccliа nõ recesserit·tñ hereticꝰ apellari põt·

De philosophis gentiũ· Ca·VI

Philosophi greca apellatõe vocanꝫ q̃ latine amatoꝛes sapientie interp̃tanꝫ· Est eñ philosoph̃ q̃ diuinaꝫ t hũanaꝫ rerũ scientiã habet·et oẽm bñ viuẽdi tramitẽ tenet· Nomẽ philosophoꝝ p̃mũ a pythagoꝛa ferꝫ exoꝛtũ·Mã dũ antea greci veteres sophistas· id est sapiẽtes aut doctoꝛes sapiẽtie semetipos ia ctãti̇ noiarent·iste interrogatꝰ q̃d p̃fitereꝫ·ve recũdo noie philosophũ·id ẽ amatoꝛẽ sapie se esse ñdit·qñ sapientẽ p̃fiteri arrogãtissimũ vi debaꝫ·Ita deiceps posteri placuit·vt quãtaliꝫ bet de reb̃ ad sapietiã ptinẽtib̃ doctrina q̃sq̃ vel sibi vel alijs videreꝫ excellere·nõ nisi pbus vocareꝫ·Idẽ aũt philosophi triplici genere di uiduntꝫ·Mã aut phisici sũt·aut ethici· aut logi ci·Phisici dicti·q̃ de naturis tractãt·Natura q̃pe phisis grece vocaꝫ·Ethici·q̃ de moꝛibus disputãt·Mos eñ apõ grecos ethis apellaꝫ· Logici aũt·q̃ in natur̃ t moꝛib̃ rõnem adiũ gũt·Ratio eñ grece logos oꝛ·Diuisi sunt aũt t hi in heresib̃ suis·hñtes q̃dẽ noia ex auctoꝛi b̃·vt platonici·epicurei·pythagoꝛici·alij a lo cis cõuenticuloꝝ t statiõnũ suaꝝ·vt peripate tici·stoici·achademici·Platonici a platõe phi losopho dicti·Hi eñ aiaꝫ creatoꝛẽ eẽ deũ·coꝛ poꝛũ angelos asserũt·t p̃ multos annoꝝ cir culos in diuisa coꝛpa redire aias dicũt· Stoici a loco dicti·Portic eñ fuit athenis·quã pisi anactia apellabãt·in q̃ picta erãt gesta sapien tiũ atq̃ viroꝝ fortiũ histoꝛie·Jn hac poꝛticu sa pientes philosophabanꝫ·ex q̃ t stoici dicti sunt· Grece eñ poꝛtic stoa oꝛ·Hanc sectã p̃m̃ ceno instituit·Hi negãt sine x̃tute effici quẽq̃ beatũ Omne pctñ vniforme esse asserũt·dicẽtes: sic il le nocẽs erit q̃ paleas furatꝰ fuerit q̃ q̃ auruz· q̃ mergũ occident q̃ q̃ equũ·Non eñ aial cri mẽ sed animꝰ facit·Hi etiã aiam cũ coꝛpe peri re dicũt·Animã q̃ x̃tutẽ ptinẽte esse negant· affectãt gloꝛiam eternã cum se fateanꝫ nõ esse eternos·Achademici apellati a villa platõis

achademia athenaz·vbi idem plato docebat· Ibi oia incerta opinant·Sz sic fatendū ē· multa incerta t occulta esse q̄ voluit de⁹ excedere hominis intelligentiā·sic tā plurima esse q̄ possint t sensus penetratōe p̄hendi·Hanc sectaz Arcesilaus cyrenaicus p̄bus reperit·cui⁹ sectator fuit democritus·q̄ dixit tāq̄ in puteo alto· ita vt fundus nullus sit ita in occulto iacere veritatē·Peripatetici a de ambulatōe dicti·eo q̄ Aristoteles auctor eoz deambulās disputare solit⁹ esset·Ibi dicūt quādā p̄tialiā aīe esse eternā·de reliquo magna ex pte esse mortalē·Lini ci ab imundicia impudēte nūcupati·Contra hūanam eīm verecundiā in p̄patulo coire cum p̄iugibus eis mos erat·censentes licitū honestūq̄ esse palā cū vtor⁹ concūbere·q̄ p̄iugiū iustū est·publice id p̄dicātes agendū esse·vt canes in vicis vel plateis· Vsī t a canib⁹ quoꝝ vitā imitabant etiā vocabulū nomeq̄ traxerūt· Epicurei dicti ab Epicuro q̄dam philosopho amatore vanitatis nō sapiētie·quē etiā ipsi philosophi porci nominauerūt·q̄si volutās in ceno·carnalē voluptatē corpis summū bonū asserēs·q̄ etiā dixit nulla p̄uidēna diuina instrucū esse aut regi mundū· sed originē rerū atomis·id est insecabilib⁹ ac solidis corpor⁹ assignauit·quoz fortuitis cōcursion⁹·vniuersa nascant t nata sint·Asseruit aūt deū nihil agere·oia cōstare corp⁹·aīam nihil aliō eē q̄ corpus·Vsī t dixit·nō ero postea q̄ mortuus fuero·Hymnosophiste nudi p opacas indie solitudines phibent philosophari· adhibētes tīi genitalibus tegmina·Gymno eīm ex eo dictū est·q̄ iuuenes nudi exercēt in campo·vbi pudenda sola tīi operūt·Ibi t a generādo se cohibēt·Theologi aūt idē sunt q̄ t phisici·Dicti aūt theologi q̄m in scripturis suis de deo diserūt·quoz varia constat opinio·q̄d deus esset· dū quererēt· Quidā eīm corporeo sensu hunc mundū visibilē ex q̄ttuor elemēts·deū esse dixerūt·vt Dionysius stoicus·Alij vo spiritaliter intellexerūt mentē esse deū·vt Thales milesi⁹· Quidā animū in oibus cōmanentē t lucidū· vt Pythagoras·Quidā deū sine tpe incōmutabilē·vt Plato·Quidā mentē solutā·vt Licero·Quidā t spīm et mentē·vt Varro·Inuentū eīm solūmodo deū nō vt inuenerūt exposuerūt·q̄ euanuerūt in cogitation⁹ suis·Dicentes eīm se esse sapiētes stulti facti sunt·Itē platonici q̄dē deū curatorē t arbitrū t iudicē asserūt·Epicurei ociosum t inexercitatū·De mundo aūt platonici affirmāt incorpalē· stoici corporalē·Epicurus athomis· pythagoras ex numeris·heraclit⁹ ex igne·vñ t Varro·ignē mūdi animū dicit·pinde q̄ in mūdo ignis oia gubernet·sic amu⁹ in nobis: Q̄ vanissime·qui

cū est in q̄t in nob·ipsi sum⁹·cū exit emorimur· Ergo t ignis cū de mūdo p fulgura ,pficiscit· mūdus emouet·Ibi phoz errores etiā apud ecclesiā induxerūt hereses·Inde eonas t forme nefao q̄·inde apud arriū trinitas nois:t apō Valentinū platonicus furor· Inde marciōis deus melior de trāquillitate·a stoicis eīm venerat·t vt aīa interire dicāt·epicur⁹ obseruāt·et vt carnis resurrectio negēt· de vana oīm philosophoz schola sumit·t vbi materia cū ōo cōtur·Xenonis disciplina est· t vbi q̄d de igneo deo legit·heraclitus interuenit·Eadē materia apud hereticos t phos volutāt·idē t tractat⁹ implicant·

¶ De poetis· Ca·VII

Dete inde sunt dicti·sic ait Trāquill⁹

p Cū p̄mū hoies exuta feritate rationez vite habere cepissent·seq̄ ac ōos suos nosse· cultū modicū ac sermonē necessariū cōmenti sibi vtriusq̄ magnificentiā ad religionē deoz suoz excogitauerūt· Igit vt templa illis domibus pulchriora et simulachra corporibus ampliora faciebāt·ita eloq̄o etiā q̄si augustiore honorādos putauerūt·laudesq̄ eoz t verbis illustrior⁹ t iocūdioribus numeris extulerūt· Id genus q̄ forma quadā efficitur· que poetes dr·poema vocitatum est·eiusq̄ fictores poete·Vates a vi mētis appellatos·Varro auctor est·vel a vētis carmin⁹ id est flectētis· hoc ē modulādis·t ,pinde poete latine vates· olim scripta eoz vaticinia dicebant·q̄ vi quadā t q̄si vesania in scribēdo cōmouerent·vl q̄ modis vba cōnecterent·viere eīm antiq̄s ,p vicire ponētibus·etiā p furorē diuini eodē erāt noie·q̄ et ipsi q̄s pleraq̄ versib⁹ efferebāt·Lyrici poete dcī a po tu lyrin·id ē a varietate carminū·Vsī t lyra dicta·Tragedi dicti·q̄ initio canētib⁹ premiū erat hircus·quē greci tragos vocāt·Vsī t Horatius· Carmine q̄ tragico vilē certauit ob hircū·Iā de hinc sequētes tragici multū honorē adepti sunt·excellentes in argumētis fabularū ad vitatis imaginem fictis· Comedi appellati siue a loco q̄ circum pagos agebāt·quos greci comas vocāt· siue a cōmessatione·Solebāt eīm post cibū homies ad eos audiēdos venire· Sz comici p̄uatoz hoīm p̄dicāt acta·tragici vo res publicas t regū historias·Itē tragicoz argumēta ex reb⁹ luctuosis sunt·comicoz ex reb⁹ lens·Duo sunt aūt genera comicoz·id est veteres t noui· Veteres q̄ t ioco ridiculares extiterūt vt Plaut⁹·acti⁹· t Terenti⁹·Noui q̄ t satyrici a q̄bus generaliter vitia carpunt vt Flacc⁹·persius·iuuenalis t alij·Ibi eīm vniuersoz delicta corripiunt·nec vitabāt eis pessimū quēq̄ ōscribere·nec cuiuslibet peccata moresq̄ reprehendere· Vsī t nudi pinguntur·eo q̄ p eos vicia singula denudent·

Satyrici aũt dicti·siue q̃ pleni sint oĩi facundia·siue a saturitate ꝛ copia·De plurib⁹ eĩm silreb⁹ loquũt·seu ab illa lance q̃ diuĩsis frugũ vt pomoꝝ generib⁹ ad templa gentiliũ solebat ꝺ ferri·aut a satyris nomẽ tracũ·q̃ multa habẽt ea q̃ p vinolentiã dicunt·Quidam aũt poete theologi dicti sunt·qĩ de diis carmina faciebãt·Officiũ aũt poete in eo est vt ea que vere gesta sunt·in alias species oblicis figuratiõib⁹ cũ decore aliq̃ cõuersa trãsducãt·vñ ꝛ Lucan⁹ ideo in numero poetarũ nõ ponit·qꝛ videt historias ꝓposuisse nõ poema·Apꝺ poetas aũt tres characteres esse dicẽdi·vnũ in quo tm̃ poeta loquit·vt est in libris Virgilij georgicoꝝ·Aliũ dramaticũ·in quo nusq̃ poeta loquit·vt est in comedijs ꝛ tragedijs·Tertiũ mixtũ·vt ẽ in eniade·Nam poeta illic ꝛ introducte pſone loquuntur· ¶ De sibyllis· La·VIII·

Sibylle generaliter dicunt oẽs femine vates lingua greca·Nã syos colico ſmone deus·belen greci mentẽ nuncupãt·q̃si dei mentẽ·Proinde igit qꝛ diuinã voluntatẽ hoibus interptari solebãt·sibylle noiate sunt·Sicut eĩm ois vir ꝓphetãs vel vates dicit vel ꝓpheta·ita ois femina ꝓphetãs sibylla vocat·Quod momẽ ex officio nõ ex ꝓpꝛietate vocabuli ẽ·Decẽ aũt sibille a doctissimis auctorib⁹ fuisse traduntur·Quarũ ꝓma de pſis fuit·Scda libica·Tertia delphica·in templo delphi apollinis genita·q̃ ante troiana bella vaticinata est·cui⁹ plurimos xſus operi suo homer⁹ inseruit·Quarta cimmeria i italia·Quinta erythrea noie eriphyla·in babilone orta·q̃ grecis illũ petentib⁹ vaticinata est·perturã cẽ troiã ꝛ homerũ mẽdacia scpturũ·Decã aũt erythrea·qꝛ in eadẽ insula eius inuẽta sunt carmina·Sexta samia·q̃ phemonoe dcã est·a samo ĩsula·vñ fuit ꝓgnoiata·Septima cumana nomine amalthea q̃ nouẽ libros attulit·Tarquinio pusco in qbus erãt decreta romana cõscripta·Ipsa est ꝛ cimea:de q̃ Virgili⁹:Ultima cimei venit iã carminis etas·Decã aũt cumana a cuitate cumas·q̃ est in campania·cui⁹ sepulchrũ in sicilia adhuc manet·Octaua hellespõtia in agro troiana nata q̃ scribit·Solonis et Cyri fuisse tpibus·Nona phrygia q̃ vaticinata est ancyre·Decima tyburtina noie albunea Quarũ oĩm carmina efferunt·in qbus ꝺ deo ꝛ de xpo ꝛ de gentib⁹ multa scripsisse manifestissime cõprobant·Celebrior aũt inter ceteras ac nobilior erythrea phibetur.

¶ De magis· La·IX·

Magorũ ꝓmus Zoroastes rex bactrianoꝝ·quẽ Ninus rex assyrioꝝ filio interfecit·de quo Aristoteles scribit q̃ vicies cẽtũmilia versuũ ab ipso cõdita indicijs volumi nũ ei⁹ declarent·Hãc artem multa post secula Democrit⁹ ampliauit qñ ꝛ hipocrates medicine disciplina efflouuit·Apud assyrios aũt magice artes copiose sunt·testãte Lucano: Quis noscere fibra facta queat·qs ꝓdat aues qs fulgura celi seruet· ꝛ assyria scrutet sidera cura· Itaq̃ hec vanitas magicaꝝ artiũ· ex traditõe angeloꝝ maloꝝ in toto terraꝝ orbe plurimis seculis valuit·ꝛ p quãdã sciam futuroꝝ ꝛ ifernoꝝ ꝛ inuocatões eoꝝ inuenta sunt aruspicia auguratões ꝛ ipsa q̃ dicunt oracula ꝛ necromãtia·Hec mirũ de magoꝝ pstigijs·qꝝ imãtũ ꝓdiere maleficioꝝ artes·vt etiã moysi simillimis signis resisterẽt·vertẽtes virgas in dracones·aqs in sanguinẽ·Ferũt ꝛ q̃dã maga famosissima Circe·q̃ socios vlixis mutauit in bestias·Legit ꝛ de sacrificio qꝺ Arcades deo suo lyceo imolabat·ex q̃ q̃cũq̃ sumerẽt·in bestiaꝝ formas cõuertebant·Hinc apparet non esse in totũ dubiũ qꝺ nobilis ille poeta scpsit de q̃dã femina·q̃ magicis artib⁹ excellebat·Hec inqt se carminib⁹ ꝓmittit soluere mẽtes·Quas velit ast alijs duras imittere curas·Sistere aquã fluuijs ꝛ vertere sidera retro·Nocturnosq̃ ciet manes:mugire videbis sub pedib⁹ terrã·et descẽdere mõtib⁹ hornos·Quid plura:Si credere fas ẽ dephitonissa vt ꝓphete Samuelis aiam de inferni abditis euocaret·ꝛ viuoꝝ pñtaret ꝓspectib⁹·si tñ aiam ꝓphete fuisse credam⁹ ꝛ nõ aliquã phãtasmaticã illusionẽ sathãe fallacia factã·Prudẽti⁹ q̃ de mercurio sic ait: Tradit ꝺ extictas sũpto moderamine ꝛge· Iu lucẽ reuocasse aias·Ast alios dãnasse neci· Et p⁹ paululũ adiecit·Murmure nã magico tenues excire figuras·Atq̃ sepulchrales scire incãtare fauillas· Elita inde spoliare alios ars noxia nouit·Magi sũt q̃ vulgo malefici ob facinoꝝ magnitu dinẽ nũcupãt·Ihi ꝛ elemẽta cõcutiũt turbãt mẽtes hoim· ac sine vllo veneni haustu violẽtia tm̃ carmis interimũt·vñ ꝛ Lucan⁹·Abẽs hausti nulla sanie polluta veneni incãtata perit·Demonib⁹ eĩm accitis audẽt vẽtilare:vt q̃sq̃ suos permat malis artib⁹ inimicos·Ihi etiã sanguine vtunt ꝛ victimis· ꝛ sepe ꝓtingũt corpa mortuoꝝ·Necromãtij sunt·qꝝ pcantatõib⁹ vident resuscitati mortui·diuinare ꝛ ad interrogata rndere·Necro eĩm grece mortuus·mãtia diuinatio nũcupat·ad qs suscitãdos·cadauerj sanguis adijcit·Nã amare demones sanguinẽ dicũt·Ideoq̃ quotiẽs necromãtia fit·cruor aq̃ miscet vt colore sanguis facili⁹ ꝓuocẽt·Hydromãtij ab aq̃ dicti·Est eĩm hydromãtia in aq̃ inspectõe vmbras demonũ euocare·ꝛ imagines vl'ludificatões eoꝝ videre·ibiq̃ aliq̃ ab eis audire·vel adhibito sanguine etiã inferos phibẽt scisatari·Qꝺ genus

diuinatōis a pſis ꝺr allatū. Varro dicit diuinatōis ḡttuor eē genera: terrā. aquā. aerē t ignē. Hic geomātiā. hydromātiā. aeromantiā. piromantiā. dictā ꝓstat. Diuini dicī. q̄si deo pleni. Diuinitate em̄ se plenos simulāt t astutia q̄dā fraudulēta hoīb⁹ futura ꝓiectāt. Duo sūt aūt genera diuinatōis ars t furor. Incātatores dicī sūt q artē vbis pagūt. Arioli vocati ꝑpt q circa aras idoloꝝ nepharias p̄ces emittūt. et funesta sacrificia offert. hisq; celebratanb⁹ ōmonū resp̄sa accapiūt. Aruspices nūcupati quasi horarū inspectores. Dies em̄ t horas in agendis negocijs opibusq; custodiūt. t q̄d p singl'a tpa obseruare debeat hō intendūt. Hi etiā exta pecudū inspiciūt. t ex eis futura p̄dicūt. Augures ꝺo sunt q volat⁹ auiū t voces intēdūt. aliaq; signa rex vel obseruatōes impulsas homnib⁹ occurētes. Iidē t auspices. Ma auspicia sunt q̄ uter faciētes obseruāt. Dicta sūt aūt auspicia q̄si auiū aspicia. t auguria q̄si auium garria. h ē auiū voces t linguas. Itē augurū q̄si auigerū qō aues gerūt. Duo sunt aūt genera auspicioꝝ. vnū ad oc̄los. alterū ad aures ptinēs. Ad oculos scz volatus. ad aures vox auiū. Phytones. a phiteo apolline dicti. q is auctor fuerit diuinādi. Astrologi dicti eo q in astris augurāt. Genethliaci apellati. ꝑpt natalū cōsideratōem dierū. Geneses em̄ hoim per duodecim celi signa describūt. siderūq; cursu nascentiū mores act⁹ t euētus p̄dicare conāt. id est q̄s quali signo fuerit nat⁹. aut quē effectū habeat vite q nascit. Hi sūt q vulgo mathematici vocant. cui⁹ suppstitōis genus ꝓstellationes latini vocāt. idē notatōes syderū. quō se habeat cū q̄q; nascit. Pnumū aūt. idē stellarū interptes magi nūcupabant. sic de his legitur q in euāgelio natū xp̄m annūciauerūt. postea hoc noīe soli mathematici. Cuius artis scīēna vsq; ad euangeliū fuit cōcessa. vt xp̄o edito nemo exinde natiuitatē alicuius de celo interpretaret. Horoscopi dicti. q horas natiuitatis hominū speculant dissimili t duūso fatu. Sortilegi sunt. q sub noīe ficte religionis p quasdā q̄s sanctoꝝ sortes vocāt. diuinatōis scientiā. pfitētur. aut quarūcūq; scripturarū inspectōe futura. pmittūt. Salisatores vocati sunt. qr dū eis membroꝝ quecūq; ptes saliernt. aliq̄d sibi ex ide. pſperū seu triste significare p̄dicūt. Ad hec aūt oīa ptinēt t ligature exectabiliū remediorū q̄ ars medicoꝝ ꝺdemnat. siue in p̄cantationib⁹ siue in characteribꝰ vel in q̄buscūq; reb⁹ suspendēdis atq; ligandis. In q̄b⁹ oībus ars demonū est ex quadā pestifera societate hoim t angeloꝝ maloꝝ exorta. Vñ cūcta vitāda sūt a xp̄iano t omi penit⁹ execratōe repudiāda at q; dānāda. Auguria aūt auiū. phryges pumi inuenerūt. Prestigiū ꝺo mercuri⁹ p̄mus dicit inuenisse. Dem̄ aūt pstigiū q p̄stringat aciem oculoꝝ. Aruspicine artē p̄mus etruscis tradidisse dicit quidā sages. hic ex bouis aruspicina dictauit t postea nō apparuit. Ma dicit fabulo se arante quodā rustico subitō bunc ex glebis exiluisse. t aruspicinā dictasse qua die t mortuus est. Quos libros romani ex etrusca lingua in ppriā mutauerūt.

¶ De paganis Ca. X

Pagani ex pagis athenien̄siū dicti. vbi p exorti sunt. Ibi em̄ in locis agreshbus t pagis gētiles lucos idolaq; statuebāt t a tali initio vocabulū pagani sortiti sunt. Gētiles sunt q sine lege sunt. t nōdū crediderūt. Dicti aūt gentiles q; ita sunt t fuerūt genitī. id est sic in carne descēderūt sub pctō scz idolis seruientes t nec dō regenerati. Proinō gētiles ꝑmut⁹ nūcupāt. Ipsi dicūt greci ethnici. Ethnici em̄ ex greco in latinū interptantur gentiles. Ethnos em̄ grece genus ꝺr. Post fidē aūt nō debere vocari gētes siue gētiles eos q ex gētibus credūt. sic post fidē dici iā nō potest iudeus. testante paulo apl'o. et dicente iā xp̄ianis. Cum em̄ cū gentes essetis. hoc est infideles. Apostate dicunt q post baptismum xp̄i susceptum ad idoloꝝ cultū t sacrificioꝝ cōtaminatōes reuertuntur. Est aūt nomen grecū.

¶ De dijs gentium. Ca. XI.

Q Uos aūt pagani deos asserūt. hoies olim fuisse. pdunt⁹. t p vniuscuiusq; vita vel meritis coli apud suos post mortē ceperunt vt apud egyptū isis. apud cretā iouis. apud mauros iuba. apō latinos faunus. apō romanos quirinus. Eodē q̄s mō apud athenas minerua. apud samū iuno. apud paphuz venus. apud lēnos vulcan⁹. apō naxos liber. apō delos apollo. In quoꝝ etiā laudibus accesserūt t poete. t ꝓpositis carminib⁹ in celuz eos sustulerūt. Ma quorūdā adinuētōes artū cultū pepisse dicūt. vt esculapio medicina. vulcano fabrica. Ab actib⁹ aūt vocāt. vt mercur⁹ q mercab⁹ pest. liber a libertate. Fuerūt etiā t q̄dā viri fortes aut vbiū ꝺditores. q̄b⁹ mortuis hoies q eos dilexerūt. simulacra finxerūt. vt haberēt aliq̄d ex imaginū cōtemplatōe solatiū sed paulatim hūc errorē psuadēnb⁹ ōmonib⁹ ita in posterū ꝓstat irrepsisse. vt q̄s illi p sola nomis memoria honorauerunt. successores deos existimarēt atq; colerēt. Simulacroꝝ vsus exort⁹ ē cū ex desiderio mortuoꝝ ꝓstituerēt imagines vel effigies tāq; in celū receptī. p q̄b⁹ se interris ōmones colēdi supposuerūt. t sibi sacrificari a decepti t pditi psuaserūt. Simulacra aūt a similitudie nūcupata eo q manu artificis ex lapide aliaue materia coꝝ vult⁹ imitāt. in quoꝝ honore fingūt. Ergo simulacra vel p eo q sūt

similia. vl' p eo q simulata atq; pficta. vñ t falsa sunt. Et notādū q latinus sermo sit t nō hebre'. Apd eos eñ idolū siue simulacrū semel dr. Judei dicūt q ismahel pm' simulacrū luto fecerit. Gentiles aūt pmū pmi. heū simulacra hoim de luto sinxisse phibēt. ab eoq; natā esse artē simulacra t statuas fingēdi. Vñ t poete ab eo hoies pmū factos eē pfingūt figurate. pter effigies. Apd grecos aūt cecrops. sub q̄ p mū in arce oliua orta est. t atheniēsiū vrbs ex minerue appellatōe nomē sortita est. Idic pm' oim iouē appellauit. simulacra reperit. aras statuit. victimas īmolauit. neq; istiusmōi reb' in grecia vnq; visis. Idolatria idoloz fuit' siue cultura interptat. Hāc latria grece. latie seruit' dr. q quātū ad verā religionem attinet. nō nisi vni t soli deo ōbet. Hāc sic ipia supbia siue hominū siue demonū sibi exhiberi vl' iubz vel cupit. ita pia hūilitas vel hoim vl' āgeloz scōz sibi oblatā recusat t cui debet oñdit. Idolū aūt ē simulacrū. qd hūana effigie factū t psecratū ē. iux vocabuli interptatōem. Idos eñ grece formā sonat t ab eo p diminutōez idolū dedu ctū cq apd nos formulā facit. Igit ois forma vel formula idolū se dici exposcit. Inde idolatria ois circa oē idolū famulat' t seruit'. Quidā vo latini ignorātes grece impite dicūt idolū ex dolo sumpsisse nomē. q diabol' creature cultū diuini nois iuerit. Demones a grecis dictos aiūt. qsi δαίμονας id est ptos ac rep̄scios. pscit eñ futura multa. Vñ t solent rūsa ahq dare. Inest eñ illis pgnitio rer plus q̄ infirmitati humane. ptim subtilious sensus acumie. ptim expietia lōgissime vite. ptim p diuinū āgelica reuelatōe. Idi corpoz aereoz natura vigēt. Añ trāsgressionē q̄dē celestia corpa gerebāt: lapsi vo in aereā q̄litatē pūsi sunt. nec aeris illi' puriora spacia. sz ista caliginosa tenere pmissi sūt. q eis q̄si carcer ē. vsq; ad tpus iudicij. Idi sūt puaricatores angeli. q̄z diabolus pnceps ē. Diabol' hebraice dr deorsū fluēs. qz cetus in celi culmie stare ptēpsit: sz supbie pōdere deorsū corruēs cecidit. Grece vo diabol' criminator vocat'. vel q crumia in q̄ ipse illiat ad deū referat. vel qz electoz innocētiā crimini b' ficus accuset. Vñ t in apocalipsi voce āgelica dr. pjectus ē accusator fratrū nroz q accusabat illos in conspectu dei nostri die ac nocte. Sathanas in latinū sonat aduersari'. siue trāsgressor. Ipse est enim aduersarius qui est veritatis inimicus. t semper sanctorum virtutibus contraire nititur. Ipse est transgressor quia puaricator effectus. in veritate qua conditus est nō stetit. Inde t tētator. qz tentādā iustoz innocentiā postulat. sic in iob scribit. Antichrist' appellat. qz ptra xp̄m ventur' ē. nō quō quidā simplices intelligūt. antichristū ido dicñ q āte christū ventur' sit. id ē p' cū veniat xp̄us. Nō sic sed antichrist' grece dr. qd ē latine ptranus xp̄o. Anti eñ grece. in latinū contra significat. Christū eñ se mentiet dū venerit. t ptra eū dimicabit. t aduersabit sacramēta xp̄i vt vtiatl eius euāgeliū soluat. Nā t templū hierosolymis reparet t oēs veteris legis cerimonias restaurare tētabit. Sz t ille antichrist' ē q negat esse dñm christū. Cōtrari' eñ christo ē. Omēs eñ q exeūt d ecclia. t ab vnitate fidei pcidūt. t ipsi antichristi sūt. Bel idolū babyloniū ē. qd interptat vetus. Fuit eñ hic belus pater nini p̄mus rex assyrioz quē q̄dā saturnū appellant qd nomē t apd assyrios t apud afros postea cultū est. Vñ t lingua punica bal de' dr. Apd assyrios āt bel vocat' q̄dā sacroz suoz rōne. t saturn' t sol. Beelphegor interptat simulacrū ignominie. Idolū eñ fuit moab pgnomento baal sup montē phogor. quē latini priapū vocant deū hortoz. Fuit aut de lampsaco ciuitate hellesponti. de qua pulsus ē. t ppter virilis mēbri magnitudinē in numerū deoz suoz eū greci trāstulerūt t in noie sacrauerūt hortoz. Vñ t dicit p̄esse hortis ppter eoz fecūditatem. Beelzebub idolū fuit accaron. quod interpretat vir muscarū. Zebub eñ musca vocatur. Spurissimū igit idolū. ideo vir muscarū vocat. ppter sordes idolatrie. siue ppter imunditiā. Belial sine iugo. Belial hebraice bel dr. idolum niniuitarū. Behemoth ex hebrea voce n latinā linguā aial sonat. ppt qd de excelsis ad terrena ccidit. t p merito suo vt aial brutū effectus sit. Ipse est t leuiathan id ē serpens de aquis. qz in huius seculi mari vocabuli versatur astutia. Leuiathan aūt interptat additamentum eoz: quoz sz nisi hominū quibus in paradiso semel p culpam puaricatōis intulit mortē. t hanc vsq; ad eternā mortem quotidie psuadendo adiicit vel extendit. Quedā autez noia deoz suoz gentiles p vanas fabulas ad rōnes phisicas conant traducere. eaq; in causis elementoz composita esse interptant. sed ib a poetis totū fictuz est. vt deos suos ornarent aliquib' figuris. quos pditos ac dedecoris infamia plenos fuisse histoie pfitēt. Omnio eñ fingēdi locus vacat vbi vitas cessat. Saturn' origo deoz t tonus posteritatis a paganis de signat. Hūc latini a satu appellatū ferūt. quasi ad ipsum satio oim pertineat rerū. vel a tpis longitudine q saturetur annis. Unde et eum greci cronos nomen habere dicūt. id est tpus. q filios suos ferē deuorasse. hoc est. annos q̄s tpus pdurent in se reuoluit. vl' eo q semina vñ oriūt itez redeūt. Hūc celi pfis abscidisse genitalia dicūt. qz nihil i celo d semib' nascat. Falcē

tenet inquit: pter agriculturā significādā vl' p
pter tpa t ānos q in se redeāt: vel ppt sapiētiā
q intus acuta sit. Jn alicbus aūt ciuitatib⁹ sa-
turno libos suos gētiles imolabāt: q saturnus
poete liberos suos deuorasse solitū tradiderūt
jouis ferē a uuādo dcs. t iupiter quasi iuuās
pater. hoc ē oīb⁹ pstās. hūc t puato titlo io-
uem optimū dixerūt: dū fuisq incestor in suis:
impudicus in eīneis. quē mō rauq fingūt, ppt
europe raptū. fuit eīn i naui cuius insigne erat
taurus. modo danaes p imbrē aureū apensse
cōcubitū: vbi intelligiē pudicicia mulier ab au
ro fuisse corruptā. mō in similitudinē aqle fuis
se: ppter q puerq ad stupq rapuerit. modo ser-
pentē q reptauerit. t cygnū q cātauerit. Et iō
nō figure iste sunt: sed plane de veritate scelera
Ulī turpe erat tales deos credi: quales boies
esse nō dēant. Janū dicūt quasi mundi vel celi
vel mēsiū ianuā. Duas iani facies faciunt: ppt
orētē t occidentē. Cū vo facūt eū quadrifrōtem
t ianū geminū apellāt. ad quatuor mūdi
ptes hoc referūt. vel ad ētuor elemēta siue tpa.
Sed dū hoc fingūt mōstrū nō deuq facūt. Ne-
ptunū aquas mūdi pdicāt. t dictus ab eis ne
ptunus quasi nube tonās. Vulcanū volūt ig-
nē. t dictus vulcanus quasi volās cādor. vel q
si volicanus q p aerē volet. Jgnis eīn de nubi
bus nascāt. vñ etiā Homer⁹ dicat eū pcipitatum
de aere in terras. q oē fulmē de aere cadit. Jd-
circo aūt vulcanus de femore iunonis fingit
natus q fulmia de imo aere nascunt. Claud⁹
aūt dr vulcanus. q: p naturā nūq est rec us ig
nis. sz quasi claudus. eius mōi spēm motūq hz.
Jdeo aūt in fabror fornace eūdē vulcanū auc
torē dicūt. q: sine igne nllm metalli gen⁹ fundi
extēdiq pōt. Plutō grece. latine diespiter vel
dis pr. quē alij orcū vocāt. quasi receptorē mor
tium. Ulī t orca nūcupāt vas qō rcipit aquas
Jpe t grece charō. Liber a liberāmēto apella
tum volūt. q quasi mares in coctōdo p ei⁹ būfi
cium emissis semibus liberent: q idē liber mu
lieb. t delicato corpe pingit. Dicūt eīn mulie
res ei attributas t vinū. ppter excitandā libidi
dinē. Ulī t frōs eius pampino cingit. sz iō co-
ronā vitteā t comu hz. q: cū grate t moderate
vinū bibit leticiā pstat. cū vltra modū: excitat li
tes. i. quasi comua dat. Jdē aūt t lieus apo tu
lyin. i. ab hac dissolutōne q multo vino mēbra
soluant. Jste t grece dyonisi⁹. a mōte indie ny
so. vbi Rē eē nutritus Leter ē t nysa ciuitas in
qua colit idē liber. vñ t nyseus dcs est. Aberar
rus fmo interptat. Mā ideo merarius quasi
medius currēs dr appellatus: q fmo currat in-
ter boies medius. Jō t hermes grece. q fmo
vel interptatō. que ad fmonē vtiq ptinet her-
mania dr. Jō t merabus pesse. q: inter vendē-
tes t emētes fmo sit medius. Qui iō fingit ha
bere pēnas. q: cinus rba discurrūt. vñ t velor
et errās inducit. Alas eius in capite t in pedi
bus significare volucrē fieri p aera sermonem.
Nunciū dēm qñ p sermonē oia cogitata enun
cianr. Jō aūt hunc furti mgrm dicūt. q: fmo
animos audiētum fallit. Virgā tenet qua serpē
tes diuidit. i. venena. Mā bellantes ac dissi den
tes interpūt orōne sedant. vñ t fm Liuiū. Le-
gati pacis caduceatores dīr. Sic eīn p fetiales
bella indicebant. ita pax p caduceatores fiebat
Hermes aūt grece dr apo tes hermenias: lati
ne interps: q ob virtutē multarūq artū sciam
trimegistus. i. ter maximus nōiatus ē. Cur aūt
eum capite canino fingūt hec rō dr. q int om
nia animalia canis sagacissimū genus t pspicax
habeat. Martem deū belli esse dicunt: et mar-
tem apellatū. q: p viros pugnat. vt sit mars q
si mas: lz t tria sint genera cōsuetudinum sicut
scythar. vbi t femine t viri i pugnā eūt. Ama-
zonum: vbi sole femine. Romanor aliarumq
gētium vbi soli mares. Jtē martē dicunt quasi
effectorē mortiū. Nam a marte mors nūcupat.
Ulī t adulter dicūt. q: belligerātibus incertus
est. Qui vo nudo pectore stat. vt bello se quisq
sine formidine cordis obiciat. Mars aūt apō
grecos graduus dr. eo q in bello gradū infe-
rant q pugnāt. aut q impigre gradiant. Apol
linem ētus diuinatorē t medicū vellēt. ipz tñ
solē etiā dixerunt. quasi solum. Jpm titan qua
si vnū ex titanis q adūsum iouem nō fecit. Ip-
sum phebū quasi ephebum. hoc est adolescētez
Ulī t sol puer pigit. eo q quotidie oriat t no-
ua luce nascat. Pythiū qz eūdē apollinē voca
ri aiūt. a pythone immēse molis serpēte. cuius
nō magis venena qz magnitudo terrebat. hūc
apollo sagittar ictibus sternens. nominis qz
spolia reportauit. vt pythius vocarē. Unde et
ob hoc insigne victorie pythia sacra celebrāda
constituit. Dianā quoq sororē eius silr lunam
et viar pīdē aiunt. Unō t vginem eam volūt
q via nihil pariat. t ideo ambo sagittas habe
re fingunt. q ipa duo sidera o celo radios vsq
ad terras emittunt. Dianā aūt vocatam quasi
duanam. q luna die ac nocte appareat. Ipsam
et lucinā asseuerant. eo q luceat. Eādē t triuiā
eo q trib⁹ fingat figuris. De qua Virgi. Tria
vginis ora diane. q: eadez luna. eadē diana et
eadē pserpina vocat. Sed cū luna fingit ih lu-
stri splēdet amictu. cum succincta iacit calamos
latonia vgo est. cū subnixa sedet solio plutōia
cōiunx. Latonia aūt diana. eo q latonis fiūt fi
lia. Cererē: id ē terrā a creandis frugib⁹ asserē
dictam. appellātes eam nomibus plurimis. Di
cunt etiā eā t opē. q ope melio fiat fra. Proser
punā. q ex ea pserpant fruges. Uestā q herbis

vel varijs vestita sit reb⁹. vel a vi sua stādo. Eā dē ⁊ tellurē ⁊ mrēm magnā fingūt: turritā cuz tympano ⁊ gallo ⁊ strepitu cymbaloꝝ. Adatrē vocatā q pluria pariat magnā q abū gignat almā q vnūsa aialia fructib⁹ suis alit. Est eni alimētoꝝ nutrix terra. ℚ simulacꝝ ei⁹ cū clauj fingūt: q: tell⁹ hyeme daudit. vere aperit. vt fruges nascant. ℚ tympanū hz significare volūt orbē terre. ℚ curru vehit dr q ipsa ē terra que pēdet in aere. ℚ sustinet rotis. q: mūdus rotat ⁊ volubil'ē. ℚ leones illi subijciūt mansuetos vt oīa dāt nullū gen⁹ eē terre tā fex qđ si subigi possit aut supari ab ea. ℚ in capite turritā gestat coronā oīdit suppositas terre ciuitates q̄si insignitas turrib⁹ cōstare. ℚ sedes fingunt circa eā. q: cū oia moueant: ipaz si moueri. ℚ combātes ei⁹ mīstri cū strictis gladijs eē fingunt vt significet oēs p terra sua dēre pugnare. ℚ gallos huc dec vt fuirēt fecerūt significāt q̄ scie mdigeāt terrā sed optere. Jn ea q̄pe oia repire. ℚ se apō eā tactāt hapit mquiunt. vt q̄ terrā colūt ne sedeāt: sp eīn eē qđ agāt Cymbaloꝝ aūt ereoꝝ sonit⁹ ferramētoꝝ crepitus in colēdis agris. ⁊ iō ere q terrā antiq colebant ere pus q̄ ferrū eēt mutētū Eandē vestā et ignē eē phibent. q: terrā ignē dfe nō dubiuz est. vt ex etna vulcanoq dar intelligi. Et iō virginē putant. q: ignis iuiolabile sit elemētū. nihilq nasci possit ex eo q̄pe q oia q̄ arripuit assumat. Ouidius in fastis. Nec tu aliō vestā q̄ viuā intellige flammā. Nataq de flāma corpa nulla vides. Propterea ⁊ virgines ei fuire dicreo q sic ex virgine ita nihil ex igne nascat Junonem dicūt quasi ianonē. i. ianuā. p purgatōnibus femiaz: eo q q̄si portas matronaz pādat: et naturas nubētiū maritis: sed hoc phi. Poete aūt iunonē iouis asserūt sororē ⁊ cōiugē. Jgnē eīn ⁊ aerē iouē. aquā ⁊ terrā iunonē interptant. Quoz duoz pmixtōe vniūsa gignuntur Et sororē dicūt q mūdi ps est. Cōiugē q commixta corda tūdit. Eīn ⁊ virgil⁹. Tū pater oīnipotens fecūdis imbib⁹ ether. Cōiugis in gremiū lete descēdit. Adminerua apud grecos athena dr. i. femia. Apud latinos aūt minerua vocatā quasi deā ⁊ inuinus artiū variaz. Ihāc eīn inuētricē multoz ingenioz phibēt. ⁊ inde eam artē ⁊ ratōem interptant. q: sine rōe nichil pōt pficeri. Que rō. q: ex solo aio nascit. animūq putāt eē in capite ⁊ in cerebro. iō eā dicūt de capite iouis esse natā. q: sensus sapientis q̄ iuenit oia in capite est. Jn c⁹ pectore iō caput gorgonis fingit. q illic est ois prudēna q̄ fundit alios ⁊ impitos ac saxeos cōprobat. qđ ⁊ in antiquis imperatoz statuis cernim⁹ in medio pectore loricē ppter insinuādā sapiēnā ⁊ vtutē. Hec minerua ⁊ tritona dr. Tritō eīn africe palus ē circa quā ferūt virginali aparuisse etate: ppt qđ tritonia nūcupata est. Eīn ⁊ tāto pcluius dea credita est. quāto minus origo ei⁹ inotuit. Pallas aūt dicta vel ab insula pallene in thracia: in qua nutrita est. vel apo tu pallein to dorv. i. ab haste concussione vel q pallātem gigantem occiderit. Venerē exinde dicūt nuncupatā q sine vi femia esse virgo nō desinat. Ihāc greci aphrodin vocant ppter spumā sanguinis generantē Aphros eīn grece spuma vocat. ℚ autem fingunt saturnum celio patri genitalia abscidisse: et sanguinē fluxisse in mari. atq eo spuma maris cōcreta venus nata est: illud aūt. q p coitū salsi humoris substātia est. ⁊ inde aphrodin venerem dici. q coitus spuma est sanguis. que ex suco viscez liquido salsoq cōstat. Jō aūt venerem vulcani dicūt vxorē. q: venereū officiū nō nisi calore cōsistit. vnde ē. Frigidus i venerem senior. Nā q saturnus dr celio patri virilia amputasse: que in mare cadēna venerē creauerūt ideo fingit. quia nisi humor de celo in terrā descenderit: nihil creat. Cupidinē vocatū ferunt ppter amorē. Est eīn demō fornicatiōis. Qui ideo alatus pingit. q: nihil amātib⁹ leui⁹. nihil mutabili⁹ inuenit. Puer pingit. q: stultus ē et irratōnabilis amor. Sagittā ⁊ faccm tenere fingitur. sagittā q: amor cor vulnerat. facē q: inflāmat. Pan dicūt greci latini siluanū deum rusticoz. quem in nature similitudinē formauerūt. Eīn et pan dictus est. i. oīne. Fingūt enim eum ex vniuersali elemētoꝝ specie. Habet enim cornua in silitudinē radioꝝ solis ⁊ lune. Distictā macul'habet pellē ppter celi sidera. Rubet ei⁹ facies ad silitudinē ethens. Fistulā septem calamoz gestat ppter harmoniā celi in qua septē sunt soni ⁊ septē discrimina vocum Tillosus ē q: tellus cōuestita est. ⁊ agitur venus. Pars ei⁹ inferior feda est ppter arbores ⁊ feras ⁊ pecudes. Caprinas vngulas habet vt soliditatē terre oīdat. quē volūt rex ⁊ totius nature deum. vsi ⁊ pan quasi oīa dicūt. Jsis lingua egyptiorum terra apellat. quā isin volūt esse. Fuit eīn isis regina egyptioz inachi regis filia. q̄ ō grecia veniens egyptios lras docuit. ⁊ terras colere instituit. ppter qđ ⁊ terram eius noīe apellauerūt. Serapis omniū maxim⁹ egyptiorum deus. Ipse est apis rex arguoz q̄ naub⁹ transuectus in egyptū cum ibidem moztuus fuisset serapis apellatus est. ppterea. q: archa in qua mortu⁹ ponit quā sacrophagū vocāt soros greci dr. ⁊ ibi eū venerari sepultū ceperūt prius q̄ templū eius esset instructū: velut sorios. Sed apis sorapis pmo. deinde vna lra ꝑmutata serapis dictus est. Apis fuit apō egyptios taur⁹ serapi consecratus ⁊ ab eo ita cognoiatus. quez egyptij instar numinis colebāt: eo q ō futuris

daret q̄dā manifesta signa Apparebat eñ i mēphis·Quē cētū antistites ꝓsequebañ ꝛ repente velut lymphatica ꝑcinebāt·huiꝰ capitī imaginē sibi in heremo videri fecerūt·Faunꝰ a fando velut apotes phones dēi·q̄ a voce ñ signis oñdere viderenꝫ futura·In lucꝫ ei cōsulebañ a paganis ꝛ rūsa ill' nō signis ſꝫ vocabꝰ dabant Genīū dicūt q̄ q̄si vim hēat oim reꝝ gignēdarū·seu a gignēdis liberis·Ulñ ꝛ genialeꝫ lectꝰ dicebañ a gētibꝰ·q̄ nouo marito sternebāt·Hec et alia sunt gētiliū fabulosa figmēta·q̄ interpꝛta sic hñr vt ea nō itellecta dānabilr tñ adorēt·Fatū aūt dicūt esse q̄cq̄d dīj fañt·q̄cq̄d iupiter fat·A fando igit fatū dicūt·i·a loquēdo·Q̄ nisi hoc nomē iā in alia reſoleret intelligi quo corda hoim volumꝰ indunare: rōabilr possemꝰ a fando fatū apellare·Nō eñ abnuere possiumus eē sc̄tū in lr̄is scis: semel locutꝰ est deus· duo hec audiui ꝛc·Q̄ eñ dēm est semel locutꝰ est: intellr immobilit·hoc ē incōmutabilit ē locutus·sic nouit incōmutabilr oia q̄ futura sunt ꝛ que ipe facturꝰ est·Tria aūt fata singūt in colo et fuso·digitisq̄ fila ex lana torq̄ntibꝰ ꝓpt tria tpa·ꝓteritū q̄ in fuso iā netū atq̄ inuolutū est ꝓsens q̄ inter digitos nentis trahit·futurꝫ in lana que colo implicata ē·ꝛ q̄ adhuc per digitos nentis ad fusum tāq̄ pñs ad ꝓteritū trahendum ē·Parcas dicūt cata antiphrasin apellatas q̄ minime parcāt·Quas tres eē voluerūt vnā que vitā hoīs ordiat·alterā que ꝓtexat·tertiā que rūpat·Incipimꝰ eñ cū nascimur·sumꝰ cū vuuꝰ·desinimꝰ cū interimus·Fortunā a fortuitis nomē hēre dicūt: quasi deā quādam res hūanas varijs casibus ꝛ fortuitis illudētē Ulñ ꝛ cecā apellāt·eo q̄ passim in quoslibz incurrēs sine vllo examie meritoꝝ ad bonos ꝛ ad malos venit·Fatū autē a fortuna sepant·ꝛ fortunā quasi sit in his q̄ fortuitu veniūt: nulla palā causa·Fatū vo apositū singulꝫ ꝛ statutuꝫ aūt·Aūt ꝛ tres furias semias crinitas serpentibꝰ ꝓpter tres effectꝰ q̄ in aīmis hoīm multas ꝑturbatōes gignūt·ꝛ interdū cogūt ita delinq̄re·vt nec fame nec pīculi sui respectū hēre ꝑmittant·Ira que vindictā cupit: cupiditas q̄ desiderat opes·libido q̄ apetit voluptates·Que ideo furie apellañ q̄ stimulꝫ suis mētē ferīat ꝛ quietā cē nō sināt·Nymphas deas aquaꝝ putant·dictas a nubibꝰ·Nā ex nubibꝰ q̄pe·vnō deriuatū est nymphas aquaꝝ deas q̄si numia lymphaꝝ·Ꝑas āt dicūt ꝛ musas quas ꝛ nymphas nec īmerito·Nā aque motꝰ musicē efficiat Nymphaꝝ apud gētiles varia sunt vocabula· Nymphas q̄pe mōtiū oreades dicūt·siluaruꝫ dryades·fontū hamadryades·cāpoꝝ naides maris nereides·Heroas dicūt a iunone traxisse nomē·Grece eñ iuno hera apellat·Et ideo nescio q̄s filius eiꝰ ſm grecoꝝ fabulā heros fuit nūcupatꝰ·hoc videlz velut mysticū significante fabula q̄ aer iunoni deputet vbi volunt heroas hītare·Quo noie apellāt alicꝰ mentī animas defunctoꝝ quasi heroas·i·viros aereos et celo dignos ꝓpter sapiam ꝛ fortitudinē·Penates gētiles dicebāt oēs deos quos domi colebāt·Et penates dicti q̄ eēnt in penetrabilibꝰ id ē in secretis·hi dij quō vocabañ vel q̄ noia habuerint ignorañ·Manes dicūt deos mortuꝝ quoꝝ ptātē inter lunā ꝛ terrā asserūt·a q̄bus ꝛ mane dēm existimant·q̄ putāt hr̄e·quia manus·id est rarus ē Manes dictos siue q̄ late manāt ꝑ auras·siue q̄ mites sunt·imanibus ꝓrio noīe hoc apellatos·Apuleius aūt ait eos cata ānthrasin dici manes·hoc ē mites ac modestos cū sint terribiles ꝛ immanes vt parcas· vt eumenidas·Laruas ex hoibus factos ōmones aiūt·q̄ merito mali fuerūt·Quaꝝ naꝛa esse ō·terrere puulos ꝛ in angulꝫ garrire tenebroſ· Lamias quas fabule tradūt infantes corripere ac laniare solitas·a laniādo spāliter dictas ꝑilosi q̄ grece panic·latine incubi apellañ·siue inuu ab ineūdo passim cū aialibus·Ulñ ꝛ incubi dñr ab incubando hoc est stuprando· Sepe eñ improbi existūt etiam mulierib' ꝛ eaꝝ peragunt ꝓcubitū quos demones galli dusios nūcupant·q̄ assidue hanc peragūt immūditiam· Quē aūt vulgo icubonē vocāt·hūc romāi faunum ficariū dicūt·ad quē Horatꝰ dicit· Faune nymphaꝝ fugientiū amatoꝝ ꝑ meos fines·ꝛ aprca rura lenis incedas·hūc alij satyꝝ vocant·

Incipit liber nonus

De linguis gētium Ca·I·

Inguarum diuersitas exorta ē in edificatiōe turris post diluuiū·Nam prꝰ q̄s supbia turris illius in diuersos signoꝝ sonos humanā diuideret societatē: vna omniuꝫ nationum lingua fuit: que hebrea vocatur·qua patriarche ꝛ ꝓphete vsi sunt·non solum in sermonibus suis·veꝝ etiam in lr̄is sacris· Initio autē quot gētes tot lingue fuerunt· Deide plures gētes q̄s lingue quia ex vna lingua mlte gētes sunt exorte·Lingue aūt dicte in hoc loco ꝑ verbis que ꝑ linguam fiūt genere locutōis illo quo is qui efficit ꝑ id q̄ efficit nomiatur· sicut os dia solet ꝑ verbis·sicut manꝰ ꝑ literl· Tres sunt autē lingue sacre·hebrea·greca·latia· que toto orbe maxime excellunt·hīs eñ tribꝰ linguis sup crucē dñi a ꝑylato fuit causa eiꝰ scripta Unde ꝛ ꝓpter obscuritatē sanctaꝝ scripturarū haꝝ triū linguarum cognitō necessaria ē vt ad alteram recurrat·dum siquā dubitatō em nois

vel interptatõis ꝼmo vn⁹ ligue attulerit. Greca aũt lingua int⁹ ceteras gẽtũ clarior hꝫ. Est ei et latinis ⁊ oĩbus linguis sonãtior ⁊ varietas in q̃q; ptib⁹ discernit. Quaꝫ ꝑma ꝺr cenedo id ẽ mixta siue cõis qua oẽs vtunt. Scõa attica vidz athenẽsis. qua vsi sunt oẽs grecie auctores. Terna doꝛica quã habent egyptij ⁊ syri Quarta ionica. Quita eolica q̃ sc eolisti locutos dixerũt. ⁊ sunt in obſuatõe grece lingue ei usmõi certa discrimia. Sermo eĩ eoꝛ ita ẽ dispartit⁹. Latinas aũt linguas q̃tuoꝛ eẽ q̃dã dixerũt. i. ꝓsca. latina. romana. mixta. ꝓsca ẽ q̃ vetustissimi italie ſb iano ⁊ saturno sunt vsi incõdita. vt se hñt carmia saliꝛ. Latina quã sub latino ⁊ regib⁹ tuscie ceteri in latio sunt locuti et qua fuerũt. xij. tabule scꝑte Romana q̃ post reges exactos a ꝓ'o romano ccpta ẽ. quã Neuius. plaut⁹. enni⁹. ẏgili⁹ poete. ⁊ ex oratoꝛib⁹ gracc⁹ ⁊ cato ⁊ cicero vel ceteri effuderũt. Adixta q̃ post umpiũ latius. ꝓmotũ sit cũ moꝛibus et hoĩbus in romanã ciuitatẽ irrupit. integritatẽ vbi ꝑ soloecasmos ⁊ barbarismos coꝛrumpẽs. Oẽs aũt oꝛictis gẽtes in gutture linguã ⁊ verba colliduũt. sic hebrei ⁊ syri. Omẽs mediterranee gẽtes in palato ꝼmões ferũt: sicut greci et asiani. Oẽs occidẽtis gentes ẏba in dẽtib⁹ frãgunt. sic itali ⁊ hispani. Syrus ⁊ chaldeus vicin⁹ hebreo est in ꝼmõe ꝑsonãs in plerisq; ⁊ lit teraꝛ sono. Quidã aũt arbitrant linguã ipsaꝫ esse chaldeã. qꝛ abraam de chaldeis fuit. Si hoc recipiẽ: quõ in daniele hebrei pueri liguaꝫ q̃m nõ nouerãt docen iubent? Oẽm aũt linguam vnusq̃sq; hoim siue grecã siue latinam siue ceteraꝛ gẽtiũ: aut audiẽdo põt tenere: aut legẽdo. aut ex ꝓceptoꝛe pape. Cũ aũt oim linguaꝛ sciẽtia difficil⁹ sit cuiq; nemo tñ tam desidiosus est vt in sua gẽte positus siue gẽtis linguã nesciat. Nam q̃d aliud putãdus est nisi aialiuꝫ brutoꝛ deteriꝛ? Illa eĩ ꝑpe vocas clamoꝛem exꝑmũt: iste deteriꝛ q̃ ꝑpe lingue caret noticia Cuiusmodi aũt lingua locut⁹ est deus in ꝓncipio mũdi cũ diceret: fiat luꝛ. difficile est iuenire Nõdũ eĩ erãt lingue. Itẽ qua lingua insonuit postea exteriꝛibus hoim auribus: maxie ad ꝓmũ hoiem loquẽs vel ad ꝓphãs. vel dũ coꝛporaliter insonuit voꝛ dicẽtis dei. Tu es filius meus dilect⁹. vbi a q̃busdam creditꝫ illa ligua vna ⁊ sola que fuit anteq̃ eẽt linguaꝛ diuersitas. In diuerſ aũt gentib⁹ creditꝫ q; eadem lingua illis deꝰ loquat: qua ipsi hoies vtũtur: vt ab eis intelligat. Loquit aũt deus hoibus nõ ꝓ substãtiam inuisibilẽ: sed ꝑ creaturã coꝛporalez ꝑ quam etiã ⁊ hoibus apparere voluit q̃n locutus est. Dicit etiam apl's. Si linguis hoium loquar ⁊ angeloꝛ. vbi q̃rit qua lingua angeli loquãtur. non q; angeloꝛ alique lingue sint. ſz ꝑ exaggeratõem ꝺr. Itẽ queriꝫ qua lingua in futuꝛ hoies loquant⁹ nusq̃ reperiꝫ. Nam dicit apostolus. Siue lingue cessabũt. Jõ autem pr⁹ de linguis ac deinde de gẽtibus posuimus. qa ex linguis gẽtes: nõ ex gẽtib⁹ lingue exoꝛte sũt

¶ De gentiũ vocabulis II

g Ens est multitudo ab vno ꝓncipio oꝛta siue ab alia natõe: ſm ꝑpam collectõem distincta. vt grece asse. Ihinc et gentilitas ꝺr. Gens autẽ appellata ꝓpter generatões familiaꝛ. id est a gignẽdo. sicut natõ a nascendo. Gentes autem a q̃bus diuisa est terra q̃decim sunt. De iafeth. xxx. ⁊ vna ꝺ cham xxvij. de sem. xxj. que fiũt. lxxij. vel pot⁹ vt rano declarat. lxxj. totidẽq; lingue ꝑ terras eẽ ceperunt. queq; creſcẽdo. puncias ⁊ insulas impleuerũt. Filij sem q̃q; singulariter gẽtes singulas. ꝓcreauerunt. Quoꝛ ꝓmus elam. a quo elamite ꝓncipes persidis. Secũdus assur. a q̃ assyrioꝛ pullulauit imperiũ. Tertius arfaxat. a quo gens chaldeoꝛ exoꝛta est. Quartus ludi. a quo lydij. Quint⁹ arã. a quo syri. quoꝛuꝫ metropol' fuit damascus. Filij arã nepotes sem iij. hus ⁊ vl ⁊ gether ⁊ mesa. Ihus traconitidis cõditoꝛ. q̃ inter paleſtinã ⁊ celesyriã tenuit ꝓncipatũ. vnde fuit iob ꝼm quod scꝑtum est. Ilir erat i terra hus nomie iob. Secũdus vl. a quo armenij. Tertius gether. a quo carmeni sui caꝛie. Quart⁹ mesa. a quo sunt hi q̃ vocanꝫ meones. Posterntas arfaxat filij sem. Iheber nepos arfaxat. a quo hebrei sunt. Jectã filius heber. a quo gẽs indoꝛ oꝛta est. Sale filius iectan. a q̃ bactriani: ꝛ eos alij scythaꝛ exules suspicẽtur. Jsmahel fili⁹ abraam. a quo ismaelite. q̃ nunc coꝛrupto nomie saraceni quasi a sara. ⁊ agareni ab agar. Mabaioth fili⁹ ismahel. a quo Mabathei qui ab effrata in mari rubro inhabitãt. Moab ⁊ ãmon filij loth. a q̃b⁹ moabite ⁊ ammonite. Edõ filius esau. a quo idumei. Ihe sũt gentes que de sem stirpe descẽdũt. possidentes terrã meridianã ab oꝛtu solis vsq; ad fenices. Filij cham q̃tuoꝛ: ex q̃bus oꝛte sunt gentes hechus. a quo ethiopes. ꝓgeniti. Mesraim. a q̃ egyptij. phibenꝫ exoꝛti. Futh a quo libij. Elisa ⁊ mauritanie fluui⁹ vsq; in pñs futh ꝺr. oisq; circa eũ regio futhensis. Chanaã a quo afri et fenices ⁊ chananeoꝛ decẽ gentes. Itẽ ex nepotibus chã. Filij chus nepotis chã sex. Filij chus saba ⁊ euilath sabatha rema saba cuza. Saba a q̃ ꝓgeniti ⁊ appellati sabei. de q̃b⁹ Virgilius. Sol' est thurea ẏga sabeis. Ihi sunt et arabes. Euilath a quo getuli in pte ſmotioꝛ africe heremo coherẽtes. Sabatha. a quo sabatheni. q̃ nũc astabari noiant⁹. Rema ẏo ⁊ saba ⁊ cuza paulatim ãtiq̃ vocabula ꝓdiderũt. et q̃ nunca veriꝫ hẽant ignoraꝫ. Filij rema saba ⁊ dadan

hic aũt saba p sin lrām scribīt in hebreo·ille ãt supio: saba p samech a quo appellanť sabei·vocať aũt nũc saba arabia·Dadan a quo gẽs est ethiopie i occidẽtali plaga·Filij mesraim·labun a quo libij·q̃ quõdã futhei vocabãť·Lesloim a quo philistijm quos veteres allophilos·nos mõ corrupte paleſtinos vocã·De allophil' cetere sex gẽtes ignote sunt·q̃ bello ethiopico sb̃uerse vsq; ad oblionẽ pteritor noiz zueneſt Filij chanaã·rj·ex quo chananeor decẽ gẽtes quor terrã his expulſ iudei posſedeſt·Quor pmogenit' sidon·a quo sidones·Thr̃ et vrbs eor in fenice sidõ vocať·Scõs eth a quo ethei Terti' iebus·a quo iebusei·quorum fuit urbs Quart' amorre'·a quo amorrei·Quit' gergese'·a quo gergesei·Sext' eue'·a quo euei·Jpsi sunt gabaonite a ciuitate gabaõ·q̃ supplices veneſt ad ihm·Septim' arache' q̃ archas condidit: opidũ ꝫ tripolim in radicab' libani situ Octau' asene'·a quo asenei·Non' aradius·a quo aradij sunt·q̃ aradũ insulã posſedeſt·angusto freto a fenicl littore sepatã·Decim' amareus·a quo syrie nobil' ciuitas q̃ vocať coelis·Undecim' amathe'·Ihe sũt gẽtes ꝺ stirpe chã q̃ a sidone vsq ad gaditanũ fretũ oẽz meridianã ptẽ tenẽt·Jtẽ trib' filior iafeth·Filij aũt iafeth·vij·noiank·Gomer ex quo galathe·i·galli Magog a quo arbitrãť scythas t gotthos traxſſe originẽ Madai·a quo medos exiſtere putant·Jauã a quo iones·q̃ t greci·Thr̃ t mare ionũ·Tubal a quo hiberi q̃ t hiſpani·lz q̃dã ex eo t italos suſpicenť·Mosoth ex quo cappadoces sunt·Thr̃ t vrbs apd eos vsq hodie maleca dr·Tiras ex quo thraces·quor ſi sat' imutatũ võbalũ ẽ·q̃si tiraces Filij gomer nepotes iafeth·assenes a quo sarmate·quos greci reginos vocãt·Rifath a quo paphlagones·Gotor ma a quo sunt friges·Filij iauã eliſa·a q̃b' greci cliſei q̃ vocãť eolides·Thr̃ t ligua q̃nta grece eolis appellať·Tars a quo cilices vt ioseph' arbitrať·Thr̃ t metropol' ciuitas eor tarsis ꝺr Lethim a quo cithei·i·cipj·a q̃b' hodie t vrbs cithiũ noiať·Dodani a quo rhodij·Ihe sũt gentes ꝺ stirpe iafeth·q̃ a tauro mõte ad aq̃lonem mediã ptẽ asie t oẽz europã vsq ad oceanũ britãnicũ possidẽt·noia t locis t gẽrib' flinq̃ntes de q̃b' postea imutata sunt plima·cetera pmanẽt vt fuerũt·Hã multar gẽtiũ vocabula ptim mãſerũt·ita vt hodie appeat vñ fuerãt deriuata·ſicut ex assur assirij·t heber hebrei·ptim ꝺo tpis veruſtate ita mutata sunt: vt vix hoies doctiſſimi ãtiq̃ſſimas hyſtorias pscrutãtes nec oim·ꝫ nec aliquar ex ĩſtis origies gẽtiũ potiunt repire·Hã q̃ ex filio chã q̃ vocabať mesraim egyptij sint exorti·nll'a hoc resonat origo vocabuli: ſicẽ nec ethiopũ·q̃ dñr ad eũ filiũ chã ptinere: q̃ chus apellat' ẽ·Et si oia cõsiderenť: pluria tñ gẽtiũ mutata q̃ manẽtia vocabula apparẽt·q̃ bus postea noia ꝓuſa diuſa dedit rõ·Hãq; in di ab indo flumie dũ sunt·q̃ ab occidẽtali pte eos cludit·Seres a ꝓpõ oꝛpido nomen sortiti sunt gẽs ad oriẽtẽ sita·apd quos ꝺ arbord' lana ꝓtenť·ꝺ q̃b' est illd·Ignoti facie ꝫ non vellere seres·Hãgaride ꝓpũ sũt int' assyrios nidoſq; inhabitãtes circa gangẽ fluuiũ·vñ etiã gangaride nũcupati sunt·Hircani dũ sunt a silua hircania·vbi sunt plurie tigres·Bactriani scythe fuerť·q̃ suor factõe a sedib' suis pulſi iux bactrõ oriẽtis fluuiũ ꝓſederũt·ex c' vocabulo et nomẽ sortiti sunt·Ih' gentis rex fuit Zoroastes iuctor magice artis·Parthi q̃s t ipſi a scythis originẽ trahũt·Fuerũt eñ eor exules·qd etiã vocabulo eor manifeſtať·Hã scythico sermone exules parthi dñr·Ihi silr vt bactriãi domeſticas seditiꝺ scythia pulſi solitudinẽ iux hircaniã ꝓmũ furtim occupaueſt·deinꝺ plerasq; finũ etiaz ꝟrute obtinuerũt·Assirij ab assur filio sem vocati gẽs potẽtiſſima·q̃ ab eufrate vſq ad indor fines oẽm in medio tenuit regiõz Abedi a rege suo cognoiati putanť·Thr̃q; Jason peliaci regis frať a pelie filijs theſſalia pulſus ẽ cũ medea vxore sua·c' fuit ꝓuign' medus rex athenienſiũ·qui post mortẽ iasonis oriẽtis plagã pdomuit·ibiq; mediã vbẽ cõdidit·gentẽq; medor noie suo apellauit·Sed iuẽmus in gesta·q̃ madai auctor gentis medor fuit·a q̃ et cognoiati vt supr' dñr est·Perse a pseo fge sunt vocati·q̃ e grecia asiã trãſiẽs ibi barbaras gẽtes graui diuturno q; bello perdomuit·Moſſime victor nomẽ sbiecte gẽti dedit·Perse ãt añ cyrũ ignobiles fuerũt·t nulli' inter gentes loci habebanť·Abedi sp potẽtiſſimi fueſt·Caldei q̃ nũc chaldei vocanť·a caseth filio nachor fratris abrahe cognominati sunt·Sabei dicti: απο του σεύεσθαι: qđ est supplicari t venerari·qr dinitatẽ p ipor thura veneramur·Jpsi sunt t arabes·qr in mõtibus arabie sunt·q̃ vocanť libanus t antilibanus vbi thura colligũtur·Syri ab surim vocati phibenť·qui fuit nepos abrahã ex cethura·Quos aũt veteres assirios: nũc nos vocam' syros·a pte totum appellantes·Hebrei vocati sunt ab heber·qui pronepos fuit sem·Jſraelite ꝺo ab israel filio ysaac·Hã patriarchã hebreor cõstat fuiſſe isrl·a quo rij·iudeor trib' israelis vocabulũ sortiti sunt·Judeis aũt scissura decẽ tribuũ noia imposuit Hã antea hebrei siue israelite nũcupabanť·ex quo autẽ in duo regna dei ꝓs diuisus ẽ: tunc due tribus que de stirpe iuda reges habebant iudeor nomẽ sortiti sunt·Reliqua pars decez tribuũ que in samaria sibi regẽ ꝓstituit·ob populi magnitu dinẽ ꝓstinũ nomẽ retinuit israel·

Samaritanor gēs sumpsit exordiū ab assiriis q trāsmigrati habitauerūt in samaria·q latie interp̄tant custodes·eo q captiuato yſrl ish i trā regionis cor ad custodiā collocati sunt·Fenix cadmi frat de thebis egyptōr in syriā pfectus apud sidonē regnauit·eosq pl'os ex suo noie fenices·eāq puinciā feniceā nūcupauit·Sidones aūt a cuntate q vocat sidō traxisse vocabulū phibent'·Saraceni dēi vl' q ex sara genitos se p̄dicēt·vel sic gētiles aūt q ex origine syrorū sint:q̄si syrigene·Ihi p amplā solitudinē habitant Ipsi sunt t ismaelite vt liber geneseos docz: q sint ex ismaele Ipsi cedareni·a cedar filio ismaelis· Ipsi agareni ab agar·q vt dixim' puerso noie saraceni vocant·q ex sara se gētes gloriant·Philistei ipsi sunt palestini·q: p trām ſmo habit' non hz·fz,p eo phi greco vtūr·Ji philistei,p palestinis dīr·a cuntate vtiq sua·Jdē t allophyli·i·alienigene·ob hoc q sp fuert inimici isrl·t lōge ab eor genere ac sotietate sepati Chananei appellati ō chanaan filio cham q̄uz terrā iudee possederūt·Ex c' origine fuit emorr pat sichē a quo amorrei sunt nūcupati· Egyptij ab egypto q̄dā rege suo vocati sunt·Hā antea aerei dicebant·Interp̄tant aūt lingua hebraica egyptij affligētes·eo q afflixerit deus populū pr' q̄s dīno auxilio liber arēt·Armenius ex thessalia vn' de nūo ducū iasonis·q ad colchos,pfecti sunt· recollecta mltitudie q amisso rege iasone passim vagabat·armentā cōdidit· gētiq ex suo vocabulo nomē dedit·Limes est plic' q scythas ab eis diuidit·scythia cognoiatus·a quo limite scythea q̄buscā phibent vōtigēs ātiq̄ssima sp habita·Ihi pthos bactrianosq femie āt eor amazonū regna condiderunt· Massagete ex scythar origie sunt·Et dēi massagete q̄si graues·i·fortes gete·Hā sic Liuius argētū graue dic·i·massas·Ihi sunt q inter scythas atq albanos septētrionalib' iugis inhitāt Amazones dē sunt siue q sil' viuerēt sine viri quasi amazose·siue q adusti dextrioz' māmis cent ne sagittarū iact' impediret q̄si ἀνευ στάθ ον·Mudabāt eiū quā adusserāt māmā·Ihas Titian' vnimāmas dic·Hā hoc ē amazon q̄si anemazoin·i·sine māma·Ihas iā nō ee q eaz gentes ptim ab hercule·ptim ab achille vel ab alexādro vsq ad internitōnē delete sunt i ptes asiathice Scythie gētes que posteros se iasōis credūt albo crine nascunt ab assiduis niuibus et ipsi' capilli color gēti nomē dedit·t inde dicunt albani·Ihor glauca ocul·i·picta incst pupilla·adeo vt nocte plus q̄z die cernāt·Albani aūt vicini amazonib' fuerūt·Ilgnos ātea hūnos vocam'·postremo a fge suo abares appellatos·q̄ pus in vltima meotide int glaciale tanaim t massagetar inmanes pl'os hitauerūt

Deinde pniab' eq̄s caucasi rupib' feras gentes alexādri claustra cohibēte rupefert·t orientē xt·ānis tenuerūt capnuū·t ab egyptijs atq ethiopib' ānuū vectigal exegerit Troianor gēs antea dardana a dardano fge noiata·Hā dardanus t iasi' frēs e grecia,pfecti·ex his iasius ad thraciā:dardan' ad frigiā puenit·ibiq pnus regnauit·Post quē fili' eius erichthoni'· deide nepos ei' tros·a quo troiani nuncupati sunt·Galathe galli eē nosunt·q in auxilium a rege bithynie euocati:regnū cū eo pacta victoria diuiserūt·sicq deide grecis admixti·pnuz gallogreci·nūc ex antiq̄ gallor nomie galathe nuncupant·Greci aſi thessali a thessalo:postea a greco rege greci sunt nūcupati· Hā greci,p̄ prie thessali dicti sunt·Lapithas aūt gētē thessalie fuisse aūt circa peneon amnē olim inhabitantē·a lapitha apollinis filia nūcupatos·Sicyonij greci sunt nūcupati a sicyonio rege·Ihij pmū agialei vocabant·a rege agialeo q pmus sicyonijs impauit·a quo t agialea cuitas nūcupata ē·que nūc peloponnesus vocat a pelope rege suo· Ipsi sunt t arcades ab arcade rege iouis t caliste filio dēi·Danai a danao rege vocati· Jdē t argiui ab argo p̄ditore cognoiati·Postq̄ aūt rex grecor apis mortu' ē·huic filius argus successit in regnū·t ex eo argiui appellati sunt·q ētā ab eis post obitū vt de' hēri cepit:templo t sacrificio honorat' Achei q t achiui·ab acheo iouis filio dēi· Pelasgi noiati·qa cū velis pāsis verno tpe aduenisse italiam visi sunt vt aues·Primo eīi eos Varro italiā appulisse p̄mēorat· Greci xo pelasgos a pelasgo iouis t larisse filio phibēt dictos· Myrmidones fuerūt achillis socij dolopes pyrrhi· Dicti aūt sunt myrmidones ppter astutiam:q̄si myrmice·i·formice·Eratosthenes autē dicat dictos myrmidones a myrmidone duce iouis t eurij meduse filio·Cecropi athenien sīū regi successit agranus·cuius filia atthis noie t regiōi t genti nomē dedit·Et ex ea attici cognoiati: q̄ sunt athenienses·Jon vir fortis ex suo noie cosdē athenienses vocauit iones· Macedones a noie emacionis regis ātea emaci nūcupati sunt·postea macedones dicti a macedone rege deucaliōis materno nepote·Epyrote a pyrrho achillis filio pus pyrride·postea vero a pyrrho fge ad italiā trāsire p̄sumpserūt·Dorus neptuni t ellepis filius fuit·vñ dori t originē t nomē ducunt·Sūt aūt ps grecie gētis ex q̄bus ētā cognoiata est tertia lingua grecor que dorica appellat·Lacedemones a lacedemone semele ac iouis filio dicti·Ihi diu pseuerātes in bello contra messenios veritū ne diuturnitate prelij spez plis p̄derēt·p̄ceperūt vt ꝰgines eor cū iuuenibus domi relictis cōcūberent·sicq ex pmiscuo

virginū ⁊ maritoꝝ cōcubitu. iuuenes de incertis parētibus nati sunt. ⁊ ex nota materni pudoris spartani vocati sunt. nā ipsos esse spartanos ꝙs ⁊ lacedemones. Spartanos ꝯ ꝓpter repētinos aduētus adūsus cadmū ꝙsi de terra cōtractos. ⁊ ex oi pte ꝓfluitos ita vocatos. Thraces ex filio iafeth ꝙ vocat' ē tiras. ⁊ orti ⁊ ꝓgnoiati vt supius dcm ē phibent. licet gētiles eos ex moꝛib' ita dcōs existimēt ꝙ sint truces. Seuissimi eñ oim gentiū fuerūt vñ ⁊ multa de eis fabulosa memoꝛant. ꝙ captiuos dijs suis litarēt. ⁊ hūanū sanguinē in ossib' capitū potare solūt eēnt. De ꝙb' Virgili': Iheu fuge crudeles terras. fuge litt' auarū. ꝙsi crudeliuꝝ ⁊ auaroꝝ. Istroꝝ gēs oꝛiginē a colchis ducit. ꝙ missi ad argonautas ꝓsequēdos. vt a ponto itrauerūt istrū fluuiū. a vocabulo amnis. quo a mari recesserāt appellati sunt. Romani a romulo noīe nūcupati ꝙ vbē romam ꝓdidit gētiq ⁊ ciuitati nomē dedit. Ihi añ a saturno saturnij. a latino latini vocati sunt. Mā latinus italie rex fuit. ꝙ ex suo noīe latios appellauit. ꝙ postea romani nūcupati sunt. Ihi ⁊ ḡrites dicꝝ ḡrinus dict' ē romul'. ꝙ semp hasta vtebat ꝙ sabinoꝝ lingua ḡris dꝛ. Italus ꝙs ⁊ sabinus ⁊ sican' frēs fuerūt. ex ꝙb' noīa ꝓlis iposita et regiōib' sūt. Mā ab italo itali. a sabino sabini. a sicano sicani. ꝙ a siculi ꝓgnoiati sunt. Idē ⁊ siciliēses. Tusci italie gens ē. a frequētia sacrū et thur' vocata. id ē. απο τοῦ θυειν. Umbri italie gens ē. ſz galloꝝ veterū ꝓpago ꝙ apēninū montē incolūt. de ꝙbus hīstoꝛie phibent eo ꝙ tpe aquose cladis imbrib' supfuerint. et ob hoc vmbꝛios grece noīatos. Marsi gēs italie. dcā a comite liberi marsia ꝙ vsuꝝ illis viciū oñdit. ⁊ ob h̄ illi statuā fecerūt. quā postea romani victis marsis tulerūt. Marsos aūt greci tuscos vocāt. ꝙsi οφιουχους. ꝙ multos serpētes habeat. ⁊ οφις serpēs dicāt. illesos aūt esse carminū maleficijs. Inhabitāt aūt plagaꝝ apēnini mōtis sil' cū vmbꝛis. Gotti a magog filio iafeth noīati putant. de silui die vltime sil labe. ꝙs veteres magis getas ꝙ gotthos vocauerūt. gens fortis ⁊ potētissima. corpoꝝ mole ardua. armoꝝ genere terribilis. De ꝙb' Lucanus: Ihinc dacus ꝑmat. inde getes occurrat hiberis. Daci aūt gotthoꝝ soboles fuerūt. ⁊ dictos putat dacos ꝙsi dagos. ꝙ ὁ gotthoꝝ stirpe creati sunt. De ꝙbus ille. Ibis arctos ꝓcul vsq dagos. Bessi barbari fuerūt ꝙ a multitudine boū sic vocati credūt. De ꝙb' ꝙdā: Qui colit terre medio vel ille diuitis mīsto boue pileat' accola ripe. Hipedes pedestri ꝓlio magl ꝙ equestri sunt vsi. ⁊ ex hac cā ita sunt vocati. Sarmate patentib' cāpis armati ineḡtabant paus ꝙ eos lentulus danubio ꝓhiberet. atq inde ob studiū armoꝝ sarmate nūcupati exiſtimant. Tanus fluui' ferē vltra danubiū. a quo alani dicti sunt. sic ⁊ ꝓpi inhabitātes iuxta lemannū fluuiū alemāni vocant. De ꝙb' Lucanus: Deseruere cauo tētoria fixa lemāno. Longobardos vulgo ferūt noiatos a ꝓlixa barba ⁊ nunq tōsa. Elandelicus amnis ab extremis gallie erūpens. iuxta quē fluuiū inhabitasse et ex eo traxisse nomē vandali phibent. Germanie gētes dcē ꝙ sint immania corpa ummāesq natōes. seuissimis durate frigoꝛib' ꝙ moꝛes ex ipso celi rigoꝛe traxerūt. feroces animi ⁊ semp indomiti raptu venatuq viuētes. Iboꝝ plurime gētes varie armis. discolores habitu. linguis dissone. ⁊ oꝛigine vocabuloꝝ incerte. vt tolerates. samsi. vari. quadi. tungri. marcomāni bauteri. camasi. blāgiani. tubantes. ꝙꝝ immanitas barbarie etiā in ipsis vocabulis hoꝛroꝛē quendā significat. Suevi pars germanoꝝ fuerūt in fine septēbꝛionis. de ꝙb' Lucan'. Fūdit ab extremo flauos aq̄lone sueuos. Quoꝝ fuisse centū pagos ⁊ ꝓlos multi tradiderūt. Dicti aūt sueui putant' a mōte sueuo ꝙ ab oꝛtu imitū germanie facit. cuius loca incoluerūt. burgundiones quōdā a romanis subacta interiore germania p castroꝝ limites positi a tiberio cesare in magnā cōualuerūt gentē. atq ita nomē ex locis sūpserūt. qꝛ crebꝛa p limites habitacula ꝓstituta burgos vulgo vocāt. Ihi postea rebelles effecti romanis. plusq octagita milia armatoꝝ ripe reni fluminis insederūt. ⁊ nomē gētis obtinuerūt. Saxonū gēs in oceani littoꝛib' ⁊ paludib' inuijs sita virtute atq agilitate habil' vñ ⁊ appellata ꝙ sit durū ⁊ validissimū genꝰ hoīm. ⁊ ꝓstens ceteris piraticis. Franca a quodā ꝓpio duce vocari putant'. Alij eos a feritate moꝝ nūcupatos exiſtimāt. Sūt eñ in illis moꝛes incōditi. naturalis ferocitas aiorum. Britānos ꝙdā latine noīatos suspicant'. eo ꝙ brutus sint. gens intra oceanū interfuso mari. ꝙsi extra oꝛbē posita. ὁ ꝙbus Virgili': Toto divisos oꝛbe britānos. Scoti ꝓpria ligua nomē hēnt a picto coꝛpe eo ꝙ aculeis ferreis cū atramēto variarū figurarū stigmate ānotant'. Galli a candoꝛe coꝛpis nūcupati sunt. Ex ala enim grece lac dꝛ. Vñ ⁊ Virgili' sic eos appellat. cuiꝝ ait de his: Tū lactea colla auro innectunt'. Decundū diuersitatē eñ celi ⁊ facies hoīm ⁊ colores ⁊ coꝛpm quantitates ⁊ animoꝝ diuersitates exiſtūt. Inde romanos graues. grecos leues. afros versipelles. gallos natura feroces atq acriores ingenio puidemus. qđ natura clima tū facit. Galli aūt senones antiq̄tus xenones dicebant'. ꝙ liberū hospicio recepissent. postea ꝛ in s lfam cōmutata ē. Glacca opidū fuit iuxta pyreneū a q̄ sunt ꝓgnoiate vaccei. de ꝙib'

credit dixisse poeta. Lateq; vagates vaccei. Hi pyrenei iugis p amplā mōtis habitāt solitudinē. Idē t vascones. q̄si vaccones. c. in. s. lra de mutata: q̄s Cneus pompeius edomita hispania t ad triūphū venire festinās de pyrenei iugis deposuit. t in vnū opidū ꝓgregauit. Vñ t cōuenarū vbs nomē accepit. Hispani ab hibero amne. p̄mū hiberi. postea ab hispalo hispani ꝓgnoiati sūt. Gallici a cādore dci. vñ t galli. Reliq; em̄ hispanie p̄ūs cādidiores existunt. Hi grecā sibi originē asserūt. Vñ t naturali ingenio callēt. Sicdē p̄ fine troiani bellū teucr̄ mortē aiacis fratr̄ inuisum patri telamoni dū nō recipeā in regnū. ciptū cōcessisse. ibiq; vrbē noie anti patrie salaminā cōdidisse inde galletā. pfectus. expositis sedib̄ ex loco nomē gēti dedisse. Astrues gētes hispanie vocati eo q̄ circa isturā flumē septi montib̄ siluisq; crebus inhabitēt. Cantabri gēs hispanie a vocabulo vbis. t hiberi amnis. cui insidūt apellati. Iho rū anum̄ ptinax. t magis ad latrocinādum t ad bellandū. vel ad ꝓpetiendū x̄bera semp parati. Celtiberi ex gallis celticis fuerūt quoz ex noie apellata ē regio celtiberia. Mā ex flumie hispanie hibero vbi cōsederūt. t ex gall' q̄ celti dicebāt mixto vtroq; vocabulo celtiberi nūcupati sunt. Afri apellati ab vno ex posteris abrahe q̄ vocabat afer q̄ dr̄ duxisse adūsus libyā exercitū. t ibi victis hostib̄ cōsedisse. eusq; posteros ex noie attaui t afros t africā nūcupasse. Peni aūt carthaginenses sunt a fenicibus nūcupati. q̄ cū didone pfecti sūt. Tyrios x̄o a tyria vrbe fenicū nūcupatos. de q̄ pfecti sunt. t in africe littus venerunt. Getuli gete dicunt fuisse. q̄ ingēti agmine a locis suis nauib̄ ꝓscēdētes. loca syrtū in libya occupauerūt t q̄ ex getis venerāt deriuato noie getuli ꝓgnoiati sunt. Vñ t opinio ē apd gothos ab antiq̄ ꝓgnatiōe mauros cōsanguinitate ꝓpinq̄s sibi vocare. Africā aūt initio habuere libies. ō inde afri. p̄ hoc getuli. postremū mauri t numides. Mauri t numide vt afri putāt sic sumpserūt t exordiū t vocabulū. Mā postq̄ in hispania hercules interēt t exercit' ei' ꝓposit' ex variis gētib̄ amisso duce passim sibi sedes q̄rebāt. t ex eo numero medi t pse t armeni nauib̄ in africā transfecti. prima mari loca occupauere. sed pse dū materiā in agris p cōstruēdis domicilijs nō inuenirent. t ignara lingua cōmertū phiberēt. p patētes agros. t diuisas solitudines vagabant. t a pabulatōib̄ vaga būdis. semetipsos ꝓpa lingua numides apellauerūt. id ē sine opido vagos t errātes. Abedi aūt cū libijs se miscuerāt. q̄ prima hispania habitabāt. q̄z nomē paulati libyes corrupere barbara lingua. mauros. ppt medos apellantes. licet mauri ob colorē a grecis vocarēt. Greci em̄ nigrū mauron vocāt. Estifero q̄pe calore afflati specie atri coloris ducūt. Massylia ciuitas africe ē nō lōge ab atlāte t hortis hesperidū. a q̄ ciuitate massyli vocati sūt. q̄s nos corrupte massilos vocam'. de q̄b' Virgili'. Ihinc mihi massylie gētis mōstrata sacerdos. Gaulalū gētes sūt a meridie vsq; oceanū hesperiuz paagātes. His nomē gauloen insula dedit q̄ ē iux̄ ethiopiā. vbi nec serpēs nascit neq; viuit. Garamātes p̄ūs africe sūt. ppe cirenas inhabitātes. a garamāte rege apollinis filio noiati. q̄ ibi ex suo noie garama opidū cōdidit. Sūt āt ꝓximi gētib̄ ethiopū. de q̄b' Virgili'. Extremi garamātes. Extremi aūt q̄ seui t a ꝓsortio hūanitat̄ remoti. Hesperij x̄o sūt q̄ circa hispaniā ꝓmorant. Mā hispania hesperia dr̄. Ethiopes dci a filio chā q̄ vocat' ē chus. ex q̄ origine trahūt. Chus em̄ hebraica lingua ethiops interp̄tat. Hi quōdā ab indo flumie ꝓsurgentes. iux̄ egyptū inf nilū t oceanū. i meridie sb ipa solis vicinitate insederūt. q̄z tres sunt p̄ncipes hesperi. garamātes. t indi. Hesperi sūt occidētes. garamātes tripolis. indi orientes. Trogodite gētes etyopū. ideo nūcupati q̄ tāta celeritate pollēt. vt feras cursu pedū assequant. Panphagij t hi in ethiopia sūt. q̄b' esca ē q̄cq̄d mādi pōt. t oia fortuitu gignētia. vñ t apellati. Ictiophagi q̄ venādo in mari valeāt. t piscib' tm̄ alant. Hi p' indos mōtanas regiones tenēt. q̄s subactos alexāder magn'. pisc̄ vesci phibuit. Antropophagi gēs aspruma. sub regione syricū sita q̄ q̄ hūanis carnib' vescūt. ideo antropophagi noiant. Itaq; sic his. ita t ceteris gētib' p scla aut a regib'. aut a locis. aut a moribus. aut ex q̄buslibz alijs causis immutata vocabula sūt. ita vt p̄ma origo nois eoz tpum vetustate nō pateat. Iā x̄o hi q̄ antipote dicūtur. eo q̄ ꝓtrarij eē vestigijs nr̄is putant. vt q̄si sub terris positi a dūsa pedib' nr̄is calcēt vestigia. nulla rōe credēdū ē. q̄ nec soliditas pant nec cētr̄ terre. sz neq; h̄ vlla histore ꝓgnitōe firmat. sz h̄ poete q̄si rōcinādo pcctāt. Titanas aūt q̄sdā in grecia ferūt fuisse robustos t excellentes viribus' p̄ros quos ferūt fabule ab irata ꝓtra deos terra ad ei' vltionē creatos. Vñ t titanes dci sūt. id ē ab vltione q̄ q̄si vlciscēde mr̄is terre cā in deos armati existerent. q̄s fabule a ioue bello fuisse sepatos atq; extictos fingūt. ppt q̄ e celo iacti fulmib' iterierūt.

¶ De regnis t militie vocabulis.

Egnū a regib' dcm̄. Mā sic La. III

r reges a regēdo vocati. ita regnū a regib'. Regnū vnūse natiōes suis q̄q; tpib' habuere. vt assyrij. medi. pse. egyptij. greci. vl' romāi. quoz vices sors tpm ita volutauit

alterū ab altero soluerēt. Interosa aūt regna terraꝝ duo regna ceteri gliosiora tradūt. assyrioꝝ pmo. deide romanoꝝ. vt tpib⁹ ꝛ loci inte se ordiata atq; distincta sūt. Hā sic illō p⁹. ꝛ bō posteri⁹. ita illō in oāēte. bō i occidēte exortū ē. De nicq; in illi⁹ fine. b⁹ mutū pfectum fuit. Regna cetera ceteriq; reges velut apēdices istoꝝ habēt. Reges a regēdo vocant. sic eñ sacerdos a scificādo. ita ꝛ rex a regēdo. Nō āt regit q̄ nō corrigit. Recte igit faciēdo regis nomē tenet. peccādo amittit. Eñ ꝛ apō veteres tale erat p ubiū. Rex eris si recte facias. si nō facias nō eris. Regie vtutes precipue due. iustitia ꝛ pietas. Pl⁹ aūt in regib⁹ laudat pietas. Hā iustitia p se seuera ē. Cōsules appellati a psulēdo. sic reges a regēdo. ꝛ sic leges a legēdo. Nam cū romani regū supbā dnationē nō ferrēt. ānua imperia binosq; psules sibi fecerūt. Hā fast⁹ regius. nō benuolētia psulētis. ꝫ supbia dnantis erat. hinc igit psules appellati vl a psulēdo ciui b⁹. vel a regēdo cūcta psilio. Quos tū ro mutādos p ānos singlos elegerūt. vt nec insolēs diu māeret. ꝛ moderatior cto succurreret. Inō aūt due pares. q; vn⁹ rē ciuilē. alt rē militarē admistrabat. Regnauerūt aūt ānis q̄drigēties sexagitaseptē. Prōcōsules obiecti erāt psulib⁹. ꝛ dci. pcōsules eo q; vice cōsulis fungerent. sic ꝓcurator curatoris. id ē actoris. Excō sules āt dci q; iā a cōsulatu exierint siue discesserint. pacto vicis sue āno. Dictatores q̄nto āno post reges expulsos romāi sibi creauerūt. dum gener tarq̄nij ad iuuanā socerī vindicādā ingētē adūsus romā collegisset exercitū. hinc q̄nquēnij tpis impio vtebāt. Pl⁹ eñ erāt honore q̄ psules q̄ānuas ptātes tenebāt. Et dci dictatores si pncipes ꝛ pceptores. Eñ ꝛ mgri pli noiabāt. vñ ꝛ edicta dicunt. Cesarū nomē a iulio cepit. q̄ bello ciuili pmoto pm⁹ romanoꝝ singlarē obtinuit pncipatū. Cesar aūt dict⁹ q; cesō mortue matris vtero. plat⁹ eductu sq; fuerit. vl q; cū cesarie nat⁹ sit. a q̄ ꝛ impatores sequētes cesares dicti. eo q; comati eēnt. Qui eñ ex secto vtero ex imebant. cesones ꝛ cesares appellabāt. Iuli⁹ aūt dict⁹. q; a iulio enec filio originē duxit. vt ꝓfirmat Virgili⁹: Iuli⁹ a magno dimissus nomē iulio. Impatoꝝ aūt nomē apō romāos eorū tm pus fuit. apō q̄s summa rei militaris cōsisteret. ꝛ ideo impatores dci ab impando exercitui. ꝫ dū diu duces titul impatorijs fūgerēt senat⁹ cēsuit. vt augusti cesari bō tm nomē esset eo q; is distingueret a ceteri gentiū regib⁹. qō et sequētes cesares hacten⁹ vsurpauerūt. Solet eñ fieri vt pmi regi nomē etiā reliq̄ possideāt. sic apō albanos ex siluij noie octo reges albanoꝝ siluij appellati sūt. sic ꝛ apō ptas arsacide apō egyptios ptolemei. apō athenēses cecropide. August⁹ ideo apō romāos nomē impti est. eo q; olim augerēt rēpublicā amplificādo. Qō nomē pmit⁹ senat⁹ octauiō cesari tradidit. vt q; auxerat tras ipso noie ꝛ titulo ꝓsecraret. Dū aūt idē octauian⁹ tam cesar ꝛ impator appellaret vl august⁹. postea vo dū ludos expectaret. ꝛ pnūciatū esset illi a pl̄o vt vocaret ꝛ dnās stati manu vultuq; aūso indecoras adulatiōes repsit. ꝛ dnī appellatōem vt hō ōclinauit atq; in sequēti die oēm pl̄m grauissimo edicto corripuit. dnimq; se p⁹ hec appellari. ne a liberis q̄dē suis pmisit. Fuit eñ fil⁹ actie q̄ nata ē de sorore iulij cesaris. Reges aūt ob hanc cām apō grecos basilei vocāt. q; tāq; bases pl̄m sustinēt Eñ ꝛ bases corōas hēnt. Quāto eñ q̄sq; magis pponit. tāto ampli⁹ pōdere laboꝝ grauat. Tyrāni grece dicūt. idē latine ꝛ reges. Hā apud veteres inte regē ꝛ tyrannū nulla discretio erat. vt ꝓpars mihi pacl erat dextrā tenuisse tyrāni. Fortes eñ reges tyrāni vocabāt. Hā tyro fortis. de q̄b⁹ dns loq̄t dicēs: Per me reges regnāt ꝛ tyrāni p me tenēt terrā. Jā postea in vsū accidit tyrānos vocari pessimos atq; impios reges luxuriose dnātōis cupiditatē ꝛ crudelissimā dnationē in pl̄is exercētes. Pnceps ꝛ dignitat⁹ mō significat ꝛ ordis. sic ē illō vgilianū: Pnceps ardētē ꝓiecit lāpada turn⁹. p pm⁹. aut dictus pnceps a capiēdi significatōe q; pm⁹ capiat. sic municeps ab eo q; munia capiat. Dux dict⁹ eo q; sit ductor exercit⁹. sed nō stati q̄cūq; pnceps vl duces sūt. etiā reges dici possūt. In bello aūt meli⁹ duce noiari cōuenit q̄ regē. Hā h̄ nomē exprimit in pl̄io ducētē. Eñ ꝛ Virgili⁹: Ducē euādri. Salust⁹: Quo cupidi⁹ in ore ducis sese q̄sq; bonū. Nō dixit in ore psul. Monarche sūt q̄ singlarē possidēt pncipatū. q̄lis fuit alexāder apō grecos. ꝛ iuli⁹ apō romāos. hinc ꝛ mōarchia ōr. Monos q̄pe singlaritas greco noie. archia pncipat⁹ ē. Tetrarche sūt q̄rtā ptē regni tenētes. Hā tetra q̄tuor sūt. q̄lis fuit apō iudeā philip⁹. Patricij inde vocati sūt. p eo q; sic pres filijs. ita puideāt rei publice. Prefecti dci q; ptoria ptāte pstint. Pretores idem q̄ ꝛ pfecti. q̄si ppositores. Presides vo dci. q; alic⁹ loci tutelā psidialit tenēt. Tribuni vocati q; militib⁹ siue pedib⁹ iura tribuūt. Chiliarce sūt q̄ mille pstant militib⁹. q̄s nos milēarios nūcupam⁹. ꝛ ē grecū nomē. Centuriones dci eo q; cētū pstūt militib⁹. sic q̄nq̄genarij q̄ incapite sunt q̄nq̄gita militū. sic decani ab eo q; decē militib⁹ pferūt. Milites dict⁹. q; mille erāt añ in numero vno. vel q; vn⁹ ē ex mille electi⁹. Romul⁹ aūt pm⁹ ex pl̄o milites sūpsit ꝛ appellauit. Liber vo pm⁹ militie ordinē docuit. Ediles aūt ordiant⁹ ōr. aut exordinat⁹. Ordiat⁹ est q̄ p ordinē militat. nec adhuc aliquē psecu-

tus est gradū honoris. Est eñ gregari⁹. id est humilis militie. Extraordinari⁹ ē q̄ ob virtutē p̄mouet ex ordine. Emeriti dicunt veterani soluntq̄ militia. q̄ iā in vsu plij nō sunt. qz mereri militare dr. a stipēdijs scz q̄ merent. Idē t veterani dicunt. qz iā in vsu plij nō sunt. sed post multos militie labores q̄ eis suffragiū p̄sequū tur. Eq̄stres milites dc. eo q̄ equo sedeāt. Itē militat ille in eq̄stri ordine. Tyrones dicunt fortes pueri q̄ ad militiā deleganť atq̄ armis gerēdis habiles existūt. Hi eñ nō ex sola p̄fessione nati sunt. sz ex aspectu t valitudine corpis existimanť. Eli t tyrones dc. q̄q̄ añq̄ sacramēto p̄bati fuerint milites nō sūt. Romāe aūt militie mos fuit puberes p̄mo exerceri armis. Iā sextodecimo āno tyrones militabāt. q̄ etiā solo sub custodib⁹ agebāt. de q̄b⁹ Virgili⁹: Et p̄mo flore iuuētus. Seruos sane nūq̄ militasse p̄stat. nisi seruitute deposita. excepto hānibalis tpe. cū post caneſe plū in tāta necessitate fuissent romani. vt ne liberādor q̄dē seruor darēt facultas. Desertores vocati. eo q̄ desertis militarib⁹ officijs euaganť. Hi in alios numeros militie nomē dare. phibenť. sed si nō magni tpis culpā p̄traxerint. cēsi numeri suis restituunť. sz t q̄ deserūt exercitū ad hostes trāseūtes. t ipsi desertores vocanť. Ex scripti milites dicunt. qz in tabulis p̄scribūť ab eo q̄ eos ductur⁹ est. sic trāscripti vocanť. cū de alia in aliā legionē trāseūt. t nō trāscripti qz nomia dāt vt trāscribanť. Optiones dicti q̄ sint electi. Iā optare elegere ē. sic t illō: Optauitq̄ locū regno id ē elegit. Excubitores dicūť. p eo q̄ excubias p agūt. Sūt eñ ex numero militū. t in porticib⁹ excubāt. ppē regalē custodiā. Excubie aūt diurne sūt. vigilie nocturne vñ t vigiles. Veliteš erāt apd romāos gen⁹ militie. a volitādo vocati. Lecti eñ agilitate iuuenes cū armis suis p⁹ terga equitū cōsedebāt. t mox cū ad hostes ventū esset. equis desiliebāt. t cōtinuo pedites ipsi. ex alia pte eq̄nb⁹ p q̄s aduecti fuerāt dimicānb⁹. hostē pturbabāt. Ab his igit veluti b⁹ elephāti quōdā hānibalis retroacti cū regia a suis nō possent. fabrili scalpro inter aures adacto necabāť. Castra sūt vbi milites steterit. Dcā aūt castra q̄si casta. eo q̄ illic castrarē libido. Iā nunq̄ his intererat mulier. Militia aūt a militib⁹ dcā. aut a multis q̄si multia. q̄si negociū multor. aut a mole rer. q̄si moleatia. Legio sex milū armator ē. ab electo vocata. q̄si lecti. id ē armis electi. p̄pe aūt lingua macedonū phalanx. gallor caterua. nr̄a legio dicit. Legio aūt hēt sexagita centurias. manipulos xxx. cohortes. xi. turmas duas. choros. xv. Cēturia ē p⁹ exerat⁹ in cētenos milites diuisa. Eli t q̄ his p̄sunt cēturiones dicūtur. Succēturiati sūt. nō q̄ p̄ma sz q̄ in scōa cēturia sūt. q̄si sub p̄ma cēturia. tū structi etiā ipsi t in specul⁹ positi in bello sunt. vt si p̄ma defecerit. isti quos sub se dixim⁹. laborātib⁹ p̄mis subueniāt. Eli t ad insidiandū ponit succēturiat⁹. q̄si armis dolosis instruct⁹. Manipul⁹ ducētor ē militū. Manipuli aūt dicti sunt milites. siue q̄z belluz p̄mo manu incipiebāt. siue q̄ añq̄ signa cēnt mānipulos sibi. id ē fasciculos stipule vl herbe alic⁹ p signis faciebāt. a q̄ signo manipulares milites p̄gnoiati sūt. ō q̄b⁹ Lucan⁹: Cōuocat armatos extēplo ad signa manipios. Turma xxx. eq̄tes sunt. Romāi eñ eq̄tes in vna tribu trecēti fuerūt. De singlis eñ cēturijs. r. dabāť t fiebat turma. Cohors q̄ngētos milites habz. Tria sunt militie genera. sacramētū. euocatio p̄iuratio. Sacramētū in q̄ post electionē iurat vnusq̄sq̄z mles se nō recedere a militia nisi p⁹ pleta stipēdia. id ē militie tpa. t hi sūt q̄ hēnt plenā militiā. Iā viginti t quīq̄ annis teneť. Euocatio dū ad subitū bellū. nō solū milites. sed t ceteri euocanť. Eli etiā p̄sul solebat dicere: Qui rēpublicā saluā esse vult me seq̄t. Cōiuratio q̄ sit in tumultu q̄n vicinū vrbis periculū singulos iurare nō patit. sz repēte colligitur. militudo t tumultuosa ira cōflat. Hec t tumultuario dr. In acie aūt iste fere forme sunt: Exercit⁹. classis. nod⁹. cuneus. ale. cornua. agmē. q̄ formas t noia ab ipsis reb⁹ de q̄b⁹ trāslata sunt mutuanť. Acies dcā q̄ ferro armata sit t acumine gladior. Exercit⁹. multitudo ex vno genere. ab exercitatōe belli vocata. Classes dcē. ppē diuisionē exercit⁹. q̄ postea manipuli dc. sūt. vñ t Virgili⁹: Classib⁹ b loc⁹ ē. hic acies certare solebāt. Iā postea t classica nauiū dcā. Nod⁹ ppe ē densa pedituū multitudo. sic turma equitū. Nod⁹ aūt dict⁹ p difficultate q̄ vix possit resolui. Cuneus ē collecta in vnū militū multitudo. Eli p̄pter q̄ in vnū coit. et ipsa coitio in vnū cuneus noiatus ē. q̄si cuneus. eo q̄ in vnum omnes coguntur. Ale in exercitu. xxx. equites esse dicunť. Ale aūt eq̄tes ob hoc dicti. qz tegūt pedites alarū vice. Cornua vocātur extremitas exercit⁹ q̄ introrsa sit. Agmē dr. cū exercit⁹ iter facit. ab agēdo vocatū. id ē eundo. Plaut⁹: Quo te agis t ipse. Est eñ exercitus ambulās. Iā agmē dr. qō in longitudine directū est. q̄liter solet esse cū exercitus pedit. p cedit. q̄q̄d fuerit aliud abusiue dicit.

¶ De cauibus. Ca. IIII.

Et imperijs militeq̄z vocabulis ex pte dictū est. deinceps ciuiū noia summatim subiūgimus. Cures vocati q̄ in vnū coeūtes viuant vt vita cōis t ornatio fiat t tutior. Domus vni⁹ familie habitaculū ē. sic vrbs vni⁹ p̄pli. sic orbis domiciliū totus generis hūa

ni. Est aūt domus genus familie. siue cōiūctio viri t vxoris. Incipit aūt a duob⁹. t est nomē grecū. Familia ē liberi ex liberis legib⁹ suscepti a femore. Gen⁹ aūt a gignēdo t pgenerādo dcīm. aut a diffinitōe certor⁹ pgnator⁹ vt natōnes q̄ pp̄ijs pgnatōib⁹ terminate gētes appellant. Popul⁹ ē hūane multitudis iuris ꝓsensu t pcordi cōione sociat⁹. Popul⁹ aūt eo distat a plebib⁹ q̄ plus vnūsi caues sunt. cōnumeratis seniorib⁹ ciuitatis. Plebs aūt reliquū vulgus sine seniorib⁹ ciuitatis. Popul⁹ ergo tota ciuitas ē. vulg⁹ vo plebs ē. Plebs āt dcā a pluralitate. maior est eīm numer⁹ minor q̄ senior Populus vo. ☞ Quid est cetus.

vñ t pl̄s dict⁹ ē. Grece aūt pl̄s laos or. a lapidib⁹. Vulgus est passim inhabitās multitudo. q̄si q̄scq̄ vult. Tribus dicūt tāq̄ curie t pgregatōes distincte p̄cor. t vocate trib⁹ ab eo q̄ in p̄ncipio romā trifarie fuerūt a romulo diuisi. in senatorib⁹. milit̄b⁹ t plebib⁹. Que tñ trib⁹ nūc multiplicate. nomē p̄stinū retinēt. Senatui nomē etas dedit q̄ seniores essent. Alij a sinēdo dictos accipiūt senatores. Ipsi eīm agēdi facultatē dabāt. Senatus cōsultus a p̄sulēdo t tractādo ē dictus. q̄ sic fit vt p̄sulat t nocere nō possit. Patres aūt vt Salustⁱ⁹ dicit. a cure similitudine vocati sunt. Nā sic̄ patres filios suos. ita t illi rempublicā alebāt. Patres ꝓscripti. q. dū romulus decem curias senator⁹ elegisset. nosa eor⁹ p̄te p̄'o in tabulas aureas p̄tulit. atq̄ inde p̄fes ꝓscripti vocati. Primi ordines senator⁹ dicūt illustres scī spectabiles. tertij clarissimi. Jā inferi⁹ q̄rtū aliq̄d gen⁹ nō est. Huius aūt senatoria q̄scq̄ origie cēt. vsq̄ ad legittios ānos eques romanus erat. Deinde accipiebat honorē senatorie dignitatis. Cēsores apō veteres romanos erāt Est eīm nomē cēsoris dignitas iudicialis. Cēsere eīm iudicare ē. Jtē cēsores sunt p̄monior⁹ iudices. a cēsu eris appellati. Judices dci q̄si ius dicētes p̄'o. siue q̄ iure disceptent. Jure aūt disputare. ē iuste iudicare. Nō ē aūt iudex si nō ē in eo iustitia. Presidēs rectores. p̄uicie sunt dci q̄ p̄sunt. Pretores aūt q̄si p̄ceptores ciuitatis t p̄ncipes. Judex t q̄stores. q̄si q̄sitores. eo q̄ q̄stionib⁹ p̄sunt. Cōsiliū eīm t cā apō eos ē. Proceres sunt p̄ncipes ciuitatis. q̄si p̄cedes. q̄ aū oēs honore p̄cedāt. Vlī t capita trabiuz q̄ eminēt et parietes. pceres dicūt. eo q̄ p̄mo p̄cedāt. Hinc aūt ad p̄mores facta trāslatio q̄ a cetera multitudie. p̄minēt. Tribuni dci q̄ plebi vel iura vel opē tribuāt. Cōstituti sunt autē sexto anno post reges exactos. Dū eīm plebs a senatu t p̄sulib⁹ p̄mereī. tūc ipsa sibi tribunos q̄si. pp̄rios iudices t defensores creauit. q̄ eor⁹ libertatē tuerenī. t eos adūsus iniuriā nobili tati defenderēt. Vlī t defensores dci. eo q̄ sibi plebē p̄missam ꝓtra insolētiā im.pbor⁹ defendāt. At ꝓtra nūc q̄dā euersores nō defensores existunt. Numerarij vocati sunt q̄ publicū nūmū erarijs inferūt. Fūcti ab eo q̄ fungant officio t honore aliq̄ dicti. Hinc t defūctos mortuos dicam⁹ q̄ p̄leuerūt vite officia. Nihil eīm iā facūt. Municipes sunt in eodē municipio nati. ab officio numerū dci. eo q̄ publica munia accipiūt. Munia eīm officia sūt. Vlī t imunes dicūt q̄ nullū gerūt officiū. Municipales originales ciues t in loco officiū gerētes. Decuriones dci. q̄ sint ō ordie curie Officiū eīm curie administrāt. vñ nō ē decurio q̄ sūmā nō intulit vel curiā p̄cipauit. Curiales aūt idē t decuriones. Et dicti curiales. q. ciuilia munera p̄curāt t exequūt. Principales magistrat⁹. t duūuirales. curialiū officior⁹ ordies sunt. Principales dicti. q. p̄sint magistratib⁹. Magistrat⁹ vo q̄ maiores sint reliq̄s officijs. Duūuirales aūt qui super duos viros habēt potestatem. Tabellio vocat⁹. eo q̄ sit portitor tabellar. idē et ceptor. idē t scriba public⁹. q. ea tñ q̄ gestū pb̄licanī scribit. Burgarij a burgis dci. q. crebra p limites habitacla ꝓstituta burgos vulgo vocant. vñ t burgūdionū gēti nomē inhesit. q̄s quōdā subacta germāia romāi p castra dispo suerūt. atq̄ ita nomē ex locis sumpserūt. Collegiati dicūt. q. eor⁹ collegio custodij sc̄z deputētur q̄ facin⁹ aliq̄d p̄miserūt. Est eīm sordidissimū gen⁹ hoīm patre incerto pgenitū. Priuati sūt extranei ab officijs publicis. Est eīm nomē magistratū habēn ꝓtariū. t dci p̄uati. q. sint ab officijs curie absoluti. Mercēnarij sūt q̄ seruiūt accepta mercede. Idē t barōes greco nomine q. sint fortes in laboribus. Barys eīm or. grauis q. sit fortis. Cui ꝓtrari⁹ ē leuis. id ē infirmus. Publicani appellāt p̄ductores vectigaliū fisci vel rerūpublicar. siue q̄ vectigalia pb̄lica exigūt. vel q̄ p negotia seculi lucra sectant. vñ t pgnoiati sunt. Villic⁹ p̄pe ville gubernator ē. Vlī t a villa villic⁹ nomē accepit. Interdū aūt villic⁹ nō gubernator ville. sed dispēsator ē vnīus dom⁹. Tullio interp̄tāte significat q̄d ē vnīus sarū possessionū t villarū dispēsatorē. Actores idē t curatores. ab agēdo t curādo vocati. Procuratores vo eo q̄ vice curatoris fungant. q̄si p̄ curatores. sic̄ pcōsul. p cōsule. Coloni sūt cultores aducne. dicte a cultura agri. Sūt eīm aliūde venientes atq̄ alienū agrū locatū tenētes ac debētes p̄ditionē genitali solo p̄p̄ agriculturā sub dūio possessoris. p eo q̄ his locatus est fund⁹. Coloni aūt q̄tuor modis dicūt. Nā coloni aut romāi sūt. aut coloni latini. aut coloni auxiliares. aut coloni uris p̄uati. Jnclini vocati q̄si incolētes aliena.

Mō eñ habēt ꝓpriā sedē sed in terra aliena inhabitāt. Differt aūt inter inquilinū ⁊ aduenā. Inq̄lini eñ sunt q̄ emigrāt ⁊ nō ꝑpetuo ꝑmanēt. Aduene aūt vel incole aduēticij ꝓhibēt ſz ꝑmanētes ⁊ inde incole. q̄ tā habitatores sūt ab incolēdo. Indigene sunt inō geniti. ⁊ in eo dē loco nati vbi inhabitāt. Incola aūt nō indigenā ſz aduenā indicat. Peregrini dicti eo q̄ ignorāt eox pentes a qb⁹ orti existūt. sūt eñ ō longinq̄ regione. Urbani vocabāt q̄ rome habitabāt. Qui vo in ceteꝛ locis opidani. Mā sola roma vrbs cerera opida. Famuli sunt ex ꝓpria seruox familia orti. Serui aūt vocabulū inō traxerūt. q̄ hi q̄ iure belli possint occidi a victoꝛib⁹ cōseruabāt ⁊ serui fiebāt. a seruādo scz sui appellati. Ancille a sustētaculo vocate. Ancon eñ grece cubit⁹ ōr. Clī ⁊ ancone dicimus. Mācipiū est q̄cq̄d manu capi subdiq̄ pōt. vt bō equ⁹. ouis. Hec alalia statim vt nata sunt. mācipiū eē putant. Mā ⁊ ea q̄ in bestiarū numero sunt. tūc vident mācipiū esse q̄ capi siue domari ceperit. Ingenij dicti q̄ in genere habēt libertatē nō in facto sīc liberi. Clī ⁊ greci eos eugenes vocāt q̄ sint boni generis. Libertus aūt vocat⁹. q̄si liberat⁹. Erat eñ ꝑius iugo seruituꝛ addict⁹. Libertoꝛ aūt filij apud antiquos libertini appellabant. q̄si de libertis nati. Hūc vo libertin⁹. aut a liberto fact⁹ aut possessoꝛe. Manumissus ōr q̄si manu emissus. Apō veteres eñ quotiens manu mittebāt. alapa pcussos circūagebāt ⁊ liberos ꝑfirmabāt. vñ et manumissi dicti. co q̄ ve manu mitterent. Dedititij ꝑmū a deditōe sunt nūcupati. Deditio eñ ōr q̄si se victi aut vincēdi hostes victoꝛibus tradūt. q̄bus hec origo nois fuit. dū quōdam aduersus ip'm romanū seruī armis sumpt⁹ dimicassent. victi se dederūt. comphensiq̄ variaturpitudine affecti sunt. Ex his quidā postea a dñis manumissi. ꝓpter supplicioꝝ notas q̄s manifeste ꝓpessi sunt. ad dignitatē ciuū roma noꝝ nō puenerūt Latini ante romam conditā apud latinos fiebāt. nūq̄ p testamētum. sed p epistolā libertatē sumētes. Inde q̄ p testamētū nō fiebāt. nec ex testamēto aliq̄d capere. nec suos heredes facere poterant. Liues romani postea sub cōsulibus p testamēta i vrbe romana effecti sunt. Dicti aūt ciues romani. q̄ testamēto liberi effecti. in numerū romanoꝝ ciuiuꝝ redigūt. his ꝑmū adit⁹ erat in vrbe roma cōmorari. ceteꝛ āt liberi. ꝓhibebāt. ne vl' in vrbe roma vl' ifra septimū ab vrbe miliariū ꝑmanerēt.

¶ De affinitatib⁹ ⁊ gradib⁹

Heredis nomē imposuit cēsus eris. solebat eñ tributū aureox. In hoc eñ vocabulo ꝓma successio est hereditatis ⁊ generis. vt sunt filij ⁊ nepotes. Proheres est q̄ loco heredis fungit q̄si ꝑ herede. Est eñ aut institut⁹. aut substitut⁹. Pater est a quo nascit initiū generis. Itaq̄ his paterfamilias vocatur. Pater aūt dict⁹ eo q̄ patratōe pacta filiuꝝ ꝑcreet. Patrato eñ ē rei veneree ꝓsummatō Lucreti⁹: Et bñ patratio patrū. Genitores aūt a gignēdo. ⁊ parētes q̄si parētes. Idē ⁊ creatores. Crementū eñ est semen masculi. vñ animaliū ⁊ hoim coꝛpa cōcipiunt. hinc creatores parētes dicunt. Pater oꝛ q̄ exinde efficiat aliquid. Pater eñ quasi materia. nam causa pater est. Pater familias aūt dictus. q̄ omnibus in familia sua positus seruus. tamē pater filijs patria dilectiōe cōsulit seruoꝝq̄ conditionē a filioꝝ affectu nō discernit. sed q̄si vnū mēbrum amplectit. Hinc eñ exortū est nomē patrisfamilias. Qui aūt inique dñant in seruis. hoc se noīe nequaq̄ reputēt appellari. Materfamilias inde vocat. q̄ ꝑ quādā iuris solēnitatez in familiā trāsit mariti. Tabule eñ matrimoniales instrumēta emptōis siue sunt. Alias sīc matrona est ⁊ mater ꝑmi puer. id ē q̄si mater nati. ita materfamilias illa est q̄ plures eniza est. Mā familia ex duob⁹ esse incipit. Auus. patris pater est. ab euo dict⁹. id est ab antiq̄tate. Proauus aui pater est. q̄si ꝓpe auū. Abauus. paui pater. ā lōge ab auo. Atauus. abaui pr̄. Tritauus. atauī pater. q̄si tetrauus. id est q̄rtus supra abauū. Sed tritauus vltimū cōgnationis nomē est. Familia aūt oꝛit a patre. terminatur in tritauo. Filius ⁊ filia a familia dicti sunt. ipsi eñ ꝑmi in ordine nascentiū existūt. Clī ⁊ coꝛnelia familia stirps ipsa omnis a cornelio orta. Familia āt a femore. femur eñ gen⁹ ē ⁊ stirps oñdit. Mā familia. p fruis abusiue. nō ꝓprie ōr. Stirps ex lōga generis significatōe vocat. Gnatus dictus q̄ generatus. Clī ⁊ p g. scribitur. Soboles. eo q̄ substitutio sit generis. Quadripatus est aūt ordo filioꝝ. ita. Unigenitus. ꝓmogenitus. medius. nouissimus. Unigenit⁹ q̄ sit vnicuiꝝ. nec añ nec post vllus. Primogenit⁹. ante quē nullus. Medius. inter oēs. Nouissimus. post oēs. Idē ⁊ minim⁹. a monade. Nouissimus aūt ꝓpter q̄ nouus. q̄ ceteri ꝑcedēdo antiq̄ores existūt. Quattuoꝛ eñ modis filij appellant. natura. imitatōe. adoptiōe. doctrina. Natura. velut cū dicūt filij abrahe iudei. Imitatōe. vt ipsi⁹ abrahe fidē imitantes ex gēt⁹. dicēte euāgelio: Potēs est deus de lapidib⁹ istis suscitare filios abrahe. vel sīc eosdē iudeos dñs filios esse dicit diaboli. a quo nō noiati vel nō nati. ſz quē fuerāt imitati. Adoptione q̄s qō humana cōsuetudine nulli licz nescire. vl' sīc nos deo nō natura. ſz adoptōe dicim⁹: pr̄ nr̄ q̄ es in celis. Doctrina. sīc apl's filios suos appellat eos q̄b⁹ euāgeliū ꝑdicauit. Filij āt

ideo in legib⁹ liberi appellant⁹ vt isto vocabulo
secernant⁹ a fuis⁹ q: sic⁹ seru⁹ in ptāte ē dñi: sic fi
li⁹ in ptāte ē pris· Jfi etiā filio fit emācipatō· vt
sit liber a patre· sic fit fuo mūmissio vt sit lībe-
tus a dño Jtē liberi dc̄i· q: ex libero sunt matri
monio ort⁹· Mā filij ex libero ⁊ ācilla fuil' cōdi-
tōis sunt· Sz esto q nascāt deteriorē pntis statū
sumit· Naturales aūt dño ingenuaq; pcubiarū
filij q̄s sola natura gēuit· nō hōestas pnuptij· ij-
dē ⁊ pueri a pube Adoptiū⁹ fili⁹ ē q aut pfe in
sto aut auo aut pauo c⁹ ptāte p emācipatōz est
tradit⁹ in alienā ptātē q vtriusq; fert nomen· vt
flauj⁹ emili⁹ vl scipio paul⁹· Gemini sūt ñ duo
tñ sit nati sz etiā pres· De gemis aūt vno abor
tuo alter q legittie nat⁹ fuerit vopisc⁹ nomiāt·
Posthum⁹ vocāt eo q p⁹ hūatōnē pris nascit
id ē post obitū· Jste ⁊ defuncti nom̄ accepit· sic
esto lex voluit: vt q de defuncto nascit· defuncti
nomie appellet· Nothus ō q ō patre nobili et
matre ignobili gignit· sic ē pcubina· Est autē
hoc nomē grecū ⁊ in latitate desit· Jhuic ꝓrius
est spuri⁹ q ō matre nobili ⁊ ō pfe ignobili na-
scit· Jtē spuri⁹ pfe incerto matre vidua genit⁹
velut tñ spurij fili⁹· q: muliebrē naturā veteres
spuriū vocabāt· velut απο τουσπορου hoc
est semis ñ pris noie· Eosdē ⁊ fauonios appel-
labāt· q: q̄dā alia fauonio spū hausto cōcipe
existimāt· Ulā ⁊ hi q ñ sunt de ītimo mmōio-
mrēz poti⁹ q̄s prēz sequūt· Latine aūt spurij q̄si
ex puritatē· i· q̄si imūdi· Nepos ē q ex filio nat⁹
est· Dēs aūt nepos q̄si nat⁹ p⁹· Primū esto fili⁹
nascit: deiñ nepos· Gradus ei substitutiōis est
Jhunc ⁊ posteritas q̄si postera etas· Nepos aūt
vtriusq; sex⁹ est· Mā vt neptis dicam⁹ in iure est
ppt discretōz successiōis admissuz· Pronepos
est q ex nepote ꝓcept⁹ natusq; ē· Et dēs pronepos
q̄si nat⁹ postro p⁹· Et hoc q̄s gradu incipit
vocari ⁊ pgenies q̄si postro p⁹ geniti· Naz filij
⁊ nepotes ñ sunt pgenies· q: ñ est in eis longa
posteritas· Sic autē insen⁹ lōge editi, pgenies
dīr· ita supi⁹, pauj attauiq; pgenitores appellā
tur: quasi postro generātes· Pronepos dēs· q:
ppe nepotē· Abnepos q: seiūgit a nepote· Est
esto inter illū ⁊ nepotē, pnepos· Adnepos abne
potis fili⁹· Trinepos adnepotis fili⁹· q: p⁹ ne-
potē q̄rt⁹ in ordine ē q̄si tetranepos· Abnotes
aūt nō dicim⁹ nisi quotēs graduū defic̄ nomē
vtputa fili⁹ nepos, pnepos abnepos adnepos
trinepos· Ubi isti grad⁹ defecerit: mento iā di-
cim⁹ minores· sic̄ ⁊ maiores dicim⁹ p⁹ pris aui
,pauj abauj attauj tritauiq; vocabulū

h Oc loco nōnulli est exponere quēadmoō
gradus cognatōis nūerent· Quia in re i pmis
admonēdi sum⁹ q cognatōnū alie sup nūerāt
alie infra· alie ex trāsuerso· q̄ etiā a latere dicūt
Supior cognatōe pentū· inferior liberoū· Ex
trāsuerso fratz sororūve eorūq; q ex his pgene
rant⁹ ⁊ pseqnter patrui· amite· auunculi· mater
tere· Et supior q̄dē ⁊ inferior cognatō a primo
gradu incipit· at ea q̄ ex trāsuerso nūerant⁹ a se-
cūdo· Primo gradu ē supra pr· infra fili⁹ filia·
Scdo supra au⁹ auia· infra nepos neptis· Ex
trāsuerso frater ⁊ soror· Tertio supra pau⁹, pa-
uia· infra, pnepos, pneptis· Ex trāsuerso fratrj
sororisq; fili⁹ filia ⁊ pseqnter patru⁹ amitta auū
culus matertera· Patru⁹ ē pris frater: q grece
πατρως vocāt· Auūcl's ē mris frater· q apō
grecos, ppe μητρας appellāt· ⁊ pmiscue θει
ος ō: Amita est pris soror· matertera vero est
mris soror· vtraq; θεια vl apō quosdā Τηθις
appellāt· Quarto gradu supra abau⁹ abauia· j
abnepos abneptis· Ex trāsuerso fris sororisq;
nepos neptis· ⁊ pseqnt patru⁹ magnus· amita
magna· i· aui frater ⁊ soror· Jtē auūcl's magn⁹
et matertera magna· i· auie frater ⁊ soror· Con
sobrin⁹ sobrina· i· q̄ ex fris⁹ aut sororib⁹ p
generant⁹· Sz q̄dā recte sobrinos eos, ppe pu
tāt dici q ex duab⁹ sororib⁹ pgenerant⁹ q̄si soro
rinos· Eos vo q ex duob⁹ fris⁹ pgenerāt ꝓ
prie patrueles vocari· Si aūt ex duob⁹ frib⁹ so
rores nascant⁹ sorores patrueles vocāt· Et eos
q ex frē ⁊ sorore pgenerant⁹ amitinos, ppe dici
Amite tue filij sobrinū te appellāt· tu illos ami
tinos· Quito gradu ē attau⁹ attauia· j· atne
pos atneptis· Ex trāsuerso fris sororisq; pronepos
pneptis· ⁊ pseqnter ppatru⁹, pamita· i·, p-
aui frat⁹ ⁊ soror·, pauūcl's pmatertera· i· patrue fr
et soror· Jtē fris patruel sororis patruel' sobri-
ni ⁊ sobrine amitini ⁊ amitine fili⁹ filia· ppiō
sobrin⁹ sobrina· Ibi sunt patrui magni· amite ma
gne· auūculi magni· matertere magne· fili⁹ filia
Sexto gradu sunt· ē· tritau⁹ tritauia· j· tripos
trineptis· Ex transuerso fris sororisq; abnepos
abneptis· ⁊ pseqūter abpatru⁹ abamita· i· ab-
aui frater et soror· abauūcl's abmatertera· i· aba-
uie frater ⁊ soror· Jtē sobrini sobrinecq; i· q que
ve ex frib⁹ vl sororib⁹ patruelib⁹ vel cōsobrinis
vel amitinis, pgenerant⁹· Ihacten⁹ oīa disse suffi-
ciat quēadmodū grad⁹ cognatōis nūerentur·
Māq; ex his palā ē itelligere quēadmoō vtriusq;
q̄sq; grad⁹ nūerare dēm⁹· Quippe sp narrata
q̄q; psona gradū adiiciat· vt lōge facili⁹ sit rn-
dere quoto q̄sq; gradu sit: q̄, ppa cognationis
appellatōe quēq; denotari· Agnatōis grad⁹ eo
dē mō nūcient· Sz cū magi⁹ vtras oculata fide
q̄ p aures aimis hoiz ifigit: iō nōnullū duximus
p⁹ narratōz graduū ēt eos i pūti libro iscribi· q̄
ten⁹ possint ⁊ ex aurib⁹ ⁊ oculoz ispectōe adole-
scētes pfectissimā graduū doctrinā adipisci
Stēmata dīr ramusculi q̄s aduōti sacūt i gñe:
cū grad⁹ pgnatōnū partiūt· vtputa ille fili⁹· il-
le pr· ille au⁹· ille attau⁹· ⁊ cēti q̄z figure he sūt·

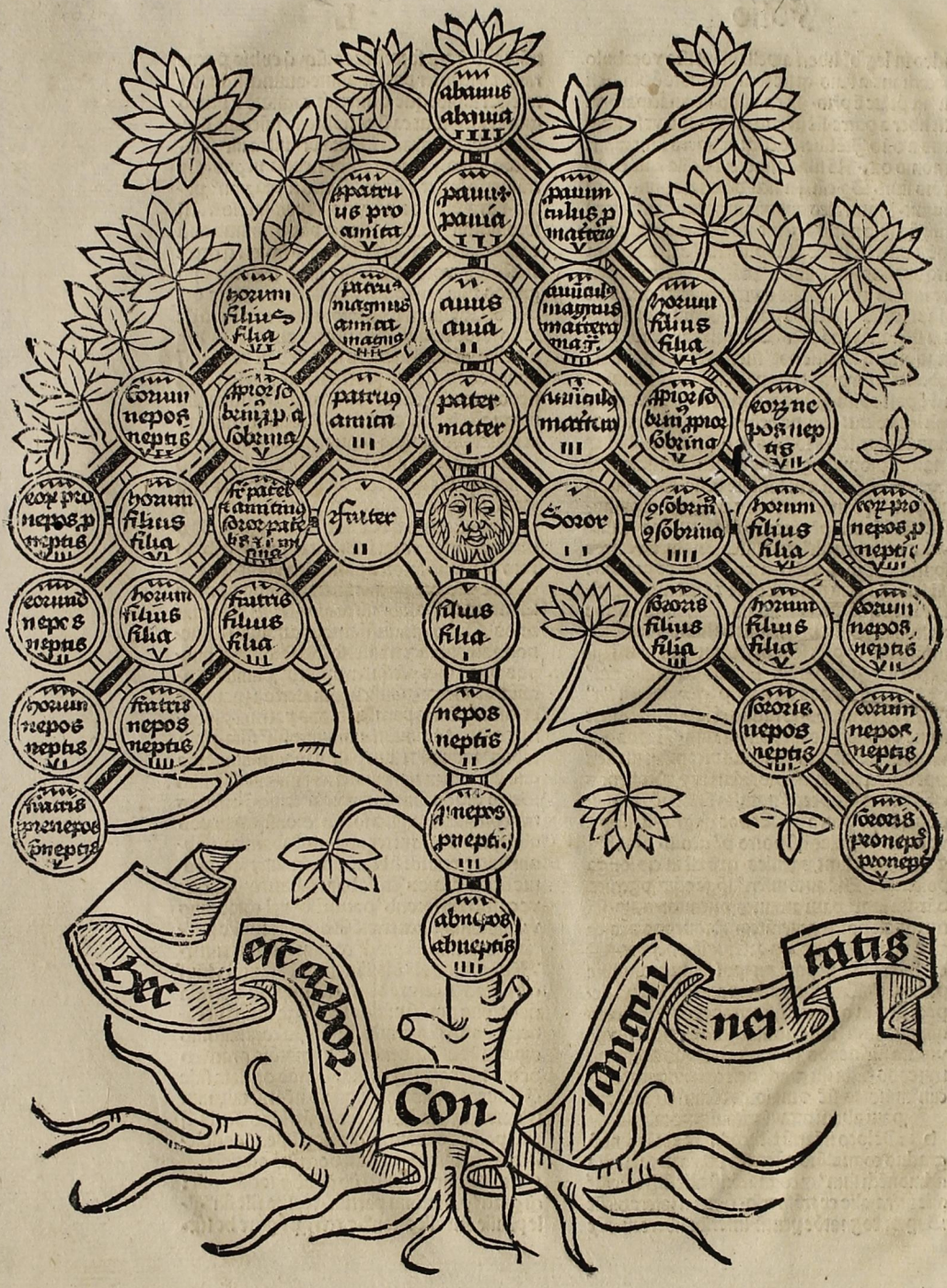
abauus abauia IIII
patruus proamita V
pauus pauia III
paua patrua V
horum filius filia VI
proauus magnus amitamagnus IIII
auus auia II
auia magna matertera maga III
horum filius filia VI
corum nepos neptis VII
proso brinus p sobrina V
patruus amita III
pater mater I
auunculus matrem III
proso brinus proso brina V
corum nepos neptis VII
corum nepos neptis VII
horum filius filia VI
fr̃ pater amitanus proprie patres
frater II
Soror I
sobrinus sobrina IIII
horum filius filia VI
corum nepos neptis VII
corum nepos neptis VII
horum filius filia V
fratris filius filia III
filius filia I
sororis filius filia III
horum filius filia V
corum nepos neptis VII
horum nepos neptis VI
fratris nepos neptis III
nepos neptis II
sororis nepos neptis III
corum nepos neptis VI
fratris pronepos pneptis V
pnepos pnepta III
sororis pronepos proneptis V
abnepos abneptis IIII
Hec est arbor Consanguinitatis

¶ De agnatis ⁊ cognatis. La. VI

a Gnati dicti eo q̄ accedāt, pnatis dum desunt filij. Qui iō pus in gente agnoscunt q; venūt p virilis sex⁹ psonas: velut frater eodē patre natus. vel fratris fili⁹ nepos. vt ex eo. Itē patru⁹. Cognati dicti q; sunt ⁊ ipi p pinq̄tate cognatōis piūcti. Qui inde post agnatos hūr q; p femini sexus psonas vēiūt. nec sunt agnati ſz alis naturali iure cognati. Proximus ppter primitatē sanguis apellat⁹. Consanguinei vocati eo q; ex vno sanguie id est ex vno pris semie nati sunt. Mā semē viri spuma est sanguis ad instar aque in scopulos collise: que spumā candidā facit. vel sic vinū nigz q̄d i calice agitatū spumā albētē reddit. Frēs dicti: eo q; sint ex eodē fructu. i. ex eodē semine nati. Germani vo de eadē genitrice nascēdo manātes. nō vt multi dicūt de eodē germie. q̄ nūc fratres vocant. ergo frēs ex eodē fructu. germani ex eadē genitrice manātes. Uterini vocant: eo q; sint ex diūsis patrib⁹ ⁊ vno vtero editi. Mazyterus nūc mulieris ē. Quattuor aūt mōis frēs dūr in dīnis scripturis. natura. gētē. cognatōne. affectu. Natura vt esau ⁊ iacob. ādreas et Petrus. iacob⁹ ⁊ iohānes. Gētē. vt oēs iudei frēs inter se vocant. vt in deuteronomio Si autem emeris frēm tuū q̄ est hebre⁹. Et apls. Optabā inq̄t ego anathema eē a xp̄o. p fratrib⁹ meis q̄ sunt cognati mei fm carnē q̄ sunt israelite. Poro cognatōe frēs vocant q̄ sunt ō vna familia id ē patria. quas latini paternitates interp̄tāt: cū ex vna radice mīta generis turba diffundit vt in gen. dixit abrahā ad loth. Nō sit rixa inter me ⁊ te ⁊ inter pastores meos ⁊ pastores tuos q; frēs sum⁹. Et certe loth nō erat frat abrahe: sed fili⁹ fratris ei⁹ aram. Quarto mō affectu fratres dicti q̄ in duo scinduntur. spāle ⁊ cōe. Speciale quo oēs xp̄iani frēs vocāt. vt. Ecce q̄ bonū ⁊ q̄ iocundū hitare frēs in vnū. In cōe autem cū ⁊ omēs hoies ex vno patre nati pariter nos germanitate piūgimur: scptura loquēte. Dicite his q̄ oderūt vos. frēs nr̄i vos estis. Germana ita intellr. vt germani eadē genitrice manās. Soror aūt vt frater. Mā soror ē ex eodem semie dicta q; sola cū fratrib⁹ in sorte agnationis hēat. Fratr̄ filij patrueles dīi. eo q; patres eor̄ germani frēs inter se fuerūt. Cōsobrini vo vocati. q̄ aut ex sorore ⁊ fratre. aut ex duab⁹ sororib⁹ sūt nati: q̄si cōsororini. Fratrueles aūt matertere filij sunt. Sobrini p̄sobrinor̄ filij. Thius grecū nom̄ ē. Patru⁹ frater pris est q̄si pater ali⁹. Ut ⁊ discedēte pre pupillū por patru⁹ suscipit. ⁊ quasi filiū lege tuet. Auūculus est mris frater: cui⁹ nomē formaz diminutiui hēre videt. q; ab auo venire mōstrat. Amita ē soror pris quasi alia mater. Abatertera est soror matris. quasi altera mater. Socer ē q̄ filiam dedit. Gener est q̄ filiā duxit. Gener aūt dcūs q; ascisc̄at ad augēdū gen⁹. Socer aūt ⁊ socr⁹ q̄ genez vel nuz sibi associauit. Uitric⁹ aūt q̄ vxorem ex alio viro filiū aut filiā hūtē duxit. Et dictus vitric⁹ q̄si nouitric⁹ q; a matre supducatur nou⁹. Priuign⁹ est q̄ ex alio patre nat⁹ est. ⁊ p̄uignus dici putat quasi puigen⁹. q; pus genitus. vsi ⁊ vulgo asi natus. Uocabula aūt a gēte hec vident declinata. genitor: genitrix. agnati agnate. cognati cognate. pgenitores. pgenitrices. Germani germane. hec p̄sanguitas dīi se paulatim ppaginū ordinib⁹ diriment⁹ vsq; ad vltimū gradū subtraxerit. ⁊ ppinq̄tas eē desierit. eam rursus lex matrimōij vinculo ꝓpent et quodāmodo reuocat fugiētē. Iō aūt vsq; ad sextū generis gradū cōsanguitas cōstituta est: vt sicut sex etatib⁹ mūdi generatio ⁊ hois stat⁹ finit̄: ita ppinq̄tas gener⁹ tot gradib⁹ t̄minaret.

Itē de p̄dictis affinitatibus

Uctor mei generis pater mihi est: ego

a illi filius aut filia. Patris mei pat⁹ mihi au⁹. ego illi nepos aut neptis. Patris mei au⁹ mihi pau⁹. ego illi pnepos aut pneptis. Patris mei pauus mihi abau⁹ est. ego illi abnepos aut abneptis. Patris mei abauus mihi attau⁹ est. ego illi adnepos aut adneptis. Patris mei attauus mihi trītau⁹ est. ego illi trinepos aut trineptis. ¶ De patruis.

Atris mei frater mihi patruus est: ego

p illi fratris fili⁹ aut filia. Patrui mei pater mihi pater magnus est. ego illi filij fratris filius aut filia. Patrui mei au⁹ mihi ꝓpatruus est. ego illi filij filie nepos aut neptis. Patrui mei pauus mihi adpatruus est. ego illi nepotis aut neptis filius aut filia.

¶ De amitis

Atris mei soror mihi amita est. ego illi

p fratris filius aut filia. Amite mee mat̄ mihi amita magna est. ego illi filie fratris filius aut filia. Amite mee auia mihi proamita ē. ego illi neptis fili⁹ aut filia. Amite mee pauia mihi abamita est. ego illi neptis nepos: aut neptis. ¶ De auūculis.

m Atr̄i mee frat̄ mihi auūculus ē. ego illi sorōis fili⁹ aut filia. Auūculi mei p̄ mihi auūcul⁹ magn⁹ ē. ego illi filij soror̄ fili⁹ aut filia. Auūculi mei au⁹ mihi pauūcl⁹ ē. ego illi filij nepos aut neptis. Auūcli mei pau⁹ mihi abauūcul⁹ ē. ego illi neptis fili⁹ aut lia. De mr̄ter.

Atr̄i mee soror mihi matr̄a ē. ego illi

m soror̄ fili⁹ aut filia. Abatertere mee sorōis mihi matr̄a magna ē. ego illi sorōis nepos aut neptis. Auie mee soror mihi abmatre ra ē. ego illi sorōis ꝓnepos aut pneptis. pauie mee sorōis ipmatr̄a ē ego illi neptis fili⁹ aut fi-

¶ De ꝓiugijs La. VII

V Ir sexū significat nō cōiugiū nisi adieceris. vir ei⁹. Adaritus ẋo etiā sine adiectōe ꝓiugem sonat. t a mare marit⁹ q̄si mas. Est em̄ nomē ꝑme positōis qđ fac in diminutione masculus. in denuatōe marit⁹. Sponsus a spōdendo vocatus. Mā añ ẋsum tabellaꝝ matrimonij cautōes sibi inuicē emittebāt in q̄bus spōdebant se inuicē ꝓsentire in iura mr̄imōij t fideiussores dabāt. Eli t admissum ē vt spōsus dicam⁹ viꝝ a spōdēdo. t spōsam silr. Letex ꝓ pria spōdere velle est. Ergo spōsus nō q. ꝓmittit: ꝫ q. spōdet t spōsores dat. Arrabo dcā q̄si arrabona. Quod em̄ dat ꝓ ꝓiugio bñ dat. qa cōiugiū bonū est. Qđ ẋo cā fornicatōis aut adulterij malū ē: idcirco arrabo nō est. Dcā aūt arra a re ꝓ qua tradit. Est aūt arra non solum spōsio ꝓiugalis: sed etiā ꝓ q̄libet ꝓmissa re data vt ꝓpleat. Proca nuptiaꝝ petitores a ꝑcando t petēdo dicti. Pronuba dicta. eo q. nubentib⁹ ꝓeest. queꝝ nubētē viro ꝓiūgit. ipsa est t paranympha. nā nympha spōsa in nuptijs. et nympha ꝓ lauatōis officō. qđ t ad nomen nubentis alludit. Cōiuges appellan ꝓpter iugu⁹ qđ imponit mr̄imonio ꝓiūgēdis. Jugo ei nubentes subijci solēt, ꝓpter futurā ꝓcordiā ne separent. Cōiuges aūt verius appellant a prima despōsatōis fide q̄uis adhuc inter eos ignoret. ꝓiugalis ꝓ ubitus. sicut ioseph maria ꝓiuꝝ vocat. inter quos nec fuit nec futura erat carnis vlla ꝓmixtō. Nupte dcē q. vultus suos velant: trāslatū nomē a nubib⁹ q̄bus tegit celū. Unde et nuptie dr̄ q. ibi ꝓmū nubētiū capita velant. Obnubere em̄ cooprire ē. Cui ꝓria inuba: hoc est innupta. q̄ adhuc vultū suū nō velat. Uxores vocate q̄si vnxiores. Adoris em̄ erat antiq̄tus vt nubētes puelle simt venirēt ad limē matrimonij t postes afiḡ ingrederent ornarent lancis vittis t oleo vngerēt. Et iñ uxores dcē q̄si vnxiores. que iō vetabant limina calcare: q. illic iam nue t coeāt t sepent. Matrona est q̄ iā nupsit. et dcā matrona q̄si mr̄ nati. vel q. iam mat fieri potest. vñ t mr̄imonū dcm. Distinguit aūt inter matronā t mrēm. matreḡ familias. Mā matrone q. iam in mr̄imoniū ꝓuenerūt. mres: quia genuerūt. matresfamilie q. iā ꝓ q̄ndā iurī solēnitatē in familiā mariti trāsierūt. Adonogamus dicus. q. vni tñ nupsit. Adono cm̄ apud grecos vnū ꝛ. gamos nuptie interptant. Bigamus aūt t trigamus a nūero uxoꝝ vocatus quasi duaꝝ vel triū marit⁹. Uidua vocata q. cū viro vno fuerit. nec circa ꝓ: tū alteri⁹ viri p⁹ mortē ꝑmi ꝓiugis adheserit. Nam q. alteri post mortē ꝑoris viri nupserint: vidue nō dr̄. Jteꝝ vidua dicta q. sola sit. nec circa cōsortiū alteri⁹ viri cōiugalia iura custodiat. Fratris uxor fratissa vocat. Adariti frater leuir ꝛ. Duoꝝ int se fratꝝ uxores ianitrices vocant. quasi eandē ianuā terētes. vel ꝑ eandē ianuā iter hñtes. Uiri sor: glos apellat. Sororis vir spāle nomē nō habet. nec uxoris frat. Adfimoniū est nobiliuꝝ iusta ꝓuētō t cōditō. Cōiugiū est legittimarū ꝓsonaꝝ inter se coeūdi t copulādi nuptie. Cōiugiū est dcm. q. cōiūcti sunt. vl a iugo quo in nuptijs copulant ne resolui aut separi possint. Cōnubiū aūt nō a nupta sed a nubēdo formatum. Dr̄ aūt ꝓnubiū cū equales in nuptias coeunt. vtputa ciues romani: pari vtiq⁹ dignitate. Cōnubiū aūt nō est cū quib⁹ roman⁹ ciuꝝ latina iūgit. Quotiēs aūt ꝓnubiū nō est. filij patrē nō sequūt. Hymene⁹ ꝛ. a quodā hymeneo q. ꝓmus ꝓspe vsus ē nuptijs. vel apo tu hymeneos. q̄ mēbrane ẋginitatis est clausiꝝ. Contubernū est ad tps coeūdi ꝓuētō. vñ t taberna culū qđ mō huc mō illuc ꝓfigit. Repudiū ē qđ sb testimōio testiū vel pñs vel absenti mittitur Diuortiū est quotiēscuq⁹ dissoluto mr̄imōio alter eoꝝ alteras nuptias sequit. Diuortiū autē dictū a flexu viaꝝ. hoc est vias in diūsa tēdētes Friuolū est cū eo animo separant vt rursum ad se inuicē reuertant. Mā friuolū est velut q̄sse mentis t fluxe nec stabil⁹. Prope aūt friuola vocantur fictilia vasa inutilia. Tres aūt ob cās ducit uxor. Prima est cā ꝓlis. de qua legit in genesi. et bñdixit eis dicēs. Crescate t multiplicamini Scda causa adiutorij de qua ibi in geñ ꝛ. Nō est bonū hoiem esse solū: faciam⁹ ei adiutoriū sile sibi. Tertia causa incōtinētie. Eli dic aplus vt q̄ se nō ꝓtinet nubat. In eligēdo marito q̄tu⁹ spectari solēt. ẋtus. gen⁹. pulcritudo. sapientia. Ex his sapiēna potētior est ad amoris effectum. Refert hec q̄tuor Uirgil⁹ de enea q. hys dido impulsa est in amorē eius. Pulcritudine: quē sese ore ferēs. Uirtute: q̄ forti pectore t armis. Oratōe. heu q̄bus ille iactatus fatis que bella exhausta canebat. Genere: credo eq̄dem nec vana fides genus esse deoꝝ. Jtē in eligēda uxore quatuor res impellūt hoiem ad amorem pulcritudo. genus. diuitie. mores. Adeli⁹ tñ est si in ea mores querant q̄s pulcritudo. Huc aūt ille querunt. quas aut diuitie aut forma nō q̄s ꝑbitas moꝝ ꝓmēdat. Ideo aūt feie sb viri protestate cōsistūt. quia leuitate animi plerūq⁹ decipiunt. Unde t equū erat eas viri auctate reprimi. Proinde t veteres voluer t femias innuptas q̄uis pfecte etatis eēnt, ꝓpter ipam animi leuitatem in tutela consistere

Finit liber nonus.

Incipit liber decimus de q̃busdam vocabulis noim̃ per alphabetū distinctis.

Rigo quorūdā

o noim̃. id ē vñ veniāt: nō pene oibus patet. ꝓinde q̃dā nō scēdi gr̃a huc opi interiecim̃. Licz origo noim̃ vñ veniant a phis eam tenet rōnē. vt per denoiatōem homo ab hūanitate. sapiēs a sapientia noiet̃. q. ꝑfus sapiēta: deinde sapiēs. tam claret alia spālis in origine quorūdā noim̃ causa: siē homo ab humo. vñ ꝑpe ē apellat̃. Ex q̃bus exēpli gr̃a quedā in hoc opere posuimus.

a Eros vir fortis ⁊ sapiēs. Auctor ab augēdo dict̃. Auctorez femīno genere dica nō posse. Nā quedā sunt que in femīno genere flecti nō ꝑnt̃ vt cursor. Actor ab agēdo. Alumñ ab alēdo v̄ at̃ lz ⁊ q̃ alit et q̃ alit̃ alumñ dici possit. i. ⁊ q̃ nutrit ⁊ qui nutrit̃ sed meli⁹ tñ q̃ nutrit̃: Amic⁹ ꝑ deriuatōnem q̃si aīmi custos. Dict⁹ aūt ꝑpe amic⁹ ab hamo. id ē a catena caritatis: vñ ⁊ hami q̃ teneāt Amator turpiter dimis. q. amore torqueāt̃ libidis Amabilis aūt q̃ sit amore dign⁹. Amasius: eo q̃ sit ꝑnus ad amorē. Astut⁹ ab astu vocat⁹. qō ē callidi ⁊ cauti noīs. q̃ possit sine periculo fortit̃ aliq̃d facere. Argut⁹. q. argumētū acto iuēit in loq̃ndo. Acer in vnāquāq; formā vegetus ac nim⁹ Alacer a velocitate ⁊ cursu. quasi diceret aliger Armiger q̃ arma gerat. Alacris letus. alacrit̃ gestiēs: ⁊ nulli⁹ rei nouitate turbat⁹. Agil⁹ ab agendo aliq̃d celeriter: sicut docilis. Aemulus ciusdē rei studiosus. q̃si imitator ⁊ amabil⁹ aīs inimic⁹ inuenit̃. Aequus est fm naturā iustus dictus ab equalitate hoc ē ab eo q̃ sit equalis. vnde ⁊ eq̃tas apellata. ab equalitate quadraz scilz. Aequus. eo q̃ sit alteri equalis ex eo. id est coetaneus. Arrogās. eo q̃ multū rogeāt̃. et ille multū fastidiosus sit. Audax ꝑpe ꝓ arrogante ponit̃. Animosus. eo q̃ sit animi ⁊ viri⁹ plen⁹ Animatus quasi aimo auct⁹: ⁊ quasi aimo firmatus. Aelatus. ꝓ eo q̃ seip̃m sup mēsurā eleuet: dū magnus sibi videāt̃ de his q̃ agit. Attollens q̃ se eleuet ⁊ erigat. Ambitiosus q̃ honores ambiat. Auidus dictus ab auēdo. auere ei ē ipe est. Hinc ⁊ auarus. Nā quid est auar̃ esse ꝓgredi vltra q̃ sufficit. Auarus ex eo dict⁹ q̃ sit auidus auri ⁊ nūq; opib⁹ expleāt̃. ⁊ quātum plus habuerit tantū plus cupiat. Flacci super hoc cōcordāte sñia qui ait. Semp auar⁹ eget. ⁊ Salustius: q̃ neq; auaricia copia neq; inopia minuāt̃. Amar⁹ a sapore trāslatū nomē hz. Est cū insuauis. nec nouit quēq; ad ꝓsortū suum aliqua inuitare dulcedie. Adulter violator maritalis pudoris. eo q̃ alterius thoz polluit. Anceps huc illuc q̃ fluctuās ac dubius istud an̄ illud capiat. ⁊ in qua ꝑte declinet anxius. Atror q̃ sit tetris morib⁹. Abstemius a temeto id ē vino quasi abstinēs a vino. Ablactat⁹ q̃ sit a lacte ablat⁹. Aeger q̃ agat̃ infirmitate vel tristicia ad tps. Aegrot⁹ q̃ sit eger freq̃nt⁹ sicut iratus et iracūdus. Aerumosus. a rumie dict⁹ q̃ ꝓ iopiā miser fact⁹ esurit ⁊ sitit. Auspex ex eo q̃ auiū auspicia intēdat. sicut auceps q̃ aues capiat. Astrosus ab asto dcūs. q̃si malo sidere natus. Aenormis eo q̃ normā ⁊ mēsurā excedat. Abactō est fur iumētor⁹ ⁊ pecor⁹. quē vulgo abigeū vocant. ab abigēdo scz Atramus ⁊ albat̃ ille a veste nigra. iste ab alba. Aduena eo q̃ aliūde adueniat. Alienigena. q̃ ex alia gēte genit⁹ est. ⁊ si ex ea vbi est. Itē alienigena q̃ aliene regiōis sit et nō eius vbi ē. Accola eo q̃ aduenīēs terram colat. Agricula a colēdo agro: sicut silurica. Aselecta. eo q̃ sequat̃ aliquē lucri causa. Assiduus dicebat̃ apō antiquos q̃ assibus ad erariuz exp̄lum ꝓferēdis ꝑat. ⁊ in negocijs q̃ publicis frequēs. vñ ⁊ ꝑs nō ꝓ scribēdū est Aparitor noiatus q̃ appareat ⁊ videat̃ ꝓsto sit ad obsequium. Attētus vt aliq̃d audiēs teneat. Attonitus veluti furore quodā instinctus atq; stupefact⁹. Dictus aūt attonit⁹ a tonitrui strepitu. q̃si tonitruo stupefact⁹. ⁊ vicino fulgore aut tactu ꝓximus. Allectus q̃ sit palā electus. Abact⁹ q̃ sit ab actu remotus. Aborsiuus eo q̃ si oriat̃ sz aboriat̃ ⁊ excidat. Adoptiu⁹ qui est palā adoptatus in filiū. Ambo ab eo qō ē αυφω noīa de greco latinū factū. gr̃a tertia demutata. Alt⁹ de multis ōr. Alt̄ vō e duob⁹ vocat̃. Acq̃man⁹ apellat̃ q̃ vtraq; mānu gladio inūctant̃ vtitur.

b Eatus dictus. q̃si bene auct⁹. scz ab habendo qō velit. ⁊ nihil patiēdo qō nolit. Ille aūt ve beatus est qui habz omnia que vult bona. ⁊ nihil vult mali. Ex his ēm duob⁹ beatus hō efficit̃. Bon⁹ a venustate corporis credit̃ dictus. postea ⁊ ad animū trāslatū nomen. Eum aūt dicimus bonū cui nō preualet malū. eūq; optimū q̃ peccat minimū. Benignus est vir sponte ad benefaciēdū paratus et dulcis alloq̃o. Nō aūt multū distat benign⁹ a bono. q. ⁊ ipe ad bñfaciēdum videāt̃ expositus Sed in eo differt. q. pōt bonus esse ⁊ tristior: ⁊ bñ q̃dē facere ⁊ ꝑstare qō posit̃ non tñ suauis esse nouit cōsortio. Benignus aūt sua cunctos nouit inuitare dulcedine. Beneficus a benefaciēdo alteri dic⁹. Eli ⁊ beneficētia vocat̃ q̃ ꝓximo ꝑdest. Beniuolus q. bñ vult. Nō tñ dicimus beneuolus sicut nec maleuolus. Sepe ei ex duab⁹ ꝑtibus compositū nomē. aut ꝓiorem aut sequētē lrām cōmūpit. Nā beneuolētia absurdū sonat. Blandus dulcis ⁊ inuitās ad familiaritatē sui. Burr⁹ q̃si obrut⁹. q. sensu caret.

Est em̃ sine rõne sine p̃udẽtia. Vñ t ille iuni⁹ bautus ex sozore tarq̃nij supbi genit⁹ cũ eundẽ casum timeret quẽ frater incaderat. q̃ ob diuiti as t p̃udẽtiã ab auũculo fuat occisus: vtilem tpis stulticiã simulauit. Vñ etiã baut⁹ ẽ cognominat⁹. dũ vocaret iuni⁹ Balbus. a balando pon⁹ ꝫ a loq̃ndo dict⁹. ꝟba em̃ ñ explicat. Inde t blesus. q: ꝟba frãgit. Bucco garrulus. q ceteros ons loq̃citate nõ sensu exupet. Biliosus q sit sp tristis ab hũore nigro. q̃ bilis vocat Baburr⁹ stult⁹ ineptus. Biothanat⁹ q est bis mortu⁹. Thanatos em̃ greco ꝓmõe moꝛs ỏz.

c Larus a celo q splẽdeat. Vñ et clara dies ꝑ splẽdoꝛe celi. Celsus a celo dictus q sit sblimis t alt⁹ ꝙsi celestis. Castus ꝓmũ à castratõe nũcupat⁹. postea placuit veterib⁹ etiã eos sic noiari: q̃ ppetuã libidis ab stinẽtiã pollicebant. Celes dict⁹. q: uter sibi fac ad celũ. Celebs ꝓnubij expers. q̃lia sunt noia in celo que absq; ꝓiugib⁹ sunt. Et celebs ỏz q̃si celo beat⁹. Celicola. eo q celũ colat. Est ei ãgelus. Cõtinẽs nõ soluz in castitate ỏz. ſz in cibo et potu. in ira q̃ꝫ t vexatõe mẽtl t detrahẽdi libidine. Et ꝓtinẽs ỏz q se a multis mal⁹ abstinet. Clemẽs. mitꝭcoꝛs ab eo q duat. i. ptegat et tueat sic̃ solet patron⁹ cliẽtẽ. Cõcoꝛs a p̃uictõe coꝛdis ẽ appellat⁹. Mã sicut cõsoꝛs ỏz q̃ sozte iũgit. ita ille cõcoꝛs ỏz: q coꝛde iũgit. Conciliatoꝛ multitudis allocutoꝛ. Cõsolatoꝛ vn⁹ allocutoꝛ. t iñ dẽs ꝓsolatoꝛ q soli se applicet cui loq̃tur. t solitudinẽ leuat alloq̃o suo. Ihinc t solatiũ. Cõsultus est q̃ ꝓsulit. cui ꝓius est incõsultus. q̃ nõ accipit ꝓsiliũ. Cõstans dict⁹ q vndiq; stat. necin aliquã ptẽ declinari põt. Cõfidẽs q sit in cũctis fiducia plen⁹. Vñ t Lialius. Si ꝓfidentiã hẽs ꝓfide oĩa. Cautus a cauẽdo dictus. Callidus fraudulẽt⁹. q: celaꝛ nouit t male pert⁹. Callidũ aũt veteres nõ ꝑ astuto tñ: sed etiã ꝑ astuto docto ponebãt. Ihunc t ꝟsutũ ab eo q aĩn cito ꝟtat. Cupidus a cupiẽdo multũ. i. accipiẽdo vocat⁹. Clamosus quasi calamosus a calamo scz q sonet. Calũniatoꝛ falsi crimis accusatoꝛ. a caluẽdo. i. frustrãdo t decipiẽdo dict⁹. Calculatoꝛ. a calculi. i. lapillis minutis. quos antiq; in manu tenẽtes nũeros cõponebant. Cõpilatoꝛ. q aliena dicta suis p̃miscet. sic̃ solẽt pigmẽtarij in pila diuisa mixta cõtundere. Hoc scelere quõdã accusabat⁹ mantuanus ille vates cũ quosdã ꝟsus homeri trãsferens suis p̃miscuit. t cũ ꝓpilatoꝛ vetet ab emulis diceret. ille rñdit magnaꝛ eẽ viriũ clauam herculi extoꝛqre de manu. Contumax. ab eo q ꝓtẽnat. Chromaticꝰ q: nõ ꝙfundit. nec colozẽ mutat. Grece em̃ chroma colo: vocaꝛ. Cõtuĩeliosus. q: velox est t tumet in ꝟbis iniurie. Cõtentiosus. ab intẽtõe vocatus: q̃ nõ ratõe aliq̃ sed sola ptinacia vindicat. Cõtemptibilis vl q cõtemptu habilis. vel q: ꝓptus t vilis. id est sine honoꝛe. Crudelis. hoc est crudus. quẽ greci homon appellãt. p trãslatõem. q̃si nõ coctus: nec esui habilis. Est em̃ asper t dur⁹. Carnifex q carnẽ afficiat. Crucian⁹ eo q sit cruce dign⁹. Collega a colligatõe societatis t cõplexu amicie dictus. Coetaneus quasi cõpar etat⁹. Cõplex qui vno pctõ vel crimie alteri est applicat⁹ ad malũ. Ad bonũ ỏo nunc̃ dicamus cõplicẽ. Consoꝛs eo q ad eũ ps ptinet bonoꝛ. Mã soꝛtem veteres ꝑ pte ponebant. Consoꝛs ergo q sit ꝓmunis sozte: sicut dissoꝛs dissimil sozte. Celer apellat⁹ a celeritate. q: qõ vsus exigit velocius facit. Cõfinialis ab eo q̃ sit genere vel loco affinis. Colonus a colonia. vel ab agro colendo dict⁹. Curatoꝛ q curã ferat pueris q̃ ad huc ei⁹ etatis sunt. nec negocia sua satis administrare nõ possint. Cognitoꝛ a cognoscẽdo cãm dictus. Cliẽtes quasi coliẽtes dicebãtur. a colendis patronis. Captus captu⁹ ỏz. quasi capite diminutus in genuitatis. foꝛtuna em̃ ab eo excidit. vñ t a viris peritis capite diminutus ỏz. Colonus a colũna vocatus. eo q erect⁹ et firmissimus sit. Comptus a coma dictus q sit foꝛmosus capillis. vel q: comã nutrit. Calamistratus a calamistro. i. acu ferreo in calami silitudine facto. in quo crines obtoꝛquent vt crispi sint quẽ in cinere calefacere solẽt qui capillos crispant vt calamistrati sint. Coꝛpulẽtus q sit coꝛpoꝛe validus t lẽtis carnib⁹. Crassus a sagina toꝛpe. a creãdo carnes. Comessoꝛ a ꝓmedẽdo satis. Est em̃ gule ac vẽtriꝭmoderate deditus. Caupo pessim⁹ de vino aquã facẽs. Cãdidus Canus dictus a cãdoꝛe. t cãdidus: q̃si canoꝛi datus. Studio em̃ accedit cãdoꝛ. Nam albũ vocari natureest. Clodus curuus crisp⁹. Cecus appellat⁹ q careat visu. Est em̃ lumib⁹ amissis. Cecus est q̃ vtroq; oculo non videt. Caducus a cadẽdo dictus. i. lunaticus. eo q certo lune tpe patiat. Cõfusus a ꝓfessiõe sceleris apellatus. Iñ t cõfusio. Cõuulsus ỏz: cui sua vi aliq̃ adimunt. Vñ t cõuulsa nauis: cui eminẽtia vi tẽpestatis adimunt. Vñ t Clirgi. Clir septẽ cõuulse vndis quasi mutilate. Consumptus totus sumptus t deuoꝛat⁹. Concalatrix ob societatẽ flagitiose cõsensionis dicta: eo q intercurrat: alienũq; nundinet coꝛpus. Hãc etiam t lenonem vocãt. Circũfoꝛamus q̃ aduocationũ causa circũ foꝛa t cõuẽtus vagatur Collegiatus. Carpentarius.

d Dominus ꝑ deriuatõnem dictus q domui ꝓsit t cũcte familie dñet. Discret⁹ doctus a disserẽdo dictus. disposite ei disserit. Doctus a dicẽdo: vnde t doctoꝛ. Docilis nõ q̃ sit doctus. sed q: doceri põt. est enim

ingenioſus ꝛ ad diſcendū apt⁹. Diſcipulus a diſciplina dictus. diſciplia aūt a diſcēdo vocaꝫ Diſpēſator vocaꝫ eū credīꝫ adminiſtratio pecuniaꝝ. ꝛ ideo diſpēſator. qꝛ ꝑus q̄ dabāt pecuniā nō numerabāt eā. ſꝫ appendebāt. Duces ab ere vocaꝫ. vel diu veſcēs. Decor⁹ pfectus a decē ōr. Dulcis. Decēs ꝓpoſit⁹. a numero decē ōr. Hinc ꝛ decorus ꝛ decibilis. direct⁹ eo q̄ in rectū vadit. Dilect⁹ a diligētia. Hec ſunt eīm ſigna diligēdi. Diligēs. Delibut⁹. de oleo unctus. vt atlete ſolēt: vel in ceromate pueri. Hic ꝛ delibutū gaudio. id est pfuſum vel plenum. Delicat⁹ q̄ ſit delicijs paſt⁹. viuēs in epul. ꝛ nitoꝛe coꝛpis. Defeſſus ſp infirm⁹ q̄ſi diu feſſus. Debilis q̄ p bilē fact⁹ ſit fragil. Bilis eīm hūoꝛ ē afficiēs coꝛp⁹. Decoloꝛ. q̄ deſit illi coloꝛ. Deſpatus vulgo vocaꝫ mal⁹ ac pdit⁹ nec iā ulliuſ ꝓſpere ſpei. Dicīꝫ aūt p ſ̄ſtitudinē egroꝝ q̄ affecti ꝛ ſine ſpe deponūt. Ꝯſuetudo aūt erat apud veteres. vt deſpati a manuas ſuas collocarent. vl vt extremū ſpīm vedderēt terre. vl vt poſſent a trāſcūtib⁹ forte curari. q̄ aliq̄ſi ſilū labor. auerāt morbo. Degener aut q̄ ſit ignobil⁹ aut q̄ ſit ipari genere. aut ſi dū ſit optio genere nat⁹. Honeſte dū viuit. Decrepit⁹ q̄ morti ſit ꝓpioꝛ. ꝛ q̄ſi ad mortis tenebras vertat. ſic crepuſculū tpus noct. Alij dicūt decrepitū nō q̄ ſenectute auulſus ē. ſꝫ q̄ iā crepare ōſierit. id ē loqui ceſſauerit. Depcat⁹. ab eo q̄ ſit vil. nec aliq̄ pcio dign⁹. Dir⁹ ꝓparc⁹ ꝛ teter. ꝛ q̄ſi diuina tra in id act⁹. Hā dirū ōr. qō diuina inferꝝ ira. alias dir⁹ magn⁹. Debiſcēs. valde hiſcēs. Hic eīm de augētis ē vt deamare deſidere. Deſpiciens. eo q̄ deoꝝ ſū aſpiciat. vl ꝓtēptui hēat. Doloſus inſidioſus vel malign⁹. ab eo q̄ deludat Vt eīm ōcipiat occultā malitiā blādis ſermonib⁹ ornat. Dubius incert⁹. q̄ſi duaꝝ viaꝝ. Delator dict⁹ eo q̄ detegat qō latebat. Dilatoꝛ. qꝛ differt ad pferēdū. Deſidioſus tard⁹ piger a deſidēdo vocat⁹. id ē valō ſedēdo. Idē ꝛ reſidēs a reſidēdo. De eīm b augētis ē. Delir⁹ mēte defect⁹ p etatē apo toy lirā. vel q̄ a recto oꝛdie ꝛ q̄ſi a lira aberret. Lira ē eīm aratōis gen⁹ cū agricole facta ſemente dirigūt ſulcos. in q̄s ois ſeges decurrit. Demēs idē q̄ amēs. id est ſine mēte. vl q̄ diminutōez hēat mētis. Deſipiens. eo q̄ min⁹ ſapere incipit q̄ ſolebat. Dānat⁹ ꝛ dānabilis. q̄ꝛ poꝛtā addict⁹ ē. ſequens pōt addici. Degulator. eo q̄ gule ſit dedit⁹.

e Loquēs. pfuſus eloq̄o. Exert⁹ in loquēdo expedit⁹. Exerere eīm. pferre vl expedire ē. Erudit⁹ qꝛ nō rudis ſed tā doctus. Exptus multū ꝓtus. Ex eīm hic pro valde ponīt. ſic excelſus. q̄ſi valde celſus. ꝛ eminus q̄ſi valde eminēs. Efficax dictus. qꝛ nulla difficultatē hēt in qualibet re faciēda. Hinc ꝛ efficiēs a faciēdo dictus. Expes q̄ ſit ſine ſpe Expers qꝛ extra ptem. caruit eīm ꝓte. Exors qꝛ extra ſortē eſt. Exul qꝛ extra ſolū ſuū eſt. quaſi trās ſolū miſſus. aut extra ſolū vagus. Hā exulare dicunt q̄ extra ſolum eunt. Extoꝛris qꝛ ex terrā ſuā eſt. q̄ſi ex terris. Sed ꝓpe ex toꝛris cū vi expulſus ſit ꝛ cū terꝛoꝛe ſolo patrio eiectus. ꝛ ex toꝛris ex terra ſua pulſus. Exterris. extra terrā. aut extra terminos ſuos. qꝛ exterret. Exterminatoꝛ nō ille q̄ vulgo ōr. ἐξοριστὴς ſꝫ q̄ deijcit ꝛ expellit a terminis ciuitatis. Exterminat⁹ ab eo q̄ ſit extra terminos ſuos eict⁹. Sic ꝛ externus eo q̄ ſit aliene terre. Egens et egen⁹. ſine gēte ꝛ ſine genere. indigēs ꝛ egen⁹ Exiguus multū egēs. ex eīm. p valde ponitur. Exilis tenuis q̄ poſſit q̄uis p anguſtū exire. ſiue ſine ilijs. Exeſus. qꝛ p ꝓmeſus. Eſt eīm arid⁹ tenuis ꝛ exilis: Exhauſtus. qꝛ ꝓſumpt⁹ ē. ꝛ inanis effectus. Exanguis q̄ ſit extra ſanguinē. Exanimis eſt mortuus. Exanimis aūt ꝛ exanim⁹ dicunt. ſic vnanim⁹ ꝛ vnanimis. inerm⁹ ꝛ inermis. ꝛ hoc nſo arbitrio ſubiacet. Exuſt⁹ ōr de quo nihil ſup eſt. quaſi valde uſtus. Ex eīm. p valde ponīt. Exoſus ab odio dict⁹. Hā antiq̄ ꝛ odi dicebāt ꝛ oſus ſum. Hinc ē exoſus quo vtimur. licet iā oſus nō dicamus. Exitioſus. eo q̄ multis exitio ſit. Executoꝛ ab exequēdo. Idē ꝛ exactoꝛ. Effractoꝛ q̄ ſit expugnatoꝛ clauſtroꝝ. Efferatus. mēteferina effectus. ꝛ ultra humanū modū excedēs. Effrenatus ab eo q̄ ſit preceps ꝛ pronus. ꝛ ſine freno rōnis. Eunuchus grecū nomē eſt. qō eſt ſpado. Horum quidā coeūt ſed tñ virtus in ſemine nulla eſt. Liquoꝛē eīm habēt ꝛ emittūt. ſꝫ ad gignendū inane atq̄ iualidū. Effeta ab eo q̄ ſit frequēti ſetu exhauſta. Part⁹ ei eā aſſidu⁹ ōbilē reddit

f Acūdus dictus quia facile fari poſſit. Facetus q̄ locos ꝛ luſus geſtis ꝛ factis cōmēdat. a faciendo dictus. Frugalis a fruge noiatus. id est a fructu vel parſimonia ſiue vt alij volunt a modeſtie tpantia. Fenerator q̄ peccuniā deponit apō debitoꝛē. q̄ſi fenoris actoꝛ. Hā fenus peccunia eſt. Fenerator aūt latine ōr. ꝛ q̄ dat mutuū ꝛ q̄ accipit. Flamines pōtifices idoloꝝ. Felix ōr q̄ felicitatē dat. felix q̄ accipit. ꝛ felix p quē dat felicitas. vt felix tps felix locus. Fidelis p eo q̄ ſit ab eo id qō dicas vel pmittit bonū. Facilis a faciēdo nec tardus. Firm⁹. vñ ꝛ formoſus. Fortis qꝛ fert adūſa vl queculq̄ acciderint. ſiue a ferro. q̄ ſit dur⁹ nec molliat. Formoſus a formo dict⁹. Formū eīm veteres calidū ꝛ feruēs dixerūt. Feruoꝛ eīm ſanguinē mouet. ꝛ ſanguis pulchritudinē. Fedus nomen habet ab hirco ꝛ ab edo flā addita. Hūc veteres in graui ſignificatōe ponebāt. vt ſanguine fedantē quos ipſe ſacrauerat ignes.

Fragilis dictus·eo q facile frãgi possit·Fessus q̃si filsus·nec iã integer salute·ẽ aũt generale·Diam᷒ em̃ fessus animo·vt Terẽtius: Fessus valle resedit·t fessus corpore· quod magis est ppriũ·t fessus rerũ a casu venientiũ·Fatigat᷒ q̃si fatis agitat᷒·Formidolosus a formo·id est sanguine dict᷒·cũ se a cute vl̃ a p̃cordia fugiẽs cõtrahit sanguis· Mã timor sanguinẽ gelat·q̃ coact᷒ gignit formidinẽ·vñ est illud·gelidusq̃ cõit formidine sanguis· Formidolosus aũt cũ sit timidus·t timendũ significat·Fatuus ideo existimaꝫ dictus·q: neq̃ q faꝫ ipse·neq̃ qõ alij dicũt intelligit·Fatuos originẽ ducere q̃dã putãt a miratorib᷒ fatue fauni vxoris fatidice·cos q̃ p̃mũ fatuos appellatos q̃ pter modũ obstupefacti sunt vaticinijs illius vsq̃ ad amentiã· Fautor ab eo q faueat t p̃sentiat·Fictor a pellat᷒ a fingẽdo t pponẽdo aliq̃d·sic̃ q capillos mulier̃ iunt t ptractat vngit t nitidat·Fallax q fando id ẽ loquẽdo decipiat· Feruid᷒· iracũdus·Ira em̃ inflãmat·Frendis· q minãdo frãgat dẽtes t p̃mat·Fremẽs·i·cũ furore vociferãs· Feror ab eo q feritatez exerceat vt bestia·Fur a furuo dict᷒ ẽ·i· a fusco·Mã nocturno vñ tpe·Factiosus inter oprobria cũ seditiosum accipi volumus·cũ xo granosuz·potentẽ t q̃si magne factõis· Facinorosus a facinore cõmisso noiatus·facit em̃ qõ alteri nocet·Fumellari᷒ feminis dedit᷒·quẽ antiq̃ mulierariũ appellabãt·Flagitiosus eo q frequẽtius flagitet atq̃ appetat libidinẽ· Furifer dicebaꝫ olim q̃ ob leue delictũ cogebaꝫ a dñis ignominie magis q̃ supplicij cã furcã circa viã ferre·p̃dicans patrũ suũ·t monere ceteros ne q̃d sile peccarẽt Futilis van᷒ supfluus loquax·Et ẽ metapho ra a vasis fictilib᷒ q̃ cassa t rimosa nõ tenẽt ea q̃ iniecer̃is· Fornicarius· Fornicatrix ẽ cuius corpus publicũ t vulgare ẽ· Hec sub arcuatis pternebaꝫ·q̃ loca fornices dicunt·vñ t fornicarie·Virgili᷒:atq̃ adũso fornice· Fecunda a fetu dicta q̃si fetu abũda·Est cũ ptu frequens Feta pregnãs· Flẽs q̃si lachrymas fluẽs· Fugitiuus nemo recte dr·nisi q dñm fugit· Mã si paruulus puer a nutrice aut a scholis discesserit·fugitiuus non est.

G Loriolus a frequẽtia claritatis dict᷒ p cglfa pmutata·Gloriosus a laurea dict᷒ q̃ daꝫ victorib᷒· Gnar᷒ sciẽs· cui ptran᷒ ẽ ignarus nesciẽs· Grauis venerabilis Vñ t cõtemptibiles leues diam᷒· Grauis pro psilio t pstãna dict᷒·q: nõ leui motu dissilit sz fixa pstãte grauitate pssistit· Grãdis· Gracilis Grãdeuus·q̃ sit grãdis euo· Gratus·graz seruãs· Sz grat᷒ tñ aio· gratissim᷒ t aio t corpe dr· Gratific᷒ ab eo q gratis faciat bonũ· Gratiosus·q̃ plus vnicuiq̃ ẽ meret tribuit· Garrulus p̃pe dr q vulgo xbosus appellaꝫ accedẽte leuitia nec volẽs nec valẽs tacere·sumptũ nomẽ a graculis auib᷒ q̃ importuna loq̃citate sp strepũt nec vnq̃ quiescũt· Ganeo luxuriosus· t tãq̃ ioccultis locis t subterraneis· q̃ ganea grea vocant·Glutto·a gula·id est gulosus.

H Umilis q̃si humo accliuis·Honorabil᷒ q̃si honore habilis·h̃ ẽ apt᷒·Honest᷒· q nihil habeat turpitudinis· Mã q̃d ẽ honestas·nisi bonor ppetuus? id ẽ q̃si honorl stat᷒·Hũanus q hẽat arca hoies amorẽ·t miseratõis affectũ·Vñ t hũanitas dcã· q̃ nos inuicẽ tuemur·Habilis q sit ad habendũ comodus atq̃ apt᷒·Honerosus pl᷒ ẽ q̃ honerat᷒·sicut sceleros᷒ pl᷒ q̃ sceleraꝫ᷒·Hirsut᷒· ab eo q sit hirtus t pilis horridus·Hipocrita greco ẽmone·in latinũ simulator interptaꝫ: Qui duz int᷒ malus sit bonũ se malã ostendit·Hypocrisis fal sum·crisin iudiciũ interptaꝫ·Nomẽ aũt hypocrite tractũ ẽ a spẽ q̃ in spectaculis cõtecta facie incedũt·distinguẽtes vultũ ceruleo nimio q colore t ceteris pigmẽtis hñtes simulacra foris linthea·gypsada t vario colore distincta nõnũq̃ t colla t man᷒ creta pungẽtes vt ad p sone colorẽ pueniret t plim dũ in ludis ageret fallerẽt·mõ in specie viri·mõ in femine· modo tõsi mõ crinib᷒ anili t virginali ceteraq̃ specie etate sexuq̃ diuso vt fallãt plim dum in ludis agũt·Que spẽs argumẽ trãslata ẽ in his·qui falso vultu incedũt·t simulãt qõ nõ sunt· Mã hypocrite dici non possunt exq̃ foras exierint· Humatus q sit humo tectus·id est sepultus.

I Genios᷒ dict᷒ q intus vim hẽat gignẽdi quãlibet artẽ· Inuẽtor dict᷒ q in ea q̃ q̃nt venit·Vñ t ipsa q̃ appellaꝫ inuẽtio si xbi originẽ retractem᷒ q̃d aliud resonat·nisi q: inuenire ẽ in id venire qõ querit· Interpres q int ptes medi᷒ sit duarũ linguarũ trãsfert·Sz t q̃ inter deũ quẽ interpretaꝫ t hoies q̃b᷒ diuina indicat mysteria interpres vocaꝫ·Iuridicus q: leguz iura dicit·Idolus p̃ ẽ imago q̃dã future xtutis·Iustus dict᷒ q: iura custodit t fm legẽ viuit· Innox q nõ nocet· Innocu᷒ cui nocuũ nõ sit· sed apõ veteres vtrũq̃ indifferẽs ẽ· Ilaris grecũ nomẽ est· Jocũdus eo q sit sp iocis apt᷒ t ilaritati·a frequẽtia·sic̃ iracũdus· Jocosus iocis vsus· Inclyt᷒· grecũ nomẽ ẽ· Mã clytõ grea gloriosum dicũt Illustris nomẽ notiue ẽ q clareat mẽtis splẽdore generis·vel sapie vel xtutis·cui ptrarius ẽ obscure nat᷒· Idoneus q̃si duplũ habẽs domũ· Incolumis a colũna nomẽ habet· q̃si erectus fortis t stabilis· Immarcessibilis incorruptus t sempitern᷒·q̃ sit sine marcore atq̃ languore· Intemerat᷒·incorrupt᷒ t nulla temeritate violatus· Infirmus quia sine formo· idẽ

sine caloꝛe. Imbecillis. q̃si sine baculo fragilis
t incõstans. Inanis leuis. Incõstans q: nõ ẽ
stabilis. ꝫ qõ placet ei rursus displicet. Jactãs
vel arrogãs est q̃ maioꝛ instituꝰ nõ acq̃escit
ꝫ ꝓpuã quãdã viã iusticie t sanctitatis inq̃rit.
Iracũdus dictus. q̃ accẽso sanguine in furoꝛẽ
cõpellit. Ir enĩ flãma ỏꝛ. t ira inflãmat. Incẽ
toꝛ ab eo q̃ incẽdat atq; inflãmet. Incẽtoꝛ. q:
ꝓtaua suggestiõe ad vitia coꝛ alioꝝ succẽdit et
ꝑsuadẽdo inflãmat. Inexpiabil. q̃ nũq; expiet
nũq; purget. Inlaudabilis. nõ q: laudat. nõ
sit. ꝫ q: laudari nõ meruerit. Irat⁹. ira actus.
Impius. q: sine pietate religionis ẽ. Iniquus
ꝓpe dict⁹. q: nõ ẽ equus. ꝫ inequalis. Int̃ im-
piũ aũt t iniquum hoc distare nõnũq; solet. q:
ois impi⁹ iniquus: nõ tñ ois iniquus ẽ impi⁹.
Impius nãq; p infidelẽ ponit. t dictus impi⁹
q̃ sit a pietate religiõis [illegible]ienus. Iniquus ỏ
ỏꝛ. p eo q̃ nõ est equus ꝫ [illegible]quis opib⁹ maacula
tur ne xp̃ianitatẽ noie censeat. Inimic⁹ q: nõ ẽ
amicus. sed adũsarius. Due aũt res inimicos
facunt. fraus t terꝛoꝛ. Terꝛoꝛ q̃ timẽt. Fraꝰ
dis malũ. q̃ passi sunt. Inuidus dict⁹ ab inui-
dẽdo felicitati alteri⁹. Inuidiosus est q̃ ab alio
patit inuidiã. Inuisus. odiosus. ab inuidia t
zelo dictus. Intestabilis. cuius testimoniũ nõ
valet. t qõ dixerit. irritũ imꝑbatũq; sit. Infa-
mis non bone fame. Impbus dictus q̃ instat
etiã ꝓhibẽti. Importunus inq̃etus. q: nõ hẽt
poꝛtũ id ẽ quietẽ. Ẽlñ t importuni q̃si in nau-
fragũ acto ferunt. Infrenis hoc ẽ q̃ frenis nõ
regit. vt numide infreni. Infrendẽs. ꝓpe ẽ int̃
se ꝓmẽs dentes. Mã t frẽdere significat dẽ-
tib⁹ frãgere. Ẽlñ nefrẽdes infantes q̃ necdum
dẽtes hñt. Ingluuiosus a gula t voracitate di
cus. Ingloꝛiosus. q̃ sit sine gloꝛia. id ẽ sine tri
umphis. Itẽ ingloꝛius imemoꝛ glie. Informis
ingẽs nõ q̃ nõ hẽat formã. sed q̃ vltra formã
magnitudinẽ hẽat. Inueterat⁹ eo q̃ sit multi
veterisq; vsus in malitia. Immanis q: nõ bo-
nus: ꝫ crudelis t terribilis. Manũ enĩ bonuꝝ
ỏꝛ. Ẽlñ t cata antiphꝛasin. dij manes minime
boni. Immunis minie munific⁹. vt ẽ in pũblo
veteri. Immunẽ caues odere sui. Itẽ imunis
q̃ nõ facit munia. id ẽ officio nõ fungit. Est enĩ
omñ ꝑuilegio vacuus. Indemnis eo q̃ sine dã
no viuat. t sine vlla culpa atq; piculo. Iners
sine arte. t ob hꝰ ne operi q̃dẽ vlli aptus. Iner-
mis vel sine armis. vel sine virib⁹. Mã sp arma
ꝓ virib⁹ accipiunt. Ignauus ignaꝛ⁹ vie. id est
rõnis t vite. Ignarus nõ gnaꝛ⁹. id ẽ insaus.
hꝰ est sine narib⁹. olfecisse enĩ veteres scisse dice
bant. Ignaꝛ⁹ aũt duo significat. vel q̃ ignoꝛat.
vel q̃ ignoꝛat. Immemoꝛ. q̃ oblitus est. pdit ei
memoriã. Insaus q: sine scia est. Idiota impi
tus. grecũ ẽ. Impitus sine peritia. Incõsultus
ab eo q̃ nõ accipiat ꝓsiliũ. Itẽ incõsultus q: ẽ
sine ꝓsilio t insaus reꝛ. atq; ignaꝛ⁹. Ineptus
apto cõtrarius ẽ. q̃si inaptꝰ. Inops q̃ sine ter-
ra est. opẽ enĩ terrã intelligim⁹ q: opẽ fert fruc
tificãdo. Alij inopẽ intelligũt. nõ sepultũ. inhu
matũ. cui nec aiam mane habẽti surrexit tumu
lus. Ignobilis eo q̃ sit ignot⁹ t vilis t obscu-
ri generis. cuius nec nomẽ q̃dẽ scit. Ircosus.
q: sudoꝛe coꝛpis fetido putet. Ignot⁹ ignobil
vel ex improuiso veniẽs. Improuisus dict⁹ eo
q̃ subito sit t nõ poꝛro ante visus. Index. pdi
toꝛ. ab indicãdo. Indigena vocat⁹ q̃ inde sit
genit⁹. id ẽ in eodẽ loco nat⁹. Impudẽs. eo q̃
ab eo pudoꝛ t pudicitia pcul abest. Impudi-
cus a podice vocatus. Pedoꝛẽ enĩ t fetoꝛẽ di-
cit. Incestus. ꝓpter illicitã cõmixtõem vocat⁹.
q̃si incastus. sicuti q̃ ỽginẽ sacrã vel affinitatis
sue ꝓximã stupꝛauerit. Interneciua est. q̃ falsũ
testamentũ fecit t ob id hoiem occidit. Inficia
toꝛ. negatoꝛ. q: nõ fatet̃ sed ꝓtra ỽritatẽ mẽda-
ciũ nitit. Impostoꝛ mẽdaꝛ cõmentatoꝛ. Inter
ceptoꝛ. ꝓpe ỏꝛ q̃ inter duos ỏ medio tollit. In-
sidiosus q̃ insideat. Mã. ꝓpe insidere est dolo-
se aliquẽ expectare. Ẽlñ t insidie noiate sunt.
Incancta id ẽ sine cantu. q: ꝑangi foꝛtiter vte-
rus nõ ꝑmittit. Inuestis id ẽ sine veste. nondũ
enĩ hẽt stolã. qõ est signũ maritalis ỽginitatis
Iscurra vocat̃ q: cã esce quẽlibet cõsectat.

Atholicus. vniũsalis. Grecũ enĩ nomẽ
k est. Karus grecum nomen est. sicut et
karitas. Vnde t eukaristia sacrificauꝝ
id est bona gratia.

Claulẽtus ab eo q̃ sit lingua clarus et
l sermone splẽdidus. Lector ỏꝛ a legen
do. id ẽ ꝑcurrẽdo. Ẽlñ t nauis ỏꝛ lege
re q̃q̃d trãsit. Mã legit. trãsit ꝑterit. vt crebꝛis
legim⁹ freta cõcita terris. Itẽ lectoꝛ a colligen
do alo q̃ legit q̃si collectoꝛ. sic illõ. q̃ legitis flo
res. Loquax nõ est eloquẽs. Letus a latitudi
ne. Locupler. q̃si loas plen⁹. t possessionũ plu
rimarũ possessoꝛ. quẽadmodũ docet. Tullius
ỏ republica in libꝛo scõo. multa q̃ editõe ouiũ
t boũ. q̃ tũc erat res in pecoꝛe. t in locoꝝ pos-
sessionib⁹. exq̃ pecuniosi t locupletes vocabãt
Liberalis dict⁹ ab eo q̃ libẽter donet nec mur
muret. Largus. abundãs affluẽs. Lõgus a li
nea dict⁹. ꝓpter q̃ sit poꝛrect⁹. Lõgeuus q̃si lõ
gi eui t lõgi tꝑis. Lõganimis siue magnani-
mis eo q̃ nullis passiomb⁹ pturbat̃ ꝫ ad vniũ
sa sustinẽda patiẽs est. Lui cõtrarius est pusil-
lanimis angust⁹ t in nulla tribulatõe ꝛbsistẽs.
De q̃ scribit̃ pusillanimis vehemẽter inspiẽs.
Leuis ob incõstantiã vagatõis appellat̃. q: le-
ui motu mẽs nũc ista nũc illa desiderat. Lu-
bricus ab eo q̃ labit̃. Labẽs interdũ velox. vt
labere nymꝑha polo. t labere pennis. Lurtu

eñ lapsus celerior ē. Latro insessor ē viax a latēdo dict⁹. Adelius aūt latro ē q̄si latero a latere insidiator vie. Lanista gladiator. id ē carnifex. tusca lingua apellat⁹ a laniādo. scz corpa. Lacessitor p trāslationē dict⁹ a canib⁹ vel a ferl q̄ solēt lacerādo, puocare Leno ꝓsiliator. stupri eo q̄ mētes miserox blādiat. t delinēdo seducat. Libidinosus ab eo q̄ faciat qđ libet. Libidinosus a libero q̄ puellarū corpe pingit. Luxuriosus q̄si solut⁹ in voluptates. vñ t mēbra loco mota. lura dicunt. Lascuus dict⁹ q̄ sit luxus. id ē solut⁹ t vanus. Lymphatic⁹ q̄ aquā timeat. quē greci hydrophobam vocāt. Lymphatic⁹ ꝓpie ōr. q̄ vitiū ex aqua cōtrahit. cui⁹ vitiū ē huc atq̄ illuc currere. aut a fluore aq̄ sūpto vitio. Sz poete iā hoc gen⁹ nois ꝓ furiosis vsurpāt. Luridus q̄ sit pallidus. a loco dictus q̄ hmōi bēat cutē. Leprosus a paritu numio ipsius scabiei dictus. vñ t p p scribi debet. Luscus q̄ lucē ex pte sciat. sic luscitiosus q̄ vespere nihil videt. Luscos codites dixerūt antiq̄. Sñ t cydopas codites legim⁹ dictos q̄ vnū oculū habuisse phibent. Lotus. lauat⁹ id ē mūdus. Lupa meretrix a rapacitate vocata q̄ ad se rapiat miseros t apprehendat.

m Jsericors a ꝓpatiendo aliene miserie vocabulū ē sortitus. t hinc apellataz misericordiā q̄ miserū cor faciat dolētis alienā miseriam. Mō aūt occurrit vbicq̄ hec etymologia. Mā ē in deo misēdia sine vlla cordis miseria. Adactus magis auct⁹ gīia. t ē nomē tractū a sacris. Quotiēs eñ thus aut vinū sup victimā fundebaf dicebāt. mactus ē taur⁹ vino vel thure. ꝺ est. cumulata ē hostia t magl aucta. Adunific⁹ ōr. vel q̄ alicui munera mīra dat. vel q̄ munus suū id ē officiū qđ debet adimplet. sic t munifex q̄ munera fert. Magnanimus ab eo q̄ sit magni animi t magne ꝟtutis Cui ꝓtrarius ē pusillanimis. Magnific⁹ a magna facīdo vocabulū traxit. Māsuetus mitis vel domitus q̄si manu assuet⁹. Modest⁹ a modo dictus t tēperic. nec plus q̄cq̄. nec minus agēs. Mitis lenis t māsuetus t cedēs imprbi tanb⁹ t ad sustinēdā iniuriā tacēs q̄si mutus. Mutus q̄ vox ei⁹ nō ē sermo nisi mugit⁹. Mugalē eñ spīm p nares q̄si mugiēs emittit. Memor vel q̄ memoriā tenet. vel q̄ memoria teneť Magister. maior in statione. Mā steron grece latine statio ōr. Minister. minor in stanōe. siue officiū debitū manib⁹ exequit. Maior. minor. minimus a numero monadis. q̄ post eū nō sit alt. Maxim⁹ aut merit⁹ aut etate aut honore aut facūdia aut ꝟtute aut oībus magis eximi⁹ Modic⁹ paru⁹ sz abusiue. cetex rōnabil⁹. Moderat⁹ a mō scz t temperamēto. Mediocris q̄ modicū illi sufficiat. Miser ꝓpe eo q̄ oēm felicitatē amiserit. Scōm aūt Ciceronē ꝓpe movtuus. q̄ in tusculanis miseros mortuos vocat. ppt q̄ iā amiserūt vitā. Miserabilis q̄ sit miserie abilis. Mestus naturali⁹ trist⁹ nō casu. Est eñ a natura mētis t animi. vñ t mest⁹. Medicus dict⁹. q̄ min⁹ hz vñ vitā degat. siue q̄ moserat apō antiqs os claudere egenū t manū extēdere. q̄si manu dicere. Medax q̄ mētē alterius fallat. Malign⁹. q̄ malitie votū vel op⁹ pagit. Malus apellat⁹ a nigro felle. q̄ greci melan dicūt. vñ t melācholici apellāt hoies q̄ et ꝓfusionē hūanā refugiūt. t amicox charox suspecti sunt. Malitiosus deterior malo q̄ frequent mal⁹. a malo aūt peior ōr a bono deterior. Melior dict⁹ q̄si mollior. nō dur⁹ aut ferr⁹ nā meli⁹ q̄si molli⁹. Minax a facie oculox q̄si furiose ardescūt vt ap̄li⁹ vidēs ptimescat. Minator t monitor. Sz monitor ōr cū ꝓnūciat bona minator. cū ꝓnūcia[illegible]adūsa. Mulcator eo q̄ blādis ꝟbis mulce[illegible]ad ōclinādū animū. trāslato a mulso id ē q[illegible] acceptū lunire solz fauces dolētis. aut opletis sordib⁹ stomachū. Detatores apellant q̄ castra designāt a metiēdo scz vt Lucan⁹. Jhesperios audax veniā metator in agros. Mollis q̄ vigore sex⁹ eneruat corpis dedecoret. t q̄si mulier emolliaf. Macer a macie t macies a macia eo q̄ immoderata libido macros faciat. siue a maceratōe. Manc⁹ manu anc⁹. Moribibūd⁹. morieti sitis. sic vitabūd⁹ vitāti sitis. Qui eñ dicim⁹ moritur ē. vere moritur ē. moribūd⁹ aūt nō vere sz vere sitis morienti ē. Meretrix dcā eo q̄ ꝑcūi libidis mereat. Jnde t meritorie taberne. Mā t milites cū stipēdia accipiūt mereri dicunt. Morio a morte vocat⁹. eo q̄ nō vigeat intellectu. Mulio dict⁹ a mulis eo q̄ ꝑsidet bisdē vehiculis. Manifestū dicitur qđ in manu est ꝓmptū.

n Obilis nō vilis. c t nomē t gen⁹ scit Nubilis ad nubendū habilis. Nemo ab hoie tractū ē. i. ne hō qđ ē. p nullo. Null⁹ aūt q̄si ne vll⁹. Nihil ꝓpositū ex t ne et hilo. hilū aūt Varro ait significare medullam ei⁹ ferule quā greci ασφοδελον vocāt. t sic dici apō nos nihilū quō apō grecos ουδετρυ Nequā a malo plerīq̄ distinguūt. aliū pnitiosū aliū nugas existimātes. vt ait Donati⁹. Nic adolescēs nequā nō mal⁹. i. nugas pnitiosus. Alij ꝓfūdūt. q̄si vtrūq̄ vnū idēq̄ significēt Nec q̄tā ex eo q̄ nec q̄cq̄ sit. i. ex eo q̄ nihil sit veteres dicñ eē voluerūt. Neuter neq̄ ille neq̄ iste q̄si diceret nec vīq̄. Nefari⁹ nō dign⁹ farre q̄ ꝑmo cibi genere vita hoim sustētabaf. Nefād⁹. i. nec nolād⁹ q̄dē nec dicēdus. Nutritor. q̄si nutu eruditor. Nūci⁹ ē t q̄ nūciat t qđ nūciaf. i. āgel⁹. καθ᾽ ἑξοχήν. sz nūci⁹ ipse hō genere masculio. id ꝟo qđ nūciaf genere neutro. vt ꝺ nūciū. t hec nūcia. Nacare⁹. i. sanct⁹ dei. Necare⁹ olim dicebaf q̄ sanctā comā nutriebat. t

nihil cõtaminatũ accipiebat· abstinẽs se a vino·oĩcz sicera q̃ mentẽ ab integra sanitate pũtit· Nugas autem hebreum nomen· Ita eñ in pphetis est expositum·vbi dicit sophonias: Nugas q̃ a lege recesserãt·vt nosse possim⁹ linguã hebraicã olim linguaz esse matrẽ·Nugigerulus apellatus ab eo q̃ sit turpis nuncius· Negligẽs q̃si necligẽs·Nepos dicit⁹ a genere quodã scorpionũ·q̃ natos suos ꝓsumũt excepto eo q̃ dorso ei⁹ insederit·Naz rursus ipse q̃ seruat⁹ fuerit ꝓsumit patrẽ·vñ homies q̃ bona parẽtũ p luxuriã ꝓsumũt nepotes dicunt·Hiç q̃z nepotatõ p luxuria ponit q̃ certe q̃z res cõsumũt·niger q̃si nubiger qz nõ serenꝰ Iz fusco cooptus est·Tñ t nubilũ diẽ tetrũ dicam⁹·

Rhodoxus recte glie· Orator ab ore
o vocat⁹·a porã do noiatus·i· dicendo·
Hã orare dicẽ· Obaudiẽs ab aure eo q̃ audiat iperãtẽ·Ospes q̃ inferat ostijs pedes·Ospes facilis aptꝰ t ꝓtio patẽs·Tñ t ospitalis hõ dr· Osor inimicꝰ·ab odio dictꝰ·sic amator ab amore·t est generis cõis·Odibilis odio habilꝰ·Obsitꝰ obsessus·i· vndiq̃ insidijs cõuallatꝰ·Obscenꝰ impure libidis a vitio obscuro dictus·Obtunsus hebetior t obclusior q̃si ex oi pte tũsus·Obnixꝰ ꝓtransitus t conabũdus dr·Obnoxiꝰ qz obligatꝰ ẽ nexibꝰ culpe Oblectator q̃si cũ lacte t fraude·vt Terẽtius: nisi me lactasses amãtẽ·vñ t oblectare dcñ est Obtrectator malignꝰ t q̃ obstringillãdo: officiẽdoq̃z nõ sinat quẽpiã pgredi t augescere· Orb⁹ q̃ liberos nõ hz·q̃si ocul⁹ amissis· Opifex q̃ opꝰ faciat aliq̃d·opilio custos ouiũ q̃i ouilio

Rudes q̃si porro videns· pspicax ẽ eñ
p t incertoz puidet casus·Panẽs dictꝰ a pauẽdo·Pauere eñ ferire ẽ· pauitꝰ eñ t tolerat·Perfectꝰ cui nihil iam adijci põt·huic noi apõ grãmaticos ꝓpatio nõ adijcit· qz si dixer⁹ ille pfectior ẽ·iste pfectꝰ nõ erit·Pulcher a specie cutis dictꝰ·q̃ ẽ rubẽs pellis·postea trãsijt ꝛ nomẽ in genus·Hã pulchritudo hois aut in vultu ẽ·vt os humeros̃q̃ ꝺo silis· aut in capillis·vt nãq̃z ipse decorã cesariẽ·aut in oculis·vt letos oculis afflarat honores·aut in cãdore·vt q̃le manꝰ addũt ebori decꝰ·aut in linea mẽtis·vt te multo plꝰ figura t lineamẽta hospitis delectabãt·aut in pceritate·vt turnꝰ vertit in medijs·t tota vertice supra est·Pellex a pellicẽdo·Perspicax splẽdidus·eo q̃ pluceat Perpetuus pennis· Perẽnis ab eo q̃ sit ppetuus ãnus·Presul vocatꝰ·qz p̃sit sollicitudine· Prepositꝰ apellatꝰ eo q̃ sit subiectoz ac famulantiũ ordinator: vel rector·Patroni a patribꝰ dicti sunt·q̃ himõi affectũ clientib⁹ exhibeãt·vt q̃si patres illos regãt·Pedagogus est cui paruuli assignanꝰ·Grecũ nomẽ est·t ẽ ꝓpositũ ab eo q̃ pueros agat·i·doceat t lasciuientẽ refrenet etatẽ·Presens dictꝰ q̃ sit p̃ sensib⁹·i·coram oculis·q̃ sensus sunt corpis·Prior q̃ pmus sit ordine·t pm⁹ q̃si peminẽs·Prim⁹· Posterior Postrem⁹·Potẽs reb⁹ late patẽs·vñ t potestas q̃ pateat illi quã velit· t nemo intercludat·nullus obsistere valeat·Preopim⁹ p̃ ceteris opib⁹ copiosus·Pecuniosus· tullius pmũ eos dictos refert q̃ plurimã habuissẽt pecuniã id est pecora Ita enĩ t anniqui eos apellabant Paulatim autẽ p abusionẽ in nomẽ aliud deuolutũ ẽ·Peruicax ꝓpe dicit q̃ in ꝓposito suo ad victoriã pseuerat Antiqui enĩ vitiã dicebãt quã nos victoriã·credo q̃ inde dicat herba vitia id ẽ victoria·Pernix a pnitẽdo tractũ ẽ id est in conatib⁹ pseuerãdo Alij pnicẽ velocẽ intelligũt pedib⁹·Hã pnititas pedũ ẽ·vt pnitib⁹ ignea plãtis·sic celeritas pennaz ẽ·vt celeriq̃z fuga sub sidera lapse· Piger q̃si pedib⁹ eger· Est eñ tard⁹ ad incedẽdũ·qõ nomẽ p vsuz trãsijt ad animũ·Pernox pugilãs nocte·Perseueras ardens·strẽnuus laboriosus· Pertinax ip⁹udẽter tenẽs·q̃si ptinẽs·Petulãs nũc q̃dez ꝓ audace t impꝓbo ponit·olim aũt acerbi flagitatores t ꝓpe argẽtarioz coactoz pueri q̃ pcia rex crebꝰ t asperꝰ exigebãt·a petãdo petulãtes vocati sunt·Procax ꝓpe idẽ qõ petax· Hã pcare est petere· Tñ t nuptiaz penitores proci dicũt·Prodigꝰ sũptuosus atq̃z ꝓsũptor· q̃ oia porro agit t q̃si pijcat·Profugꝰ ꝓpe ꝺr q̃ pcul a sedib⁹ suis vagat·q̃si porro fugat·Peregrinꝰ lõge a patria positꝰ·sic alienigẽa·Proiectꝰ q̃si lõge t pcul iactꝰ sic t pduxit q̃si porro illũ duxit·t puocauit q̃si porro illum vocauit· Proiectꝰ q̃si porro electꝰ ac piectatꝰ·Tñ t piectaq̃z saxa pachyni·i·porro iactata·Proscriptus cꝰ bona palã t apte scribũt·bonisq̃z fisci agglomerãt·Prescriptꝰ ordinẽ significat·sic t ꝓscriptiones apud iuris ꝓsultos·Procinctꝰ expedit⁹ et armatus·Tnõ t in pcinctu·i·cũ belli cã arma sumebãt·Precinctꝰ eo q̃ ante se ponat aliq̃d q̃ pcingit·Tñ t de ꝺño dcñ est: Precinctꝰ ẽ lintheo t lauit pedes discipulorꝫ suoꝝ·Predo est q̃ populãdo aliena inuadit puincaz· Predo abigẽdo pdas dictꝰ·t pdo q̃ predã hz·Predator hic est cui de pda debeã aliq̃d· Plagiatorapo tu plagio·i·obliquo·q̃ nõ certa via gradiatur·sed pelliciẽdo dolis· Pirate sunt pdones maritimi ab incẽdio nauiũ trãseuntiũ q̃s capiebãt dicti·Hã pira ignis ẽ·Pugillatoz·qui de manu in manũ nũmoz aliq̃d subtrahit·Peculator ꝓ eo q̃ sit pecũie pblice ꝺfraudator·Proditor ꝓ eo q̃ detegit· Itẽ ꝓditor pditor· vt vnius ob irã ꝓdimur·Perfidꝰ qz fraudulẽtus est t sine fide q̃si pdens fidẽ·Periurus· qz ꝓpere iurat·id est male iurat·Periurus aũt in verbo

r nō hēt. Mā peiero t deiero dicim⁹. Preuaricator male fidei aduocat⁹. t q̄ vl'in accusando nocitura vl'in defendēdo, pfutura ptereat. aut inutilit dubieq̄ ponat mercedis gra licz corrupt⁹. Licero. Quid ei tā puaꝛ. i. valō vaꝛ. Pellaꝛ dolosus t fallaꝛ. a pelle. i. vultu. Fons em̄ vt fallat arridet. ſz neq̄tiā int⁹ gerit. Profanus quasi poꝛro a fano. Sacris em̄ illi nō licz interesse. Parricida, ppe ōr interfector parētis q̄uis q̄dā veteres hūc parēticidā dixerit q̄ hoiem occiderat. qm̄ parricidiū t homicidiū ī q̄cūq̄ intelligi possit. cū sint hoies hoib⁹ pares. Persecutor nō sp, p malo itelligit. vñ pſecutor pfecte secut⁹. Publican⁹ ē q̄ vectigalia publica exigit. vel q̄ publica negocia seculi lucra sectat. vñ et ꝓgnoiat⁹ ē. Peccator a pellice. i. meretrice vocat⁹ q̄si pellicator. q̄ nomē apō antiq̄s tm̄ flagitiosū significabit. postea trālit⁹ nomē in appellationē oim iniq̄. Pctōr ītē a pectoris caterua ꝓgnoiat⁹, p eo q̄ mihi occulta delectorū pdūc. Prostitute meretrices a, pſidēdo in meretoꝛijs vl'in fornicib⁹. Pellex apō grecos, ppe ōr a latinis ꝓcuba vl' ꝓcubina. Dcā aūt a fallacia. i. versutia sub dolositate vel mēdatio. Procuru⁹. q̄si p longū curu⁹. Pauid⁹ ē quē vexat trepidatō mētis. hz ei cordis pulsationē cordis motū. Mā pauere ferire ē. vñ t paumētū. Petre aūt t rupes a duritia saxoꝛ noiant. Pusillanimis a pusillo aio. Petulc⁹ dict⁹ ab apeteno. Elī etiaz t meretrices petulcas vocamus. Producti q̄si poꝛro duct⁹. Pisinn⁹ a pusiō dictus. Pellican⁹ vir sanct⁹ solitudie deditus.

Electoꝛ a q̄rēdo dict⁹ q̄si q̄stoꝛ. Questuosus q̄rimoniosus. Querulus q̄ querelā infert. Quietus q̄ sit ipse sibi animo securus neminē tangens.

Eligiosus ait Licero a relegēdo appellaꝛ q̄ retractat t q̄si relegit ea q̄ ad cultū diuinū ptineāt. Ibi sūt dcā religiosi. ex relegēdo. tā q̄ ex eligēdo eligētes. ex diligēdo diligētes. ex itelligēdo itelligētes. Rōcinatoꝛ dict⁹ vir magn⁹. q̄ de oib⁹ reb⁹ q̄s cē miraboles cōstat posse reddere rōnē. Retractatoꝛ repetitoꝛ. Mā retractare est repetere q̄ō omiseras. Resipiscēs eo q̄ mētē q̄i p⁹ isaniā rapiat. aut q̄ resapit q̄ sape desiderat. Castigat em̄ se ipm̄ ōmētne t ꝓfirmat aīm suū ad rectū viuendū cauens ne itez coꝛruat. Repētin⁹ a repēte. Repēte āt t adūbiū t nomē pōt eē. Robust⁹ fortis valid⁹ a fortitudie roboꝛ arboꝛ appellat⁹. Rapid⁹ velox pedib⁹. Raptoꝛ eo q̄ coꝛruptoꝛ. Inō t rapta. eo q̄ coꝛrupta ē. Re⁹. a reō q̄ obnoxi⁹ ē. t reat⁹ a reo ē nūcupat⁹. Re⁹ maiestatis pnū dict⁹ q̄ adūsus rēpublicā aliq̄d egisset aut q̄cūq̄ hostib⁹ ꝓsensisset. Dict⁹ aūt re⁹ maiestatis. q̄ mal⁹ ē ledere patriā q̄ diuē vnū. Postea aūt t hi rei maiestatis dcī sūt q̄ adūsus maiestatē pncipis egisse viderēt. vl' q̄ leges iutiles reipublice detulerāt. vel vtiles obꝛogauerant. Ricosus a rictu canino dict⁹. Sp ei ad ꝓtradicē dū parat ē. t iurgio delectat. t, puocat cōtendentē. Rustic⁹ dict⁹ q̄ rus opet. i. terrā.

Apiēs dict⁹ a sapoꝛe. q̄ sīc gust⁹ apt⁹ est ad discretionē sapoꝛis ciboꝛ. sic sapiēs ad dinoscētiā rerū atq̄ causarū. q̄ vnūq̄q̄ dinoscat atq̄ sensu veritatē discernat. Lui ꝓtrah⁹ ē insipiēs q̄ sit sine sapoꝛe. nec alic⁹ discretōis vel sensus. Studios⁹ q̄si studijs curiosus. Sācus a veteri ꝓsuetudie appellat⁹. eo q̄ hi q̄ purificari volebāt sanguine hostie tā gebāt t ex h̄ sancti nomē acceperūt. Sincerus q̄si sine coꝛruptōe. Lui ꝓtrah⁹ ē insincer⁹. vitiat⁹ coꝛrupt⁹. Supm⁹. ssūm⁹ ab eo q̄ supemineat. Elī t supme pī dicim⁹. Suauis. Sublimis ab altitudie vocat⁹ hom[illegible]. Mā, ppe sublime dicit q̄ō in alto ē. vt sublimēq̄ ferēs ad sidera celi. Speciosus a specie. vl' ab aspectu. sīc formosus a forma. Solers q̄ sit sollicit⁹ in arte t vtilis. Solers ci apud antiq̄s dicebaī q̄ erat oī bona arte istruct⁹. Terēti⁹: Adolescētē solertē dabo. Supstitiosus ait Licero appellat⁹. q̄ totos dies ꝓcabaī t imolabat vt sibi sui liberi supstites essent. Sollicitus q̄ solers t cit⁹ atq̄ inteqet⁹. Sedul⁹ familiare vbū Terētij: h̄ ē sine dolo. Alias assidu⁹. Sodales dicunt. q̄ ad simbolū ꝓuenire ꝓsueuerī. q̄si suadētes. alias sodales q̄ sit sedeāt. Socij dicūt, ppt piculi aut opis societatē. q̄si in vna caliga t in vno vestigio manētes. Stultus ebetioꝛ coꝛde. sīc q̄dā ait. Ego nemp̄m stultū eē estimo. fatuū eē nō opinoꝛ. i. obtusus q̄dē sensib⁹. nō tm̄ nullis. Stult⁹ ē q̄ p stupoꝛē nō mouet iniuria. feminā ei pfert. nec vltus ē. nec vlla ignominia ꝓmouet ad doloꝛē. Segnis. i. sine igne. igenio carēs. Se aūt sine significat. vt sedulus sine dolo. Secur⁹ q̄si sine cura. i. frigid⁹: p q̄s iutiles accipim⁹. Stupid⁹ sepi⁹ stupēs. Supb⁹ dict⁹. q̄ supuult videri q̄s est. Qui ei vult supgredi q̄ō ē. supb⁹ ē. Susurro de sono locutōis appellat⁹. q̄ nō in facie alicui⁹ ſz in aure loq̄t ō altero ōtrahēdo. Seditiosus q̄ dissensionē aīoꝛ facit t discoꝛdias gignit quā greci diastasim dicūt. Seuer⁹. q̄si satis ver⁹. tenet ei sine pietate iusticiā. Simulatoꝛ ōr a simulacro. Gestat ei similitudinē ei⁹ q̄ō nō ē ip se. Suasoꝛ decipiēs. i. in suā sortē trahēs. Scrupulosus animi minuti t asperi. Scrupo ē em̄ harena durioꝛ. Sacrilegus ōr ab eo q̄ sacra legit. i. furaī. Sicari⁹ vocaī q̄ ad ꝓpetrādū scel⁹ telis armat⁹ ē. Sica em̄ gladi⁹ ē. a secādo vocatus. Sceuus. siniſter atq̄ pūſtus. i. a pūſitate. Est em̄ pessimi t crudel animi. Scenicus q̄ in theatro agit. Theatrū em̄ scena est. Scena q̄ a grecis q̄s scythe vocabāī. q̄ detricanī pelles. q̄bus coꝛruptela fit. Spurc⁹ q̄ sit unpur⁹. Scele-

ros' scelerib' plen'. vt lapidos' loc' ꝛ harenos' Plus ē autē sceleros⁹ ꝯ sceleratus. Sator semi-
nator vel pater a semine. Scurra qui sectari quēpiā solet cibi grā. a sequendo igit̄ ide scur-
ras cōstat apellatos Idem assecla a sequēdo. Satelles q adhereat alteri siue a lateris custo-
dia. Suffect' in loco alteri' suppositus. ꝟl suffac
t'. Unde ꝛ cōsulē suffectū dicim' eū q̄ p alio sub-
stituit. Scōus q: sec' pedes. ꝛ tract' ē sermo a
sequentib' seruis pedissequis. Unde et secūda
fortūa dicit̄. q scōm nos est. id est. ppe nos. In-
de ꝛ res scōe. id est. pspere Scōe aūt a sequen-
do sūt dicte. Stipulator promissor. Stipulari
eni pmittere est ex ꝟbis iurisperitor q̄ etiā sti-
pulū firmū apellauerūt. San' a sāguie. quia
sine pallore ē. Sospes salus ꝟl hospes. Salus a
sale nomē accepisse put̄. Subtil' ab extenua-
tōe dict'. Seq̄ster dicit
certātib' medi' inter
uenit q̄ apō grecos omē
dicit̄. apō quē pig
noza deponi solēt. Ab
cabulū ab obsequē-
do factū ē q ei' q̄ elect' sit vtraq; pars fidē seq̄
tur. Sessilis. q nō videt stare ꝛ sedere. Surd'
a sordibus hūoris aure cōcepti. ꝛ q̄uis multis
casibus accidat nomen. tū eger ex pdicto vitio
retinet siccus q sit exsuccatus. siue p ātiphrasin
q sit sine suco. Sepult' dict' ē. eo q sit sine pul
patōe vel sine pulsu. i. sine motu. Sagio ab er
igēdo dict'. Sutor a suēdis pellib' noiat̄. Si
bule'. porcor pastor. sic bubulcus a cura boū.

Uter q̄ pupillū tuet̄. h ē intuet̄. ō quo
t in pluetudie vulgari ō: Quid me mo
nes ꝛ tutorē ꝛ pedagogū olim obrui.
Testes dicti q testamēto adhiberi solent. sic sig
natores q̄ testamentū signēt. Tetricus mōs in
sabinis asprimus. Uſi ꝛ tristes hoies tetricos
dicimus. Taciturnus in taeendo diuturnus.
Trucinator examinator. ex iudicij libra ppēdēs
recta trāslatōe a trutina. q̄ ē gemina ponderū
lancis. Trist'. Tenax nūmi cupidor. q teneat
interdū ꝛ gtinax. Truculētus. toruus terribil'
eo q sit toruo vultu ꝛ turbulēto aspectu. vt tor
ua leena. ꝛ cernimus astātes ne q̄cq̄ lumie tor
uo. Turbidus terribil'. Teter ab obscura tene
brosaq; vita. Teterrimus. p fero numū. Tetr
ei veteres p fero dixerūt. vt enniꝰ. tetroſq; ele
phātes. Terribil' q: timorē hz ꝛ timet. Tergi-
uersator q animū ꝟsi tergū ꝟtat huc ꝛ illuc. nec
facile q̄lis sit intelligit̄. Temulētus a temedo.
id ē vino dictus. Timidus q timeat diu. a san
guine. nā timor sanguinē gelat. q̄ coactus gig
nit timorē. Turpis q sit informis ꝛ torpeat.

Ir a ꝟtute. Utilis ab vtēdo bñ sua vt
v q bene q̄d vti possit. sic docilis. q do-
ceri possit. Uerus a ꝟitate. ibinc ꝛ ve
rax. Abaior ē ꝟitas q̄ verus. q: nō ꝟitas a ve-
ro. ſz verus a ꝟitate descēdit. Ueridicus q: ve
rū dicit. ꝛ ꝟitatī assertor ē. Uerecūd'. q: vex fa
cū erubescit. Uiridis vi ꝛ succo plen' q̄si vi ri
dis. Uenust' pulcher. a venis. i. a sanguie. Tu-
uēs. i. viu'. Uari'. q̄si nō vni' vie. ſz icerte mit
tecq; sentētie. Uersut'. eo q ei' mēs in q̄libz ac-
tu ad quālibet fraudē facile ꝟtit̄. Uſi ꝛ ꝟsutia
ō: ꝓtorta sīa. Plaut'. Uersutior est q̄ rota si-
gularī. Ulis a villa. nulli' ei vbanitatī ē. Uer
sipellis. eo q in diūsa vultū ꝛ mentē ꝟtat. Inō
ꝛ versut' ꝛ callid'. Uiolent' q: vim infert. Ue
cors. mali cordis. ꝛ male ꝓscie. Uagus q: sine
via. Uan' a venere etymologiā trahit. Itē va
n' ianis falsus. eo q̄ siue memoria euanescat.
Uesān' porro san'. Umolēt' q̄ ꝛ satis bibit ꝛ
difficile inebriat̄. Uexat'. i. portat'. ab eo q est
vebo vexo vecto vt vexasse sit portasse. Uenefi
c' eo q venenū mortl cā pauit aut pstitit aut vē
didit. Uector q̄si vehitor. Est āt vector ꝛ q̄ ve-
hit ꝛ q̄ vehit. Uenator. q̄si venabulator a vēa-
tōe ſz q̄ bestias pmit. Quattuor āt sūt venato
rū officia. vestigatores. indagatores. alatores.
pssores.

¶ Incipit liber vndecimus.
De hoie ꝛ ptib' ei'. Ca. I.

Natura dicta ē ab

eo q nasci aliq̄d faciat. Gignēdi
eñ ꝛ faciēdi potēs ē. Ibāc q̄dam
deū cē dixerūt. a q̄ oīa creata sūt ꝛ exist̄t. Ge-
n' a gignēdo deñ cui deriuatū nomē a ꝛra ex
q̄ oīa gignunt̄. Ge ei grece ꝛra ō:. Uita dcā. p-
pter vigorē. vel q vim teneat nascēdi atq; cre-
scēdi. Uſi ꝛ arbores vitā hre dicūt̄. q: gignunt̄
ꝛ crescūt. Ihō dict'. q: ex humo fact' ē. sic in ge
nesi ō:. Et creauit de' hoiem de limo ꝛre. Abu
siue aūt. pnūciat̄. ex vtraq; ꝑa tot' hō. i. ex soci
etate aie ꝛ corpis. Hā. ppe hō ab humo. Greci
aūt hoiem antropū apellauerūt. eo q̄ sursum
spectet. subleuat' ab humo ad ꝓtēplatōez arti-
ficis sui. qō Ouidi' poeta ō signat. cū dic̄. Pro
naq; cū spectēt aīalia cetera trā: Os hoi sublīe
dedit. celūq; videre Jussit. ꝛ erectos ad sidera
tollere vult'. Qui ideo erect' celū aspicit. vt de
um q̄rat. nō vt terrā intēdat. veluti pecora. que
natura pna ꝛ vētri obedientia finxit. Duplex ē
aūt hō. interior ꝛ exterior. Interior hō aīa. exte-
rior hō corp'. Aīa aūt a vētis nomē accepit. eo
q vēt' sit. Uſi ꝛ vēt' grece aios ō:. q oze trahē
tes aerē viuere videamur ſz aptissime falsuz est
q: multo pus gignit̄ aīa q̄ ꝓcipi aer oze possit
q: iā in genitrici vtero viuit. Hō est igit̄ aer aīa
qō pstauerūt q̄dā. q nō potuerūt ico: porcā ei
us cogitare naturā. Spūm idē cē qō aīam euā-
gelista. pnūciat dicēs: potestatē habeo ponē di
aīaz meā. ꝛ rurl' ihēo ptātē sumē di eā. De hac
q̄ ipsa dñi aīa passiōis tpe memorat' euāgeli-
sta ita. piulit dicens. Et inclinato capite emisit

spm̃. Quid ẽ em̃ emittere spm̃ nisi qđ aiaz ponere? Sz aia dcā ppt̃ q viuet. spūs ãt vl̃ p spū ali natura vl̃ p eo q̃ spiret in coꝛpe: Itẽ animū idẽ ee qđ aiam. sz aia vite ẽ. anim⁹ ꝓsilij Vñ di cūt pbi etiã sine aio vitã manere. ⁊ sine mente aiam durare. vñ ⁊ amẽtes: nã mentẽ vocant vt sciat: aiuz vt velut. Abẽs ãt vocata q̃ emineat i aia. vl̃ q̃ meminit. Vñ ⁊ imemoꝛes amẽtes dicūt. q̃ ppt̃ nõ aia sz qđ excellit i aia mẽs vocat̃ tãq̃ caput ei⁹ vl̃ ocul⁹. Vñ ⁊ ipse hõ fm mentẽ imago dei ꝺꝛ. Ita aũt hec oia adiũcta sunt aie vt vna res sit. ꝓꝺꝛo efficiẽtijs ei cãz diũsa noia sortita ẽ aia. Nã ⁊ memoꝛia mẽs est. vñ ⁊ imemoꝛes amẽtes. dũ ergo viuificat coꝛp⁹ aia est. dũ vult anim⁹ ẽ. dũ sat mẽs ẽ. dũ recolit memoria ẽ. dũ rectũ iudicat rõ ẽ. dũ spirat spūs ẽ. dũ aliq̃d sentit sensus ẽ. Nã inꝺ anim⁹ sensus ꝺꝛ: ꝓ his q̃ sentit. vñ ⁊ sñia nomẽ accepit. Coꝛp⁹ di cũ eo q̃ coꝛruptũ perit. Solubile em̃ atq̃ moꝛtale ẽ ⁊ aliq̃n soluẽdũ. Caro ãt a creãdo ẽ appellata. Cremẽtũ em̃ semẽ ẽ masculi. vñ ⁊ aiakũ ⁊ hoim̃ coꝛpa ꝓcipũt. Vñc ⁊ pntes creatoꝛes vocãt. Caro ãt ex q̃tuoꝛ elemẽtis cõpacta ẽ. Nã terra in carne ẽ. aeꝛ in habitu. hũoꝛ in sãguine. ignis in caloꝛe vitali. Ihũt em̃ in nob⁹ele mẽta suã q̃q̃ ptẽ. qꝺ⁹ q̃d debeãt ꝓpage resoluta. Caro ãt ⁊ coꝛp⁹ diũsa significãt. Jn carne sp coꝛp⁹ ẽ. nõ sp in coꝛpe caro. Nã caro ẽ q̃ viuit. idẽ ⁊ coꝛp⁹. Coꝛpus qđ nõ viuit. idẽ nõ caro. Nã coꝛp⁹ ꝺꝛ aut qđ p⁹ vitã ẽ moꝛtuũ. aut sine vita ẽ ꝓditũ. Interdũ ⁊ cũ vita coꝛp⁹ ⁊ nõ caro. vt herba ⁊ lignũ. Sẽsus coꝛpis q̃nq̃ sũt: visus. audit⁹. odoꝛat⁹. gust⁹ ⁊ tact⁹. Ex qꝺ⁹ duo apiunt̃ ⁊ claudunt̃. duo sp patẽtes sũt. Sẽsus dicti q: ꝑ eos aia subtilissime totũ coꝛp⁹ agitat vigoꝛe sentiẽdi: Vñ ⁊ pñtia nũcupant̃ q̃ sint p̃ sensib⁹ siẽ p̃ ocul̃ q̃ ꝑsto sũt ocul̃. Visus est q̃ a pbis hũoꝛ vitre⁹ appellat̃. Visũ aũt fieri q̃dã assẽuerãt aut extna etherea luce. aut interno spũ lucido ꝑ tenues venas a cerebꝛo veniẽtes atq̃ penetrat̃ tunicis in aerẽ exeũtes. ⁊ tũc cõmixti one silis materie visũ dãtes. Visus dict⁹ q̃ viuatioꝛ sit ceteꝛ⁹ sensib⁹ ac ꝑstãtioꝛ siue velotioꝛ. ãpliusq̃ vigeat quãtũ memoꝛia int̃ cetera mẽtis officia. Ticnioꝛ est em̃ cerebꝛo: vñ oia manãt. ex q̃ fit vt ea q̃ ad alios ptinet sensus videre dicam⁹. velut cũ dicim⁹: vide quõ sonat. vide quõ sapit. sic ⁊c. Audit⁹ appellat⁹ q̃ voces hauriat. hoc ẽ aere verberato suscipiat sonos. Odoꝛat⁹. q̃si aeꝛ⁹ odoꝛe attract⁹ tacto em̃ aere sentit̃. Sic ⁊ olfact⁹ q̃ odoꝛib⁹ afficiãt. Gust⁹. a gutture dict⁹. Tact⁹ eo q̃ ptractet ⁊ tãgat. et ꝑ oia mẽbꝛa vigoꝛẽ sensus aspgat. Nã tactu ꝑbam⁹ q̃cq̃d ceteꝛ⁹ sensib⁹ iudicare nõ possum⁹. Duo aũt tact⁹ genera sunt. Nã aut extrinsec⁹ venit qđ feriat. aut int⁹ in ipso coꝛpe oꝛit̃. Uni cuiq̃ aũt sensui ꝑpa natura data ẽ. Nã qđ videndũ ẽ. ocul̃ capit̃. qđ audiendũ ẽ. auribus. mollia ⁊ dura tactu estimant̃. sapoꝛ gustu. odoꝛ naribꝰ ducãt̃. Prima ps coꝛpis caput. datũq̃ illi ħ nomẽ eo q̃ sensus oẽs ⁊ neruꝰ inde initiũ capiãt. atq̃ ex eo oẽs vigẽdi cã oꝛiatur. Ibi em̃ oẽs sensus apparẽt. Vñ ipsi⁹ aie q̃ ꝓsilit coꝛpi: quodãmõ ꝓsonaz gent. Uertex est ea ps q̃ capilli capitis colligũt̃ ⁊ in q̃ cesaries vertit̃. vñ ⁊ nũcupat̃. Caluaria ab ossib⁹ caluis dicta: ꝑ defectionẽ. ⁊ neutralit̃ ꝓnũciat̃. Occipitũ capitis ps posterioꝛ. q̃si ꝓtra capitũ. vel q̃ sit capitis retroꝛsum. Capilli vocati quasi capitis pili. facti. vt ⁊ decoꝛem prestẽt. ⁊ cerebꝛum adũsus frigus muniãt: atq̃ a sole defendant. Pili aũt dicti a pelle de q̃ ꝓdeũt sic ⁊ pilũ ꝺꝛ a pila vbi pigmentũ ꝓꝺit̃. Cesaries a cedendo vocata. ideoq̃ tũ ꝓꝛoꝛ ẽ. Uirũ em̃ tũsum decet. mulierẽ nõ ꝺecet. Come sũt ꝓpe nõ cesi capilli. ⁊ ẽ grec⁹ fm̃. Nã comas greci caimos a secãdo noiant. Vñ ⁊ cirin tondere dicũt. vñ ⁊ cirri vocant̃: qđ etiã idẽ greci mallonẽ vocãt. Crines ꝓpe mulierũ sunt. Dicti aũt crines eo q̃ vittis discernant̃. Vñ ⁊ discriminalia dicũt a q̃bus diuisi religant̃. Tempa sunt q̃ caluarie dextra leuaq̃ subiacent. Que ideo sic nuncupant̃: q: mouent̃. ipsaq̃ mobilitate ãsi tpa q̃busdã interuallis mutant̃. Facies dicta ab effigie. ibi est em̃ facta tota figura hois ⁊ vniuscuiusq̃ ꝑsone cognitio. Uultus ꝺo dictus. eo q̃ ꝑ eũ volũtas ostẽdit̃ animi. fm voluntatem em̃ in varios motus mutat̃. Unde ⁊ differunt sibi vtraq̃. Nã facies simplicit̃ accipit̃ de vniuscuiusq̃ naturali aspectu. vultus aũt animoꝛ qualitates significat. Frons ab oculoꝛ foramiꝰ nibus noiata est. hec imago quedã animi mẽtisq̃ motũ specie sua exꝑmit. dũ vel leta vel tristis est. Oculi vocati. siue q: eos alioꝛ tegmia ocultãt. ne qua incidẽtis iniurie offensione ledant̃. siue q: lumẽ occultũ habẽt. id est secretũ vel intus positũ. Ibi inter oẽs sensus viciniores anime existũt. Jn ocul̃ em̃ oñe mẽtis iudiciũ est. vñ ⁊ animi ꝑturbatio vel hilaritas in ocul̃ apparet. Oculi aũt idẽ ⁊ lumina. Et dcã lumina q̃ ex eis lumẽ manat. vl̃ q̃ ex initio sũ clausam teneant lucẽ. aut extrinsecus accepta visui ꝓponendo refundãt. Pupilla est medius pũctus oculi in quo vis est videndi. vbi q: parue imagines a nobis videnť. ꝓpterea pupille appellant̃. Nã paruuli pupilli dicunt̃. Ihãc pleriq̃ pupillã vocãt. Uocat̃ aũt pupilla q̃ sit pura atq̃ impolluta vt sũt puelle. Phisici dicũt easdẽ pupillas ꝙs videmus in oculis. morituros ante triduũ nõ habere. quibus non visis certa est desperatio. Circulus vero q̃ a pupilla albe partes oculi separãt̃. discreta nigredie coꝛona

ōr q rotūditate sui ornet ambitū pupille. Tol uos aūt q̄dā apellāt ipos ȳtices oculoz ex sili tudine voluoz. ꝑalpebre sūt sin' ocloz a palpitatōe dēc. qr sp mouenť. Lōcurrūt em inuicē vt assiduo motu reficiant obtutū. Adunite sunt aūt vallo capilloz. vt t aptis ocul'si q̄d incaderit repellať. t somno ꝓuidētib' tanq̄ muoluti q̄e scāt latētes. In summitate aūt palpebraz locis q̄b' se vtreq; clause ꝓtingūt. extāt adnoti ordie tuato capilli tutelā ocul' mistrātes. ne irruētes facile iniurias exapiāt t ex eo noceanť. vt pul ueris vl' cuiuscūq; crassioris matie arceāt tactū aut ipm q̄ aerē ꝓcidēdo mitificēt. q̄ tenuē atq; serenū faciāt visum. Lacrimas q̄dā a laceratio ne mētis putāt dcas. alij existimant lō qr greci dassirta vocāt. Lilia sunt tegmia q̄b' cooperiunť oculi. t dicta alia q cēt oculos tegantq; tuta custodia. Supcilia dicūt qr suppositā sūt alijs que idcirco pilis vestita h[illegible]nt. vt ocul' munimēta ptēdāt t sudorē a capite defluētē depellant. Interaliū vo est mediū illo inter supcilia. qō si ne pilis ē. Bene sunt inferiores oculoz partes vñ barbe inchoāt. Mā grece genos barbe. Hic et gene q vñ incipiāt gigni barbe. Adiacentes eminētes ſb ocul' ptes ad ꝓtectōem eoz suppositē: Locate aūt male siue q infra oclos ꝓminent in rotūditate. q̄ greci mela apellant siue q sint supra maxillas. Maxille p diminutiōem a mak. sic paxillus a palo. taxillus a talo. Adiacēt bule sunt maxillaz ptes. ex qua t nomen factū Barbā veteres vocauerūt q viroz sit nō mulierum. Aurib' indutū noīa a vocibus hauriēdis vñ t Virg. vocēq; his auris' hausit. aut qr vocem ipam greci audenliden vocant. ab auditu Per imutatōem em lre aures q̄si audes nūcupate sunt. Clor em repcussa p anfract' earū sonū facē. quo sensum excipiāt audiēdi. Pinnula summa ps auris ab acumie dca. Primū ci anti qui acutū dicebāt. vñ t bipennis t punna. Mares idcirco noiant. qr p eas vel odor vel spirit' manare nō desinit. siue qr nos odore admonēt vt nouerum' aliq̄d ac sciam'. Vñ ecōtra insci ac rudes ignari dīr. Olfecisse ei vetes fasse dicebāt. Terēt. Ac ñ nons ex mēsib' pus olfecisset q̄s ille q̄cq̄ cepit. Mariū recta ps. ppt q equal' sit in lōgitudine t rotūditate porrecta. Colūna vocať extremitas ei' pyrula: a formla pomi pyri. Que vo dextra leuaq; sunt pinnule ab alaz silitudine. mediū aūt iterfiniū. Os dcīm q p ipsum q̄si p ostiū t cibos intus mittum'. t sputuz fous. pjamus. k qr ibi ingrediunť cibi. iñ egrediunť smōes. Labia a lābēdo noīata. qō aūt supi' est labiū dicim'. qō inferi' eo q grossi' sit labz. Alij viroz labra: mulieꝝ labia dicūt. Lingue a lingēdo abū. putāt varro noīm iposituz. Alij q p articulatos sonos vba ligat. sic ei plectrū cordis. ita lingua illidiť dētib' t vocalē efficit sonū. Dētes greci odontes vocāt. t inde i latinū nomē trahere videnť. Ihoz pmi ꝓcisores dīr. qr oē qō accipiť ipsi pus incidūt. Sequentes canini vocanť. quoz duo in dextra maxilla et duo in sinistra sunt. Et dcī canini. qr ad silitudinē caninoz existūt. t canis ex ipis ossa frāgit sic t hō. t qō ñ pūt porores ꝓdere. illis tradunt vt ꝓfringāt. Ihos vulg' ꝓ lōgitudie et rotunditate colomellos vocāt. Ultimi sunt molares. q̄ ꝓsa a porib' atq; ꝓfracta subigūt t molunt atq; immassant. vñ t molares vocati sunt Dentiū aūt nūer discernit q̄litas sex'. Mā i viris plures: in feis pauciores existūt. Lingue a gignēdis dētib' noīate. Fce sunt aūt etiam ad decorē dētiū: ne nudi horroꝝ poti' q̄s ornamēto existerēt. Palatū nfm sic celū sursum ē positū. t ifi palatū a polo p deriuatōz. sz t greci similr palatū vranō apellāt. eo q ꝓ sui ꝓcauitate celi silitudinē hēat. Fauces a fundēdis vocibus noīate. vl' q p eas famur voces. Arterie vocate: siue q p eas a pulmōe aer. hoc est spiritus ferť. seu q arctis t āgustis meatib' spīm vitalez retineāt. vnde vocis sonos emittūt. q̄ soni vno mō sonarēt. nisi lingue mot' distātias vocis efficeret. Toles gallica lingua dīr q̄s vulgo per diminutōz tusillas vocāt. q̄ in faucib' turgescere solēt. Adentū dcm q vñ mādibule oriank. vel q ibi iūganť. Gurgulio a gutture nomē trahit cui' meat' ad os t nares ptēdit. hīs via q̄ vor ad linguā trāsmittť vt possit vba collidere. vñ et garrire dicim'. Rumē, primū gurgulioni. q̄ ab' t potio deuorať. Ihinc t bestie q̄ cibū reuocant ac remādūt ruminare dīr. Sublinguium oculū gurguliōis q̄si pua lingua. q̄ foramē ligue reducit operitq;. Collū dictum q sit rigidum t rotūdum vt colūna. baiulās caput t sustentās q̄si capitolium. cuius anterior pars gula vocať. posterior ceruix. Ceruix autē vocata: q per eam ptē cerebz ad medullā spine dirigiť quasi cerebri via. Veteres autē plurali tñ nūero ceruices dicebāt. primus ortē sius ceruicē singulariter dixit. Ceruix autē numero singulari membz ipm significat. Nam pluralr cōtumaciam sepe demōstrat. Licero in verrinus. ꝓpretorē tu accusas frāgere ceruices. Humeri dcī q̄si armi ad distinctōem hois a pecudib' mutis. vt hi humeros: illi armos hre dīr. nā ppie armi quadrupedū sunt Ala summi humeri ps posterioz. Brachia a fortitudie noīata sunt. Bari ei grece graue t forte significat. In brachijs cnizi lacertoz sūt: t insigne musculoz robur existit. Ihi sunt tori. i. masculi. t dicti tori q illic viscera torta videanť. Cubit' dcs q ad cibos sumēdos in ipso cubamus. Ulna scōm quosdaz vtrusq; manus extensio est. sm alios cubitus.

qđ magis vex ẽ. qz grece olenos cubit' ðr. Ale subbrachia sunt appellate. eo q ex eis in modũ alaz mot' brachioz ichoet. q̃s q̃dã ascellas vocãt: q ex his brachia allenk. i. mouenk. vñ t oscilla dca ab eo q allenk. i. moueank ora. Nam allere ẽ mouere. Hos q̃dã subhircos vocãt: pter q in plerisq homib' hircoz fetoꝛẽ reddant Aban' dcã q sit tot' corpis mun'. Jpa ei abuz ori mistrat: ipa opak oia atq disp̃sat: p eã accipun' t dam'. Abusiue aũt man' etiã ars vl' artifex. vñ t man' pciũ dicimus. Dextra vocak a dãdo. Jpa em pign' pacis dak. ipa fidei testis at q salutis adhibek. t hoc ẽ illõ apõ tullũ. Fidẽ publicã iussu senat' dedi. i. dextrã. Vñ t aplus dic. Jacobus t iohanes dextras dedert mihi t reliq̃. Leua q aptioꝛ sit ad leuãdũ. Sinistra ãt vocata q̃si sine dextra: siue q rẽ fieri sinat. A sinẽdo em sinistra ẽ nũcupata. Palma ẽ manus expãsis digitis sicut ꝯctis pugn'. Pugn' aũt a pugillo dcs. sicut palma ab expansis palme ramis. Digiti nũcupati. vel q decẽ sunt. vel quia decẽter iũcti existãt. Hã hũt in se t nũex pfectũ et ordinẽ decẽtissimũ. Pum' pollex vocatus. eo q inter ceteros vtute polleat t ptãte. Scos index t salutaris seu demõstratorius. q eo fere salutamus vel aliq̃d demõstram'. Tertius impudicus q plerũq p eũ pbra infectatõ exp̃mitur. Quart' anularis. eo q i ipo anulus gerit. Jdẽ et medicinalis q eo trita collyria a medicis colligunt. Quintus auricularis. p eo q eo aurez scalpimus. Ungulas ex greco vocam'. Illi em has onices dicũt. Trũcus media ps corpoꝛis a collo vsq ad inguina. De q̃ Rigidi'. caput collo vehit. trunc' sustinet coxis t genibus cruribusq. Thoraz a grecis ðr. anterioꝛ ps trunci a collo vsq ad stomachũ. quã nos dicim' archã eo q ibi archanũ sit. i. secretũ q̃ ceteri arcentur. Vñ t archa t ara dicta q̃si res secrete: cui' eminentes pulpe mamille dñr. Inter quas ps illa ossea pectus ðr. dextra aũt leuaq coste. Pect' vocatũ q sit pet̃ũ inter eminẽtes mamillaz ptes. vñ t pectinẽ dicimus q pexos capillos faciat. Mamille vocate. qz rotũde sunt quasi male p diminutõem scz. Papille capita mãmaruz sunt. quas infantes sugẽtes ꝓphẽdũt. t dce papille. q eas infantes quasi pappãt dũ lac sugũt. pinde mamilla ẽ ois eminẽtia vberis. papilla ẽ breue illõ vñ lac trahit. Ubera dcã. vl' q lacte vberta. vel qz vuida: hũore scz lactis in morẽ vuaz plena. Lac vim noisa colore trahit q sit albus liq̃. Leucos ei grece albũ dicũt. c' natura ex sanguie ꝓmurak. Hã p' ptũ si q̃d sãguinis nõdũ fuit vteri nutrimẽto ꝓsumptũ natura. h meatu fluit in mãmas. t eaz vtute albescens lactis accipit q̃litatẽ. Cutis ẽ q̃ in corpe pma est appellata. q ipa corpi supposita incisionẽ pma patit. Cutis ei grece incisio ðr. eadẽ t pellis q externas iniurias corpis tegẽdo pellat. pluuiasq t vẽtos solisq ardores pferat. Pellis autez mox detracta. subacta iã corũ ðr. Corũ autẽ p deriuatõnẽ caro appellak. q eo tegak. sz hoc in bruti aialiꝫ ppriũ ẽ. Poꝛi corpis greco noie appellank. q̃ latie ꝑpe spiramẽta dñr. eo q p eos viuific' spũs exteri' mistrak. Aruina ẽ piguedo cui adherẽs. Pulpa ẽ caro sine pinguedie. dca q palpitet. resilit ei sepe. Hãc plericq t viscũ vocant ppt q glutinosa sit. Addẽbra sunt ptes corporis. Art' q̃b' colligãt mẽbra. ab arãdo dicti Nerui greca deriuatõne appellari. q̃s illi neura vocãt. Alij latie vocatos neruos putãt. eo q artuũ ꝓiũctões iuice his inhereãt. Maxima aũt virtũ subam neruos facere certissimũ ẽ. Hã q̃nto fiunt dẽsiores tãto ꝓpẽsi' augescere firmitatẽ. Art' dci q colligãt iuice neruis artek. i. stringank. q̃z diminuti sunt artici. Hã art' dicam' mẽbra maioꝛa vt brachia. artic'los mioꝛa membra vt digitos. Cõpagia capita sũt ossium dca eo q sibi ꝓpacta neruis velut glutino q̃dã adhereãt. Ossa sunt corpis solidamẽta. Jn his em positõ dis roborq sbsistit. Ossa ãt ab vsto dca. ppt q cremarek ab ãticis. sicũ vt alij putant ab oꝛe eo q ibi pateãt. Hã vbicz cute visceribusq obtecta celãt. Medulle appellate q madefaciãt ossa: irrigãt ei t ꝓfortãt. Vertibula sunt summe ossiũ ptes: nodis crassioꝛib' ꝓglobata. dca ita eo q ad flexionẽ mẽbroꝛ illa vtant. Cartillagines ossa mollia t sine medulla. q̃ gen' auricle et nariũ discriñ t costaz extremitates hñt. sicũ opercula ossiũ q̃ mouẽt. Et dcẽ cartillagies q leni attritu carẽt dolore dũ flectãt. Costas appellan q̃dã putãt q ab ipis interioꝛa custodiãt. t tota mollicies vẽtris vallata saluek. Lat' q: iacẽtib' nob latet. Est ei leua ps corpis. dextro ãt lateri abilioꝛ motu ẽ. leuo foꝛtioꝛ t oneri ferẽdo accomodatioꝛ. Vñ t leua nũcupata q aptioꝛ sit ad leuãdũ aliq̃d t portãdũ. Jpa em gestat clypeũ ensem pharetrã t fiq̃ onera vt expedita sit dextera ad agẽdũ. Dorsuz ẽ a ceruice vsq ad renes Dcm ãt dorsum q sit supficies durioꝛ corpis in modũ saxi fort' t ad portãdũ t ad ppetiendũ. Terga q: i ea supini iacem' i fra. q̃ sol' hõ ꝓt. Hã muta aialia tñ aut i vẽtre aut i late iacent. vñ in aialib' terga abusiue dñr. Scapula a scãdendo ðr. iter scapiliũ spaciũ q̃ int' scapulas ẽ vñ t notatũ. Pale sunt dorsi dextra leuaq eminẽtia mẽbra. dca q in luctãdo eas ꝓmun'. q̃ greci palin dicũt. Spina ẽ iũctura dorsi dca eo q hẽat radiolos acutos. c' iũcture spõdilia appellank. ppt ptẽ cerebri. q ferẽ p eos longo tractu ad cetas corpis ptes. Sacra spina est ima ꝓpetue spine. quã greci ironostoin vocãt. qñ pri mũ infante ꝓcepto naskak. iõq t hostia id pmũ

a gētilibus dijs suis dabaf. vñ t spina sacra dr
Renes aut varro dcōs q riui ab his obscent hu
mores nascanf. Mā vene t medulle tenuē liq̄rē
desudāt in renibus. q liq̄r rursus a renib⁹ calo
re venereo resolutus decurrit. Lūbi ob libidis
lasciuiā dēi. qr in viris cā corpee voluptaf in ip
sis ē. sic in vmbilico femis. Vñ t ad iob in expr
dio ſmōis dcm est. Accinge sic vir lūbos tuos.
vt in his eēt resistēdi ꝓparatio. in q̄b⁹ libidis ē
vsitata dñandi occasio. Vmbilic⁹ ē medius lo
cus corpis. dēs q sit vmbus illiox. Vñ t vmbo
apellaf loc⁹ in medio clypei a q̄ pendet. Ex eo
ei infans in vtero pēdet. ex eo etiā t nutrif. Ilı
um greco ſmone apellatū q ibi obuoluamus
nos. Grece ei ilios obuoluere dr. Lunes voca
te q sint iuf collū. qđ est lōga o. Mates q in ip
sis innitunr dū sedem. Vñ t cōglobata ē in
eis caro. ne pmēti corpis mole ossa dolerēt. Ge
nitalia corpis ptes sunt. q nomē ipm docet. gi
gnēde sobol' accepeř t voc bulū q hijs ꝓcreaf
et gignif. Hec t pudēda. p verecūdia siue a pu
be. Vñ t indumēto opiunf. Dñr aūt ista et in
honesta. qr ñ hūt eā spēm decoris sic mēbra q̄ i
pmptu locata sunt. Jdē t veretr. qr viri ē tñ:
siue q ex eo virus emittif. Mā virus, ꝑe dr hu
mor fluēs a natura viri. Testiculi p diminutōr
a testibus dicti. quor nūer⁹ incipit a duob⁹ Ibi
eñ semē calamo mistrāt. qđ ab spine medulla
et renibus t lūbis suscipiūt ad grām ꝓcreādi.
Ilisens est pellis in q̄ testiculi sunt. Posteriora
dr vocata q retro sunt. t a vultu aūsa. ne dum
aluū purgam⁹ ingnaremus aspectū. Abeat⁹ iñ
apellatus. qr p eū meāt. i. egerunf stercora. Fe
mora dcā sunt. qr ea pte a femia sexus viri dis
crepet. Sūt aūt ab inguinib⁹ vsq ad genua. Fe
mina aūt p deriuatōnem femor ptes sunt. q̄b⁹
in eqtādo tergis equor adheremus. Vñ t pli
atores olim sb feminibus equos amisisse dice
bant. Core quasi piūcte artes. In ipsis ei femo
ra mouenf. quor ꝓcaua vrtebra vocanf. quia i
eis capita femor vrtunf. Suffragines. qr subt⁹
frāgunf. i. flectunf. non supra sicut in brachijs.
Genua sunt ꝓmissiones femor t cruriū. t dicta
genua eo q in vtero sint genis opposita. Cohe
rent eñ sibi ibi. t ꝓgnata sunt oculi lacrimaruz
indiab⁹ t miscēte. Mā a genis genua dñr. De
nuq̄ cōplicatū gigni formariq̄ hoiem dicūt. ita
vt genua sursum sint q̄bus oculi formanf. vt ca
ui ac recōdim flāt. Ennj⁹. Atq̄ genna cōprimit
arta gena. Jñ est q hoies dū ad genua se pro
sternūt statim lacrimanf. Voluit enj eos natu
ra vtex maternū remēorari. vbi quasi i tenebr
cōsedebāt añq̄ ad lucē venirēt. Crura dcā. q̄a
his currim⁹ t gressum facim⁹. Sūt aūt sb genu
bus vsq̄ ad suras. Tibie vocate q̄si tube. Sūt
eñ t lōgitudine t specie siles. Talus dēs a to
lo. Mā tolus ē eminēs rotūditas. Vñ t fastigi
um tēpli rotūdi totus vocaf. Talus aūt sb cru
re est. sub talo calcanei. Pedes ex greca etymo
logia nomē sortiti sunt. hos eñ greci podas di
cunt. qr alternis motib⁹ solo fixi incedūt. Plā
te a planicie nūcupate. qr nō rotūde vt in q̄dru
pedib⁹ ne stare nō possit bipes hō. sz plane atz
lōgiores formate sunt vt stabili⁹ corp⁹ efficerent
Sūt aūt plāte āteriores ptes. q etiā ex multi os
sib⁹ ꝓstāt. Calcis ꝑma ps plāte. a callo illi nom
imposituū quo terrā calcam⁹. Hinc t calcaneus
Solū inferior ps pedis. dcm qr eo tre vestigia
imꝑimimus. sz t solū dr oē q aliq̄d sustinet. q̄si
solidū. vñ t terra solū q cūcta sustineat. t soluz
pedis q totā corpis molē portat. Viscera ñ tñ
intestina dicimus. sz q̄cq̄d sb cozio ē. a visco qđ
est inter cutē t carnē. Jtē viscera vitalia. i. circū
fusa cordis loca quasi viscora. eo q ibi vita. id
est aia ꝓtineř. Jtē viscera capita neruor ex san
guine t neruis copulata. Eadē lacerti sūt mu
res. qr sic in singulis mēbris cordis loco sūt: vt
cor in media pte ton⁹ corpis. apellanf q̄s a noie
simuliū aialiū sb terra delitescentū. Mā iñ muscu
li a murib⁹ silitudie. Jdē etiā t tozi. q illic visce
ra torta videanf. Cor a greca apellatōne deri
uatū. qđ illi cardian dicūt. siue a cura. In eo ei
oñis sollicitudo t sciētie causa manet. Qđ iō
pulmōi vianū ē. vt cū ira accēdit: pulmōis hu
more tēpereř. Huj⁹ due arterie sunt. de q̄bus si
nistra pl⁹ sanguinē hz. dextra plus spūm. vnđ et
in dextro brachio pulsum inspiamus. Precor
dia sunt loca cordis vicina. q̄b⁹ sensus ꝓcipiť
et dēa ꝓcordia eo q ibi sit ꝓncipiū cordis t co
gitatōis. Pulsus vocat⁹ q palpitet. c⁹ indicio
aut infirmitatē itelligim⁹ aut salutē. Ih⁹ duplex
est mot⁹. aut simplex aut ꝓpositi⁹. Simplex ē. q̄
ex vno saltu cōstat. Cōpositus est q ex pluribus
motib⁹ inordinat⁹ t inequal' existit. Qui mot⁹
certa hūt spacia. dactylicū ꝓcessuz q̄dm sine vi
cio sunt. Si q̄s vo citatiores sunt. vt dorcadazontes. aut leniores vt mirmicizōtes: mortis si
gna sunt. Clene dce eo q vie sint natāis sangu
inis atq̄ riui p corp⁹ oē diuisi: q̄b⁹ vnūsa mē
bra irrigāf. Sāguis ex greca etymologia nom̄
duxit q vegeteř t sustenteř t viuat. Sāguis āt
est dū in corpe est effusus vo cruor dr. Mā cru
or vocatus eo q effusus decurrit. l'ab eo q cur
rēdo corruat. Alij āt cruorē iterptanf sanguinē
corruptū q emittif. Alij āt vocatū sanguinez q
suauis sit. Sāguis āt ñ est iteger nisi in iuuēib⁹
Mā dicūt phisici minui sanguinē p etatē. vñ in
senib⁹ tremor ē. Propꝫe āt sanguis aie possessio
est. Jñ genas lacerare mulieres in luctu solent.
Vñ t purpuree vestes t flores purpurei mōtu
is ꝓbent. Pulmo ex greco trahit vocābulū. Gre
ci ei pulmonē pleumō vocāt. eo q cordis flabel

lum sit·in q̄ pneuma·i·spūsscūs ineſt· per qō et agitank̄ t mouenk̄·Ulī t pulmones vocati sūt Hā grece pneumo spūs ōr:q̄ flādo t exagitando aerē emittit et recipit· a q̄ mouenk̄ pulmōes et palpitāt·t adapiēdo se vt flatū,capiāt·stringēdo vt eijciāt·Est ei organū corpis· Jecur nomen hz·eo q̄ ignis ibi hēat sedē q̄ i cerebro subuolat·inde ad ockos ceteroscz sensus t membra diffundik̄·t calore suo ad se sucū ex cibo tractū vrit in sanguinē·quē ad vsum pascēdi nutrien diqz singul mēbris pbet· Jn iecore aūt consistit voluptas t ꝓcupiscētia iux eos q̄ de phisici disputāt· Fibre iecoris sunt extremitates·sic extreme ptes folioz in tibijs·siue q̄si lingue eminētes·Dictas aūt fibras q̄ apō gētiles in sacrl ad phebi aras ferebank̄ ab ariol·qb⁹ oblatis atqz successis rūsa acceperūt·Splen dict⁹ a supleñto:ex ꝓxima pte iecoris ne vacua existeret·Quez q̄dā etiā risus cā factū existimāt· Hā splene ridemus·felle irascimur· corde sapim⁹·iecore amam⁹·Quib⁹ q̄uor elemētis ꝓstātibus itegrū est aīal·Fel apellatū q̄ sit folliculū gestās hūorem q̄ vocat bilis· Stomach⁹ grece os vocat· eo q̄ ostū ventris sit t cibū excipiat·atqz in intestina trāsmittat·Jntestina dīr·eo q̄ corporis interiore pte cohibenk̄·q̄ idcirco lōgis nexibus in circuloz ordinata sunt moduz·vt susceptas escas paulatim digerāt· t supadditis cibis nō impedianк·Omētū mēbranū q̄ cōtinet itestinoz maioz ptē·q̄ epitolin greci vocāt·Dissepti̊m intestinū q̄ discernit vētrē t cetera itestina a pulmone vel a corde· Lecū intestinū q̄ sit sine foramie t exitu·q̄ greci tilonē teron dicūt Jeiuna tenue intestinū· vñ t ieiunū dr· Ileuk̄ aūt t aluus t vter⁹ inter se differūt·Ileuk̄ est q̄ acceptos cibos digerit·t apparet extrinsec⁹·pti netqz a pectore ad inguinē·t dict⁹ vēter q̄ p totū corp⁹ vite alimēta trāsmittat·Aluus est q̄ alium f̄cipit t purgari solet·Salust⁹· Simulās sibi aluū purgari·Et vocāt alu⁹ q̄ abluāt·id ē purgēt·Ex ipo em̄ sordes stercoz defluūt·Utrū sole mulieres hūt·in quo ꝓcipiūt ad similitudinē cauliculi·Ull auctores vtez p vtriusqz sexus vētre plerūqz ponūt·nec pocte tm̄odo sz t ceteri·Vocat⁹ aūt vter⁹ q̄ duplex sit·et ab vtraqz in duas se diuidat ptes·q̄ in diūsum diffuse ac replete circūplicank̄ in modū cornu arietis·vt q̄ interi⁹ impleāt fetu·hīc t vter q̄ aliq̄d itrinsec⁹ habūit·vt mēbra t viscera·Aqualicul⁹ aūt ꝑpe poza ē·hinc ad vētrē trāsatio·Matrix dr q̄ fer⁹ in ea generet·Semē em̄ receptū cōfouet cōfotū corpat·corpatū i mēbra distinguit·Vulua vocata quasi valua·i·ianua vētris· vel q̄ semē recipiat·vel q̄ ex ea fet⁹ pcedat·Uesica dcā quasi vas aque·q̄ sic vas aqua:ita de renibus vrina collecta ꝓpleк t humore distēdik̄· Lumbus vsus in volucrib⁹ ñ habek̄·Urina aūt dcā siue q̄ vrat siue q̄ ex renib⁹ egerik̄· L⁹ iudicio t salus t egritudo mōstrak̄·Qui hūor vulgo lotū dr q̄ eo lota·i·mūda vestimēta efficiank̄ Semē est q̄d iactū sumik̄ aut a terra aut ab vro ad gignēdū vel fruct⁹ vel fetus·Est em̄ liq̄r ex cibi et corpis decoctiōe fact⁹ ac diffusus p venas atqz medullas·q̄ inde desudat⁹ in modū sentine cō crescit in renib⁹·eiectusqz p coitū t in vtō mulieris suscept⁹ calore quodāmō viscez t mēstrual sanguis irrigatōe formak̄ in corp⁹ Mēstrua sū peruacu⁹ mulierū sanguis· Dicta autem menstrua,ꝓpter circuitū lunaris lumis·quo solet hō euenire,pfluuiū Luna em̄ grece mene dr·hec t muliebria nuncupank̄· Nam mulier solū menstruale aīmal est· Cuius cruor cōtactu fruges nō germināt· arescūt plāta·moriunt herbe·amittunt arbores fetu· ferrū rubigo corrumpit nigrescūt eramēta· q̄ canes inde ederint:in rabiē efferūtur· Bitumīnū asphalti q̄ nec ferro nec aqs dissoluik̄·cruore ipō pollutū sponte dispergitur· ꝓst plurimos aūt dies menstruos ideo semē nō est germiabile·qz iā nō ē mēstrualis sanguis a quo pfusum irrigek̄· Tenue semē locas mulierib⁹ nō herere· Labik̄ em̄ nec habet vim adherēdi· Silr t crassum vim non habz gignendi·quia muliebri sanguini miscen nō potest ꝓpter nimiā sui spissitudinē Hinc t steriles mares t femias dicūt fieri:vel p nimiā sanguinis vel semis crassitudinē·vel ꝓpter nimiā raritatē· Primū aūt aiunt corpois fingi:q̄ in eo sit et vita homis t sapiēna·deinō quadragesimo die totū corpus expleri·q̄ ex abortōibus vt ferunt collectū ē· Alij fetus a capite sumere dicūt exordiū· Ulī t in auiū fetib⁹ pmum oculos fingi in ouis videm⁹· Fetus aūt nomiatus q̄ adhuc in vtero foueak̄· Cuius scde dīr folliculus qui simk̄ cū infante nascāk̄·cōtinetqz eū·Dictus ita q̄ eū cū edik̄ seqtur· Masculi aūt patrib⁹ sīles aiūt:si parētū semē validius sit·matrib⁹ si mfis hac rōne similes exprimi vultus·Qui aūt vtriusqz parētus figurā reddunt·equalr mixto paterno maternoqz semie cōcipiunk̄·Quoz ꝓxima oriū sīles fieri·q̄ sic in terra multa semia occulta·ita t in hoibus semia celank̄:figuras parētū redditura· Ex paterno aūt semie puellas nasci et ex materno pueros·q̄a ois ptus ꝓstat ex duplici semie:cui⁹ ps maior cuz inualuit:occupat similitudinē sexus· Jn corpe nro q̄dā tm̄ vitiatl causa facta sunt vt viscera·q̄dā t vitiatl t decoris vt sensus in facie·t i corpe man⁹ ac pedes Quoz mēbroz t vilitas magna ē t spēs decētissima· Quedā tm̄ decoris vt mamille in viris et in vtroqz sexu umbilicus· Quedam discretionis vt in viris genitalia·barba,plica·pecten plum·in mulierib⁹ leues gene t angustū pect⁹

ad ꝯcipiẽdos aũt ꝛ portãdos fetus renes ꝛ la
tera dilatata ¶Quod ad hominem ꝛ ad partes
attinet corpis ex pte dẽm ẽ etates eĩ⁹ subiungã

¶De etatibus homis La.II

§ ¶Radus etatis sex sunt·infantia·pueri
cia·adolescẽtia·iuuẽt⁹·grauitas·atq;
senect⁹·¶Prima etas infantia est: pueri nascenti
ad lucẽ·q̃ porrigit in septẽ ãnos·Scõa etas pu
erica·i·pura·ꝛ necdũ ad generãduz apta: ten
dens vsq; ad·xiiij·ãnũ·Tertia adolescẽtia ad
gignẽdũ adulta·q̃ porrigit vsz ad·xxviij·ãnos
¶Quarta iuuẽt⁹·firmissima oĩm etatũ: finiẽs in
q̃nquagesimo ãno·¶Quita etas seniorꝭ·i·gra
uitas·que est declinatõ a iuuẽtute in senectutẽ
nõdũ senect⁹ sed iã nõ iuuẽt⁹·q: seniorꝭ etas ẽ
quẽ greci p̃sbyten vocãt·¶Ã senex apõ grecos
nõ p̃fert byter sz geron ꝺr·¶Que etas a q̃nq̃gesi
mo anno incipiẽs: septuagesimo termiat·Sex
ta etas est senect⁹·que nu[illegible] annoꝝ tpe finit·sz
p⁹ q̃nq; illas etates quãtũ ad q; vite ẽ: senectuti
deputat·Senũ aũt ps est vltima senectutis: dic
ta q̃ sit termin⁹ sexte etatis·¶In his ergo sex spa
cijs pñs vitã descpserũt hũanã·in q̃b⁹ mutat et
currit·ꝛ ad mortis terminũ puenit·¶Pergamus
ergo ꝺuiter p̃ pdcõs gradus etatũ: etymologi
as eaꝝ in hoc demõstrantes·¶Infans ꝺr hõ pme
etatis·¶Dict⁹ aũt infans·q: adhuc fari nescit·id
est loq̃ ñ possit ¶Hõdũ cũ bñ ordinans dentib⁹
min⁹ est ẽmõis expssio·¶Puer a puritate vocat⁹
q: pur⁹ est·ꝛ necdũ lanuginẽ floreq; generum
hũs·¶Hi sunt ephebi·i·a phebo dci·necdũ viri:
sed adolescẽtuli lenes·¶Puer aũt tribus modis
ꝺr·p natiuitate·vt ¶Esaias·¶Puer natus ẽ nob̃
p etate·vt octẽnis decennis·¶Hũ est illud·¶Jam
puerile iugũ tenera ceruice regebat·p obsecõ
et fidei puritate·vt dñs ad ꝓphã·¶Puer me
es tu noli timere: dũ iam hieremias lõge pueri
cie excessisset annos·¶Puella est puula·q̃si pul
la·¶Hũ ꝛ pupillos nõ p̃ ꝺitõe sed p̃ etate pue
rili vocamus·¶Pupilli aũt dicti quasi sine ocul⁹
hoc est a parẽtib⁹ orbi·¶Hi aũt vere pupilli dñr
quoꝝ pfes añ decesserũt q̃ ab eis nomẽ accipe
rent·¶Leteri orbi vocãt·¶Orphanꝰ idẽ q̃ ꝛ pu
pilli·illõ cũ grecũ nomẽ est·hoc latinum·¶Ã
et in psalmo vbi legit·pupillo tu eris adiutor·
grecus hz orphano·¶Puberes a pube·i·a pu
endis corpis nũcupati: q̃ hec loca tũc primuz
lanuginẽ ducũt·¶Quidã aũt ex annis pubertã
tem existimant·i·eum puberẽ esse q̃ xiiij·ãnos
expleũit: q̃uis tardissime pubescat ¶Certissimũ
aũt puberẽ esse q̃ ꝛ ex habitu corpis pubertatẽ
ostendit ꝛ generare iam possit·¶Puerpe sunt que
annis puerilib⁹ parũt·¶Hũ ꝛ horati⁹·¶Lauda
tur in pmo ple puerpa nato·¶Et dcẽ puerpe·vl
q̃ a pmo partu grauant·vl q̃ pmũ pueros pa
riãt·¶Adolescẽs dcs·eo q̃ sit ad gignẽduz adul
tus·siue a crescere ꝛ augeri·¶Juuenis vocat⁹ q̃
iuuare posse incipiat·vt in bobus iuuẽci cum a
vitulis discesserint ¶Est eñ iuuenis in ipo etatis
in cremẽto positus ꝛ ad auxiliũ ꝑparat⁹·¶Nam
iuuare homis est opus aliq̃ ꝓferẽtis·¶Sic aũt
tricesimus pfecte etatis est ann⁹ in hoibus ita ĩ
pecudibus ac iumẽtis terti⁹ robustissimus est·
¶Vir nũcupat⁹ q̃ maior in eo vis est q̃ in femis
vñ ꝛ vtus nomẽ accepit siue q̃ vi agat femĩa
¶Mulier ꝺr a mollitie tanq̃ molier: detracta li
tera vel mutata appellata est mulier·¶Utriq; ei
fortitudine ꝛ imbecillitate aiꝝ vel corpm sepa
rant·¶Sz ideo vtus maxima viri: mulieris mi
noꝝ·vt patiẽs viro esset·scz ne femis repugnan
tibus libido cogeret viros aliõ appetere·aut in
aliũ sexũ ꝓruere·¶Dicit igit mulier ẽm femineũ
sexum nõ ẽm corruptõem integritatis·ꝛ hoc ex
lingua sacre scpture·¶Nam eua statim facta de
latere viri sui: nõdum ꝓtacta a viro mulier ap
pellata est·dicente scptura·¶Et formauit eã mu
lierẽ·¶Virgo a viriditate etate dca est·sicut ꝛ ꝛga·sic ꝛ virula·¶Alias ab icorruptõe q̃si virago
q̃ ignoret femineã passionẽ ¶Virago vocata q:
vt vir agit·hoc est opa virilia facit: ꝛ masculini
vigoris est·¶Antiq eñ fortes scias ita vocabant
¶Virgo aũt nõ recte virago ꝺr·si nõ viri officio
fungatur·¶Mulier ꝺr si virilia opa facit ꝛ te vi
rago ꝺr·vt amazona ¶Que ꝺr nũc femia antiq
tus vira vocabat·sicut a seruo serua·sicut a fa
mulo famula·ita a viro vira·¶Hinc ꝛ virgis no
men q̃dã putãt·¶Femĩa ꝺr a ptibus femoꝝ dic
ta·vbi sexus species a viro distinguit·¶Alij grec
a etymologia feminã ab ignea vi dictã putãt·
quia vehemẽter cõcupiscit·¶Libidinosiores eñ
vins femie sunt·tam in mulieribus q̃ in animali
bus·¶Hũ nimius amor apud antiq̃s femineus
vocabat·¶Senior: est adhuc viridior·¶Quidius
in sexto libro·¶Senior inter iuuenẽq; senemq;·
¶Terentius·¶Quo iure sumus·¶Adolescẽtior nõ
vtiq; magis est adolescẽs sed minus·vt senior
minus est sene·vbi cõparatiuus gradus min⁹
significat a positiuo·¶Ergo senior nõ satis sicut
iuuenior inter iuuenẽ ꝛ senem: sicut pauperꝭ
inter pauperẽ·¶Senes aũt dictos q̃dam putãt
a sensus diminutõe·eo q̃ iam ꝓ vetustate desi
piant·¶Nam phisici dicũt homies stultos cẽ fri
gidioris sanguinis: prudentes calidi·¶Unde et
senes in q̃bus iam friget·ꝛ pueri in q̃b⁹ nec dũ
calet minus sapiunt·¶Inde est q̃ conuenit sibi
infantum etas ꝛ senum·¶Senes eñ per nimiaz
etatẽ delirãt·pueri p lasciuiã ꝛ infantiam igno
rant q̃ agãt·¶Senex aũt tñ masculini generis
est sic̃ anus feminini·¶Ã anus ꝺr sola mulier·
¶An⁹ aũt appellata a multi ãnis q̃si annosa·¶Ã
si cõe eẽt nomẽ cũ diceret ¶Terẽti⁹ senẽ mulie
rem:¶Hinc ꝛ vetula q: vetusta·¶Sic autẽ a sene

senect⁹ ita ab anu anilitas noiata ē. Canicies aūt vocata a cādore quasi cādicies. Ūñ ē illud Flouida iuuent⁹ lactea canicies: put dicerz cā dida. Senect⁹ aūt z mlta bona secum affert z mala. Bona qz nos a potentissimis dñis libat voluptatib⁹ iponit modū libidis frāgit ipetus auget sapiētiā dat maturioza cōsilia. Adala ār qz seniū miserrimū est debilitate z odio. Subeunt eiū morbi tristisqz senect⁹. Mā duo sunt q̄ bus minuunt corpis vires senectus z morbus Mors dca q sit amara vl a marte q̄ ē effector mortiū siue a morsu homis pmi q̄ ille esu pomi mortē meruit. Tria sunt aūt genera mortis acerba imatura naturalis. Acerba infantiū imatura iuuenū matura i nakalis senū. Mortuus aūt ex qua pte ozois declinet incertum ē. Mā sic ait cesar. Non pōt mortⁿ aliqua facere post mortē suā ita hō ñ pōt icere ei⁹ originem i mortⁿ: ab eo q est mortor in pncipio pterita tē pozis in tus exire debuit. p vnū scz u nō p duo Mā vbi gemiata est lra u nomē est ñ pncipiuz vt fatu⁹ ardu⁹. Cōuenēter itaqz fañ ē vt quē admodū id qō significat nō pōt agendo ita z ipm nomē nō possit loqndo declinari. Quis aūt tē mortⁿ aut funus ē aut cadauer. Funus est si sepelīt. Et dcm funus a funib⁹ accēsis. qs ā te pheretz papyris cera circūdatis ferebāt. Cadauer aūt ē si insepultū iacet. Mā cadauer noiatur a cadēdo qz iā stare nō pōt. Qō dū portat exeqas dicimus: crematū reliqas pdiū iam sepultū. Corp⁹ aūt psuetudine dr. vt illud Tum corpa luce carētū. Defunctus vocat⁹ qz cōpleuit vite offiñ. Nam dicimus defunctos offō qz officia debita cōpleuert. vñ est z honorib⁹ functus. Hinc ergo defunct⁹ q ab offō vite sit ōpositus siue q sit die funct⁹. Sepult⁹ aūt dcus eo q iam sine pulsu z palpitatōne est i sine motu. Sepelire aūt est pdere corpus. Nam humare obruere dicimus. hoc est humum inijcere

¶ De portentis La. III

Portēta esse ait Varro: que ꝫ naturam nata videnť. sz nō sunt ꝫ naturā qz diuina volūtate fiūt: cū volūtas creatoris cuiusqz cōdite rei naka sit. Ūñ z ipsi gēniles deum mō naturā mō deū appellāt. Portētū ergo sit nō ꝫ naturā sz ptra quā est nota naka. Portēta aūt et ostēta mōstra atqz pdigia iō nūcupantur q portēdere atqz ondere mōstrare ac pdicere aliqua futura videnť. Mā portēta dicta phibētur a portēdendo i. postēdendo. Ostēta aūt q ostendere q̄cqz futuz videatur. Prodigia: q porro dicāt i. futura pdicāt. Mōstra vo a mōitu dca q aliq̄d significādū demfent siue q stati monstrent. q̄d appareat z hoc ppetatis ē. abusione tñ scptoz plerūqz corrūpit. Quedā aūt portentoz creatōes in significatiōib⁹ futuris pstituta videnť. Vult em̄ de⁹ interdū vētura significare p aliqua nascētiū noxia. sic z p somnos et p oracula qua pmoneat z significet q̄busdam vl gēnib⁹ vel hoibus futurā cladē. qō plurimis ēt exptētis pbatū est. vt in tpib⁹ xerxis regi. tūc q̄pe vulpes ex equa creata dissolui regnū eius portēdit. Alexādro ex muliere mōstz creatū ē: q supiores corpis ptes hois. sz monstruas habuerit. inferiores diū saz bestiaz: sz viuētes. significasse repētinā regis interfectōem. supuixerāt ei deteriora meliorib⁹. Sed hec mōstra que in significatōibus danť ñ diu viuūt. sz ptinuo vt nata fiunt occidūt. Inter portētū aūt z portētuosum differt. Mā portēta sunt q̄ trāsfiguranť: sic ferť in vmbra mulierē pepisse serpētem Unde Lucan⁹. Abatrēqz su⁹ pterruit infans. Portētuosa vo leuē sumūt mutatōnē. exēpli cā cū sex digitos natus Portēta fiť vel portētuosa existūt alia magnitudine cor⁹ corpis vltra cōem hoiz modū: quātus fuit gation in nouē ingeribus iacens. Homero testante. Alia pulcritate tot⁹ corpis vt nani. vel quos grea pygmeos vocāt. eo q sint statura cubitales. Alia magnitudine ptium: veluti capite informi. aut superfluis mēbroz ptibus vt bicipites z trimani vel sanodontas quibus gemini ordine pcedūt dētes. Alia defectu ptiū. in q̄bus altera ps plurimū ōfic ab altera vt manus a manu. vel pes a pede. Alia discissione. vt sine manu. aut capite generata. qs greci stereossos vocāt. Alia p numeria. qñ solum caput aut crus nascať. Alia que in pte trāsfigurať sicut q leōis hñt vultū vel canis. vel taurinum caput. aut corp⁹ vt ex pasiphe mēzāt genitum minotauz. qō grea etheremorphiā vocāt Alia que ex oīm pte trāsfiguranť in aliene creatiōis portētū vt ex muliere vitlm dē historia generatum. Alia que sine trā sfiguratōe mutatōz hēnt locoz. vt oculos in pectore vel in fronte. aures supra tempora. vel sic Aristotcles tradidit quēdam in sinistra pte iecur. in dextera splen habuisse. Alia fm pnaturatōem. vt in alia manu digiti ples cōnaturati z coherētes reperiunť. i alia minus: siue in pedib⁹. Alia fm imaturam z intēperatā creatōem: sic hi q dentati nascunť siue barbati vl cani. Alia cōplexu plurimaz differētiaz. sic illō qō pdixim⁹ in alexādro multiforme portētū. Alia pmixtōe generis vt androgyni z hermaphrodite vocāť. Hermaphrodite aūt nūcupati eo q i eis vtrq⁹ sex⁹ appeat. Herma q̄pe apō grecos masculus ē. aphrodisia nūcupať. Hi dextrā māmillā virilē: sinistrā mulierē hñtes: vicissim coeūdo z gignūt z pūt. Sic aūt in singul⁹ gēnib⁹ q̄dā mōstra sunt hoiz. ita i vnūso genere hūano q̄dā mōstra sūt gētiū. vt gigātes anocephali cidopes ē. Gigātes dcos iuť grea fmonis etymologiam. q eos gegines

existimãt·i·terrigenas:eo q̃ eos fabulose pariens terra imẽsa mole ⁊ sues sibi genũt Be eñ terra appellat·genis gen⁹:ꝫ ⁊ terre filios vulg⁹ vocet·quox gen⁹ incertũ ẽ Falso aũt opinant q̃dã imperiti de scpturis scis ꝑuaricatores ãgelos cũ filiab⁹ hoium añ diluuiũ ꝓcubuisse·⁊ ex indenatos gigãtes·i·nimiũ grãdes ⁊ fortes viros·de qb⁹ terra ꝓpleta est Cenocephali appellant·eo q̃ cania capita hẽant·quoscq̃ ipe latratus magl bestias q̃ hoies cõfitẽ· Ibi in indya nascunt· Cyclopes q̃ eadẽ india gignit·⁊ dñi cyclopes·eo q̃ vnũ ocm in frõte media hre ꝓhibent· Ibi ⁊ agriophagite dñr·ꝓpter q̃ solas feras carnes comedũt· Lemnias in lybia credunt trũcos sine capite nasci·⁊ os ⁊ oculos hre in pectore·Alios sine ceruicib⁹ gigni·oculos habẽtes in hũeris·In vltio aũt orientis monstruose gẽtũ facies scribunt· Alie sine narib⁹ equaliter totũ⁹ ois planitie infor[illegible] hẽtes vult⁹· Alie labro ꝺteriore adeo ꝓminẽ[illegible]·vt in sol' ardenb⁹ totã ex eo facẽ ꝓtegãt dormiẽtes· Alijs cõcreta ora eẽ medico tñ foramie calamis auenax pastus haurientes· Nonulli sine linguis eẽ dñr invicẽ fmois vtentes nutu siue motu Panathiosi apõ scythiã eẽ ferunt tã diffusa auriũ magnitudine vt oẽ co:p⁹ ex eis cõtegãt· Pan eni greco fmõe ois·e·othi aures dñr· Artabatite in ethiopia ꝓni vt pecora ãbulare dñr q̃dragesimũ eui annũ nlls supgredi· Satyri homũtiões sunt aduncis narib⁹·comua in frõtib⁹ hñt·⁊ capras pedib⁹ fles:qualẽ in solutudine ãtoni⁹ scis vidit·Qui etiã interrogat⁹ a ỏi fuo tñ disse fertur dices·Mortal' ego sum vn⁹ ex accolis hercynijs·quos vario delusa errore gẽtilitas faunos satyrosq̃ colit· Dñr q̃dã ⁊ siluestres hoies:q̃s nõnulli faunos ficarios vocãt·Scaopodũ gẽs ferã esse in ethiopia singulis cruribus⁹·⁊ celeritate mirabili·quos iñ scaopodas grece vocãt·eo q̃ ꝑ estũ in ẽra resupini iacẽtes: pedũ suox magnitudie adumbrent· Antipodes in lybia plantas ỽsas hñt p⁹ crura:⁊ octenos digitos i plãtis· Ypopodes in scythia sunt:hũanã formaz et eqnos pedes hñtes· In india ferũt eẽ gẽtem q̃ macrobiỹ nũcupant·rij pedũ staturã habẽtes· Est ⁊ gẽs ibi stature cubital·quos greci a cubito pigmeos vocãt·de qua ꝙ·ditum⁹· Ibi mõtana indie tenẽt:qb⁹ est vicin⁹ ocean⁹· Perhibent et in eadẽ india eẽ gentẽ feiax·q̃ qñnes ꝓcipiũt ⁊ octauũ vite ãnũ nõ excedũt· Dñr aũt ⁊ alia hoim fabulosa ponẽta q̃ si sũt ꝛz ficta·⁊ in cauꝺ rex interptant·vt geryonẽ hispanie regẽ tripli forma ꝓditũ· Fuerit eñ tres frẽs tãte cõcordie·vt in trib⁹ co:pib⁹ q̃si vna aima eẽt·Bor gones q̃s meretrices crinitas serpẽtib⁹ ferũt·q̃ aspicientes se ꝓtebãt in lapides:hñtes vnũ ocũlũ quo inuicẽ vtebãtur· Fuerit aũt tres sorores vni⁹ pulcritudis quasi vni⁹ oculi·q̃ ita spectatores suos stupescere facebãt·vt vtere eos putarent i lapides· Sirenas tres fingũt fuisse·ex pte ỽgines·ex pte volucres hñtes alas ⁊ vngulas·quax vna voce altera tibijs tertia lyra canebat Que illectos nauigãtes ꝺ cãtu i naufragia trahebãt·Scom vtatẽ aũt meretrices fuerunt·q̃ trãseũtes qñ ad egestatẽ ꝺducebãt·his ficte sunt inferre naufragia· Alas aũt habuisse et vngulas·qz amor et volat ⁊ vulnerat· Que inde in fluctib⁹ cõmorasse dñr· qz fluct⁹ venerẽ creaueft·Scyllã q̃s ferũt feminã ca[illegible]ub⁹ succinctã canibus cũ latratib⁹ magnus ꝓpter fretum siculi maris in quo nauigãtes vndib⁹ in se ꝓcurrẽtiũ vndax exterrin· latrare existimẽt vndas· quas sorbẽs est⁹ vorago collidit· Fingũt ⁊ mõstra quedã irrõnabilũ aiantiũ·vt cerbex iferorũ canẽ tria capita hñtẽ:significãtes per eũ treſ etates·p quas mor⁹ hoiem deuorat·i·infantiã iuuẽtutẽ ⁊ senectutẽ·Que q̃dã iõ dcñ cerbex putãt·q̃si ceroborox·i·carnẽ vorãs·Dicũt ⁊ hydrã eẽ serpẽtẽ cũ nouẽ capitib⁹·q̃ lanne scedras ỏr·qõ vno cesso tria capita excrescebãt· Sz constat hydrã locũ fuisse euomẽtẽ aqs·vastantẽ vicinã auitatẽ·in quo vno clauso meatu mlti erũpebãt·Qõ hercules videns loca ipa exussit·⁊ sic aque clausit meat⁹· Nã hydra ab aq̃ dicta ẽ lh⁹mẽtõem fac ambro·in silitudine hereseuz dicens·Hereses eñ velut q̃dã hydra fabulax vulneribus⁹ suis creuit·⁊ duz sepe recidit pullulauit ignis debito incẽdio pernitura Fingũt ⁊ chimerã triformẽ bestiã ore leo· postremis ptib⁹ draco·media caprea·Quã q̃dã phisiogoli nõ aial sz alitie mõtẽ esse aiũt·q̃busdã locꝺ leones ⁊ capreas nutrientẽ·q̃busdã ardẽtẽ·q̃busdã plenã serpẽtib⁹·Hũc bellerephontes habitabilẽ fecit vñ chimerã ỏr occidisse· Centaurus·i·hoib⁹ eq̃ mixtus:species vocabulũ dedit·quos q̃dã fuisse eq̃tes thessaloz dicũt·sz ꝑ eo q̃ discurrentes in bello·velut vnũ corpus equoz ⁊ hoim viderent·inde cẽtaurus fictos asseruerunt·Porro mi notauz nomẽ sumpsisse ex tauro ⁊ hoie: qualẽ bestiã dicũt fabulose in labyrintho inclusam fuisse·De q̃ Ouiõ· Semibouẽq̃ virũ·semiutrũq̃ bouẽ· Innocentauz aũt vocari eo q̃ media hois spẽs media asini esse dicat:sic ⁊ hypocentauri·q̃ eq̃z hoimq̃z i eis nata ꝓiucta fuisse putat

¶ De trãsformatis· IIII

Cribunt aũt ⁊ q̃dã mõstruose hoium trãsformatões ⁊ ꝓmutatões in bestias sicut de illa magna famosissima circe· que socios q̃s vlixis mutasse ferũt in bestias·⁊ ỏ arcadibus q̃ sorte ducti trãsnatabãt quoddã stagnuz atq̃ ibi ꝙertebant i lupos· Nam ⁊ diomedis socios in volucres fuisse cõuersos· non fabuloso mẽdacio·sz historica affirmatõne cõfirmant

Sed ꝛ q̄dā asserūt strigas ex hoīb⁹ fieri· Ad multa eñ latrocinia figure sceleratoꝝ mutant: et siue magicis cāubus siue herbarū veneficio totis coꝛpibus in feras trāseunt· Siq̄dē ꝛ p̄ naturā pleraq; mutatōem recipiūt ꝛ coꝛrupta in diūsas spēs trāsformant· sic̄ ō vituloꝝ carnib⁹ putridis apes sic̄ de eq̄s scarabei· de mulis locuste· de cancris scoꝛpiones· Ouidius· Concaua littoꝛa si demas brachia cancri· Scoꝛp⁹ exibit· caudaq; minabitur vnca

Jncipit liber duodecimus·

¶ De pecoꝛib⁹ ꝛ iumētis Li·I·

Omnibus aīmā-

tibus adā p̄mus vocabula indidit· appellās vnicuiq; nomē ex p̄prii institutōe iuxt̄ p̄ditōem nature cui seruiret· Hētes aūt vnicuiq; aīaliū ex p̄pa lingua dederūt vocabula· Nō aūt fm latinā linguam atq; grecā aut quarūlibet gētiū barbaraꝝ nomina illa iposuit adā· sed illa lingua q̄ añ diluuiū oīm vna fuit que hebꝛea nūcupat· Latine aūt aīalia siue aiantia dicta q̄ aīmēt vita ꝛ moueant spū· Quadrupedia vocata· q: q̄tuoꝛ pedib⁹ gradiant· que dū sint silia pecoꝛib⁹: tñ sub cura humana ñ sunt· vt cerui· dāme· onagri· et cetera· sꝫ neq; bestie sunt vt leones· neq; ūmenta vt vsus hoīm uuare possint· ¶ Pec⁹ dicimus oīne qō hūana lingua et effigie caret· ¶ Propriae aūt pecoꝝ nomē his aīalib⁹ accōmodari solet· que sunt aut ad vescēdū apta· vt oues et sues aut vsui hoīm cōmoda· vt eq̄ ꝛ boues· Differt aūt inter pecoꝛa ꝛ pecudes· nā veteres cōiter i significatōe oīm aiantiū pecoꝛa direꝛunt: pecudes aūt tñ illa aīalia que edunt· quasi pecudes· Generaliꝛ aūt oē aīal pec⁹ a pascēdo vocatum· Jumēta noīa inde traxeꝛūt· q; nñm laboꝛez vel onus suo adiutoꝛio subuectādo vel arādo iuuēt· Hā bos carpēta trahit· ꝛ durissimas terre glebas vomere vūt· Equus ꝛ asin⁹ portāt onera· ꝛ hoīm in gradiēdo laboꝛē tēperāt· Vnde ꝛ iumēta apellant· ab eo q̄ iuuēt hoies· sūt eñ magnaꝝ virū aīalia· Eadē q̄s armēta vl̄ q̄ sint apta armis· id est bello· vel q̄ his in armis vtimur· Alij armēta tñ boues intelligūt ab arando· q̄si aramenta· vl̄ q̄ sint coīb⁹ armata· Discretō est aūt inter armēta ꝛ greges· Hā armēta equoꝝ ꝛ boū sunt· greges ō caprarū ꝛ ouiū· Quis molle pec⁹ lanis· coꝛpe inermi· aio placidū: ab oblatōe dēm· eo q̄ apud veteres i uitō nō tauri sꝫ oues in sacrificō mactarentur Ex his quasdā bidētes vocāt· eo q̄ int̄ octo dētes duos altioꝛes hūt· quas maxie gētules in sacrificiū offerebāt· Vexuex vl̄ a virib⁹ dēs q̄ ceteris ouib⁹ sit foꝛtioꝛ· vel q̄ sit vir· i· masc⁹· vel q̄ vermē in capite hēat· quoꝝ excitati puritu: inuicē se p̄cutiūt ꝛ pugnantes cū magno ipetu ferūt· Aries vel apo tu areos· i· a mare vocat⁹ vñ apō nos in gregib⁹ masculi mares dñr siue q̄ hoc pec⁹ a gētilib⁹ p̄mū aris ē imolatū· Aries q̄ aris iponeret· Vñ est illud· Aries mactat ad arā· Agnū q̄dq̄ ꝛ greci vocēt apo tu agno q̄ si piū· latini tñ iō hoc nomē hēre putāt· eo q̄ p̄ ceteꝛos aiantib⁹ mkem agnoscat· adeo vt etiaꝫ si in magno grege errauit· statim balatu recognoscat vocē parētis· Edi ab edēdo vocati ¶ Parui eñ pinguissimi sunt ꝛ sopoꝛis iocūdi· vñ ꝛ edere· ūi ꝛ eduliū vocāt· Hircus lasciuiū aīal et petulcū· ꝛ feruēs sp̄ ad coitū· cui oculi ob libidinez in trāsuersum aspiciūt· vñ ꝛ nom̄ traxit· Hā hirci sunt ocioꝝ āguli fm suetoniū cui natura adeo calidissima est vt adamātē lapidē quē nec ignis nec ferri domare valet materia· solus hi cruoꝝ dissoluat· Adaioꝝ hirci cinisi dñr a fluuio cinise in libya: vbi q̄ nascunt· Capꝛos ꝛ capras a carpēdis vgultis q̄dā dixeꝛūt· Alij q̄ captent aspa· Nōnulli a crepitu cruꝝ: vñ eas creas vocitatas· q̄ sunt capꝛe agreste· q̄s greci p̄ eo q̄ acutissime videāt απο τουδερχεσθαι id ē doꝛcas apellaueꝛūt· Adoꝛant eñ i excelsis mōtib⁹· ꝛ q̄uis de lōginquo· vident tñ oēs q̄ veniūt· Eedē aūt ꝛ capꝛee· eedē ibices q̄si aueces· eo q̄ instar auiū arduas ꝛ excelsa teneant· ꝛ in sublimib⁹ inhabitēt· ita vt de sublimitate vir humanus obtutib⁹ pateāt· vñ et meridiana pars ibices aues vocat q̄ nili fluētis inhabitāt· Hec itaq; aīalia vt diximꝰ in petris altissimis cōmorant· vt si q̄s feraꝝ l' hoīm adūsitatē p̄senserit ō altissimis saxoꝝ cacumib⁹ sese p̄cipitātes i suis se coꝛnib⁹ illesas suscipiūt· Cerui dicti apo toneraton· i· a coꝛnib⁹· Cerata eñ grece coꝛnua dicunt· hi serpentū inimica cū se grauatos infirmitate p̄senserint· spū nariū cos extrahūt ō cauernis· ꝛ supata p̄tie veneni coꝝ pabulo repant· Dictamū herbā ipsi p̄diderūt· Hā ea pasti excutiūt acceptas sagittas· Adirant aūt sibulū fistulaꝝ· erectis aurib⁹ acute audiūt· summissis nihil· si q̄s imēsa flumia vel maria trāsnatāt: capita dunib⁹ p̄cedentū supponūt· sibiq; inuicez succedētes: nllm laboꝛē p̄deris sentiunt· Tragelaphi a grecis noiati· q̄ dū eadē specie sint vt cerui: villosos tñ hūt armos vt hirci· ꝛ mēta p̄missis hirta barbis· q̄ nō alibi sunt q̄dq̄ circa phasidē· Hinnuli filij sunt ceruoꝝ: ab inuere dēi q̄ ad nutū mkis absco dunt· Dānula vocata q̄ ō manu effugiat· timidū aīal ꝛ imbelle· de quo Adartial· Dente timet aper· defendūt coꝛnua ceruī· Jmbelles dāme q̄d nisi p̄da sum⁹· Lep⁹ q̄si leuipes· q: velociꝰ curꝛit Vlp ꝛ grece p̄ cursu lagos ō: velox ē ei aīal ꝛ satꝭ timidū· Cuniculi gen⁹ agrestiū aīaliū· dicti q̄si caniculi· eo

q̄ canū indagine capiant vel excludant a spe
lūcis. Suis dcā q̄ pascua subigat. id ē terra ſbacta escas inqrat. Terres q̄ grādes hēat viresq̄
poz. q̄si sporcus. Ingurgitat eñ se ceno luto
imergit. limo illinit. Orati⁹: Et amica luto sus
hic etiā spurcicia vl̄ spur⁹ nūcupat. Pocoz pi
los setas vocam⁹. t setas a sue dictas. a q̄b⁹ et
sutores vocāt q̄ ex setis suāt. id est ꝓsuāt pelles
Aper a feritate vocat⁹. ablata f̄lfa t subiogata p. Vsi t apud grecos ſyagros. i. ferus dicit
Ome eñ q̄ ferū ē t īmite. abusiue agreste vocam⁹. Iuuencus dict⁹ eo q̄ iuuare incipiat hominū vsus in excolēda tra. vel q̄ apō gentiles
toui iq̄ vbiq̄ iuuēcus imolabat. nūq̄ taurus.
Hā in victimis etiā etas ꝓsiderabat. Taurus
grecū nomē est. sic t bos. Indicis tauris color
fulu⁹ est. volucri pnictas. pilis in ptranū vsis
caput arcūplectūt flexibilitate qua volūt. tergi
duritia oīne telū respuit. Limi feritate. Bouez
greca boeten dicūt. Huc limi trionē vocāt eo
q̄ terrā terat. q̄si terionē. Ieuius: Trionū hic
moderator rusticⁿ. cui⁹ latitudo pelliū a mēto
ad crura. Palearia dicunt a pelle ipsa. q̄si pelearia. q̄d ē generositatis in boue signū. Bouz
in socijs eximia pietas. Hā alter alterū indigitū q̄ ducere collo aratra ꝓsueuit. t frequēti mugitu piū testat affectū si forte defecerit. Vacca
dcā q̄si boacca. Est eñ ex q̄litate mobiliū nominū. sic leo leena. draco dracena. Vitul⁹ t vitula. a viriditate vocati sūt. i. etate viridi: sicut
vrgo. Vitula aūt parua ē t nōdū enixa. Iam
enixa iuuēca ē aut vacca. Bubali vocati p detruatōem q̄ sint silues boū. adeo indomiti. vt p
feritate iugū ceruicib⁹ nō recipiāt. Hos africa
ꝓcreat. Tri agrestes boues sūt in germāia bisontes comua in tātū. ptēsa. vt regijs mēsis isigni
capacitate ex eis gerule fiāt. Camelis cā nomē
dedit. siue q̄ qsi onerant vt breuiores t hūfliores fiāt acaibāt q̄ greci cami hūile t breue dicūt. siue q̄ curuus est dorso. Camus eñ vbo
greco curuū significat. Hos licz t alie regiões
mittāt sed arabia plurimos. Differūt aūt sibi
nā arabia bina tubera in dorso hūt. reliquarū
regionū sigfa. Dromeda gen⁹ camelox est mi
noris q̄dē stature. sz velocior⁹ cursus. vñ t nomen hz. Hā dromos grece cursus t volocitas
appellat. cētū eñ t āpli⁹ miliaria vno die pgere solet. Qō aial sic bos t ouis t camel⁹ rumi
nat. Ruminatō aūt dcā ē a rumie eminēte gut
turi pte. p quā dimissus cib⁹ a certi aialib⁹ reuocat. Asin⁹ t asell⁹ a sedēdo dict⁹. q̄si asedus
sz h nomē q̄ magis equis ꝓueniebat. ido hoc
aial sumpsit. q̄ pusq̄ equos capent hoies. huic p̄sidere ceperūt. Aial q̄pe tardū t nulla rōne renitēs. statim vt voluit sibi hō substrauit.
Onager. interpretat asin⁹ ferus. On q̄pe gre
ci asinū vocāt. agriā ferū. Hos africa hēt magnos t indomitos. t in deserto vagantes. Singuli aūt feminarū gregib⁹ ꝓsunt. Masculis
masculis celāt t teſticulos eox morsu detrūcāt
q̄ cauētes matres eos in secreti locis occultāt
Asini arcadia dicti eo q̄ ab arcadia pmū veni sint magni t alti. Minor aūt asell⁹ onagro
plus necessarij⁹ ē. q. t laborē tolerat t negligētiā. ppe modū nō recusat. Equi dicti. eo q̄ qsi
q̄drigis iungebant cēbant. pareq̄ forma t similes cursu copulabāt. Caball⁹ a cauādo dictus. ppē quod gradiens vngula impssa. terrā
concauet. q̄ reliq̄ aialia nō hūt. Inde t sonipes q̄ pedib⁹ sonat. Velocitas equox mira.
exultāt eñ in cāpis. odorāt bellū. excitant sonitu tube ad p̄lū. voce accēsi ad cursum. ꝓuocāt
Dolēt eñ cū victi fuerint. exultāt cū vicerint.
Quidā hostes in bello sentūt. adeo vt adūsarios morsu petāt. Aliq̄ aūt. ꝓpios dños recognoscūt. oblīti māsuetudinis si mutent. aliq̄ p
ter dñm nullū dorso recipiūt. Interfecti vl̄ mo
riētib⁹ dñs multi lachrumas effundūt. Solus
equi ē. ppē hoiem lachrumari t dolorib⁹ affectū
sentire. Eñ t in centauris eq̄x t hoim natura
pmixta ē. Solēt etiā ex equox mestitia vel alacritate cuētū futuꝝ dimicaturi colligere. Etas
lōgeua eq̄s ꝓcis vgulas epirotas ac siculis
in annis vltra quīq̄gita. breuior aūt hispanis
ac numidis t gallicis frequēs opinio ē. In genere sis eq̄s. vt aūt veteres. q̄tuor expectanf:
forma. pulchritudo. meritū atq̄ color. Forma.
vt sit validū corp⁹ t solidū roborī. cōuenies altitudo. latus longū. substrictū. maxie t rotūde
dunes. pect⁹ latepatēs. corp⁹ oē musculox dēsitate nudosum. pes siccꝰ t cornu cōcauo cōsolidat⁹. Pulchritudo. vt sit exiguū caput. t siccū
pelle. ppe ossib⁹ adherēte. aures breues t argute. oculi magni. nares patule. t erecta ceruix
coma densa t cauda. vngulaq̄ soliditate fixa
rotūditas. Meritū. vt sit aio audax. pedibus
alacer. tremēnb⁹ mēbris. q̄b⁹ est iudiciū fortitudinis: dq̄ ex sūma q̄te facile cōtatē. vel exacta festinatōe nō deficile tenear. Mores aūt eq̄
in aurib⁹ intelligit. vtus in mēbris tremennb⁹
Color: hic p̄cipue expectādus. badius. aureꝰ.
roseus. myrtius. ceruin⁹. giluus. glaucꝰ. scutulatus. canus cādidus. albus. guttatus. niger.
Sequēti aūt ordine varⁱ ex nigro badioq̄ distincus. reliquus varⁱ color. vel ane. eꝰ determinus. Badiū aūt antiq̄ vadiū dicebāt. q̄ int
cetera aialia fortⁱ vadat. Ipse ē. t spadix. quē
fenicatū vocāt. t dict⁹ spadix a colore palme.
quā siculi spadicā vocāt. Glaucꝰ vo est veluti
pictos oculos hīs. t quodā splēdore ꝓfusos.
Hā glaucū veteres dicebāt albū. Giluus autē
melⁱ color: est subalbidus. Guttatus albus.

nigris interueniētib⁹ pūctis. Candidus aūt t alb⁹ inuicē sibi differūt. Nā albus cū q̄dā pallore ē. cādidus ꝯ nitens t pura luce pfulgens. Canus dictus q̄ ex candido colore t nigro est. Scutulat⁹ vocat⁹ ppt orbes q̄s habz cādidos inter purpureos. Clarius q̄ vias hēat colorūz imparitum. Qui autem albos tñ pedes habēt petuli apellanť. q̄ frontē albā calidi. Leruinus est quē vulgo guaranē dicūt. Eranē idē vulgus vocat. q̄ in modū erei sit coloris. Myrteus aūt ē. pfulus in purpura. Dosinus aūt dict⁹. q̄ sit color eius de asino. idē t cinere⁹. Sūt aūt hi de agresti genere orti. q̄s equiferos dicimus. t p inde ad vrbanā dignitatē trāsire nō pūt. Mauron niger est. Nigrū em̄ greci mauron vocāt. Mānus ꝯ equus breuior est quē vulgo brunicū vocāt vl brunitū. Veredos antiqui dixerūt. q̄ veherēt redas. id est ducerent. vel q̄ vias publicas currāt p quas t redas ire solidū erat. Equoz tria sunt genera. Vnū generosum plūs t onerib⁹ aptū. Alterz vulgare atq̄ gregariū ad vehendū nō ad eqtandū aptū. Tertū ex pmixtione diūsi generis ortū. qđ etiā bigenerū dr. q̄ ex diūsis nascit. vt mulus. Mulus aūt a greco tractū vocabulū hz. eo scz q̄ iugo pistoz subact⁹ tardas molendo ducat in gyrū molas. Iudei asserūt q̄ ana abnepos esau equaz greges ab asinis in deserto. ipse fecerit pīnus ascēdi. vt muloz inde noua contra naturā aialia nascerenť. Onagros q̄ ad hūc missos esse ad asinas. t ipm istuſmōi repersse scribitū. vt velocissimi ex his asini nascerenť. Industria q̄pe humana diūsum aial in coitu coegit. sicq̄ adulterina ꝑmixtōe gen⁹ aliū reperit. sic t iacob naturā colorz silitudines pauarit. Nā tales fetus oues illi⁹ cōcipiebāt. q̄les vmbras arietū desup ascendētiū in aquaz speculo ꝑtēplabanť. Deniq̄ t hūc ipsum in eq̄rū grege fieri ferť. vt generosos obūciāt equos visib⁹ ꝑcipiētiū. q̄ eoz sīles ꝑcipe t creare possint. Nā t colūbaz dilectores depictas ponūt pulcherrimas colūbas ijsdē locis q̄b⁹ illi versātur. q̄ rapiēte visu sīles generēt. Inde ē q̄ q̄dā grauidas mulieres iubēt nullos intuen turpissimos aialiū vultus vt cenocefalos t simiane visib⁹ occurrētes silis fetus pareāt. Hāc em̄ feminaz dicūt esse naturā. vt q̄les pspexerint. siue mēte ꝑceperint in extremo voluptatis estu dū ꝑcipiūt. talē sobolē pcreēt. Etem̄ animal in vsu venereo formas extrinsecas intus trāsmittit. eorūq̄z sanata typis rapis spēs eoz in ppriam q̄litatē. In animātib⁹ bigenera dicūť que ex diūsis nascunť. vt mulus ex equa t asino: burdo ex equo t asina. hybride ex apris t porcis. tityr⁹ ex oue t hirco. mūsino ex capra t ari etc. Est autem dux gregis.

¶ De bestijs. Ca. II.

b Estiarū aūt vocabulū ppne conuenit leonib⁹. pardis. tigrib⁹. lupis. t vulpib⁹. canibusq̄z t simijs t ceteris q̄ vel ore vl vnguib⁹ seuiūt. exceptis serpētib⁹. Bestie aūt dcē a vi q̄ seuiūt. Fere apellate eo q̄ naturali vtātur libertate t desiderio suo ferant. Sūt aūt libere earū volūtates. t huc atq̄ illuc vagant. t q̄ anum⁹ duxerit. eo ferūť. Leōis vocabulū ex greca origene inflexū ē in latinū. Grece em̄ leō vocať. t ē nomē nothū. q̄ ex pte corruptū. Lena ꝯ totū grecū ē. sic t dracena. Et aūt lecta lea dicať. vsurpatū ē a poetis. Leo aūt grece latine rex interptať. eo q̄ sit ꝑceps oīm bestiaz. Luius gen⁹ trifariū dr. E q̄b⁹ breues. ac iuba crispa imbelles sunt. lōgi t coma simplici acriores. Animos eoz frōs t cauda indicat. Virtus eoz in pectore. fir[illegible]tas in capite. Septi āt a venatorib⁹ terrā p[illegible]ť. q̄ min⁹ ꝑspect⁹ venabulis terreāť. Rotā timēt strepitus. sz ignes magis. Cū dormiēt vigilāt oculi. Cū ambulāt cauda sua cooperiūt vestigia sua ne eos venator iueniat. Cū genuerit catulū. trib⁹ die⁹ t trib⁹ noctib⁹ catul⁹ dormire ferť. Tūc deinde ꝑtis fremitu vel rugitu veluti tremefact⁹ cubilis loc⁹ susitare dr catulū dormiētē. Circa hominē leonū natura ē benigna. vt nisi lesi nec̄āt irasci. Patet em̄ eoz misēria exēplis assiduis. Prostratis em̄ parcūt. captiuos obuios repatriare ꝑmittūt. hoiem nō nisi in magna fame iterimūt. De q̄b⁹ Lucren⁹: Scimusq̄z leonū rē. Tigris vocata ppt velocē fugā. Ita ei noiant pse t medi sagittā. Est em̄ bestia varijs distincta maculis. virtute t velocitate mirabil. ex cui⁹ noie flumē tigris apellať. q̄ is rapidissim⁹ sit hoim. fluniorz. Ibas magi hyrcania gignit. Panther dict⁹ siue q̄ oīm aialiū amic⁹ sit. excepto draconē siue q̄z t sui generi societate gaudet. t ad cādē silitudinē q̄cq̄d accipit reddit. Pan em̄ grece oē dr. Bestia hec ē minuti orbicul⁹ suppicta ita vt oculatis ex fuluo arcul⁹ nigra vl alba distinguať varietate. Ibec semel oio ꝑurit. c⁹ cāe rō manifesta ē. Nā cū in vtero matri coaluere catuli. maturisq̄z ad nascēdū virib⁹ pollēt. odiūt tpm moras. itaq̄z onerata fenb⁹ vuluā tanquā obstantē ꝑtui vnguib⁹ lacerāt. effundit illa pūs. seu pot⁹ dimittit. dolore cogēte. Ita postea corruptis t cicatricosis sedib⁹ genitale semen infusum nō heret acceptū. sz irritū resilit. Maz Plini⁹ dicat aialia cū acutis vnguib⁹ frequent parere nō posse. Elitianť em̄ intrinsecus se mouentib⁹ catulis. Pardus scōs post pantheraz. est gen⁹ varijs ac velocissimū et ꝑceps ad sanguinē. Saltu em̄ ad morē ruit. Ledpard⁹ ex adulterio leene t pardi nascit. t tertiā origine efficit. sicut t Plinius in naturali histoia dicat

leonē cū parda·aut pardū cū leena ꝓcubere t
ex vtroq; coitu degeneres ptus creari·vt mul⁹
ex equa t asino· Rhinoceron a grecis vocat⁹·
latine interptat in nare cornu· Idē t monoce
ron·id est vnicornis·eo q vnū cornu in media
fronte hēat pedū q̄ttuor·ita acutū t validū vt
q̄cq̄d ipetierit·aut vēnlet aut pforet· Mā t cuz
elephās sepe certamē hēt·t in vētre vulnera-
tū ꝓsternit· Tāte aūt est fortitudis vt nulla ve
nātū ꝟtute capiat·ꝫ sic asserūt q̄ naturas aīa-
liū scripserūt·vgo puella ꝓponit q̄ venēn suū
aperit· in q̄ ille omni ferocitate deposita caput
ponit·sicq; soporat⁹ velut inermis capit· Ele-
phantē greci a magnitudie corpis vocatū pu-
tāt·q formā mōtis pferat· Grece eñ mons elc-
pho dr· Apō indos aūt a voce barro vocatur·
Vñ t vox ei⁹ barrit⁹ ē· t dētes ei⁹ ebur·rostq;
aūt ꝓnoscida dr·qñ ip̄o pabulū ori admouet
t ē angu silis·vallo mu[illegible]t⁹ eburneo· Ihos bo
ues lucas vocabāt antiq̄ romani·boues·quia
nullū aīal grādi⁹ videbāt· Lucas q; in lucania
illos pm⁹ pyrrhus in ꝓlio obiecit romānis· Mā
hoc gen⁹ animātis in reb⁹ bellicis aptū ē· In
eis eñ ipse t indi ligneis turrib⁹ collocati tāq̄
de muro iaculis dimicāt· Intellectu aūt t me-
moria multa vigēt· Gregatim incedūt·motu q̄
valēt saltāt hoies·murē fugiūt·auersi cocunt·
qñ aūt pturiūt·in aquis vel in insulis dimittūt
fetus·ꝓpt dracones q; inimici sūt t ab eis im-
plicati necant· Biennio aūt portant fetus·nec
āplius q̄ semel gignūt·nec plures ꝫ tm vnuz·
Viuūt aūt annos trecentos· Apō solam afri-
cā t indiā elephās ꝓus nascebāt·nūc sola eos
india gignit· Gryphes vocāt·q sit aīal pēnatū
t q̄drupes· Hoc gen⁹ ferarū in hyperboreis mō
tib⁹ nascāt oīm ptē corpis leones sunt·alis t fa
cie aq̄lis silēs·eq̄s vehemēter in festi· Mā t ho
mines vnos discerpūt· Camelon nō hz vnū co
lorē ꝫ diūsa varietate ꝓspersus·vt pardus· Di
ctus aūt ita·eo q cameli similitudinē hēt t leonis
hui⁹ cameleontis corpusculū ad colores q̄s vi
det facillima cōuersione variat·qō aīaliū alio-
rū nō ē ita ad pūsionē facil corpulēta· Came
leopard⁹ dict⁹ qō dū sit vt pard⁹ albis maculis
supaspersus·collo equo silis· pedib⁹ bubalis·
capite tamē camelo silis· hūc ethiopia gignit·
Linx dictus q; in lupor genere numerat· be-
stia maculis distincta terga vt pard⁹·ꝫ silis lu-
po· Vñ t ille licos·iste linx· Huius vrinā puerti
in duritiā ꝓaosi lapidis dicūt q̄ liguri⁹ appella
tur·q t ipsos linces sentire h documēto ꝓbāt·
Mā egestū liquorē harenis inquātū potuerint
ꝓtegūt inuidia q̄dā nature·ne talis egestio trā
seat in vsum humanū· Linces dicit· Plini⁹ ex
fetū vnū nō admittere scōz· Castores a castrā
do dicti sunt· Mā testiculi eor⁹ aptū sūt medica-
minib⁹ ꝓpt q cū ꝓsenserint venatorē ipsi se ca-
strāt t morsib⁹ vires suas amputāt· De q̄bus
Cicero in scauriana·redimunt se a pte corpis·
ꝓpt q maxie expetūt· Iuuenal: Qui se eunu-
chū ipse facit·cupiēs euadere damna testiculi·
Ipsi sunt t fibri q̄ etiā pontici canes vocātur·
Vrsus ferē dict⁹· q ore suo formet fetus·q̄si or
sus· Mā aiunt eos informes generare ptus·et
carnē quādā nasci quā mater lambiēdo in mē
bra ꝓponit·vñ t illō· Sic formar lingua fetuz·
cū ptulit vrsa· Sz h imaturitas part⁹ facit· De
nicq; xxx·die generat·vñ euenit· vt ꝓcipitata fe
cūditas informis ꝓcreet· Vrsor caput inualidū·vis maxia in brachijs in t lūbis· Vñ inter-
dū erecti insistūt· Lup⁹ greca derivatōe in lin-
guā nr̄am trāsferē· Lupos eñ illi licos dicunt
Licos aūt grece·a morsu appellat q; rabie ra-
pacitatis q̄q; inuenerit trucidet· Alij lupos vo
catos aiūt·q̄si leopos q; q̄si leoni ita sit illi vr⁹
in pedib⁹·vñ q̄cq̄d pede ꝓsserit·nō viuit· Rapax aūt bestia t cruoris appetens· De q̄ rustici
aiūt·vocē hoiem pdere si eū ꝓr lupus viderit
Vñ t subito tacēti dr· lupus in fabula· Certe si
se p visuz senserit·deponit ferital audaciā· Lu
pi toto āno nō āpli⁹ q̄ dieb⁹·xij·coeūt·famem
diu portāt·t p⁹ lōga ieiunia multū deuorant·
Lupos ethiopia mittit ceruice iubatos· t tāto
varios·vt nullū colorē dicāt illis abeē· Canis
nomē latinū grecā etymologiā videt hre· Grece eñ anos dr·licz eū q̄dā a canore latrat⁹ ap-
pellatū estimēt·eo q; insonet·vñ t canere· Mihi aūt sagaci⁹ canib⁹· Pl⁹ eñ sensus ceteri aīa
lib⁹ habēt· Māq; soli sua nomia recognoscūt·
dños suos diligūt·dñor tecta dfendūt·p dñis
suis se morti obij aūt· volūtarie cū dño suo ad
pdā currūt·cor⁹ dñi sui etiā mortuū nō relin-
quūt· Quor postremo natura ē ex hoies esse
nō posse· In canibus duo sunt expectāda·aut
fortitudo aut velocitas· Catuli abusiue dicūt
q̄rūlibet bestiar⁹ filij· Mā catuli ꝓpe canū sunt·
p diminutōem dicti· Vlciscī aūt dicūt· vt ait
Plini⁹ canes nati ex lupis t canib⁹ cū inter se
forte miscent· Solēt t inō femias canes noctu
in siluis allegatas admitti ad tigres bestias· a
q̄b⁹ insiluri t nasci ex eodē fetu canes adō acerri
mos t fortes: vt cōpleru leones ꝓsternāt· Vul
pes dcā q̄si volupes· Est eñ volubilis pedib⁹
t nūq̄ rectis itineribus·ꝫ tortuosis anfractibus
currit·fraudulentū aīal·insidijsq; decipiēs· Mā
dū nō habuerit escā fingit mortē·sicq; descēdē
tes q̄si ad cadauer volucres rapit t deuorat·
Simie grecū est nomē·id ē ꝓssis narib⁹· Vñ et
simias dicim⁹·q; supressis naribus sint· t facie
feda·rugis turpiter follicantib⁹· licet t capella
rū sit ꝓssum hre nasum· Alij simias latino arbi
trant sermone vocatas eo q; multa in eis simi-

tudo rōnis hūane sentiē. ſz falsum ē. Ihe elemē toꝝ sagaces noua luna exultāt. media ꝛ caua tristanē. Fetus ḳs amāt ante se gestāt. neglecti circa matrē berēt. Ihoꝝ genera q̄q̄ sunt. ex q̄ bus circopetia caudas hſit. Simia eſt cū cau da ē quā q̄dā durā vocāt. Sfinge villose lūt co nus. māmis pminētib⁹. docles ad feritat ob luuionē. Cenocephali. ꝛ ipſi siles simijs. ſz facie ad modū canis. vſi ꝛ nuncupati. Satyri facie admodū grata. ꝛ gesticulatis motibus inḡen. Callitrices. toto pene aſpectu a ceteris distant Sūt eſt in facie ꝓducta barba. ꝛ lata cauda. Leontofonos. beſtia modica ꝛ ex eo ita vocata. q̄ capta exurīē. eiusq̄ cinere aſpſe carnes. ꝛ posita p cōpita semitarū leones necāt si quā tulūcūq̄ ex illis sumpserit. Strix aial in africa herinatij siłe. vocatū a spinarū stridore q̄s ter go laceratas emittit ꝛ canes insequentes vulne rat. Enydros beſtiola ex eo nūcupata q̄ in aq̄s verſet ꝛ maxie in nilo. Que si inuenerit dor mientē crocodillū. volutat se in lutū p̄mū ꝛ itrat p os ei⁹ in vētrē ꝛ carpēs oia iterioꝛa ei⁹ exit vi ua de viscerib⁹ crocodili ipſo mortuo. Ihic neo mon grece vocat⁹ eo q̄ odore suo ꝛ salubria ci boꝝ ꝛ venenosa ꝓdank. De q̄ Draconti⁹ ait: Ꝓredicit suill⁹ vim cuiuscūq̄ veneni. Suillus aūt a sens ē nūcupat⁹. Ihic etiā serpētes inſeq̄t q̄ cū adūsus aſpidē pugnat. caudā erigit. quā aſpis maxie obſuat. q̄si minātē. ad quā cū vim ſuā trāſſert decepta corrūpit. Abusio appellat⁹ q̄ murib⁹ infeſt⁹ sit. Ihūc vulg⁹ captū a captu ra vocat. Alij dicūt q̄ captat. i. videt. Mā tāto acute cernit vt fulgore lumis noctis tenebras ſuper. Vſi ꝛ a grecis venit catus. i. ingenioſus απο τουκατειν. Furo a furuo dictus. vſi et fur. Tenebroſos eſt ꝛ occultos cuniculos effo dit. ꝛ ejcit p̄dā quā inuenerit. Adelo vł q̄ sit ro tundiſſimo membro. vel q̄ fauos petat. ꝛ aſſi due mella captet.

¶ De minutis aiantib⁹. Ca. II.

m Vls puſillū aial. grecū illi nomē ē. q̄ q̄d ẋo ex eo trahit latinū fit. Alij dicūt mures q̄ ex hūore terre naſcant. Mā mus tra vū ꝛ bum⁹. Ihis in plenilunio iecur creſcit. ſic q̄dā maritima augent. q̄ rurſus ꝺ creſcēte luna deficiūt. Sorex latinū ē eo q̄ rodat. ꝛ in modū ſerre p̄cidat. Antiq̄ aūt sorē ſauricē dicebāt. ſi cut ꝛ dodū claudū. Abuſtela dcā. q̄ſi mus lon gus. Mā telū a lōgitudie dcā. Ihec ingenio ſb dola in domib⁹ vbi nutrit catulos ſuos trāſſert mutatq̄ ſedē. Serpētes etiā ꝛ mures pſecūtur Duo aūt sūt genera muſtelaꝝ. Altez eſt silue ſtre ē. diſtās magnitudie. q̄ greci ictidas vo cāt. altez in domib⁹ obeſtās. Falso aūt opinā tur q̄ dicūt muſtelā ore ꝓpe. aure effundere p tū. Abuſaraneū. ē⁹ morſus aranee. ē i ſardinia aial periguū. aranee forma. ē⁹ morſu p̄cidunt tecta. q̄ ſolifuga ꝺ. q̄ diez fugiat. In metallis argētarijs plurima ē. occulta reptās ꝛ p ipſu dentiā ſupſedētib⁹ peſtē facit. Talpa dcā. q̄ ſit dānata cecitate ppetua ꝛ tenebris. Eſt eī abſq̄ oculis. ſp terrā fodit. ꝛ humū egerit. ꝛ radi ces ſubter frugib⁹ comedit. quā greci aſſalam vocāt. Glires dicti ſūt. q̄ pigues eos efficit ſō nus. Mā gliſcere dicim⁹ creſcere. Ihieme eī to ta dormiūt. ꝛ imobiles q̄ſi mortui iacēt. tpe eſti uo reuiuiſcūt. Ihericiū⁹ aial ſpinis cooptū. q̄ ex ide ꝺ. noiatum. eo q̄ ſubrigit ſe q̄ſi ſpinis ſuis claudit. q̄b⁹ vndiq̄ ꝓtect⁹ ē ꝑ inſidias Mā sta tim vt aliq̄d ꝑſenſerit. primū ſe ſubrigit. atq̄ in globū p̄ſus. in ſuis ſe arma recolligit. Huius p̄udētia q̄dā ē. Mā dū abſcēdent vuā de vite ſupin⁹ ſeſe volutat ſuꝑ eā. ꝛ ſic eā exhibet natis ſuis. Sullus. nomē a ſono vocis hz. Ihic retro ambulat. terrā ter ꝓrat. ſtridet noctib⁹. Clenat eū formica circūligata capillo in cauernā eius ꝓtecta afflata p̄us pulueꝛe. ne ſe abſcōdat. ita formice ꝓplexib⁹ trahit. Formica dcā eo q̄ fe rat micas farris. cui⁹ ſolertia multa. Ꝓuidet eī in futuꝝ. ꝛ ꝑparat eſtate q̄d hyeme come dat. In meſſe aūt eligit triticū. hordeū nō tāgit Dū pluit ei ſup frumētū. totū ejcit. Dicunt in ethyopia eſſe formice ad formā canis. q̄ harenas aureas pedib⁹ eruūt. q̄s cuſtodiūt ne q̄s auferat. captāteſq̄ ad necē pſequūt. Formico leon ob h̄ vocat⁹ q̄. ē vł formicaꝝ leo vel certe formica piter ꝛ leo. Eſt ei aial puū formici ſati ſceſtū. q̄d ſe i pulueꝛe abſcōdit. ꝛ formicas fru mēta geſtātes inficit. Ꝓmīnō āt leo ꝛ formica vocāt. q̄ alijs aialib⁹ vt formica ē. formicas āt vt leo eſt. ¶ De ſerpētibus. Ca. III.

a Aguis vocabulū oīm ſerpentū gen⁹. q̄ plicari ꝛ ꝓtorqueri pōt. ꝛ inde an gues q̄ anguloſus sit ꝛ nūq̄ rectus. An gues aūt apō antiq̄s ꝑ genijs lucoꝝ erāt habi ti semꝑ. vſi ꝛ Perſi⁹. Ꝓinge duos angues pue ri sacer ē lucus. Lolubrū ꝓſtat ab eo dcō. q̄ co lat vmbras. vel q̄ in lubricos tractus flexibus sinuoſis labit. Mā lubricū ꝺ. q̄d labit. dū te net. vt pisces ꝛ serpēs. Serpēs aūt nomē acce pit. q̄ occulti⁹ acceſſib⁹ serpit. non aptis paſſi bus ſz squamarū minutiſſimis niſib⁹ repit. Il la aūt q̄ q̄ttuoꝝ pedib⁹ nituntē. ſic lacerte ꝛ ſtel liones. nō serpētes ſz reptilia noiant. Serpen tes aūt reptilia sunt. q̄ vētre ꝛ peccore reptāt. Quoꝝ tot venena. q̄t genera. tot pnties. quot ſpecies. tot dolores. q̄t colores habent. Draco maior cūctoꝝ serpentū siue oīm aiantiū ſuper terrā. Ihūc greci draconta vocāt. Vſi ꝛ deriua tū ē in latinū vt draco diceret. q̄ sepe a ſpe lunc⁹ abſtract⁹. ferē ꝑcitaq̄ ꝑ cū aer. Eſt aūt criſtatus ore paruo. ꝛ arctis fiſtulis. p

quas trahit spiñ ꝛ linguā exerat. Vlim aūt nō in dētib⁹. ſz in cauda hz. ꝛ verbere pon⁹ q̄ rictu nocet. Innoxi⁹ aūt est a venenis. ſz ideo huic ad mortē faciēdā venena nō esse necessaria. qz si quē ligauerit occidit. A q̄ nec elephas tutus ē sui corpis magnitudie. Mā arca semitas delitescēs p q̄s elephāti solito gradiunt. crura eoz nodis illigat. ac suffocatos perimit. Signiſ aūt in ethiopia ꝛ in india. in ipso incendio iugis estus. Basiliſc⁹ grece latine interptat regulus. eo q rex serpētū sit. adeo vt eū videtes fugiāt. qz olfacto suo eos necat. Mā ꝛ hoiem si aspiciat interemit. Siqdē ad ei⁹ aspectū nulla auis volās illesa trāsit. ſz q̄uis ꝓcul sit. eius ore cōbusta deuorat. Amuſtelis tñ vincit. q̄s illic hoies inferūt cauernis. in q̄b⁹ ōlitescūt. Itaq ea visa fugit quē illa ꝓſequit ꝛ occidit. Nihil em̄ parēs ille rex sine remedio ꝓstituit. Est aūt lōgitudie sempedalis albis maculis lineat⁹. Reguli aūt sic scorpiones arēna q̄z secāt. ꝛ post q̄ ad aq̄s venerit ibiq aliquē momorderit. hydrophabas ꝛ lymphaticos facīt. Sibil⁹ idē ē q̄ ꝛ regul⁹. Sibilo em̄ occidit. asiq̄ mordeat vt exurat. Vipera dcā q vi pariat. Mā cū venter ei⁹ ad ptū innumuerit catuli nō expectātes matura nature solutionē corrosis ei⁹ lateribꝰ vi erūpūt cū matris iteritu. Lucan⁹: Viperi coeūt abrupto corpe nati. Ferē aūt q masculi⁹ ore in fto vipere semē expuat. Illa aūt ex voluptate libidis in rabiē versa caput mari ore receptū pcidit. Ita fit vt parēs vtq pereat masculi⁹ dū coit femina dū pturit. Ex vipera aūt fiūt pastilli q tyriaci vocāt a grecis. Aspis vocata q morsu venena imitat ꝛ aspgat. Jos em̄ greci venenū dicūt. ꝛ inō iaspis q morsu venato iterimat huiꝰ diūsa genera ꝛ species ꝛ dispares effect⁹ ad nocēdū. Ferē aūt aspis cū ceperit patu incātatorē. q eā q̄busdā carmib⁹ ꝓpiſ euocat. vt eā de cauerna ꝓducat. illa cū exire noluerit. vuā aurē i terrā ꝑmit. alterā cauda obturat ꝛ opitatq ita voces illas magicas nō audiēs. nō exit ad incātātē. Dispas gen⁹ aspidis. q latine situla ōr. qz quē momorderit siti perit. Hypnalis gen⁹ aspidis. dcā q sōno necat. Hāc sibi deopatra apposuit. ꝛ ita morte q̄si sōno soluta est. Emorroys aspis nūcupat. q sanguinē sudet q ab eo morsus fuerit. ita vt dissoluti venis. q̄q̄d vite ē p sāguinē euocet. Grece ei sāguis hema ōr. Prester aspis sp ore patēs ꝛ vaporāti currit Lucan⁹ poeta sic memmit. Oraq distēdēs aui dus fumātia pster. Hic quē paulserit. distēdit. enormiq corpulētia necat. extuberatū ei putredo seq̄t. Septabilis⁹ aspis. q duz momorderit hoiem stati eū ꝓsumit ita vt liq̄at tot⁹ in ore ꝑ pētes. Ceraſtes serpēs dict⁹ eo q in capite cornua hēat silia arietū. κερατα. ei grece cornua vocāt. sūt aūt illi q̄drigemina cornicula quoz ostētatione veluti escā illicies sollicitata aialia perimit. Totū em̄ corp⁹ haberis tegit nec vllū indiciū sui pbet. nisi ea ex pte q̄ inuitatas aues vel aialia capit. Est aūt flexuosus pl⁹ q̄ alij serpētes. ita vt spinā hre nō videat. Satalis serpēs vocat⁹ est eo q tāta pfulget tergi varietate vt notaꝝ gīa retardet aspicientes. ꝛ qz reptando pigriores ē. q̄s assequ nō valet. miracio sui stupētes capit. Tāti aūt feruoris ē. vt etiā hyemis tpe exuuias corpis feruētis exponat. De q̄ Lucan⁹: Et fatale ſpsis etiā nūc sola pruinis. exuuias positura suas. Amphibena dcā eo q duo capita hēat. vnū in loco suo. alterū in cauda. currēs ex vtroq capite tractu corpis arculato lhec sola fpētū frigori se ꝓmittit. ꝑma oim. pce dēs. de qua idē Lucan⁹. Et grauis in geminū ꝛgēs caput āphibena. L⁹ oculi lucēt velut lucerne. Enidris coluber in aqua viuens. Greci em̄ hydor aquā vocāt. lhydros aquatil⁹ serpēs a q̄ icti obturgescūt. c⁹ q̄dā morbū boaz dicūt. eo q fimo bouis remediet. lhydra draco multoz capitū. qual⁹ fuit in lerna palude ꝓuincie arcadie. hec latine excedra ōr. q vno ceſo tria capita excrescebāt. ſz ꝟ fabulosū ē. Mā ꝓstat hydrā locū fuisse eu omētē aq̄s vastātes vicinā ciuitatē. in q̄ vno meatu clauso multi erūpebāt. Nō hercules videns. loca ipa exussit ꝛ aq̄ clausit meat⁹. Mā hydra ab aqua dcā ē. Chelydros fpēs quasi cherſydros ōr. qz in aq̄s ꝛ in terris moratur. Mā χερσον dicūt greci terrā. ὑδωρ aquā. ē q quā labit terrā. fumare facit. quē sic. Macer describit. Seu terga expirāt spumātis vir⁹. seu ſtra fumat teter qua labit anguis. Et Lucan⁹: Tractiq via fumāte chelydri. Semp ei direct⁹ ābulat. Mā si torserit se dū currit statim crepat. Rinatrix fpēs aquā veneno ifectēs. In q̄ q ei fōte fuerit veneno eū imiſcet. de q̄ Lucan⁹. Rinatrix violator aq̄. Cēteris fpens inflexuosa q̄ sp iter rectū efficit. De qua Lucan⁹: Et sp recto lapsur⁹ limite cēteris. Parias fpēs q̄ sp in cauda ābulat. ꝛ sulcū facere videt. De q̄ idē Lucan⁹: Quo ꝓpt⁹ iter cauda sulcare parias. Boas anguis italie imēsa mole p seq̄t greges. armētoz ꝛ bubalos. ꝛ plurio lacte irriguis vberib⁹ se inectit. ꝛ suggēs iteremit atq inō a boū populatōe boas nomē accepit. Jacul⁹ fpēs volās. de q̄ Lucan⁹. Jaculiq volucres. Exilūt em̄ in arboꝝ ꝛ dū aliqō aial obuiū fuerit iactā se sup illud ꝛ perimūt. Inō ꝛ iaculi dicti sunt. In arabia aūt serpētes sunt cū alis q̄ sirene vocant. q pl⁹ currūt ab eqs. sed etiā ꝛ volare dicunt. q̄z tñ vir⁹ est. vt morsum aū mors insequat q̄ dolor. Obites dcā q colorē arene hēat. De qua poeta. Et paruis pictus maculis thebanus obites concolor exuuiis

atq; indiscretus harenis admotus. Seps exigua serpēs. q̄ nō solū corp⁹ ꝫ ⁊ ossa veneno cōsumit. Cui⁹ poeta sic meminit. Ossaq; dissoluēs cū corpe tabificus seps. Dipsas serpēs tāte exiguitatis ferē. vt cū calcaē nō videaē. Cui⁹ venenū ita extinguit q̄ ſentiaē. vt facies puenta morte nec tristitiam inducat morituri. De q̄ poeta. Signiferū iuuenē tyrrheni sanguis aulū. torta caput retro dipsas calcada momordit Ille dolor aut sensus dētis fuit. Salpinga serpēs est q̄ nō videē. Cecula dicta ppt̄ q̄ parua sit. ⁊ nō hēat oculos. Lentūpeda a multitudie pedū dcā. Bucus ē cui⁹ pene totū corpus in vētre colligit. Lacert⁹ reptilis gen⁹ est. vocat⁹ ita q̄ brachia habeat. Genera lacertoꝝ plura vt botrax. salamādria. saura. stellio. Botraca. dcā q̄ rane hēat faciē. Mā greci ranā botracā vocāt. Salamādria vocata. q̄ ptra incēdia valeat. cui⁹ inter oia venenata vis maxima ē. Letera eñ singl'os ferūt. hec plurimos piter interemit. Maz si arboꝝ irrepserit. oia poma inficit veneno ⁊ eos q̄ eos ederint occidit. q̄ etiā si vl' in puteū cadat vis venen⁹ ei⁹ potātes interficit Ista ptra incēdia repugnans. ignes sola aialiuz extinguit. Eluit eñ in medys flāmis sine dolore ⁊ ꝓsumptōe. ⁊ nō solū q̄ nō uaē. sed extinguit incēdū. Saura lacert⁹ q̄ qñ senescit cecaē oculi ei⁹. ⁊ intrat in foramē paries aspicētis ptra orientē. ⁊ orto sole intēdit ⁊ illuminaē Stellio de colore inditū nomē hēt. Est eñ tergore pictus lucētib⁹ guttis in modū stellaruz. De q̄ Ouidi⁹: Aptūq; colori nomē hēt. varijs stellatus corpe guttis. Hic aūt scorpionib⁹ adeo ptrarius tradiē vt viso eo pauorē his afferat ⁊ torporē. Sūt ⁊ alia serpētū genera. vt admodice. elephantie. chamedracontes. Postremo quātus noīm tātus mortū numer⁹. Oēs autē serpētes natura sua frigidi sunt. nec peruunt nisi q̄ calescūt. Nam q̄ sunt frigidi nullū tangūt. Eſi ⁊ venena eoꝝ plus die q̄ nocte nocēt Torpent eñ noctis algore ⁊ merito. q̄ frigide sunt nocturno rore. In se eñ adducūt vaporē corpis gelide pestis. ⁊ natura frigide. Eſi ⁊ hyeme in nodos torquenē. estate soluunē. Jnō ē q̄ dū q̄q; serpentū veneno peutiē. pmū obstupescit. ⁊ postea vbi in illo calefactū ipm vir⁹ exarserit. statim hoiem extinguit. Venenū aūt dicū. eo q̄ p venas vadit. Jnfusa eñ pestis eius p venas vegetatōe corpis aucta discurrit. ⁊ animā extinguit. Eſi ⁊ pōt venenū nocere nisi hominis tetigerit sanguinē. Lucanus: Noxia serpentū est admixto sanguine pestis. Oīne autē venenū frigidū est. ⁊ ideo anima que ignea est fugit venenū frigidū. Jn naturalibus bonis q̄ nobis ⁊ irrationabilibus animātib⁹ videmus esse cōmunia. vlu acitate quadā sensus serpēs excellit. Unde ⁊ legiē in genesi: Serpens autē erat sapiētior omnib⁹ pecorib⁹ terre. Dicit autē Plin⁹ si crediē. q̄ serpentis caput. etiā si cū duob⁹ eua serit digitis nichilomin⁹ viuit. Unde ⁊ totū corpus obijcat pro capite ferentib⁹. Anguib⁹ vniūsis habes visus est. Raro in aduersū cōtuentur. nec frustra. cū oculos non in fronte habeant. ꝫ in tēporibus adeo vt citius audiāt q̄ aspiciāt. Nullum autē animal in tāta celeritate linguā mouet, vt serpens adeo, vt triplicē linguam habere videatur cum vna sit. Serpentiuz humida sūt corpa adeo ut quaq; eunt viā humore designēt. Uestigia serpentū talia sūt. vt cū pedib⁹ carere videanē. costis tamen et squamarū nisibus repāt. quas a sūmo gutture vsq; ad imam [illegible]ū parili modo dispositas habent. Squam[illegible]eni q̄si vnguib⁹. costis quasi cruribus innitunē. Unde si in q̄libet corporis parte ab alio vsq; ad caput ictu aliquo collidaē debil' reddita cursū habere non possit quia vbicūq; ict⁹ ille inciderit spinā soluit per quā costarū pedes ⁊ mot⁹ corporis agebantur Serpētes aūt diu viuere dicūē. adeo vt deposita vetere tunica senectutē deponere. atq; i iuuentutē redire phibeanē. Tunice serpētū exuuie nūcupanē eo q̄ his quādo senescūt sese exuunt. quib⁹ exuti in iuuentutē redeunt. Dicūtur aūt exuuie et induuie. quia exuūē et induunē. Pithagoras dicat ō medulla homis mortui que in spina ē serpentē creari. quod etiam Ouidius in metamorphoseorum libris cōmemorat dicēs: Sūt qui cū clauso putrefacta est spina sepulchro mutari credāt hūanas angue medullas. Quod si creditur merito euenit. vt sicut per serpentē mors homis. ita et p homis mortē serpens. Feē autem q̄ serpens hominē nudum non sit ausus attingere

De vermibus Cap. V

Ermis est anial quod plerūq; de carne vel de ligno vel de quacūq; re terrena sine vllo cōcubitu gignitur. licz nōnūq; ⁊ de ouis nascaē vt scorpio. Sūt autem vermes aut terre. aut aque. aut aeris. aut carnū aut frōdū. aut lignoꝝ. aut vestimentoꝝ. Aranea vermis aeris ab aeris nutrimēto cognomiata que exiguo corpore longa fila deducit. ⁊ tele semp intenta. nunq; desinit laborare. ppetuū sustinēs i suo labore suspēdiū. Sāguisuga vermis aq̄tilis: dicta q̄ sāguinem sugit. Potātib⁹. eni insidiaē. cuncq; illabiē faucib⁹ vl' vbi vsq; adheserit sanguinē haurit. et cū nimio cruore maduerit. euomit id quod hausit. vt recētiorē denuo sugat. Scorpio vermis trenus. q̄ pon⁹ vermib⁹ ascribitur nō serpentib⁹. aial armatū aculeo. et ex eo grece vocatum q̄ cauda figat. ⁊ arcuato vulnere venēa diffūdat

Propriū est aūt scorpiōis q̄ manꝰ palmā nō ferīat. Cātareda ẏmis terrenꝰ q̄ hūano corpi statim vt fuit applicatꝰ sui adustione vesicas efficit plenas hūore. Adultipes ẏmis terrenꝰ ex multitudie pedū vocatus. q̄ ꝫ ictū ꝫcutis in globuꝫ plicat. Nascit sub petris ex hūore t terra. Limax ẏmis limi dcus: q̄ in limo l'de limo nascitur. vñ t sordidus sp t imūdus habet. Bōbyx frōdiū ẏmis. ex cuius textura bōbycinū ꝓficit. Appellat aūt hoc noie. ab eo q̄ eu acuet dum fila generat. et aer solus in eo remaneat. Eruca frōdiū ẏmis oleribus vel pāpino inuoluta. ab erodēdo dicta. cuiꝰ memit Plautꝰ imitatꝰ nequā bestiā t maleficā inuolutā in pāpino. Implicat se eadē: nec euolat vt locusta. vt huc illuc discurrēs semiesa dimittat. sed pmanet pituris frugibus t ta[illegible]lo lapsū pigriscq; inoribus vnūsa ꝓsumit. Tendonas greci vocāt ligno ẏmes q̄ terēdo edant. Hos nos termites dicimus. Ira eñ apō latinos ligni ẏmes vocātur quos tpe inopportuno cese arbores gignūt. Tinea vestimētoꝝ ẏmis dicta q̄ teneat. t eo vsq; insedeat quo erodat. Jñ t ptinax q̄ in eādē rem idētidē vigeat. Termes carniū emigrane lumbricus. ascaride. costū. pediculi. pulices. lendex. tarmus. ricinus. vsia. cinex. Emigraneus vermis capitis vocat. Lumbricꝰ ẏmis ītestinorum: dictus quasi lubricꝰ. q̄ labit. vel q̄ in lumbis sit. Ascaride. Costi. Pediculi ẏmes cutis a pedibus. vñ t pediculosi dñr q̄bus pediculi in corpe efferuescūt. Pulices ẋo vocati sunt. q̄ ex puluere magis nutriant. Tarmus ẏmis ē lardi. Ricinus. ẏmis est canis vocatꝰ: eo q̄ heret in auriꝫ canū. Cinos eñ grece canis ē. Usia vermis est porci appellata quia vrit. Nam vbi momorderit. adeo locꝰ ardet vt stati ibi vesice fiant. Cinex de similitudine cuiusdā herbe vocatus. cuiꝰ fetorē habet. Proprie aūt vermis i carne putrefacta nascit. tinea in vestimētis. eruca in olere. teredo in ligno. tarmꝰ in lardo. vermis nō vt serpēs aptis passibus vel squamarū nisibus repit. q: nō est illi spine rigor vt colubri sed in directū corpusculi sui ptes gradatim porrigēdo cōtractas ꝫhēdo porrectas motū explicat. sicq; agitatus perlabitur.

De piscibus Ca. VI

Pisces dcī vñ t pcus a pascēdo scz Republica ideo dñr hec q̄ natāt eo q̄ reptādi hēant spēm t naturā q̄uis se in ꝓfundū immergāt: nō in natādo repūt. Unde t dauid ait. Hoc mare magnū t spaciosum manibꝰ illic reptilia quoꝝ nō est numerus. Anfinia sunt q̄dā genera piscīū dicta. eo q̄ ābulandi in terris vsū et natādi in aq̄s officiū hēant. Anfi eñ grece vtrūq; dr. i. q: in aq̄s t in terrī viuūt. vt foze crocodili. hipotauni. hoc est eq̄ fluuiales. Pecoribus aūt t bestijs t volantib⁹ asi boues noīa imposuerūt q̄ piscibus. q: ꝓus visa sunt t ꝓgnita. Piscīū ẋo postea paulatim ꝓgnius generibus noīa institūta sūt. aut ex silitudie terrestrīū aialiū aut ex spē. ꝓpa siue moribꝰ seu colore vl figura aut sexu. Ex similitudine terrestriū. vt rane t leones t vituli t nigri meruli et pauī diūso colore dorso t collo picti. t turdi albovarij. et cetera que sibi iuē spēs terrestriū aialiū noīa vendicarūt. Ex moribus terrestrīū vt canes in mari a terrenis canibus nūcupati q̄ mordeāt. t lupi q̄ improba voracitate alios ꝓsequanē. A colore vt vmbre. q: colore vmbre sunt. t aurate q: in capite auri colorē hūt. t varij a varietate. q̄s vulgo tructas vocāt. A figura vt orb. q: rotundus est totusq; i capite ꝓstat. t solea q̄ sit instar calcamētoꝝ solijs. A sexu vt musculus q̄ sit balene masculus. Eius eñ coitu ꝓcipe hec belua phibeē. Hinc t musculi cochleaꝝ q̄ꝝ lacte cōcipiūt ostree. Balene aūt sunt īmēse magnitudinis bestie. ab emittēdo t fundēdo aq̄s vocate. Ceterijs eñ bestijs maris altius iaciūt vndas βάλλειν eñ grece emittere dicitur. Cete dicte ΤΟ ΧΗΤΟσχαι ΤΑ ΧΗΤΗ hoc est ob immanitatē. Sunt eñ in gētia genera beluaꝝ t eāliā mōtium corpa. qualis cetus excepit ionā. cuius alterius tāte magnitudis fuit. vt instar obtineret infernī. dicēte ꝓpheta. Exaudiuit me de vētre inferni. Equi marini q̄ ꝑma parte eq̄ sunt postrema soluunē in piscē. Bocas dicūt eē boues marinos quasi boacas. Cerulei a colore appellati. Nā ceruleū est viride cū nigro vt est mare. Delphines certū hūt vocabulū q̄ voces hoīm sequntur. vel q̄ ad symphoniā gregatim conueniant. Nihil in mari velocius ūtis. Nā plerūq; salientes naues trāsuolant. Quādo aūt pludunt in fluctibus t vndarū se motib⁹ saltu ꝓcipiti ferūt tēpestates significare vidētur. Hi ꝓpe simones noīanē. Est t delphinū genus in nilo dorso serrato q̄ crocodilos tenera ventriū secātes interimunt. Porci marini q̄ vulgo vocanē suilli. qui dum escā querūt: more suis terrā sb aquis fodiunt. Circa guttur eñ hūt ossa officiū: t nisi rostrum harenis imergāt: pastū nō colligūt. Cor ui a cordis voce dēi. q: grūniunt pectore. suaq; voce ꝓditi capiūē. Tinni grecū noīa hūt. hi in grediunē veris tpe. intrāt dextro late. leuo exeunt. Hoc iñ credunē facere q̄ dextro oculo acutus videāt q̄ sinistro. Gladiꝰ dr. eo q̄ rostro maiori nato sit. t ob hoc naues pfossas mergit. Serra nūcupata q: serratā crista hz. t subter natās nauē secat. Scorpio dcs q: ledit dū manū tollit. Tradūt decē cācris cū ozimi mānipulo alligatis oēs q̄ ibi sunt scorpiōes ad eū locum ꝓgregari. Aranea gēs pisci. eo q̄ aure feriat. hz ei stimulos de q̄b⁹ pugnat. Crocodilus a crocco colore dcs

gignit in nilo. aial quadrupes in terra t in aqs valēs: lōgitudine plerūq; vigiti cubitoz. dētū et vnguiū imanitate armatū. tātaq; cutis durtia. vt q̄uis fortū ictus lapidū tergo repcussus sit nō sentiat. Nocte in aqs. die in humo quiescit. Qua in terra fouet. mascls t fcia vices fuāt. hūc pisces q̄dā serratā hītes cristā tenera ventriū desecātes interimūt. Solus ex aialib⁹ superiozē maxillā mouere oz. Hippotam⁹ vocat⁹: q̄ sit eā similē dorso iuba t hinnitu. rostro flupiato a p̄mis dētib⁹. cauda toztuosa. vnguł binis. Die in aqs. p̄mozat. nocte segetes ōpascitur. et hūc nullus gignit. Pagz quē greci fagz ió nūcupāt: q̄ duros dētes hēat: ita vt ostreis i mari alat. Dentrix. p multitudie t grāditate dentū oz. Lepus a silitudine capitis nūcupat⁹. Lupū vt dēm est auiditas appellauit piscē in captura ingēiosum. deniq; rete circūdat⁹ ferī harenas arare cauda atq; ita p̄ditus trāsire rete. Mullus vocat⁹ q̄ moll' sit atq; tenerrim⁹. cuius cibo tradūt libidinē inhiberi. oculoz aūt acē hebetari. hoies vo qz his sepe pasti sunt: piscē olent. Mullus in vino necat⁹ bi q̄ inde biberint tedium vini hūt. Mugilis nomē hz: q̄ sit multū agilis. Mā vbi dispositas senserit piscatoz insidias. cōfestim retrozsum redīes ita trāsilit rete: vt volare piscē videas. Melanur⁹ eo q̄ nigrā caudam hēat t nigras pēnas t in corpe lineas nigras. Melan eīn greci nigz vocāt. Glaucus a calore dictus. eo q̄ alb⁹ sit. Greci eīn albū glauconem dicūt. Hic estate raro apparet: nisi tīn in nubilo. Timallus ex flore nomē accepit. Timum q̄pe flos appellat. Mā dū sit specie gratus t sapore iocūdus: tīn sicut flos fragrat. t corpe odores aspirat. Escarus dictus. eo q̄ solus escā ruminare phibet. Deniq; alij pisces nō ruminānt. Tradūt aūt hūc ingeniosum esse. Manq; inclusum nassis nō fróte erumpe nec infesti viminibus caput inserere. lz adūsum caude ictib⁹ crebris laxare fores. atq; ita retrozsum fdire. Quē luctatū eius si forte alius escar⁹ extrinsecus videat apprehēsa mordic⁹ cauda adiuuare nisus erūpēs. Sparus a lācea missili nomē accepit: q̄ eiusdē figure sit. Terrestria eīn pus inuenta sunt q̄ marina. Mā sparus est telū rusticanum missile a spargēdo dēm. Australis piscis. siū qz aquaz vridā ore suscipit. siue qz tūc hic piscī oriūtur quo tpe tēdere in occasum pliades ceperit. Amio saxatil' dextra siniſtraq; laterib⁹ vgis puniceis ppetuis. cuiusq; discoloz⁹ designat. dictus amio. qz nō capit nisi hamo. Echin⁹ pu⁹ et semipedal' piscicul⁹: nom sumpsit q̄ naue adherēdo retineat. Ruāt licz vētj seuiāt. pcelle: nauī tīn q̄si radicata i mari stare viō: nec moueri. nō retinēdo lz tūmō adherēdo hunc latini morā appellauerūt. eo q̄ cogat stare nauigia. Tranuscop⁹ vocat ab ocło quē in capite hz. a q̄ sp supī intēdit. Millago noiat⁹. qz euolat sup aquam. Quotiēs aūt cernit ex aquā volitās: tēpestates mutari designat. Squat⁹ dēs. q̄ sit squamis acutis. Ulm t ei⁹ cute lignū polit. Liuitas syrie q̄ nūc tyrus oz olim sarra vocabat. a pisce q̄dā q̄ illic abūdat. quē lingua sua sar appellāt. ex q̄ deriuatū est h⁹ silitudis pisciculos sardas sardiasq; vocari. Allec pisciclis ad liq̄ē salsamētoz idonei⁹. vū t nūcupat⁹. Affor⁹ pisciclis q̄. ppt exigui tatē hamo capi ñ pōt. Anguille silitudo anguil nomē dedit. ongo h⁹ ex lumo. Ulm t q̄n capitur adeo lenis ē. vt q̄nto for⁹ plleris: tāto citi⁹ elabit. Ferūt aūt ouētis fluuiū gangen anguillas tricenis pedib⁹ gignere. Anguille vino necate: q̄ ex eo biberit tediū vini sent. Draco marinus aculeos in brāchijs hz. q̄ caudā spectātes. qui dū pcusserit. qua aqua ferit venenū fundit. vñ et vocat⁹. Murenā greci mirenā vocāt. eo q̄ ppli cet se in circulos. hāc femini tīn sexⁿ cē tradūt: et ocipe a serpēte. ob id a piscatoz⁹ tanq̄ a serpente sibilo euocat t capit. Ictu aūt fustis difficulē interimit. ferula. ptinus aiam in cauda habere certū est. Mā capite pcusso vix eaz interimi. cauda statim exanimari. Lōgrus ā guille silis: sed grādis. morat in cauernis petraz. ib aqua Polip⁹. i. multipes. plurimos eni nex⁹ hz. Iste ingeniosus hamū apetēs brachijs pplectit nō morsu. nec pus dimittit q̄s escā circūrosit. Torpedo vocata. eo q̄ corp⁹ torpescere faciat. si eā q̄sq; viuētē tāgat. Narrat Plin⁹ scōs ex indico mari. torpedo etiā. pcul t e lōginq̄. vel si hasta vgaq; attingat q̄uis pualidos laccertos torpescere: quālibet ad cursum veloces pedes alligare. Tāta eīn vis ei⁹ est: vt etiā aura corporis sui efficiat mēbra Sepia oz. qz sepib⁹ interclusa facilius capit. In coeūdo obscenū gen⁹. ore eīn capit sic vipa. Cuius attramti vis est vt lucerne additū ethiopū videri. ablato pori lumie q̄dam tradūt. Lulligo tradūt in oceano maurita nie nō. pcul a lito flumie tātā multitudinē lulligiū euolari ex aq̄: vt ēt naues dimergere possint. Conche t pclee hac ex cā vocate. qz deficiente luna cauant. i. euacuant. Dim ei clausoz maris aialiū atqz pchaz incremto lūe mēbra turgescūt ōfectu euacuāt. Lūa ei cū in augmento fuit: auget hūore. cū vo in defectū venerit: hūores minuunt. Hoc ei physici dicūt. Lōche aut ē pme positōis nomē. conclee vo p diminutōz q̄si concule. Lōchaz mlta genera sunt. int q̄s et margariti fore q̄ celoe dñr. in quaz carne pciosus calcul⁹ solidat. de q̄b⁹ tradūt bi q̄ ō aiantium scīere naturis. eo q̄ nocturno tēpe littora apetūt. t ex celesti rore margaritū pcipiūt. vñ et celoe noiat. Murex pclea ē maris. dca ab acumie t aspritate. q̄ alio noie conchiliū noiatur

ppter q circūcisa ferro lacrimas purpurei cō-
lozis emittat·ex qb⁹ purpura tingit·t in ostrū
appellatū·q hec tinctura ex teste humore elicit·
Cancros vocant·q: conche sūt crura bites·ini-
mica ostreis alia Loz eñ carnibus viuūt mi-
ro ingenio·Mā q: valida testa ei⁹ apiri nō pōt
explozat qñ ostrea clausa testaz apiat:tūc cā-
cer latēter lapillū injicit·atq impedita ꝓclusōe
ostree carnes erodit·Tradūt qdā decē cancris
cū ozimi māipulo alligatis oēs q ibi sunt scoz-
piones ad eū locū coituros·Duo sunt autē ge-
nera cancroz fluuiales t marini·Ostrea dēa ē
a testa qb⁹ mollicies interioz carnis munitur·
Greci eñ testū ostrea vocāt·Ostrea aūt neutro
carnes ei⁹ femio dīr genere Masculi sunt vt p
dixim⁹ conclee aquat q lacte ꝓpiūt ostree·t
dicti musculi quasi m sculi· Peloxides a pelo-
ro ꝓmōtorio sicilie vbi abūdāt cognoiate sunt
Tñ Virgi dē·Ecce aūt boreas angusta ab se-
de peloz·Lingues a silitudine humanaruz vn
guiū dēe Testudo dēs eo q tegmie teste sit ad-
opert⁹ in camere modū Sūt aūt ꝗtuoz genera
terrestres·maritime·lutarie id ē in zeno t palu
dibus viuētes·Quartū gen⁹ fluuiales:que in
dulci aqua viuūt· Tradūt aliq qō incredibile
est·tardi⁹ ire nauigia testudinis pedē dextrum
vehētia· Janus a frestri iano nom traxit·quez
vulg⁹ herinū vocat· Hui⁹ testula duplex spinis
aculeata in modū castaneaz:qñ adhuc operte
de arboz⁹ cadūt·Caro eius mollis: et minio
simil·Tris trib⁹ mōis ōz·vt testudo ac peloris
et cōclea· Mā t qō edum⁹ t vbi caro inest· t v-
trūq ōz peloxus· Rane a garrulitate vocate:eo
q arca genitales strepūt paludes·t sonos vo-
cis importunis clamoz⁹ reddāt· Ex bis qdā
aquatice dīr·quedā palustres·qdā rubete·ob
id q: in vep̄bus viuūt·grandiozes cunctarum·
Alie calamitales vocāt·qñ inter harundines
fruticesq viuūt·minime oim t viridissime mu
te t sine voce sunt·Agridule rane pue in sicco l
agris morātes·vñ t nūcupate·Negāt qdaz ca-
nes latrare qbus in offa rana viua fuerit data·
Sfungia a fingere·i·mundare t extergere dicta
Afranius·accedo ad te vt nbi cerui cē fingā lin
theo·i·extergā· Cicero Et fingebāt sfungijs sā
guis·i·extergebāt· Vial aūt eē docet cruoze in-
herente petris·vñ et dum abscidit sanguinem
emittit· Mā alia sunt viuēta in aqs t discurrūt
vt pisces·alia que stāt fixa·vt ostree· cani sfun-
gie·Ex bis alias mares dici·eo q tenues sint fi
stule spissioz:esq alias femias que maioz⁹ fi-
stulis sunt ac ꝓpetuis·alias duriores quas gre
ci appellāt tragos·t nos hircosas dicere possu-
mus ob asperitatē sui·Mollissimū genus eaz
penicilli vocant·eo q apte sint ad oc̄oz tumo
res t ad extergēdas lippitudines vules· Lan-
dide sfungie cura fiūt· Per estatē eñ ad solem
sternunt·t sicut cera punica cādoze bibūt· Ani
malū oim m aqs viuētū noia·cxliij· Plinius
ait·diuisa in genera⁹ beluaz·serpētū ꝓmūiuz
terre·t aque cancroz conchaz locustaz pelo-
redū polipoz soleaz lacertoz t lulliginum·et
bis silia:ex qbus multa quodā nature intellcu
tpm suoz ordinē agnoscūt·qdā vo in suis locis
sine mutatōe vagant· In pisc⁹ aūt femis alie
ꝓmixtiōe masculi ꝓpiūt t parūt cattos· Alie
ponūt ova sine masculi ꝓmixtiōe susceptā· que
ijdē in seḡnti sui semis iactu pfundunt·t q hoc
munere fuerint affiata generabilia fiūt· q vo p
fusa si fiūt sterilia pseuerāt aut putrescunt.

¶ De auibus Ca·VII

Vlum nomē auiū·sed genus diuersum
Mā sicut specie sibi differūt·ita t natu-
re diūsitate· Nam alie simplices sūt·vt
columbe·alie astute vt perdix·alie ad manū se
subijciūt vt accipiter·alie ffozmidāt vt garamā
tes·alie hoim ꝓuersatōe delectant vt hirundo·
alie in desertis secretam vitā diligunt vt turtur
alie solo semie fperto pascūtur vt anser·alie car
nes edunt t rapinis intēdūt vt miluus·alie in-
cole que manēt in locis semp vt struthio·alie ad
uenticie que ꝓpijs tempoz⁹ reuertunt vt cy-
conie t hirundines·alie cōgrege·id ē gregatim
volātes vt sturni t coturnices· alie soliuage·id
est solitarie ꝓpter insidias dep̄dandi·vt aquila
accipiter·t quecūq ita sunt· alie vocibus stre-
punt vt hirūdo·alie cantus edunt dulcissimos
vt cygnus t merula·alie xba t voces hominū
imitant vt psittacus t pica·sed t alia sic genere
ita t moxibus innumerabilia·Mā volucruz q̄t
genera sint:anuenire quēq nō posse· Necq eñ
ois indie ethiopie aut scythie defta qs penetra
re potuisset·q eaz genus vel differētias nosset·
Aues dicte eo q vias certas nō hēant sz p auia
queq discurrāt Alites q alis ad alta tēdant·t
ad sblimia remigio alaz cōscendāt· Volucres
a volādo·nā vnde volare·inde t ambulare di
cim⁹· Vola eñ ōz media ps pedis siue man⁹·t
in auib⁹ vola ps media alaz quaz motu pēne
agitant· Jnde t volucres· Pulli dīr oim auiū
nan· Sed t animalium quadrupedū nati· pulli
dīr·t homo paruus pullus· Recētes igit nati
pulli dīr·eo q polluti sunt·vnde t vestis nigra
pulla dicta ē· Alie sunt in qb⁹ pēne per ordines
fixe volādi exhibent vsum · Vocate aut̄ ale q
bis aues cōplexos alant·ac foueāt pullos· Pē
na a pēdendo id est a volando dicta· vñ t pen
dere· Volucres eñ pennaz auxilio mouentur
qñ se aeri mādāt· Pluma q̄si piluma· Nam sic
pili in quadrupedū corpe·ita pluma in auibus
Auiū noia multa a sono vocis cōstēt eē cōpo-
sita·vt grus·coru⁹·cygn⁹·pauo·miluus· vlula

cuculus·graculus·ꝛ cetera·varietas ei vod eo
rū docuit hoies q̄d noiarent· Aq̄la ab ab acu-
mie oc̄lox vocata· Tāti ei cōtuit⁹ eē ōr·vt cum
sup maria imobili pēna ferāt·nec hūanis pate
at obtutib⁹ de tāta sblimitate piscaculos natare
videat·ac tm̄n instar descēdēs raptā p̄dā pē-
nis ad litt⁹ trahat· Mā ꝛ ꝫ radiū solis ferē ob-
tutū ñ flectere·vñ ꝛ pullos suos vngue suspen-
sos radijs sol obijc̄·ꝛ q̄s viderit imobilē tene-
re aciē·vt dignos genere ꝓseruat·si q̄s xo insle
ctere obtutū quasi degeneres abijc̄· Vultur a
volatu tardo noiata putāt· Magnitudie q̄pe
coꝛpis ꝑpetes volat⁹ ñ hz·Hanc quasdā dicunt
ꝓcubitu ñ miscere ꝛ sine copula cōcipe ꝛ gene-
rare·natosq; eaꝝ pene vsq; ad centū ānos ꝓce
dere·vultures āt sīc ꝛ aq̄le etiā vltra maria ca-
dauera sentūt· Alti⁹ q̄pe volātes multa q̄ mō
tū obscuritate celant: ex alto ille ꝓspicūt· Gra
dipes apō grecos vocāt auis apud nos tarda
eo q̄ graui volatu detēta: nequaq̄ vt cēte volu
cres attollāt velocitate pēnaꝝ· Grues xo nom̄
de ꝑpa voce sumpserūt· Tali ei sono susurrant·
Hē āt dū ꝑcrāt: vnā sequūt ordie hīato· De q̄
bus Lucā· Et turbata perit dispsis hīa pennis·
Excelsa aūt petūt q̄ faciū⁹ videāt quas petāt t̄
ras· Castigat āt voce que cogit ad agmē At v-
bi rauce sat succedit alia· Nocte āt excubias di
uidūt ꝛ ordinē vigiliaꝝ p vices facūt: tenentes
lapillos suspēsis digit⁹: q̄b⁹ somnos arcēāt: qō
cauēdū erit clamoꝛ indicat· Etatē in ill⁹ colo⁹ p
dit·nā senectute nigrescūt· Ciconie vocate a so
no q̄ crepitāt q̄si cicanie: quē sonū oris pot⁹ eē
ꝓstat q̄s vocis·q; eū quatiēte rostro facūt· Hec
veris nūcie·societatis comites·serpētū hostes·
maria trāsuolāt in asiā collecto agmie pergunt
Lonices duces eas p̄cedūt·ꝛ ipe quasi exerci
tus, ꝓsequūt· Eximia ill⁹ arca filios pietas· Mā
adeo nidos ipensi⁹ souēt· vt assiduo in cubitu
plumas exuāt· Quātū aūt tps impēderint i fe-
tib⁹ educādis: tātū ꝛ ipe in vicē a pull⁹ suis alū-
tur· Olor auis ē quā greci cignū appellāt Olor
aūt dēs q̄ sit tot⁹ plumis alb⁹· Null⁹ ei memīt
cignū nigꝝ· Olō eñ grece totū ōr· Lign⁹ autē
a canēdo est appellat⁹· eo q̄ carmis dulcedinez
modulatis vocib⁹ fundit· Jō aūt suauiter cum
canere dicūt q: collū lōgū ꝛ inflexū hz·ꝛ ncēc ē
eluctātē vocē p lōgū ꝛ flexuosū iter varias red
dere modulatōes· Ferūt in hyperboreis ptib⁹ p̄-
cunctib⁹ catharedis oloresꝫ plurios aduolare ap
teq; ad modū cōcanere· Olores aūt latinū no-
mē est· Mā grece cigni dīr· Haute xo sibi hūc
bonā ꝓgnosim facere dicūt·si c̄ Emili⁹ ait· Cy-
gnus in auspicijs sp lętissim⁹ ales· Hūc optant
naute q: se nō mergit in vndas· Struthio greco
noīe ōr·q̄d aīal m siluestrium auis pēnas habe-
re viōr: tamē de ꝛra alti⁹ ñ eleuāt· Qua sua fo-
uere negligit·ꝫ ꝓiecta tantūmō fotu pulueris
aianē· Ardea vocata q̄si ardua·i·ꝑpter altos
volat⁹· Lucan⁹·q̄q; ausa volare ardea· Horri-
dat ei imbres·ꝛ supra nubes euolat vt ꝓcel-
las nubiū sentire ñ possit· Cū aūt alti⁹ volaūt
significat tēpestatē·Hāc multi tātalū nominant·
Fenix arabie auis dēa q̄ colorē fenicēū hēat·t̄
q̄ sit in toto orbe singularis et vnica· Mā ara-
bes singularē ꝛ vnicā fenicē vocāt·Hec q̄ngen
tis ꝛ vltra ānis vnicēs: dū se vident senuisse col
lectis aromatū vgultis: rogū sibi instruit·ꝛ cō-
uersa ad radiū sol⁹ alaꝝ plausu voluntarū sibi
incēdiū nutrit·sicq; itez de itineribus suis resur-
git· Cinnomolgus ꝛ ipa arabie auis, pinde ita
vocata q̄ in excelsi nemoꝛib⁹ texit nidos ex fru-
ctib⁹ cinnami·ꝛ q̄ñ ñ pñt ꝓpi ꝓcēdere hoīes ꝓ
pter ramoꝝ altitudinē ꝛ fragilitatē· cosdez ni-
dos plūbatis apetūt i⁹ul⁹· ac sic cinnama illa
deponūt·ꝛ p̄cijs ap̄lioꝛib⁹ vendūt·eo q̄ cinna-
mū illō magis q̄s alia mercatores, pbēt· Psitta-
cus in indie litto⁹ gignit·coloꝛe viridi·toꝛq̄
puniceo·grādi lingua·ꝛ ceteris auibus latore
Hīs ꝛ articulata xba exprimit·ita vt si cā ñ vide-
ris: hoiem loq̄ putes· Ex naca aūt salutat dicēs
aue vl̄ chere· Cetera noia instituō discit·hinc
est illō· Psittac⁹ a vob alioꝝ noia discā· Hoc di-
dia p me dicere cesar aue· Altion pelagi volu-
cris dēa q̄si ales oceana·eo q̄ hieme in stagnis
oceani nidos faē pullosq; educē· qua excubāte
ferē extēto eq̄re pelag⁹ silētib⁹ vēris ꝓtinua sep
tē diez tranq̄llitate mitescere·ꝛ ei⁹ fetibus edu
cādis obsequiū ipa rex naca p̄bere· Pellican⁹
auis egyptia: hītās in solitudie nili fluminis·vñ
et nomē sumpsit· Mā canop⁹ egypt⁹ ōr· Ferē si
rex sit cā occidere natos suos·eosq; p triduuz
lugere·deiñ scipam vulnerare ꝛ aspsiōe sui san
guinis viuificare filios· Stymphalide aues ab
stymphalib⁹ īsulis appellate vbi plurimū abū-
dant·adūsus q̄s hercules sagitt⁹ ē vsus· Sūt ei
pelagi volucres in insul⁹ hītātes· Diomedias a-
ues a socijs diomedis appellatas·q̄s ferunt fa-
bule in easdē volucres fuisse pūsos·forma sulī
ce sīles· magnitudie cignoꝝ colore cādido·du-
ris ꝛ grādib⁹ rostris· Sūt aūt circa apulīā in in
sula diomedia iter scopulos littoꝝ ꝛ sata vol-
tantes·iudicāt int̄ suos ꝛ aduenas· Mā si gre-
cus ē, ppi⁹ accedūt ꝛ blādiunt̄·si aliēigena moꝛ
su ipugnāt ꝛ vulnerāt·lacrimoſ quasi vocibus
dolētes·vl̄ suā mutatōnē vl̄ regis interitū· Mā
diomedes ab illyrijs interēpt⁹ ē· Hē aues latie
diomedie dīr·greci eas herodios dicūt· Abem
nonides aues egyptie appellate a loco vbi mē-
non nō perijt· Mā cateruatim aduolare dīr ex
egypto ad illū iuxt̄ mēnonis sepulcꝝ·ꝛ ꝑiū eas
sūlēses mēnōias vocāt·q̄nto āno ad illū vēiūt ꝛ
cū biduo circūuolaūnt: tūa die ineūtes pugnā

vicissim se vngub⁹ rostris q̄ dilacerāt. Hercinces aues dē ab hercinio saltu germāie vbi nascūt quax pēne adeo p obscux emicāt vt q̄uis nox obtēta dēis tenebrī sit: ad pīsdiū itineris dirigēdi piecte iter luceāt. cursusq; vie pateat inditio plumax fulgētiū. Onocrotalō grece vocāt rostro lōgo. Quox duo genera sunt. aliō aūti le. aliō solitudis. Ibis auis nili flumis. q̄ semet ipsam purgat rostro in anū aquā fundēs. Hec serpētū ouis vescit. ex eis escā gratissimā nidis suis deportās. Hetropes eosdē t gaulos: quipentes suos recōdere atq; alere dīr. Lozedul⁹ gen⁹ volatile q̄si coz edēs. Monedula auis q̄si monecula. q̄ cū aux iuenerit: aufert t occultat Licero p valerio flacco. Mō pl⁹ aurum tibi q̄ monedule ꝓmittēdū Plesyllio. p tpe nom̄ accepit. eo q lucē fugiēs crepusculo vespino circūuolat ꝓcipiti motu actā tenuissimis brachiox mēbranis suspēsa. aial muriū sile: nō tā voce resonās q̄ stridoze. specie q̄ volatil sil t q̄drupes qō in alijs auib⁹ repiri non solet. Lusania auis inde nomē sumpsit q catu suo significare solet diei surgēti exortū. q̄si lucinia. Eadē t acredula. de q̄ Licero in pgnosticis. Et matutios exercet acredula cantus. Illula auis απο του ολολυξειν id ē a plāctu t luctu noiata Cum eā clamat: aut fletū imitat aut gemitū. Illi et apō augures si lamētēt tristiciaz tacēs oī dere ferī pspitatē. Bubo a sono voc ꝓpositū nomē hz. auis ferāl onusta q̄dē plumis. sed graui sp detēta pigricia. in sepulchr̄i die noctuq; vsat t sp ꝓmozās in cauernis. de q̄ Ouid. Fedaq; sic volucris venti nūcia luct⁹. Ignau⁹ bubo diruz moztalib⁹ omē. Deniq; apō augures malum portēdere ferī. Mā cū in vbe visa fūit: solitudinē significare dicunt. Noctua dr. p eo q nocte circūuolat: t p diē ī possit videre. Mā extorto splēdore sol: visus illi⁹ hebetat. Hāc aūt insula cretēsis nō hz. Et si veniat aliunde: statī mouī Noctua aūt ī est bubo. Mā bubo maioz ē Mycticorax ipa est noctua. q; noctē amat Est enim auis lucifuga t solē videre ī patī. Strix nocturna auis hīs nom̄ de sono voc. Aī enīz dicmat strīdet. De q̄ Lucanus. Qd strepit⁹ bubo qō strix nocturna q̄rit. Hec auis vulgo amma dr. ab amādo puulos. vī t lac ꝓbere ferī nascētib⁹. Lozax siue cozax nom̄ a sono gutturis hz q̄ voce cozacinet. Ferī hec auis q̄ editis pullis escā plene ī pbeat pius q̄ in cis p pēnax nigredinē illitu dinē. pprij colozis agnoscat. Postq; ꝓ eos tetros plumis aspexerit: in toto agnitos abūdāt⁹ pascat. Hic poz in cadauerib⁹ oculoz petit loca. Lozuix ānosa auis apō latinos greco noie appellat. quā aūt augures hoīm curas significatoīb⁹ agere: insidiaz vias mōstrare. futura pdicere. Magnū nefas hoc credere vt deꝰ

ꝓlis sua cornicib⁹ mādet. Ih⁹ iter multa auspicia tribuūt etiā pluuias portēdere voc⁹. vī ē illō. Tūc cornix plena pluuiā vocat impba voce. Graculus a garrulitatate nūcupat⁹. nō vt q̄ dā volūt. p eo q gregatim volēt. cū sit manifestū ex voce eū nūcupari. Est aūt loq̄cissimū genus t voc⁹ importunū. Pice q̄si poetice q ꝓba in discrimie voc exp̄māt vt hō. Per ramos eīn arboz pēdule importūa garrulitate sonantes. t si linguas ī fmōe neq̄unt explicare. sonū tī hūane vocis imitant. De q̄ grue q̄daz ait. Pica loquax certa dīm te voce saluto. Si me nō videas eē negab auē. Pic⁹ a pico saturni filio nom̄ sumpsit. eo q ea in auspicijs vtebatur Mā ferūt hāc auē q̄dā hr̄e dīnū illo indicio q in quacūq; arboze nidificaūit: clauuz vel q̄cq̄d alīō fixū fūit: diu herere nō possit. q̄n statim excidat. vbi ea insederit: iste est pic⁹ martī⁹ nam a lia est pica. Pauo nomē de sono vocis hz. c⁹ caro tā dura est vt putredinē vix sentiat nec facile coquat. de q̄ q̄dā sic ait. Mirar is q̄tiēs gemmantes explicat alas. si potes hūc seuo tradere dure coco. Fasian⁹ a faside insula grecie. vī ꝓmū asportat⁹ est a ꝓpellat. Testat id vetus dīsticon illō. Argiua ꝓmo sum transportata carina. Ante mihi notū nil nisi fasis erat Gallus a castratōe vocat⁹. Inter ceteas eīn aues huic soli testiculi adimunt. Veteres ei abscisos gallos vocabāt. Sic aūt a leone leena t a draconе dracena. ita a gallo gallina. Lui⁹ mēbra vt ferūt q̄ dā si auro liq̄scēti misceant ꝓsumi. Anas ab assiduitate natādi aptū nomē accepit. Ex q̄ genere q̄daz germane dīr. q pl⁹ ceteris nutriāt. Anseris nom̄ anas dedit p deriuatōz vl a silitudie vel q t ipa natādi freq̄ntiā hēat. Iste vigilias noctis assiduitate clāgoris testat. Nullū autez aial ita odozem hois sentit vt anser. vnde t clāgoze eius gallox ascēsus in capitoleo deꝑhensus est. Fulica dicta q caro eius lepozinam sapiat. Lagos enim lepus dr. vnde t apud grecos lagos dr. Est eīn auis stagnēsis. habēs nidū in medio aque vel in petris q̄s aque circumdant. maritimoq; sp delectat. pfundo. Que dū tempestatē persenserit: fugiens in vado ludit. Mergus ab assiduitate mergēdi nomē hz. Sepe aūt dimisso in pfundu capite auraz signa ꝑ fluctibus colligunt. t p̄uidentes equoris tēpestatem cū clamoze ad littoza tendūt Nam in pelago iam grauissimā esse tempestatem cōstat cū ad littora mergi confugerint. Accipiter auis aīmo plus armata q̄ vngulis: vtutem maiorez in minozi coꝛpe gestās. Hec ab accipiēdo id est capiendo nomē sumpsit Est eīn auis rapiēdis alijs auib⁹ auida. ideoq; vocat accipiter. hoc ē raptor. vī t paul⁹ apl's dicit. Sustinetis eīn si q̄s vos accipit. Et ei diceret si q̄s rapit dixit: si

q̃s accipit. Ferk ãt accipitres circa pullos suos ipios eẽ. Mã dũ viderit cos posse tẽtare volat⁹ nll'as eis p̃bẽt escas: ſz vberãt pẽnis t a nido p̃ capitãt. atq; a tenero ꝓpellunt ad p̃dã. ne forte adulti pigrescãt. Lap⁹ itali lingua ór a capiendo. Hũc nr̃i falconẽ vocãt. eo q; in curuis digitis sit. Abilu⁹ moll' t vinb⁹ t volatu q̃si mollis auis. vñ t nũcupak: rapacissim⁹ tñ t sp domestici auib⁹ insidiak. Ossifrag⁹ vulgo appellak auis q̃ ossa ab alto dimittit t frãgit. Vñ t a frãgẽdo ossa nom̃ accepit. Turtur de voce vocak auis pudica. t sp in mõnũ iugis t in defus solitudinib⁹ ꝓmorãs. Tecta ei hoſz t p̃sãtoz fugit t ꝓmorak in siluis. Que ẽt hyeme ꝏpluma ta in trũci arboz ꝓcauis hitare p̃hibẽt. L⁹ ecõtrario colũba hospitia hũana diligit. domorũ sp blãda inhabitatrix. Colũbe dẽ q; eaz colla adsingl'as p̃ssiões colores mutẽt. aues mãsuete: et in hoſz multitudine ꝓuersantes ac sine felle: quas ãtiq venereal' nũcupabãt. eo q; nidos frequentẽt. t osc'o amoz̃ ꝓpiãt. Palũbes eo q; sint farte pabulo. q̃s vulg⁹ utos vocat. auis casta ex moꝛb⁹ apellak q; comes sit castitat'. Mã ór: q; amisso corpali p̃sortõ solitaria ĩcedat: nec carnalẽ copulã vltra req̃rat. Perdix ó voce nomẽ hz. auis dolosa atq; imũda. Mã masul⁹ in masculũ insurgit. t obliuiscĩk sexũ libido p̃ceps. Adeo aũt fraudulẽta: vt alteri ouа diripiẽs foueat. ſz fraus fructũ non hz. Deniq; dũ pulli p prie vocẽ genitricẽ audierit: nakali quodã istinctu hãc q̃ cos fouit relinquũt: t ad eandẽ q̃ genuit reũtunk. Coturnices a sono vocẽ dẽ. q̃s greci ortygias vocãt. eo q; vise fuerit p̃mũ in ortygia insula. Ibe aduenientẽ hñt tpa. Mã estate depulsa maria trãsincãt. Ortygometra ór auis q̃ gregẽ ducẽ. eã terre ꝓpinq̃tẽ accapiter videns rapit: ac ꝓpterea cura ẽ vnũsquẽ ducẽ sollicitare externi generis. p quã caucãt p̃ma discrimia. Cibos gratissimos hñt semia venenoz. quam obcãm eas veteres vesca interdixerũt. Solũ cũ hoc aial sic t hõ caducũ pank moꝛbũ. Vpupã greci appellãt. eo q; stercora hũana p̃sideret: t fetẽti pascak fimo. auis spurissima cristis extãtib⁹ galeata. sp in sepulcris t hũano stercore ꝓmorans. L⁹ sanguise si se q̃sq; inũxerit: dormitũ pgens. demões suffocãtes se videbit. Lucos q̃s hispani oculos vocãt. a p̃pa voce p̃stat noiatos. Ibi venẽdi tps hñt. mulioz scapul' suscepti ꝓpter breues t puos volat⁹ ne p lõga aeris spacia fatigati deficiãt: hoz saliue cicadas gignunt. Qua passeris nudo repta ꝓmedit et sua obiẽ. q̃ ille suscepta t fouet t nutrit. Passeres sunt minuta volatilia a puitate vocata. vñ t pusilli t pui. Merula antiq⁹ medula vocabatur eo q; moduleẽ. Alii merulã vocatã aiũt. q; sola volat: q̃si mera volãs. Hec cũ in oib⁹ locis nigra sit. in achaia cãdida ẽ. Hirũdo dẽa q; alios nõ sumat fidẽs. ſz in aere capiat escas t edat. garrula auis t p torꝛuosos oꝛbes t flexuosos circuit⁹ puolãs. t in nidis ꝓstruẽdis educãdisq; fetib⁹ solertissima hñs: etiã q̃dã p̃scũ q; lapsura defat. nec apetat culmia. aliis q̃s auib⁹ non ipetit. nec vnq̃s p̃da ẽ. maria trãsuolat. ibiq; hyeme ꝓmorak. Turdi a tarditate dẽi. hyemis ei p̃sinio se referũt. Turdela q̃si maioꝛ turd⁹. cui⁹ stercoꝛe viscũ generari putak. Vñ t, pũbiuz apud ãtiq̃s erat. malũ sibi auẽ cacare. Furfuro vocat⁹ q; pus farre i farinã redacto pasceretur. Ficedule dẽe q; fic⁹ magis edãt. Ad pãdik versiculo veteri illo. Cũ me fic⁹ alat. cũ pascar dulcibus vuis. Cur pot⁹ nomẽ ñ dedit vua michi: Carduell' q; spinis t carduis pascak. Vñ etiaz apd̃ grecos achãtis d[illegible]e. ab achãtis. i. spinis q̃b⁹ alik. Augures aũ dicũt t in gestu t in motu t in volatu t i voce: aniũ signa esse p̃stituta. Oscines aues vocãt que oꝛe cantuq; auspiciũ faciũt. vt coru⁹. cornix. pic⁹. Alites q; volatu ostẽdere fuka videnk. que si aduerse sunt: inhibe dñr q; inhibeãt. i. vetẽt. si, pspe ꝓpetes. t iõ ꝓpetes. q: oẽs aues poꝛa petũt volãtes. Tertiã faciũt spem augurioꝛ in auib⁹ q̃m cõem vocant ex vtroq; pmixtã. i. cũ aues ex oꝛe t volatu auguria faciũt: ſz fides nõ hz. Olm aũt genera volucꝛ bis nascunk. Primũ cũ ouа gignunk. inoꝛe caloꝛe materni coꝛpis formank t almank. Qua aũt dẽa ab eo q; sint vuida. Vñ t vua. eo q; intrinsec⁹ hũoꝛe sit plena. Mã humidũ ẽ q̃ oꝛtem⁹ hũoꝛẽ hz. vuidũ q̃ intem⁹. Quidã aũt putant ouũ grecã hre originẽ nois. Illi aũt dicũt oa. u. lfa ablata. Qua aũt quedã inani vento cõcipiunk. ſz ñ sunt generabilia nisi que fuerint cõcubitu masculino cõcepta t semiali spũ penetrata. Quoꝛ vim tãtã dicũt. vt lignũ p̃fusuz ex eo ñ ardeat. ac ne vesti q̃dẽ ꝓtacta adurak. admixta q̃s calce glutinare ferk vitri fragmẽta.

¶ De minutis volatilib⁹ VIII

Pes dẽe vel q; se pedib⁹ iuicẽ alligent vl', p eo q; sine pedib⁹ nascãt. Mã p'ea t pedes t pẽnas accipiũt. Ibe solertes i generã di melk offõ assignatas incolũt sedes domicilia inenarrabili arte cõponũt. ex variis floꝛib⁹ fauũ cõdũt. textilq; ceris innũera, ple castra fplẽt exeratũ t reges hñt. p̃lia mouẽt. fumũ fugiunt tumultu exaspank. Ibas pleriq; exptis sunt nasci de boũ cadauerib⁹. Mã, p his creãdis vitꝛoꝛuz ocasoꝛ carnes vberank. vt ex putrefacto cruore vmes creenk. q̃ postea efficiũt apes. Prope tñ apes vocãt oꝛe ó bob⁹ sic crabrones ó eqs fuci de mulꝛ vespe ó asinis. Castros greci appellant. q̃ in extremis ptib⁹ fauoꝛ maioꝛes creãt. q̃s alii reges putãt. dẽi q; castra ducãt. Fuc⁹ ẽ maioꝛ ape. crabrone mioꝛ. Dict⁹ aũt fuc⁹ q; alie

nos labores edat. ꝗsi fagus. Depascak eñ qđ nō laborauit. de q̄ virgilius: Ignauū fucos pecus a pscepib⁹ arcet. Crabrones vocati a cabo. idest caballo q̄ ex his creenk. sic aūt crabrones nascunk de equoꝝ carnib⁹ putridis. ita ex eis iterū sepe nascūk scarabei. vñ t pgnoiati sunt. Taun vocank scarabei terrestres. nanno siles. Buprestis aial ē puū. simillimū in italia scarabeo. lōgipedū. Fallit inter herbas bouē maxime. vnde t nomē habet. deuoratūq̄ tacto felle ita inflāmat vt rūpat. Licēdela scarabeoꝝ genus est. eo q̄ gradiēs vel volās lucet. Blatte a colore nūcupate. siq̄dē t pphēse manū tingūt. vñ t blatteū colorē dicūt. Hoc aūt aial lucē videre nō patik. ptranū musce. Mā musca lucipeda. t blatta lucifuga. Per noctē eñ tñ ābulat. Papiliōes auicule sunt q̄ maxie abūdant florēnb⁹ maluis. q̄q̄ vermiculos stercore suo faciūt nasci. Locusta q̄ pedib⁹ sit longis veluti asta. vñ t eā grece tā maritimā q̄ terrestrē astagon appellāt. Licades ex culeoꝝ nascunk sputo. Ille in italia apō regnos multe sunt. nec vsq̄ alibi. Abusca ex greco venit. sic t mus. hec sic t apes necate in aq̄ aliquotiēs post vni⁹ hore spaciū reuiuiscunt. Cinomia grece vocak. i. musca camina. Mam cinos grece canis vocak. Culex ab aculeo dict⁹ q̄ sanguinē sugat. Habz eñ in ore fistulā in modū stimuli. q̄ carnē terebrat vt sanguinē bibat. Sanifes musce minutissime sunt. sz aculeis pmolestē qbus tertia plaga supbus plus egyptioꝝ cesus est. Oestrus aial armētis aculeis pmolestū. Oestrū aūt grecū est. qđ latine ē asilus vulgo tauanus vocak. Bibiōes sunt q̄ in vino nascunk. quos vulgo muscōes a musto appellāt. vñ t Afran⁹: Luz ad me spectas t fabulari incipis: ex ore in oculis tuis bibiōes inuolāt. Gurgulio ōr. qr penumbil est aliud nisi guttur.

¶ Prefatiuncula in libz sequentē.

i Hoc libello q̄si in q̄dā bzeui tabula. q̄sdā celi causas situsq̄ terrarū t maris spacia annotauimus. vt in modico lector ea pcurrat. t cōpendiosa bzeuitate etymologias eoꝝ causasq̄ cognoscat.

¶ Incipit liber tertiusdecimus. De mundo. Ca. I.

Andus est celū

terra. mare. t q̄ in eis sūt opa dei. de q̄ ōr: Et mūdus p eum factus ē. Mūdus latine a philosophis ōr q̄ in sempiterno motu sit: vt celuz. sol. luna. aer. maria. Nulla eñ reqes eius elemētis cōcessa ē. ideoq̄ semp in motu ē. Ili et aialia varroni videnk elemēta. qñ p semetipa inquit mouenk. Greca vō nomē mundo de ornamēto accōmodauerūt. ppk diuersitatē elemēnoꝝ t pulchritudinē sideꝝ. Appellak eñ apud eos cosmos qđ significat ornamētū. Nihil eñ mūdo pulchri⁹ oculis carnis aspicim⁹. Quattuoꝝ aūt esse cōstat climata mūdi. i. plagas oriētē t occidentē. septētrionē t meridiē. Oriens ab exortu solis est nūcupat⁹. Occidēs. q̄ diez faciat occidere atq̄ iterire. Abscōdit eñ lumē mūdo t tenebras supinducat. Septētrio aūt a septē stellis axis vocak q̄ in ipso reuolute rotāk hic, pḡe t vertex ōr. eo q̄ vertik. sic poeta ait: Vertik interea celū. Meridies vl q̄ ibi sol faciat mediū diē q̄si medidies. vl q̄ tūc puri⁹ micat ether. Aperum eñ purū ōr. Janue celi due sūt. oriēs t occasus. Mā vna porta sol pcedit. alia se recipit. Cardies āt mūdi duo: septētrio t meridies. In ipsis eñ voluik celū.

¶ De atomis. Ca. II.

a Tomos philosophi vocāt q̄sdā in mūdo corpm ptes tā minutissimas. vt nec visui pateāt. nec tomē. i. sectionē recipiāt. vñ et atomi dei sūt. Ibi p inane toti⁹ mūdi undiq̄ motib⁹ volitare. t huc atq̄ illuc ferri dicunk. sic t tenuissimi pulueres. q̄ infusi p fenestras radijs solis videt. ex his arbores t herbas t fruges oēs oriri. t ex his ignē t aquā t vniūsa gignatq̄ pstare q̄dā philosophi gentiū putauerūt. Sunt aūt atomi aut in corpe aut in tpe. aut in numero. aut i lfa. In corpe vt lapis. Diuides eū in ptes. t ptes ipsas diuides i grana veluti sunt arene. rursumq̄ ipsa harēe grana diuide i minutissimū puluerē donec si possis pueniasad aliquā minutā. q̄ tā nō sit q̄ diuidi vel secari possit. hꝫ ē atom⁹ in corpib⁹. In tpe xo sic intelligik atom⁹. Annū xbi gra diuides in mēses mēses i hebdomadas. hebdomades i dies. dies i horas. adhuc ptes horaꝝ admittūt diuisionē. quisq̄ puenias ad tñ tpis punctū. t quā dā momēti stillā vt p nullā mozulā pduci possit. t ideo iā diuidi nō pōt. hꝫ ē atom⁹ tpis. In numeri vtputa octo diuidūk. i q̄ttuoꝝ. rursū q̄ttuoꝝ i duo. deiñ duo in vnū. Vn⁹ āt atom⁹ ē q̄ secabil⁹ ē. Sic t lfa. Mā o fonem diuidis i xba xba aūt in syllabas. syllabā āt in lfas. Lfa pminuma atom⁹ ē. nec diuidi pōt. Atom⁹ ergo ē qđ diuidi nō pōt. vt in geometria pūct⁹. Maz tom⁹ diuisio grece ōr. atomus indiuisio.

¶ De elementis. Cap. III.

y Len grecorū quā dā pmā materiā dicūt nullo prius mō formatā. hꝫ oīm corpaliū formaꝝ capacē. ex q̄ visibilia hec elemēta formata sūt. vñ t ex ei⁹ deriuatiōe vocabulū accepūt. Hāc ylen latini materiā appellauerūt. ideo q̄r oē informe. vñ aliq̄d faciendū ē. sp materia nūcupak. Proinde t eā poete siluā nōiauerūt. Nec incōgrue. q̄r materie siluaꝝ sūt. Hze

ci aũt elemẽta ictoiria nũcupãt·eo q̃ sibi sotietatis ꝓcordia ꝛ ꝓmunõe q̃dã ꝓuenĩãt·Mã sic ea int̃ se naturali q̃dã rõne tũcta dicunt̃·vt mõ originẽ ab igne repctentes vsq; ad terrã·mõ a tra vsq; ad ignẽ·vt ignis q̃dẽ in aere desinat· aer in aquã dẽsc̃·aq̃ in tra crassescat·rursusq; tra diluat̃ in aquã·aq̃ rarescat in aerẽ·aer in ignẽ extenuet̃·Qua ꝓpt̃ oia elemẽta oĩbus ꝓstat ieisse·sz vnũq̃q; eoꝝ ex eo q̃ ãplꝰ hz accepisse vocabulũ·Sũt aũt dna puidẽtia ꝓpꝫ aiantib⁹ distributa·Mã celũ angel̃·aerẽ volucrib⁹· mare piscib⁹·terrã hoib⁹ ceterisq; aiantib⁹ creatoꝛ ipse ipleuit·

¶ De celo· La·IIII·

c Elũ vocatũ eo q̃ tãq̃ celatũ vas impsa lumia hẽat stellaꝝ veluti signa·Mã celatũ dꝛ vas q̃ signis eminẽtoꝛib⁹ refulget·Distinxit eñ cũ de⁹ clarl luminib⁹ ꝛ impleuit solis scz ꝛ lune oꝛbe fulgẽti·ꝛ astroꝝ micãtũ splẽdentib⁹ signis adornauit·Aliaſ aũt a supioꝛa celando·Hoc aũt grece vtan⁹ dꝛ·ἀπο τοῦ ὁραν·id est a videdo·eo q̃ aer pspicuus sit ꝛ ad speculandũ purioꝛ·Celũ aũt in scꝑturl sanctis ideo firmamẽtũ vocat̃·q̃ sit cursu sideꝝ ꝛ ratis legib⁹ fixusq; firmatũ·Interdũ ꝛ celũ ꝓ aere accipit̃·vbi venti ꝛ nubes ꝛ pcelle et turbines fiũt·Lucretius:celũ q̃ dꝛ aer·ꝛ psalm⁹ volucres celi appellat·cũ manifestũ sit aues in aere volare·ꝛ nos in psuetudie hũc aerẽ celũ appellam⁹·Mã cũ ꝺ sereno vl nubilo q̃rim⁹ aliq̃n dicim⁹:q̃lis est aer·aliq̃n:q̃le est celũ·

¶ De partibus celi· La·V·

a Ether locꝰ est in q̃ sidera sunt·ꝛ signifi cat eũ ignẽ q̃ a toto mũdo in altũ separatus ẽ·Sane ether ẽ ipsuz elemẽtũ ethera vero splẽdoꝛ etheris·ꝛ ẽ ꝓmo grecꝰ·Sphera celi dicta eo q̃ species eiꝰ in rotũdũ formata ẽ· sed ꝛ q̃cq̃d tale ẽ a volubilitate sphera a grecis dꝛ fiẽ ꝛ pile q̃b⁹ ludũt infantes· Mã ꝓbꝫ dicũt celũ i sphere figurã vndiq; cẽ puexũ·oĩb⁹ ptib⁹ eq̃lẽ ꝓcludẽtẽ terrã i media mũdi mole libꝛatã·hũc moueri dicũt·ꝛ cũ motu eius sidera in eo fixa ab oꝛiẽte vsq; ad occidẽtẽ ceaure·septẽtrioib⁹ breuioꝛes gyros iuxt̃ cardinẽ pagẽtib⁹·Axis ẽ septẽtrionis linea recta·q̃ p mediã pilã sphere tẽdit·ꝛ dicꝰ axis q̃ i eo sphera vt rota voluit̃· vel qꝛ ibi plausꝰ ẽ·Cardies extreme ptes sunt ãxis·ꝛ dicti cardies eo q̃ p eos ꝛnũt̃ celũ·Poli sũt circuli q̃ currũt p apẽ·Ihoꝛ alt̃ ẽ septẽtrioalis q̃ nũq̃ occidit·apellaq; doꝛe⁹·alter austra lis q̃ nũq̃ videt̃·ꝛ austronot⁹ dꝛ·ꝛ dicti poli q̃ sint axiũ cycli ex vsu plausꝝ a poliẽdi scilicz noiati·sz polus doꝛe⁹ semp videt̃·austronotus nũq̃·qꝛ dextra celi altioꝛa sunt·ꝓssa austri·Lõ uexa extrema celi sunt a curuitate dcã·Mã conuexũ curuũ ẽ ꝛ inclinatũ ꝛ in modũ arculi flexũ·Lacteus circulꝰ est via q̃ in sphera videt̃ a cãdoꝛe dcã·qꝛ alba ẽ·quã aliq̃ dicũt viaz esse q̃ ciraut sol·ꝛ ex splẽdoꝛis ipsiꝰ trãsitu ita lucere

¶ De circulis celi· La·VI·

h Habitatio ista celi circuloꝝ distincta zonis q̃sdã ptes tẽperie sua incolere ꝓmisit·q̃sdã negauit enormitate frigoꝛis aut caloris·Zone aũt ipse q̃nq; sunt· Que ideo zone vel circuli appellant̃ eo q̃ in circũductõe sphere exstũt·Quoꝝ ꝑm⁹ circulꝰ ideo arcticos appellat̃·eo q̃ intra eũ arcturi signa induſa pspiciũt·q̃ a nris in vsaz specie ficta septẽtriones apellant̃·Scõus circulꝰ ex eo terin⁹ tropicus dꝛ·qꝛ in eo circulo sol aqlonis finib⁹ estatẽ facies vltra eũ circulũ nõ trãsit·sz statim reũt̃·ꝛ inde tropicꝰ appellat̃· Tꝛci⁹ circulꝰ himerinus q̃ a latinis ideo eq̃noctialis apellat̃ eo q̃ sol cũ ad eũ oꝛbẽ puenerit eq̃noctiũ facẽ·Ihimerinus eñ grece latine dies dꝛ atq; noꝛ·q̃ circulo dimidia sphere pars ꝓstituta pspiciẽ·Quartus circulꝰ antarcticꝰ vocat̃·eo q̃ ptrari⁹ sit arculo quẽ arcticon noiam⁹·Quitus circulꝰ cameriñ⁹ tropicꝰ·q̃ a latinis hyemalis siue brumalis apellat̃·ideo qꝛ sol cũ ad eũ circulũ puenit·hyemẽ his q̃ ad aqlonẽ sũt facit· estatẽ aũt his q̃ austri ptibus cõmoꝛant̃· Zodiacus aũt circulus est q̃ duodeci ꝓtinet signa· ἀπο τοῦ ζώων·i·ab animalib⁹ dictus·

¶ De aere ꝛ nube· La·VII·

a Er ẽ inanitas plurimũ hñs admixtuz raritatis q̃ cetera elemẽta·de q̃ Virgiliꝰ: Longũ p iane secat⁹· Aer dictꝰ ἀπο τοῦ ἀιρεῖν·ab eo q̃ ferat terrã·vel ab eo q̃ ferat̃· Hic aũt ptim ad celestẽ·ptiz ad terrenã materiã ptinet·Mã ille subtil⁹ vbi vẽtosi ac pcelloſi mot⁹ nõ pñt existere·ad celestẽ ptinet ptẽ·iste vero turbulẽto:q̃ exalatõib⁹ humidis coꝛpoꝛescit terre deputat̃·q̃q; ex se mistas spẽs reddit·Mã ꝓmot⁹ vẽtos facit·vehementiꝰ ꝓcitat̃ ignes ꝛ tonitrua·ꝓtract̃ nubila·ꝓspissat̃ pluuiã·ꝓgelant̃ nubibus niuẽ·turbulẽt⁹ ꝓgelãt·bꝰ desꝛ oꝛibus nubib⁹ grandinẽ·distent̃ serenũ efficit Mã aerẽ densum nube esse cõstat· nubẽ rarefactã ꝛ solutã aerẽ·Nubes dcẽ ab obnubẽdo· id est operiẽdo celũ·vñ ꝛ nupte q̃ vultus suos velẽt·vñ ꝛ neptunus q̃ nubat·id ẽ mare ꝛ terrã tegat·Nubes aũt aeris densitas facit·Venti eñ aerẽ cõglobant·nubẽq; faciũt·vñ ẽ illud atq; in nubem cogitur aer·

¶ De tonitruo· La·VIII·

t Onitruũ dcñ q̃ sonꝰ eiꝰ terreat·Mazonus sonus· Qui ideo interdũ tam grauiter ꝓcuit oia·ita vt celũ discidisse videat̃ qꝛ cũ ꝓcella vehemẽtissimi venti nubib⁹ se repẽte imiserit·turbine iualescente exitũq; querẽte nubẽ quã excauauit impetu magno ꝓscindit· ac sic cũ hoꝛrẽdo fragoꝛe deferꝝ ad aures·Qõ

mirari q̃s nō debet·cū vesicula q̃uis pua·magnū tū sonitū displosa emittat·Cū tonitruo ãt sil' & fulgura exp̃mi·sz illud celeri⁹ videt·qz clarū est·hoc aūt ad aures tardi⁹ puenire·Lux ãt que aparet añ tonitruū alibi fulgetra vocat·Que vt dixim⁹ ideo añ videt·qz clarū est lumē tonitruū aūt ad aures tardi⁹ puenit·

¶ De fulminibus· Ca·IX·

f Vlgur & fulmē icus celestis iaculi·a feriēdo dict·Fulgere eñ ferire ē ac p cutere·Fulmina aūt collisa nubila faciūt·Nā olim rex collisio ignē creat·vt in lapidib⁹ cernim⁹ vel attritu rotaq̃·vel in siluis arbor sibi mō in nubib⁹ ignis·vñ & pus nubila sūt deinō ignis·ex vētō aūt & igne fulmina certū ē in nubib⁹ fieri & ipulsu vēt⁹ emitti·Ideo aūt fulmis ignē vim hr̃e maiorē ad penetrandū·qz subtilioꝝb⁹ elemēns fact⁹ ē q̃ nr̃·i·q̃ nobis in vsu ē Tria sunt aūt ei⁹ noia·fulgur·fulgor·& fulmē·Fulgur qz tāgit:fulgor·qz incēdit & vat·fulmē qz findit·ideo & cū ternis radijs pingūt·

¶ De arcu & nubiū effectib⁹· Ca·X·

a Arcus celestis dict⁹ a similitudie curuati arc⁹·Iris huic ppriū nomē ē·& dictus iris q̃si aeris·i·q̃ p aera ad terras descēdat·Hic aūt a sole respledet dū caue nubes ex adūso radiū solis acapiūt & arcus spēm fingūt·cui varios colores illa dat res·qz aq̃ tenuis·aer lucid⁹·& nubes caligātes irradiata ista varios creāt colores:Pluuie dcē q̃ flāt·q̃si fluuie·Nascūt ei de terre mar' āhelitu·q̃ cū altius eleuate fuerint·aut solis calore resolute·aut vi vētoꝝ ꝑsse stillāt in tris·Nimb⁹ ē dēsitaq̃ nubis intēpesta & obscura·& inō nimbus a nube Sūt ãt nibi repēnine & ꝓcipites pluuie·Nā pluuias vocam⁹ lētas & iuges·q̃si fluuiias·q̃si fluētes·Imbres aūt & ad nubes & ad pluuias pti nēt·dict⁹ a greco vocabulo q̃ terrā inebriēt ad germinādū·Ex his ei cūcta creāt·vñ & Lucret⁹:Ex igni ꝛra atq̃ aia nascūt & imbri·ē ãt nomē grecū·Grādo appellata q̃ forma ei⁹ granorū siltudinē hēat·Hec ãt vētoꝝ rigore durane in nube·ac solidāt in niuē·ruptoq̃ aere soluūt Nix a nube vñ venit·& glacies a gelu & aq̃·q̃si gelacies·i·gelata aq̃· Gelu aut̃ q̃ eo stringat tell⁹·Ge q̃pe terra dr̃·Tūc ãt maiori gelu stringit terra cū fuerit nox serena·Pruina ē matutini ꝓis frigus·& inō pruine nomē accepit: qz sic ignis vat·Pyr eñ ignis·Trere vō & ad frigus & ad solē ptinet·Nā vno ꝓmone duo diuersa significāt·p eo q̃ vnū effectū hñt·Sicus eñ vis ē & calorꝭ & frigoris·vñ & vtraq̃ sacra rum pūt·Nā & calor vat·vt ē:vnde infelix dido·Ytes frigus vat·vt ē:aut boree penetrabile frig⁹ adurat·Ros grecū est qđ illi drosos & dicūt·Alij ros putāt dañ·qz rarus ē & nō spissus·vt pluuia·Nebula inde dcā·vñ & nubila ab obnubē do·scz·h̃ ē operiēdo terrā·sine q̃ nubes volās faciat·Exalēt ei valles humide nebulas & sūt nubes·Inō nubilū·inō nues·nebule aūt ima petūt cū serenitas est·sūma cū nubilū·Caligo vmbra ē de spissitu die aer' effecta·Et dcā caligo q̃ maxie aer' calore gignit·Tenebre dicūt q̃ teneāt vmbras·Nihil aūt sūt tenebre·sz ipsa lucis absentia tenebre dicūt·sic silētiū nō aliq̃ res ē·sz vbi son⁹ nō est·silētiū dr̃·sic tenebre nō aliquid sunt·sed vbi lux nō est tenebre dicunt·Vmbra ē aer carēs sole·dcā aūt q̃ fiat cū solis obijcimur radijs·Est aūt mobil' & incerta & ex solis circuitu & ex motu locoꝝ·Nā q̃uis mouemur in sole nobiscū moueri videt·qz vbiq̃ loco a radijs sol' obsistim⁹·pinō illi lumē ausferim⁹·sic & ingredi nobiscū vmbra & gest⁹ nros videt imitari·Lux ipsa sba·lumē qđ a luce manat·i·cādor lucis·sz hec ꝓfundūt auctores·

¶ De ventis· Cap·XI·

v Entus aer cōmotus & agitat⁹·& p diuersis ptibus celi noia sortit diuersa·Dict⁹ aūt vēt⁹ q̃ sit vehemēs & violētus· Tis eni ei⁹ tāta est vt nō solū sata & arbores euellat sz etiā cēlū terrāq̃ cōturbet·maria cōmoueat· Tētoꝝ q̃tuor ꝓncipales spūs sūt·Quoꝝ primus ab oriente subsolan⁹·a meridie auster·ab occidente fauonius·a septētrione eiusdē nōis vēt⁹ aspirat·habētes gemios hinc inde vētorū spūs·Subsolan⁹ a latere dextro vulturnū hēt· a leuo eurꝰ·Auster a dextris eurꝰ austrꝰ·a sinistris austro africū·Fauoni⁹ a pte dex̃ africū·a leua chorū·Boreo septētrio a dextris arcū a sinistr̃ aquilonē·Hi duodeci vēti mūdi globū stant⁹ arcūagūt·Quoꝝ nōia ꝓpriis ex causis signata sūt·Nā subsolan⁹ vocat⁹ eo q̃ sub ortu sol' nascāt·Eurus eo q̃ ab eo flat·id ē ab oriēte Est eni subsolano ꝓiunct⁹·Vulturn⁹ q̃ altero nat de q̃ Lucreā⁹: Altitonans vulturn⁹ et auster fulmie pollēs·Auster ab hauriēdo aq̃s vētus·vñ & crassū aerē facit et nubila nutrit·Hic grece not⁹ apellat ꝓpter q̃ int'dū corrūpat aerē·Nā pestilētā que ex corrupto aere nascitur auster flās i reliq̃s regiones trāsmittit·sz sicut auster pestilentiā gignit sic aq̃lo repellit·Euro auster dicit q̃ ex vna pte habeat eurū·ex altera austrꝰ·Austro africꝰ q̃ ꝓiunct⁹ sit hinc inde austro & africo Ipe & libonot⁹ q̃ sit libs hic & ide not⁹·Cephir⁹ greco nōie appellat⁹·eo q̃ flores & germina ei⁹ flatu viuificēt·Hic latie fauoni⁹ dicit·ppt̃ q̃ foueat que nascūt vnde illud· Et cephyro ruris se gleba resoluit Austro autem flores soluūt·a cephyro fiūt·Africꝰ a ppria regione vocat⁹·In africa eñ initiū flandi sumit Cor⁹ ē q̃ ab occidēte & huc flat·& vocat⁹ cor⁹ q̃ ipe ventorū circulū claudat·& q̃si chorū faciat·

Hic antea caurus dict⁹ quē plerīq; argesten di
cūt·nō vt ip̄udēs vulgus agresten·Septētrio
dict⁹ eo q; a circulo septē stellarū ꝓsurgit·q; ver
tēte se mūdo resupinato capite ferri videt·Cir
ci⁹ dict⁹ eo q; choro sit iūctus·Hūc hilpāi galli
cū vocāt·ppt q; eis a pte gallitie flat·Aqlo di
ct⁹ eo q; aq̄s strigat t nubes dissipet·Est ei ge
lid⁹ vēt⁹ t sicc⁹·Idē t boze⁹·q; ab hyperboreis
mōtib⁹ flat·Inō ei origo eusdē vēti ē vñ t frī
gid⁹·Natura ei oim septētrionaliū vētoz frigi
da t sicca ē·australiū hūida t calida·ex oībus
āt vētis duo cardinales sūt·septētrio t auster·
Ethesie āt flabra aqlonis sunt·qb⁹ nomē indi
tū est·q; certo āni tpe flat⁹ agere incipiūt·Eu
aurios ei grece ānus latine dr·Hec aūt cursum
rectū a boreā in egiptū ferūt·qb⁹ auster ꝓtrari
us ē·Duo sunt aūt ex hos vbiq; spūs magl q̄
vēti·aura t altan⁹·Aura ab aere dcā q̄si aerea
q; lenis sit mot⁹ aer·Agitat⁹ ei aer aurā facit·
vñ t Lucreti⁹:Aereas auras·Altan⁹ q; in pela
go ē p deriuatōem ab alto·i·mari vocat·Flaz
alē ē flat⁹ in ripis quē dixim⁹ aurā·Flaz aura
tra est·Turbo est volubilitas vētoz·t turbo
dict⁹ a tra·Quēs vent⁹ ꝓsurgit t terrā in circui
tū mittit·Tēpestas aūt p tpe dr·sic vbiq; histo
riographi solēt dū dicūt ea tēpestatate·aut ab
statu celi·q; magnitudie sui multis diebꝰ orit·
Uerno āt t autūnali tpe q̄ maxie fiūt tēpesta
tes q̄si nec plena est estas·nec plena hyems·vñ
t mediū t cōfine vtriusq; tpis ex priūctōe aerū
ptrarioz efficiūt tempestates·Fragor a fracta
rū rez noiat⁹ est sonitu·q; sicca q̄q; t arida fa
cile frāgit·Procella ab eo q; pcellat·i·pcutiat
t euellat·Est eñ vis venti cū pluuia·Procelle
eñ aut de flumib⁹·aut de ventis fiūt·Nihil āt
veloci⁹ ventl·vñ t ppt celeritatē tā vētos q̄ ful
mia alata fingūt poete·vt alatis virtb⁹ austri·

¶ De aquis· Lap·XII·

a Qua dcā q; supficies ei⁹ eq̄lis sit·Hic
t equor appellatū·q; eq̄liter sursum est
Duo aūt sunt validissima vite hūane elemēta
ignis t aq̄·vnd grauit dānank q̄b⁹ ignis t aq̄
interdicit·Aquaz elemētū ceteri oib⁹ imperat
Aque eñ celū tēperāt·terrā fecūdāt·aerē exa
latōib⁹ suis incorpāt·scādūt in sublime·t celū
sibi vēdicāt·Quid eñ mirabilius aq̄s in celo
stantib⁹?·Paz sit in tanta quenisse altitudinē·
Rapiūt t secū piscū examia·effuse oim in tra
nascētū cā fiūt·Fruges gignūt·arbores·frutices·herbasq; p ducūt·sordes ōtergūt·peccata
abluūt·potū cūctis aiantibus tribuūt·

¶ De diuersitate aquarū· La·XIII·

a Quarū nature q̄litas multa ē·Alie
eñ salis alie nitri·alie alumis·alie sul
phuris·alie bituminis·alie curā mor
boz adhibētes·Nā iux romā albule aq̄ vulne
rib⁹ medent·In italia fons ciceronis oculoz
vulnera curat·In ethiopia lac⁹ est q; ꝑfusa cor
pa veluti oleo mulcent·Fame fons in africa
canoras voces facit·Ex clitorio lacu italie q; bi
berint·vitu tediū hūt·In chio insula fontē esse
dicūt·q; hebetes fiūt·In boetia duo fontes·alē
memoriā·alter obliuionē affert·Lizici fons a
more veneris tollit·Boetie lac⁹ furialis ē·o q;
q; biberit ardore libidis exardescit·In cāpania
sunt aq̄ q; sterilitatē feminarū t viroz insaniā
abolere dicūt·In ethiopia fonte rubro q; bibe
rit·lymphatic⁹ fit·Lechon⁹ fons arcadie abor
t⁹ fieri nō patit·In sicilia fōtes sūt duo q̄z vn⁹
sterilē fecūdat·alt fecūdā sterilē facit·In thes
salia duo sunt flumia·ex vno bibētes oues ni
gras fieri ferūt·ex altero albas·ex vtroq; varias·Clitūnus lac⁹ in vmbria marios boues gi
gnit·Reatinis paludib⁹ iumētoz vngulas in
durari dicunt·In asphaltide lacu nidee nichil
mergi pōt q̄q̄d aiam hz·In indijs fidē vocat
stagnū in q̄ nihil innatat fz oia emergunt·At
ꝓra in alce lacu p porcidamū oia fluitāt·nihil
mergit·Marside fōs in phrigia sata generat·
In achaia aq̄ pfluit e saxis stix appellata q̄ illico potata interficit·Celonū stagnū sicilie terro
dore abigit primātes·Fons ē in africa circa
tēplū āmonis q; hūoris nerib⁹ humū stringit·
Fauillas etiā in cesprē solidat·Fōs iob i ide
mia q̄ter in anno colorē mutare dr·i·pulueu
lētū·sanguineū·viridē·t limpidū·ternis mēsib⁹ in anno tenēs ex his vnū colorē·In troglo
dytis lac⁹ ē·ter in die sit amar⁹·t deinō totiēs
dulcis·Fōs siloa ad radicē mōtis sy ō·nō iugi
b⁹ aq̄s·fz in certi horis diebusq; ebullit·In iu
dea quōdā riuus sabbati oib⁹ siccabat·In sar
dinia fōtes calidi oculos medēt·fures arguūt
Nā ceritate detegit coz facū⁹·In epiro ē fe
rūt fontē in q; faces extinguūt accēse·t accen
dūt extincte·Apud garamātes fontē esse ita al
gentē die vt nō bibat·ita ardētē nocte vt nō tā
gat·Iā vo in multis locis aq̄ manant ppetim
feruētes tāta vi vt balnea calefaciant·Quedā
ei terre sūt q; multū sulphuri t alumis hūt·Ita
q; cū p venas calētes aq̄ frigida venit vicino
sulphuris calore cōtacta excādescit·nec tal ab
origine effluit·sed pmutat dū venit·Sulphur
eñ alumeq; secū ferūt aq̄ vtraq; materiā igne
plenā mirisq; motibus incalescentē·

¶ De maris noie· La·XIIII·

m Are est aquaz general collectio· Dis
eñ cōgregatio aquaz·siue salsi sint si
ue dulces·abusiue maria nūcupant·iux illud:
Et pgregatōes aquaz appellauit maria· Pro
prie aūt mare appellarū eo q; aq̄ ei⁹ amare sint
Equor aūt vocatū:q; equaliter sursuz est·t ēq̄
tis aque fluctuātes velut mōtes erigāt·sedā

tis rursus tẽpestatib⁹ adequank· Altitudo eñ maris diuisa est· indiscreta tñ doñi ei⁹ eq̃litas· Jõo aũt mare icremẽtũ nõ cape cũ oĩa flumia t oẽs fõtes recipiat· hec cã ẽ ptim q̃ influẽtes vndas ipsa magnitudo ei⁹ nõ sentiat· deinõ q̃ amara aq̃ dulce fluentũ ꝓsumat· vel q̃ ipse nubes multũ aquaꝝ ad se attrahãt· siue q̃ illã ptim vẽti auferãt· ptiꝫ sol exsiccet· postremũ q̃ p occulta q̃dã terre foramina pcolaĩ et ad caput oĩm fonteſq̃ reuolutũ recurrat· Maris aut ẽ certũ esse colorẽ· sed p q̃litate ventoꝝ mutari· Mã mõ flauũ est· modo lutulẽtũ· modo atrũ·

¶ De oceano· Cap· XV·

Oceanũ greci t latini ideo noiant· eo q̃ in circuitu mõ ambiat orbẽ: siue a celeritate· eo q̃ oci⁹ curat· Jtẽ q̃ vt coccũ purpureo colore nitet· oceanꝰ q̃si cianeꝰ· Jste ẽ q̃ oras terraꝝ amplectit· alteriusq̃ estib⁹ accedit atq̃ recedit· Respirantib⁹ eñ in pfundũ vẽtis aut remouet maria· aut resorbet· Quicq̃ a primis regiõib⁹ diuisa vocabula sũpsit· vt gallicꝰ· germanicꝰ· scythicꝰ· caspiꝰ· hyrcanꝰ· atlanticꝰ· gaditanꝰ· Maz gaditanũ fretũ a gadib⁹ dcñ· vbi pmo ab oceano marĩ magni iumẽ aperit· Vlixes t hercules cũ gadib⁹ puenissẽ· calũnas vbi posuisse sperans illic esse orbis terraꝝ finẽ·

¶ De mediterraneo mari· Cap· XVI·

Are magnũ ẽ q̃ ab occasu ex oceano fluit· t in meridiẽ vergit· deinõ ad septẽtrionẽ tẽdit· Q̃ inde magnũ appellaĩ· q̃ cetera maria in ꝓpatõe eius minora sũt· Jstõ ẽ t mediterraneũ· q̃ p mediam terram vsq̃ ad oriẽtẽ pfundit· europã t africã· asiãq̃ disterminãs· Cuius ꝑme ptis sinus q̃ in hĩ pãis pfundit· hybericꝰ t balearicꝰ appellaĩ· Deinõ gallicꝰ q̃ narbonẽsem puitã alluit· Mox ligusticꝰ q̃ iuxta ianuã vrbẽ ẽ primꝰ· Jꝑ hec tyrrhenus· q̃ italiã attingit· quẽ greci ioniũ itali inferũ vocãt· Deide siculꝰ q̃ a sicilia vsq̃ ad cretaꝝ vadit· Deinde creticꝰ q̃ in pãphiliã t egiptũ pẽdit· Jñ hellespõtꝰ q̃ in septẽtrionẽ retorq̃ns anfractꝰ magnis iuxta grecias t illiricũ in angustias septẽ stadioꝝ stringit q̃ terras põte nauiꝰ facto in greciã cõmeauit· ibi ẽ abidus· Jñ diffusus ab equore patẽte rursus stringit t facit ꝓpontidẽ· t q̃ mox in q̃ngẽtos passus coartaĩ· fitq̃ bosphorꝰ thraciꝰ q̃ dari⁹ copias trãsportauit· inde põticus sinꝰ amplissimꝰ a tergo meotidis paludib⁹· Q̃ mare ex multitudine fluminũ dulciꝰ q̃ cetera nebulosiq̃ t breuius est· vñ t ponticũ vocatũ q̃ sit breuiꝰ atq̃ eo pter focas t tynnos atq̃ delphinos aliasq̃ beluas maiores nõ patit· Sic aũt terra duz vna sit· p diuisis locis varijs appellaĩ vocabulis· ita t p regionib⁹ ẽ mare magnũ diuisis noib⁹ nũcupaĩ· Mã iberiũ t asianũ a puntijs dcñ·

Ab isulis balearicũ siculũ creticũ· cypriũ· egeũ· carpacũ· Mã inter tenedũ t chiũ saxũ ẽ in mari potꝰ q̃ isula· q̃ visentib⁹ ꝓcul capre silẽ creditur· quã greci ega nũcupãt· vñ t egeũ mare est dcñ· sic t carpatiũ mare inter egytũ t rhodũ ab isula carpato illic posita· A gẽtib⁹ gallicũ ausonũ· dalmaciũ libusticũ· Ab opidis argolicũ· corinthiũ· tyriũ· adriaticũ· Nam adria quedã ciuitas illyrico mari proxima fuit· que adriaco mari nomen dedit· A positione celi· vt superum· inferrum· q̃ sit oriẽs superior· occidẽs inferior· Est aũt tuscũ t adriaticũ· A memoria ducis vt ioniũ· Jones q̃pe dux fuit grecie· vñ iones athenienses· hoc mare t tyrrhenũ dcñ siue q̃ tuscia alluit· i· tyrrheniam· siue a tyrrhenis nautis q̃ se in ẽ mare ꝓcipitauerũt· Et scendũ ioniũ sinũ eẽ immẽsũ ab ionia vsq̃ ad sicilia· t hui⁹ ptes esse adriaticũ· achaicũ· t epiroticũ A moꝛib⁹ accolarũ· euxinꝰ axenus ãtea appellatus est· A casib⁹ hominũ q̃ ceciderũt i mari· vt hellespontũ· icareũ myrtoũ· Mã myrtoũ mare dcñ a mirtili lapsu q̃ illic ab oenomao ꝓcipitat⁹ sit· Icarus vo cretẽsis vt fabule ferũt altiora petẽs pẽnis sol⁹ colore solut⁹ mari in q̃ ceciderit nomẽ iposuit· Frixus q̃s cũ helle sorore sua fugiẽs insidias noũcales ascendit nauẽ signũ arietis habẽtẽ q̃ liberat⁹ ẽ· Helles aũt sororꝰ ei⁹ ꝓpessa naufragũ decidit i mari· t mortua hellespõto mari nomẽ dedit Ab ordie fluẽti· ꝓpõtidis· Mã dictũ ꝓpõtidũ· q̃ põtũ ꝑuenit· Jdẽ t a trãsitu vl agustis meatibus boũ bosphorus Egyptiꝰ aũt pelagꝰ asie dat· gallicꝰ europe· africꝰ libye· his vt queq̃ ꝓria sũt venerũt i ptes· Pelagꝰ aũt est latitudo maris sine littore t portu greco noie apo tu plagia· h̃ est a latitudine dictꝰ· vnde t plagia· eo q̃ sint importuosa·

¶ De sinibus maris· Cap· XVII·

Sinus dicũt maiores recessus maris· vt in mari magno ioniꝰ· in oceano caspiꝰ indicus· ꝓsicus· arabicꝰ· q̃ t mare rubꝝ q̃ oceano ascribit· Rubꝝ ãt mare vocatũ· eo q̃ sit roseis vndis infectũ· Nõ tñ talẽ naturã hz q̃lẽ videt· oñ dere· sz vicinis littoꝛib⁹ vinat gurges atq̃ inficit· q̃ ois ira q̃ circũstat pelago rubra est t sanguineo colori ꝓxia· Jdeoq̃ in de minimũ acutissimũ excerpit· t alij colores q̃b⁹ picture variant· Ergo cũ terra hãc hẽat naturã· fluctib⁹ subinde diluit· t q̃q̃d adhesũ est in calorẽ cadit· Ob h̃ etiã in his littoꝛib⁹ gẽme rubre inueniũt· Lapilꝰ eñ hmõi hũo inuolut⁹ cũ int harenas attrit⁹ est· t terre calorẽ hz t maris· Jhoc mare in duos sinus scindit· Ex his q̃ ab oriente ẽ ꝓsicus apellaĩ· q̃ ora illiꝰ ꝓse inhabitant· Alter vo arabicus ꝺr q̃ sit circa arabiã·

¶ De estibus· t fretis· Cap· XVIII·

Estus ad oceanũ ptinet· fretũ ad vtrũ

q̄ mare. Nā est ē marī accessus vel recessus. i. incrementū. Tūn t estuaria p q̄ mare vicissim taz accedit q̄ recedit. Fretū aūt appellatū q̄ ibi sp mare ferueat. Nā fretū ē angustū. t q̄si feruēs mare ab vndaz feruore nominatū. vt gaditanū vl' siculū. Nā freta dcā Varro ait: q̄si feruida. i. feruētia t motū feruoris hūtia. Fretū sicilie q̄ regiū dr. Salustī' tali ex cā vocari scribit dicēs: Italie olim sicilia p̄iūcta fuisse. t duz cēt vna tell'. mediū spaciū aut p hūiditatē abruptū ē aq̄s. aut p angustia salsū t iñ regiū nominatū. q; grece abruptū ḃ noīe nūcupaf. Est āt artissimū triū miliū spacio sicilia ab italia diuidēs fabulosis infame mōstris. q̄b' hicanō scylla t charybdis oñdit. Scylla accole saxū mari iminēs appellāt. sic celebrate forme. paul visentib'. Tūn t mōstruosa spēm fabule illi dederūt q̄si formā hois capitibus succinctā canibus. q; collisi ibi fluct' latrat' videf exp̄mere. Charybdis dcā q; gurgitib' occulti naues absorbeat. Est ei mare verticosū. t inde ibi laniata naufragia, p̄fūdo emergūt. Ter āt in die ergit fluct'. t ter obsorbet. Nā accipit aq̄s vt vomat. vomit vt rursus accipiat. Syrtes aut ē sunt harenosa in mari loca. Syrtes autez Salustius a tractu vocari dicit q; oia ad se trahāt. t appinquātes vadoso mari hereāt. Ibe āt ad mare egyptium vicine sūt t pie admiscēt. Vlada vo sunt p q̄ in mare vl' in flumib' hoies vel aialia pedib' vadūt q̄ Virgili' breuia appellat. greci brachia.

¶ De lacis t stagnis. Ca. XIX.

Lint aūt t q̄dā maria q̄ nō miscēt oceani fluctib' aut mari magno. t dicūt lac' t stagna. Lac' ē receptaculū in q̄ aqua retinef. nec miscef fluctib'. vt lac' asphaltū. vt lacus benac' t lari'. t ceteri q̄s greci limē. i. stagnos vocāt. Nā fōtes labūt in fluuios. flumina in freta discurrūt. Lac' stat in loco nec p̄fluit. t dicf lac' q̄si aq̄ loc'. Lac' asphaltū idē t mare mortuū vocatū. ppt q; nihil gignit viuū. nihil recipit ex genere viuētiū. Nā neq; pisces hz neq; assuetas aq̄s t letas mergēdi vsu patī aues. hz t q̄cūq; viuētia mergēda tētauer' q̄cūq; arte. dimersa stati f'siliūt. t q̄uis vehemēt illisa p̄festiz excutiūt. hz neq; vētis mouef. resistente turbinib' bitumie. q̄ aq̄ ois stagnat: neq; nauigatōis patiēs ē. q; oia vita carētia in p̄fūdū mergūt. nec materia vllā sustinet nisi q̄ bitumine illustrat. Lucernā accēsam ferūt supnatare. extincto ōmergi luie. Ihoc t mare salinaz dr. sicue lac' asphalti. i. bituis. t ē in iudea int' hieriche t zoarā. Lōgitudo ei' vsq; ad zoaras ara bie dirigit stadijs septingēt' octogita. Latitudo stadijs centū q̄nq̄gita vsq; ad vicinia sodomoz. Lac' tyberiadis ab opido tiberiade vō'. q̄b quō dā herodes in honorē tiberij cesaris cōdidit. Est āt in iudea oīb' lacis salubrioz. et ad sanitatē corpm q̄dāmō efficatioz. Genesar lac' āplissim' in iudea lōgitudine cētū q̄draginta extēdit stadijs. latitudine q̄draginta. diffundit crispātib' aq̄s. aurā nō vētis. hz de seipso. Ibi excreās. Tūn t genesar dr greco vocabulo q̄si generās sibi aurā. Deniq; p diffusioza spacia lac' freq̄ntib' auris spirātib' agitat. Tūn t purioz haust' ei' t ad potādū dulcis t habil'. Benac' lac' italie in venetia. ō q̄ fluui' nascit' muci'. q̄ lac' magnitudine sui tēpestates imitatur marinas. Lucrin' āt dict'. qz olim, ppter copiā pisciū vectigalia magna p̄stabat. Auern' āt lac' vocat' q; aues ibi supuolitare nō possint. Nā ātea siluaz dēsitate sic abiebaf. vt exalātes iñ p āgustias aq̄ sulphurce fetoz grauissim' supuolantes aues alitu suo necaret. Quā rē augustꝰ cesar intelligēs delectis siluis ex pestilēb' amenas reddidit loca. Lac' āt idē t stagnū vbi imminēsa aq̄ cōuenit. Nā dcīn est stagnū ab eo q; illic aq̄ stet. nec decurrat. De abysso. Ca. XX.

Byssus, p̄funditas ē aquaz impenetrabil': siue spelūce aq̄z latētiū. de q̄b' fontes t flumia, p̄cedūt. vel q̄ occulte subtercūt. vñ t abyssus dict': Nā oēs aq̄s siue torrētes p occultas venas ad matricē abyssum reuertūt. Fluct' dicti q; flatib' fiāt. Tētoz enim impulsu agitate aq̄ fluctuāt. Aqua ē stātiua et sine motu eq̄lis. Vnda vo eminēs liquoz qui semp in motu ē. Lucreti': Aereas vndas. id ē motus t coz' illud q̄b reluctuat. Nā nec vnda p se aq̄ est. sed aqua in motu quodā t agitatōe. q̄si ab eundo t redeūdo vnda vocata. Later, ppie liquoz fontis est. t dict' later q; in venis terre lateat. Gutta ē q̄ stat. stilla q̄ cadit. hinc t stillicidiū. q̄si stille cadēs. Stirna ei grecū est. i. gutta. inde fit diminutiuū vt dicamus stilla. Dū āt stat aut pēdet de tectis vel arboribus. quasi glutinosa gutta est. dū ceciderit stilla est. Spuma dcā ab eo q; spuaf. sordes enim sunt vndarū. vñ t mustū. t ea que coquūtur. spuma purganf. Ihinc et sputum.

¶ De fluminibus. Ca. XXI.

Luuius est pennis aquarū decursus a fluēdo ppetim dictus. Proprie autē flumē ipsa aqua. fluuius cursus aque. Purus aūt flumē q̄si fluuius. id est pōr aqua q̄si decursus. Duo sunt fluminū genera. vnū torrēs. alterū viuū. de q̄ Virgili': Donec me flumine viuo abluero. Torrēs ē aqua veniēs cū impetu. Dictus āt torrēs. q; pluuia crescat. siccitate torrescit. i. arescit. de q̄ Paciuui': Flāmeo vapore torrens torret. cui greci ab hyeme nomē dederunt. nos ab estate illi a tpe quo arescit. nos a tpe quo siccaf. Amnis fluui' est nemoze ac frōdib' redimit'. t ex ipsa amenitate ānis vocaf. Decursus ppe finis cursus siue aquaz sit seu

quarūlibet rex·Riui dči q̄ deriuent ad irrigā
dum·i·ad inducēdū aq̄s i agr̄s·Mā irrigare in
ducere ē·Burges ꝑpe loc' altus in fluie·Pute
us ē locus defossus ex q̄ hauriť aq̄·a potatōne
dčs·Fōs caput est aq̄ nascēt̄:q̄si aq̄s fundens·
Quidā aūt fluuiorꝝ ꝓprijs ex cauť nomia acce
perūt·ex q̄b' nōnulli notādi sunt: q̄ in historijs
celebres memorant·Geon fluui' de paradiso exiēs
atq; vniūsam ethiopiā cingēs vocat' hoc nole
q̄ incremēto sue iundatōis terrā egypti irriget
Ge ei grece latine terrā significat·Hic apō egy
ptios nilus vocať·ꝓpť limū quē trahit qui effi
cit feacunditatē·Vnde ť nilus dictus est quasi
νέος ιλυσ·Mā antea nilus latine melo diceba
tur·Apparet āt in m[illegible]de lacu·de q̄ in meridiem
ꝺsus excipiť egypto[illegible]bi aq̄lonis flatib' repcul
sus aq̄s retro lucānb[illegible]nūescit·ť mūdatōnem
egypti fač·Bāges fluui'·quē phison scā scp̄ura
cognoiat:exiēs de paradiso pgit ad indie r̄gi
ones·Dict' aūt phison·i·caterua·q̄·x·flumib'
magnis sibi adiūctis ꝑpleť ť efficať vn'·Bāges
aūt vocat' a r̄ge gāgaro indie·Fertur aūt nili
mō exaltari ť sup oriētis terras erumpere·Ti
gris fluui' mesopotamie de paradiso exurgēs et
pges ꝫ assyrios·ť post multos circuit' in mare
mortuū influēs·Vocať aūt hoc noie ꝓpter ve
loatatē instar bestie tigridis:numia permutate
currētis·Euphrates fluui' mesopotamie·de pa
radiso exurgēs copiosissim' gēmis·q̄ p mediaz
babyloniā influit·hic a frugib' vł ab vbtate no
mē accepit·Mā hebraice euphrata fertilitas in
terp̄tať·Mesopothamiā etei in q̄busdā loc̄ ita
irrigat:sič ť nilus alexādriā·Salusti' aūt auc
tor cerussimus asserit tigrin ť euphratē vno fō
te manare in armenia·q̄ p diūsa eūtes lōgi' di
uidunť spacō medio derelicto multorꝝ miliū·q̄
ñ terra q̄ ab ipť ābiť mesopotamia dr·Ex quo
ibiero·aiadūnt aliter de paradisi flumib' itelligē
dum·Indus fluui' orietis q̄ rubro mari accipi
tur·Jsta spes fuit medoꝝ rex ātiq̄ssim'·ex quo
amnis oriētis nom̄ accepit·q̄ nūc idaspes Accedūt pe
lago phebi surgēt̄ ab igne iā ꝓpiorꝝ ꝗ ꝑsis erā·
Qui dū sit fluui' psaꝝ dr·tū ꝫ orietem decurre
re·Araris fluui' germanie·De q̄ Tur·Aut a
rarim parth' bibet aut germāia tigrim·Currit
enī p parthiā ť assyriā·Bactrus fluuius oriēt̄
a rege bactro vocatus ferť·a quo ť bactriani ť
vbs coꝝ·Loaspis fluuius psarū vocatus eorū
lingua q̄ mirā aq̄ dulcedinē hēat:adeo vt psi
ci reges q̄dū inť ripas psidis fuerit sibi ex eo
pocula vēdicarint·Ex hoc amne q̄dā cydnū ci
liciae fluuiū ꝺriuari existimāt·Araxis amnis ar
menie q̄ ab vno mōte cū euphrate diūsa spē ori
tur·dčs q̄ rapacitate cūcta ꝑsternat·Vł ť cuz
alexāder eū trāsgredi vellet pōte fabricato tāta
vi inundauit vt pōtē dirueret·Hic breuib' iter
uallis ab euphrat' ortu caput tollit·ac deiñ cas
piū ferť in mare·Fluui' syrie q̄ vocať orontes:
uꝑ ātiochie muros decurrēs·q̄ a sol' ortu oriēs
nō lōge ab vrbe mari condiť·quē de origis sue
tractu orientē vetes latie apellaueť·L' fluen
tis ex ipo ipetu frigidioꝝb' et cephyris assidue
ibi spirātib' tota ciuitas momētis ꝓpe oīb' re
frigerať·Jordanis iudee fluui' a duobus fōti
bus noiať·q̄z alter vocať ior·alť dan·Hic igiť
ꝑcul a se distātib' in vnū alueū federans:ior'da
nis deinceps apellať·Nascť āt sb libano mō
te ť diuidit iudeā ť arabiā·q̄ p multos circuit'
iuꝑ hiericho in mare mortuū influit·Eusis cau
caseis mōtibus fusus cū plibus alijs in eurinū
se ꝓcipitat mare:vñ ť nūcupať·Lydnus amnis
ciliciae·a tauro mōte ꝓgredies:mirā aq̄ruz hūs
suauitatē·ť qz q̄cq̄d cādidū est:cydnū gēuli li
gua syri dicūt·Hū amni huic nomē datū·qz tu
met estate q̄n nives soluūť·reliq̄s ānī tpibus te
nuis est ť q̄et'·Jlas fluui' asie·Pactolus flu
uius asie harenas aureas trahēs·de q̄ Virgi
Pactolusq; irrigat auro·quez ꝓ aurato fluore
alū chrysoroā vocāt·Erin' fluui' asie q̄ smyrne
os secat cāpos·ť ipe fluctib' aureis et harenis
plen'·a q̄ ť smyrna vocata ē Meander amnis
asie flexuosus:q̄ currēnb' ripis iter asiā ť ioni
am ꝓpiťať in sinū·q̄ miletū diuidit ť pen em·
Meāder aūt vocat' q̄ sit flexuosus ť nūq; cur
rat rect'·de q̄ Ouid·Quiq; curuat' ludit me
ander i vndis·Tan' fluit rex scythaꝝ pmus a q̄
tanais ferť fluui' nuncupat'·q̄ ex ripheis siluis
veniēs:dirimit europā ab asia iter duas mūdi
ptes medi' currēs atq; i pōtuz fluēs·Jnach' a
chaie amnis argolicos irrigās cāpos·quez rex
inach' a se noiauit·q̄ exordiū argiue gēi ꝓmū
dedit·Jbi est ť erymāth':ab erymātho monte
dimissus·Padus italie fluui' a iugis alpiū fu
sus ex trib' fōtibus oriť·ex q̄b' vni vōbulum ē
padus·q̄ diffusus i modū stagni amnē sinu dir
git·a q̄ ť pad' est nūcupatus·Hic a greci eridi
anus cognoiať:ab eridiano sol' filio·quē phe
tōtē dicūt q̄ fulmie ꝑcussus i eoꝝ fluuio deiect'
est ť extinct'·Augeť āt ex ortu canis liq̄scētibus
niuib'·ť cū accessiōe·xxx·fluminū circa raueñ
nā i adriaticū mare deferť·Tiberi' italie fluui':
a tiberino r̄ge albanoꝝ dr apellat'·q̄ i hūc flu
uiū ceadit ť ō exitu suo nom̄ dedit·nā ātea al
bola ānīquū nom̄ a colore habuit q̄ niuib' alb'
sit·Jpe ē āt tibris q̄ et tiberi·ꝫ tiberi i q̄tidiano
sermōe·tibris in vsu dr·Danubius germāie flu
uius vocari ferť a niuiū copia·q̄bus magi au
geť·Jste est q̄ in europa plus oībus famam hz
Jdē ť ister·qz dū ꝓinnūeras vadit gentes mu
tat ť nomen·ť maiores sibi ābiendo colligit vi
res·Oriť a germanicis iugibus ť occidētalib'

ptib⁹ barbaroꝝ pgēs ꝺ oriētē sꝛagita in se fluuios recipit· septē ostijs in pōtū influit· Rhodan⁹ gallie fluui⁹ ab ortido rodo cognoiat⁹ ē quē coloni rhodioꝝ vocaueꝛt: q rapido cōcit⁹ cursu tirrheni cāpus freta scindēs· nō modicuꝝ sepe nauigātū facit piclim: dū inter se marī fluctus t amnis fluēta decertāt· Rhen⁹ a rhodani societate ferē vocat⁹· qñ cū eodē ex vna pꝛouincia oꝛit· Est āt germāie fluui⁹ inē tres europe maꝛios fluuios ꝓputat⁹· q a iugo alpū vſq; in oceani pfunda cursus suos dirigit· Iberus amnis: q ꝑ hāc ton⁹ hispanie nomē dedit· Abi nⁱ fluui⁹ gallicie nom̄ a coloꝛe pigmēti sumpsit qui in eo plurim⁹ iuenit· Dur⁹ a grecis ꝗsi doric⁹ cognoiat⁹· Tagū fluuiū carthago hispāie nūcupauit· ex qua oꝛt⁹ ꝓcedit: fluui⁹ arenis auriferis copiosus· t ob hoc cetis fluuijs hispāia rū plat⁹· Bethys fluui⁹· q t bethyce puincie nomē dedit· de q Martial· Bethys oliuifera crinē redimite coꝛona· aurea q nitidis vellera tingis aq̄s· eo q ibi lane pulcro coloꝛe tinguntur Bethys āt dēs eo q humili solo decurrat· Bethyn ei greci hūile vel mersū vocāt· Quedā āt flumia in diluuio soluta mole tꝛaꝝ pclusa sunt· q̄dā ꝺo q nō erāt abissi: tūc pꝛupti meatib⁹ eruperunt

¶ De diluuijs La·XXII

Jluuiū dēm q aq̄ꝝ clade oia q̄ inūdauerit deleat· Primū diluuiū extitit sub Noe qñ hoiꝝ sceleꝛib⁹ offensus omnipotens: toto oꝛbe ptecto deletis cūct⁹: vnū spaciū celi fuit ac pelagi· L⁹ hacten⁹ indiciū videmus in lapidib⁹ q̄s in remot⁹ mōtib⁹ cōchis t ostreis ꝓcretos: sepe etiā cauatos aq̄s videre solem⁹ Scōm diluuiū fuit in achaia· iacob pꝛiarche et ogigi tpibus: q eleusine ꝓdito: t rex fuit: nom̄q; loco t tpi dedit· Tertiū diluuiū in thessalio moysi vl amphitrionis tpib⁹ fuit· q terr⁹ post cecropē regnauit· c⁹ tpib⁹ aquaꝝ illuuies maioꝛē ptē pl'oꝝ thessalie absumpsit· paucis p refugia mōtiū liberatis: maxīe in mōte parnaso in cui⁹ circuitu deucaliō tūc regno potiebat· q tūc ad se ratib⁹ ꝓfugiētes susceptos p gemina parnasi iuga fouit t aluit· A quo ꝓpterea gen⁹ hoium grecoꝝ fabule ex lapidib⁹ repatū ferūt· ppt̄ hominū insitā coꝛdis dnriciā· ſz t flumia cū insolitis aucta imbubus vltra ꝓsuetudinē vl' diuturnitatē vl' magnitudinē redūdāt multaq; psternunt· t ipa diluuiū dñr· Sciēdū aūt flumia cū supꝛa modū creſcūt: nō tm̄ ad pīs inferre damna· sed etiā t aliqua significare futura

Jncipit liber quartus decimus

¶ De terra La·I

Erra est in media

mūdi regiōe posita om̄ib⁹ ptibus celi in modū cētri cūli interuallo ꝓsistēs: q̄ singulari nūero totū oꝛbē significat, plurali ꝺo singulas ptes: c⁹ noia diūsa dat rō. Nā terra dēa a supiou pte qua terit· hum⁹ ab inferiou vl' humida terra· vt ſb mari· tell⁹ autez q; fruct⁹ eius tollimus· hec t ops dēa: eo q opē fert frugib⁹· Eadē t arua ab arādo t colendo vocata· Propē aūt terra ad distinctōez aq̄ arida nūcupat· sic sc̄ptura ait· Qđ vocauit de⁹ terrā aridā· Natural'ei ꝑpetas siccitas est terris· Nā vt humida sit hoc aquarū affinitate fꝛit· Cui⁹ motū alij dicūt vētū cē in ꝓcauis ei⁹· qui motus eā mouet Salust⁹· Uēti p caua terre p ciputati rupti aliq̄t mōtes tumulicq; sedere· Alij aquā dicūt generalē in terras moueri: t eas sic ꝓcutere sic vas: vt die Ennius· Alij σφοττοει δ'η terrā vocāt· cui⁹ pꝛ[illegible]ūcq; latentes ruine supposita cūcta ꝓcutiūt· Terre q̄s hiatus aut motu aque inferioꝛis fit· aut crebꝛis tonitruis· aut de ꝓcauis terre erumpentibus ventis·

¶ De oꝛbe La·II·

Ꝛbis a rotūditate circuli dēs· q: sicut rota est· Uñ breuis etiā rotella oꝛbicls apellat· Undiq; eñ ocean⁹ circūfluēs eius in circulo ābit fines· Diuisus est aūt trifarie Ex q̄bus vna ps asia· altera europa· tercia africa: q̄ et libya nuncupat· Quas tres ptes oꝛbis veteres nō equal' diuiserunt· Nā asia a meridie p oriētē vsq; ad septentrionē puenit: europa ꝺo a septentriōe vsq; ad occidētē· atq; inde africa ab occidēte vsq; ad meridiē· Uñ euidēter oꝛbē dimidiū due tenēt: europa t africa· aliū ꝺo dimidiū sola asia· ſz ideo iste due ptes facte sunt: quia inter vtrāq; ab oceano mare magnū ſgreditur· qđ eas intersecat· Quapꝛopter si i duas ptes oꝛientis t occidentis oꝛbē diuidas· asia erit in vna· in altera ꝺo europa t africa

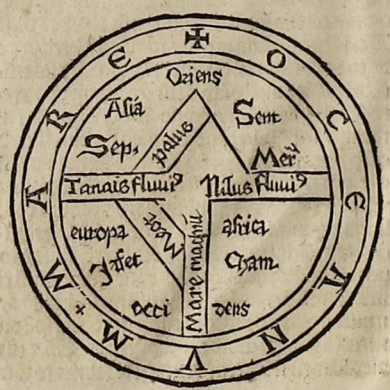

¶ De asia t ptibus eius III.

Sia ex noie cuiusdã mlieris est apella
ta·que apd ãtiquos impũ tenuit orĩ
tis·Hec m tertia orb̃ pte disposita ab oriente or
tu sol·a meridie oceano· ab occiduo nr̃o mari
finit̃·a septẽtriõe meotide lacu t tanai fluuio t̃
minat̃·Hz aũt ꝓuincias mlras t regiões quarũ
breuiter noia t sit' expediã· sumpto initõ a pa
diso·¶Paradisus ẽ loc' in oriẽtis ptib' ꝓstitut':
cui' vocabulũ ex greco i latinũ ẏnt̃ hort'·¶De
ro hebraice eden dr·qd̃ in nr̃a lingua delicie in
terꝑtat̃·qd̃ virtũq; iũctũ fac̃ hoim̃ deliciaq;·Est
eñ oim̃ genere ligni t pomiferaq; arboꝝ ꝓsit':
hũs etiã lignũ vite·Mõ ibi frig'·ñ estas:hz ppe
tua aeris tẽperies·E c' medio fons,prũpẽs:to
tũ nemus irrigat·Exiudit̃q; in qtuor: nascẽtia
flumia· c' loci post pec̃ hominis aditus iterclu
sus est·Septus est eñ undiq; romphea flãmea
id est muro igneo accinct':ita vt ei' cũ celo pe
ne iungat incẽdiũ·Cherubin q̃s·i·angeloꝝ ꝓsi
diũ arcẽdis spiritibus malis sup̃ romphee fla
grãtia ordinatũ est vt hoies flãme angelos ẏo
malos angeli boni ẽmoueãt·ne cui carni l'spi
ritui trãsgressiõis aditus padisi pateat·Indi a
vocata ab indo flumie q̃ ex pte occidẽtali clau
dit̃·Hec a meridiano mari porrecta vsq; ad or
tum solis·t a septẽtriõe vsq; ad mõtem cauca
sum puenit·hũs gẽtes multas t oꝑida·insulã
q̃s taprobane gẽmis t elephãtis fertã·crysam
et argyre auro argẽtoq; fecũdas·vtile q̃s arbo
ribus foliis nũq̃ carẽtẽ·Hz t fluuios gangẽ et
indan t ypanẽ illustrãtes indos·Terra indie
fauonij spũ saluberrima in ãno bis mittit fru
ges·vicẽ hyemis t estatis ethereas patiẽ·Gig
nit aũt tincti coloris hoies·elephãtes ingentes
monocerõ bestiã·psitacũ auẽ·hebenũ q̃s lignũ
et cinnamũ·t pip·t calamũ aromaticũ·Admitit
et ebur·lapides q̃s p̃ciosos·berillos·chrysopas
sos t adamãtẽ·carbũculos·ligurites·margari
tas·t vniões qb' nobiliũ feiaq; ardet ambitio·
Ibi sunt t mõtes aurei q̃s adire ꝓpt̃ dracones
et gryphas·t imẽsoꝝ hoim̃ mõstra·ipossibile ẽ
¶Parthia ab indie finib' vsq; ad mesopothamiã
generalr̃ noiat̃·¶Propt̃ inuictã eiñ ẏtutem par
thoꝝ t assyria t reliq̃,prime regiões ei' nomen
traxerũt·Sũt ei in ea aracusa·parthia·assyria·
media·t pšida·que regiões inuicẽ sibi ꝓuincte
inimũ ab indo flumie sumũt·ngri clauduñt lo
cis mõtuosis t aspioubus site:hũtes fluuios hi
daspen t ararim·Sũt eñ inter se finib' suis di
screte·noia a ꝓpriis auctoꝝ' ita trahẽtes·A
racusa ab oꝑido suo nũcupata·¶Parthia par
thi ab scythia veniẽtes occupauerũt:eamq; ex
suo noie vocauerũt·Hi' a meridie rubꝝ mare ẽ
a septẽtrione hircanũ saltũ·ab occiduo sol' pla
ga media·¶Regna in ea decẽ t octo sunt porrec
ta a caspio littore vsq; ad terras scythaꝝ·Assy
ria vocata ab assur filio sem·q̃ eã regionẽ p' di
luuium ꝑmus incoluit·Hec ab ortu indiã·a me
ridie mediã tãgit·ab occiduo tigrim·a septẽtri
one mõtẽ caucasum: vbi porte caspie sunt·In
hac regione ꝑmus inuentus est vsus purpure·
Inde ꝑmũ crinũ t corꝑm vniguẽta venerũt·et
odores q̃bus romanoꝝ atq; grecoꝝ effluxit lu
xuria·Medea t pšida a fugi' medo t perso co
gnoiate·q̃ eas,puincias bellãdo aggressi sunt·
Ex q̃bus media ab occasu trãsuersa parthia re
gna ãplectit̃·a septẽtriõe armenia circũdat̃·ab
ortu caspios videt·a meridie pšidã·Hi' tra me
dicã arborẽ gignit·q̃m alia regio minime ptulit·
Sũt aũt medie due:maior t mĩor·¶Persida tẽ
dens ab ortu vsq; ad indos·ab occasu rubꝝ
mare hz·ab aq̃lone ẏo mediã tãgit·ab austro
armeniã que pšide ãnectit̃·q̃bus est Susa oꝑi
dum nobilissimũ·In pšida ꝑmũ orta ẽ ars ma
gica·ad q̃m nemroth gigas post ꝓfusionẽ ling
uaꝝ abũt·ibiq; psas ignẽ colere docuit·Mam
oẽs in ul' pub' solẽ colũt·q̃ ipoꝝ lingua el dicãt
Mesopotamia grecã etymologiã possidet:q̃
duobus fluuijs ambiat̃·Mã ab oriẽte tigri bẽt
ab occiduo eufratẽ· incipit aũt a septẽtriõe int̃
mõtẽ tauꝝ t caucasum·c' a meridie sequtur ba
bylonia·ẽinde chaldea·nouissime arabia·Eo
demõ babylonie regiõis caput·babylon vbs
est·a quo nũcupata est·tã nobilis vt chaldea et
assyria t mesopotamia in ei' nomẽ aliq̃n trãsie
runt·Arabia appellata·i·sacra·Hoc eñ signifi
care interꝑtat̃·eo q̃ sit regio thurifera odores
creãs·Hinc eã greci eodemon:nostri beatã no
minauerũt·In cui' saltib' t myrrha t cinamo
mum,puerit·Ibi nascit̃ auis fenix·sardonix gẽ
ma·t hyris·melocides t pedorata ibi inuenit̃·
Ipa est t saba appellata a filio chus:q̃ nũcupa
tus est saba·Hec aũt angusto terre tractu ad o
rientẽ ẏsus ad pšicũ sinũ extendit̃·cui' septẽ
trionalia chaldea claudit·occasum sin' arabic'
Syriam syrus q̃dam phibet̃ idigena a suo vo
cabulo nũcupasse·Hec ab oriẽte fluuio eufrate
ab occasu mari nr̃o t egipto terminatur·habẽs
a septentrione armeniã t cappadociam·a meri
die sinũ arabicum·Situs ei' porrectus in im
mensam lõgitudinẽ in lato angustior·Hz autẽ
in se,puincias comagenã·phenicã·t palestinã
cuius ps est iudea absq; saracenis t nabatheis
Comagena ꝑma,puincia syrie a vocabulo co
mage vbis nũcupata·q̃ quõdam ibi metropo
lis hẽbatur·Hui' est a septẽtrione cappadocia·
ab ortu mesopotamia·a meridie syria·ab occa
su mare magnũ·¶Phenix cadmi frat̃ de theb e
gipcioꝝ in syriã,pfectus apd sidonẽ regnauit·
eamq; puinciã ex suo noie phenicia appellauit
Ipa est vbi est ci' ad quã Esa·loq̃t̃·Hz aũt ab

oriēte arabiā·a meridie mare rubꝝ·Palestina ꝓuincia philistim vrbē metropolim habuit:q̄ nūc ōr ascalō·ex qua ciuitate ois circa eā regio palestina est nūcupata·Ihu⁹ ab oriēte mare rubrū occurrit·a meridiano latꝰ iudea excipit·a septētrionali plaga tyrioꝝ finib⁹ claudit·ab occasu egiptio limite termiat·Iudea regio palestine ex noīe iude appellata·ex c⁹ tribu reges habuit·Hec pr⁹ chanaā dca est·a filio cham sū a decē chananeoꝝ gētib⁹·qb⁹ expulꝰ eādē terraꝝ iudei possederūt·Initiū lōgitudis eius a vico arfa vsq̄ ad vicū iuliadē porrigit·in q̄ iudeorū pariter ac tyrioꝝ cōis habitatō est·Latitudo aūt ei⁹ a mōte libani vsq̄ ad tiberiadis lacū extendit·In medio aūt iudee ciuitas hierosolyma ē quasi vmbilic⁹ regiōis ton⁹ terre· variarū opū diues·frugib⁹ fertil·aḡs illustris·optima balsamis·Vsi ꝑm elemētoꝝ gr̄am estimauerūt iudei eā ꝓmissam ꝓphib⁹ terrā fluentē lacte ꝛ melle·cū hinc ill⁹ dei resurrectōis ꝓrogatiuā polliceretur· Samaria regio palestine·ab oppido q̄dā noīa accepit·qd vocabaꝰ samaria:ciuitas q̄ndā ꝓgalis in ysr̄l·q̄ nūc ab augusti noīe sebastia nūcupaꝰ·Hec regio int⁹ iudeā ꝛ galileā media iacet: inapiēs a vico cui noīa est eleas·deficiēs in ira a crabato·Sit⁹ ei⁹ natura ꝓsimis·nec vllo differēs a iudea·Galilea regio palestine vocata q̄ gignat cādidiores hoies q̄ palestina·Hec aūt duplex ē·superior ꝛ inferior:sibi tamē ꝓnexe· sirie ꝛ phenici adherētes· Terra eaꝝ optima ꝛ feraꝝ· et fructib⁹ satis fecūda·Pētapol regio i ꝓximo arabie ꝛ palestie sita·dca a q̄tuor ciuitatib⁹ ipiorū·q̄ celesti igne ꝓsūpte sunt·ira ōpl⁹ a hierosolimis oli vbrima·nūc aūt defta atq̄ extusta Mā ꝑ scelere incolaꝝ de celo descēdit ignis·q̄ regiōnē illā in cineres et nos dissoluit·L⁹ vmbra q̄ dā ꝛ spēs in fauill⁹ ꝛ arboꝛib⁹ ipē etiā adhuc videt·Nascūt ei ibi poma virēta sb tāta spē maturitat⁹ vt edēdi desiderū gignāt·si carpas fatescūt ac resoluunt in cinerē·fumūq̄ exalāt q̄si adhuc ardeant·Nabathea regio a nabaioth filio ismael nūcupata·Jacet aūt iter iudeā ꝛ arabiā ꝛ surgēs ab eufrate i mare rubrū porrigit et ē ps arabie·Egypt⁹ que pr⁹ aerea dicebaꝰ ab egypto danai fratre postea ibi fgnāte nomē accepit·Hec ab oriēte sirie ac rubro mari ꝓiūcta ab occasu libiā hz·a septētrioe mare magnū·a meridie vo introrsus fcedit ptēdēs vsq̄ ad ethiopes·Fgio celi imbrib⁹ insueta ꝛ pluuiaꝝ ignara·Nilus solus eā circūfluēs irrigat:ꝛ inundatiōe sua fecūdat·Vsi ꝛ feraꝝ frugib⁹ multā ptē terraꝝ fruīto alit·ceteroꝝ q̄s negocioꝝ adeo copiosa:vt impleat necessarijs merab⁹ etiā orbē terraꝝ·Finis egipti canopea·a canope menelai gubnatoꝛe sepulto in ea insula q̄ libie ꝓmontiū ꝛ ostiū nili facē·Seres oppidū orientis a q̄ et gen⁹ sericū ꝛ fgio nūcupata est·Hec a scithico oceano ꝛ mari caspeo ad oceanū orientalem inflectit·nobilib⁹ frōdib⁹ fertil·a q̄bus vellera decerpunt·q̄ ceteraꝝ gētiū seres ad vsum vestium vēdūt·Bactrie fgiōi ꝓpius amnis bactros vocabulū dedit·Partes ei⁹ q̄ plene sunt ꝓpagines:iugis ābiunt·q̄ adūse sunt indi fluuij fontibus termiant·Reliq̄ includit occ⁹ fluui⁹·Habitat bactria fortissimos camelos nūq̄ atterentes pedes·Scithia sicut ꝛ gothia a magog filio iaseth fert cognoiata·c⁹ terra olim ingēs fuit·nā ab oriēte india·a septentrioe ꝑ paludes meotides iter danubiū ꝛ oceanū vsq̄ ad germanie fines porrigebaꝰ·Postea vo mior effecta a dextra oriētis pte qua oceanꝰ gric⁹ tēdit vsq̄ ad mare caspiū qō est ad occasū·Dehinc a meridie vsq̄ ad caucasi iugū deducē:cui sbiacet hircania ab occasu hūs piter gētes multas ꝓpt⁹ terrarū infecūditatē late vagantes·Ex qb⁹ q̄dā agros incolūt·q̄dā portētuose ac truces carnib⁹ hūanis eoꝝ sanguie viuūt·Scithie ꝑtes terre sunt locupletes:inhabitabiles tū ꝑtes Mā dū in plerisq̄ locis auro ꝛ gēmis affluāt:griphoꝝ imanitate accessus hoim rar⁹ ē·Smaragdis aūt optimis hec patria ē·Liane⁹ q̄s lapis ꝛ cristall⁹ purissim⁹ scithie est·Ihz ꝛ flumia magna oscorum phasidē atq̄ araxē·Hircania dca a silua hircana·q̄ scithie sbiacet·hūs ab oriēte mare caspiū· a meridie armeniā·a septētrioe albaniā·ab occasu hiberiā·Est aūt siluis aspa·copiosa imanibus feris·tigribus·pāthersq̄ ac pardis·De q̄ Virgi⁹ Hircaneq̄ admoūt vba tigres·Albāia a colore ꝓpi noiata·eo q̄ albo crine nascantur· Hec ab oriēte sb mari caspio surgēs ꝑ ora oceani septētrionalꝰ vsq̄ ad meotides paludes ꝑ ōserta ꝛ inculta extēdit·Huic terre canes ingentes sunt:tāteq̄ ferocitatis·vt tauros pmāt:leones perimāt·Armenia nuncupata ab armeno iasonis thessali comite·q̄ amisso rege iasone collēa multitudie ei⁹ que passim vagabaꝰ armeniā cepit·ꝛ ex suo noīe nūcupauit· Sita est aūt inter taurꝝ ꝛ caucasum·a cappadocia vsq̄ ad caspiū mare ptēsa·hūs a septentrioe ceraunios montes·ex c⁹ collib⁹ tigris fluui⁹ nascit·ꝛ in c⁹ mōtibus archa p⁹ diluuiū resedisse phibet·Duplex est aūt armēia superior ꝛ inferior:sic due pānōie· Hiberia regio asie ē·ppe pōtū armenie iuncta· In hac herbe tincture vtiles nascūt·Cappadocia vbs ꝓpa noiauit·Hec in capite sirie sita ab oriēte armeniā tāgit·ab occasu asiā minorē·ab aq̄lone mare cimmericū·et themiscirios cāpos: q̄s habuere amazōes·a meridie vo taurū mōtem cui subiacet cilicia ꝛ isauria vsq̄ ad cilicū sinum qui spectat ꝓ insulā cyprꝝ·Terra ei⁹ āte alias nutrix equoꝝ·Halys amnis per eam fluit·qui quondam lydie regna disiūxit a persis·

Asia mior ab oriēte cappadocia cīgit· ab alijs ptib⁹ vndiq; marī circūdat· Mā a septētrione pōtū euxinū hz ab occasu ꝓpontidē·a meridie egyptiū mare· hz pulcras·bithmiā·phrygiam galatiā·lydiā·cariā·pāphyliā·t isauriā·lyciam atq; ciliciā·Prima asie mioris bithymia in pōtū exordio ad solis oriētis ptē:adūsa thracie iacet·multis ātea noibus appellata·Mā ꝑus bebrytia dca·deiū mygdonia·mox a bithyno rege bithymia nūcupata·Jpa est t maior phrygia Alcomedia vbs in ea ē·vbi hānibal fugiēs venenī haustu aiam expirauit·Galacia dcā a prīscis gallor gētib⁹ a qb⁹ extitit occupata·Nam galli in auxiliū a rege bithynie euocati:regnuz cū eo pacta victoria diuiserūt·sicq; deiū grecī admixti:ꝑmū gallogrecia hūc ex ātiq gallorū noie galathe dīr·t eor regio gallacia nuncupatur Phrygia dca a phrygia Cecropis filia·Hec et dardania a dardano iouis filio dca·de q̄ homer⁹ ait·Quē ꝑmū genuit celestī iupiter arce· Hic eīm ꝑfect⁹ de corintho auitate ꝑm⁹ venit in phrygiā·Est aūt regio troadis supiecta ab aq̄lonis ptē galacie·a meridiana vicina est lycaonie·ab oriēte lydie adheret·ab occidente hellesponto mari t̄miat Hr regio troia est quā ex suo noīe appellauit tros·troianorū rex ganymedis pr·Duc sunt aūt phrygie·maior t minor· Abaior phrygia smyrnā hz·mior vo iliū lycaoniam Carīā herin⁹ fluui⁹ discernit a phrygia·Lydia sedes ātiqua regū quā pactoli vnda extulit i diuitias torrētibus aureis·Hec antea meonia dicebat·Que dū ꝑ breuitate duos fratres reges lydū t tyrrhenū ferre nō posset·hinc ex sorte tyrrhenus cū ingēti multitudine ꝑfect⁹ loca italie occupauit·t tyrrhenia noiauit· Lydia aūt a lydo regis fratre q̄ in pulcia remāserat:cognoiata est·Lōiūgit aūt ob occidēte minor phrygie ab ortu smyrnā vbē hz·quā melas fluuius ingit·Cui capos pactolus t herin⁹ circūfluūt·harenis aureis ditissimus Isauria ex situ loci phibetur cognoiata·q̄ vndiq; apta aurar flatib⁹ patet·Metropolim vbē seleucia hz·Lilicia a clice quodā noīe traxit·quē ortū fenice dicūt·antiqtatiq; ioue fuisse asserūt·Pluria tacet cāpis: recipiēs ab occiduo liceā·a meridie mare persicū·a tergo mōtis tauri iuga·Hāc cydn⁹ amnis intersecat: mrēm vbiū hz tarsum·In ea t corycus opidū ē·vñ crocū plurimū t optimū vēit: spiramie flagrān⁹·t colore pulcr⁹ auro·Lycia nūcupata q̄ ab oriēte adiūcta ciliciē sit·Mā hēt ab ortu ciliciā·ab occasu t meridie mare·a septentrioē cariā·Ibi ē mōs chimera: q̄ noctuīs estib⁹ ignē exhalat: sic in sicilia etna t vesuuius in cāpania ¶ De europa La·IIII

Ost asiā ad europā stilū vnm⁹·Europa q̄pe agenoris regis libye filia fuit: quā iouis ab africa raptā cretā aduexit·t t̄tiaz ptē orbis ex ei⁹ noīe appellauit·Iste aūt est agenor libye filī⁹·ex qua t libya·i·africa fert cognoiata·Usi apparet ꝑus lybyā accepisse vōbulum:postea europā·Europa autē in tertiā orbis diuisa incipit a flumie tanais descēdēs ab occasu p septētrionalē oceanū vsq; in fines hispāie: cuius ps oriētalis t meridiana a pōto consurgens tota mari magno p̄iūgit·t in insul⁹ gadibus finit·Prima europe regio scithia inferior· que a meotidis paludib⁹ incipiēs int danubiū et oceanū septētrionalē vsq; ad germaniā porrigit·que terra generalr ꝓpter barbaras gētes q̄bus inhabitat: barbarica dr· Ih⁹ ps ꝑma alamania est·q̄ ad meotidas paludes ptingit·Ps hāc dacia vbi t gothia·deiū germania vbi plurimā ptē sueui incoluerūt·Germania post scythiā inferiorē a danubio int rhenū fluuiū oceanūq; pclusa: cingit a septentrioē t occasu oceano·ab ortu xo danubio·a meridie rheno fluie dirimit terra diues viriū·ac p̄lis nūeros t immanib⁹·Usi t ꝓpter fecūditatē gignēdor populor germania dca est· Gignit auces hyrcanas·quaz pēne nocte plucēt Ulisontas q̄s feras et vsos atq; alces ptulit·Admittit t gēmas·crystallū t sucinū·callaicū q̄s viridē·t ceraunū cādidū·Due sunt aūt germāie·supior iuxt septētrionalē oceanū·inferior iuxt rhenū Prouincias āt quas danubi⁹ a barbarico ad mediterraneum mare secludit·ꝑma ē mysia a messiū ꝑuētu vocata·Usi t eā vetes cereris horreū nūcupabāt Hec aūt ab oriēte ostijs danubij iūgit·ab euro xo thracie·a meridie macedonie· ab occasu ystrie copulat·Ps mysiā aūt pānonia ē·Ifi noricus ager frigidus t partī⁹ fructuosus· Ps⁹ quē retic⁹ ferax frugib⁹ q̄ excipit galliam belgicam· Thracie tyras iafeth filī⁹ veniēs nomē dedisse phibet·Alij a seuitia incolar thraciā apellatā dirext·Huic ab oriēte ꝓpontis t vbs Pstātino pol⁹ opposita est·a septētrioē xo ister obtēdit·a meridie xo egeo mari adheret· ab occasu macedonia illi ꝺiacet·L⁹ regionē olim bellor populus massagete sarmate scithe t alie plurime natōes incoluerūt· Ampla ē eīm: ideoq; plurimas ꝓtunuit gētes·Hebrū fluuiū thracia fūdit: q̄ etiā gētes barbaror plurias tāgit· Grecia a greco rege vocata·q̄ cūcta eā regionē regno incoluit·Sūt aūt ꝓuicie grecie septē·q̄z ꝑma ab occidēte dalmacia iſi epir⁹·iſi hellas·iſi thessalia inde macedonia·inde achaia·t due in mari creta t cyclades· Illyric⁹ aūt generalr ois grecia est·Dalmacia a delmi maxia eiusdē ꝓuicie cuitate traxisse nomen existimat· Adheret aūt ab oriente macedōie·a septētrioē mysie·ab occasu istria t̄miat·a meridie xo adriatico sinu claudit⁹· Epir⁹ a pirrho achillis filio cognominata

p

cuius ps chaonia q̄ afi molossia dca ē a molos-
so filio pyrrhi quē de andromacha hūit. Sed
post3 occisus est pyrrh⁹ oxestus insidijs andro
machā helen⁹ suscepit: enuit3 regnū puigni q̄
successerat pr̄i a q̄ molossia dca est ps epir⁹ q̄m
helen⁹ postea a fratre chaone quē in venatu p
ignorātiā dr occidisse chaoniā noiauit q̄si ad so
latiū fris extinct⁹. Hellas dca a fge helline deu-
calionis t pyrrhe filio. a q̄ et pus greci hellines
nūcupati sunt. Hpa est t attica terra: atta prius
dicta. Hā gran⁹ q̄dā grecie indigena fuit. ex c⁹
filia attis noie attica terra vocata ē. Hec int̄ ma
cedoniā t achaiā media iacet. arcadie a septē-
trionali pte ꝓiūcta. Hpa est t xa grecia vbi fuit
athenas ciuitas: int̄ lībaliū lrax t pōt nutrix
qua nihil habuit grecia clar⁹ atq3 nobilius. In
ea est t marathon⁹ cāpus; opinione q̄dam plij
cruētissimus. Helladis aūt due sunt, puicie. bo
etia t peloponensus. Boetia aūt dca hac ex cā
Dū cadmus agenoris filius europā sororem a
ioue raptā ex p̄cepto genitoris q̄reret nec repe-
riret: p̄is irā formidās ꝓfirmato aio elegit exi-
liū. Hā bouis forte ꝓspecte secut⁹ vestigia āple
xus est sedē vbi illa recubauerat. sic3 locū de no
mine bouis boetiā noiauit. vbi t thebas vbez
ꝓstruxit. in q̄ olim ciuilia bella detonuerunt. et
vbi nati sunt apollo t hercules maior: ille the-
banus. Eadē est aonia vocata a fonte q̄dā ap
pollini et musis cōsecrato q̄ in eadē boetia est.
Hpelopōnesus scdā ps helladis a pelope rgna
ta atq3 vocata. Thessalia a thessalo rege ꝓgno
miata. q̄ ad meridianā plagā macedonie ꝓiun
cta ē. cui⁹ a tergo pieria ē. Adulta in thessalia
flumia t opida. int̄ q̄ p̄cipue thessalōica t the
be. Ibi est t mōs parnasus quōdā apollini ꝓ
secrat⁹. Thessalia patria achill⁹ t origo laphita
rū fuit. de q̄b⁹ ferē q̄ hi p̄mo equos frenis do-
muerit. vñ t cētauri dci sunt. In thessalia p̄mū
solidi aurei facti sunt. domādor3 q̄s equorū v-
sus p̄mū reptus est. Macedonie in exordio ab
emathio rege emathie nom̄ erat: ꝯ macedo de
ucalionis matern⁹ nepos post3 ibi accepit p̄nci-
patū mutauit vocabulū. macedoniamq3 a suo
noie dixit. Est aūt ꝓfinis ab oriēte egeo mari. a
meridie achaie. ab occasu dalmacie. a septētrio
ne mysie. patria alexādri magni. t fgio aureis
venus argētiq3 optima. Lapidē quē peanitē vo
cant ista gignit. Hos olymp⁹ in ea est. q̄ excel-
lenti xtice tm̄ attollit vt in cacumine ei⁹ nec nu-
bes nec vēti sentiant. Achaia ab acheo rege et
vbs t puicia appellata. Hec pene insula ē. Hā
abs3 septētrionali pte qua macedonie iūgitur
vndiq3 septa ē mari. Ab oriēte ei ꝯ myrtoū ma
re. ab euro creticū. a meridie ionū. ab africo t
occasu cassiopas insulas. a sola septētrionali pte
macedonie l' atthice tre adiūgit. huⁱ caput est
vbs corinth⁹: grecie dec⁹. Inach⁹ ē achaie flu-
uⁱ⁹. Arcadia xo sin⁹ achaie est vt platani soluū
mt̄ ionū t egeū mare exposita. q̄m arcas iouis
et calliste fili⁹ pelagis in ditōem redactis ex suo
noie arcadiā nūcupauit. Hpa ē t sicyonia a sicy
one rege. a q̄ t regnū sicyonior3 ē dcm. ꝯ aūt
arcadia fluuiū magnū erymāthū. abestō q̄s la-
pidē: q̄ semꝰ accēsus nūq3 extinguit. Cādidissime
etiā merule ibi nascūt. Hpānonia ab alpib⁹ ape-
ninis ē nuncupata. q̄b⁹ ab italia secernit. regio
xo fortl t solo leta duob⁹ satis acribus fluuijs
drauo fauoq3 vallata. Cōiūgit aūt cū norico t
retia: hīs ab oriēte mysiā. ab euro istriā. ab a-
frico xo alpes apeninos. ab occasu galliā bel-
gicā. a septētriōe danubij fontē vel limitē. q̄ ger
maniā galliāq3 secernit. Istriā ister amnis voca
uit q̄ ei⁹ terrā influit. Hs est danubi⁹. ꝯ autez
istria a septētriōe pānoniā. Italia olim a grecis
plis occupata: magna grecia appellata ē. De-
inde a regis noie saturnia mox et latiū dca. eo
q̄ idē saturn⁹ a ioue sedib⁹ suis pulsus ibi latu
erit. postremo ab italo siculor3 rege ibi regnāte
italia nūcupata est. L⁹ sit⁹ lōgitudine āpli⁹ q̄s
latitudine a circio in eur3 extēdit. a meridie tyr
rheno mari. ab aq̄lone adriatico clauditq3 ab oc
ciduo alpiū iugis finit⁹. terra in oīb⁹ reb⁹ pulcer
rima. soli fertilitate pabuli vbertate gratissima
ꝯ lac⁹ venacū. auernū atq3 lucrinū: fluuios e-
ridanū t tyberim. t tepētes fōtib⁹ baias. Signi
fit gēmas sertice ligurū t coralliū. boā q̄s ser-
pentē. lincē ferā. t diomedias aues. Italia āt t
hispania idcirco hesperie dce q̄ greci hespo stel
la nauigent. t in italia t in hispania due. q̄ hac
rōne discernunt. Aut ei hesperiā solā dicis t si-
gnificas italiā. aut addis vltimam t significas
hispaniā. qr in fine occidētis est. Tuscia ps ita-
lie: vmbria xo ps tuscie. Tuscia aūt a freq̄ntia
sacror3 t thuris vocata απο του θυειν. Vm
bria xo dr vt historie narrant. eo q̄ tpe aq̄se da
dis imbrib⁹ suppfuit. t ob hoc vmbria grece co-
gnoiata. Est ei in iugis apenini mōtis sita in p
te italie iux̄ meridiē. Hetruria ps italie dicta q̄
ei⁹ fines tendebant vsq3 ad ripā tyberis. quasi
ετερος ορος. Hā alteros significat alteros
dros finis vocat. Rome ei fines ātea vna tm̄ ti
beris ripā tenebāt. Alij hetruriā dictā ab hetru
sco ꝓnape putant. Idē t tyrrhenia a tyrrheno
lydij fratre. q̄ ex sorte cū ꝑte pte de meonia ve-
nit ad italiā. Hec est t tuscia. ꝯ tusciā dicere nō
dēmus. qr nusq3 legim⁹. Tuscia aūt a freq̄ntia
sacrificij t thuris dca est απο του θυειν. Il-
lic t aruspicina dr esse repta. Apulia vbi brun-
dusiū. quā t olim scauri diomedē ducē ꝓdide-
rūt. Campania hz terras hyeme ām atq3 esta-
te vernātes. Sol ibi mit⁹. tepenes grata. aer pu
rus t blād⁹. Gallia a cādore ꝑ nūcupata est.

Gala cĩ grece lac ỏr. Montes cĩ ꝫ rigor celi ab ea pte solis ardorẽ excludũt. q̃ fit vt candor corpor nõ coleret. hãc ab oriẽte alpiũ iuga tuc̃. ab occasu ocean⁹ includit. a meridie ꝓrupta pyrenei. a septẽtrione rheni fluẽta atq; germania. Cui⁹ initiũ belgica. finis aq̃tania ẽ. regio gleba vberi ac pabulosa. ꝫ ad vsũ aiantiũ apta. fluminib⁹ q̃s ꝫ fontib⁹ irrigua ꝑfusa duo b⁹. magnis rheno ꝫ rhodano fluuijs. Belgis aũt ciuitas ẽ gallie a q̃ belgica. ꝓuintia dcã est. Lisalpina q; citra alpes. Trãsalpina. i. trãs alpes. ỏtra septẽtrionẽ. Retia vo q; sit iuxta rhenũ. Aq̃tania aũt ab obliq̃s aq̃s ligeri fluminis appellata. q; ex plurima pte termin⁹ ei⁹ ẽ. eãq; pene in orbe cing⁹. Hispãia ꝑus ab ibero amne iberia nũcupata. postea ab hispalo hispãia ꝓgnoiata est. Ipsa ẽ vera hesperia ab hespero stella occidẽtali dc̃. Sita est ãt inr affricã ꝫ galliã. a septẽtrione pyrenei mõtib⁹ clausa. a reliq̃s ꝑtibus vndiq; mari ꝓclusa. salubritate celi eq̃lis. oĩm frugũ generibus fecũda gẽmar metallorũq; copijs ditissima. Interfluunt eam flumĩa magna bethys. minc⁹. iberus ꝫ tagus aur trahẽs vt pactolus. hz ꝓuincias sex. tarraconẽsem. carthaginẽsem. lusitaniã. gallecã. bethycã ꝫ trãs freta in regione africe tingitanã. Due sũt hispanie. citerior q̃ in septẽtrionali plaga a pyreneo vsq; ad carthag̃inẽ porrigit. vlteriꝰ q̃ in meridiẽ a celtiberis vsq; ad gaditanũ fretum extẽdit. Citerior ãt ꝫ vlteriꝰ dcã. q̃si citra ꝫ vltra. sz citra q̃si circa terras. ꝫ vltra vel q; sit vltima. vl q; nõ sit post hãc vlla hẽ alia terra.

¶ Delybia. Ca. V.

Ibya dcã q; inde libs flat. h̃ est africꝰ. Alij aunt epaphuz iouis filium q; mẽphin in egypto ꝓdidit ex cassiopa vxore. ꝑcreasse filiã libyã. q̃ post in africa regnum possedit. Cui⁹ ex noie terra libya ẽ appellata. Africã aũt nominatã q̃dã inde existimant. q̃si aprica q; sit apta celo vt sole. ꝫ sine horrore frigoris. Alij dicũt africã appellari ab vno ex posteri abrahe ỏ cethura q; vocat⁹ ẽ afer. de q̃ supra meminim⁹. Incipit aũt a finib⁹ egypti pgẽs iuxt meridiez ꝑ ethiopiã. vsq; ad atlantẽ montẽ. A septẽtrionali vo pte mediterraneo mari ꝓiucta claudit ꝫ in gaditano freto finit. h̃is ꝓuincias libyã cyrenẽsem. pẽtapolim. tripolim. bizantiũ. carthaginẽ. numidiã. mauritaniã sitifensem. mauritaniã cesariensem. mauritaneã tingitanã. ꝫ circa sol ardorẽ ethiopiã. Libya cyrenẽsis i pte africe ꝓma ẽ. a cyrene vrbe metropoli. q̃ ẽ in ei⁹ finib⁹. nũcupata. huic ab oriẽte egypt⁹ ẽ. ab occasu syrtes maiores ꝫ troglodyte. a septẽtrioe mare libycũ. a meridie etyopie ꝫ barbaroꝝ varie natões ꝫ solitudies inaccessibiles. q̃ etiã basiliscos serpẽtes creãt. Pẽtapolis greca ligua a q̃nq; vrbib⁹ nũcupata. i. cyrene. beronice. ceu tria apollonia. ptolomais: ex q̃b⁹ ptolomais ꝫ beronice a regib⁹ noiate sũt. Est ãt pẽtapol libye cyrenẽsi aduncta. ꝫ eius finib⁹ deputata. Tripolitanã q̃s ꝓuintã greci ligua sua signãt de nũero triũ magnarũ vrbiũ. ocea. tabarce. leptis magne. hec hz ab oriẽte syrtes maiores et troglodytas. a septẽtrioe mare adriaticum ab occasu bizãtiũ. a meridie getulos ꝫ garamantas. vsq; ad oceanũ ethiopicũ ptẽdẽtes. Bizacena regio ex duob⁹ nobilissimis oppidis nomẽ sortita ẽ. ex q̃b⁹ vnũ adromet⁹ vocat. alterꝫ bizãtiũ. Hec sub tripoli ẽ. patẽs passuũ ducẽta vel ãpli⁹ milia. fecũda oleis. ꝫ glebis ita ꝓpinguis vt iacta ibi semĩa icremẽta pene cẽtesime frugis renascãt. Zeugis vbi carthago magna ipsa ẽ ꝫ vera africa inr bizãtiũ ꝫ numidiã sita. a septẽtrione mari siculo iũcta. ꝫ a meridie vsq; ad getulor regionẽ porrecta. cui⁹ ꝓpria q̃q; frugifera sũt. vlteriora ãt bestijs ꝫ serpẽtib⁹ plena atq; onagris magnis in ỏserto vagãtibus. Getulia ãt africe ꝑs mediterrãea ẽ. Numidia ab incol⁹ passim vagãtib⁹ sic vocata. q; nullam certã hr̃ent sedẽ. Mã lingua eor icerte sedes ꝫ vage numidie dicũt. Incipit aũt a flumie amsiga ꝫ in zeugitanũ limitẽ desinit. h̃is ab ortu syrtes minores. a septẽtrione mare q; intendit sardiniã. ab occasu mauritaniã sitifensez. a meridie ethiopũ gẽtes regio cãpis ꝓpinguis. Ubi ãt siluestr ẽ. feras educat. vbi nũq; ardua. eq̃s ꝫ onagros ꝓcreat. Eximio etiã marmore ꝓdicat. qõ numidicũ ỏr. hz vrbes ꝓcipuas hyppone. regiũ ꝫ susicadã. Mauritania vocata a calore ꝓpor. Greci eñ nigrũ mauro vocãt. Sic eñ gallia a cãdore ꝓpũ. ita mauritania a nigre die nomẽ sortita ẽ. Cui⁹ ꝓma. ꝓuincia mauritania sitifensis ẽ. q̃ sitifi habuit opidũ a q̃ vocabulũ traxisse regio phibet. Mauritania vo cesariẽsis colonie cesarie ciuitas fuit ꝫ nomẽ. ꝓuincie ex ea datũ. Utreq; igit sibi ꝓiũcte ab oriẽte numidiã h̃t. a septẽtrioe mare magnũ. ab occasu flumẽ maluã. a meridie mõtẽ astrixim. q̃ discernit inr fecũ dã terrã ꝫ harenas iacẽtes. vsq; ad oceanũ. Mauritãia tingitana. a t̃gi metropolitana h⁹. ꝓuincie ciuitate vocata ẽ. Hec vltima africe exurgit a mõtib⁹ septẽ. h̃is ab oriẽte flumẽ maluã. a septẽtrioe fretũ gaditanũ. ab occiduo oceanũ atlãticũ. a meridie gaulalũ gẽtes vsq; ad oceanũ hesperiũ perrãtes. regio gignẽs feras simias draconcs ꝫ strutões. Olim etiam ꝫ elephãtis plena fuit q̃s sola nũc india parturit. Saramãtis regionis caput garama oppidũ fuit. Est aũt iter cyrenẽsem ꝫ ethiopiã. vbi est fons qui friget calore diei ꝫ calet frigore noctis. Ethiopia dcã a calore ꝓpor q; solis vicinitas torret. Deniq; vim sideris ꝓdit hoim

colo: est eñ ibi iugis estus. Hã q̃q̃d eius est sub meridiano cardie ẽ. Circa occiduũ ãt mõtuosa ẽ. harenosa in medio. ad oriẽtalẽ ẽo plagã deserta. cui⁹ sit⁹ ab occiduo atlãtis montis ad oriẽtẽ vsq; in egipti fines porrigit. a meridie oceão. a septẽtrioẽ nilo flumie claudit. plurimas hñs gẽtes. diuso vultu t mõstruosa specie horribiles. Ferax q̃z t serpentiũ referta est multitudie. Illic q̃pe rhinocerota bestia. t camelopardus. basiliscus. draco ẽs ingẽtes: ex q̃rũ cerebro gẽme extrahũt. Hyacinct⁹ q̃z t chrysopassus ibi reperiũt. Cinnamomũ ibi colligit. Due aũt sunt ethiopie. vna circa sol⁹ ortũ. altera circa occasum in mauritania. Ex tres aũt ptes orbis. q̃rta ps trãs oceanũ interior ẽ in meridie. q̃ solis ardore nob incognita ẽ. in c⁹ finibus antipodas fabulose habitare pdũt. Proxima ãt hispãie mauritania ẽ. deinõ numidia. inde regio carthaginẽsis. postq; getulia accipit⁹. postea ethiopia. inde loca exusta solis ardoribus⁹. Sciẽdũ sane q̃ q̃dã. puinę pmũ õ noie auctoris appellate sũt. postea a puinia gẽtis nomẽ ẽ factũ. Hã ab italo italia. t rursus ab italia ital⁹ t sic vtimur ipso noie gẽus quõ fuit ipsum nomẽ auctoris. vñ derivatũ ẽ nomẽ puinę Ex q̃ accidit ex vno homie noiari t cuitatẽ t regionẽ t gẽtẽ. Prouinę ãt ex cã vocabulũ acceperũt. Principat⁹ nãq; gentiũ. q̃ ad alios reges ptinebant. cũ in ius suũ romãi vincẽdo redigerẽt. pcul positas regiões. puinias appellauerũt. Patria aũt vocata q̃ cõis sit oim q̃ i ea nati sũt. Terrã ãt significari vt pdiximꝰ eleñtũ tras ẽo singlas ptes. vt africa. italia. Eadẽ et loca. Hã loca t terre spacia in orbe terraq; multas in se ptinẽt. puinias. sic in corpe loc⁹ ẽ pars vna multa in se ptinẽs membra. sic t domus multa in se ptinẽs cubicula. sic terre t loca dicunt terraq; spacia. q̃z ptes sunt puinie. sic in assia phrigia. in gallia rctia. in hispãia bethyca. Hã assia loc⁹ ẽ. puinia asie phrigia. troia regio phrygie. illũ aũtas troie. Itẽ regiões ptes sũt. puinaq; q̃s vulgus pcntus vocat. sic in phrygia troia sic in gallitia cãtabria asturia. A rectoribus aũt regio nũcupata ẽ. cuius ptes territoria sunt. Territoriũ aũt vocatũ q̃si tauritoriũ: tritũ bobus t aratro. Antiq ei sulco ducto t possessionũ t territoriq; limites designabãt.

¶ De insulis. Cap. VI.

Insule dcẽ q; in salo sint. i. in mari. Ex his q̃q; nobilissime t maxie. q̃s plurimi veterũ solerti studio indagauerũt. notãde sũt. Britannia oceani insula iterfuso mari toto orbe diuisa. a vocabulo sue gẽtis pgnoiata. Hec adusa galliarũ pte ad pspecum hispanie sita est. Circuitus eius q̃dragies octies. lxxv. milia. multa t magna flumina in ea. fõtes calidi metallorũ larga t varia copia. gagates lapis ibi plurim⁹ t margarite. Thanatos insula oceani freto gallico a britania ẽ varia tenuis separata. frumẽtarijs cãpis t gleba vberi. Dcã ãt thanatos. a morte serpentiũ. q̃s dũ ipsa nesciat. asportata inde terra quoq; gẽtiũ vecta sit. ãgues illico pimit. Tile vltia insula oceani int⁹ septẽtrioẽ alẽ t occidẽtalẽ plagã vltra britanniã a sole nomẽ hñs. q: in ea estuũ solstitiũ sol facit. t nullus vltra eã dies ẽ. vñ t pigrũ t cõcretũ est ei⁹ mare. Orchades insule oceani vltra britãniã posite nũero. xxxiij. quaꝝ. xx. deserte sunt. xiij. colunt. Scotia eadẽ t hibernia: pxia britãnie. insula spacio terraꝝ angustior ẽs situ fecũdior. Hec ab africo in boreã porrigit. Cui⁹ ptes pores hiberiã t cãtabricũ oceanũ intendũt. vñ et hibernia dcã. Scotia aũt q̃z ab scotoꝝ gẽtibus collit. apellata. Illic nullus anguis. aues rara. apis nulla. adeo vt aduectos inde pulueres seu lapillos. si q̃s alibi sparserit inter alueraria examina fauos deserãt. Gades insula in fine bethyce. puinie sita q̃ dirimit europã ab africa. in q̃ hercul⁹ colũne visunt. t vñ tyrrheni maris fauces⁹ oceani estus imittit. Est aũt a cõnẽti terra centũ. xx. passibus diuisa quã tyrij a rubro mari. pfecti occupãtes. in ligua sua gades. i. septã noiauerũt. p eo q̃ circũsepta sit mari. Nascit in ea arbor silis palme. c⁹ gũmis ifectũ vitrũ ceraunũ gẽmã reddit. Fortunataꝝ insule vocabulo suo significãt. oia ferre bona q̃si felices t brẽ fructuũ vbertate. Sua ei apte natura paosaꝝ poma siluaꝝ pturũt. Fortuitis vitib⁹ iuga collũ vestiunt. Ad herbaꝝ vicẽ messis t olus vulgo ẽ. Eñ gẽtiliũ error t secularium carmia poetaꝝ. ppt̃ soli fecũditatẽ. easdã eẽ padisũ putauerũt. Site sũt ãt in oceano ptra leuaꝝ mauritanie occiduo. pxie t int⁹ se iterjecto mari discrete. Gorgodes insule oceani obiise. pmõtorio. qõ vocat hesperuceras. q̃s incoluerũt gorgones femine. alite pnicitate. hirsuto t aspero corpe. t ex his insule pgnoiate. Distãt ãt a ptinẽti tra bidui nauigatõe. Hesperidũ insule vocate a cuitate hesperide q̃ fuit in finib⁹ mauritanie Sũt ei vltra gorgodes site sub atlãtẽ lit⁹ i intimis maris finib⁹. in quaꝝ hortis fingũt fabule draconẽ puigilẽ aurea mala seruantẽ. Ferũt ei ibi eẽ mari estuariũ adeo sinuosis lateribus⁹ totũ osũ vt visẽtib⁹. pcul lapsos ãgueos imitẽt. Crise t argire insule in idico oceano site. adeo fecunde copia metalloꝝ vt pleriq; eas aureã supficiẽ et argẽteã hre. pdiderit. vñ t vocabula sortite sũt. Taprobana insula idie subiacẽs ad eurũ. exq̃ ocean⁹ indic⁹ incipit. patẽs i lõgitudie octingẽtis septuagintaq; milib⁹ passuũ. in latitudie sexcẽta vigintiq; milia stadioꝝ. scindit amnis interfluo. tota margaritis repleta t gemmis.

Pars eius bestijs ⁊ elephãtis repleta ẽ. ptẽ vero hoies tenẽt. Jn hac insula dicũt in vno ãno duas esse estates ⁊ duas hyemes ⁊ bis floꝛib⁹ vernare locũ. Tilos insula est inde ferẽs omnia ꝑe folia. Ihucusqꝫ oceani insule. Item insule q̃ ab hellesponto vsqꝫ ad gades in mari magno ꝓstitute sunt. Lipꝛ⁹ insula a ciuitate cypꝛo q̃ in ea ẽ nomẽ acceꝑit. ipsa ẽ ⁊ paphos veneri ꝓsecrata in carpathio mari vicina austro famosa quondã diuitijs ⁊ maxie ertis. Jbi eñ ꝓma h⁹ metalli inuẽtio ⁊ vtilitas fuit. Creta ĩsula grecie ps ẽ ingẽs ꝓtra peloponesum. Hec ꝓmũ a tẽperie celi macaronesos appellata ẽ. deinꝺ creta dcã a crete q̃dã indigena quẽ aũt vnũ creta rũ fuisse a qb⁹ ibi abscõdit ẽ ⁊ enutrit⁹. Est ãt insula grecie inter ortũ ⁊ occasũ lõgissimo tractu porrecta a ꝑpetrione grecie estibus ab austro egytijs vndis ꝑfusa. Fuit ãt quõdaꝫ centũ vbib⁹ nobilis. vñ ⁊ hecatompolis dcã ẽ. Prima etiã remis ⁊ sagittis claruit. ꝓma litteris iura finxit. equestres turmas ꝓma docuit. Studiũ musicũ ab ideis dactylis in ea ceptũ. capris copiosa. ceruis eget. lupos ⁊ vulpes. alias aꝫ ferarũ noxia nusqꝫ gignit. serpẽs ibi null⁹. ⁊ noctua nulla. ⁊ si inueniãt statiꝫ emoꝛiũt. Larga est aũt vitib⁹ ⁊ arboꝛib⁹. Dictam⁹ herba in creta nascit ⁊ animos q̃ admorsa diurnã famẽ ꝓhibet. Sphalõgos aũt venenatos gignit. et lapidẽ q̃ ide⁹ dactylus oꝛ. Abydos insula i europa sup hellespõtũ posita. angusto ⁊ piculoso mari sepata. ⁊ abydos grece dcã q̃ sit introit⁹ hellespõti marꝭ. in q̃ xerxes pontẽ ex nauib⁹ fecit. ⁊ in greciã transijt. Coos insula adiacẽs ꝓuincie attrice in q̃ hipocrates medic⁹ nat⁹ est. q̃ ut Varro testis ẽ arte laneficij ꝓma in ornamẽto femiaꝫ inclaruit. Cyclades insule antiqtus grecie fuerũt. qs in ꝺ cycladas autumant dcas. q licet spacijs lõgioꝛib⁹ a delo ꝓiecte in oꝛbẽ. tñ circa delũ site sunt. Mã oꝛbẽ κύκλον greci loquũt. Quida xo nõ q in oꝛbẽ digeste ꝛ ꝓpt scopulos q̃ arcta eandẽ sunt dictas putãt cyclades. Hec in hellespõto inter egeũ ⁊ maleũ mare cõstitute circũdant etiã pelago myrtoo. Sũt aũt oes numero. luj. tenẽtes a septẽtrione in meridiẽ milia q̃ngẽta. ab oꝛiẽte in occasũ milia ducẽta. metropolis earũ rhod⁹. Delos insula. in medio cycladũ sita. Et dcã delos ferũt. q ꝑ⁹ diluuiũ qꝺ ogigi tpibus notaꝫ. cũ oꝛbẽ multis mẽsib⁹ ꝓtinua noxiumbrassꝫet. ante oẽs terras radijs solis illumiata ẽ. sortitaqꝫ et eo nomẽ. q ꝓma manifestata sit visib⁹ hũanis Nam δῆλον greci manifestũ dicũt. Ipsa est ꝛortygia. eo q ꝓmũ ibi vise sũt ꝓturnices aues q̃s greci ortygias vocãt. Jn hac insula latona enixa ẽ apollinẽ ⁊ dianã. Delos aũt ⁊ ciuitas oꝛ et insula. Rhodos cycladũ ꝓma ab oriente in qua rose capitoliũ oꝛ esse iunctũ dũ ibi ciuitas cõderet. erq̃ ⁊ vbs ⁊ insula rhodos ẽ appellata. Jn hac vbe sol colossis fuit creus. lxx. cubitoꝛ altitudie. Fuerũt ⁊ alij. c. nũero in eadẽ insula colossi minoꝛes. Tenedos vna ex cyclabꝫ ad septẽtrionẽ sita. in qua olim ciuitas a tene quodã cõdita est. vñ nomẽ vbis illi⁹. vel potius insule fuit. Nam tenes iste infamat⁹ q cũ nouerca sua cõcubuisset. fugiẽs in hãc insulã. vacuã cultoꝛib⁹ obtinuit. Vñ ⁊ tenedos insula dcã est. sic Cicero: Tenen ipm cui⁹ ex noie tenedos noiat. Carpathos vna ex cycladibus a meridie posita ꝓtra egyptũ. a q̃ carpathium mare appellatũ est. vocata ꝓpter celerẽ fructuũ maturitatẽ. Est ei int egyptũ ⁊ rhodũ. Ex hac insula dicũt ⁊ carpasie naues magne ⁊ spaciose. Cyterea insula vna ex cycladib⁹ a pte occidua sita. cui⁹ porphyris antea nomẽ fuit. Cyterea aũt vocata. q ibi venus oꝛta sit. Icaria insula vna de cycladib⁹. q̃ icareo mari nomen dedit. Hec int samũ ⁊ myconiũ ꝓcurrẽtib⁹ saxis inhospitalis ẽ ⁊ nullis sinib⁹ poꝛtuosa. Dicat ãt icarum cretẽsem ibi naufragiũ interisse ⁊ de exitu hois impositũ nomẽ loco. Naxos insula a dionysio dcã. qsi dionaxon q̃ fertilitate vitũ vincat ceteras. ẽ aũt a delo. xviij. milia passuũ sepata. ex q̃ olim iouis ferũt adũltus utantas fuisse ꝓfect⁹. Adelos ex nũero cycladũ vna dim insularũ rotũdissima. vñ ⁊ nũcupata. Jhistoria dicit ex iasone natũ fuisse filomelũ ⁊ plutũ. ex filomelo pareantũ genitũ. q̃ de suo noie paroꝛ insulã ⁊ oꝛidũ appellauit. ꝓpus aũt minoia. deinde paros dcã. de q̃ Virgili⁹: nueaqꝫ paron. Gignit cũ marmoꝛe cãdidissimũ. qꝺ pariũ dicũt. Mittit ⁊ sardiũ lapidẽ marmoꝛib⁹ q̃dẽ ꝓstãtioꝛẽ. ⁊ int gẽmas vilissimũ. Chios insula syra lingua appellat. eo q ibi mastix gignit. Syri ei mastice chion vocãt. Samo insula ẽ in mari egeo. vbi nata ẽ iuno. ex q̃ fuit sibylla saimia. ⁊ pytagoras samius. a q̃ phie nomẽ inuentũ est. Jn hac insula repta ꝓpus fictilia vasa tradũt. vñ ⁊ vasa samia appellata sũt. Sicilia a sicano rege sicania ꝓgnoiata ẽ. deinꝺ a siculo itali fresicilia. ꝓpr⁹ aũt trinacria dcã. ꝓpt tria acra. i. promoꝛia: peloꝛ pachynũ ⁊ lilybeũ. Trinacria ei grecũ ẽ. qꝺ latine triq̃dra oꝛ. qsi in tres q̃dras diuisa. Hec ab italia exiguo freto discreta. afrim mare ꝓspectãs. ẽris frugifera auro abũdãs cauernis tñ ⁊ fistulis penetrabilis. vẽtisq̃ ⁊ sulphure plena. Vñ ⁊ ibi etne mõtis extãt incendia. in cui⁹ freto scylla ẽ ⁊ charibdis. qb⁹ nauigia aut absoꝛbũt aut collidũt. Fuit aũt quondã patria cyclopũ. ⁊ postea nutrix tirannoꝛ frugũ fertilis. ac ꝓmũ terris oĩbus cõmissis seminib⁹ aratro ꝑscissa: Principes vbiũ syracusas hz. fontẽ aretusã. ⁊ alpheũ fluuiũ magnoꝛ ge-

neratorē equoꝝ. In ea ĩsula ꝑmū ē inuēta cornedia. Achates lapidē ipsa primū ex achate flumĩe edidit. Parturit t mare ei⁹ corallū. gignit t sales agnigētinos ĩ igne solubules crepitātes in aqs. Dis ābit⁹ ei⁹ claudiꝰ stadioꝝ trium miliū. Salustiꝰ āt dicat italie piunctā fuisse sicilię. ꝛ medū spaciū impetu maris diuisū t p angustiā scissū. Tapsū insula stadijs .x. a sicilia remota iacēs t planior. vñ t nūcupata. de qua Virgiliꝰ: Tapsūq; iacentē. Eolie insule sicilie appellate ab colo ꝙpote filio. quē poete finxerūt regē fuisse ventoꝝ. ꝛ vt Varro dicit: rectoꝝ fuit ĩstarū insulaꝝ. t q: ex eaꝝ nebul⁹ t fumo futuros ꝓdicebat flat⁹ vētoꝝ ab impĩis visus ē vētos sua ꝓtāte retinuisse. Eedē ĩsule t vulcanie vocāt. q: t ipse sic etna ardeāt. Sūt aūt nouē hūtes. ꝑpa noia. q̄ꝝ ꝑmā lipar⁹ q̄dā liparē vocauit. q̄ eā añ eolū rexit. Altera hiera vocat. q: sit collib⁹ eminētissimis. reliq̄ xo. i. strōgyle. didyme. eriphusa. phesthas. phenicusa. euonymos. ericodes. phesicodes. q̄ qm̃ nocte ardēt. eolie siue vulcanie dicūt. Ex his q̄dā ab initio nō fuerūt. q̄dā postea mari edite vsq; nūc permanēt. Stoechades ĩsule massiliēsiū. lx. miliuꝝ spacio a cōtinēti in frōte narbonēsis. quintie q̄ rhodan⁹ fluui⁹ in mare exit. Dicē āt grece stoechades. q̄si opc in ordinē sint posite. Sardis hercule ꝓcreat⁹. cū magna multitudie a libya ꝓfect⁹ sardiniā occupauit t ex suo vocabulo ĩsule nomē dedit. Hec in africo mari facie vestigij hūani in oriēte q̄ꝝ ĩ occidēte latioꝝ. pminet ferme parib⁹ laterib⁹ q̄ in meridiē t septētrionē ẏtūt. et q̄ añ pmertū a nauigantib⁹ grecoꝝ ichnos appellata ē. Terra patꝝ ĩ lōgitudie milia. cxl. i latitudie. xl. In ea neq; serpēs gignit. neq; lup⁹. ꝛ solifuga nō aīal exiguū hoib⁹ pnitiosū. Venenū q̄ꝝ ibi nō nascit nisi herba p scriptores plurios t poetas memorata apiastro similiq̄ hoib⁹ rict⁹ ꝓtrahit. t q̄si ridētes iteremit. Fōtes hz sardinia calidos infirmis medelā pbētes. furib⁹ cecitatē. si sacramēto dato oc̃os aq̄ ei⁹ tetigerit. Corsice ĩsule exordiū incole ligures dederūt. apellātes eā ex noīe duc. Nā q̄ dā corsa noie lig⁹ mulier. cū taurꝝ ex grege quē ꝑpe littora regebat trānatare solitū. atq; p inuallū corpe aucto remeare videret: cupiēs scire icognita sibi pabula taurū a ceteꝛ digrediē tē vsq; ad insulā nauigio ꝓsecuta ē. ⁊ regressu insule fertilitatē cognoscētes ligures ratib⁹ ibi pfecti sūt eāq; noie mulieꝛ auctoris t duc⁹ appellauerūt. Hec āt insula grece cyrne dr. a cyrno herculis filio habitata. de q̄ Virgiliꝰ:. cyrneas taros. Diuidit āt a sardinia. xx. miliū. freto cicta. ligustici eq̄ris sinu ad pspectū italie. Est āt multis ꝓmontoriis āgulosa gignēs letissima pabula. t lapidem quē cacoatten greci vocant Ebussus insula hispāie dcā q: a como nō ꝓcul sit. q̄si ebꝛoꝝ. Nā. lxx. stadijs ab ea distat. Lꝰ terrā serpētes fugiūt. Huic cōtraria ē colubraria q̄ referta ē āguib⁹. Baleares insule hispāie due sūt. aphrosiades. t gymnesie. maioꝛ t minoꝛ. Vñ t eas vulgꝰ maioricā t minoricā nūcupāt. In his ꝑmū insulę inuēta est. fūda q̄ lapides emittūt. vñ t baleares dicte. βαλλειν ei grece emittere dr. vñ t balista. q̄si missa. t fūdibulū. Virgilius Balearis verbera funde.

¶ De ꝓmontoriis. Ca. VII.

c Omune ē insulis vt pmineāt. Inde t loca eaꝝ ꝓmontoria dicūt. sic Salustiꝰ de sardinia. In oriente latioꝝ pminet q̄ in occidēte. Sigeū ꝓmontoriū asie ostiū hellespōtꝰ aptius dilatat. Dcīm āt sigeū ꝓpter herculē taciturnitatē. q: ꝓhibit⁹ hospitio laomedōte troianorū rege. simulauit absceſſū. t intō ꝓtra troiā cuꝝ silētio venit. qō dr. ⁊ιτη. Maleū ꝓmontoriū grecie qō intrat mare t p milia q̄ngenta. ꝓtēdit. vbi vnda ita seua ē. vt pseq̄ nauigātes videat. Hoc āt ꝓmontoriū a maleo rege argiuoꝝ nomē accepit. Peloꝝ ꝓmontoriū sicilie respiciens aqlonē ꝑm Salustiū dcīm a gubernatore hānibal⁹ illic sepulto. Pachinū ꝓmontoriū sicilie austrū spectās: ab aer⁹ crassitudine dcīm Nam πάχυσ, est ꝓpiguis t crassus. Austro ei ꝓflat. Lilybeū ꝓmontoriū sicilie. sol occasū ītēdēs. vocatū ab eiusdē nois ciuitate q̄ ibi ē sita. Bonū ꝓmontoriū numidie. vocatū ita q: aqlonē intendat. Hoc ꝙponere regiū postea dcīm. ꝓ eo q: sit eē re interruptū. Calpis hispanie. ꝓmontoriū.

¶ De mōtib⁹ ceteriscq; tre vocabul. Ca. VIII.

m Ontes sunt tumores terraꝝ altissimi dicti q: sint eminētes. Quidā āt ꝑpijs ex causis vocati sunt. ex qb⁹ notādi sūt q̄ opinioni maxime celebrāt. Mōs caucasus. ab india vsq; ad taurū porrect⁹. ꝓ gentiū t linguaꝝ varietate quoq; ẏsum vadit. diuisis noibus nūcupat. Vbi āt ad oriēte in excelsiorem ꝙsurgit sublimitatē. ꝑpt nimiū cādorē caucasꝰ nūcupat. Nā oriētali lingua caucasū significat cādidū. i. nuib⁹ dēsissimis candicantē. Vñ et eū scythe q̄ eidē mōti iūgunt croacasin vocauerūt. Casin eīm apud eos cādor siue nix dicit. Mōs taurus a pleriscq; idē vocat q̄ t caucasꝰ. Libanꝰ mōs phenicū altissimꝰ. ⁊ meminerūt ꝑphete. dict⁹ a thure. q: ibi colligit. Cui⁹ ea ps q̄ ē sup eū ad oriētalē plagā respiciēs. antilibanus appellat. i. ꝓtra libanū. Ararath. mōs armenie in q̄ archā histore ꝓ diluuiū resedisse testant. Vñ t vsq; hodie ibidē lignoꝝ ei⁹ videt vestigia. Acroceraunij mōtes. ꝑpt altitudinē t fulminū iact⁹ vocati sunt. Grece eīm fulmē cerauneos dr. Sūt āt int armeniā t hiberiā incipietes a portus caspijs vsq; ad fontē tigridis

fluuij. Hypborei mōtes scythie dicti q̄ supra. i. vltra eos flat boreas. Riphei mōtes in capite germāie sunt a ppetuo vētoꝝ flatu noiati. Hā ριφη grece impet⁹ τ ορμη ōr.

Olympus mōs macedonie: numiū pcelsus: ita vt sub illo nubes eē dicanť. De q̄ virgili⁹: Nubes excessit olymp⁹. Dict⁹ āt olymp⁹ q̄si ololāpus. i. celū. Hic mōs macedoniā diuidit a thracia. Athos mōs macedonie. τ ipse altior nubibus. tātoꝝ sublimis vt in lemnū vmbra ei⁹ pt̄edat. q̄ ab eo. lxxxvj. milib⁹ sepať. Parnasus mōs ē tessalie. iuxt bocciā. q̄ gemino vertice est erect⁹ in celū. Hic in duo findiť iuga cirrha et nysa. vñ τ nūcupat⁹. eo q̄ in singulis iugis colebanť apollo τ liber. Hec iuga a duob⁹ fratribus citheron τ helicon appellāt. Hā helicon dictus ab helicone fratre citheronis. Ite ceraunij. sunt mōtes epiri. a crebris dei fulmib⁹. Hec ce ei fulmē ceraunos ōr. Apenin⁹ mōs a pella t⁹. q̄si alpes penice. q: hanibal veniēs ad italiā easdē alpes aperuit. vñ τ Virgili⁹: Alpes inmittit aptas. Has ei hanibal. p⁹ bella hispanie aceto rupit. Iuuenal⁹: Et montē rupit acceto. Et unde loca ipsa q̄ rupit. apenine alpes vocanť. Mōs etna ex igne τ sulphure dict⁹. vñ τ gehēna. Cōstat āt hūc ab ea pte q̄ eurus τ africꝰ flat bre spelūcas plenas sulphuris. τ vsq̄ ad mare deductas. q̄ spelūce recipiētes in se fluct⁹ vētū creāt. q̄ agitat⁹ ignē gignt ex sulphure. vnō fit q̄ videť incēdiū. Pyrrhene⁹ τ ipe a crebr⁹ fulminū ignib⁹ nūcupat⁹. Hecce ei ignis pyro vocať. Iste ē q̄ int⁹ galliā atq̄ hispaniā. q̄si ō industria munimētū interiacet. Soluri⁹ a singularitate ōr. q̄ oīb⁹ hispāie mōtib⁹ sol⁹ altior videať siue q̄ oriēte sole añ radi⁹ cūs in eo q̄ ipse cernať. Calpes mōs in vltimis finib⁹ oceani. q̄ diuidit europā ab africa. quē atlātis finē esse dicūt. de q̄ Lucan⁹: Hesperiā calpē sūmūq̄ ipleuit atlātē. Atlas. pmethei fraťr fuit et rex africe. a q̄ astrologie artē pmū dicūt excogitatā. Idq̄ dict⁹ ē sustinuisse celū. Ob eruditionē igiť ei⁹ discipline τ sciam celi nomē ei⁹ in mōtē africe deriuatū ē q̄ nūc atlas ꝓgnoiať q̄. ppť altitudinē suā q̄si celi machinā. atq̄ astra sustentare videť. Alpes āt ppe mōtes gallie sūt. De q̄b⁹ Virgili⁹: Aereas alpes. Et dicēdo aereas. verbū exp̄ssit a vbo. Hā gallor⁹ lingua alpes. mōtes alti vocāť. Hec sūt eīn q̄ italie muroꝝ exhibēt vice. Colles sūt p̄eminētiora iuga mōtiū q̄si colla. Juga āt mōtiū ex eo appellata sūt. q̄ p pinq̄tate sui iūganť. Tumul⁹ ē mōs breuis. q̄si tumēs tell⁹. Ite tumul⁹ terra ꝓgesta. vbi nulla memoria ē. Valles sūt humilia loca. q̄si vulsa. Hic τ cōualles dep̄ssa loca terraꝝ inť montes. Cāpus ē terraꝝ planities. Dict⁹ āt cāpus q̄ breuis sit pedib⁹ nec erect⁹ vt mōtes. sed pares τ spacio suo porrect⁹ τ lacēs. vñ τ grece pedion ōr. Sūpsit āt nomē ex greca etymologia. Lami ei grece breue ōr. Solū ē oē q̄ sustinet. a soliditate dcm̄ scz. vñ τ de mari. Virgili⁹: ait Subtrahiťq̄ solū. Salt⁹ sūt vasta τ siluestria loca vbi arbores exiliūt in altū. Fauces sūt angustoꝝ locoꝝ aditⁿ inter arduos mōtes. loca angusta τ breuia. dcā a fauciū siliuidie. q̄si fauces. Cōfrages loca in q̄ vndiq̄ vēti currūt. ac sese frāgūt. vt Meuius ait: In mōtes vbi venti frāgebāt locū. Scabra sūt loca situ aspera. vñ τ scabies ōr a corpis aspitate. Lustra obscura lambl'a ferarꝝ τ lupoꝝ cubilia sūt. vñ τ lupanaria lustra dicūť p cōtrariū vicꝫ. q: paꝝ illustrāt. Lucus ē loc⁹ densis arboribꝰ sept⁹. solo lucem detrahēs. Potest τ a collucēdo crebris luminib⁹ dici. q̄ ibi ꝓpter religionē gēuliū cultūq̄ fiebāt. Deserta vocata. q: nō serūť. τ ideo q̄si desť runť. vt sunt loca siluaꝝ τ mōtiū. ꝓtraria vberrimaꝝ terraꝝ q̄ sūt vberrime glebe. Deuia sūt loca secreta τ abdita. q̄si eē viā. Ipsa sunt τ in uia. Inde τ auiaria secrete loca τ a via ſmota aut tm̄ adibilia auib⁹. Tm̄ ē illud: Inculta rubēt auiaria bacis. Amena loca Varro dcā ait eo q̄ solū amoꝛe p̄stent. τ ad se amāda alliciāt. Veri⁹ Flacc⁹ q̄ sine munere sint. nec q̄q̄ his officia. q̄si amunia h̄ē sine fructu. vñ null⁹ fructus exoluiť. Inde etiā nihil p̄stantes imunes vocantur. Aprica loca que solē gaudēt. quasi αvευφριχηϛ. id ē sine frigore. siue q̄ sint apto celo. Opaca vō loca. q̄si operta. celo aprico cōtraria. Lubricū dicā cōstat locū. ab eo q̄ ibi q̄s labiť. τ lubricū ōr. nō q̄ labiť. sz in q̄ labitur. Estua sunt loca vmbrosa. quibus p estatē vitāt pecora solis ardoꝛ. Statius: Et vmbrosi patuere estua licei. Naualia sunt loca vbi naues fabricanť. Hoc τ textrinū vocať. Statio ē vbi ad tp⁹ stant naues. Port⁹ vbi hyemant. Importunū aūt in q̄ nullū est refugiū. q̄si null⁹ port⁹. Portus aūt loc⁹ ē ab accessu vētoꝝ ſmotus. vbi hiberna oponere solēt. Et portus dictus a deportādis ꝓmercijs. Hūc veteres a balūadis merab⁹ baias vocabāt. illa declinatōe a baia baias. vt a familia familias. Litt⁹ ē terra aq̄ τ mari vicina. Et dcm̄ litt⁹ q: fluctu elidi tur. vel q̄ aqua alluiť. Licero in topicis: Litt⁹ ē aqua q̄ fluct⁹ eludit. Circūluuiū loc⁹ quē aq̄ circūluit. Alluuiū consumptio ripaꝝ ex aquis. Largo ē ps cuiuslibet loci: vtputa marl. vnō τ nomē accepit. Adantima q̄si maris intima. Ostia ab ingressu τ exitu fluminis dcā in mari. Continēs ꝓpetua terra nec vllo mari discreta. quē greci pyron pocant.

¶ Oc̄inferiorib⁹ terre Ca. IX.

f Specus ē fossa sub terra q̄ ꝓspici pōt. Spelca grece spelūca latine. Spiracla

appellata oia loca pestiferi spūs· quē greci paronia appellāt·vel acherontea· Etiam Varro spiraculū dicit huiuscemōi locū· t spiracula ex eo dicūt loca·q̄ terra spīm edit·Hiatus p̄ruptō terre,pfunda·q̄si hitus· Prope aūt hiatus est hoīs oris aptio trāslata a feris·q̄z aut ditas orl adaptione mōstrat· Profundū ꝑpe q̄si cꝰ porro sit fundus·Abusiue aūt pfundū vel sursuz vel deorsum ōr·vt mare ac terra celūq̄z pfūdū· Baratrū nimie altitudis nomē ē·t dcm̄ baratrū quasi vorago atra scz a,pfūditate· Hereb⁹ inferox,pfunditas atq̄z recessus· Styx απο τησ στυγοσ·i·a tristicia dcā·eo q̄ tristes faciat·vel q̄ tristicā gignat· Locyt⁹ locꝰ inferi· ō q̄ Job ita loquit:dulci fuit glarcis cocyti·Locatus aūt nomē accepit greca interptatōe·a luctu t gemitu· Tartar⁹ vel q̄ illic oia turbata sunt·απο του ταρατ τειν· vel q̄ verius est·απο τησ τρησεωσ·id est a tremore frigoris quod est algere t rigere salicz·q̄ luce solcq̄ lcaret· Nā neq̄ illic vapores sunt·qui ex solis luce gignūt·neq̄ flatus qui eiusdē motib⁹ incitant sed ꝑpetuus stupor· Tartarizin eīm horrere et tremere apud grecos legit· Illic erit fletus et stridor dentiū·Gehenna est locus ignis t sulphuris quē putant ita nominatū a valle idol ꝑsecrata·que est iuxta murū hrlm·repleta olim cadauerib⁹ mortuoz· Ibi eīm hebrei filios suos imolabāt demonib⁹·t appellabāt locꝰ ipse gehēnon· Futuri ergo supplicij locꝰ vbi peccatores cruciādi sunt huiꝰ loci vocabulo ōsignatur· Duplicē aūt esse gehēnā t ignis t frigoris in Job legim⁹· Inferꝰ appellat·eo q̄ infra sit· Sicē aūt fm corp⁹ si pōderis sui ordinē teneāt inferiora sunt ōmia grauiora·ita fm spiritum inferiora sunt oia tristiora·vñ t in greca ligua origo noīs q̄ appellat inferꝰ ex eo q̄ nihil suaue ab eo ꝛsonare phibet·sic aūt coraiat in medio eⁱ est·ita t infern⁹ in medio terre esse phibet· Hñ t in euāgelio legim⁹·in corde terre· Philosophi aūt dicunt q̄ inferi,p eo dicant·q̄ anime hinc ibi inferantur.

¶ Incipit liber quintusdecimus.
De ciuitatibus. Cap·I·

Eauctoribus tā

ditarū vbiū plerūq̄z dissensio inuenit·adeo vt nec vbis q̄dē rome origo diligenter possit agnosci· Nā Salustꝰ dicit·Urbē romā sicuti ego accepi ꝑdidere atq̄z habitauere in initio troiāi t cū his aborigines·Alij dicūt ab Euandro fm q̄ Virgilꝰ:Tūc rex euādrus romane ꝑditor arcis·Alij a romulo·vt Emonus·huiꝰ nate au spicijs illa inclita roma·Si igit tante ciuitatis certa ratio nō apparet·nō mirū si in aliaz opinione dubitat·Hñ nec historicos·nec cōmētatores varia dicentes·impie·cōdemnare debemus·q̄ antiquitas ipsa creauit erorem· Sane quasdā de quibus aut sancte scripture aut historie gentiū certā originē referūt·pauci admodū verbis retexere oportet· Primus ante diluuiū cham auitatē enoch ex noie filij sui in idia cōdidit·quā vrbem sola multitudine sue poteritatis impleuit· Primus post diluuium nemroth gigas babylonē vrbē mesopotamie fūdauit·hanc semiramis regina assyriozuz ampliauit·murumq̄z vrbis bitumine et cocto latere fecit· Vocabulū aūt sumpsit a ꝑfusione·eo q̄ ibi cōfuse sint atq̄z ꝑmixte lingue edificantiū turri Huius turris altitudo q̄n[illegible]miliū centū septuagint aquattuoz passuū fuit· Judei asserunt sem filiū noe quē dicunt melchisedech·primuz post diluuium in syra condidisse vrbem salem in qua regnū fuit eiusdē melchisedech·Hāc postea tenuerūt iebusei·ex quibus t sortita est vocabulū iebus·sicq̄z duob⁹ noib⁹ copulatis· iebus t salē:vocata est hierusalē· q̄ postea a salomone hierosolima· q̄si hierosalomonia dcā ē·Hec t corrupte a poetis solyma nūcupata est· t postea ab helio adriano helia vocitata ē· In ipsa ē t syō q̄ hebraice speculatio interptat·eo q̄ in sublime ꝑstructa sit·t de lōge venētia cōtemplet· Jrlm aūt pacifica in nro sermone trāsfert· Opida aūt nobilia·q̄ vel que cōstituerūt· Dionysius qui et liber pater:cū indiā victor ꝑambulasset·nysam vrbem ex suo noie iuxta indum fluuiū cōdidit·t·l·milib⁹ hoīm impleuit· Medus aūt egei filius mediā cōstruxit·vnde t regio eⁱ·medie nomē sortita ē· Parsinopolim vrbē caput ꝑsici regni ꝑseus adie filius cōdidit famosissimaz confertissimāq̄z opibus·a quo et ꝑsida dicta est·Hicte sifontē q̄z parthi apd parthiā cōdiderūt·in emulationē babylonie vrb̄· Susis opidū ꝑside aūt memnonis fratrē constituisse· Dictū aūt susis·q̄ imineat susę fluuio· Ibi est regia cyri·lapide candido t vario· cuz columnis aureis·t lacunarib⁹ gēmisq̄z distincta·cōtinēs etiā simulacrū celi·stellis micātib⁹ ꝑsignatū·t cetera humanis mētib⁹ incredibilia· Bactrū opidū bactriani cōdiderūt ex ꝑpio ꝑpio amne eū cognoiantes qui bactrus vocat· Carra ciuitas mesopotamie·transeuntes cōdita a parthis·vbi quondā romanus est cesus exercitus t crassus dux captus· Edissam vrbez mesopotamie cōdidit nemroth filiꝰ chus postq̄z de babilone migrauit·in q̄ t regnauit· q̄ ātelare cognoiata est· Ipse t cōstruxit t calamine que postea verso noīe·a seleuco rege dicta ē seleucia· Philadelphiā vrbē arabie· cōdidit raphaim gens antiquissima·quam interfecerūt filij loth· Seleucꝰ vn⁹ ex pueris alexādri ꝑ est

morte eiusde alexādri occupato regno oriētis: vbē in syria ꝓdidit·eāq; ex ātiochi pfis sui nomīe antiochiā nūcupauit: t syrice caput istituit Jpe q̄s laodiciā t seleuciā·ipe apamiā t edissā vbes pstruxit·Damasc⁹ vbs syrie ꝓdita t nū cupata a damasco dispēsatore abrae filio·hec antea in offi syria tenuit ꝓncipatuz·Hecdum eū florebant ibi antiochia·laodicia·t apamia: q̄s vbes p⁹ alexandr̄ cōstructas eē cognosci⁹ hic est damascus quē abraā futur̄ sibi heredē dixerat: aq̄ eēt illi ꝓmissus ysaac·Gazā oppidū palestine cōdiderūt euei·in qua habitauerūt capadoces pstinis cultorib⁹ interfectis·Hocta aūt gaza·eo q̄ bi cambyses rex psar thesauros suos posuit·cū bellū egiptijs intulisset·Persar̄ ei lingua thesaur⁹ gaza noiat·Philistim vbē cōdidēt allophil⁹ ipa est ascalō·ō q̄ supius memorauim⁹ nūcupata ex noie cesoim: q̄ fuit nepos cham t fil⁹ mesraim·Hoz vbs fuit ān dam potētissima t xp̄a vice stratonis turris·postea ab herode rege iudee in honorē cesaris augusti cesarea nūcupata·In q̄ cornelij dom⁹ xp̄i est eccia·t philipi edicule t cubiculū q̄uoz virginū ꝓphetar̄·Joppe oppidū palestine maritimū ijdem palestini edificauerūt vbi saxū oñdit: qō vinculoz andromade adhuc vestigia retinet cui⁹ beluc forma emīnētioz elephātis fuit·Hiericho a iebuseis cōdita tradit·a qb⁹ t noīa transisse phibet·hāc hūerūt ihs·post quā instruxit aliā ozam de bethel ex tribu effraim Sed t hec eo tpe quo irlm oppugnabat a romanis ꝓpter pfidiā ciuū capta atq; destructa est·post quam tertia edificata ē vbs que vsq; hodie pmanet·Sichē samarie vbē que latine t grece sichima vocat edificauit emoz·appellauitq; eā nomīe si chem filij sui·Jpa est nūc neapol⁹ ciuitas samaritanoz·Bethel vbē samarie cōdidēt iebusei que ꝓus vocabat luca·q̄ postq̄ dormiēs ibi iacob vidit scalā innitētē celo t dixit Vere hic est dom⁹ dei t porta celi·hac ex cā loc⁹ nomen accepit bethel·i·dom⁹ dei·Q̄ñ aūt ibi ad hieroboam vituli aurei fabricati sunt: vocata ē bethauē·id ē dom⁹ idoli: q̄ antea vocabat dom⁹ dei·Bethleem iuda ciuitas dauid·q̄ mōi genuit saluatorē a iebuseis ꝓdita fert·t vocata p̄mū effrata q̄ñ aūt ibi iacob pecora sua pauit: eidē loco bethleē nom̄ quodā vaticinio futuri imposuit·qō dom⁹ panis interp̄tat·ppt eū panē q̄ ibi de celo descēdit·Ebrō ciuitas iudee q̄ quōdā vocabat arbe: cōdita est a gigātib⁹ aū septē ānos q̄s ab eis thanis vbs egipti ꝓdere·Jpa est arbe: a nūero ita vocata·q̄ ibi tres pfiarche sepulti sunt·t quart⁹ adā·Ipsa est t mābre vocata·ex vno amico abrahe·Samariā a q̄ ois regio q̄ circa eā fuit nom̄ accepit: sennacherib rex assyriorum cōstruxit·vocauitq; samariā·i·custodia·qz q̄ñ israt trāstulit medas ibi custodes cōstituit Hanc obsidiōe captā antioch⁹ solo cocquauit·Quā postea herodes a fundamīntis instaurans in honorē augusti augustā·i·sebastiā greco sermōe vocauit·Ibi sepulti sunt helise⁹ et abdias pphe·t q̄ maior inter natos mulier̄ nō fuit baptista iohēs·Tiberiadē vo herodes ali⁹ in iudea in noie tiberij cesaris cōdidit·Tyrus vbs phenicū cōdita a phenicib⁹ fuit hec est ciuitas ex qua aur̄ regi salomōi ōferebat·in q̄ optima purpura tingit·Elī t tyria ōz nobil purpura·Phenices a rubro pse ti mare sidonē vbē opulentissimā ꝓdidēt·quā a piscū copia sidon appellauerūt·Mā piscē phenices sidō vocant Jpi etiā tyrū in syria·ipsi vticā in africa·iponē·leptum·aliasq; vbes in ora maritima ꝓdidēt·Jpi thebas in boetia duce cadmo·ipi postremo in vltia oz̄ tēdētes vbē in oceano ꝓdidēt·eāq; lingua sua gades noiauerūt·Mā mos erat antique phenicū gēs multis sil mercādi causa a domo pficisci·t cū incolar̄ animos ꝓmertio rerum his añ incognitar̄ sibi cōciliassent: loca q̄ cōdēdis vbibus idonea videbāt capere·Ex his pfecta t dido in litt⁹ africe vbē cōdidit et carthadā noiauit·qō phenicea lingua exp̄mit ciuitatē nouam mor p̄mōe vso carthago est dicta: hāc scipio deleuit·Que aūt nūc est postea a romanis ē ꝓdita·Carthago āt ātea byrsa: postea tyr⁹ dēa ē·deinde carthago·Memphin citatez egipti edificauit epaph⁹ iouis fil⁹: cū in secūda egipto regnaret·Hec est vbs in q̄ charta nasci tur·vbi etiā optimi mathematici fuerūt·Mā hāc vbē magicis artib⁹ dedita pstini vsq; ad pfes tps vestigia ercors oñdunt·Thanis metropolis egipti vbi pharao fuit·t moysē cūcta signa fecit: que in exodo scribunt·Hāc pstruxisse perhibent titanes·i·gigantes ex suo noie nūcupauerunt·Eliopolis vbs egipti·que latine interp̄tat solis ciuitas: sicut·lxx·interp̄tes arbitrant Edificata est aūt a filijs isrl·in qua phutifares sacerdos fuit·c⁹ memit ezechiel·Ybē alexādriam ꝓdidit alexander magn⁹·c⁹ t nomē detinet·Hanc eū idem in termīs regionis africe·t egipti cōstituit·t caput esse regionis egipti iussit·Interiacet aūt inē egiptū t mare quasi clausturā mortuosa·Hec est vbs egipti·postea xp̄a i alexandriam: Thebas egipteas condidit cadmus que inter egiptias vbes numero portarum nobiliores habēt̄·ad quas cōmertia arabes vndiq; subuehūt·Hinc regio egipti thebaica dicta est·Thebe autem t boetie sunt et egiptie: vno tñ auctore sunt ꝓdite·Ptolomais t beroni ce a regib⁹ egiptijs nomiate·a qbus t edificate fuerūt·Cesaream capadocie philip⁹ in honorē cesaris edificauit·Tarsum cilicie danacē p̄les perseus edificauit·de qua citate fuit paul⁹

apls·Natus in qt tarso cilicie·Quidã etiã loc⁹ indie tarsus vocat·Seleuciã isaurie ꝓdidit seleucus·q; t antiochiã·Ilus aũt apollinis filius in phrygia iliũ ꝓdidit·Amazones ephesum in asia ꝓstruxerũt·Theseus vo smyrnã cõstruxit: que homero poete patria extitit· t smyrna vocata q; eius campos herim⁹ fluuius secat·Dioscoriã colchoꝝ vbẽ ampbit⁹ t circ⁹ aurige castoris et pollucis fabricauerũt·ex eoꝝ noie eam cognoiantes·Nã castor t pollux grece dioscori apellanť·Nicomedia a nicomedo regie bithynie edificata ẽ·Bithynia cõdita a phenice: que ꝑmũ mirandina vocabať·Cõstantinopolim vbẽ thracie ꝓstãtinus ex noie suo instituit: solã rome merins t potẽtia adequatam·Ihanc cõditã ꝑmũ a pausania rege spartanoꝝ t vocatam bizantiũ·vel qõ tantũ pateat inť adriaticũ mare t ꝓpontidẽ·vel q; sit ꝛceptaclm terre marisq; copys·Vsũ t eã ꝓstantin⁹ aptissimã conderẽ iudicauit: vt receptaclm sibi terra mariq; fieret·Vsũ t nũc romani umpij sedes t tot⁹ caput est orẽtis: sic̃ t roma occidẽtis·Epirus ciuitas thracie ꝓdita est a pirrho t cognoiata·Athẽas in hellade cecrops cõdidit·t ex suo noie cecropiam noiauit·Ihanc anfixõ: q; in grecia tertius post cecropẽ regnauit: minerue sacuit· t nomẽ ciuitati athenas dedit·Nam minerua grece athenas dr·vsi t mineruã greci inuẽtricẽ multarum artiũ asserũt·q: t lre t artes diuinoꝝ studioꝝ t ipa phia veluti tẽplũ athenas habuerunt Corinthũ in achaia ꝓdidit corinthus orestis filius·Ihãc greci corinthea vocant·hoc ẽ admini stratõem reipublice·Thebas boetie cadm⁹ veniens a phenicib⁹ ꝓdidit·thebis egiptijs prius ab eo ꝓstructis·Mycenas lacedemonia ꝓdita a lacedemone semele filio· Sparta a sparto filio foronei vocata·q; fuit filius inachi·Ipam ãt esse spartã quã t lacedemoniã ciuitatẽ· atq; iñ lacedemõios spartanos dici·Achaia ab acheo cõstructa·Pelops q; apõ argos regnauit peloponnesum vbẽ cõdidit· Cecrops in insula rhodo rhodũ edificauit· Carpatus coum· Aeos tiphonis filius paphũ· Angel⁹ licurgi fili⁹ samuz Dardan⁹ aũt ꝓdidit dardaniã· Thessalonicaz thessalus greci fili⁹ edificauit·in q; etiã regnauit Bunduſiũ ꝓstruxeſt greci· Bunduſiũ aũt dicũ grece q; brũda caput cerui dicať· sic est eniz vt t cornua videanť·t caput t lingua in positi one ipsi⁹ ciuitatis·In italia aũt a iano ianiclm a saturno saturnis· atq; lanũ ꝓdituꝫ·eo q; ibi fugiens latuisse cognoiatũ· Ab hercule in campania pompeiã·q; victor ex hispania pompam bovum duxerat·Eneas aũt post excidiũ troie i eandem italiã veniẽs: ab vtous noie lauinã condidit·Ascani⁹ vo relicto lauinie nouerce sue regno albã lõgã edificauit Alba aũt vocata ꝓpter colorẽ suis·lõga·q; lõgũ opidũ est: iuxt plitta tem coll'un quo positũ est·Ex hac ẽt vbe reges albanoꝝ apellari cepunt· Capuã capis filius rex albanoꝝ ꝓstruxit: apellata noie conditoris ꝛ sint q; dicãt a capacitate eã capuã dcaz: q; ei⁹ terra oẽm vite fructũ capiat·aliꝫ a locis campestribus in qbus sita est· Est aũt caput vbiũ cãpanie inter tres maximas romã carthaginẽq; numerata·ex qua t puincia italie cãpania dca est· Romulus cũ interfecto apõ albã amulio: auũ munitorẽ in regnũ restituisset: in eum locũ vbi nũc roma est deuẽit· ibiq; sedes posuit·menia ꝓstruxit·vbẽq; ex noie suo romã vocauit· Ihanc aũt antea euãder dr ꝓdidisse·vt est illud Tũc pr euãdrus romane ꝯdito: arcas· Ancus marcus ex filia nume pompilij nat⁹·hic vbem in exitu tyberis ꝓdidit·q; e t pegrinas merces exapet t hostẽ mouareť· quã ab ipo situ hostiã apellauit·Galli qdã intestina discordia t assiduis dissensiõibus suoꝝ pmoti sedes nouas q̃rentes: italiã pfecti sunt·sedibusq; ppijs tusci expulſ mediolanũ atq; alias vbes cõdiderũt· Locatũ ãt mediolanũ: ab eo q; ibi sus medio lanea phibeť inuẽta·Hystorijs placet a mesapo greco mesapie datã originẽ· vsa postmodũ in nomẽ calabrie quã in exordio enotri fraꝛ peucecius peucecią noiauerat·Adanto tirese filia post interitũ thebanoꝝ dr delata in italiã mantuam ꝓdidisse·Est aũt in venetia: que gallia cisalpina dr·Et dca mãtua q; manes tueať·Ipar tenopia a partenope xgine qdã illic sepulta appellata· qõ opidũ postea augustus neapolim esse maluit·A pmõtorio leucatẽ·in quo actl apollinis tẽplũ fuit· bellũ augustus ꝑ anthonũ gessit·Quo victo vbẽ in acuaco sinu cõdidit· quã a victoria nicopolim apellauit·Palantus partheniox dux partheniꝫ constituit· Taras neptuni fili⁹ fuit·a q; tarentũ ciuitas t condita et apellata est·Cũ cyrus maritimas vbes grecie occuparet t focẽses ab eo expugnari o⁹ bus angustijs pmerentť: turaueſt vt ꝓfugerẽt q; longissime ab impio pfax: vbi nec nom̃ qdẽ couz audirẽt·atq; ita in vltimos gallie sin⁹ nauibus ꝓfecti armisq; se adũ sus gallicã ferũtatẽ tuẽtes massyliã ꝓdideſt·t ex noie ducis nũcuparunt shos varro trilingues dic̃·q; t grece loquanť t latine t gallice·Narbonã t arelatũ·t pictauis coloni ppij cõdideſt· Burdegalim apellatũ ferũt q; burgos gallos ꝑmũ colonos habũt·q; bus ãtea cultoub⁹ adimpleta ẽ· Tetraconã in hispania scipiões ꝓstruxeſt· lõ caput ẽ terraconenſ puicie· Cesaraugusta traconenſ hispanie opidũ a cesare augusto t situ t noiatũ· loci amenitate t delicijs ꝓstãt⁹ citanb⁹ hispanie cũctl atq; illustr' florẽs scoꝝ martyꝝ sepulturl· Afri sub hannibale maritima hispanie occupantes

carthaginē spartariā ꝓstruxerī·q̄ mox a romanis capta ⁊ colonia fcā·nomē etiā puicie dedit Hūc aūt a gothis ꝫuersa atq; in desolatiōem redacta ē·Saguntū greci ex insula zacynto ꝓfecti in hispaniā ꝓdiderī·quā afri postea bello impetitā deleuerī·Emeritā cesar augustꝰ edificauit·post quā lusitaniā ⁊ quasdā oceani insulas cepit:dās ei nomē ab eo q̄ ibi milites veteranos ꝓstituisset·Hā ementi dñr veterani: soluti q̄ militia·Ulyxbona ab vlixe est ꝓdita ⁊ nūcupata·quo loco sic̄ historiographi dicunt celū a terra ⁊ maria diuisū ganī a terri·Hispalim cesar iuliꝰ ꝓdidit·quā ex suo noīe ⁊ rome vīb vocabulo iuliā romulā nūcupauit·Hispal autē a situ cognoiata est·q̄ i solo palustri suffixis ꝓfundo palis locata sit:ne lubrico atq; instabili fundāmēto caderet·Hades oꝑidū a penis cōditū·q̄ etiā ⁊ carthaginē spartariā ꝓdiderunt·Septē oꝑidū a montibꝰ·vu·q̄ similitudine frēs vocati·gaditano iminēt freto·Tingis ciuitatis ⁊ lixus ciuitatiꝰ anteꝰ auctor ē·quē hercules ferī lucte certamie supatū interfecisse Lix aūt a lixo flumie mauritanie nūcupata:vbi ātea ꝛgia fuit et sala q̄ imineat sale flumi·Cesareā mauritanie oꝑidū iuba rex mauroꝝ in honorē cesaris augusti ꝓdidit·quā ex eiꝰ nomie cesareā appellauit·sic̄ herodes aliā cesareā in palestina·q̄ nūc vrbs est darissima·Icosiū cesariēsis mauritāie oꝑidū hercule illuc trāseūte:viginti a comitatu eiꝰ discedētes ꝓstruxerī·Hāc ne q̄s ꝑposito a se noie ꝓuatim gloriarē·de ꝓdēnū nūero vbi icosiū nomē est datum·Cyrene ꝛgina fuit libye que ex suo noie ciuitatē cyrenem cōdidit· ex q̄ et libyam cyrenensem vocauit

¶ De edificijs publicis II

c Iuitas est hoim mītitudo societatī vinculo adunata·dcā a cuibꝰ·i·ab ipīs incolis vīb:ꝑ eo q̄ plīmoꝝ ꝓsciscat ⁊ ptineat vitas·Hā vrbs ipa menia sunt·ciuitas aūt nō sa ta ꝫ habitatores vocanī·Tres aūt sunt societates·familiaꝝ·vbiū·gentiū·Urbs vocata ab orbe·q̄ ātiq̄ ciuitates in orbe fiebant·vel ab vbo pte aratri q̄ muri designabanī:vñ est illud·Optauitq; locū ꝛgno ⁊ ꝓdudere sulco·Locus eñ future ciuitatis sulco designabaī·i·aratro·Catho·Qui vrbē inq̄t nouā ꝓdit:tauro ⁊ vacca aret·vbi arauit murꝝ faciat·vbi portā vult esse aratꝝ sustollat ⁊ portet·⁊ portā vocet·Jō āt vrbs aratro arcūdabaī disparī seru iuuecoꝝ ꝓpī ꝓmixtoꝝ familiaꝝ ⁊ imaginē serentis:fructumq; reddētis·Urbs aūt aratro ꝓdīt:aratro ītī·vñ Horatꝰ·Impmeretq; muris hostile aratꝝ·Oꝑidū q̄dā ab oꝑpositōe muroꝝ dixerī·alij ab oꝑibꝰ recōdēdis:eo q̄ sit munitū·alij q̄ sibi in eo ꝙiēt habitātiū opē det mutuā ꝛ hostem Hā ꝓmū hoies tanē nudi ⁊ inermes·nec ꝛ bella hec ꝓsidia hēbant:nec receptacla frigoris ⁊ caloris·nec ipsi inī se hoies ab hoibus satis erāt tuti·Tādē naturali solertia spelūcas sil uestribusq; teguīntis tuguria sibi ⁊ casas ītexuerūt quo eēt vita tutior ne his q̄ nocere possent aditꝰ essꝫ·Hec est origo oꝑidoꝝ que q̄ opē darēt:adcirco oꝑida nōmata dixerūt·Oꝑidū aūt magnitudie ⁊ menibus discrepare a vico ⁊ castello et pago· Ciuitates aūt aut colonie aut mūicipia aut vici aut castella aut pagi apellanī· Ciuitas ꝓpe ōr q̄m non aduenē ꝫ in eodē nan solo ꝓdiderūt·Jō q; vrbes a ꝓpīs cīuibꝰ ꝓdite ciuitates ñ colonie nūcupanī: Colonia ēo est q̄ defectu indigenaruꝫ nouis cultoribꝰ adimpleī· vñ ⁊ colonia a cultu agri est dcā·Municipiū est q̄ manēte statu ciuitatis ius aliq̄d miōris aut maioris officij a ꝓncipe impetraī Dcīs aūt municipiū a munijs i· officijs:q̄ tīm munia·i·tributa debita vel mūera reddāt·Hā libales ⁊ famosissime cāe et q̄ ex ꝓncipe ꝓsciscanī ibi nō agunī·Hec eīs ad dignitatē ciuitatū ptinent· Vici ⁊ castella ⁊ pagi sunt q̄ nulla dignitate ciuitatis ornanī: sed vulgari hoim ꝙētu incolunī·⁊ ꝓpter ꝙitatez sui maioribꝰ ciuitatibꝰ attribuunī·Vicus aūt dictꝰ a vicinis tīs hītatōnibus·vel q̄ vias hēat tīs sine muris·Est aūt sine munitōe muroꝝ·ꝫ et vici dicanī ipe hitatōes vrbis·Dcs aūt vicꝰ eo q̄ sit vice ciuitatis·vel q̄ vias hēat tīs sine muris· Castꝝ antiq̄ dicebāt oꝑidū loco altissimo sitū quasi casam altā·cuius pluralis numerꝰ castra diminutīe autē castellū est·siue q̄ castrabaī licentia inibi habitantium·ne passim vaga hosti pateret·Pagi sunt apta edificijs loca inī agros habitātibus·Hec ⁊ cōciliabula dcā a cōuētu et societate multoꝝ in vnū· Competa sunt vbi vsus est cōuētus fieri rusticoꝝ·⁊ dcā cōpeta q̄ loca multa in agris eodē cōpetāt·⁊ quo cōueniī a rusticis·Suburbana sunt circūiecta ciuitatis edificia quasi sb vrbe·Menia sunt muri ciuitatis dicti·ab eo q̄ muniant ciuitatē·quasi munimenta ciuitatis·id est tutamēta·Munīū autez dictū quasi manu factū·sic ⁊ muri a munitōne dicti quasi muniri·eo q̄ muniāt ⁊ tueanī interiora vīb·Menia aūt duplicē hīt significatōez Hā interdū menia abusiue dic̄ solēt oīa edificia publica ciuitatī·vt diuidim⁹ muros ⁊ mēia pādimus vīb· Prope aūt menia sunt tīm muri Murus aūt turribus ꝓpugnaculisq; ornatur· Turres vocate q̄ teretes sint ⁊ lōge Teres eīm est aliq̄d rotūdum cum ꝓceritate vt columna· Nam ⁊ q̄uis quadrate aut late ꝓstruantur:ꝑ cul tīm videntibus rotūde existimantur· ideo q̄a omne cuiusq; anguli simulacꝝ ꝑ longum aeris spaciū euanescat atq; cōsumiī· ⁊ rotūdum vidī Propugnacla pinne muroꝝ sūt dcā· q̄ ex his

ꝓpugnaꝝ. ꝓmorale ꝙ eo ꝙ sit ꝑ munitiõe muri. Est enī murus ꝓximus añ murũ. ꝓporta ꝺr qꝫ põt vl importari vl exportari aliqđ. ꝓpoꝛie aũt porta aut vb aut castroꝝ vocaꝝ. sic̃ superius dc̃m est. Vicus vt põdc̃m est ipe hitationes vb sunt. vñ t vicini dc̃i. Tlie ipa spacia augusta. q̃ inter vicos sunt. ꝓplatee ppetue ac lati oꝛes ciuitatũ vie sunt: iuxꝝ ꝓpetatẽ lingue grece a latitudine nũcupate. ꝓplatos ei greci latũ dicũt. Quitane ps platee q̃nta ẽ qua carpẽtũ ꝓgredi põt. Cloace dc̃e q his pcolañ aq̃. Has ꝓmũ rome fecisse dicũt tarq̃niũ ꝓscũ. vt q̃uens pluuiaꝝ inũdatõ existeret: p eas aq̃ ex ciuitatẽ emitterent. ne maximis ppetusq; tẽpestatibus planiciẽ vl fundamenta vbiũ strages aq̃ꝝ subuerterẽt. Imbuli vl q: sbuolumia sunt. vl q: sb his ãbulãt. Sũt ei poꝛticꝰ hinc inde plateaꝝ. Forus est exercẽdaꝝ litũ locꝰ a fando dc̃s. siue a foroneo rege. q̃ ꝓmus grecis leges dedit. Hec loca et ꝓstra vocañ iõ q ex bello punico capti nauibꝰ carthaginẽsiũ rostra ablata sunt. t in foro romano ꝑfixa vt eẽt h̃ insigne victoꝛie. Curia ꝺr eo q ibi cura p senatũ de cũctis admiſtretur. ꝓpꝛetoꝛiũ eo q ibi põt sedeat ad discutiendu. Gymnasiũ generaꝝ est exercitioꝝ locꝰ. Tñ apũ athenas locus erat vbi discebaꝝ pba t sapiẽtie exercebaꝝ studiũ. Nã gymnasiũ grece vocatur qõ latine exercitiũ ꝺr: hoc est meditatõ. Sed et balnea t loca cursoꝝ t athletaꝝ gymnasia sũt eo q illic oẽs in sue artis studia exeraterit. Capitoliũ rome vocatũ eo q füit romane vb t religiõis caput summũ. Alij aũt cũ tarq̃nius ꝑscus capitoliũ fundamenta rome apiret: i loco fũdamẽti caput hois lr̃is tuscis notatũ inuenit. t ꝓinde capitoliũ appellauit. Arces sunt ptes vrbis excelse atq; munite. Nã q̃cũq; tutissima vrbiũ sunt: ab arcẽdo hostẽ arces vocañ. Tñ et arcus t arca. Circum romani dc̃m putãt a circuitu equoꝝ. eo q ibi circum metas eq̃ currãt. Theatꝝ aũt a spectacõ noiatũ ἀπο τοῦ θέα σθαι q i eo ꝓlis stãs desup atq; spectãs ludos scenicos ptẽplarer. Amphiteatꝝ ꝙ vocatus q ex duobus sit theatris ꝓpositũ. Nã amphitheatrum rotũdũ est. theatꝝ ꝙ ex medio amphiteatri est semicirculi figurã hñs. Labirinthus est ꝓplexis pietibus edificiũ. qualꝫ est apũ cretaz a dedalo factus. vbi fuit minotaurꝰ inclusus. i q̃ si q̃s introierit sine glomere lini: exitũ inuenire nõ valet. Cuius edificij talis est situꝰ. vt apictibꝰ foꝛes tonitruũ intus terribile audiaꝝ. Descendit cẽtenis vltra gradibus: intus simulaꝝ t mõstrifice effigies in partes diuersas transitus innumeri p tenebꝛas. t cetera ad terroꝛẽ ingredienti fcã: ita vt de tenebꝛis ei ꝰ ad lucẽ vẽire impossibile videaꝝ. Quattuoꝛ sunt aũt labirinthi ꝓmus egiptius. scõs creticus. tertiꝰ i lemno. q̃rtus in italia: oẽs ita cõstructi vt dissoluere eos nec vlla secꝛa q̃dẽ possint. Phaꝝ turris ẽ maxima. quã greci t latini in cõe ex ipi ꝰ rei vsu pharum appellauerꝝ. eo q flãmaꝝ indicio longe videaꝝ a nauigãtibꝰ. qualẽ ptolomeus iuxꝝ alexãdriã ꝓstruxisse octingẽtis talentis tradit. Illius eius est nocturno nauiũ cursui ignes oñdere: ad ꝓnũciãda vada portusq; t introitꝰ. ne decepti tenebꝛis nauigãtes in scopulos incidãt. Nam alexãdria fallacibꝰ vadis insidiosos accessꝰ hꝫ. Hinc igit in portubus machinas ad plucendi misterii fabricatas pharos dicũt. Nã phos lux est. oꝛos visio ꝺr. Unꝺ t lucifer grece phosphoros appellaꝝ. Cochlee sunt alte t rotũde turres et dc̃e cochlee q̃si ciclee: q in eis tãq; p circuluz oꝛbẽq; ꝓscendaꝝ. qualꝫ est rome. clxxv. pedibus Therme appellate q calẽãt. Greci eñ thermon calorẽ vocãt. Balneis vo nom̃ inditũ a lauatione merꝛis. Nã greci balaniõ dixerũt q animi tatẽ animi tollat. Hec t gimnasia dñr. q: ibi athlethe vncto coꝛpe t ꝑfricato manibꝰ exeraitaneꝝ. Nã gimnasiũ grece latine exercitiũ ꝺr. gimnos vo nudus. Apodyterũ vbi lauãtiuz vestimẽta ponunꝝ. ab exuẽdo dc̃m ἀποδύειν eñ grece exuere ꝺr. Popina grecus fmo est q̃ apud nos ꝓpina coꝛrupte ꝺr. Est aũt locꝰ iuxꝝ balnea publica: vbi post lauacꝝ a fame t siti reficiũꝝ. Tñ et ꝓpina t ꝓpinare ꝺr. Pina eñ grece famẽ significat. eo q hic locus famẽ tollat. Tabne oli vocabañ edicule plebeioꝝ pue t simplices in vicis. aꝛibus t tabul ciause. vñ t tabernarie q̃ soleãt cõsedere. Dc̃e aũt taberne q ex tabul lignisq; erãt ꝓstructe. q̃ nũc t sinõ spẽm nomẽ tñ ꝓstinũ retinẽt. Macellũ dc̃m q ibi mactenꝝ pecoꝛa. q̃ mercãtibus venũdanꝝ. Mercatũ autẽ a ꝓmercio noiatũ: ibi eñ res vẽdere vel emere solitũ est sic̃ t teloneũ ꝺr vbi merces nauiũ t nautaꝝ emolumẽta reddunꝝ. Ibi eñ vectigal exactoꝛ sedet. pciũ rebus impositurꝰ. t voce a mercatoꝛibꝰ flagitãs. Carcer ẽ a q̃ phibemur exire et dc̃s carcer a coercẽdo. Hinc frõto vt pgrecari poꝛ amenis loci q̃ coercẽi carcere videreẽ

¶ De habitaculꝝ Ca. III

b Abitatõ ab habẽdo vocata vt habitare casas. Domus ex greca appellatõne vocata. Nã domata greci tecta dicũt. Est autẽ domus vniꝰ familie habitatõ. sic̃ vrbs vniꝰ populi. sic̃ oꝛbis domicilũ totius generis humãi. Omne edificiũ antiqui edẽ appellauerunt. Alij edem ab edendo q̃dẽ sumpsisse nom̃ existimãt. dãtes exẽplũ de planto. Si vocasscm vos i edẽ ad prãdiũ. Hinc t edificiuz. eo q fuerit ꝓpus ad edẽdum factũ. Aula domus est regia siue spaciosum habitaclm. portabusq; quatuoꝛ ꝓclusuz. Atriũ magna edes est siue amploꝛ et spaciosa domus. t dc̃m est atrũ: eo q̃ addantur ei tres

portic⁹ extrinsec⁹. Alij atriū ꝗsi ab igne ꝛ ligno atrū dixerūt. Atꝛ eñ sit ex fumo. ℣Palatiū a palante ꝓncipe arcadū dcm̄. in cui⁹ honore archades palanteū optidū ꝓstruxerꝭ. ꝛ regiā in ipsi⁹ noie ꝓditā palatiū vocauerꝭ. Thalamū hac ex causa vocatum ferūt. Cū eñ rapte fuissent a romanis sabine. ex qb⁹ cū vna añ alias spē nobilē cū magna oim admiratõe rapeꝭ: thalomõi duci eā oraculo rñsum est dari. ꝛ qm̄ hẽ nuptie feliciter cesserāt: institutū est vt in oñibus nuptiis thalami nom̄ iteꝛet. Egiptij ꝙz lingua sua loca in qbus nubẽtes succedūt ꝛ incũbant: thalamū noiant. Lenaciñ dẽm a cõione vescẽdi vñ et cenobiū ꝓgregatõ. Antiq̄ eñ publice ꝛ i cõi vescebanꝭ: nec vllus cõuiuũ singulare erat ne in occulto delitie luxuriã gignerẽt. Tridinium est cenaciñ a tribus lectulis discũbentiũ dictũ. Apõ veteres eñ in loco vbi ꝓuiuꝰ apparat⁹ ponebaꝭ: tres lectuli strati erãt. in qbus discũbentes epulabanꝭ. Linon eñ grece lectul⁹ vel accubitus ꝺr: ex quo ꝓfectũ est vt tridiniũ diceꝛeꝭ. Cella dcã q nos occultet ꝛ celet. Cubiculum ꝺo q eo cubemus: ibiq̄ dormiẽtes requiescam⁹. Cubile aũt cubãdi loc⁹ ẽ. Secessus q sit loc⁹ secretus. i. sine accessu. Diuersoriũ dẽꝛ. eo q ex diũsis vijs ibi ꝓueniaꝭ. Hospitiũ ꝓmo grecus est: vbi qs ad tps hospitali iure inhabitat: et iteꝛ iñ trãsĩes migrat. Jñ ꝛ metatũ. q mutatur. Tñ ꝛ legiꝭ. Et castra metati sunt: ꝙ mutauerũt. Mõ eñ illic ꝑmanet exercit⁹: sed ptransit. Adeniana dca sunt q maneam⁹. Adenian⁹ collega crassi in foro piecit materias: vt eẽnt loca in qbus expectãtes insisterẽt. q̄ ex noie ei⁹ meniana appellata sunt. Hec ꝛ solaria q patẽt soli. post hec alij lapide. alij matia edificañe porticib⁹ meniana ꝛ foꝛib⁹ ꝛ domib⁹ adieceꝛt. Tabulata olim ligneedom⁹ fiebãt. Jñ nom̄ ꝑmanet tabulatoꝛ. Apogeũ est ꝓstructũ sb̄ ẽris edificiũ: qꝺ nos antꝛ vel spelũcã dicam⁹. Solariũ q̄ soli ꝛ aure pateat. qualꝭ fuit loc⁹ in q̄ Dauid bersabee lauãte aspexit ꝛ adamauit. Cũ hierosolymã antioch⁹ obsideret: hircan⁹ ꝓnceps iudeoꝝ refato dauid sepulcro: tria milia auri talenta iñ abstraxit. ex qb⁹. ccc. antiocho dedit: vt obsidionẽ relinq̄ret. atq̄ vt facti inuidiã demeret. Ferꝭ ex reliq̄ pecũia instituisse ꝑm⁹ xenodochia qbus aduẽtum suscipet paupeꝝ ꝛ pegrinorum. vñ ꝛ võbulũ sumpsit. Mã ex greco in latinum xenodochium pegrinoꝝ susceptõ nuncupaꝭ. Vbi autẽ egrotãtes ꝺ plateis colliguntur nosocomiũ grece ꝺr: in q̄ ꝓsumpta lãguoꝛibus atq̄ inediꝭ miseroꝝ mẽbra fouentur.

¶ De edificijs sacris La. IIII.

Sacra sunt loca dñis cultib⁹ instituta: vtpote ea in qbus altaria litãb⁹ ꝺ more põtificabus ꝓsecranꝭ. Scã iuꝭ veteres exteꝛioꝛa tẽpli sunt. Scã autẽ scõꝝ locus tẽpli secretioꝛ: ad quẽ nulli erat accessus nisi tñ sacerdotibus. Dca ãt sca scõꝝ. q exteꝛioꝛi oraclo sanctioꝛa sunt. vel q scõꝝ ꝓpatõe sanctioꝛa sunt: sic cãtica cãticoꝝ. q cãtica vnũsq̄ ꝓcellunt. Scñ aũt a sanguie hostie nũcupatũ. Nihil ei scñ apõ veteres dicebaꝭ nisi qꝺ hostie sanguie cẽt ꝓsecratũ aut cõspersum. Jtẽ scñ qꝺ extat cẽ sanctum. Sãcire est aũt ꝓfirmare ꝛ irrogatõne pene abiniuria defendere. sic ꝛ leges scẽ ꝛ mores sci eẽ dñr. ℣Propitiatoriũ oraclum inẽ duo cherubin. Et dcm ꝓpiciatoriũ. q̄si ꝓpiciatꝰ is oratoꝛium. ℣Propiciatꝰ ei placatꝰ est. Oracla dca eo q ide rñsa addunꝭ. ꝛ oracula ab oꝛe dca. ℣Penetralia secreta sunt oraculoꝝ. ꝛ penetralia dcã sunt ab eo q ẽ penit⁹. hoc ẽ pene int⁹. Oratoriũ oratioꝛi tñ est ꝓsecratũ: in q̄ nemo aliꝰ agere ꝺz nisi ad qꝺ est fact̄. vñ ꝛ nomẽ accepit. ℣Monasteriũ vnius mõachi habitatõ ẽ. ℣Mono ei apõ grecos sol⁹ sterium statõ. i. solitarij habitatõ. Cenobium ex greco ꝛ latino viꝺ: esse cõpositũ. Est enim habitaculũ plurimoꝝ in ꝛmune viuẽtiũ. Ceno enim grece cõmune ꝺr. Tẽpli nomẽ generale. ꝓ locis eñ qbuscunq̄ magnis antiq̄ tẽpla dicebãt. Et tẽpla dicta quasi tecta ampla. ꝛ locus designatus ad oriẽtẽ. a ꝓtemplatõe tẽplũ dicebatur. Cuius ptes q̄tuoꝛ erãt. ãtica ad oꝛtum postica ad occasum. sinistra ad septẽtrionẽ. dextera ad meridiẽ spectãs. Tñ ꝛ oĩs tẽplũ ꝓstruebãt oriẽtem spectabãt cẽ noctialẽ: ita vt liec ab oꝛtu ad occidentã misse fierẽt ptes celi. dextra sinistra equales. vt q ꝓsul̄eret ac deꝑcareꝭ: rectũ aspiceret oriẽtẽ. Fana dcã a faunis qbus tẽpla erroꝛ gentiliũ ꝓstruebat. vñ ꝛ ꝓsulẽtes demonũ rñsa audirẽt. Delubra veteres dicebãt tẽpla fõtes habentia qbus añ ingressum diluebanꝭ. ꝛ appellari delubra a diluẽdo. Ipse nunc sunt edes cũ sacris fontibus in qbus fideles regenerati purificanꝭ. ꝛ bñ quoꝺã ꝑlagio delubra sunt appellata. sunt ei in ablutõꝝ pctõꝝ. Fons autẽ in delubris loc⁹ regeneratoꝝ est in q̄ septẽ grad⁹ in spiritussci mysterio formãꝭ. tres in descẽsu. ꝛ tres i ascẽsu. Septim⁹ ꝺo is est q̄ ꝛ q̄rtus. i. filius filio hois. extinguẽs fomacẽ ignis. stabilimẽtum pedum. fundamentũ aq̄. in quo plenitudo ꝺuinitatis habitat corꝑal⁹. Basilice ꝓpꝰ vocabunꝭ regum habitacla. vñ ꝛ nomẽ hñt. Nam basileus rex ꝛ basilice regie habitatiões. Nũc autem iõ ꝺina templa basilice noiantꝭ. quia ibi regi oĩuꝫ deo cultus ꝛ sacrificia offeruntꝭ. Martyrium locus martyris greca deriuatõe: eo q in mẽoꝛiaꝫ martyris sit ꝓstructum. vel q sepulcra scõꝝ ibi sint martyꝝ. Aram qꝺã vocatã dixerꝭ q ibi incense victime ardeant. Alij aras dicunt a precationibus. id est quas greci aras vocãt. vnde ꝓra imprecatõ saturа dicatur. Alij volunt ab

altitudine aras ſz male. Altare aũt ab altitudine ꝓſtat eẽ noiatũ: q̃ſi alta ara. Pulpitũ q̃ i eo lectore vel pſalmiſta poſit' in publico cõſpica a plo poſſit: q̃ liber' audiat. Tribũal eo q̃ iñ a ſacerdote tribuant p̃cepta viuẽdi. Eſt eñ loc' i ſublimi ꝓſtitutus. vñ vniuerſa exaudiri poſſint. Alias tribunal a tribub' denoiatũ. q̃ ad illum trib' ꝓuocẽt. Analogiũ dañ q̃ ſmo iñ p̃dicẽt. Nã logos grece ſmo ór. q̃ t ipm altius ſitũ eſt

De repoſitorijs La. V

s Acrariũ ꝓpe eſt locus tẽpli in q̃ ſac̃ rẽponunt: ſic̃ donariũ eſt in quo collocãtur oblata. ſic̃ lectiſternia dñr vbi hoies ſedere ꝓſueuerũt. Ab inferẽdis igit̃ t deportãdis ſacris ſacrariũ nũcupat̃ Donaria ẋo eo q̃ ibi dona reponunt̃ que in tẽplis offerri cõſueuerunt. Erariũ vocatũ. q: ꝓus es ſignatũ ibi recõdebatur. hoc eñ olim in vſu erat auro argẽtoq̃ nõdum ſignato. ex quoꝝ metall' q̃ꝰ poſtea facta fuiſſz pecunia: nom̃ tñ erary ꝓmanſit: ab cõ metallo vñ pecũa initiũ ſumpſit. Armariũ lõcus eſt vbi quarũcũq̃ arniũ inſtra ponunt̃. Armamẽtariũ ẋo vbi tñ tela armoꝝ. vñ Iuuenalis. Quicq̃d hũt teloꝝ armamẽtaria celi. Dcã aũt vtraq̃ ab armis. i. brachijs q̃bus exercent̃ Bibliotheca eſt locus vbi reponunt̃ libri. Bibliotheca eñ grece liber: theca repoſitoriũ ór. Ꝓmptuariũ dcm. eo q̃ inde neceſſaria victui ꝓmuntur. i. pferunt̃. Cellariũ dañ. q̃ in eo colligant̃ miſteria mẽſaꝝ. vel que neceſſaria victui ſupersunt. Inter ꝓmptuariũ aũt t cellariũ hoc intereſt. q̃ cellariũ eſt paucoꝝ diez̃. ꝓmptuariũ ẋo tpis lõgi. Apotheca aũt vel horrea a greco verbum ex ẋbo repoſitoria vl' recõditoria dici ꝓſit eo q̃ in his homies elaboratas fruges ꝓponũt. Vnde t enthicã greco ſermõe repoſitã rei copioſam ſubſtantiam apellamus.

De oparijs La. VI

e Rgaſteriũ locus eſt vbi opus aliq̃ fit Greco eñ ſermõe erga opa. ſterio ſtatio. i. oparia ſtatio. Ergaſtula q̃ꝰ t ipſa a greco vocabulo nũcupant̃: vbi deputant̃ noxij ad aliq̃ opus faciẽdũ: vt ſolẽt gladiatores et exules q̃ marmora ſecãt: t tñ vinculorũ cuſtodijs alligati ſunt. Gyneciũ grece dañ. eo q̃ ibi ꝓuẽtus femiaꝝ ad opus laneficij exercẽdũ cõueniat. Mulier eñ grece Τυνε nũcupat̃. Ꝓiſtrinũ: quaſi piliſtrinũ. quia pilo ãtea tũdebat granũ. Vñ t apũ veteres nõ molitores ſz piſtores dci ſunt q̃ſi pinſores a pinſendis granis frumenti. Mole eñ vſus nõdum erat. ſed granum pilo pinſebãt. vñ t Virgl. Hũc torrete igni fruges: nũc frãgite ſaxo. Cliban' fornax a cliuo dcũs. ab eo q̃ in erectõe ſit collectus. Cliuũ eñ aſcẽſum dicimus flexuoſum. Furn' p denuatõem a farre dictus: qñ panis ex eo factus ibi coq̃t. Torcular dañ. eo q̃ ibi vue calcent̃ atq̃ extorte exꝑmant̃. Forus eſt locus vbi vua calcatur. dictus q̃ ibi fer̃at vua. vl' ꝓpter q̃ vua feriatur pedibus. vñ t calcatoriũ ór. Sed hoc nom̃ mlta ſignificat. Prima ſpẽs fori locus eſt in ciuitate ad exercẽdas nũdinas relictus. Secũda vbi magiſtrat' ius dicare ſolet. Tertia quã ſupra dixim': quã calcatoriũ noiamus. Quarta ſpacia plana in nauib'. de q̃b' Virgl. Lataq̃ fori. Lacus dictus q̃ ibi decurrit frugum liquor.

De aditibus VII

a Ditus ab eũdo dcũs. ꝓ quem ingredimur t admittimur. Veſtibulũ eſt vel aditus domus ꝓuate. vel ſpaciũ adiacẽs edib' publicis. Et veſtibulũ dcm eo q̃ eo veſtiũt fores. aut q̃ aditum tecto veſtiat. aut ab ſtando. Portic' dcs q̃ tranſit' ſit magis q̃ ibi ſtandum ſit quaſi porta. t portic' eo q̃ ſit apta. Janua a Iano quodã apellat̃. cui gentiles oẽm introitũ vel exitũ ſacrauerũt. vñ Lucã'. Ferrea belligeri ꝓſcãt limia iani. Eſt aũt ianua ꝓm' dom' ingreſſus. cetera inter ianuã oſtia vocãt̃ generaliter. Oſtiũ aũt eſt p q̃ ab aliq̃ arcemur ingreſſu ab obſtãdo dcm. ſiue oſtiũ q̃ oñdit aliq̃d int'. Alij aũt oſtiũ apellari. q: hoſtẽ mouat̃. Ibi eñ adũ ſarijs nos objicimus. hic t oſtia tyberina q: hoſtib' fũt oꝑoſita. Fores t value clauſtra ſunt. Sed fores dñr que foraſ. value que intus reuoluunt̃. t duplices cõplicabileſq̃ ſunt. ſz generaliꝝ vſus vocabula iſta corrumpit. Clauſtra ab eo q̃ claudant̃ dcã. Feneſtre ſunt q̃b' pars exterior anguſta t interior diffuſa eſt. quales i horreis videmus. dicte eo q̃ lucẽ fenerent̃ Lux eñ grece fos ór. vel q: p eas intus poſitus: homo foras videt. Alij feneſtrã putãt dictã. eo q̃ domui lucẽ miſtret: ꝓpoſitũ nomẽ ex greco latino q̃ ſmõe. Fos eñ grece lux eſt. Cardo cẽ locus in quo oſtium vertit̃ t ſemp mouet̃. dictus απο τησ χαρδιασ. q̃ quaſi cor hoiem totum. ita ille cuneus ianuam regat ac moueat. Vñ t pũbiale eſt: in cardine rẽ eſſe. Limia oſtij oꝝ dca. eo q̃ trãſuerſa ſint vt limes. t p ea ſicut in agro aut introeaꝝ aut foraꝝ. Poſtes t antes quaſi poſt t ãte ſtates. Et antes q: añ ſtat. vel q: antea ad eas accedimus ꝓſq̃ domũ ingrediamur. Poſtes eo q̃ poſt oſtium ſtent

De pubus edificioꝝ La. VIII

f Ndamẽtũ dcm q̃ fundus ſit domus Idẽ t cemẽtũ a cedẽdo dcm. q̃ craſſo lapide ſurgat. Paries nũcupat' q: ſp duo ſunt pares. vel a frõte vel a latere. Siue eñ tetragonũ ſiue hexagonũ ſit. q̃ ſe ꝓſpiciũt ex pari erunt. Aliter eñ ſtructura facta deformis eſt. Parietinas dicimus quaſi parietũ ruinas. ſunt eñ parietes ſtates ſine tecto t ſine habitãtib'. Angulus q̃ duos pictes in vnũ cõiũgat. Culmia dca

sunt·qz apd antiqs tecta culmo tegebāt·vt nē rustica·Hic recti sūmitas culmi dr·Camere sūt volumia introrsū respinētia· appellate a cubo Eamur eñ grece curuū ē: Laqarea sunt·q̄ camerā subtegūt z ornāt q̄ z lacunaria dicunt q lacos q̄dā quadratos vel rotūdos ligno vel gipso vel coloribꝰ habeāt depictos cū signis intermicāntꝰ·Principalit aūt lacꝰ dr·vt Lucilꝰ Resultāt edesqz lacusqz·Lui dimunutio lacunar facit·vt Horatꝰ·Neqz aureū mea renidet in domo lacunar·Inde fit alia diminutio lacunariū z p antistichon laqariū facit· Absida greco sermone latine interptāt lucida·eo q lumine accepto p arcū resplēdeat· Sz vtrū absidaz an absidē dicere debeamꝰ·hꝫ vbi genꝰ ābiguū q̄dā doctoz existimāt·Testudo ē camera templi obliqua·Hā in modū testudis veteres temploz tecta faciebāt q̄ ideo sic fiebāt vt celi imaginē redderet·qđ cōstat cē puexū· Alij testudinē volūt esse locū in pte atrij adūsuz veniēntꝰ Arcꝰ edificioz dicti q sint arta pclusiōe curuatu·Ipsi z fornices·Pauimēta originē apd grecos hūt elaborata arte picture· Lithostrata pauulis crustis·ac tessellis tincti in varios colores vocata āt pauimēta·eo q pauiāt·i·cedāt·Vsi z pauor: qz cedit cor·Ostrac ē pauimētū testaceū·eo q fracti testis calce admixto feriāt·Testa eñ greci ostra dicūt· Lōpluuiū dcñ· qz aq̄ ptes q̄ arca sūt·eo pueniūt· Vesselle sūt e qbꝰ domicilia sternūt·a tesser noiata·i·quadratis lapillis p diminutōez·Bases fulture sunt colūnarū·q̄ a fundamēto psurgūt z superposite fabrice sustinēt pdꝰ·Bases āt nomē petre ē forsitsime syro sermōe: Colūne p lōgitudine z rotūditate vocate·i qbꝰ torꝰ fabrice pdꝰ erigit· Antiqua rō erat colūnaz altitudis· ctia ps latitudinū·Genera rotūdaz q̄ttuor:dorice·ionice· tuscanice· corinthee·mēsura grossitudinis z altitudis int se distātes·Quitū genꝰ ē eaz q̄ vocāt attice·q̄ternis āgul·aut āpliꝰ parisꝰ latere inteuallis·Capitolia dcā q sint columnaz capita·sic sup collū caput· Epistylia sūt q̄ sup capitella colūnaz ponūt·z ē grecū·i·supmissa Tegule q tegāt edes z imbrices q accipiāt imbres·Latereς z laterculi q lati formēt circūacti vtrinq; q̄ttuor: tabul·Canal dcā ab eo q canat in modū cāne·Sane canalē meli genere seminio q̄s masculio pferim?·Fistule aq̄z sūt dicte·q aq̄s fūdāt z emittāt·Hā stola grece mitrē est·Forme eaz p magnitudie aq̄ z capacitatē mō fiūt· ¶ De munitionibꝰ· La·IX·

Munitū vel munimētū dcñ qz manu ē
m factū· Loors vocata·vl q coartet cūcta q̄ interi sūt·i·pcludat·vel q coerceat obiecto suo extraneos z adire prohibeat·Vallū ē qđ mole trē erigit· vt custodia prēdat· Dcñ aūt vallū a vallis·Hā valli fustes sūt qbꝰ vallū munit·Et valli dci q figāt z cuellāt· Interualla spacia sūt int capita valloz·i·stipitū q̄bꝰ vallū fit·vsi z cetera q̄z spacia dicūt a stipitibꝰ scz·Agger ē cuiuslibz rei aceruatō vt fosse aut valles pūt repleri·Agger ppe dr terra aggesta q̄ vallo facto ppi ponit·ſz abusiue z muros z munimēta oia aggerē dicunt·Macerie sūt parietes lōgi qbꝰ vinee aliq̄ claudūt· Longū eñ greci macron dicūt· Formatū siue formatū in africa vel hispāia parietes de tra appellāt qñ i forma circūdatis duabꝰ vtriq; tabul inferunt magis q̄z instruunt· Eusinōi durāt incorrupti vētis ignibusqz·oīa cemēto formoses· Sepes munimēta satoz sunt vsi z appellate· Caulas munimēta ouiū vel sepimēta ouiliū· Est ei grecū nomē e detracta· Hā greci aulas vocāt aigilū receptacula· ¶ De tētoriis· La·X·

Abernacula tētoria sūt militū qbꝰ i iti
t nere sol ardores tēpestatesqz imbriuz frigoriscz iurias vitāt·dcā āt taberna cula q cotune distētē finibꝰ tabul intstāntꝰ appēderēt q̄ tētoria sustinerēt· Tētoriū vocatum eo q tēdat funibꝰ atqz palis·vsi z hodie prēdere dicūt· Papiliōes vocāt a silitudie puuli aialis volātis·qđ maxie abūdat florentibꝰ maluis Ide sunt auricule q̄ luie accēso pueniunt·z circa volutātes ab igne prume interire dicunt·

¶ De sepulchris· La·XI·

ſ Epulchz a sepulto dcñ· Pri aūt q̄sqz in domo sua sepeliebat· Postea vetitū ē legibꝰ ne fetore ipso corpa viuētiū ptacta infi cerēt·monumētū ideo nūcupat eo q mētē moneat ad defuncti memoriā·Cū eñ nō videris monumētū obliuisceri mortuū hꝫ ē illō qđ scriptū ē: Exadi tāq̄z mortu a corde·Cū āt videri monet mentē z ad memoriā te reducit·vt mortuū recorderi·Admonumēta itaq; z memorie·pmētis admonitōe decē·Tumul dictꝰ q̄i tumēs tell Sarcophag greculi nomē ē eo q ibi corpa assumant· σαρξ enim grece caro· φάγειν comedere dr·Mausolea sūt sepulchra seu monumēta regū a mausoleo rege egiptioz dcā· Hā eo defūcto vxor ei mire magnitudis z pulchritudinis extruxit sepulchz·in tātū vt vsq; hodie oia monumēta pciosa ex nosce ei mausolea nūcupāt·Pyramides ē genꝰ sepulchroz q̄dratū z fastigiatū vltra ocm celsitudinē·q̄ fieri manu possit·vsi z mensurā vmbraz egresse nulla hꝫ vmbrā dicūt·Tali āt edificio surgūt· vt a lato incipiāt z in angusto finiāt·sic ignis· Pyr eñ dr ignis·has egyptꝫ hz·Apd maiores eñ potētes aut sub mōtibꝰ aut in mōtibꝰ sepeliebant Jñ tractū est vt sup cadauera aut pyramides fierēt·aut ingentes columne collocarentur·

¶ De edificijs rusticis· La·XII·

Asa ē agreste habitaculū ꝑ̄ alis atq; ꝛ̄-
t gulus arūdinibusq; ꝓtextū ꝙ̄ possit
hoies tueri a vi frigoris vel caloris in
iuria. Tugurū casula ē quā faciūt sibi custo-
des vineaꝝ ad tegimē sui. ꝗsi teguriū. siue ꝓ
ter ardorē sol' t radios declinādos: siue vt inō
vl' hoies vl' bestiolas q̄ insidiari solēt natis fru
gib' abigāt. Hāc rustici capannā vocāt. q; vnū
tm̄ capiat. Tescua q̄dā putāt esse tuguria. q̄dā
loca ꝓrupta t aspera. Magalia edificia nu-
midaꝝ agrestū. oblōga i curuis laterib' tecta.
ꝗsi nauiū carine sint. siue rotūda in modū fur-
noꝝ. Et magalia dicta ꝗsi magaria. q; magar
punici nouā villā dicūt. vna lra cōmutata. l. p
r. magaria teguria.

¶ De agris. Ca. XIII

Ager latine appellari ꝺr eo q; in eo aga
a tur aliq̄d. Alij agꝝ ex greco noiari ma
nifesti' credūt: vnde t villa grece coꝛa-
gros ꝺr. Villa a vallo. i. aggere t re nūcupata
q̄ ꝑ limite ꝓstitui solz. Possessiōes sūt agri la
te patētes publici ꝑuiatq; ꝗs inuito nō mācipa
tōe. sed ꝗsq; vt potuit occupauit atq; possedit.
vñ t nūcupati. Fūd' dict' eo q; fundat' vel sta
biliat' patrimoniū. Fūd' āt t vrbanū edificiū
t rusticū itelligēdū ē. Prediū dcm̄ q; ex oibus
pfamilias maxie puideꝛ. apparet. ꝗsi ꝑiudi-
ciū. vl' q; antiq; agros ꝗs bello cepant vt prede
noie hēbant. Dis āt ager vt varro docet q̄dri-
fari' diuidit. Aut ei aru' ē ager. i. sational'. aut
ꝓsit'. i. apt' arboꝛib'. aut pascu' q̄ herbis tm̄ t
aialib' vacat. aut floꝛe'. q̄ sunt horti apib' cō-
gruētes t floꝛib'. q̄ cnā Virgili' i q̄rto libꝛ
geoꝛgicoꝝ secut' ē. Rura veteres iculto's agros
dicebāt. i. siluas t pascua. agꝝ ꝛo q; colebatur
Mā rus ē q̄ mel. q̄ lac. q̄ pec' hri pōt. vñ t rusti
c' noiat'. Hec agrestū ꝑma t ociosa felicitas.
Seges ager ē in q̄ serit' vñ t Virgili'. Illa se-
ges demū voti' rūdit auari agricole. Copascu'
ager dict' q; diuisoꝛib' agroꝝ relict' ē ad pas
cēdū cōiter vicinis. Alluui' ager ē quē paulati
fluui' in agꝝ reddit. Arcifini' ager dict' est. q;
certi lineaꝝ mēsurā nō ꝓtineꝛ. ſz arceꝛ fines ei'
obiectu fluminū montū arboꝝ. vñ t in his a-
gris nihil subsectuoꝝ inuenit. Mouat' ager est
ꝑmū. ꝓscisſus. siue q; alt'nis ānis vacat nouan
daꝝ sibi virtū cā. Mouatia eſt semel cū fructu
erūt. t semel vacua. Squalid' ager ꝗsi excōsul.
d'. q; iā a cultura exierit. sic excōsul q; a ꝓsula-
tu discesserit. Uliginosus ager ē sp vuid'. Maz
vuid' ꝺr q̄ aliq̄n siccat'. Uligo eſt hūoꝛ tre est
natural' ab ea nūq; recedēs. Subseciua sūt ꝑ
prie q̄ sutoꝛ ꝺ materia ꝑcidēs ꝗsi supuacua ab
i. cit. Jn̄ t subsecui agri q̄s in ptica diuisos re-
cusant ꝗsi steriles vl' paluſtres. Jtē subsecium q̄
i diuisura agri nō efficiūt cēturiā. i. iugera. cc.
Area ꝺr tabellaꝝ eq̄litas. Dicta āt area a pla-
nitie atq; eq̄litate. vñ t ara. Alij areā vocataꝝ
dicūt q; ꝑ triturādis frugib' eradat'. vl' q; non
triturēt in ea nisi arida. Pratū est c' seni copia
armēta tueāt. cui veteres romāi nomē indideꝛt
ab eo q; ptin' sit paratū. nec magnū laboꝛē cul
ture desideret. Prata āt sunt q̄ secari pñt. Pa-
ludes dcē a pale pastoꝛali dea q; paleas id est
pabula nutriant iumētoꝝ.

¶ De finib' agroꝝ. Ca. XIIII.

f Jnes dicti eo q; agri funicul' sint diui
si. Mēsuraꝝ ei linee in traꝝ pntiōe tē-
dūt vt dimēsiōis eq̄litas teneat'. Limitas a pel
lati ānq; ꝛbo trāsuersi. Mā trāsuersa oia antiq;
lima dicebāt. a q; t limia osthoꝝ ꝑ q̄ foras t ītro
itur t limites q; per eos in agros foras eatur.
Hic t lim' vocabulū accepit cingulū q; fui pū
blici cingebāt obliq; purpura. Termini dci q; ter
re mēsuras distinguūt atq; declarāt. His ei te
stimōia finiū intelligūt. t agroꝝ ꝓtēto t certa
mē auferēt. Limites maximi in agris duo sunt:
cardo t decuman'. Cardo q; a septētriōe direc-
t' a cardie celi ē. Mā sine dubio celū vnā in se
ptētriōali oꝛbe. Decuman' ē q; ab oriēte in occi
dentē p trāsuersū dirigit'. q; ꝑ eo q; formā. x. fa
ciat decuman' ē appellat'. Ager ei bis diuisus
figurā denarij nūeri efficit. Arca ab arcēdo vo
cata. Fines ei agri custodit eosq; adire ꝓhibet
Trifiniū dcm̄ eo q; triū possessionū fines astri-
git. Hic t q̄drifiniū q; q̄ttuoꝝ. Reliq; limites an
gustiores t int' se distāt imparib' interuallis t
noib' ꝺsignat'.

¶ De mēsuris agroꝝ. Ca. XV

m ensura ē q̄cq̄d pōdere capacitate. lōgi
tudie. altitudie. latitudie. aioq; finit'.
Maiores itaq; oꝛbē in pub'. ptes i. p-
uintias. puintias in regiōib'. regiones in loca.
loca in territoꝛijs. territoꝛia in agri. agros in cē
turijs. cēturias in iugeri b'. iugera in climatib'
deide climata i act'. pticas. passus. grad'. cubi
tos. pedes. palmos. vncias. t digitos diuisert
Tāta ei fuit eoꝝ solertia. Digit' ē ps minima
agrestū mēsuraꝝ. Jn̄ vncia hūs digitos tres.
Palm' āt q̄ttuoꝛ digitos hz. pes sedeci digitos
passus pedes q̄nq; ptica passus duos. i. pedes
x. Pertica aūt a portādo dcā. ꝗsi portica. Oēs
aūt pcedētes mēsure i coꝛpe sūt: vt palm'. pes.
passus t reliq; sola ptica portat'. Est em̄ decem
pedū instar calami in ezechiele templum men-
surantis.

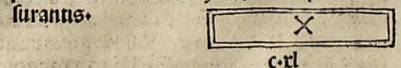

c. xl

Actus minim' est
latitudie pedū. iiij
lōgitudie. c. xl. ita

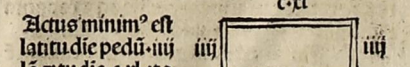

c. xl

lx

L limata q̄s vndiq; ver-
sum habēt pedes. lx. ita

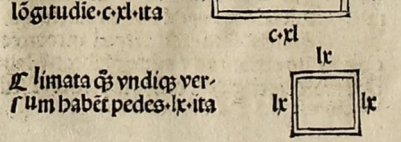

Actus quadratus vn-
dicq; finitur pedibus
c.xx.ita.

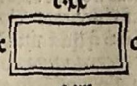

Hūc bethyci arapennē
dicūt.ab arando scilicet.

Actus duplicat⁹ iugerū facit.t ab eo q ē iūcta
iugeri nomē accepit.

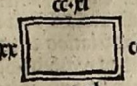

Jugerū aūt ⁊ stat lō-
gitudie pedū.cc.xl.
latitudine.c.xx.ita

Actū quintie bethyce
rustica agrū vocant.
Porcā idē bethyci
xxx.pedū latitudi
ne.t.lxxx.lōgitu-
dine diffiniunt.ita.

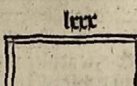

Sz porca ē q; in arādo extat.qđ defossū ē lyra.
At galli candetū apellāt in areis vbanis spa
ciū.c.pedū q; cētecū. Jn agrestib⁹ aūt pedū.c.l.
q̄dratoz iustū cādetū vocant. Porro stadialis
ager hz passus.c.xxv.i.pedes.d.c.xxv.cui⁹ mē
sura ocnes cōputata miliariū facit.q; cōstat.v.
milia pedū⁹. Cēturia aūt ager ē ducētoz iugerū q; apō antiqs a cētū iugerib⁹ vocabaūt. ⁊z p⁹
ea duplicata ē mēsura.nomēq; pstitū retinuit
Jn nūero ei cēturie multiplicate sunt.nomē tñ
nō pdiderūt. ¶ De itinerib⁹. La.XVI.

Ensuras viarū nos miliaria dicimus
m greci stadia.galli leuuas.egyptij sig-
nes.pse parasangas. Sūt aūt ꝓpo q̄dz
sapcio Miliariū mille passib⁹ termiaūt.t dictū
miliariū q̄si mille adiū.hūs pedes q̄nqz milia
Leuua finiūt passib⁹ mille q̄ngētis. Stadiū oc-
taua ps miliarij ē.ostās passib⁹.c.xxv. Hoc pri
mū hercule statuisse dicūt.eūqz eo spacio ōter
minasse qđ ipe sub vno spū pfecisset.ac pinde
stadiū apellassz.qñ i fine respirasset.silqz t ste
tisset. Tha ē q̄ pōt ire vehiculū.t via dcā a vehi
culoz incursu. Nā duos actꝰ capit ꝓpter eun
tiū t venientiū vehiculoz occursū. Dis aūt via
aut publica ē.aut puata. Publica est q̄ in solo
publico est q̄ inter act⁹ plo patēt. Hec aut ad
mare.aut ad opida ducit. Puata ē q; vicino
municipio data ē. Strata dcā q̄si vulgi pedū⁹
trita. Lucr: Strataqz lā vulgi pedū⁹ detrita
viaz. Ipsa ē t dilapidata.i.lapidibus strata.
Primi aūt peni dicūt lapidū⁹ vias strauisse.po
stea romani eas p oēm pene orbē dispouerūt.
ꝓpt rectitudinē itinerū.t ne plebs esset ociosa
Agger ē media strate eminētia coaceruatis la
pidib⁹ strata.ab aggere.i.coaceruatiōe dicta.
quā historici viā militarē dicūt.vt q̄lis sepe vi
de.pēsus in aggere serpēs. Jter vel itus est via
q; iri ab hoīe quaq; versū pōt. Jter aūt t iuner
diuersam hūt significatōem. Jter eīm ē loc⁹ trā
situ facilis.vñ t appellam⁹ aditū. Jtiner aūt est
itus lōge vie t ipse labor ābulādi.vt q̄ velis p-
uenias. Semita itinerī dimidiū ē.a semi itū dī
cta. Semita aūt hoīm ē.callis ferarū t pecudū.
Callis ē iter pecudū inter mōtes angustū t tri
tū.a callo pedū vocatū.siue callo pecudū pdu
ratū. Tramites sunt trāsuersa in agris itinera
siue recta via.dicti q; trāsmittāt. Diuortia sunt
flexus viaz.hoc est vie in diūsa tendētes.eadē
diuerticula sunt.hoc est diūse ac diuise vie siue
semite trāsuerse.q̄ sunt altere vie. Biuiū q; du-
plex ē via. Cōpeta.q; plures in ea cōpetūt vie.
q̄si triuie.q̄druie. Ambit⁹ iter vicinoz edificia
loc⁹ duoz pedū t semi pedis.ad circumeundi
facultatē relictus.t ab ābulādo dictus. Orbita
vestigiū carri ab orbe rote dcā. Porro actus
q; pecus agi solet. Fluuiū iter fluuiorū. Vestigia
sūt pedū signa ꝓmis plantis expssa.vocata
q; his vie ꝓcurrentiū insistenk.i. ꝓgnoscank.

¶ Jncipit liber sextusdecimus.
De pulueribus t glebis trē. La.I.

Aluis dictus q;

q; vi venti pellaūt. Tollit eīm eius
flatu nec resistit nec stare nouit.si
cut ait ꝓpheta: Tāq; puluis quē
ꝓiicit ventus a facie terre. Limus vocatus q; le
nis sit. Lenū est vorago luti. Linis ex icēdio di
cit. Ab eo ei sit. Faucilla q; p ignē effecta sit. Nā
fos ignis ē Gleba.q; sit globꝰ. Pulueri cui col
lectiōe cōpingit t in vno glomere adunāt. Ter
ra aūt ligata gleba ē.soluta puluis. Labina eo
q; ambulātib⁹ lapsū inferat.dicta p derivatio-
nē a labe. Lutū vocatū q̄dā p antiphrasin pu-
tāt.q; nō sit mūdū. Nā oīne lotū mūdū ē. Clo
lutabra apellata.q; ibi apri voluenk. Uligo
sordes limi vel aque sūt. Sabulū leuissimū tre
genꝰ. Argylla ab argis vocata apud q̄s pmū
ex ea vasa pfecta sūt. Creta ab insula creta vbi
melior ē. Creta cymolia cādida ē.a cymea ita-
lie ilsula dcā.q̄rū altera vestimētoz pciosos co-
lores emollit.t cōfricato sulphure.q̄dā nitore
exhilarat altera gēmis nitor ē pstat. Creta argē
tarea.t ipa cādida apellata.eo q; nitor ē argē
to reddat. Terra samia a samo ilsula dicta.glu
tiosa.t cādida t lingue lenis medicamēti t va
sculi necessaria. Puluis puteolanꝰ i puteolāis
italie colligit collib⁹. opponitq; ad sustinenda
maria.fluctosq; frangēdos. Nā mersus aq̄s p
tinꝰ lapis fit.vndisq; quondie fortior effect⁹ in
sarū mutat. Sic argilla igne i lapidē vrit. Sul-
phur vocatū q; igne accēdit. Ur eīm ignis est.
Nā vis eiꝰ in aq̄s feruētib⁹ sentit. nec alia res
facilꝰ accēdit. Nascit in insulis colijs inter sici
liā t italiā.q̄s ardere dicūt. Inuenit t in alijs
locis effossū. Hui⁹ genera q̄tuor. Unū qđ fo-

dīt trāslucetq; t viret. q̄ solo ex omībus medicī vtūt. Alterq; qđ apellāt glebā. vsīb⁹ tū fullonū familiare. Tertiū liquor est. vsus ei⁹ ad lanas sufficiētes. qū cādore mollitq; pstat. Quartū ad lychnia pficiēda maxie aptū. Sulphuri tāta vis ē vt morbos comitiales depḥendat ni tore suo ipositus ignib⁹ ardescēs in calice vini paunaq; subdita circūferēs exardescētib⁹ repcusso pallore dirū velut defunctoq; effundit.

¶ De glebis ex aqua. La. II.

b Itumē in iudee lacu asphaltide emergit. c⁹ gleba supnatātes naute scaphis apropiquātes colligūt. In syria āt lim⁹ ē passim a tra exestuās. Spissatura āt vtraq; t densitate coctū. t vtraq; greca spissa asphalton appellāt. Natura ei⁹ ardēs. t ignū ꝓgnata. t neq; aq̄ neq; ferro rūpit. nisi sol⁹ mulieb⁹ inq̄namēti. vtilis ad ꝓpages nauiū. Alumē vocatū a luie. q; lumē colorib⁹ pstat tingēdis. Est āt salsugo ḳre. efficaq; hyeme ex aq̄ t limo. t estuus solib⁹ maturat. ih⁹ spēs due sunt. liq̄dū t spissū. Sal q̄dā dcm̄ putāt q; i igne exiliat. Fugit ei ignē dū sit igne⁹. ꝛ naturā seq̄t. q; ignis t aq̄ sp int se inimica sūt. Alij sal a salo t sole vocatū existimāt. Mā aq̄s mari spōte gignit spuma in extremis littoribus vel scopol⁹ relicta t sole decocta. Sūt t lacus t flumia t putei e q̄bus hauriēt. debīc in salinis igestus sole siccat. sed t flumia dēsant in sale. amne relict sub gelo fluēte. Alibi q̄z detract⁹ harenis colligit. crescēs cū lune noctib⁹. nā in cyrenca hāmoniac⁹ sub harenis iuenit. Sūt t mōtes natiui salis in q̄bus ferro cedit. vt lapis renascēs mai⁹ tāte alicubi durītie. vt muros domosq; massis salis faciāt. sīc in arabia. In natura q̄z sal differēte sunt. Mā alibi suauis. alibi salsissim⁹. cōe sal in igne crepitat. Tragaseū. nec crepitat in igne nec exilit. Agrigētinū sicilie flāminis patiēs. in aqua exilit. i igne fluit ꝓtra naturā. Sūt t colorē differētie. Adephinc⁹ rufus ē. In pte q̄dā sicilie vbi ema mōs ē purpure⁹. Itē in eadē sicilia in pachyno adꝺ splēdid⁹ t lucid⁹ vt imagies reddat. In capadocia croc⁹ effodit. Sal natura necessaria ē ad oēs escā. Pulmēti ei saporē dat excitat auiditatē. t apetentū in oib⁹ abis facit. Ex eo q̄pe ois victus delectano t sūma ilaritas. hīc t sal⁹ nomē accepisse putāt. Nihil em̄ vtili⁹ sale t sole. Deniq; cornea videm⁹ corpa nauticoꝝ. q̄netiā pecudes. armēta t iumēta sale maxie. pu ocāt ad pastū. multū largiores lacte. multoq; gratiores casei dote. Corpa etiā sal astringit siccat t alligat. Defuncta etiā a putrescendi labe vindicat vt durēt. Nitrū a loco sumpsit vocabulū. Nascitur cm̄ in opido vel regione egypti nitria. ex q̄ t medicīe fūt. t sordes corpm̄ vestiūq; lauāt. ih⁹ natura nō mītū a sale distat. hēt ei vtutē sal. t sitr oīt canescētibus littorib⁹ siccitate. Aphronitq; grece. latie spūma nitri ē. ó q̄ qđā ait: Rustic⁹ es nescis qđ greco noīe dicar. spuma voco⁹ nitri. Grec⁹ es t aphronitrū. Colligit āt in asia in spelūcis distillās. ó hinc siccat sole. Optimū putāt si minie fuerit pōderosū t maxie friabile. colore pene purpureo. Chalcāthū dcm̄. q; chalcidis ē timū. i. flos vñ t apꝺ latios aeris flos apellat. Fit āt nūc multis in regiōib⁹. oli in hispāia de puteis vel stagnis. id gen⁹ aq̄ habētib⁹ quā decoq̄bāt. et in piscinas ligneas fundebāt apēdētes super eas restes lapillis extētas q̄b⁹ lim⁹ in stitu die vitcis acinis adherebat. siccq; ciectū siccabat diebus. xxx. Fit āt nūc alibi in Peluncis. qꝺ liq̄de collectū dehīc diffusū in q̄sdā botros solidat. fit t in scrobib⁹ cauatis q̄z e laterib⁹ dādētes gutte coalescūt. fit t salis mō ex flagrantissimo sole. Adeo aūt cōstricte vtutis est. vt in leonuz t vrsoz ora sparsum tantā vim hēat ad stringēdū vt nō valeant mordere.

¶ De lapidib⁹ vulgarib⁹. La. III

l Apis a ḳra tanq̄ dēsior etiā vulgo discernit. Lapis āt dict⁹ q; ledat pedem. Lapis mollis ē t sparsus. Saxa herēt t a mōtib⁹ excidūt. Petra grecū ē. Silex ē lapis durꝰ eo q; exiliat ignis ab eo dict⁹. Scopul⁹ a saxo eminēs q̄si a speculādo dict⁹. siue a tegimento nauiū σκεπαζειν. Spelea grece spelūca latine. Est āt rupis cauata. Crepido ē extremitas sxi abrupti. vñ t crepido vocata q; sit abrupti sxi altitudo. sīc: heret pede pes dēsuq;. vñ et vocāt. Cautes aspera saxa i mari. dcē a cauendo. q̄si caute. Murices petre i littore. silices muricis viuis acutissime t nauib⁹ pnitiose. Icon sxi ē qđ hūane vocis sonū captās etiā ꝺba loquētiū imitāt. Icō āt grece latie imago vocāt eo q; ad vocē rndēs. aliēi efficit imago. Finōisliceat h̄ qđē t locoꝝ natura eueniat. ac plerūq; qualiū. Calcul⁹ ē lapill⁹ ḳre admixt⁹. rotūdus atq; durissim⁹ t oi puritate lenissim⁹. Dict⁹ āt calcul⁹. q; sine molestia breuitate sui calcet. cui ꝺtrari⁹ ē scrup⁹. lapill⁹ minutus t asp. q̄ si incidert i calcamētū nocet. t molestia est aīo. vñ t molestiā animi scrupulū dici⁹. hic t scrupea saxa. i. aspa. Los nom̄ accepit q; ferꝝ ad icidēdū aptat. Los. ei greco ꝼmōe icisio noīat. Ex his alie aq̄rie sūt. alie oleo idigēt in acuēdo. ꝛ oleū lenē. aq̄ acīē acerrimā reddūt. Pumex vocat. eo q; spume dēsitate cōcretus flat. t ē andus cādore puus. tantāq; naturā refrigerādi hīs. vt in vase missus musta deferuere desināt. Rudos artifices apellāt lapides contusos t calci admixtos. q̄s in pauimēti faciēdis supfundūt. vñ t rudera dicūt. Gypsū ꝓgna ū calci ē. t est grecū nomē. plura eius genera. Omniū autē

optimū lapis specular. Est ei signis edificior
t coronis gratissim⁹. Calx viua dcā. q; dum sit
tactu frigida. int⁹ occultū ꝑtinet ignē. Vñ t p
fusa aq̄ stati latēs ignis erūpit. Natura ei⁹ mi
rū aliq̄d facē. Postq̄ ei arserit aq̄s incēdit q̄b⁹
solet ignis extingui. oleo extinguit. q̄ solet ignis
accendi. Vsus ei⁹ structuris fabrice necessari⁹.
Mā lapis lapidi nō pōt adherere fort⁹. nisi cal
ce coniūct⁹. Calcis e lapide albo t dure melior
structure. ex molle vtil tectoriis. Arena ab ari
ditate dcā nō ab adherēdo in fabuc vt q̄dā vo
lūt. Ihu⁹. ꝓbatio. si manu impssa stridat. aut si
in vestē candidā sparsa nihil sordis relinq̄t.

¶ De lapidib⁹ insignioꝝ⁹. Ca. IIII

m Agnes lapis indic⁹ ab iuctore vocat⁹
Fuit āt in idia ꝑmū rept⁹ clauis crepi
dag baculiq̄ cuspidi herēs cū armēta idē ma
gnes pascerg. postea t passiz iuēt⁹. Est āt colo
re ferrugine⁹. ſz ꝓbaē cū ferro aduct⁹ ei⁹ fece
rit raptū. Mā adeo apphēdit ferrū vt cathenā
faciat anuloꝝ vñ t eū vulg⁹ ferg viuū apellat
Liq̄rez q̄s vitri vt ferrū trahere credit. L⁹ tāta
vis ē vt ffert beatissim⁹ augustin⁹ q̄ q̄dē eūdē
magnetē lapidē tenuerit sub vase argēteo. fer
rūq̄ sup argentū posuerit. deinō subt mouēte
manu cū lapiō. ferg cursū ōsup mouebaē. Vsi
fañ ē vt i tēplo q̄dā simulacrū ex ferro pēdere
in aere videret. Est q̄pe t ali⁹ i ethiopia mag
nes q̄ ferrū nō ābit. ſz respuit. Dis āt magnes
tāto melior ē. quāto magis cerule⁹ ē. Gagates
lapis ꝑmū inuēt⁹ ē in sicilia gagatis flum⁹ flu
ore reiect⁹. vñ t noiat⁹. Iz i butānia sit plurim⁹
Est āt niger. plan⁹. leuis. t ardēs igni admot⁹
Fictilia ex eo scpta nō delēt incēsus fpetes fu
gat. demōicos pdit. ꝙginitatē dephēdit. mirū
q̄ accēdit aq̄. oleo restinguit. Abeston arcadie
lap⁹ ferrei color⁹ ab igne nomē sortit⁹. eo q̄ ac
cēsus semel nūq̄ extinguit. De q̄ lapide mecha
nicū aliq̄d hūana ars molita est. q̄ gētiles cap
ti sacrilegio mirarēt. Deniq̄ in tēplo q̄dā fuis
se venerī fanū dicūt. ibiq̄ cādelabꝝ t in eo lu
cernā sub diuo sic ardentē vt cā nulla tēpestas
null⁹ imber extingueret. Pyrites psic⁹ lapis ful
u⁹. aer⁹ similās q̄litatē. ita est dict⁹ qm plurim⁹
illi sit ignis. siq̄dē faci⁹ scintillas emittit. hic te
nētis manū si vehemēti⁹ ꝑmak aduri. ppt q̄d
ab igne nomē accepit. Est ali⁹ pyrites vulgar⁹
quē viuū lapidē apellāt. q̄ ferro vt lapiō pcus
sus. scintillas emittit. q̄ excipiūt sulphure vt aliis
fungis vel foliis. t dcā celen⁹ ꝑbet ignē. Ihunc
vulg⁹ focarē petrā vocat. Selenites latine lu
nar⁹ int̄ptat. eo q̄ interiorē ei⁹ cādorē cū luna
crescere atq̄ deficere aiūt. gignit i psida. Dio
nis⁹ lapis fusc⁹ t rubēnb⁹ not⁹ sparsus. Vocatur āt ita. q; si aq̄ mixt⁹ cōterat vinū fragrat. et
q̄ in illo mirū est ebrietati resistit. Traci⁹ niger
t sonor⁹ nascit in flumīe. cui⁹ nomē ē pont⁹ int
eq̄na ꝑhrygi⁹ lapis ex loco traxit vocabulu.
Nascit enī in phrygia. colore palid⁹. mediocrit
grauis. Est āt gleba pumicosa. Trit ātea vino
pfusus flatusq̄ follib⁹ donec rubescat. ac rurs⁹
dulci vino intingit. ēnis viab⁹ tingēdis vestib⁹
tīm vtil. Syri⁹ lapis a syria vbi repit apellat⁹
h integer fluctuari tradit. cōmunt⁹ mergi. Ara
bic⁹ silis ē ebori sine vlla macula. hic defricat⁹
ad autē sucū dimittit croco silem. Iudaic⁹ lap⁹
alb⁹ ē atq̄ in secmate grādis scpturi subtnuicē
modulat⁹. q̄s greci grāmas apellāt. Samius
a samo insula vbi repit vocat⁹. t ē grauis t can
dit⁹. poliēdi aug vtil. Aephitis vocat⁹ a loco
egypti. t ē gēmātis natute. hic trit⁹ atq̄ i his
q̄ vrēda sūt t secāda ex aceto illinit⁹ ita obstu
pescere faē cor⁹ vt nō sentiat cruciatū. Sarco
phag⁹ lapis dict⁹ eo q̄ corpa defunctoꝝ ꝓdita
in eo infra. xl. dies absumūt. σαρξ ei grece ca
ro ōr. φαγεῖν comedere. Nascit āt in troade.
fissiliq̄ vena scindit. Sūt t eiusdē generis in ori
ente saxa. q̄ etiā viuētib⁹ alligata eroduṅ corpa
minores āt seruādis corpib⁹ nec absumendis.
Hematites apellat⁹ eo q̄ cote resolut⁹ in colo
rē veniat sāguis. Est āt admodū luuid⁹. Est et
ferrugine⁹. Nascit in vtria egipto. babilonia t
hispāia. Androdamāt⁹ colore niger. pōdere t
duritia insignis. vñ t nomē traxit. ꝑcipu⁹ repi
tur in africa. Trahere āt in se argētū vel es ōr.
q̄q̄ attrit⁹ vt hematites i colorē redigit sāguis
Iscistos iuenit in vltia hispāia. croco silis cuz
leu fulgore. facile fricabil. Amiāthon apellat⁹
a veterib⁹. eo q̄ si ex ipso vesti fuerit ꝓtacta cō
tra ignē fsistat. t igni iposita nō ardeat. ſz splē
dore accepto nitescat. t ē scissi alumis silis. ve
neficijs resistēs oīb⁹. spēaliē magoꝝ. Batrachi
tes lapis silis ē teste lamiose sassibil. Gallacn
tes colore cinere⁹. gustu suauis. ſz ideo vocat⁹
q̄ q̄dā de se lacteū attrit⁹ dimittat. Obsi⁹ la
pis niger ē translucid⁹. t vitri hīs silitudinē t
ponit in specul⁹ parietū. ppt imaginū umbras
reddēdas. Hēmas mīti ex eo facūt. Nascit in
idia t in samo italie. Mitridas lap⁹ euphrat⁹
sole repussus colorib⁹ micat varijs. Ethytes
lapides repiūt i nidis aq̄laꝝ. aiūt binos iueni
ri. marē t feminā. nec sine his pere aq̄las. Ihoꝝ
rū mascul⁹ dur⁹ silis galle subrunt⁹. femine⁹ vo
pusill⁹ ac mollis. Alligati ptus celeritatē faci
unt. etiā aliq̄b⁹ vulue excidūt nisi ato ptus nēt
b⁹ auferāt. Fingites capadocie lapis. durities
marmor⁹. cādid⁹ atq̄ trāslucēs. exq̄ quōdā tē
plū pstructū est a q̄dā rege forib⁹ aureis. q̄bus
clausis claritas itus diuturna erat. Emites la
pis eboi silis in q̄ dariū ꝓditū ferē. parioq̄ si
milis cādore t duritia. minus tñ pōderosus. q̄
purus vocāt. Ostracites vocatus q̄ silitudinē

reste hēat · vsus ei⁹ ꝑ pumice · Melanites lapis dict⁹ eo q̄ melleū t dulcem succū emittat ihisimir⁹ lapis aſper t idomitus · t oia atterēs · ex q̄ lapide gēme terunt · Chrysites colore ſilis ocree · iuenit i egypto · Amites ſilis nitro · ſz dulcior · gignit in egypto t arabia · naſcit in ethyopia veluti viridis · ſz lacte⁹ cū ſoluit · ſmoragdꝰ vehemēt · Lozan⁹ alb⁹ ē durioꝛq̄ pario · Molochꝰ veluti viridis t grādis iuenit in egypto · Tuſculan⁹ a loco italie dict⁹ · Diſſilit igne tradit · Saun⁹ lapis fuſc⁹ · adducto oleo cē lucere facit · Eſt t q̄dā viridis lapis vehemēt igni reſiſtēs Sifini⁹ molli t cādid⁹ · ſed calefact⁹ oleo nigreſcit atq̄ durescit · Lapides q̄ medicinalib⁹ mollioꝛ t pigmentoꝛ vſib⁹ apti · edeſi⁹ papu⁹ t in colatic⁹ · Thebaic⁹ q̄ t baſanites lapites nihil ex ſeſe ſmittēt ſ Specular⁹ lapis vocat⁹ ē q̄ vitri more trāſluceat · rept⁹ ꝑmū in hiſpānia ē terioꝛe · t circa ſecobricā vrbē · Inuenit eñ ſub terra · t effoſſus exadit atq̄ findit in q̄ſlibet tenues cruſtas.

¶ De marmoꝛib⁹. Ca. V

Oſt lapidū genera venicm⁹ ad marmoꝛa · Nā int lapides t marmoꝛa differētia ē · Nā marmoꝛa dicūt eximij lapides q̄ macul⁹ t coloꝛib⁹ cōmēdāt · Marmoꝛ ſmo grec⁹ ē · a viriditate vocat⁹ · t q̄uiſ poſtea alij colores iueniāt · nomē tñ ꝑſtitū a viriditate retinuerūt · Marmoꝛ colores t genera innumerabilia ſūt · Nō tñ oia erupib⁹ exadūt · ſed multa ſub tra ſpſa ſūt t ꝓtioſiſſimi generſ · ſicut lacedemoniū viride cunctiſq̄ ilan⁹ · reptū ꝑ⁹ apō lacedemōes vſi t vocabulū traxit · Ophites ſerpētiū maculis ſile ē · vſi t vocabulū ſumpſit · Duo ei⁹ genera · molle cādidū · nigꝛ duꝛ · Auguſteū t tiberiū i egypto auguſti t tiberij ꝑmū ꝓncipatu repta ſunt · Differētia eoꝛ eſt ab ophite · cū illō vt ꝓdixim⁹ ſpētiū macul⁹ ſit ſile · hec maculas diuſo mō colligūt · Nā auguſteū vndati ē criſpū in vꝛtices · tiberiū ſparſa nō conuoluta canine · Purpurites ex egypto ē rubēs cādidis iteruenientib⁹ pūct⁹ · Mois ei⁹ cā · q̄ rubeat vt purpura · Baſanites ferrei coloris ſine duritia · vſi t nomē ei datū ē · iuēt⁹ in egypto t etiopia · Alabaſtrites lapis cādid⁹ · int̄ nitꝛa⁹ varijs coloꝛib⁹ · ex q̄ euāgelici illu⁹ vnguēn vaſculū fuit · Lauāt eñ hūc ad vaſa vnguētaria · q̄m optie ſuare incoꝛrupta oꝛ · Naſcit circa thebas egyptias t damaſcū ſyrie · ceterſ cādidioꝛ · ꝓbatiſſim⁹ ꝺo in idia · Paꝛ⁹ cādoꝛ eximij · lychnites ꝓgnamēto · h apō paꝛō inſulā naſcit · vſi et paꝛi⁹ nūcupat⁹ · Magnitudo ei⁹ q̄ lāces crateraſq̄ nō excedat · Enguētis t ipſe apt⁹ · Coꝛallitic⁹ in aſia rept⁹ meſura nō vltra cubitos binos · cādoꝛe ꝓrio eboꝛis · adquādā ſilitudinē e diuſo niger · Alabādic⁹ t re ſue noie nūcupat⁹ purpure aſpectu ſilis · Iſte in oſēte igni liq̄t. atq̄ ad vſū vitri fundit · Thebaic⁹ itertia⁹ ſanreis guttis iuenit in ꝑte egyptia · ſcꝑ⁹ coticul⁹ ad terēda collyria q̄dā vtilitate naturali ꝓueniens · Sienites circa ſienē vt thebas naſcit · trabes ex eo feciſſe reges ꝓhibēt · Marmoꝛa āt q̄ i officinis ſūt · rupib⁹ gignūt · ex q̄b⁹ iſte ſienites diuſi coloꝛis macul⁹ diſtinct⁹ ē · c⁹ ꝑmū vſū inſulę cyclades dederūt · Lesbius lapidiꝛ ē paulo huic · ſz t ipſe diuſi coloꝛ⁹ macl⁹ hñs · Coꝛnithe⁹ āmoniace gutte ſilis cū varietate diu ſoꝛū coloꝛ · coꝛantho ꝑmū reptus · ex eo colūne ingētes limiaq̄ fiūt ac trabes · Caryſteū · viride optimū nomē ab aſpectu hñs · eo q̄ gratū ſit his q̄ gēmas ſculpūt · ei⁹ viriditas refiat oculos · Numidicū marmoꝛ numidis nutrit ad cutem ſuccū dimittit · croco ſile · vſi t nomē accepit · nō cruſtis · ſz in maſſa · t luminū vſū aptū · Lucilleū marmoꝛ naſcit in chio inſula cui lucull⁹ ꝓſul nomē dedit · q̄ delectat⁹ illo ꝑmū romā inuexit · ſoluiq̄ pene h marmoꝛ ab amatoꝛe nomē accepit · Eſt t lunēſis · tephria appellat⁹ · coloꝛe cineris · c⁹ lapidis alligatio ꝓtra ſerpētes laudat · Ebur a barro · i · elephāto dict⁹ · Oꝛan⁹ : Quid tibi vis mulier nigris dignissima barris.

¶ De gemmis. Ca. VI.

Oſt marmoꝛ genera gēme ſequunq̄ que multū auro decoꝛe tribuūt · venuſtate coloꝛ · Paꝛmoꝛdia earum a rupe caucaſi · Fabule ferūt ꝓmetheū ꝑmū fragmēta ſaxi exuſdē incluſiſſe ferro ac digito circūdaſſe · hiſq̄ initū cepiſſe anulū atq̄ gēmā · Genera gēmaꝛ innumerabilia eſſe tradūt · e q̄b⁹ nos ea tñ q̄ ꝓncipalia ſūt ſiue notiſſima ānotabim⁹ · Gēme vocate q̄ inſtar gūmi trāſluceāt · Preciosi lapides ideo dicī ſūt · qꝛ care valēt · ſiue vt a vilibus diſcerni poſint · ſeu q̄ rari ſint · Gēme eñ q̄ rarū eſt · magnū t ꝓtioſum vocāt · ſicut t in ſamaelis volumine legitur : Et ſermo dñi preciosus erat in iſrael · hoc eſt rarus.

¶ De viridioꝛibus gēmis. Ca. VII.

Omnū gēmaꝛ virentiū ſmaragd⁹ ꝓncipatū hēt · Cui veteres ternā poſt margaritas t vniones tribuūt dignitatē · Smaragdus a nimia viriditate oꝛ · Gē eñ ſatis viride ſmaragdū oꝛ · Nullis eñ gēmis vel herbis maioꝛ q̄ huic auſteritas ē · Nā herbas virētes frondeſq̄ exuperat · inficiēs circa ſe viriditate repciſſū aerē · Sculpēt⁹ q̄ gēmas nulla gratioꝛ oculoꝛ refectio ē · Cui⁹ corpus ſi extentū fuerit ſic ſpeculū · ita imagines reddit · Quippe nero ceſar gladiatoꝛ pugnas in ſmaragdo ſpectabat · Genera ei⁹ · xij · ſz nobiliores ſcytici · q̄ i ſcytica gēte reptūt · Scē m locū tenēt bactriāi · Colligunt eñ in cē miſſuris ſaxoꝛ flāte aq̄lone · Tūc eñ tellure dcopta intermicent quia his ventis barene maxime mouentur ·

Tertium egiptij habent. Reliqui in metallis crarijs inueniunt ꝙ vicioſi. Hā aut ere aut plū bo aut lapillamēs vel ſalis ſiſes notas habēt. Smaragdi āt mero t viridi pficiūt oleo ꝗuis naka ibuant. Calcoſmaragdus dicta ꝙ viridis ſit t turbida aereis venis. Hec in egipto vel cy pro inſula naſcit. Praſi⁹ p viridāte coloꝛe dict⁹ ꝙ vilis. L⁹ altex gen⁹ ſanguineis pūctis abhoꝛ ret. Tertiū diſtinctū virgulis trib⁹ cādidis Be rillus in india gignit: gētis ſue lingua nomen hūs viriditate ſilis ſmaragdo: ꝙ cum palloꝛe. Polit aūt ab indis in ſexāgulas formas. vt he betudo coloris repauſſiōe angulox exacte. Alt polit⁹ ñ hz fulgoꝛē. Genera eius nouē. Criſobe rillus dēs eo ꝙ pallida ei⁹ viriditas in aureuz coloꝛē reſplēdeat. t hūc india mittit. Criſopaſ ſus indicis eſt coloꝛe porri ſucū referēs aureis interueniētib⁹ guttis vñ t nom̄ accepit quez q̄ dam berilloꝛ generī iudicauerūt. Jaſpis de gre co in latinū viridis gēma iterptat. Jas q̄pe vi ride: pinnaſum gēma dr. Eſt aūt ſmaragdo ſb ſimil t craſſi coloris. Spēs eius decē t ſeptem. Volūt aūt q̄dā iaſpidē gēmā t gre t tutele eſſe geſtātib⁹. qō credere ñ fidei ꝙ ſupſtitōis ē. Lo pazio ex virēti genere eſt oīm̄q coloꝛe reſplen dens. inuēta p̄mū in arabie inſula. in q̄ troglo dyte p̄dones: fame t tēpeſtate feſſi: cū herbarū radices effoderent eruerūt. Que inſula poſtea q̄ſita nebul coopta. tādem a nauigātibus iuen taeſt. Sz ob hoc loc⁹ t gēma nom̄ ex eā accepit Hā topazin troglodytaꝛ lingua ſignificatōnē hz q̄rendi. Eſt aūt āpliſſima gēmaꝛ eadez ſola nobilium limam ſentit. Genera ei⁹ duo. Callai ca coloꝛe viridis ꝙ pallens t nimis craſſa. nihil tocūdius. auꝛ decens: vñ t appellata. Naſcit i india vel germāia in rupib⁹ gelidis ocū modo exuberās. Holochites ſpiſſius virēs t craſſi or: q̄ ſmaragdus. a coloꝛe malue nomē accepit in reddēdis laudata ſignis. naſcitur in arabia Eliotropia viridi coloꝛe t nubilo ſtell⁹ puniceis ſuꝑſparſa cū ſanguineis venis. Cauſa nois ꝺ ef fectu lapidis eſt. Hā delecta in labris eneis ra dios ſol⁹ mutat ſanguineo repauſſu. Ex aq̄m aūt ſpeculi mō ſolē excipit. depbēditaꝛ defectus ei⁹ ſubeūtē lunā oſidens magoꝛ ipudētie. Adhāife ſiſſimū in hoc q̄ exēpluz eſt: q̄ admixta herba eliotropio q̄buſdā additis p̄cantatōibus gerē tem p̄ſpicā negāt. Gignit in caꝛpo t africa ꝙ me lioꝛ in ethiopia. Sagda gēma praſini coloris a pud chaldeos. L⁹ tāta eſt vis vt p̄meantes na ues e pfundo petat. t carinis ita tenacit adhe reat: vt niſi abraſa pte ligni vix ſepeꝛ. Myrrhi tes dēa eſt q̄ in eo myrrhe coloꝛ eſt. Compſſus aūt vſq ad odoꝛē nardi ſpirat ſuauitatem aro matis. Repit in arabia vl egipto. myrrhe colo ris t odoꝛis. vñ t nomē acceptt. Melectros bi coloꝛe ex vna pte viridis. ex alca melli ſilis. Co aſpis a fluie pſaꝛ dēa eſt ex viriditate fulgoꝛis aurei

De rubris gēmis VIII.

Corallus gignit in mari rubro forma ra moſus. coloꝛe viridis. t maxie rubens Nace ei⁹ vl vie cādide ſb aq̄ t molles: ōtracte p̄feſtim duranꝛ t rubeſcūt: tactuq̄ pti⁹ lapide ſcūt. Itaq̄ o capari eu elliq̄ retib⁹ ſolet aut a cri ferramīto p̄cidi. qua de cā coꝛallius vocitat. Quātū aūt apō nos margaritū indicū p̄cioſi eſt. tātū apud indos coꝛalliū. Hūc magi fulmi bus reſiſtere affirmāt ſi credit. Sardi⁹ dēa. eo ꝙ p̄mū repta ſit a ſardis. hec rubꝛ hz coloꝛem: marmoꝛib⁹ p̄ſtās ſz int gēmas vilſſima. Gene ra ei⁹ q̄nq̄. Onyx appellata q̄ hēat in ſe pmix tū cādoꝛē in ſilitudinē vnguis hūane. Greci ei vnguē onycē dicūt. Hāc india vel arabia gig nit. diſtāt aūt inuicē. Hā indica igniculos hēt alb cingētibus zonis. arabica aūt nigra eſt cuz candidis zonis. Genera ei⁹ q̄nq̄. Sardonix ex duū noim̄ ſocietate vocata eſt. Eſt eñ ex onyce cādoꝛe t ſardo. Coſtat aūt tribus coloꝛib⁹ ſub terius nigro. medio cādido. ſupius mixto. Hec ſola in ſignādo nihil cere auellit. Repit āt apō indos t arabes detecta torrētibus. Genera ei⁹ q̄nq̄. Hemantes ruboꝛe ſanguine⁹ ac ꝓpterea hematites vocat⁹. Hema q̄pe ſanguis eſt. Gig nit in ethiopia q̄dē: ꝙ p̄cipat⁹ in arabia t in a frica inuenit. De qua p̄mittūt magi quiddam ad coarguēdas barbaroꝝ inſidias. Sucinus quē apellāt greci electrō fulut cereiq̄ coloris: ferē arboris ſuc⁹ eſſe. t ob id ſucinum apellari Electꝛ aūt vocari fabuloſa argumētatō dedit Hāq̄ phetōte fulmīs ictu interēpto ſoꝛores ei⁹ luctu mutatas in arboꝛes ꝓlos lacrimis electꝛ oīmbus āmis fundere iuꝛ eridanū amnē et electrū apellatū. qm̄ ſol vocitatus ſit electrō plu rimi poete dixerūt. Coſtat aūt nō cē ſucū popli ſed pinee arboris. Hā accēſus tede nidoꝛe fra grat. Naſcit aūt in inſul⁹ oceani ſeptētrional⁹ ſic gūmi denſat q̄ vt cryſtallū rigoꝛe vel tpe. Ex ea fiūt decoris gra agreſtiū femiaꝛ monilia. Vocari aūt a q̄buſdā harpaga. eo ꝙ attritu digito rum accepta caloris aīa folia paleaſq̄ t veſtiuz fimbrias rapiat. ſic magnes ferꝛ. Quocūq̄ āt mō libeat tingit. Hā aucuſe radice cōcr yliogz inficit. Aligun⁹ vocat⁹ ꝙ fiat ex vina lyncis be ſtie tpe indurata. Eſt aūt ſic t ſucinū fulua: at trahens ſpū folia. ꝓpinquantia

De purpureis Ca. IX

Alter purpureas gemmas p̄cipatuz amethiſtus indic⁹ tenz. Amethiſt⁹ pur pureus eſt: pmixto violaceo coloꝛe. et quaſi ro ſe nitoꝛ t leniter q̄ſdā flāmulas fūdens. Alter eius gen⁹ deſcēdit a hiacynthis. Cauſam nois eius aſſerūt quaſi ſit quiddā in purpura illius

nō ex toto igneū ſz vini colorē hñs. Eſt ãt ſculpturis facil. Genera ei⁹ q̃nq; Saphir⁹ cerule⁹ eſt cū purpura: hñs pulueres aureos ſparſos: optim⁹ apō medos. nuſq; tñ pluuidus. Hyacynthus ex nois ſui flore vocat. Hic in ethiopia inuenit: ceruleū colorē hñs optim⁹. q̃ nec rar⁹ eſt nec dēſitate obtuſus. ſz ex vtroq; tēperamēto lucens purpuraq; refulgēs. hic aūt nō rutilat eq̃liter: ſz cū facie celi mutat. Sereno ei ſpicu⁹ eſt atq; grat⁹. nubilo cozā oculi euaneſcit atq; marceſcat: in os miſſus frigidus ē. in ſculpturis duriſſim⁹. nec tū inuict⁹. Hã adamãte ſcribit & ſignat. Hyacynthizonta indicus ē. hyacynthū, ppe referēs. Quidã aūt cozā criſtallis ſilēs capillamēntis intercurrēntib⁹ obſcurant. ex q̃ enaz vicio nomē illoz eſt. Amethiſtizontas appellantur q: ei⁹ extrem⁹ igniculus in amethiſti violā exit. Celidonia ex birūdinū vocata colore t duoꝝ eſt genez. quaz vna ex altera pte purpurea. et alia purpurea nigris inſueniētib⁹ macul. Cyanea ſcythie gēma. ceruleo coruſcās nitore purpura interdū t pūctulis intermicātib⁹ auratis puluiſcul⁹ varias. Rodites roſea ē t ex eo nom̃ accepit

¶ De candidis Ca. X.

Margarita p̃ma cādidaz gēmaz. quaz
m inde margaritā aūt vocatā q̃ in cōcul⁹ marinis hoc gen⁹ lapidū inuēiat. Inest eñ in carne cochlee calcul⁹ nat⁹: ſic in carne oſtree p̃ciosiſſima margarita repiri dicat. vel ſi cut in cerebro piſci lapillus. Gignit aūt de celeſti roze. quē certo ānī tpe cōcule hauriūt. Ex q̃bus margaritis q̃dã vniones vocant: aptū nomen hñtes: q̃ tñ vnus nūq; duo vl̃ plures ſil⁹ repiant. Meliores aūt cādide margarite: q̃ flaueſcūt. Illas eñ aut iuuēt⁹ aut matutini roſ⁹ ceptō reddit cādidas. has ſenect⁹ vel veſpertinus aer gignit obſcuras. Pedozus ſecunda p⁹ margaritā cādidaz gēmaz. de qua q̃nt i quo colore nūerari dēat: totiēs iactati p alienas pulcritudines nois adeo vt decoris p̃rogatiua vocabulo fcā ſit. Aſtentes gemma cādida eſt: idq; ſam lucem ꝓnnens. veluti ſtellā intus ābulantē redditq; ſolis cādidantes radios vñ t nom̃ accepit. Galactites lactea eſt. que attrita ſ̃ddit ſucum albū. ad lacteū ſapoꝝ femis nutrientibus illigata fecūdat vba. Infātum q̃ collo ſuſpēſa ſaluā facere ferē. in oze aūt liq̃ſcere t memoriā adimere. Admīt aūt eā nilus et achelous amnes. Sunt q̃ ſmaragdū alb⁹ venis circūligatū galactiten vocāt. Galatas grādinis t cādoꝝem pre fert t figurā. duricia q̃ inuicta vt adamas enā in igne poſita manet ſuū frig⁹. Sol⁹ gemma cādida eſt. traxitq; nom̃ q̃ ad ſolis ſpēm in orbez fulgēs. es ſpargit radios. Seſcentes trāſlucet cādido melleoq; fulgore ꝓtinēs lune imaginem: quā iux̃ curſum aſtri ipſi⁹ phibent in dies ſingulos minui atq; augeri: naſcit in pſida. Cymedia inuenit in cerebro piſcis eiuſdē nois candida t oblōga. Preſagire his ferunt magi ſigna tranq̃llitatis vel tempeſtatis. Beloculus albicans pupillā angit nigrā e medio aureo fulgore lucentē. t ꝓpter ſpēm aſſyrioz regi belo dicatam. vñ t appellata. Epimelas ōr: cū in cādida gemma ſupne enigricat color. vñ t nomē habz

Exeben⁹ ſpecioſa t cādida qua aurifices aurū poliunt

¶ De nigris Ca. XI

Thates repta p̃mū in ſicilia iux̃ flumē
a eiuſdē nois: poſtea plurimis in terris. Eſt aūt nigra hñs in medio arcꝰos uigros t albos iūctos t variatos ſimilis hematiti. Adagi ſuffitu caz ſi credit tēpeſtates aūtunt flumia ſiſtūt. Abſictos nigra t pōderoſa diſtincta venis rubētib⁹. Hec excalefcā ignu ſeptē diebus calorem tenet. Egyptilla nigra eſt radice cerulea facie. ex egypto vbi iuenit vocata. Medea nigra eſt. a medea illa fabuloſa inuēta. hz venas aerij coloris. ſudorē reddit croci. ſapoꝝē vini. Eleientana italica gēma eſt a veientib⁹ reperta nigra facie. albis intermicantibus notis. Bariptos nigra eſt cū ſanguineis t albis notis. Meramelas nigra vena: quēlibet colorē ſecās p mediū. Elenens crinis nigerrimi nitoris: cōtinens in ſe ſpēm ruſi crinis. Triculus ex africa nigra eſt. ſed tres ſucos reddit. ab radice nigz e medio ſanguineū. e ſummo ocree. Dionyſia nigris mixtis rubentib⁹ notis. ex aq̃ trita vinū fragrat t odoꝝe ſuo ebrietas reſiſtere putatur. Pyrites nigra q̃dem ſz attritu digitos adurit.

¶ De varijs Ca. XII

Angrus varius ex oñibus pene coloribus cōſtans. vſ t noiatur. Olea barbari nois ex fuluo t nigro viridiq; t cādido ē. Aitridax ſole pcuſſa colorib⁹ micat varijs gignit in pſida. Droſelit⁹. varius: nois cauſa. q̃a ſi ad ignē applicet: veluti ſudorē mittit. Opalus diſtinctus diuſaz coloꝝe gēmaz. Eſt ci i eo carbunculi tenuioꝝ ignis: amethiſti fulgēs purpura. ſmaragdi nitens viriditas. t cūcta piter ſub quadā varietate lucenna. Nomē habet ex pria ſola eñ eū pturit india. Pontice a ponto dicūt genere diuerſo. nūc ſanguineis nūc auratis guttis micātes. alie habentes ſtellas. alie lōgis colorꝝ ductibus lineate. Hexocontalithus in pua magnitudine multicolor. vñ t hoc nomen ſibi adoptauit. Tā diuerſ eñ notis ſparſus eſt: vt ſexaginta gemmaz colores in puo eius orbiculo deph̃endant. Naſcit aūt in lybia apud troglodytas. Aburnia apō parthos gignit: ſed p̃cipua in germania humore ſub terra putāt caloꝝe dēfatū. vñ t nomē ſumpſit. Clarietas ei⁹ in purpurā cādoꝝēq; t ignē cū q̃bus dā colorū reperuſſiōib⁹ q̃les in celeſti arcu ſpectant. L⁹ cō

traria cā crystallū facē·gelu ꝓcreto vehemētiore·

¶ De crystallis La·XIII

c Rystallus resplēdēs ⁊ aquosus colore tradit: q nix sit glacie durata p annos vñ ⁊ nomē ei greci dederūt· Gignit aūt in asia et cypro: maxime in septētrionū alpib⁹·vbi nec estate sol feruētissim⁹ inuenit· Jōcp ipa diuturna ⁊ ānosa duricia reddit hāc spēm q crystall⁹ ꝺr·Hic oꝑosit⁹ radijs solis adeo rapit flāmam vt aridis fungis vel foljs ignem ꝓbeat· Usus ei⁹ etiā ad pocula destinat·Nihil aūt aliud ꝯ frigidū pati pōt·Adamas indicus lapis puus et indecoris·ferrugineū hīs colorē ⁊ splēdorē crystalli·Nunq aūt vltra magnitudinē nuclei auellane reptus·Hic nulli cedit materie nec ferro q̄dē nec igni nec vnq incalescit·vñ ⁊ nomen greca interꝓtatōe indomita vis accepit· Sz dū sit inuictus ferri ignisq ꝓpꝛꝺr·hircino rūpit sanguine recēti ⁊ calido macerat·sicq multis ictibus ferri ꝓfringit·Cui⁹ fragmentis sculptores p gēmis insignīēdis ꝓfꝛādiscq vtunt·Hic aūt dissidet cū magnete lapide: intantuz vt nuꝫ positus ferꝫ nō patiat abstrahi magneti·aut si admotus magnes ꝓhēderit·rapiat atq auferat·Ferꝫ q̄q in electri similitudine venena deꝑhendere·metus vanos expellere·maleficis resistere artibus·Genera ei⁹ sex·Galatias grandinū et candorē ⁊ figurā adamātine duricie hz·Etiā in ignē positus māet suū frigus·Ceraunioꝫ duo genera sunt·Unū qđ germania mittit crystallini sile·splēdz tñ ceruleo: ⁊ si ib diuo positū fuit fulgorē rapit sidereū· Ceraunū altez hispāia in lusitanis littorib⁹ gignit·cui color piropo rubenti ⁊ qualitas vt ignis·Hec adūsus vim fulgurum opitulari ferī si credum⁹ Dcā aūt ceraunia qñ alibi nō inuenit q̄q in loco fulmīs ictui ꝓximo·Grece em̄ fulmē ceraunos ꝺr· Jris apō arabiā in mari rubro nascit: coloris crystallini sexangulata: dicta ex argumēto iris·Mā sub tecto ꝓcussa sole spēs ⁊ colores arcus celestis i ꝓximos parietes imitat·Astrion ex india est: crystallo ꝓpinqua·in cui⁹cētro stella lucet fulgore lune plene· Supsit aūt nomē q astris oꝑosita fulgorē rapit ac egerit·Electria quasi electoria In vētricul⁹ em̄ gallinatijs inuenit· crystallina specie magnitudine fabe·Hac in certamib⁹ iūctos fieri magi volūt si credimus· Enidros ab aqua vocata·Exundat em̄ aq ita vt clausam i ea putes fontaneā scaturiginē·Dim ardentiuz gemmaꝝ ꝓncipatū carbūculus hz· Carbūcul⁹ aūt dictus q sit ignitus vt carbo: cuius fulgor nec nocte vincit·Lucet em̄ in tenebris adeo vt flāmas ad oculos vibret·Genera ei⁹ duo deciz sed ꝑstantiores q̄ vident fulgere·⁊ vellut ignez effundere· Carbūculus aūt grece anthrax dicitur·Gignit in libya apō troglodytas·Anthracites vocatus q sit ⁊ ipe coloris ignei vt carbūculus: hz cādida vena ꝓinctus cui⁹ ppriū est q iactatus in ignē velut inter mortuos extinguit ac ꝯ aqs ꝓfusus exardescat· Sādastrus nascit in indis loco eusdē nois·Species ei⁹ q veluti intra lucido igne int⁹ fulgēte auree gutte· Cōstat int oēs quātus numer⁹ stillaꝝ accedit: tanto ⁊ ꝓcius accedere·Lychnis ex eodē genere ardentiū est·appellata a lucernaꝝ flagrātia·gignit̄ in multis locis: sed ꝓbatissima apō nidos· Quidā eā frmissiorē carbūculū esse dixerūt· Ih⁹ duplex facies: vna que purpura radiat· altera q̄ cocci rubore a sole excalefacta·aut digitorū attritu paleas ⁊ carthaꝝ fila ad se rapet ꝺr· Sculpturis resistit·ac si qñ sculpta fuit duz signa imꝓmit: quasi quodā animali motu ꝓtē cere retentat·Genera eius quatuo:· Carcedonia hoc est qđ ⁊ lychnis facere ꝺr·q̄q multo vilioꝝ ꝓdicti⁹ nascit apud nasamonas·umbre vt ferūt diuino inuenit ad repcussum lūe plene·Dia aūt genera sua sculpture resistūt· Alabādina dcā ab alabanda asie regione·c⁹ color ad calcedoniū vadit sed rarus· Draconitides ex cerebro draconis eruit: que nisi viuēn absciſa fuit ñ ignescit· Usi et eam magi dormientibus draconibus ꝑutāt· Audaces em̄ viri explorāt draconū spec⁹ ⁊ spargunt ibi gramia medicata ad incitandū draconū soporē·atq ita somno sopitus capita ꝺsecāt et gēmas detrahūt·Sūt aūt cādore trāslucido· Usu eaꝝ orientis reges ꝑcipue gloriant Chryso passus ethiopicus est quē lapidē lux celat ꝓdit obscuritas· Nocte enim igneus est die aureus· Phlogites ex psida est ostētās ira se q̄si flammas estuantes q̄ nō exeat·Syrtites vocata: qñ in littore syrtū inuēta ꝓmū est in ꝑte lucāie·Color eius croceus itus stellas ꝓtinēs elāguidas et sub nubilo renitētes· Ermisicon int⁹ gratissimas gēmas aspicit ⁊ ex igneo colore radiās auro: portās secū in extremitatibus cādidā lucē·

¶ De aureis La·XIIII

s Unt q̄dā gēmaꝝ genera spē metalloꝝ vel lapidum cognomiata· Chrysopis aurum tñ videtur esse· Chrysolith⁹ auro simil⁹ est: cum marmi coloris similitudine·hūc ethiopia gignit· Chrysolectr⁹ similis est auro: sed in colorē electri vergēs matutio tñ aspecu iocundus rapacissim⁹ ignīū·⁊ si nuꝫ fuit celerrie ardescēs· Chrysolāsis ex auro ⁊ igne vōta· Aurea ē em̄ die ⁊ nocte ignea·hāc ethiopia gignit· Ammochusus harenis auro ītermixt⁹·nūc brachtē arū nūc puluer hz q̄drulas: gignit i ꝓsida· Leochusus colore aureo intuentāte candida vena Dilectr⁹ dcā q veluti ꝓ auꝫ sincerꝫ: sic hec gēma trālucceat· Chalcolla gignit i idia vbi formice eruūt auꝫ· Est āt auro silis: ⁊ hz naturam magnet nisi q augere auꝫ tradit·vñ ⁊ nuncupat· Argirites silis argēto: hīs stigmata aurea Androdoma argēti nitorē hz· ⁊ pene adamas

quadrata sp tesserl · Adagi putāt nomē ipositū ab eo q aiox impet vt iracūdias domare t refrenare dicāt si credim⁹ · Signutur i mari rubro Calcitis aerij colorꝭ ē · Calcofan⁹ nigra ē · hz lapidi illisa eris tinnitum reddit · Balanites duo sunt genera · subuiridis t cozinthee eris similitudinē mediā secāte flāmea vena · Sederit a contēplatōne ferri nihil dissonat · In maleficijs q̄q mō si inferat discordias exatat · Idē⁹ dactylus ex insula creta ē ferrei colorꝭ cā nois ei⁹ · qz pollicē humanū exprimit · Ethiopic⁹ ferrei colorꝭ ē qui dū terit nigz sucū emittit · Cimilianic⁹ in euphratis alueo legit: pconisio marmoꝛi simil: medio colore glauco veluti ocli pupilla interni tens · Arabica ex pria dca · aspectu eburnea est Efestinus speculi naturā hz in reddēdis imaginib⁹ q̄q̄ rutilet: exprimētū ei⁹ si feruēti aque addita statim refrigeret · aut si soli opposita aridā materā accēdat: nascit in cozico · Ostracites lapidosus colore testaceo durioꝛ Alia achan silis nisi q achates politura pinguescit durioꝛ tāta inest vis · vt alie gēme sculpant fragmētis eius Glossa petra silis est lingue hūane vī t nomē sumpsit · Ferr aūt deficiente luna e celo cadere cui nō modicā magi tribuūt ptātē · Mā ex eo lunares mol⁹ excatari putāt Sūt t q̄dā gēmaꝛz genera cognoiata ab aialibus · Echites vipas maculas exprimit · Larcine marini cācri colorꝭ est · Scozpit scozpionē t colore t effigie refert · Mirmicites formice reptātis effigiē imitatur · Tao pauōi est silis · Hieracites accipitris coloris · Ethites aqle · Egoptalm⁹ capno occo silis · Licoptalm⁹ quatuoꝛ colox ex rutilo sanguineū in medio nigz · cādidus cingit vt lupox oculus Abeconites papauer exprimit · Sūt t q̄dā gēme q̄bus gētiles in supstitoibus q̄busdā vtunt · Liperia suffica oēs bestias euocare tradūt · Anancitide in necromāta demonū imagines euocare dīr · Sinocnide vmbras iferox euocatas tenere pagani aūt · Celonites oculus est indicē testitudīs: vari⁹ t purpure⁹ · Per hūc magi imposito lingue futura pnūciari fingunt Bronia a capite testudinū e tonitruis cadi putāt et restringuere fulmīs ictus · Hienia lapis in oculis hiene bestie iueniť · Qui si sb lingua hois sb ditus fuit: futura eū pānere dicūt · Sed t coralli⁹ tēpestati t grādini resistere ferť · Pōtica est gēma quedā liuore plucida: hīs stellas rubeas interdū t aureas · Dicūt p eā interrogare demones t effugare · In q̄busdā gēmaꝛz generib⁹ veras a falš discernere magna difficultas est · q̄pe cū inuētū sit ex vo genere alterius in alia falsa trāsducere · vt sardonices q̄ ternis glutinantur gēmis ita vt dephēdi ñ possint · Fingūt eñ eas ex diuso genere nigro candido minioq colore Mā t p lapide pciosissimo smaragdo q̄dam vitrū arte inficiūt · t fallit oculos subdole q̄dā falsa viriditas: q̄aduscz ñ est q̄ pbet simulatū t arguat · sic t alia atq alio mō · Neq ei ē sine fraude vlla vita mortaliū Oēs aūt ñ trāslucidas gēmas cecas apellari · eo q dēsitate sua obscurēt

De vitro La · XV

Vtz dcm q visui pspicuitate trāslucceat In alijs ei metall' q̄cq̄d intrinsec⁹ cōtinetur absc̄dit · i vitro vo q̄libet liq: vel spes q̄lis est interi⁹ · tal' exteri⁹ declarat t quodāmō clausus patet · L⁹ origo hec fuit · In pte syrie q̄ fenicis vocat finitima iudee circa radicē mōtis carmeli palus ē · ex qua nascit belus amnis: quinq miliū passuū spacio i mare fluēs lux ptolomaidem · c⁹ harene de torrēte fluctu sozdib⁹ eluunt Hic fama ē pulsa naue mercatoz nitri · cū sparsim p littus epulas parēt nec eēnt · p attollēdis vasis lapides glebas nitri ex naue sb diderūt q̄ bus accēsis pmixta harena littoris trāslucentes noui liq̄is fluxisse riuos t hāc fuisse originem vitri · Adox vt ē ingeniosa solertia ñ fuit cōtēta solo nitro sed t alijs mixturis hāc artē studuit · Leuib⁹ ei arid̄sz lignis concoquit: adiecte cupo ac nitro cōtinuisz fornacib⁹ vt ex eis liquatur masseq fiūt · Postea ex massis rursus fūdit in officinis · t aliō flatu figurat aliō torno teritur aliō argēti mō celat · Tingit etiā multi modis ita vt hiacynthos saphiros t virides imitet t onyces · vt aliaz gēmaz colores · neq ē alia speculis aptioꝛ matia vel picture accommodatioꝛ Adamā⁹ tñ bonoꝛ in cādido vitro priocz i cristalli similitudie · Tñ t ad potādū argēti metalla t auri repulit · Vitz olim fiebat t in italia: et p gallias t hispaniaz harena alba t mollissima pila molaq terebat · debinc miscebat trib⁹ pribus nitri pōdere vel mēsura · ac liquata i alias fornaces trāsfundebat · Que massa vocabatur admonitz atq hec recocta fiebat vitz purū et cādidū Jn genere vitri t obsian⁹ lapis annūerat · Est aūt virēs interdū t niger aliq̄n t translucidus crassioze visu t in specul' parietū p imagine vmbras reddēte: gēmas multi ex eo faciūt Huc hzpidē t in india t in italia t ad occanuz in hispania nasci tradūt · Ferr āt sb nberio cesare q̄ndā artificē excogitasse vitri tēpamētum vt flexibile eēt t ductile · Qui dū admissus fuisset ad cesarē: porrexit phialā cesari · Quā ille indignat⁹ in pauimtum p̄iecit · Artifex aūt sustulit phialā de pauimto · q̄ plicauat se tāq vas eneum · Deide malleū ō sinu ptulit t phialā correxit · Hoc fcō cesar dixit artifici · Munqd aliuꝰ scit hāc ꝑditurā vitroz · Postq ille iurās negauit altez hoc scire: iussit eū cesar ōcollari · nec dū sb cognitū fieret: auz p luto hēreť olim metallorū pcia abstraherenť · Et reū a q: si vasa vitrea nō frangerenť melius eēnt q̄ auz t argentum

¶ De metallis La·XVI·

m Etallū dēm grece ἀπο τοῦ μεταλλαη q̄ natura ei⁹ ca sit: vt vbi vna vena apparuit: ibi spes sit alteri⁹ inq̄rēdi· Septez autē sunt genera metallo⁹· aur⁹· argentum· es electr⁹· stannū· plūbū· t q̄ donat oīa ferr⁹

¶ De auro La·XVII

a Urum ab aura dēm· i· a splēdore· q̄ re percusso aere pl⁹ fulgeat· vñ t Virgil· Discolor vnde auri p ramos aura refulsit· hoc est splēdor auri· Naturale ei est vt metallorum splēdor pl⁹ fulgeat luce alia repercussus· Hinc et auraria dēi quor fulgor splēdidos reddit· Ob rē cū aur⁹ dēm q̄ obtradiet splēdore· est eñ color is optimi· q̄ habet ophaz greci cauron vocāt Brachtea ō: tenuissima lamia ἀπο τοῦ βράχειν· quod est ἡχεῖν· id est a crepitādo lamina· Pecunia p̄us de pecudib⁹: et p̄priet̄ hēbat t nomē· De corio ei pecudū nūmi incidebañ· t signabañ· Postea a saturno ere⁹ nūmus inuēt⁹ est· Jpe eñ signari nummos t inscribi p̄stituit· Propterea t erariū saturno a gētilib⁹ p̄secratū est· Alij vt sup⁹ pecuniā a pecudibus appellauer̄: sic a iuuādo iumenta dicta sunt· Hinc eñ primoniū apd̄ antiq̄s peculū dicebañ a pecudibus· in q̄bus eor⁹ constabat vnūsa substātia· Et t pecuari⁹ vocabañ q̄ erat dives: mō vo pecuniosus· Antiq̄ssimi nōdum auro argēto⁹ inuēto ere vtebañ· Nā p̄ us erea pecūia in vsu fuit· p⁹ argētea· deīn aurea sb̄secuta· sed ab ea qua cepit t nomē ītinuit· Et t erariū dēm· q̄ p̄us tñ in vsu fuit· t ip̄z solū recōdebañ: auro argēto⁹ nondū signato ex quo⁹ metall⁹ cuius postea fā fuisset pecunia nomē tñ erarij p̄mānsit ab eo metallo vñ initiuz sumpsit· Thesauz iuꝛ grecā p̄petē ἀπο τῆς θέτεος a positōe· hoc est a reposito noiatur· Nā thesis positō ō:· t est nomē ex greco latino q̄ fmōe p̄positū· Nā thesis greci repositum dicunt· Latini aūt q̄ iunctū sonat repositū auz· Auraria nomē habet ab auro· Tributa vo co q̄ antea p tribus singulas exigebañ· sicut nūc p singula territoria Sic aūt in tres p̄tes diuisū fuisse romanū p̄m cōstat: vt q̄ perant in singulis partib⁹ tribuni dicerenť· Vnde etiā sumpt⁹ quos dabāt pū tributa noiarunt· Vectigalia sunt tributa a vehēdo dca· Stipenduz a stipe pendēda nominatum· Antiq̄ eñ apēdere pecuniam solūti erāt· magis q̄ annūerare· Admoneta appellata est q̄ monet ne qua fraus in metallo vel pōdere fiat· Numisma est solidus aure⁹ vel argēteus siue ereus· q̄ ideo numisma ō: q̄ nominibus p̄ncipū effigiebus q̄z signabañ· Pu⁹ nūmus argirus nūcupabañ· q̄ ēplurimū ex argēto p̄ueniebañ· Nūmi aūt a numa romanoruz rege vocati sunt· qui eos p̄mū apd̄ latinos imaginibus notauit· t titulo nomis sui p̄scripsit· Folles dīr a sacculo quo cōdunť a cōtinente id q̄d p̄ineť appellatū· In numismate tria quer̄unť· metallū· figura· t pōdus Si ex his aliq̄d defuerit numisma nō erit· Tria sunt aūt genera argēti t auri t eris· signatū factum· infectū· Signatū est q̄d in nūmis est· factū est q̄d in vasis t signis· infectū q̄d in massis est: q̄d t graue ō:· i· massa· In noticiā aūt formaz metalla ita veneř· Dum ei quacūq̄z causa ardētes sīue ex coquerēt terraz: excalefactis venis fudit riuos cuiuscūq̄z structure: sīue igiť es illud fūat sēi aurum cū in loca terre depressiora decurreret: sumpsit figurā in quā illō vel p̄fluēs riu⁹ vel excipiēs lacuna formauīat Quaz rez splēdore capti homines cū ligatas attollerēt massas: viderī ea terre figurata vestigia: in q̄ excogitaueř liq̄factas ad oēm formam posse deduci

¶ De argento La·XVIII·

Rgentū nō lōge a greca appellatione a distat· Hoc eñ illi argiz⁹ vocāt· Sz mirum in modū illud dū candidū sit: um pressum corp̄i lineas nigras reddit· Argētū vivum dēm q̄ excidat materias i q̄bus mīc̄tur: hoc t liq̄dum q̄ p̄curret· Jnueniť speciale rī metallis siue in argētarijs fornacibus guttaz concretōe tectis inherēs· sepe etiā t in stercore vetustissimo eloacaz vel puteoz limo· Fit etiā et ex minio impositō p̄cule ferree patena testea supposita cū circulito vasculo circūdanť carbones sicq̄z argētum viuū ex minio stillat· sine hoc neq̄ argētū n eq̄z es inauraři p̄ōt· Tāte aūt vtilitas est: vt si sup⁹ sextariū argēti viui cētenarium satū supponas: oneri stati r̄sistat· Sīn vo auri scrupulū leuitatē ei⁹ raptum sinu capit: ex q̄ itelligiť nō pōdus ꝫ natura esse cui cedit· Seruať aūt melius in vitreis vasis· nā cetas matias perforat· Potui ā datū iterfīc̄ pōderis cā· Argēti purgamēta lithargyros quā nos spumā argēti appellam⁹· Fit aūt ex argēto t plumbo mixta

¶ De ere La·XIX

a Es a splēdore aeris vocatū: sic̄ aurū et argētū· Apd̄ antiq̄s aūt p̄or eris q̄z ferri cognitus vsus· Ere q̄pe p̄mi p̄scindebāt terram· ere certamina belli gerebāt· eratq̄z in precio magis es· auz vo t argētum p̄pter inutilitatē rejiciebañ· Nunc x̄sa vice iacet es· aurum summo cessit honore· sic volūēda etas cōmutat tpa rez· t q̄d fuit in p̄cio: fit deniq̄z nullo honore· Et sus eris postea trāsiit in simulacris in vasis in edificioz structuris: maxime t ad p̄petuitatem monumētoz: etiā publice in eis cōstitutōes scp̄te sunt Cyprū es in cypro insula p̄us reperū vsi t vocatum factum ex lapide eroso· quē catmiā vocant· t est ductile· huic si addatur plumbum colore purpureo fit· Aurica cū dēm q̄ et

splēdorē auri ⁊ duriciā eris possideat Est autē nom̄ ꝓpositū ex lingua lat̄a ⁊ greca·Es em̄ ser mone grecoꝝ calco vocaſ· Fit aūt ex ere ⁊ igne multo ac medicamib⁹ ꝺducſ ad aureū colorez· Corintheū est oim ꝓmixtō metalloꝝ· qō casus p̄mū miscuit corinthꝰ cū capeſ incēsa· Mā duz hāc ciuitatē hānibal cepisset: oēs statuas eneas et aureas ⁊ argēteas in vnū rogū ꝓgessit· ⁊ eas incēdit· Ita ex hac ꝓmixtōe fabri sustulerunt ⁊ fecerī papsides· Sic corinthea nata sunt ex oi bus in vnū· nec hoc nec illō· Vſ ⁊ vſq; in hodi ernū diē siue ex ipō siue ex imitatōe ei⁹ es corin theū vel corinthea vasa dr̄ ih⁹ tria genera vnū candidū ad argēti nitorē accedēs· alterꝝ in q̄ ip sius auri fulua natura ē· tertiū i q̄ equal̄ cūcto rū rēperies· Coronariū ex ductili ere tenuaſ in lamias· tauroꝝq; felle tinctū spēm auri in coro nis histrionū p̄bet: vñ ⁊ appellatū· Pyropū ig neus color vocauit· Māq; in singl̄as vncias e ris additi auri scrupul̄ senis pretenui brach tea igneſat· flāmaſq; imitaſ· vnō ⁊ pyropū ōr· Re gulare es ōr· qō ab alijs ductile appellaſ· quale oīe cipaū est· Ductile ār ōr· eo q̄ malleo ꝺducſ· sic ꝑ fusile qō tm̄ fundiſ· Mā ⁊ caldareum qō tm̄ fundiſ· Mā malleis fragile est Siq̄dē oē es diligēti⁹ purgatis igne vicijs excoctisq; fgu lare efficaſ· Lāpanū q̄ inter oia genera est vo caſ a cāpania puicia que est in italie ptib⁹· vtēsi libus ⁊ vasis oīnibus ꝑbatissimū· Es oē frigo re magno meli⁹ fundiſ· Es rubiginē celer⁹ tra hi nisi oleo pungaſ· fuari aūt id optie etiā in li q̄da pice tradūt· Inter oia metalla es vocalissi mum est ⁊ maxie ptātis· ideo ⁊ enea lumia· vnō et Virgi· In foribus cardo stridebat encis Ori go eris catmia ⁊ calcite⁹· Purgam̄ta eris cat mia· ⁊ origo ⁊ eris flos· Catmia gignit̄ in me talloꝝ eris atq; argēti fornacib⁹ insidēte nito re· Manq; vt ipe ladis ex quo fit es catmia vo caſ· sic rursus in fornacib⁹ exsistit· ⁊ nois sui ori ginē recipit· Eris flos fit sen gignit̄ ꝓflatōnib⁹ resoluto atq; reliquato ere supfusa frigida aq̄· Repētina em̄ dēsatōe tāq; de suco repaſ flos· Eruginē es q̄ creat: Maz lamine eree sup vas aceti aspersi paramētis suppositeꝰ atq; ita distil latōib⁹ qō ex eo cecidit in ipz acetū teritſ et cri bratur

De ferro La·XX

f Errū dēm q̄ farra·i·semia frugū terre cōdat· Idē ⁊ chalybs a chalybe flumi ne vbi ferꝝ optima acie tēperaſ· Vſ ⁊ abusiue ōr· chalybs ipa mat̄es· vt vulnificusq; chalybs· Ferri vsus post alia metalla rept⁹ est· cuius postea xsa in obprobriū spēs· Mā vſ pri us tellus tractabaſ: inde mō cruor effunditur· Mullū aūt corpus tā densis inter se cohērēti⁹ ⁊ implatis elemtis q̄ ferꝝ· vſ ineſt illi duricia cū frigore· Ferri aūt metallū pene ybiq; repiſ: sed ex oib⁹ generib⁹ palma serico ferro daſ· Se res em̄ hoc cū vestib⁹ suis pellibusq; mittūt Se cunda parthico· neq; alia genera ferri ex mera acie tpanſ· Ceteris em̄ admisceſ mollio ꝓpterus Differētia ferri plūma iuē terre gen⁹· Mā aliud molle plūboq; vicinū· rotaꝝ ⁊ clauoꝝ vsib⁹ ap tum· Aliō fragile ⁊ erosum culture terre conue niens· Aliō sola breuitate placet· clauisq; cali garys· Aliō rubiginē celerius sentit· Stricture vocanſ he oēs q̄ n̄ in alijs metall̄a stringendo apte vocabulo imposito· Aquaꝝ xo sūma dif ferētia est· q̄bus ferꝝ cādēs imergiſ q̄ vtilioꝝ fi at sic̄ birbilis in hispania ⁊ thuras sonacom⁹ in italia· in acuēdo ferro oleo delectatioꝝ fit acies vſ ⁊ tenuiora ferramēta oleo astringi mos est: ne aqua in fragilitatē durenſ· A ferro sanguis human⁹ sese vlciſaſ· Lōtactū nāq; celeri⁹ rubi ginē trahit· Cū ferro magnes lapis ꝓcordiā hz Sola em̄ hec matia vim ab hoc lapide accipit: retinetq; lōgo tpe· Ex eodē lapide architect⁹ q̄ dam alex̄ādrie tēplū cōcamerauerat: vt i eo si mulacꝝ ferro in aere pēdere videreſ· Ferꝝ accē sum igni nisi dureſ ictib⁹ corrūpiſ· Rubens nō est habile ad tundēdū neq; āteq; albescere inci piat· Aceto vel alumie illutū ferꝝ fit eris simile· Purgamēta ferri rubigo ⁊ scoria· Rubigo est vicii rodēs ferꝝ vel segetes q̄si rudigo mutata vna lſa· hec ⁊ erugo ab erodēdo· Mā erugo vi cii est ferri ab erodēdo dca: ñ ab cramto Scoria xo purgam̄ta ⁊ sordes sūt q̄ igne excoquūt Et dca scoria· q: de ferro excutiſ· Rubigie aūt caret ferꝝ si ceruſa ⁊ gypso et liq̄da pice perun giſ· Itē rubigo ferramēti nō viciat: si eadē me dulla ceruina vel ceruſa mixta roſaceo vngaſ·

De plumbo La·XXI·

p Lumbū dēm: q̄ ex eo p̄mū pilis factis maris altitudo tētata est· ih⁹ xo gene ra sunt· nigꝝ ⁊ cādidū: sed melius cādiduz qō p̄us in insul̄ atlantici maris inuētū est· Siq̄dē et in lusitania ⁊ in gallitia gignit̄ sumpta terra harenosa ⁊ coloris nigri ⁊ pōderis grauis: in teruenūt ⁊ minuti calculi maxie de torrētibus siccatis· lauāt eas harenas· ⁊ qō sbsidit coquūt in fornacib⁹· Inuenunt̄ ⁊ in aurarijs metallis aqua missa calculi nigri ⁊ graues· ⁊ dū auꝝ col ligit̄ cū eo remanēt· postea sepati ꝓflanſ ⁊ i plū bum albū resoluunt̄· Iſi ⁊ eadē grauitas plū bi que auri Migꝝ plūbū circa cātabriā abūdat cui⁹ origo duplex ē· Aut ei solū ex sua vena pro dit· aut cū argēto nascit: mixtusq; venis cōflaſ· ih⁹ p̄mus in fornacib⁹ liquor stannū ē· scōs ar gentū· qō remanet supaddita vena rursusq; ꝓflata fit nigꝝ plumbū· Indica neq; plūbū neq; es hz: gēmis tm̄ et margaritis hec ꝓmutat· Ni gro plumbo fistul̄ laminisq; vtimur· Laborio sius in hispania ⁊ gallia cruiſ plumbū· Mā in

britānia summo terre cotio.

¶ De stanno. La. XXII.

Tanni etymologia ἀπο χωρίζω. id ē separās ōz t secernēs. Addita eñ t adulterata inter se p ignē metalla dissociat t ab auro t argēto. es plūbūq; secernit. alia q̄; metalla ab igne ōfendit. t cū sit natura eis seriq; durissima: si absq; stanno fuerit vtik t cremak. Stannū illitū ereis vasis saporē facit gratiorē. t ppescat virus eruginis. Specula etiaz ex eo tēperant. Cerusa q̄; ex eo sic ex p lumbo cōfiak.

¶ De electro. La. XXIII.

Lectrū vocatū q ad radiū solis clarū auro argētoq; reluceat. Sol eñ a poetis electron vocak. Defecatus est eñ hoc metallū oīb⁹ matallis. hui⁹ tria genera. Unū qō ex pini arboīb⁹ fluit qō sucinū ōz. Alterū metalluz qō naturaliter inuenik t in p̄cio habek. Tertiū qō fit de trib⁹ ptibus auri t argenti vna. Quas ptes etiā si naturale soluas inuenies. Eñ t nihil interest. natū sit an factū vtrūq; eñ eiusdē nature ē. Electrū qō est naturale eiusmodi nature est. vt in cōuiuio t ad lumina clarius cūctis metallis fulgeat t venenū pdat. Nā si ei infundas venenū stridorē edit. t colores varios in modū arc⁹ celestis emittit.

¶ De ponderibus. La. XXIIII

Onder ac mēsuratū uuat ꝓgnoscere modū. Nā oia corpalia sic scriptū est a sūmis vsq; ad ima in mēsura t numero t pōdere dispōsita sūt atq; formata. Cūctis corporeis reb⁹ pōdus natura dedit. suū qōq; regit oia pōdus. Primus moyses in heremo filijs israel pōdera t mēsuras dedit. Primus sidon arguuus ponderū rationē in greca cōstituit. t licet alij antiqores extiterit. sed iste hac arte experiētior fuit. Pondus dcm eo q in statera lībrarū pēdeat. hinc t pēsum. Abusiue aūt pondus. libra vna est. Eñ etiā depondū dcm ē. q̄. si duo pōdera. qō nomē adhuc in vsu retinek. Trutina ē gemina ponderū lāces eq̄li examine pendēs facta. ppt talēta t cētenaria apēdēda sic momentana. p parua modicaq; pecunia. Hec t moneta vocata. Eadē t statera nomen ex numero hīs q duab⁹ lanab⁹ t vno in medio stilo libzata eq̄luer stet. Examē est filū medīū. q trutine statera regik. t lāces equāk. Eñ t in lāceis amētū ōz. Lampana a regione italie nomē accepit. vbi pmū eius vsus reptus est. Hec duas lances nō hēt. sed virga est signata libris t vncijs t vago pōdere mēsurata. Uniciaq; aūt pōderi certus est modus noibus. p. pijs designatus. Calcus minima pars ponderis ārta ps oboli est. cōstās lēnis geminis gratis. Appellak āt calc⁹. q sit paruul⁹. sic t lapis calcul⁹. q adeo minim⁹ est. vt sine molestis sui calcek. Siliqua vicesima ārta ps solidi ē. ab' ar bozis semine vocabulū tenens. Cerates oboli ps media ē hīs siliquā vnā semis. huic latinitas semiobulū vocat. Cerates aūt grece latie siliq; comunū interptak. Obulus. siliq; trib⁹ appēdik. hīs cerates duos. calcos q̄tuoz. Fiebat eñ olim ex ere ad instar sagitte. vñ t nomen a grecis accepit. hoc ē sagitta. Scrupul⁹ ser siliq; rū pōdere ꝓstat. hic apō grecos grāma vocak. Scrupul⁹ aūt dictus p diminutionē a lapillo breui q̄ scrupus vocak. Drachma octaua pars vncie ē t denarij pōdus argēti trib⁹ ꝓstās scrupulis. i. xviij. siliq; s. Denarius aūt dictus. q. p decē nūmis imputak. Solidus nūcupak. q. nihil illi deesse videk. Solidū eñ antiq integruz dicebāt t totū. Ipse q̄; nomisma vocak. pro eo q noibus p̄napū effigiebusq; signek. Ab initō vō vnū nomisma vn⁹ argēteus erat. hoc eñ ab assyrijs cepit. Dicūt eñ iudei q abzahaz in terrā chanaā p̄m⁹ hāc aduexerit formā. Solidus apud latinos alio noie sextula ōz. q ō his sex vncia cōpleak. huc vt dixim⁹ vulgos aureū solidū vocat. cui⁹ tertiā ptē ideo dixerūt tremisse. eo q solidū faciat ter missus. Sextula bis assumpta duellā facit. ter posita staterē reddit. Stater aūt medietas vncie est. appendēs aureos tres. vñ t vocak stater q tribus solidis steterit. hic t semiuncia q. semis hēt de vncia. hic et semissis. q. pōderis semis ē. q̄. semi assis. Quadrantē hebrei silr quadrantē vocāt. t vocatur quadrās. q vncie ārtā ptē appēdat. Sicel q̄ latino sermōe sidus corrupte appellak. hebreū nomē ē. hīs apud eos vncie pōdus. Apud latinos aūt t grecos ārta ps vncie ē t stateris metiebat. dragmas appendēs duas. Eñ cū in literis diuinis legik sidus. vncia ē. cū vō in gētiliū. ārta ps vncie ē. Uncia dcā q vnūsitatem minoz ponderū sua vnitate vinciat. i. pplectatur. Cōstat aūt drachmis. xvij. id ē scrupulis. xxiiij. Qō pinde legittimū pondus habek. q numer⁹ scrupuloz ei⁹ horas diei noctisq; metitur. vel q libzā efficiat duodecies cōputat⁹. Libza. xij. vncis pficik. t inde habek pfecti pōderis gen⁹. q tot cōstat vncijs. q̄t mēsib⁹ annus. Dcā aūt libza q sit libera t cūcta intra se pōdera p̄dicta ꝓcudat. adna in ponderib⁹ centuz drachmis apendik t ē nomē grecū. Talentuz aūt summū esse pōdus phibek in grecis. Nam nihil ē calco min⁹ nihil talēto maius. Cui⁹ variū apō diūsas gētes pōdus habek. Apud romanos eñ talentū est. septuaginta duaz libzarū. sic ꝓlaur⁹ oñdit q̄ ait duo talenta esse cētū xliij. libras. Est aūt triplex. i. minus. mediū. sūmū. min⁹. l. mediū. lxxij. libraz. sūmū. c. x. ꝓstat. Cētenarū numeri nomē est eo q. c. libraz pōderis sit. Qō pōdus ppt pfectionē centenarij

numeri instituerūt romani.

¶ De mensuris. La. XXV.

m Ensura ē res aliq̄ mō suo vel tpe circūscripta. Hec aut corpis ē aut tpis. Corpis est vt hoim. lignor. t colūnar. lōgitudo vt breuitas. Sz t solē ist̄ ppriā sui orbis hr̄e mēsurā qđ geometrica pscrutari audent. Tpis vt mēsura horar. t dierū t annor. Unđ t metri pedes horar. diam⁹. h ē mēsurare. Prope aūt mēsura vocata. q ea fruges metūf atq; frumēta. i. humida t sicca vt modios. arrabones. vtnas t amphoras. Mēsurar. ps minima cochlear qđ ē dimidia ps drachme. appendēs siliqs ir. Qui triplicat⁹ cōcaūlā facat. Cōcula drachma vna t dimidia adumplef. Cyathi pōdus. x drachmis appēdif. q etiā a qbusdā causatus dr Ocufalus fit. si qnq; drachme addūf ad. x. Alq; tabul⁹ q̄rta ps emine ē. xij. drachmas appēdēs Conula emina ē hīs cyathos. vj. q̄ idcirco cotula vocaf. quia greco sermone cote incisio dicitur. t emina sextarij in duo equa incidif t cotulā faē. Emina āt appēdit libras vnā. q gemiata sextariū faē. Sextari⁹ duar. librar. est. q bis assumpt⁹ bilibrī nolaf: assumpt⁹ q̄ter fit greco nomie chenix. Quiquies cōplicat⁹. qnarē siue gomor facat. Adijce sextū cōgiū reddit. Hā cōgius. vj. menf sextarijs. a q t sextarij nomē derūt. Congiū aūt a congēdo. i. p augmentū crescēdo vocaf. Tūn postea pecunia bīficij grā dari cepta cōgiariū appellatū ē. Unusqsq; enī sui tpis impator fauor. ē ipli captans adūcabat vt largior videref in donis. Cōgiariū aūt spēa liter mēsura ē liq̄dor. cui⁹ t rē sil⁹ t nomē a romanis impositū inuenim⁹. Metreta ē mēsura liq̄dor. Hec a mēsura accepit nomē. Metron enī mēsurā dicūt greci. t inde appellata metreta: licz t vna t āphora. t re iq̄ hmōi noia mensurarū sint. tū ista h nomē a denarij nūeri pfectione accepit. Metrū ad oēm mēsurā pinet. Mētrō ei grece. latie mēsura dr. Hā t cyathū mēsura ē. t āphora mēsura ē. t qcqd pl⁹ minus ve capit. mēsura ē. Sz ideo h nomē spēalit sibi assumpsit. q sit mēsura pfecti numeri. i. denarij. Modi⁹ dict⁹ ab eo q sit suo mō pfect⁹. Est aūt mēsura librar. xluij. id ē sextarior. xxij. L⁹ numeri cā inde tracta ē. eo q in pncipio de⁹. xxij. opa fecerit. Hā pma die septē opa fecat. i. materiā informē. angelos. lucē. celos supiores. traz aq̄m atq; aerē. Scđa die firmamētū solū. Tertia die q̄tuor maria. semia. fatōes atq; plantaria. Quarta die tria: solē t lunā t stellas. Quinta die tria: pisces t repulia aquar. t volatilia. Sexta die q̄tuor: bestias. pecudes. repulia terre. t hoiem. Et facta sūt oia. xxij. genera in diebus sex. Et. xxij. generatiōes sunt ab adā vsq; ad iacob. ex cui⁹ semie nasčt ois gens isti. Et xxij. libri veteris testamenti vsq; ad hester. Et xxij. litterar. elemēta sunt qb⁹ cōstat diuine legis doctrina. His igit exēplis modi⁹. xxij. sextarior. a moyse fm sacre legis mēsurā effectus est. Et q̄uis diuerse gētes huic mēsure pōdus vel adijcāt ignoranter vel detrahāt. apō hebreos pstitutiōe diuina tali rōne seruaf. Modius em̄ a modo dict⁹. Hinc t modica. i. moderata. Modicis em̄ modi⁹ nomē imposuit. Hā modica. p parus abusiue nō. ppe dicim⁹. Satum gen⁹ ē mēsure ux̄. morē. puitie palestine. vnū t dimidiū modiū capiēs. Cun⁹ nomē ex hebreo sermōe tractū ē. Satū em̄ apō eos noiaf sumptio siue leuatio. eo q q̄ mensurandē mēsurā sumat ac leuet. Est t aliud satū mēsura sextarior. xxij. capar. q̄si modi⁹. Batus vocaf hebraica lingua ab olearia mola q̄ bath apō eos vel bata noiaf. capiēs. i. sextaria: q̄ mēsura vna mole vice pterit. Amphora vocata q hinc t inde leuef. Hec grece a figura sui dcā or.: q eius anse geminate. videanf aures imitari. Recipit aūt vini vel aq̄ pedē q̄dratū. frumenti vo modios italicos tres. Cadus greca amphora ē pnēs vnas tres. Urna mēsura ē quā qđā q̄rtarium dicūt. Prope aūt vna vas ē qđ p cōdēdis defunctor. cineri⁹ adhiberi solet. de q poeta. Celo tegif. q nō hz vnā. Hedimna ē mēsura q̄nq; modior. Hedimna aūt latina l̄gua vocaf. id est dimidia eo q q̄nq; modijs metiatur q̄ est dimidi⁹ numer⁹ a pfecto denario. Artabo mēsura est apō egyptios sextarior. lxxij. cōposita ex numero. ppter. lxxij. gētes vel liguas q orbē impleuerūt. Gomor. xv. modior onus apēdit. Corus. xxx. modijs implef. Hinc ex hebraico sermone descēdit. q vocaf cora. a similitudine collis. Cora em̄ hebraice colles appellāf. Coaceruati em̄ modij. xxx. instar collis videntur. t onus cameli efficiunt.

¶ De signis. La. XXVI.

p Onderis signa pleriscz ignota sunt. t inde errorē legētibus facūt. Quappē formas eor. t caracteres ita vt a veteribus signata sunt subijciamus.

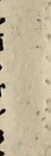

Litera significat dimidiū obolum.

Virgula eēliter iacens. t porrecta simpliciter significat obolum.

Geminata virgula duo oboli sunt.

Latinum significat obolos tres.

Latinū significat obolos quatuor.

Latinū demōstrat obolos. v. Oboli vo ser. ppterea characterē non hīt. eo q in vna drachma sex veniant. qđ est pōdus denarij argentei.

HNIBZNIAKUKOZEZONNAA

Littera significat siliquas. viij. id ē tre missem.
Latinū significat nouissima grecum. id est solidum.
Jota adiūcta beta significat dimidiū solidum.
Turgule due ex vno angulo a leua in dextrā se diuidētes. significāt drachmā. quā etiā olcen appellant.
A latinū adiūcto gāma greco. significat semiunciam.
Dāme aūt grece littere o latinū in fine adiuncū significat vnciam.
Lauda grecū. p mediū sui i latinū adiectum significat libram.
Kappa grecum circa finē comunū adiuncto υ greco significat cyathū.
Si υo o latinū habuerit adiūctū. eminā demōstrat quā greci cotylē vocāt.
Ei grecū si acceperit iunctū e latinum. significat sextariū.
Si o latinū adiūctū habuerit. indicat acatabulū. qō greci oxiphalō vocāt.
μ grecū suppito n latio significat mnam.
A latinū in fine habens lauda grecum significat talentum.
Alpha grecū in dextro brachio supioi o littera coniuncta chenix est.

¶ Incipit liber decimusseptimus De auctoribus rerū rusticarū. La. I.

Erū rusticaruz

Rscribēdi solertiā apō grecos p mus hesiodus boeō hūanis studijs p̄mulit. deide democritus magnus cq̄ carthaginēsis in. xxviij. volumib⁹ studiū agriculatōis cōscripsit. Apud romanos aūt de agricultura p̄m⁹. Cato instituit. quā deide marc⁹ terentiꝰ expoliuit. mox Virgilius laude carminū extulit. Nec minus studiū habuerūt postmodū. Columella celsus. t iuli⁹ attic⁹ emilian⁹ siue collumella insignis arator. q̄ totū corp⁹ eiusdē discipline cōplex⁹ est. Plinius ad aratrū boues iūxisse ferūt quēdā p̄uatū hoiem. t fulminatū noīe homo gyrū. Quidā aūt osirim dicūt esse artis h⁹ inuētorē: q̄dā triptolemū. Et hic q̄sto ē quō p̄ma ceres ferro in grecia vertere terrā instituit. cz ferro q̄licūq; nō spēalit vomere aut aratro. Stercorādi agri rōnem p̄m⁹ indūxit q̄dā noīe stercul⁹ in italia: cui⁹ ara apico dedicata est rome. Hic plura instrumēta agriculture reperit. p̄musq; agros firmauit. Eūdē q̄dā saturnū putauerūt. vt maiorē illi nobilitatē facerēt h noīe. q̄ splēdide sonaret. t dignitatē titulo p̄pararet.

¶ De cultura agroz. La. II.

Ultura est qua frumēta vel vino magc no laboze q̄runt. ab incolēdo vocata Duitie aūt antiq̄z in his duob⁹ erāt. bene pascere. t bñ arare. Cultura agri cinus. aratio. intermissio. incēsio stipulaz. stercoratio occatio. runcatō. Linis ē incēdiū p qō ager in utilē humorē exsudat. Aratio dcā. q: de ere p̄us terre culturam exercebant. añq; ferri fuisset vsus rept⁹. Duplex ē aūt aratio. vernal. t autūnal. Intermissio ē: q̄ alternus ānis vacu⁹ ager vires recipit. Stercoratio est letaminis aspsio. Stercus aūt vocatū vel q: sterniť in agris. vel extergi opteat q̄cq̄d sordidū in cuitate redundat siue qō veri⁹ ē ab stercen q̄ t stercul⁹ dict⁹. Idē t fim⁹ ē. q̄ p agros iacť. Et dict⁹ fim⁹ q̄ fat um⁹. i. sterc⁹. q̄ vulgo letamē vocať eo q̄ suo nutrimēto leta faciat germia. reddatq; pīguia arua. t fecūda. Occatio ē cū rustica satione fcā bob⁹ dimissis grādes glebas cedūt. t ligonib⁹ frangūt. t dcā occatio. q̄si obcecatō. q̄ opiat semina. Occare igiť ē opire terrā semia. vites et arbores. Rūcato ē a tra herbas euellere. Mā rus terra ē. Sulc⁹ a sole vocat⁹. q̄ p̄sassus solē capiat. Veleracū ōr. q̄si ve actū. i. verno aratū. Prosassio ē aratio p̄ma cū adhuc dur⁹ ē ager. Satio dcā ē. q̄si semis actio: vel q̄si satoz actio serere aūt vocatū q: h̄ sereno celo faciēdū ē. nō p imbres. Hic ē t illud virgilianū. Nudus ara sere nud⁹. Absessis a metēdo. i. a recidēdo dcā. Seges āt de semie dcā q̄ iacim⁹. siue a sectiōe.

¶ De frumentis. La. III.

Prima ceres cepit vti frugib⁹ in grecia t hīe segetes trāslatis aliūde semib⁹. Hū⁹ meminit Ouidi⁹ dicēs. Prima ceres vnco glebā dimouit aratro. Prima ōdit fruges. alimēta q̄z initia terr⁹. Frumēta sūt p̄pe q̄ aristas hīt. fruges aūt reliq̄. Frumēta aūt vel fruges a fruēdo h̄ ē a vescēdo dcā. Mā frumē ōr. summa ps gule. Primitie p̄pe sūt q̄ ō frugib⁹ p̄cerpunť. Triticū vel a tritura dcm̄. q̄ purissimuz horreo p̄dať. vel q: granū ei⁹ cōmoliť t teriť. Far ōr. eo q̄ initio frāgereť. Apud antiq̄s cū molaz vsus nōdū erat. cz frumētū in pila missum frāgebāt. t h̄ erat genus molēdi. Adoreū tritici gen⁹ qō idē vulgo semē ōr. Ador quōdā appellatū ab edēdo. q: p̄mo eo vsi sūt hoies. siue q: in sacrificio ipsi⁹ generis panis ad aras offerebať. Vñ adorea sacrificia dicūť. Siligo genus tritici. a selecto dcm̄. Mā in pane spēs eius p̄cipua ē. Trimēse triticū ideo nūcupatū. q: satū p⁹ tres mēses colligiť. Mā vbi. p̄pe aquā alicuve cām natura satio omissa ē. p̄sidiū ab hoc penť. Alica greci nomē ē. Alicastrū sile ē alice pōdere. t bonitate p̄cipua. Ordeū dcm̄ q: p. cēteris generib⁹ frumēti arīdū aīi fiat. vel q: spica ei⁹ ordines hēat. Hoz tria genera. Primuz

heraticū vocāt·eo q̄ spica eius ser ordines habeat·qō q̄dā canternū appellāt·qm̄ aialia melius q̄ triticū pascat ꝛ boies salubrius q̄ malū triticū·Alterū distichū·eo q̄ duos ordines hēat hoc plenq̄ calaticū vocāt· Tertiū trimense·qr dū cogit necessitas verno seminat ꝛ celeriꝰ colligit·Scādula a diuisiōe vocata·Duplex em̄ ē scandit·i·diuidit·Lentenū appellatū· eo q̄ in plenisq̄ locis iactꝰ seminis eiꝰ incrementū frugibꝰ centesimū renascat·Hinc ꝛ miliū a militu dine fructꝰ vocatū·Panicū dcm̄·q̄ in multis regionibꝰ ex eo panis vice boies sustentēt· q̄si panis vitiū· Pistū a pasto· Sisamū grecū nomē est·Farrago a farre dcā·Est ei herba ordo acea adhuc viridis·nec dū granis ad maturitatē turgētibꝰ·Spicā de maturis frugibꝰ abusiue dicim⁹·Hā ꝓpe spica ē·cū p culmi folliculū·i·extremū tumorem aristę·adhuc tenues in modū spiculi eminēt· Arista appellata· q̄ pus ipsa arescat· Culmꝰ est ipse calamꝰ spice q̄ a radicibꝰ nascit·Et dictꝰ culmꝰ q̄si calamꝰ· Folliculꝰ ē theca frumēti·in q̄ granū seruat iterius· Hec sup spicā vallo instructa·munimē ptendit ne auiū minor moribꝰ spica suis fructibꝰ eruat·aut vestigijs pterat· Stipule sunt folia seu vagine q̄bꝰ culmꝰ ambit atq̄ fulcit·ne pōdere frugis curuet·q̄ ambiūt culmū· Et dcā stipula q̄si vsta ꝛ q̄si vstipula·stipula dcā ab vsto·collecta ei messe vsꝰ ꝓpt̄ culturā agri· Item stipula vel q̄ ps eius vsꝰ·ps interdū ꝓ palea ponit· Palea a q̄busdā vocari ōr·q̄ pala venulet· vt frumēta purgēt· Gētiles aūt paleā a q̄dā pale frugū inuētrice vocauerūt·quā cererē esse volūt deq̄ Virgiliꝰ: Teq̄ magna pales: ꝛ te memoranda canem⁹· Itē alij a pabulo nūcupatā dicūt paleā q̄ ea ꝑmū sola in pascēdis aialibꝰ ꝓbebat· Cuiꝰ natura ex cōtrario tāto ē frigida vt obrutas nives fluere non sinat·adeo calida: vt matureſcere poma compellat·

De leguminibus. Ca. IIII.

Legumia a legēdo dcā· q̄si electa· Veteres em̄ melioꝛa q̄q̄ legebant·siue q̄ manu legant nec sectionē reqrant· Leguminū pluria genera: ex q̄bꝰ faba·lens·pisa·fasel·cicer·lupinū·gratioꝛa in vsu hoim videnꝫ· Faba greca etymologia a vescēdo vocabulū sūpsit· q̄si faga· Fage em̄ grece comedere ōr· Primus em̄ boies ꝫ legumie vsi sunt· hꝰ spes duc· q̄ altera cōis·altera egyptia· Faba fresa dcā· eo q̄ eā boies frendāt·i·frangāt·ꝛ molēdo cōminuāt· Lens vocata·q̄ hūida ꝛ lēta ē·vel q̄ adhereat humi· Fasel aūt ꝛ cicer greca noia sūt ꝫ faselū vile genꝰ legumis q̄ oē abūdās vile ē hoc aūt semē abūdās inuenit· Lupinū grecus ꝛ ipm nomē ē·de q̄ Virgiliꝰ: Tristesq̄ lupini· q̄ vultū gustātis amaritudie ꝓtristāt·vsi ꝛ illo ꝓ amaritudine nec vermis nec vllū aial comedit· Medica·vitia·herbū pabuloꝝ optima sūt· Medica dcā q̄ a medis trāslata ē i gretiā· tpe q̄ eā xerxes rex psarū inuasit·Hec semel serit·ꝛ decē ānis pmanet ita vt ānter vel sexies possit p annū recidi· Vitia dcā·q̄ vit ad triplicē puenit fructū cū alia legumia puentū habeāt fertilē·vsi ꝛ Virgiliꝰ: Et tenuis fetus vitie· Pisa·q̄ ea pēsabat aliq̄d auri minutū· Hā pis aurū ōr· Erbū a greco trahit vocabulū· Hoc em̄ illi orabū dicūt·qō dū sit q̄busdā pecoribꝰ infestū tauros tamen pingues efficit·

De vinbus. Ca. V.

Itis plantationē ꝑm⁹ noe instituit mundi adhuc seculo· Apud grecos aūt inuentoꝛē vitis liberū patrē appellari· Vsi ꝛ eum gētiles pꝰ mortē deū eē voluerūt· Vitis dcā·q̄ vim hēat ctiꝰ radicādi· Alij putāt vites dcās· q̄ inuicem se vitus innectāt·vicinisq̄ arboribꝰ reptādo religent· Est ei eaꝝ natura flexibilis· q̄ q̄si brachijs q̄busdā q̄q̄d ꝓhenderint strigūt· Labrusca ē vitis agrestis·q̄ in terre margi nibꝰ nascit· Vsi ꝛ labrusca dcā a labris ꝛ extremitatibꝰ terre· Codex dictꝰ q̄si caudex· Sic em̄ veteres ꝛ clodū ꝓ claudo dicebāt· Sarmētum a serēdo· Malleolus ē nouellꝰ palmes· innatꝰ ꝓuis anni flagello· ꝓgnoiatusq̄ ob similitudinē rei·q̄ in ea pte q̄ decidit ex veteri sarmēto prominēs vtrūq̄ malleꝰ speciē ꝓbeat· Spadones· sunt surculi fruge carētes· ex ipsa appellatōe q̄ sint inhabiles fructu ꝛ sterilitate affecti· Sagitta rustica vocāt nouissimā ptē surculi·siue q̄ lōgius recessit a matre ex q̄ psilit· seu q̄ acumis tenuitate tali speciem pfert· Sūmitates vitiū ꝛ fructuū flagella nūcupant·eo q̄ flatu agitent· Palmes vitis materia mollis q̄ ꝓ nou ella brachia emittit fructū affert· Hā ideo rustici ptē vitis palmitē dicūt· Palmes ci deriuatiuū nomē·qō nomē παρὰ τῶ τοῦ ōr· q̄ a palma deriuet· Palma ei hēt nomē πρώτο τύπόν qō ōr principale ab eo q̄ ex se ꝓriuatiuū faciat· Pāpinꝰ ē foliū cꝛ subsidio vitis a frigore vel ardore defendit· atq̄ adūsuꝫ oēm iniuriā munitur· Qui ideo alicubi incisus ē· vt ꝛ solē ad maturitatē fructꝰ admittat· ꝛ vmbrā faciat· Et dictus pāpinꝰ q̄ de palmite pēdeat· Capoli dicti q̄ capiāt arbores· sunt em̄ cincinni siue vncinoli· q̄bꝰ se inectere vites ꝛ suspēdere solēt arboribꝰ· q̄ āminiculo freti palmites ventos acturbines ꝓtinere queāt ꝛ sine lapsu periculoꝝ fructꝰ suos sustineāt·ac sese vaga ꝓceritate diffundāt· Corymbi sunt ānuli q̄ ꝓma q̄q̄ ligāt ꝛ ꝓhēdūt ne longꝰ laxati palmites vētoꝝ flatib⁹ dissipēt· Clue dcē q̄ intrinsecus hūore sint plene sucq̄ ꝛ pinguedinis· Hā humidū ē qō exterius humoꝛē habet·vuidū qō interius· Alanus botꝰ

est. Racemus est botrionis ps. et botrio grecū est. Suburbane vue q̄dā dicūt. q: fructꝰ earuꝫ ad esca veluti pomū i vbibꝰ vēdit. Cōmēdat ei eas t spēs t sapons iocūditas: ex qbꝰ sūt p̄coque. duracine. purpuree. dactyli. rhodie. libye. ceraunie. stephanite. tripediane. vncarie. cidonite. Precoq̄. vocate. q: cito maturescāt et añ oēs sole coquāt. Has greci lagos dicunt q: currāt ad maturitatē velocit vt lepꝰ. Durabiles āt p̄ tota hyemē veniale t numesiāie. Purpuree a colore dicūt. Dactyli a lōgitudie. Rodie t libice a regiōibꝰ nūcupate sūt. Ceraunie vo q: rubeāt velut ignis. Stephāite a rotūditate. Uncarie a magnitudie. Genera āt vuaꝝ q̄ vino ōfuiūt pluria. Ex qbꝰ aminea dcā q: sine minio. i. sine rubore. Albū ei vinū reddit. q̄ cū sit vnꝰ nomis nō vnā spēm reddit. Aminee due gemie ab eo dcē. q: duplices vuas mittūt. Aminea lagana. q: plꝰ oibꝰ lanesat lanugine. Rubiliana dcā. q: eiꝰ materia rubet. Fecinia minuta acini t dure aut vuas hz. nobilitate aminea seq̄t fecūditate p̄cedit. Quā pīa fecunā vocāt. q: plꝰ q̄ cetere feces afferat. Apiāe vinū dulce facūt. q̄s nisi cito legas: pluuijs t vētis et maxie apibꝰ ifestāt. q̄z deꝑdatōe apiāe ꝓgnomiate sūt. Balanite. a magnitudie nomē sumpserūt. Balani ei grece grāde vocāt. Biturica a regiōe nomē sortita ē. turbies t pluuias t calores fortissime sustinēs. nec i macra t ra ōficiēs hꝰ meriti t basilisca ē. Argutꝰ grecula vitis. genenis albi fertil. vastā materiā t breuē t latū folium mittēs. Cꝰ fructū nisi p̄mo tpe colligas. aut ad terrā ōcidit. aut hūore putrescit. Inertica nigra ē quā greci amaracō vocāt. boni vini t leuis. a q̄ ec nomē traxit. q: iers in tētādis neruis hēāt. q̄uis gustu nō sit hebes. Adareotice a regiōe egypti mareoꝫ dcē. vñ p̄us venerūt. sūt ei t albe t nigre. Elbole. q̄s q̄dā variaꝫ appellāt. nec̄z purpuree. nec̄z nigre ab elbo colore ita dcē. sub albi tñ musti. Elbū ē ei nigrū cādidūq̄z colore. Nā elbū nec albū nec nigrū est. Tertiꝰ locꝰ vitiū q̄ sola fecūditate ꝓmēdantur abūdātia copiosa. multūq̄z vini fluēs. Uticionia. vuas grādes magis q̄ miltas hz. nomē aūt inde h̄ sumēs q: multū vini fluat. Syriaca vel q: de syria allata. vel q: nigra ē. Adulta aūt genera vitiū sunt. q tū mutatōe loci t q̄litatem t nomē amittūt. Unde int cetera magis ista cōueniūt: oblaq̄atio. putatio. ppaginatio. fossio. Oblaq̄are ē circa codicē terrā apire t velut lacus efficere. Hoc aliq̄ excodicare appellāt. Putare ē virgā ex vite supuacuā resecare. cꝰ flagellis luxurīāt. Putare ei ōr purgare. i. amputare. Traducere trāsducere. Propagiare vo flagellū vitis tre submersū sternere t q̄si porro pāgere. Hic ppagines ac ppagare t p̄dere dicūt.

Fodere vo est foueam facere. q̄si fouere.

¶ De arboribus. Ca. VI.

Arboꝫ nomē siue herbaꝝ ab aruis inferū credit. eo q: terris fixis radicibus adherēt. Utraq̄z aūt ideo sibi pene silia sūt q: ex vno alterꝫ gignit. Nā dū sementē in terrā iecerīs herba puus dūt. dehic ꝓfota surgit in arborē. t infra puū tpus. quā herbā videras. arbustā suspicis. Arbusta arbor nouella t tenera in q̄ insertio fieri p̄t. Et dcā arbusta. q̄si arboris asta. Alij arbustū locū in q̄ arbores sunt volūt accipe. sic laurū. sic t virecta vbi vgule nouelle t virētes sunt. Arbor aūt t fructifera t sterilis arbos aūt nō nisi fructifera. Genere āt feminio arbores dicim. poma vo neutro. Frutex breuis ē apellat. q: terrā fronde tegat. cuiꝰ plurale nomē frutecta: arbor alta ē. Silua vo spissū nemꝰ t breue. Silua dcā q̄si viliua. q: ibi ligna cedāt. Nā greci xilon lignū dicūt. Addita ei latina noia grecā plerūq̄z etymologiā recipiunt. Nemꝰ a numinibꝰ nūcupatū. q: pagāi ibi idola ꝓstituebāt. Sūt ei nemora arbores maiores vmbrose frōdibꝰ. Lucꝰ ē dēsitas arboꝝ solo lucē detrahēs. tropo antiphrasin. eo q: nō luceat. siue a luce. q: in eo lucebāt funalia vt cē rei. ppt nemoꝝ tenebras. Saltꝰ ē dēsitas arborū alta: vocata h̄ noie. eo q: exiliat in altū t int sublime ꝓsurgat. Auiaria secreta nemora: dcā q: ea aues frequētant. Recidiua arboꝝ sunt. q̄ alijs sectis repullulāt. Alij recidiua a cedendo dicūt. q: pꝰ casū nascūt. Alij a recidēdo et pullulādo dixerunt. Ergo recidiuū vbi mors aut casus. Insitio ōr. cū ex sso trūco surculꝰ fecūde arbori sterili inserit. aut oculoꝝ impositio cum in caso cortice libro aliene arboris germē imittit. Plāte sūt rapte de arboribꝰ. Plātaria vo. q̄ ex semibꝰ nata sūt cū radicibꝰ. t a tra ppa trāsferunt. Cespites frunces sūt q̄si cuspides vel q̄si circa pedes. Frōdes dcī q: ferāt vgulta vl vmbras. sūt aūt cā vmbraꝝ. Oculi nodi sūt ex qbꝰ frōdes excūt. Radix apellat q: q̄si radijs quibusdā fixa tris in pfunda dimergit. Nā physici dicūt parē esse altitudinē radicū t arborum. Alij radicē a sūmitudine radioꝝ dcām putāt vl q: si eradat nō repullulat. Truncus ē statura arboris insistēs radici. Cortice veteres corucē vocabāt. Dict aūt cortex q: corio lignū tegat. Liber ē corticis ps iterior. dict a liberato cortice. i. ablato. Est ei mediū q̄dā int lignū t cortice. Rami sunt q̄ de trūco manāt. sic a ramusculis cetera. Surculi a p̄cisione serre nūcupati. Virgultū ē. q̄ de radice pullulat. Ram q̄ de ipso robore arboris. vga q̄ de ramis. Propinc āt vgultū apellat q̄ ad radicē arboris nascit. t q̄si inutile ab agricol āputat. Et hic dcīm virgultū. q: ex vga tollit. Virga aūt a vi vl a vir-

tute ōz·q vim in se multā hēat·vel a viriditate vel q; pacis indiciū est qō vim regat· Vñ hac vtunt magi·ad placādos int' se serpētes·t id arco in ea hos sustinēt illigatos· Hac etiā phi t reges t imgi t nūcij t legati vtūt· Flagella dicūt vt ōdixim⁹·sūme arbor; ptes ab eo q; crebros vētor; sustinēt flat⁹·Limas vocat⁹ dicunt q;si comas· Folia grece filia dicunt· inde t ad nos h nom̄ p derivationē trāslatū ē· Flores noiant·q; cito defluāt de arboib⁹· quasi flores· q; cito soluāt· In his duplex gra color; t odoris· Austro ei flores soluūt· zephyro fuit· Germē dicim⁹ surculū pgnantē a gerēdo·vñ t germinato· Fruct⁹ nomē accepit a frumie·i·eminēte gutture pte qua vescimur· Jn t fruges· Fructus aūt ppe dicūt agror; t arbor; qb⁹ vtimur Jn aliis⁹ vo abusiue t trāslatiue vocari fructum· Poma dcā ab opimo·i·a copie vbertate· Maturā dicunt·q; apta sunt ad mādendū· sic t imaturā·q; pus q; matura fiāt·dura sunt ad mandēdū· Ligna dcā q; incēsa puertunt in lumē· Vñ t licinū ōz·q; lumē det· Astula a tollēdo nūcupata q;si absstula· Fomes ē astula q; ab arboib⁹ excutit·recisiōe aut astule ābuste· aut ligno cauata a fūgis noie accepto·q; ita capiat ignē· De q; Virgil⁹: Rapuitq; in fomite flammā· Torris lignū adustū quē vulg⁹ ticionē appellat·extractū foco semiustū t extinctū· Quis q;libe stipule imixte surculi ac foliis aridis· sūt āt purgamēta terrar;· Lanes putredo lignor;·di ctū h nomē·q; eueniat lignis vtute carēnt⁹·

¶ De ꝓpijs noibus arbor;· Ca·VII

p Alma dcā·q; manus victricl ornatus est vel q; opāsis ē ramis·in modū palme hois·Est ei arbor insigne victorie;pceroq; ac decoro virgultu·diuturnisq; vestita frōdib⁹ t folia sua sine vlla successiōe ꝓseruās·Hāc greci fenicē dicūt·q; diu duret· ex noie auis illi⁹ arabie q; multis ānis viuere phibēt· Que dū in multis locis nascāt·nō in oīb⁹ fruct⁹ pficiat maturitatē· Frequēter aūt in egypto t syria· Fruct⁹ aūt ei⁹ dactyli·a digitor; silitudie nūcupati sunt:q; etiā t noia variant· Mā alij appellant palmule·siles mirobalani· Alij thebaici·q; t nicolai· Alij mucales·ōes greci cariatos vocant· Laurus a vbo laudis dcā· Hac em̄ cū laudib⁹ victor; capita cozonabant· Apud antiquos aūt laudea noiabat·postea dlca sublata t subrogata r·dcā ē laurus·vt in auriculis·q; inmo audicule dicte sunt·t medidies q; nūc meridies ōz· Hāc arborē greci daphnē vocāt·q; nūq; deponat viriditatē· inde illa pot⁹ victores coronant· Sola q; hec arbor vulgo fulminari minime credit· Apollō a grecis dcm q; sit fructus eius pomor; oim rotūdissim⁹· Vñ t hec sūt vera mala:q; vehemēter rotūda sunt· Apollō mantianū a loco vocatū vñ pus aduectū ē· Mā mlte arbores noia ex puinctijs t ciuitatib⁹ de quibus allate sunt acceperūt· Virgil⁹: amātibus qd ex malo q;ri soleat ostendit· Malacadomia nomē sumpsit ab opido qō ē in insula creta· ō q; greci dicere solēt: vbiū cretensiū matrē cidonia·ex cui⁹ pomo cidonitū pficit· Fit q; ex ea t vinū·q; laguentiū desideria fallūt· Mā specie t gustu t odore cuiuslibet vini veteri imaginē repsentat· Melomellū a dulcedine appellatum q; fruct⁹ ei⁹ mellis sapore hēat·vt q; in melle fuerit·vñ t qdā· Si tibi cecropio saturata cidonia melle ꝓponant:dicas hec meli mella placēta· Malū punicū ōz·eo q; ex punica regiōe sit genus ei⁹ trāslatū· Jde t malo granatū·eo q; int cortices rotūditatē granor; ptineat multitudinē· Arbor aūt malogranata ē generi femininī· pomū vo ē neutri generis· Flores maloz a grecis appellati sūt qtinas·latini caducū vocāt· Agreste aūt maloz flores greci balaustion appellauerūt· Quor; alij albi·alij purpurei·alij rosei repiunt·sil'es floib⁹ mali punici· Negāt medici a mali punici abo nfa corpa nutriri·sed eo sic opimāt vtēdū·vt medicare pot⁹ nō alere videat·Malū pficū ē· breuis admodū vita cōcessa ē:triū generū esse ferūt·duracinū·armeniacū·t pficū· Duracenū nūcupat·eo q; pomū eius in gustu acorē referat· Armeniacū ōz· q; pmū genus ei⁹ ab armenia sit aductū· Persicū vocatū q; eā arborē pmi⁹ in egypto seuerit pseus· a quo se oriūdos ptolomei ferebāt· Hec in persida fructū generat interfectoriū·apō nos āt iocundū ac suauē· Hor; aliud pcor·aliud vocat estiuū· Medica arbor·cui⁹ nomē etiā carmib⁹ mātuanis iclaruit·asportata pmū a medis: vñ t vocabulū sumpsit· Hāc greci cedromelā· latini citriā vocāt·q; ei⁹ pomū ac folia cedri odorē fferat· Malū ei⁹ inimicū venenis·t h est qō idē poeta intelligi voluit·cū tradat ex illo foueri animā· Hec arbor oīm pene rpe plena est pomis que in ea partim natura·partim acerba· partim adhuc in flore sunt posita·qō in ceteris arboib⁹ rar; ē· Mella quā greci loton appellāt que vulgo ꝓpter formā t colorē faba syrica ōz· Arbor em̄ est magna fructū ferēs comestibilē· maiorē pipere: gustu suauē·vñ et mella vocata est· Coḿella·quā latini ob colorē pmū vocant·alij a mititudine cruci fructus nixā appellāt·Cui⁹ generis damascena melior·a damasco oppido·vñ pus asportata est dcā·cui⁹ solum pomū stomachū mederi ꝓbatur· Nam cetera noxia phibent· Hec sola arbor gūmi glutinosū t cōpactiuū distillat·quo t media t sceptores vtunt· Oleomella nascāt in palmaria syrie ciuitate ex eo ita appellata·q; ex trūco oleū defluat in crassitudie mellis saporis suauis· Pomelida

sorbo simil' mediocris arbor t flore cādido di
cta q dulcis sit eius fruct' t acuto sapore ꝓmix
tus. Hec arbor etate durat exigua Helofos ar
bor in africa punica ligua vocata ex q̄ pfluit lē
tus suc': q a loco amoniac' noiat. Hespila ar
bor spinosa: fructu silis maloꝝ sz paulo breuio
re vñ t apellata q pullule formā hēant ei' po
ma. Pyrus vocata vidz q in ignis spēz formā
ta. nā hoc genus pomi ab āplo incipit t in an
gustū finit sicut ignis. Pyrus añt arbor: fruct'
eius pyra ē. Cui' multe spēs ex qb' crustumia
sunt pyra ex pte rubētia: ab opido crustumio
noiata. Poma pyri iumētis imposita vl si pau
ca: vehemēter onerosa eē dīr. Cerasus a ceraso
vbe pōta vocata. Mā lucullus cū ceraſum aui
tatē ponti delesset: hoc gen' pomi inde aduexit
et a ciuitate ceraſum apellauit. Arbor añt cera
sus. pomū ceraſum dr. Hoc etiā t asi lucullum
erat in italia sed duz. vñ t cognū apellatum ē.
Est añt arbor apta astilib'. vñ t Virgi. Bona
bello cor'. Ficus latine a fecūditate vocat. Fe
racio: est em̄ arbor' cet'. Mā vteroz quater
qz p singl'os ānos generat fructū. atq alio ma
turescēte alter oborit. Hinc t carice a copia no
miate. Sic' egyptia fecūdior ferē' lignū in aq̄
missum ilico mergit. t cū in limo aliquādiu la
cuerit: deinde in supficiē sustollit versa vice na
ture: quādo madefactū debuit hūoris pōdere
residere. Antea atlethe ficis alebant pus q̄ eos
pythagoras exercitator ad carnis vsum q̄ forti
or: ab' est trāstulisz. A semb' in cibo sepi' sum
pte ficus: rugas eoz ferunt distēdere. Tauros
q̄z ferocissimos ad fici arborē colligatos repen
te māsuescere dicunt. Caprificus apellata. eo q
parietes q̄bus innascit carpit. Rupit em̄ t pro
dit ex latebris q̄bus cōcepta est. Alij caprificum
putāt dcm̄ q ficus arbor ei' remedio fecūdatur
Morus a grecis vocata: quā latini rubū apel
lant. eo q fruct' vel vgultra eius rubent. Est ei
morus siluestris fruct' afferēs. q̄bus in deserto
pastoz fames ac penuria ꝓfouet'. h' folia sup
posita serpēti ferunt interimere eum. Sycomo
rus sicut t morus greca noia sunt. Dcā añt sy
comorus. eo q sit folijs simil' moro. Hanc latini
celsam apellāt ab altitudie. q: nō est breuis vt
morus. Nux apellata. q vmbra vel stillicidiuz
folioz ei' primis arboribus noceat. Hāc alio
noie latini iugslandē vocāt. quasi iouis glandē
Fuit em̄ hec arbor ꝓsecrata ioui. Cuius pomū
tantā vim habet. vt missa inter suspectos herba
rum vi fungoz cibos: q̄d in eis virulētiz est
exudet rapiat atq extinguat. Nuces añt gene
raliter dīr oia poma tecta corio durioꝝ. vt pinee
nuces auellane. glādes. castanee. amigdale. hic
et nuclei dī: q sint duro corio tecti. At ꝫ po
ma oia mollia dcā: sed cū adiectōe terraz in q̄
bus ātea nati sunt vt pſica. punica. mattiana. cy
donia rē. Amigdala grecū nomē est. qđ latine
nux lōga vocāt. Hāc alij nuclicā vocāt q̄si mio
rem nucē. de qua Virgi. Cū se nux plurima sil
uis induit in florē. Cūctis em̄ arboribus pnor se
flore vestit: t ad ferēda poma arbusta seqntia
puenit. Auellane ab auellano cāpanie oppido:
vbi abūdāt cognoiate sunt. Hec a grecis ponti
ce apellant. eo q circa pōticū mare abundent
Castanea latini a greco apellāt vōbulo Hanc
em̄ greci castaneā vocant: ꝓpter q fructus eius
gemini in modū testiculoz intra folliculum re
conditi sunt. q dū ejciunt quasi castrant. Hec
arbor semel vt excisa fuit: tāq silua expullulare
ꝓsueuit. Vel poma ex oib' nucib' fortissima sūt
Mā in cibo sumpta difficile digerunt: virides
stringūt. cocte añt mit'. Ilex ab electo vocata.
Hi' ei arbor fructū hoies pmū ad victū sibi ele
gert. vñ t poeta. Mortales pmi eructabāt gut
ture glandē. Pri' em̄ q̄ fruīti vsus eēt. ātiqui
hoies glāde vixerūt. Suberies arbor ex q̄ vali
dissimus cortex natator' extrahit. Et ideo ap
pellata suberies. eo q fructus ei' sues edūt. por
coz sunt ei alūita ñ hoim. Et dcā suberies q̄si
subedies. Fagus t esculus arbores glandifere
ideo vocate credunt q̄ hāz fructibus olim ho
mines vixerūt cibūq sumpserūt escamq habu
erunt. Nam esculus ab esca dicta. Fagus vo a
greco vocabulū traxit. Fage em̄ grece comede
re dr. Silicon quā latini corrupte siliquam vo
cant: ideo a grecis tale nomē accepit. eo q ligni eius fruct' dulcis. Xilo q̄pe dicūt lignum li
con dulce. Huius arboris pomo sucus expſſus
acatia a grecis dr. Pistatia q cortex pomi eius
nardipistici odorē referat. Pinus arbor picea
ab acumine folioz vocata. Pinū em̄ antiq acu
tum nolabāt. Pinū añt alia pitin. aliam greci
peucen vocāt: quā nos picē dicim'. eo q desti
det picē. Nam t spē sibi differūt. In germanie
autem insulis huius arboris lacrima electrum
gignit. Gutta em̄ defluēs rigore vel tepore i so
lidita rē durescit: t gemmā facit ꝺ qualitate sua
nomē accipiēs. i. sucanū. eo q sucus sit arboris.
Pinus credit' pdesse cunctis que sb ea fuātur
sicut nux nocere omnibus. Abies dicta q p̄ ce
teris arboribus lōge cat. t in excelsum pminet.
Cuius natura expers est terreni humoris ac
pinde habilis atq leuis habetur De qua Vir
gilius. Et casus abies visura marinos. quia ex
ea naues fiūt. Hanc q̄dā gallicū vocāt ppt' can
dorem. Est autē sine nodo. Cedrus quā greci
cedros vocāt. quasi ceomenes duosmoron. id ē
arboris humor ardētis: cui' folia ad cypſſi silī
tudinem respondēt Lignū vo iocūdi odoris ē
et diu durans nec a tinea vnq exterminatur.
De qua Persius. Et cedro digna locutus salz

ppter durabilē ppetuitatē· Ulī ⁊ in tēplis ppt
diuturnitatē ex hoc ligno lacunaria fiūt· Hui⁹
ligni resina cedria dr· que in cōseruādis libris
adeo est vtilis· vt plinius ex ea nec tineas patie
bant· nec tpe ꝓsenescāt· Nascit in creta africa
atq; syria· Cypressus grece dr q caput ei⁹ a ro
tūditate in acumē erigit· Ulī ⁊ conon vocat id
est alta rotūditas· Hinc ⁊ fruct⁹ eius conus· q;
rotūditas eius talis est vt conū imitet· Unō et
conifere cypariss dīr· Ih⁹ lignū cedro pene ꝓ
xumū hz vtutē· Temploꝝ q̄s trabib⁹ aptū· ipe
netrabili soliditate nunq; oneri cedit· hz ea qua
in ꝓncipio fuit firmitate pseuerat· Antiq; cypssi
ramos ppe rogū ꝓstituere solebāt vt odorē ea
daueꝝ dū vrerent ꝓmerēt iocūditate odoris
sui· Juniper⁹ grece dcā· siue q ab amplo in an
gustū finiat vt ignis· siue q cōceptū diu teneat
ignē: adeo vt si ꝓcule ex ei⁹ cinere fiūt opte: vs
q; ad annū ducāt ꝓpter enī apō grecos ignis
dr· Juniper⁹ aūt alia pua· alia magna ē· Hebe
nus in india ⁊ ethiopia nascit· q̄ cesa durescit i
lapidē· L⁹ lignū nigꝝ est ⁊ cortex leuis vt lau
ri· hz indicū maculosum est in puis distinctōib⁹
albis ac fuluis· Ethopicū dr qō ꝓstanti⁹ accipitur in nullo est maculatū: sed est nigꝝ leue et
cornēū· Est aūt mareotica palus in india vnde
heben⁹ venit· Luca· Hebenus mareotica inqt
Hebenus aūt crepūdijs illigat· vt infantē visu
nigra nō terreāt· Platanus a latitudine foliorꝝ
dcā: vl q ipa arbor patula fit ⁊ ampla· Mā pla
tos greci latū vocāt· Expssit hui⁹ arboris scptu
ra ⁊ nom̄ ⁊ formā dicēs· quasi platanus dilata
tata sum in plateis Est aūt tenerrimis foliis ac
mollibus ⁊ vinū simil· Quercus siue quernus
dicta q ea soliti erāt dij gētiuꝝ querēnbus rnsa
dare· arbor multū annosa: sicut legit de querca
mābre sb qua habitauit abrahā· que ferē vsq;
ad ꝓstantini regis impiū p multa secula perdu
rasse· Huius fructus glādula apellat· E q̄dus
vna agrestis onfaticis dcā pua forma· hz firmo
corpe atq; nodoso· que medicamibus ⁊ incaustis adhibeē· alia balanis· lenis· ac leuis· ac ni
miū pforata· Lucernaꝝ tñ vsibus necessaria·
Fraxinus vocari ferē q magis in asperis locis
montanisq; fragis nascat· hinc p deriuatōnem
fraxinus sicut a mōte mōtanus· de quo Ouid
Et fraxinus vtilis astis· Taxus venenata arbō
vnde ⁊ toxica venena exꝑmunt· Ex hac arcus
parthi ⁊ alie gētes faciūt· vnde ⁊ poeta· Jtureos taxi torquent in arcus· Jtureos aūt dic̄ parthicos· Acer coloribus impar· Robur autē ge
neralt dr ex oīi materia q̄d est firmissimum·
Alnus vocat q alatur amne ꝓxima eñ que
aque nascāt· nec facile ex vndas vuit· hic ⁊ te
nera ⁊ molliss· q: in humecto loco nutrit· Ulm⁹
nom̄ accepit q vliginosis locis ⁊ humidis me
lius ꝓficit· Mā in mōtanis ⁊ asperis minus le
ta est· Larex cui hoc nom̄ a castello laricino in
ditum est ex qua tabule tegulis affixe flāmā repellūt· neq; ex se carbonē ambuste efficiūt· Populus dcā q ex eius calce multitudo nascatur·
Cuius genus duplex est· Mā alba est alba· alte
ra nigra· Alba aūt pop⁹ dcā· q: folia eius vna
pte sunt alba· altera viridia· Hec igit bicolor:
hūs quasi noctis ⁊ diei notas· que tpa ortu sol⁹
occasuq; cōstant· Generat etiā resinā circa eridanū fluuiū· vel vt alij memorāt in finib⁹ syrie·
Tilia dicunt vocatā eo q vtilis sit ad vsum telox nitore ⁊ leuitate iaculādi· Est enī gen⁹ materie leuissime· Salix dcā q celeriter saliat· hoc
est velocater crescat· arbor lenta· vitibus abilis
vinciēdis· Cuius semis hanc dicūt esse naturā·
vt si q̄s illud in poculo hauserit: liberis careat· sed ⁊ femias infecūdas efficat· Populus aūt et
salix ⁊ tilia mollis materie sunt ⁊ ad sculpturā
apte· Ulmē vocat eo q vim hēat multā viroꝝ·
Natura enī eius tal est vt eā si arefacta ablua
tur virescat· deiñ excisa atq; in humo fixa radicibus sese ipa dimergat· Abrice quā latini tramariciā vocāt ex amaritudie notata· Gust⁹ enī
eius nimis amar⁹ est· Hec arbor in solitudine ⁊
saxoso humo nascit· ex qua etiā arbore maleficis artib⁹ mistra· i· odia cōcitari dīr· Myrtus
a mari dcā· eo q magis littorea arbor sit· Unō
et Virgi· Littora myrtetis lentissima: ⁊ amantes
littora myrte· Hinc est q ⁊ a grecis myrene dr·
Medicoꝝ aūt libri hanc arborē aptam scribūt
mulierꝝ necessitatib⁹ plurimis· Lentiscus q cuspis ipsius lentus sit ⁊ mollis· Mā lentū dicam⁹
q̄cq̄d flexibile est· vñ ⁊ lentū vimē ⁊ vites· Virgilius· Et lente vites ꝓ flexibiles· Ih⁹ fruct⁹ ole
um desudat· cortex resinā· que mastyx apellat·
cuius plurima ⁊ melior in chio insula gignitur
Terebinthus arbor grecū nomē· generans resinam oim resinaꝝ ꝓstantiorem· Buxus grecū
nomē est ex pte a latinis corruptū· Pixos enim
apellatur apud eos arbor semp virēs ⁊ leuitate marie eleūtoꝝ apicib⁹ apta· Ulī et scriptura
Scribe buxo· Rodādaꝝ qō corrupte vulgo lorandrū vocatur q sit foliis lauri simil· flore vt
rosa· arbor venenata· Interficit enī animalia· et
medet serpentiū vexatōes· Herbitū vocauerūt
pastores· eo q vice herbe ꝓbeat pecoib⁹ vbi desunt pascua· Turbiscus q de vno cespite eius
mita vgulta surgūt q̄si turba· Stipa vocata ꝓ
pt q ex ea stipent tecta· Hic ⁊ stipula p diminutionē· Arūdo dcā q cito arescat· Hāc vetes cānam vocauerūt· arundinē vo postea varro dixit· Sane sciendū q latinū canna de lingua hebrea sumptū est· Apō eos ei calam⁹ canna dr·
Licuta aūt est qō est int cannaꝝ nodos· dcā q
lateat· In indicis stagnis nasci arundines:

calamicq dñr ex quoz radicib⁹ expſſum ſuauiſ ſimũ ſucũ bibũt·vñ t varro ait·Indica nõ magnũ in arboze creſcit arũdo Illi⁹ t lẽtis premũt radicib⁹ humoz·Dulcia cui neq̃ant ſuco conde re mella·Sambucus moll' t puſia arboz·Rhãnus gen⁹ eſt rubi·qõ vulgo ſentice vſinã appellant·aſpeq numis t ſpinoſum·Sẽtq dcã a ſitu qõ eſt terra inculta·in q̃ ſentices ſpineq naſcũtur·Adaiozes aũt noſtri oẽm arborẽ ſpinoſam vepzẽ dicebãt:q vi prẽdeat·Oleaſter dictus q ſit folijs oliue ſilũbus ſed latioribus·arboz icul ta atq ſilueſtris·amara atq infructuoſa· Cui inſert⁹ olive ram⁹ vim mutat radicis·t vtit eaz in ꝓpriã qualitatẽ·Lacryma oleaſtri arboz du plex eſt·Alia eñ gũmi ſimilat ſine vllo q̃litatis moꝛſu·alia amoniaci guttã ex diſtillatõne colle ctã ac remoꝛdẽtẽ·Oliua grece oleon dꝛ·ex q̃ in latinũ tractũ eſt vt oliua dicaꝫ·Olea aũt ipa ar boꝛ eſt·fruct⁹ oliue·ſuc⁹ oleũ·Eſt aũt arboꝛ pa cis inſigne:cui⁹ fruct⁹ diuerſ noibus appellaꝫ· Oꝛcades oliue greca etymologia a ſitu dic te ſticuloꝛ vocate·q̃s greccoꝛes vocãt·Radiole p eo q̃ oblõge ſunt in modũ radioꝛ·Paphie a papho inſula dẽ:vnde pus allate ſunt·Licĩ nie eo q̃ optimũ dent lumẽ·Mã lign⁹ lumẽ eſt vnde t lignũ nomẽ accepit·q̃ aptũ eſt flammis et lumibus·Pauſia quã coꝛrupte ruſtici puſiã vocãt viridi oleo t ſuaui apta·Et dca pauſia: q̃ pauiaꝫ·i·tundaꝫ·vnde t pauimẽtuz·Syria dicta ꝑ eo q̃ de ſyria eſt allata·ſiue q̃ nigra eſt Cruſtumia idẽ t volemis dca·eo q̃ volã pleat magnitudine:hoc eſt mediã manũ·vñ t iuo lare dicamus·Quidã aũt volemũ gallica lĩgua bonũ t magnũ intelligũt·columbades appel late·Oleũ aũt ab olea noſatur·Mã vt diximus olea eſt arboꝛ vñ deriuatũ ſit oleũ·Sed q̃ ex al bis fũit oliuis expſſum vocaꝫ ſpanũ·a grecĩ on ſation appellatũ·Qõ aũt ex fuluis t nõdũ ma turis fũit expſſum viride appellaꝫ·Qõ vero ex nimũ maturis ꝓmune dꝛ·Ex his ad vſum vite ꝓmũ eſt ſpanũ·ſcõm viride·tertium commune· Amurca olei ps aquoſa·ab emergẽdo dicta id eſt q̃ ab oleo ſe mergat t fex eius·Hãc greci a murcẽ vocant ex latina lingua trahentes voca bulum·Gumẽ grecũ nomen eſt·hoc eñ illi go mi dicũt·Reſinã greci reſinã vocãt·Rhea enĩz grece dꝛ q̃d manat·Eſt eñ lachryma ſudoꝛe exhalata lignoꝛ·vt ceraſi·lẽtiſci·balſami·vt re liquaꝛ arboꝛ ſiue ꝰgultoꝛ que ſu dare ꝓduntur·ſic t odoꝛata ouẽns ligna·ſic gutta balſa mi·ac ferulaꝛ vel ſucinoꝛ cuius lacrima dure ſcit in gẽmã·Prima eſt reſina terebinthina om niũ ꝓſtãtioꝛ·Afferꝛ aũt ex arabie pria atq iu dea t ſyria cypro t africa·ex inſul⁹ cy cladib⁹ Sed a eſt lentiſcina q̃ maſtix vocaꝫ·hec ex chio inſula deꝓꝛtaꝫ·Tertia pinaꝫ·quaꝛ alia piti nes·alia peucine·alia liq̃da·alia arida:et affe runt ex tyrrhena colofonia·Tñ etiã nomen co lofonia reſina ſumpſit·Pix grecũ nomẽ ẽ·quã illi piſſam vocãt·Alij volũt ex pino picẽ vocari hec a grecis appellaꝫ donia· nos ramalẽ dice re poſſum⁹·c⁹ ꝓbabiꝫ ſplẽdẽs lenis et munda· Creãdaꝛ arboꝛ naturaliꝛ tria ſunt genera·aut ei ſua ſponte naſcunt·aut ex ſemibus fortuito ia centib⁹ ſurgũt·aut ex radicib⁹ pullulãt Mã cete ra vſus inuenit ſaũcte natura· Dia poma latine neutri generis eſſe dñr·arbores aũt femini fere ſunt generis exceptis paucis·vt hic oleaſter hoc ſiler·Virgi·vt molle ſiler·Ite hoc buxũ·licet et hec buxus dicaꝫ·Mã ſupfluũ q̃dã volũt facere diſcretõnem·vt hec buxus de arboꝛe dicamus· buxum vo de ligno cõpoſito

¶ De arboꝛib⁹ aromaticis VIII

a Romata ſunt·queq fragrãtis odoꝛis que in dia vl' arabia mittit ſiue alie ꝛgi ones·Nomẽ aũt aromata traxiſſe videnꝫ: ſiue q̃ aris impoſita dinis inuocatõnibus apta vi deanꝫ·ſeu q̃ ſeſe aeri inſercre ac miſceri ꝓbanꝫ· Mã q̃d eſt odoꝛ niſi aer ꝓtactus? Tus arboꝛ a rabie ĩmẽſa atq ramoſa leniſſimi coꝛtic·ramis ad aeris qualitatẽ·amigdale mõ ſucũ aromati cum fundẽs albũ t maſticatõne velut in pulue re reſolutũ·t cũ frangiꝫ intus pingue ẽ·t igni apoſitũ facile ardeſcẽs·Et appellaꝫ apud nos maſculuſ·eo q̃ ſit maſa rotũdũ in modũ teſticu loꝛ·Reliquũ planũ t pene ſcabꝛoſum min⁹ op timũ·Adulteraꝫ aũt admixta reſina ſiue gũmi ſed diꝛoſcaꝫ ſua ꝓpetate·Mã tus igni apoſitũ ardeſcit·reſina fumeſcit·gũmi ꝛo liq̃ſcit calefac tũ·Tus aũt ſine aſpiratõne a rũdẽdo dꝛ·q̃ dũ gũmi gutte ex arboꝛe cadũt in glebis miſcẽtur· Dũ ꝛo glebe in puluerẽ redigũf·tus carpiꝫ et ꝰgulꝫ tũdiꝫ·t ſic iñ manib⁹ tolliꝫ·Hoc t libanũ vocatũ a mõte arabie vbi ſabei ſunt·Mã monſ coꝛ liban⁹ dꝛ: vbi tura colligũf·Mirrha arabie arboꝛ altitudis q̃nq cubitoꝛ ſilis ſpine quam achantũ dicũt·L⁹ gutta viridis atq amara vſi et nom̃ accepit myrrha·Gutta ei⁹ ſponte manãs ꝓcioſioꝛ ẽ·eliciata coꝛtic vulnere vilioꝛ iudicaꝫ· Sarmẽta ei⁹ arabes ignib⁹ fouẽt· quoꝛ fumo ſans noxio niſi ad odoꝛẽ ſtoꝛacis occurrãt ple rũq inſanabiles moꝛbos ꝟhũt·Myrrha autez tragodite ab inſula arabie dca vbi melioꝛ colli giꝫ t puriꝛ·Stoꝛax arboꝛ arabie ſilis malo ce donij c⁹ ꝰgule inf caniculc ortũ cauernatim la crimã fluũt·Diſtillato ei⁹ i trã cadẽs mũda ſi ẽ ꝟ cũ ꝓpꝛij coꝛtic ſcrobe fuaꝫ·Illa aũt q̃ virgis t calamis inhẽrit mũda ẽ t alba·dehĩc fulua fit ſol'cã·t ipa ſtoꝛax calamites pinguis reſino ſa: odoꝛis iocũdi·hũecta t velut melloſum liq̃ez emittẽs·Storax aũt dcã q̃ ſit gutta arboꝛis ꝓ fluens t ꝓgelata·Mã greci ſtiriã guttam dicũt·

Grece aũt stirax latie storax ỏr Bidella indie ⁊ arabie arbor·cui lacrima melior arabica·Est ei lucida·subalbida·leuis·pinguis·equalr cerea et q̃ facile molliat·neq; ligno vel tre ꝓmixta amara odoris bona·Mã ex india fordida est: nigra ⁊ maiori gleba Adulterat aũt admixto gũmi·q̃ si ita amarificat gustu·Adastix arbouis lẽtisci gutta est·Hec granomastix dca ẽ·qr in modũ granoꝝ ẽ·Melior aũt in chio insula gignit odoris boni·cãdoris cere punice·Eſi ⁊ splẽdorem cutis pulcrificat·Adulterat autem iterdũ resina vel turc·Pipis arbor nascit in india et i latere mõtis caucasi·qđ soli obũsum ẽ·folia ei⁹ ad vnipi similitudinẽ·Cui siluas serpentes custodiũt·Iz incole regiõis illi⁹ cũ mature fũnt incendũt·⁊ serpẽtes igne fugant·et ide ex flãma nigr pip efficit·Mã natura pipis alba est·cui q̃dem diuisus est fruct⁹·Mã qđ imaturꝝ est piper: lõgũ vocat: qđ incorruptũ ab igne pip album·Quod cute rugosa ⁊ horrida fũt·ex caloze ignis trahit ⁊ colorẽ ⁊ nom̃·Pip si leue ẽ vetustũ est·si graue est nouellũ·Vtrãda ẽ aũt mercatorum fraus·Solet em̃ vetustissimo pipi humecto argẽti spumã aut plũbũ aspgere vt põderosum fiat·Aloa in india atq; arabia gignit arbõ odoris suauissimi ac summi·Denicꝝ lignũ ipi⁹ vice thymiamatũ altarib⁹ adolet·vñ ⁊ nomen traxisse credit·Cinnamũ dcm q̃ cortex eius in modũ canne sit rotũdus ⁊ gracil·Gignit autẽ in indie ⁊ ethiopie regiõibus frrutice bui duorum tñ cubitoꝝ·colore ſbnigro vel cinereo·tenuissimaꝝ ẋgulaꝝ·Mã qđ in crassitudinẽ ertẽ dic̃ ỏspectui est·qđ ỏ gratiu⁹ puenerit eximũ Qđ cũ frãgit visibile spirabilẽ emittit·ad imaginẽ nebule seu puluis·Amomũ vocatũ q̃ veluti odorẽ cinnamomi ferat·Nascit in syria et armenia: frutex ei⁹ botruosum semẽ reddẽs sibi ꝓcerũ·floze albo velut viole·foliis silib⁹ bryonie·odore etiã bono somnos suauificat·Lasia nascit in arabia·ẋga robusti corticis et purpurei: foliis vt pipis·Est autẽ ẋtutis cinnamomi silis iz potẽtia inferior vñ ꝓ cinnamomi vice duplex ei⁹ põdus in medicamẽtis admisceꝫ·Calam⁹ aromatic⁹ a silitudie calami vsual vocat·Gignit in india multi nodis geniculat⁹ fuluus fragrãs spũs suauitate·Qui cũ frãgitur i multas fit ptes scissil: similãs gustu casiã cuz leui acrimõia ꝛmorꝺẽti·Balsami arbor in iudea intra termios tñ ·xx· iugeꝝ erat·Postea q̃ eaỏ regiõe romani potiti sunt etiã latissimis collib⁹ ꝓpagata ẽ stirpe silis vitis·foliis silis rute·sed albidioꝛib⁹ spcꝝ manẽtib⁹·Arbor aũt balsamũ lignũ ei⁹ globalsamũ ỏr·fruct⁹ siñ semẽ carpobalsamũ·suc⁹ opobalsamũ·Qđ lõ cũ adiectiõe significat·eo q̃ passus ferreis vngul cortex ligni ꝓ cauernas eximũ odoris guttã distillat·Lacrima ci greco ꝛmõe oppe ỏr·Eui⁹ guttã adulterant admixto cypno oleo vel melle·Sz sincera pbat a melle·si cũ lacte coagulauit ab oleo si istillata aq̃ aut admixta facile fũt resoluta·ptera ⁊ si lanee vestes ex ipa pollute ñ maculant Adulterat qđem neq; cũ lacte coagulat·⁊ vt oleũ in aq̃ supnatat ⁊ vestẽ maclat·Balsama ãt si pura fuerint tantã vim hñt·vt si sol excandurit·sustineri nõ possint in manu

¶ De herbis aromaticis siue cõib⁹ IX

Etãt ⁊ quarũdã herbaꝝ noia q̃ ex aliqua sui cã resonãt· hũtes noim explanatoz·Nõ tñ oim herbaꝝ etymologiã inuenies·Mã ꝓ locos mutant cuiã noia·Foliũ dcm q̃ sine vlla radice innatãs in indie littoribus colligat·Qđ ligno ꝓforatũ sicãt indi atq; reponũt·Ferk aũt padisi eẽ herbam gustu narduũ referẽs·Mardus herba est spicosa·vñ a grecis nardostacos appellata·quaꝝ alia indica·alia syriaca vocat: ñ q̃ in syria nascit iz q̃ mons in q̃ iuenit·alio late indiã spectat·alio syriam·Est aũt indica multiformis: iz melior syriaca leuis fulua comosa spica pua odoratissima cyperũ similãs·Qđ si multũ in ore tardauit linguã sicat·Mardus celtica a regiõe gallie nomẽ attrahit·Nascit ei sept⁹ in ligurie alpib⁹ ⁊ i syria: frutice puo·radicib⁹ in manipulo collectis ligamẽtis·Flos ei⁹ tñ ꝓpe odorẽ bonũ·Tyrsi ei⁹ atq; radicule vtiles ꝓbanť vsib⁹ nr̃is· Costuz radix herbe ẽ nascẽtis in india arabia ⁊ syria iz meli⁹ arabicũ·est ei albũ ⁊ leue suaue iocũ di odoris· indicũ colore nigro·⁊ leue vt ferula·syriacũ vo põdere graue·colore buxeo·odore acro·sũmũ tñ albũ·leue·aridũ·gustũ incẽdẽs·⁊ est ẋtutis ignee emicatiuꝰ· Crocũ dcm ab oppido cilyne: qđ vocat coritiũ·q̃q; ⁊ alibi nascit: iz si tñ vel tale q̃le in cilyna·Eſi ⁊ a potiori pte nom̃ accepit·Mã mlte res noia sumpserũt a loc vbi pl⁹ puenirũt ⁊ aliqđ meli⁹·Optimũ ẽ aũt qđ fũt recens·odoris boni·albedie pua·porecte longitudis·integr·⁊ neq; in fragmta ꝓminutum inspiratiõe boa·⁊ cũ carpit manu⁹ inficiẽs ⁊ leuit acre·Qđ si eusmõi nõ fũt aut vetustũ aut ifusum agnoscit·Adulterat ãt admixto croco magnate·Augẽdi q̃q; põderis cã spuma argẽti cõtrita adijcit ⁊ ꝓdit·si puluerulẽtũ repit atq; de coetũ ab odore ꝓpo fũt lapsuz·Crocũ magna exꝑsis aromatib⁹ crocini vnguẽti atq; ifomato sedimie i pãnusculos fit ⁊ lõ sic appellat Asarũ nascit i vinbroꝝ mõtib⁹ floꝛib⁹ casie silib⁹ int q̃ flos iuxt radicẽ purpure⁹ in q̃ semi ꝓtiet vuaz sile·radicib⁹ plib⁹ atq; tenuissimis ⁊ bñ ꝺolentib⁹·⁊ est ẋtute silis nardo·Fũ nascit in ponto folijs oleastro silib⁹·Quiparũ a grecis vocat q̃ hẽat ẋtutẽ feruẽtẽ·Radix ẽ iuncꝰ trãguli folijs porri similib⁹·radicibus nigr siue ꝓpinguis in similitudinẽ oliuaz odoriſſimus atq; acerrimus· Nascit in paludibus atq; vacuis locis

Tradit etiã alia spẽs quipari q̃ t ĩ india nascit et apellat lingua eoꝝ zinziber. Iris illyrica a similitudine ris celestis nom̃ accepit. Vñ t a latinis argumẽ ꝺr Iris q flos ei⁹ colouis varietate eãdẽ arcũ celestẽ imitet. Illyrica aũt ꝺr: qr in illyria pluria t violẽtissima ẽ. spẽs ei⁹ foliꝭ gladioli similibus radice aromatica odouis boni. Atoꝝ foliꝭ iridis similibus radicib⁹ acerrimi odoris sed iocũdi: ppter qõ t aromatica ẽ. Abeu foliꝭ pastinace similib⁹. Cardamomũ herbã quã vulgus nasturgũ vocat. Squinũ meli⁹ qõ i eufrate nascit q̃ qõ in arabia fuluũ multiforꝝ purpureũ tenue odouis roseꝰ: cũ manu cõfricat. gustu multũ incẽdit linguã atq; mordet. ih⁹ flos squinoantos ꝺr. Antos eñ grece flos nuncupatur Thimũ apellatũ q flos ei⁹ odorẽ refert. De q Virg. Redolẽtq; thimo fragrãtia mella. Epithymũ grecũ nom̃: qõ latine ꝺr flos thimi. Hã flos grece thimũ vocat. Est aũt flos timbre similis. Salsucus est quẽ latini amaracũ vocant. L⁹ nois vsum Virgili⁹ etiã ad venerẽ referens ait. Vbi molli amarac⁹ illũ Floub⁹ t dulci aspirans ãplectit ymbra. Apta est aũt hec herba vnguẽtis Vñ t nom̃ traxit amarac⁹ a puero cuiusdam regis. q casu lapsus ꝺũ ferret vnguẽta nouum t gratissimũ ex pfusiõe odorẽ creauit. Ja cynth⁹ herba est hñs florẽ purpureũ. Trexit ãt nom̃ a puero quodã nobili. q in saltib⁹ int pur pureos flores reptus ẽ interfect⁹. deditq; nom̃ herbe puerilis funeris casus. Est aũt radice et flore volui silꝭ pueros a pubtate retinẽs. Narcissus herba fabulose impositũ nom̃ hz a q̃dam puero. cui⁹ mẽbra in hũc florẽ trãsiert. q t nom̃ narcissi in apellatõe custodit: t decus pulchritudinis in cãdore retinet foliorꝝ. Rosa a specie flouis nũcupata. q rutilãti colore rubeat. Lilia lacteꝰ flouis herba. vñ t nũcupata q̃si liolia. cui⁹ dũ cãdor sit in foliꝭ. auri tñ spẽs intus effulgz Viola ppter vim odouis nom̃ accepit. ih⁹ genera sunt tria. purpureũ. albũ. mellinũ. Achãtus herba egyptia: sp frõdens spinis plena flexibili virgulto. In cui⁹ imitatõe arte vestis ornatur que achantina ꝺicatur. t aliter achãtis dẽa. Hedera ꝺcã q arboꝛibus reptãdo adhereat. de q Virgilius. Inter victrices hederã tibi serpere lauros. Alij hederã aiũt vocatã q hedis supra lactis abũdãtiã in esca a vetib⁹ ꝓbeat. Hedere frigide ire indices ẽm phisicos. Hã ãtipharmacon ebetans est si q̃s pot⁹ hedrea coꝛonet. Elleboꝝ mẽoꝛãt greci circa ellebꝝ q̃ndã fluuium plurimũ gignj atq; ide a greci apellari. hũc romani alio noie veratꝝ ꝺicũt. p eo q sumptum mẽtẽ in sanitatẽ reducẽ. Duo sunt ãt genera albũ t nigꝝ. Hãc aũt perin loquũt escã eẽ et alimoniã cotturnicũ. eo q nakali q̃dã tpamẽto sui coꝛpis vim pabuli nocẽtis euitãt. Etei si ratiõe medicine plerũq; ad salubratẽ hũani q̃z coꝛpis tpak. cui viꝺ esse ꝓriũ. q̃to magis ꝓpẽtate nature ad cibũ. pficit: qõ medicinali manu puertit ad salutẽ. Acone poꝛ⁹ ẽ bithynie. q. pũctu maloꝝ graminũ vsz adeo celebꝛis ẽ vt noxias herbas aconitas illinc noiem⁹. Hã toxica venena ex eo ꝺcã q ex arboꝛib⁹ taxeis exꝑmant. maxie apõ cãrabiã. Euphoꝛbiã ꝺcm q ei⁹ suc⁹ oꝺoꝝ acuat visum. L⁹ vis tãta est vt duris carnibus supadiecta citius coq̃ ꝓpellat. Nasturtiũ in multis locis: sz pluria in mauritania. Laser herba nascit in mõte oscobagi. vbi t gãges fluuius oꝛit cuius sucus ꝺcs ꝑmũ lasir: qñ manat in moꝺ lactis. Deide vsu deriuãte laser noiatuz ẽ. Hoc et a q̃busdã opiũ cyrenaicũ apellat. qñ t apõ cyrenas nascit. Aloe herba amarissimi sucus. Panace herba fragrãtis oꝺouis: tyrsõ ferule simil. ex q̃ pfluit sucus q̃ opopanacis ꝺr: croceꝰ et pinguis. odoꝛe grauis t amarissim⁹. Galbanũ est genus pigmẽti albi: crescẽs i mõte amomo syrie: alꝭ suꝰ est ferule. Ditte⁹ est mõs crete. ex quo dictamũ herba nom̃ accepit. ppt quã apõ Virgi. cerua vulnerata saltus pagrat. Tãte ei potẽtie est dictamũ vt ferꝝ a coꝛpe expellat. sagittas excutiat. vñ t eius pabulo fere pausse sagittas coꝛpi inherẽtes ejiciũt. Hãc q̃dã latinoꝝ polegiũ martis ꝺicũt. ppt belli tela excutienda. Hã drogora ꝺicta q hẽat mala suaue olentia in magnitudinẽ mali mauiani. vñ t eam latini malũ terre vocãt. Hãc poete anthꝛopomoꝛphos apellãt. q hẽat radicẽ formã hois similẽtez. Antropos ei grece latine ꝺr hõ. Cui⁹ coꝛtex vino mixtus ad bibẽdũ ꝺat his quoꝝ coꝛpus pter curã secãdũ est vt sopoꝛati doloꝛẽ ñ sentiãt. Huius spẽs sunt duo. Femia foliꝭ lactuce similib⁹ mala generãs in similitudinẽ ꝓmoꝝ. Abrotanus vo foliꝭ bete similib⁹. Papauer herba somnifera. de q Virgi. Letheo pfusa papauã somno. Sopoꝛẽ ei lãguẽtib⁹ facẽ. Eius alia ẽ vsual. alia agrestis. ex q̃ fluit sucus: quẽ opion vocãt. Colocinnida cucurbita agrestis t vehemẽter amara. q̃ silr vt cucurbita flagella p trã tẽdit. Dicta aũt colocintida q sit fructu rotũdo atq; foliꝭ vt cucumis vsual. Centaureã greci vocãt qñ a chirone cẽtauro ferꝝ repta. Eadẽ t limniseos q: locis humectis nascit. Eadẽ t fel terre. ppter amaritudinẽ ꝺcñ. Glycirica grece ex eo ꝺcã q dulcẽ radicẽ hẽat γλυκυ eñ greci dulce ꝺicũt. Eadẽ adipsos. q: sitiẽtib⁹ sitim sedeat. Draconthea vocata q hasta ei⁹ varia sit i modũ colubri: similitudinẽq; draconis imitet. vl q eã herbã vipera ticat. Chelidonia iõ ꝺr. vl q aduentu hirũdinũ viꝺ erũpe. vel q pull⁹ hirũdinũ si oculi auferant⁹ mires coꝛ illi ex hac herba meden ꝺfir. Heliotropiũ nomẽ accepit. ꝑmo q estiuo solstitio floreat. vel q solis motib⁹ folia circumacta

ꝓuertat·Vñ ⁊ a latinis solsequa nūcupat·Mā et sole oūcte flores suos apit·itēsero daudit cū sol occubuit·Ipa est quā latini incubū siluatici vocāt·Hec ⁊ verrucaria q extiguat ꝟrucas ex aq̄ potata·vl in cataplasmate posita abstergat·Petaphilō a nūero foliorꝫ dca·Vñ ⁊ eam latini q̄nq; folū vocāt·herba adeo munda: vt purificatōi ⁊ tēplis abhiberi a gētilib⁹ solita esset·Isopus herba purgādis pulmōibus apta·Vñ ⁊ in veteri testō p ysopi fascicl'os aspgebāt agni sanguie q̄ mūdari volebāt·Nascit i petris herēs saxo radicib⁹·Reubarbaꝫ siū reuponticū illō qō trās danubiū in sola barbarico ustud qō arca pōticū colligit nostrū est·Reu autē radix ꝟr·Reubarbarū ergo q̄si radix barbarica·Reupōticū quasi radix pōtica·Hyosciamos a grecis a latis herba calicularis ꝟr q calículi ei⁹ in figurā cātaroꝝ nascant·vt est malipunica q̄rū ora serrata sunt: dntes intrīsecus seia papaueri silia hec herba insana vocat·qꝫ vsus eius piculosus est·Deniq; si bibat vel edat insanā facit·vl somni imaginē tollit·hāc vulg⁹ milimindrū dic̄ ꝓpter q alienatōz mētis inducit·Saxifraga vocata q senū eius petras in vesica frāgat atq; ꝓminuat·Bētiana nom̄ sumpsit: et medici mēorāt·ab inuētore radicib⁹ aristolocie silibus·Nascit ſb alpibus galatie atq; asie·Satureia calida ⁊ ꝓpe ignita·Vñ illi ⁊ nomē indit̄ credūt q ꝓnos facit in venerē·Satyriō dca a satyris ꝓpt̄ in cēdiū libidis·quā vulgus stincum vocat·venerē esse fusatat·Eadē ⁊ orchys: q radix ei⁹ in modū testiculoꝝ sit: quos grece ὄρχεις vocāt·Itē ⁊ lepozina·ꝓpt̄ qō caules molle emittat·Tactica vocata q tactus eius corpus adurat·Est enī ignee olo nature ⁊ tactu purit·vñ ⁊ puriginē facit·⁊ vtil valde ad sanguinem ſagnādū·Artemisia herba diane a gētilibus ꝓsecrata est vñ ⁊ nūcupata·Grece enī diana artemis ꝟr·Est aūt apta medicis ⁊ potu sūpta aufert dolorē cordis·Lamimelos bba grece dca·q mali matiani odorē hēat·sitq; breuis terreq; vicina·Lamidrios a grecis apellata: q sit breuis ⁊ p terrā strata ⁊ minuta foliis paruissimis·Peon q̄dā medic⁹ fuit·a q̄ peonia herba phibet inuēta·vt homer dic̄·hāc q̄dā gle sidē vocāt: q dulcis saporis sit·vl penterobinā a nūero granoꝝ·vel vt alij dactylosam: a digitoꝝ similitudine·nascit in siluis·Boglossus a greas dca·eo q folia asprima ad modū ligue bouis hēat·Que mixt in modū ob sapiētiā nutriendā vino infunde da a veteri⁹ mēorat·Lōui aūt ergo ilantatē ꝓbere ferūt·p olere etiā sumit·Amoglossos·i·agni lingua·q̄ a romanis plāta go ꝟr·q plāta eius ita adhereat terre hac mō ut p olere vescunt·Erpillos que apō nos serpillos vocat·p eo q radices eius lōge serpiāt Eadem ⁊ mīs animola·ꝓpt̄ q mēstrua moueat·Aristolocia ꝟr q mulierib⁹ fetis optia sit·Haꝫ supsessa post ptū matrice būficio vapoꝝ expurgat·Ih⁹ herbe genera sunt duo·q̄ꝫ vna aristolocia rotūda ꝟr: ꝓpt̄ q rotūdā radicem habeat Altera aristolocia lōga·qꝫ lōgā radicē hz cū ramis ⁊ foliis lōgioribus·Quā etiā ⁊ dactyli vocant·q sit radice roboze digitali ⁊ lōga·Erigon a grecis ꝟr q ꝛe ꝓmo senescat·Vñ ⁊ eā latini herbā senectionē vocant·Nascit p macerias ꝓsillios dcā·q semē sile pulicis hēat·Vñ eam latini herbam pulicarē vocāt·Herabotane ideo a grecis hoc nomē accepit: q ꝛmedijs ac ligamētis hoim ⁊ purificatōibus sacerdotū a gentilibus apta ꝓbaret·Vñ ⁊ eā pōtifices sagmē apellabāt quasi sancimē·hec ⁊ verbena·qꝫ pura·pficit fribolicas si bibat·Paliurus herba asperrima ⁊ spinosa: pūgēs ⁊ retinēs·vulnerans apropinq̄ntē sibi ⁊ adunco dente ꝓhendens Strutos quā q̄dā herbā lanarā vocant·eo q plerīq; lanā ex ea lauēt·nascit in locis cultis·Limicia ꝓpter sīlitudinē cimicis·Vñ ⁊ eam greci corionē vocaueſt·nascit in locis aspis atq; incultis·Abarubiū qō greci ꝓasiū dicūt·vocatū ꝓpter amaritudinē·nascit in cāpis·Pollegiuꝫ apō indos pipe ꝓciosius est·hz aūt ꝟrutē timanticā·calefac ⁊ deducit·extenuat ⁊ purgat et digerit·Absinthiū grecū nom̄ c⁹ pbabilius ē qō in ponti regiōe nascit·vñ ⁊ absinthiū ponticuꝫ no⁹ ac·Simpat grece dcs·eo q tātam in radice ꝟrutem hēat vt frusta carnis aspsa in cacabo coagulet ꝓlipodiō herba·c⁹ radix hispida atq; crinita vt est polip⁹ ex q̄ deriuatū est vt polipodion diceret·Nascit in teneris petraꝫ terris siue q̄rub⁹ vicinis·Polios herba a grecis a latinis omnimorbia q multis morb⁹ subuētat: nascit in mōtib⁹ ⁊ in duris locis·ō vna radice multas ⁊ tenues fibres mittit semis plenas·i sūmitate hūs q̄dā corymbos caneſcētes: odore grauis ⁊ ſbdulce·sucus eius aq̄ cocta a serpētibus pcussos sanat·sparsa in domo vl incēsa omnes serpētes fugat·Scamonea quā latini acridiuꝫ vocāt herba suci plēa·q̄ colligit ſbcausta radice·Deniq; terrā rotūda cautate fodiūt·tū suppositis aut cochleis aut nucis foliis excipit sucus atq; siccat⁹ aufert·Elēit āt sept⁹ pbabiliō ex mysia asie·Iuuic ꝓrius atq; falsius ex syria atq; iudea·Daucos herba foliis feniculi silis tyrso bipalmis·Citocatia dca q vētrē cito depurget quā vulg⁹ corrupte citocā vocat·Lapa dca q hēat caulē ingētē p terrā disposita·Ihec herba a grecis philātropos vocat·q vestib⁹ hoiz inhereat ob aspitatē sui·nascit iuꝛ muros Capillū veneris vocatū siue q elapsos p⁹ alopiciam capillos recreat; vel q capillorꝫ fluores coerceat vel q sit ꝟgulis nigris lenib⁹ cū splēdore quasi

capilli. Nascit in aquosis locis. Rubia dcā q radix ei⁹ sit rubra. vñ t colerare lanas phibet. Ancusa cui⁹ radix ptrita digitos infigat. Est ei colore sanguineo. vñ etiā pictorū⁹ ad pupurā efficiendā vsui est. Camelon q̄ latine vascarago vocat eo q viscū gignat. in q̄ herēt aues q̄ ppa volūtate descēdūt ad escā. Licuta. ppt q in tyrso geniculatos nodos hēat occultos vt cāna. sic ōr fossa ceca q̄ occulta ē. Hec potui data inficiat. Hāc in carcere socrates bibit t expirauit. Persi⁹ dicit: Sorbitio quē tollit dira cicute. Hec dū hoīb⁹ venenuz sit. capellas efficit pigues. Trifoliū ē qō greci trifillū vocāt. q sit foliys trinis p singlas ānotatōes. Flomos quā latini herbā lucernarē vocāt. ab eo q ad lychnia, pficiat. Eadē t lucubros q lucē pbeat vmbris. Piretron grece dcā q hēat radicē incēdi osam atq; coaceruantē. Altea malua agrestis. siue malue visc⁹. hz altea q in altū surgat. t visc⁹ qz glutinosa ē. Quiganū qō latie colera intpraē. ppt q infusū coloret vinū. Hec āt herba calida ē. ōducit etiā flegma t mingit. Titimallū vocabulū supsit. q foliorū comā ad radiū solis circūacta pūtat. Mā greci solē titan vocant mallonē comā. exq̄ pfectū ē vt titimallū dicerēt Hui⁹ spēs septē diūsis locis nascētes. Stringnos q̄ latine herba salutaris vocāt. ppt q dolorē capitis t stomachi icendiū mitigat. Eadē t, vua lupina, ppt semē ei⁹ vue sile. Pilogonos quā latini herbā sanguinareā vocāt. ppt q missa i naribus sanguinē moueat. Ambrosia quā latini apiū siluaticū vocāt. De q̄ Virgili⁹: Ambrosie q̄ comedi vinū vertice odorē aspirauere. Apigago dcā q flores ei⁹ apes maxie appetūt. Rosmarinū. quā latini ab effectu herbā salutarem vocāt. c⁹ folia feniculi sūt silia atq; aspa: t rotatim terre pstrata. Abēta agrestis quā greci calamiti nri vulgo nepeta vocauerūt. maiori virtutis t vehemēs in calore. Genicularis herba substernūt ob scorpionū vim repellendā. Gladiol⁹ q sit foliys gladij similib⁹ tyrso cubitali floreb⁹ purpureis. Agaricū radix viti albe. Asfodilos. quā latini a colore albutiū vocāt. Scilla q nocēs sit. de q̄ supstitio gentiliū dicit. q sit integra ad limē suspēdat. oia mala fugat. Lampedos a grecis dcā q terre adhereat. t odorē primi hēat. Hāc latini cucurbitularē vocāt. q ex pte odorē cucurbite referat. Strafisagria hz ē herba q̄q; digitoz. h⁹ semē comasticatū. hūorē nimiū capitis deducit. gustu amarū. nascit locis amenis. Splēos dcā q splenē auferat. siue scolopendrios eo q folia ipsi⁹ scolopendrio siali sint silia. Nascit in humidis petris. Nec caulē nec florē nec semē hēt. folia ipsi⁹ supficie viridia sunt. subt rufa t dānosa. splenē curat. Voluus appellat⁹ q radix ei⁹ volubilis sit t rotūda. Stoecas in insul⁹ stoecadib⁹ nascit. vñ et nuncupat. Cyclaminos grece dcā a q̄dā q cyclos vocat⁹ est. q̄ pm⁹ xtutē h⁹ herbe inuenit. siue q hēat radicē rotūdā. Greci eiñ cycla rotū dū vocāt. Cui⁹ radix aut sucus si vino fuerit admixtus ebuosos facit. Nascitur in siluosis locis t agrestib⁹. Ampelos leuce siue brionia. quā latini vitē albā vocāt. vel a q̄litate coloris. vel q ei⁹ radix cōtrita t corpi infricata teneriorē t cādidiorē cutē reddat. Mā t succ⁹ baccaz ei⁹ lac vberib⁹ siccis reddit. Ampelos melena. id ē vitis nigra. eadēq; labrusca. folia hedere silia in oib⁹ maior q̄ vitis alba. baccas silr habēs q̄ imaturitate nigrescūt. vñ t vocabulū sūpsit. Viticella. herba a latinis appellata. q sic vitis q̄q̄d primū habuerit apphēdat. Corimbis. q̄s anulos apellam⁹. Buptalmon florē hz croceū oculo silem. vñ t a grecis nomē accepit. Est aūt caule molle. foliys coliādri silibus. Nascit iuxta muros ciuitatū. Flomos. quā latini verbascū vocāt. q̄z altera ē nascul⁹ albidi oris⁹ foliys atq; angustioris⁹. altera femia foliys latioris⁹ atq; nigris. Ferula vocata a medulla. Mā illā varro tradit esse ferule medullā quā opodelon greci vocāt. Nonulli a feriēdo ferulā dicūt: Hac eiñ pueri t puelle vapulare solēt. h⁹ succ⁹ galbanū ē. Papiz dcm. qō igni t cereis ē aptū. Pyrō ei greci ignē dicūt. Iuc⁹ ōr eo q iūctis radicib⁹ hereat. Scyrp⁹ a q̄ segetes tegūt sine nodo. De q̄ Enni⁹: Querunt in scyrpo soliti q dicere nodū. Et in pūbio. Qui inimic⁹ ē etiā in scyrpo nodū q̄rit. Fuc⁹ genus herbe ē de q̄ tingit vestis. dcā q: mētit alienuz colorē. Vñ t Virgili⁹. discet mētiri lana colores. Alga nascit in aq̄s stātib⁹. Ita deniq; nomē supsit ab algore aq̄. vel q alliget pedes. q crassa est. foliys aquā ex pte supantib⁹. Ulua et typus herbe circa fontes t paludes stagnisq; nascūt. Ex q̄bus vlua. i. alga mollis. t q̄dāmō fungus dcā ab vligine. Typus ōr q̄ se ab aq̄s inflat. Vñ etiā ambitiosoz t sibi placentiū hominū tumor typus ōr. Carix acuta herba t durissima sparto silis. De q̄ Virgilius: Et carice pastus acuta. Spart⁹ frutex virgosus sine foliys ab aspitate vocat⁹. Volumina eiñ funiū q̄ ex eo fiūt aspa sunt. Gramē a situ poti⁹ dcm q plurimoz agroz sit. Vñ illud greci agreste vocauerūt. licet ois herba gramen vocet ab eo q germinet. sic robur omis ligni cutis. t spēs ab eo q sit firmissima. Filix a singularitate foliy dcā Deniq; ex vna virgula altitudie cubitali vnuz sassuz foliū gignit res implicata velut penna. Auena p u lfam herba ē. p b ꝛo loz q̄ equi retinent. Auena herba semialis segeti silis. Virgilius: Urit eiñ lini campū segetes: vrit auene pennt. t p chalamo, aliq̄nēs. Lizania qō poete

semp infelix lolium dicūt · q sit inutile t infecundū · Fenū dam q eo flāma nutrit · Fos ei flāma ē · Fenū qđ ē palea p e solā scribēdū · fenū qđ ē lucrū p o t e scribit · Manipulū dicim⁹ fasce fenti · Et dict⁹ manipul⁹ q manu implet ·

¶ De oleribus · La · X ·

Hortus noiat q semp ibi aliqđ oriatur nā cū alia terra semel in anno aliquid creet · hort⁹ nūq sine fructu ē · Olus ab alendo dam · eo q p mū hoies ab olerib⁹ alerent añq fruges t carnes ederēt · Tm enim pomis arborū t olerib⁹ alebāt sicut animalia herbis · Caulis est generaliter herba t olex medi⁹ frutex · q vulgo tyrsus dicit · q a terra sursū cōscēdat · ex q deriuatū est vt specialit quoddā gen⁹ olerū caul⁹ diceret · q: tyrsus ipsius āpli⁹ ceteri oleribus coalescat id est crescat · Est aūt generale nomē · Omis enī frutex caul⁹ dicit · Cauliū aūt sūt genera q̄nq · id ē cumanū pōpeianū arcinū sabellicū · bruciū Lima dicit q̄si coma · Est enī sūmitas olex vl arbor i q̄ vigēs virt⁹ naturalē · Malua gen⁹ herbe hortulāe q ex pte greco vocabulo appellat απο του μαλαχιζεσθαι · eo q molliēdi aluū soluēdiq̄ naturā habeat · Lui⁹ suco si qs se oleo mixto punxerit ab apibus negat ferri · Folia ei⁹ ex oleo trita t iposita scorpionib⁹ credunt auferre torporē · Pastinaca vocata q radix ei⁹ p̄cipuus past⁹ sit hōis · Est enī odorata iocūda · cibo delectabilis · Rapa dicta a rapiēdo · id ē cōphendēdo · Est aūt radice āplior napesapore dulcior t folio tenuior · Nap⁹ a similitudie rape vōtus · nisi q folijs latior t radic⁹ gustu subacrior est · Nomis aūt affinitas i vtrisq̄ ide pene cōmunis · q: vtrūq̄ semē i alterū vicissim mutat · Nā rapa i alio solo vt Emilian⁹ ait p biēniū mutat i napū i alio vo nap⁹ trāsit i rapā · Napocaul⁹ ex duobus oleribus cōpositū nomen habet · q: dū sit sapore napo simil nō in radice sed in tyrso cōscēdit vt caul⁹ · Sinapis a pellat q folijs sit simil napis · Hec vt auctores aiūt calidā virtutē hz t egerit · hz stringit vrinā crudū in cibo sūptū stomacho cōtrariū · coctū vo in olere iuuat stomachum · semē aūt ei⁹ tritū cū aceto serpētū vulnera curat · Raphanū greci nos radicē vocam⁹ · eo q totus deorsū nitit dū reliq̄ olera in sūma magi psiliāt · Lui⁹ semie macerato quisq̄s suas manus infecerit · serpētes impune tractabit · Sicqđ ex ipsius radice etiā cbur albescat · In cibo quoq̄ veneno obsistit · Nā cōtra venena radices · nuces · lupini · citria apiū ruta p̄sunt · hz cōtra futurū non cōtra acceptū venenū · Unde t apō veteres ante alias epulas hec solebāt mēsis apponi · Lactuca dicta est q abūdācia lactī exuberet seu q: lacte nutrientes feminas iplet · Hec et in viris veneris vsum coercet · Lactuca agrestis est quā sarraliā nominam⁹ · eo q dorsū eius in modū serre est · Intubus grecum nomen est · Et intub⁹ q int⁹ sit tofus · Lepa vocat q: nō aliud ē nisi tm caput · Ascalonia nūcupata ex vna vrbiū palestine q̄ ascalon dr · vñ pus aduecta ē · Alliū dam q oleat · Ulpicum apellatū q alij odorē hēat · Faselos vocari aūt a faselo īsula grece · vbi nō pcul mōs olympus est · Porrū · cui⁹ duo genera sūt · capitatū t sectile · Capitatū mai⁹ · sectile puulū · Beta apud nos oler⁹ gen⁹ · apō grecos lra est · Bilutū gen⁹ oleris sapor⁹ euanidi · q̄si vilis beta · Cucumeres q sint interdū amari · q dulces nasci phibēt si lac te mellito eor semē infundat · Cucurbita apopores · Sane pepo · melipepo · ozimū · greca nomia sūt t origo eor latinis incerta · Olus molle atriplex · brassica · olisatrū · Masturtiū sapor appellaut · q acrimonia sui nasū torqat · Fugi q arīdi ignē acceptū cōcipiāt · Fos ei ignis ē · vñ t esca vulgo dr · q sit fomes ignis t nutrimētū · Alij dicūt fugos vocatos · q sint ex eor genere qdā interēptorij · vñ t dfuncti · Tubera tumores pdit · eaq̄ cā illi nomē ddit · Volui apellati · q sint volubiles t rotūdi · Aspagus q sit spinosa t aspa · t frutex ei⁹ · ex q̄ gignit · Capparis · a grecis nomē sūpsisse videt q hēat rotūda in sūmitatib⁹ seminū capitella · Armoracea h ē lapsana · Lapistq · Lapatia · hec in cibo sūpta stomachū pfortat · venerē repmit · Cardu⁹ genus herbe spinose · lb⁹ natura mordax t sbaustera ē t mollis · frigid⁹ t indigest⁹ · suc⁹ ei⁹ alopicias curat · Eruca q̄si vuca q ignite sit vtutis · t in cibo sepe sūpta venerē incēdiū moueat · lb⁹ species due · q̄ altera vsualis · altera agrestis acrior · vtraq̄ tñ veneris cōmouēs vsum ·

¶ De odoratis oleribus · La · XI ·

Apiū dam q ex eo apex · i · caput antiq̄ triūphantū coronabant · Hercules aūt hāc herbā pm⁹ capita circūtulit · Maz nūc p̄ im capite pferebat · nūc oleastrū · nūc apiū · Cuius radices efficaciat pugnāt contra insidias venenox · Eius generis sūt petrosilenon · posilenon t oleosilenon · Petrosilenon vocatū q sit simile apio t nascat in petris mōnibusq̄ preruptis qđ nos petrapiū dicere possum⁹ · Silenon cū grece apiū dr · hz ē summū ac pbabile macedonicū gustu suaue t odore aromatico · Posilenon dam q sit durū t austerū · Oleosilenon · q mollior folio t caule tenerū · Fenī culum latini vocāt · q ei⁹ tyrsi seu radicis suc⁹ acuat visum · cui⁹ vtus tradit vt serpētes annuā senectutez ei⁹ gustu deponāt · Hoc ol⁹ greci maratrō vocāt · Ligusticū a regiōe nom accepit · Nascit ei plurimū in liguria odore aromatico t gustu acre · Aneson greci dicūt · siue vt latini anesuz · herba oibus cognita · acerrime feruens · Coriandrū ·

er greco noie sumptū·qđ illi cozīō vocāt·Cui⁹ semē in dulci vino datū·pniozes reddit in venerē·si supra modū dederis amentiam nutrit·Canos etiā ex coūadro inflā traditū est·Ruta dcā q sit feruētissima·Cui⁹ altera agrestis atq; vtute acrior·sed vtraq; feruētissima cōpcatur·Hanc venenis repugnare mustele docēt·q̄ duz cū serpēte dimicauerint cibo ei⁹ armant·Inula quā rustici alā vocāt·radice aromatica·odoris summi cuz leni acrimonia·Abenta genus herbe odoriferē·huius genera sex.

¶ Incipit liber decimus octauus.

De bellis. Cap.I.

•Rimus bella in
p tulit ninus assyrioz rex. Ipse eñ finibus suis neq; cōtent⁹ hūanc sociatis fedus irrumpens exercitus ducere·alienā vastare·liberos pl'os aut trucidare aut subijcere cepit·vniuersamq; asiā vsq; ad libyē fines noua seruitute pdomuit·Hinc iaz studuit orbi in mutuo sanguie grassari alterna cede·Quattuoz aūt sunt genera belloz·i·iustū·iniustū·ciuile z plus q̄ ciuile·Justū bellū est qđ ex pdcō genit de rebus repetitis·aut ppulsandoz hostiū causa·Iniustū bellū est qđ de furoze nō de legitima rōne initur·De quo in republica Cicero dicit: Illa iniusta bella sunt que sunt sine causa suscepta·Nā extra vlasscēdi aut ppulsandoz hostiū cā·bellū iustū geri nullū pōt·Et hīdē Tullⁱ⁹ paulo interiectis subdidit: Nullū bellū iustū haberi videt·nisi denūciatū·nisi dictū·nisi de repetitis reb⁹·Ciuile bellū est inter ciues orta seditio·z cōtracta tumultus·sīē inter Sillā z mariū·q̄ bellū ciuile iniuicē in vna gēte gesserūt·Plusquā ciuile bellū est vbi nō solū ciues cōcertāt·iz et cognati·ālē actū est inter cesarē z pompeiū·qui gener z socer iniuicē dimicauerunt·Sicdē in hac pugna frater cū fratre dimicauit·z pater adūsus filiū arma portauit·Lucan⁹: In fratrū cecidērūt pmia fratris·Itē Cui ceruix cesa pntī cederet·Bella itaq; dicūt iterna·extrna·seruilia·socialia·piratica·Nā piratica bella sunt sparsa latronū man⁹ p maria myoparonib⁹ leuib⁹ z fugacibus·nō solū nauiū comeat⁹·iz etiā insulas puintiasq; vastātibus·Quos pmū Cneus pompei⁹ post multā vastationē quā terra mariq; diu egerat·mira celeritate pssit ac supauit·Sicē aūt bellū vocatur qđ ptra hostes agit·ita tumultus q̄ ciuili seditione cōcidat·Nā seditio est dissensio ciuiū·dcā q seoꝛsum alij ad alios eāt·Alij estimāt dissensionē animoꝛ sedinonem vocari·quā greci diastasin vocāt·Quō aūt differat vtrunq; cicero docet·Potest eñ inqt esse bellū vt tumult⁹ nō sit·Tumultus aūt esse sine bello nō potest·Quid ē aūt aliud tumult⁹ nisi pturbatio tāta vt maioꝛ timoꝛ oriat·Ubi etiā dict⁹ tumult⁹·qñ timoꝛ mult⁹·Grauioꝛ aūt ē tumult⁹ q̄ bellum·Nā in bello vacatōes valēt·in tumultu nō valēt·Differt aūt bellū pugna·z plū·Nā bellū vniuersū ē·vt punicū·huⁱ⁹ ptes sunt pugne·vt cannēsis·trimēsis·Rursū in vna pugna inita sunt plia·Aliud eñ in cornib⁹·aliud in media·aliud in extrema acie gerit·Bellū igit ē totū·pugna vn⁹ diei·plū pars pugne est·Bellū antea duellū vocatū·eo q̄ due sunt ptes dimicantiū·vel q̄ alterū facāt victoꝛē·alterū victū·Postea detracta lfa d·z mutata v in b·dcm ē bellū·Alij p antiphrasin putāt bellū q̄ sit hoꝛribū·vsi est illud: Bella horrida bellā·cū bellum cōtra sit pessimū·Pelia dicūt a pmēdo hostis hostē·Ubi z plia ligna qb⁹ vuā pmit·Pugna vocata eo q̄ ihitio vsus fuisset in bello pugnis ptēdere·vel q̄ pmo bellū pugnis incipiebant·Ubi z pugna etiaz duoꝛ est aliqñ z sine ferro·Quattuoꝛ aūt in bello agūt: pugna·fuga·victoria·pax·Pacis vocabulū videt a pacto sumptū·Posteri⁹ aūt pax accipit·fedus pmū initi·Fedus ē pax q̄ fit int dimicātes·vel a fide·vt a sectalib⁹·i·sacerdotib⁹ dcm·Per ipsos eñ fiebāt federa sīē p seculares bella·Alij federa dicta putāt a porca fede z crudelit⁹ occisa·cuius moꝛs optabāt ei q̄ a pace resilisset·Virgilius: Et cesa iugebāt sedera porca·Federis ptes iii ducie·Et dcē induciē q̄si in dies ociā.

De triumphis. Cā.II.

o Nne regnū seculi huⁱ⁹ bellis q̄rit·victorijs ppagat·Victoria dcā q̄ vi·id ē vtute adipiscat·Ā est em̄ ius gentiū: vim vi expellere·Nā turpis ē dolo q̄sita victoria·Certa aūt victoria ē·vel occisio hostis·vel expoliatio vel vtrūq;·Nō est aūt id cūda victoria q̄ p immēsa dcmmēta cōtingit·Et hoc ē qđ laudat Sallustius duces victoriā in cruēto exercitu depoꝛtasse·Pompa dcā est greca significatōne ἀπὸ τοῦ πομπεύσθαι ē publice ostētari·Precedit aūt victoria pompā·ideo q̄ ituris ad hoc certamē pmū ē victorie votū·Tropheū dictuz ἀπο τησ τροπησ id ē a quersione hostis et fuga·Nā ab eo q̄ hostē qs fugasset merebat tropheū·q̄ occidisset triumphū qui dictus est ἀπὸ τησ θριάμβησ id ē ab exultatiōe·Plene em̄ victorie triūphus debet·semiplene tropheū·qz nō dū plenā ē psecut⁹ victoriā·Nō ei obtinuit·sed fugauit exercitū·Hoc tñ nostri scꝛtores pfundūt·Tranquill⁹ aūt triūphū latine dicit pon⁹ appellatū·q̄ dis q̄ triūphās vbē ingrederet·tripudio iudicio honoraret·Nā pmū de triūpho duci pcedēdo exercitū iudicare solitū erat·scdo senatū·tertio plīm·Erat aūt apō ro-

manos mos vt triūphantes q̄drigis vehereñt ex illo q̄ soliti sint pozes duces h̄ habitu bella inire. Quicūq; aūt in conflictu viciſſet. palma aurea coronabat. q̄ palma ſtimulos hz. Qui vo ſine cōflictu fugiente pſtraſſet. laurea. eo q̄ hec arbor ſine ſpinis eſt. Manq; t purpurea t palmata toga triūphātes induebañt. t ſcipionē cū ſceptro in manu gerebāt. ad imitationez victorie ſcipionis. licet t ſcipio bacul' ſit q̄ homies innitunt. vñ t ille p̄m' corneli' ſcipio appellat' ē. q̄ in foro pater ei' ccc' inniꝝ eo ambulabat. Sup ſcipionē aūt aqla ſupſedebat ob idiciū q̄ p victoriā q̄ſi ad ſupnā magnitudinē accederēt. Jnō t colonie rufo plinieb̄t. q̄ſi imitarent diuni ignis effugiē. Q̄ vo a carnificē cōtingebant. id erat indicio vt ad tm̄ faſtigiū euecti. mediocritatis hūane p̄monerēt. Quob' aūt generib' deleť exerat'. aut intermissione aut dipſiōe. Saluſt': Hoſtes inq̄t oppreſſi. aut dilapſi fozēt. Sic t vtriq; Virgili': Jnterrupti one. vt ſubmerſaſq; obruc puppes. Diſpſiōe. vt age t diſuice corpa ponto. Spolia hoſtiū p̄da manubie. exuuie ptes. Preda a p̄dādo vocata Manubie eo q̄ manib' detrahūtur. Ihe t exuuie ab exeūdo dcē. q̄ exuūť. Ihe t ptes. a parte diuiſione. p p̄ſonaꝝ q̄litate t laboꝝ iuſta deciſione. Solia aūt a pallijs q̄ſi expallia. vicť eñ detrahunť.

¶ De ſignis. Ca. III.

Jgna belloꝝ dicunť q̄ ex his exerciť t pugnādi t victorie receptui accipit ſymbolū. Mā aut p vocē tube. aut per ſymbolū admoneť exerciť legionū. Pinicapa lia ſigna aqle. draconeſ t pile. Aquile ideo q̄ eadē auis iouis in armis auſpicio fuerit. Maz dū idē iouis adūſus titanas, pficiſcereť. aqlaz ei in auſpicio apparuiſſe ferūt quā ille p̄ idicio victorie acceptā tutele ſue auſpicať eā legioni ſignū dedit. q̄ factū eſt ut deinceps militū ſignis cōmitteret. Cui' lucanus meminit dicēs: Signa pares aqlas t pila mināna pilis. Draconū ſigna ab apolline monte phitonis ſerpētis inchoata ſunt. Dehinc a grecis t romanis in bello geſtari ceperūt. Pilā in ſigno p̄ſtituiſſe ferť auguſt', ppt̄ natōes ſibi in cūcto orbe ſubiectas vt magis figurā orb' oñderet. Vexillū et ipſum ſignū bellicū tractū. nomē hñs a veli diminutiōe q̄ſi velillū. Sub romulo aūt ſaſaculos feni p vexillis milites habuerūt. Vnde t manipuli appellēť. Manipulos eñ dicim' faſces feni q̄ manū impleāt. Cetera ſigna diūſis plata agminib' p̄m militarē p̄ſuetudinē exiſtunt. p q̄ exercitus p̄mixtione p̄lioꝝ agnoſcit.

¶ De buccinis. Ca. IIII.

Uccina eſt q̄ ſignū dať in hoſte. dicta a voce q̄ſi vocina. Mā pagani agreſtes q̄ ad oēm vſum buccina ad cōpeta cōuocabā tur. p̄pe ergo h̄ agreſtib' ſignū fuit. de q̄ p̄operti': Buccina cogebat p̄iſcos ad arma q̄rites. Jh' clāgoꝝ buccinū oꝝ. Tubā tyrrhēi p̄mū iueneſt. vñ Virgi: Tyrrhenuſq; tube mugire p ethera clāgoꝝ. Jhāc eñ a tyrrhenis p̄donib' excogitatā dicūt. cū diſpſi circa maritimas oras nō facile ad q̄q; p̄de occaſionē voce aut buccina cōuocarent vēto plerūq; obſtrepēte. Jhinc poſtea bellicis certamib' adhibita ē. ad denūciāda ſigna belloꝝ. vt vbi exaudiri p̄co p̄e tumultu nō poterat. ſonit' tube clāgēſis attingeret. Tuba aūt dcā. q̄ſi toſa. i. caua. Jtē tuba q̄ tibia. Jnt̄ tubā āt t buccanā veteres diſcernebāt. Mā buccina inſonās ſollicitudinē ad bella denūciabat. Virgili': Quā buccina ſignuz dira dedit. Tuba āt p̄liū idicabat. vt Ad tuba terribili ſonitu. Cui' ſonus vari' eſt. Mā interdū camť vt bella cōmitanť. interdū vt inſequātur cos q̄ fugiūt. interdū receptui. Mā recept' oꝝ q̄ ſe exercit' recipit. vñ t ſigna receptui cane re dicunť. Claſſica ſunt cornua q̄ cōuocādi cā erāt facta. t a calādo claſſica dicebanť. De quib' Virgili': Claſſica ingq; ſonāt. Ppō amazonas aūt nō tuba ſīc a regib'. ſed a regina ſiſtro vocabať feminarū exercitus.

¶ De armis. Ca. V.

Arma generaliter olim rez inſtrumēta ſunt. vñ t vbi reponūť. armaria dicta ſunt. Jtē arma t tela olim generū. ſz arma ſunt q̄bus ipſi tuemur. tela q̄ emittim'. Nam arma duplicia. i. q̄b' pectimur. vl' q̄b' tegimur. Arma aūt p̄pe dcā ſūt. eo q̄ armos tegūt. Mā arma vl' ab armis dicūť. i. hūeri. vt lat' hic aſta p armos acta tremit. vl' ἀπὸ τοῦ ἄρθοσ id eſt a marte.

¶ De gladijs. Ca. VI.

Ladius generaliť oꝝ enſis in plio. ſed enſis ferrū tm̄. gladi' vo tot'. Prope autē apellať gladi' q̄ gulā diuidit. i. cerviceſecat. Ad h̄ eñ p̄mū ē fact'. Mā cetera mēbra ſecurib' magis cedūť. collū gladio tm̄. Acies aūt gladij ab acumie dcā ē. Capul' vocať. vel q̄ caput ē gladij. vl' q̄ ibi capiť vt tenať. Mā alibi acies ferri nō ſint. Mucro nō tm̄ gladij ē. ſz t cuiuſlibet teli acumē. dict' a lōgitudine. Mā macron greci logū dicūt. hic t machere. Machera aūt ē gladi' long' ex vna pte acut'. Framea vo gladi' ex vtraq; pte acutus quā vulgo ſpatā vocāt. Framea aūt dcā q̄ ferrea ē. Mā ſic ferramētū. ſic framea oꝝ. ac. pinō ois gladi' romphea. Spata a paſſiōe oꝝ greco vbo. q̄ſi pati. grece oꝝ pati. vñ t patior t patiꝝ t patitur dicim'. Alij ſpatā latine autumāt dcā eo q̄ ſpaciosa ſit. i. lata t ampla. Vñ t ſpatula in pecoīb'. Semiſpatiū gladius ē a media longitudine ſpate appellat'. nō vt imprudēs vulg' dicē ſine ſpatio. dū ſagitta velocioꝝ ſit. Pugio a pū

gendo ⁊ trāsfugēdo vocāt. Est eñ gladi⁹ par
uus ⁊ bis acut⁹ lateri adherens. Jdē ⁊ cluna
bulū dañ q religet ad clunē. Celidoniac⁹ gla
di⁹. ferrū est latū c⁹ duplex mucro ac bifurc⁹ in
modū caudē hirūdinē formāt. vñ ⁊ celidonia
cus dr. Sica a secādo dcā ē. Est eñ gladi⁹ bre
uis q̄ marie vtunt q̄ apud italos latrocinia ex
ercēt. a q̄ ⁊ siccarij dicti sunt. Trāq̄llinus autē
dicit. dū cuiusdā gladiatoris i ludū emissi gla
dius curuat⁹ fuisset. ex acie recta p̄currit vnus
ad eū corrigendū. tūc a pugnāte rūsus ē. sica
pugnabo. inō sice nomen datū est. Scures si
gna sunt. q̄ añ ꝓsules ferebāt. ne aut vsus p̄de
rent belli. aut vacantes ocio aspectū amitterēt
gladior. Quas ⁊ hispani ab vsu francor⁹ per
deriuationem franciscas vocant.

¶ De astis. La. VII.

a Sta ē cōtus cū ferro c⁹ diminitiuū fac
astile. Nomē aūt asta ab astu sumpsit.
vñ ⁊ astutia. Cōtus ferrū nō hēt. sed tñ cuspi
de acuta ē. Virgili⁹: Ferrataq̄ trudes ⁊ acu
ta cuspide cōtos. Cōtus āt q̄si conu⁹. Est ei co
nu⁹ acuta rotūditas. Trudes amites sunt. cū
limato ferro. q̄ greci aplustria dicunt. Trudes
āt dicūt ab eo q̄ trudūt ⁊ detrudūt. Virgili⁹:
Ferrateq̄ trudes. Venabula dcā q̄si venatui
habilia. Excipia q̄ veniētē excipiūt. q̄si excipia
lia. Excipiūt ei apros. expectāt. suscipiūtq̄ leo
nes. intrāt vsos. sit tñ firma man⁹. Lancea est
asta amētū hñs in medio. Dcā aūt lācea q̄ eā
lāce. i. eāli amēto pōderata vibrāt. Amentū vi
culū est iaculor⁹ astilū q̄ medijs astis aptāt.
Et inde amētū. q̄ media asta religāt vt iaculet
Clava ē q̄lis fuit herculi. dcā q̄ sit clauis ferre
is inuicē religata. ⁊ ē cubito semis facta in lōgi
tudie. Hec ⁊ cetera quā Gran⁹: caiā dic. Est ei
gen⁹ gallici teli ex materia q̄ maxie lenta. q̄ ia
cu nō q̄dē lōge. ppt grauitatē euolat. ſz q̄ pue
nit vi nimia pfringit. q̄ si ab artifice mitrāt. rur
sum redit ad eū q̄ misit. Hō meminit Virgili⁹:
dicēs: Teutomo co ritu soliti torq̄re cateias. Elī
⁊ eos hispani ⁊ galli teutones vocāt. Falarica
ē telū ingēs tomo fañ hñs ferrū cubitale ⁊ ro
tunditatē ō plūbo in modū sphere in ipa sūmi
tate. dr etiā ⁊ ignē hīe affixū. Hoc aūt telo pu
gnāt de turrib⁹ q̄s falas dici manifestū ē. Ju
uenal⁹: Cōsulis añ falas delphinoq̄ ⁊ colūnas. A
falis igit dcā ē falarica. sic a muro muralis. Sane falaricā. Lucan⁹ dic neruis mitti
torulib⁹ ⁊ q̄dā machina. vt nūc vibrata falari
ca neruis. Virgili⁹ vo ait turnū manu falari
ca iaculasse. Pila sunt arma iaculor⁹ atq̄ telo
rū a torq̄ndo vt emittēdo vocata. Hec q̄b⁹ Lu
can⁹: Signa pareq̄ aq̄las ⁊ pila minātia pil⁹.
L⁹ singlare pilū dr. Telū vocāt ꝑm grecā ety
mologiā ἀπό τοῦ τηλόθεν q̄q̄d lōge iac
pōt. q̄q̄ abusiue dicāt ⁊ gladi⁹. vt ē illud. At
nō ī telū mea q̄ vi dextera vsat. Prope āt telū
a lōgitudiē dr. Elī ⁊ mustela dr q̄ lōgior sit q̄
mus. Cuspis astile amētatū. a cespite dcā q̄s ē
virgultū. Virgili⁹. Et pastorale p̄fixa cuspide
myrtū. Prope aūt cuspis posterior ps aste est.

¶ De sagittis. La. VIII.

ſ Agitta a sagaci iactu. i. veloci ictu vo
cata. Pēnis eñ ferē q̄si auis. vt celeri
ter mors p̄currat ad hoiem. His p̄mū cretēses
vsi sunt. Quib⁹ penne ideo vt dixim⁹ agglutī
nant vt leues sint ⁊ p̄uolēt scutatos. Spicula
sunt sagitte vel lācee breues. ab spicaq̄ spē nun
cupate. Scorpio ē sagitta venenata arcu vltor
mētis excussa. Que dū ad hoiez venerit. vir⁹ q̄
figit infundit. vñ ⁊ scorpio nomē accepit.

¶ De pharetris. La. IX.

p Pharetra sagittaq̄ theca. a ferēdo iacti
la dicta: sic ⁊ pheretrū vbi fun⁹ deferē
q̄ ideo etymologiā cōmunē habēt q̄ pharetra
mortē. pheretrū mortuū portat. Conu. ppe sūt
arcuū thece. sic sagittaq̄ pharetre. Vagina ap
pellat eo q̄ in ea mucro vel gladi⁹ bauletur.
Theca ab eo q̄ aliq̄d receptū tegat. c. lfa. p. g.
posita. Alij greco noie thecā vocari asserūt q̄
ibi reponat aliq̄d. Jnō bibliotheca libror⁹ ꝓ
sitio dr. Dolones sunt vagine lignee. int q̄s la
tet pugio sub baculi specie. Dolones aūt a do
lo dicti sunt q̄ fallāt ⁊ decipiāt ferro cū speciez
p̄ferāt ligni. Hos vulg⁹ greco noie oxos vocāt
id ē acutos. Elī ⁊ apud medicos acut⁹ mor⁹
oxea vocāt. Arc⁹ vocāt eo q̄ arceat adūsarū.
Jnde ⁊ arces dicūt a q̄b⁹ arcēt hostes. Jtē ar
cus ob spēm. q̄ sint curuati artius.

¶ De fundis. La. X.

Funda dcā eo q̄ ex ea fundāt lapides
id ē emittāt. Hanc vsus p̄mū in insulis
q̄ baleares dicūt inuētus ē. Virgi. balearī robe
ra funde. Balista gen⁹ tormēti. ab emittēdo ia
cula dcā. Bali eñ grece mittere dr. Torq̄t eñ
vbere neruor⁹ ⁊ magna vi iacit aut astas aut
saxa. Jñ ⁊ fundibal⁹ q̄si fundēs ⁊ emittēs. Cō
tra balistā testudo valet. Series eñ fit armor⁹
vimbonib⁹ int se colligatis.

¶ De ariete. La. XI.

a Aries nomē speciei dedit. eo q̄ cū im
petu ipingit murū in modū arietū pu
gnantiū. Talide eñ ac nodose arboris caput
ferro vestit. eaq̄ suspēsa funib⁹ multor⁹ manu
ad murū impellit. deinde retror⁹sū ducta. impe
tu maiore destinat. sicq̄ ictib⁹ crebris cōcussuz
muri lat⁹ cedit. cauatiq̄ irrūpit ac fenestrā fac
Cōtra impulsū arietis remediū est. sacc⁹ pale
is plen⁹ ⁊ in eus locū dimissus q̄ aries p̄cutit.
Laxo eñ saccor sinu ict⁹ arietis illisus mollit
Duriora eñ mollioraq̄ facilius cedūt. Plutei

sunt cretes corio crudo intexte·q̄ in ope faciēdo hosti obiic̄iūt·Musculus cuniculo similis sit q̄ murū pfodit·ex q̄ t appellat·q̄ murus cuniculus.

¶ De clypeis. Ca·XII.

Clypeus ē scutū maius·dictus ab eo q̄ clepet id ē celet corp̄·periculisq; sū ducat·απο τοῦ χλέπτειν. Oppositus enī sua defensione ab astis t iaculis corp̄ munit. Clypeus aūt peditū ē·scutū equitū. Scutū appellatū eo·q̄ a se excutiat telor ictū. Vt enī telis resistat·clype⁹ anteferē. Umbo scuti ps media ē·q̄si umbilicus. Ancile vocat scutū breue t rotūdū. De q̄ Virgili⁹: Ancilq; ancile gerebat. Et ancile dicū ab anciſione q̄ sit ab oppte veluti ancisū ac rotundū. Quidi⁹: Idq; ancile vocāt·q̄ ab oīm pte recisū. Quaq; notes oculi angul⁹ omis abest. Pelta scutū breuissimū in modū lune medie. L⁹ memunit liber regū: Fecit rex salomō ducēta scuta de auro puro. t trecētas peltas ex auro pbato. Cetra scutū loreū sine ligno·q̄ vtūt afri t mauri. De q̄ poeta. Leuiq; cetra tegit. Parma leuia arma q̄si paruus clype⁹: Dicit āt t testudo scutū. Mā in modū testudinis fit clype⁹. Est t testudo scutor pnexio curuata i testudis modū. Māq; in armor generib⁹ milites etiā ab aialib⁹ nōia sumūt. vt aries. Et Salusti⁹: in modū inqt hericij militaris.

¶ De loricis. Ca·XIII.

Lorica vocat eo q̄ loris careat·solis ei circulis ferreis cōtexta est. Squama ē lorica ferrea ex laminis ferreis aut ereis cōcatenata·in modū squame piscis. t ex ipso splēdore squamaq; t similitudine nūcupata ē. De aliis aūt t poluntē t tegunt lorice.

¶ De galeis. Ca·XIIII.

Assis de lamina ē·galea de corio. Mā galeros corcū dr. Cassidē aūt a tuscis nominatā dicūt. Illi enī galeā cassim nominat credo a capite. Apex ē qđ in summa galea eminet·quo figit crista·quā greci conū vocāt. Mā conus est curuatura que in galea pminet t supra quam criste sunt.

¶ De foro. Ca·XV.

Forus exercendarū litiū locus. a fādo dictus. vl a phoroneo rege qui pmus grecis legē dedit. Qui locus t rostra vocatur. ab eo q̄ ex bello punico capta naui⁹ cartha ginēsiū·rostra ablata sunt. t in foro romano p̄fixa vt esset huius insigne victorie. Cōstat autē for⁹ cā·lege t iudice. Causa vocat a casu q̄ euenit. Est ei materia t origo negocij. necdū discussiōis examine patefacta. q̄ dū pponit causa est. dū discutit iudiciū ē. dū finit iusticia. vocatū aūt iudiciū q̄si iurisdictio. t iusticia q̄i iuris stat⁹. Judiciū aūt pus inq̄sitio vocabāt. Unī t actores iudicior. t ppositos q̄stores. vel questores vocam⁹. Negociū multa significat: modo actū rei alicuius. aut ptrariū est ociū. modo actionē cause. qđ est iurgiū litis. Et dcm negociū q̄si nec ociū. id est sine ocio. Negociū aūt i causis: negociatio in cōmertijs dicit. vbi aliq̄d datur vt maiora lucrent. Jurgiū dcm. q̄si iuri garū. eo q̄ hi q̄ causam dicūt iure disceptēt. Lis a cōtentione limitis pus nomē sumpsit. De q̄ Virgilius: Limes erat positus litem vt discerneret agri. Causa aut argumēto. aut pbatione cōstat. Argumentū nunq̄ testib⁹. nūq̄ tabulis dat pbationē. sed sola inuestigatione inuenit veritatē. vnde t dictū argumentū. id est argutū inuentū. Probatio aūt testibus t fide tabularū cōstat. In oīi aūt iudicio sex psone requirunt. iudex. accusator. reus. t tres testes. Judex dictus. q̄si ius dicēs pl'o. siue q̄ iure disceptet. Jure aūt disceptare est iuste iudicare. Nō est aūt iudex si nō est in eo iusticia. Accusator vocatus. q̄si ad causaz vocat eū quē appellat. Reus a re q̄ petit nūcupat. q̄ q̄uis sceleris cōsci⁹ nō sit. reus tñ dr. Quidā in iudicio p re aliq̄ petit. Testes antiq̄tus supstites dicebant. eo q̄ sup statu cause pferebant. Mūc pte ablata nois testes vocant. Testis aūt cōsiderat; conditōe. natura t vita. Cōditione si liber. nō seruus. Mā sepe seruus metu dñantis testimoniuz supprimit veritatis. Natura. si vir nō femina. Mā varium t mutabile semp femina. Vita. si innocens et integer actu. Nam si vita bona defuerit. fide carebit. Non enī pōt iusticia cum scelerato habere societatem. Duo sunt āt genera testiū. aut dicendo id qđ videt aut pferendo id quod audierūt. Duobus aūt modis testes delinquūt. cum aut falsa. pmunt aut vera silentio obtegunt.

¶ De spectaculis. Ca·XVI.

Spectacula vt opinior. generaliter noiantur voluptates. q̄ nō q̄ semetipsa inānant. sed p ea q̄ illic gerunt. Dicta aūt spectacula eo q̄ hoibus publica ibi pbeat inspectio. hec t ludicra nūcupata. q̄ in ludis gerāt. aut i scenis. Ludor origo sic tradit. Lydij ex asia trāseūtes in hetruria psederūt. duce tyrrheno. q̄ fratri suo successerat in regno. Cōtentōe igit in hetruria int ceteros ritus supstitionū suarū spectacula q̄s religiōis noie instituerūt. Jñ romani arcessitos artifices mutuati sūt. t inō ludi a lydijs vocati sunt. Varro aūt dic: ludos a lusu vocatos. q̄ iuuenes p dies festos solebāt ludi exultatōe delectare pl'm. Unī et eū lusū iuuenū t dieb⁹ festis t tēplis t religionib⁹ deputant. Nubil iam de causa vocabuli. dū rei causa idolatria sit. Unde t pmiscue ludi liberalia vocabant ob honorem liberi patris. Ob hāc despiciēda ē originis macla. ne bonū estimes qđ

initiū a malo accepit· Ludus aūt aut gymnic⁹ est·aut circēsis·aut gladiator⁹·aut scenicus

¶ De ludo gymnico La·XVII·

G Ymnicus ludus ē velocitatis ac viriuꝫ gloria· Cuius locꝰ gymnasiū ōr: vbi exercenť athlete ꝛ cursoꝝ velocitas ꝓbabať·Hic accidit vt oiꝫ ppe artiū exercitia gimnasia dicā tur· Antea eīm in locis certātes cincti erant ne nuderētur·post relaxato angulo repente prostratus ꝛ examinatus ē quidā cursor·quare ex cōsilij decreto tūc arcon ipomenes·vt nudi de inceps oēs exercitarenť ꝓmisit·Ex illo gymnasium dēm est ꝙ iuuenes nudi exercenť in cāpo vbi sola tīn pudenda opiuntur

¶ De generibus gymnicoꝝ XVIII

Enera gymnicoꝝ q̄ꝫ·i·salt⁹·cursus· G iactus·ⁿtus·atꝫ luctatō· Tīn ferť quē dam regē tot filios adolescētes hītem tondē generib⁹ de regno iussisse ꝓtēdere

¶ De saltu La·XIX·

S Altus dēs q̄si exilire in altū·Est enīsal tus altius exilire vel longius

¶ De cursu La·XX

C Ursus a velocitate crurū vocať·Est ei cursus celeritas pedum·

¶ De iactu La·XXI·

I Actus dēs a iaciēdo·vī et piscatoriuꝫ rete iaculū ōr·Huic arti vsus est arrep tos lapides paul ferire·astas pōdere librato ia cere·sagittas arcu emittere

¶ De ⁿtute La·XXII·

V Irtus est immēsitas virium in labore: et pondere corpis

¶ De luctatōe La·XXIII·

L Uctatio a laterum completu vocata· q̄bus comunis certātes innitēt· q̄ grē ca apellatōe athlete vocantur·Locus autē luctatōnis palestra ōr·

¶ De palestra La·XXIIII

P Alestram autē vel ἀπο τῆς παλης: id ē a luctatōe· ἀπο τοῦ παλλκέιν id est a motu ruine fortis noiatam dicunt·scilꝫ q̄ in luctādo cum medios arripiāt fere quatiūt idq̄ apud grecos παλλειν vocať·Quidam opinanť artē luctādi vsoꝝ ꝓtētōe mōstratā Manꝫ inter ceteras feras eos solos ꝛ erigi cō gressos ꝛ subsidere celeriter ac reuerti·ꝛ modo manibus tētare inuicē·mō ꝓpleru ablgere sese more luctātium dicunt

¶ De agone La·XXV

Q Ue latini certamina·greci agones vocant:a freq̄ntia qua celebrabāť·Sic̄dē et oēm certū atꝫ q̄etum agona dicā·Alij ꝙ in circulis ꝛ quasi ἀνευ τῶνιάτ id ē sine angu lo locis ederenť nūcupatos agones putant

¶ De generib⁹ agonum XXVI

Gonū genera fuisse imēsitas viriū aūt S sius celeritas·sagittādi pitia·stādi patiē tia:ad cytharā q̄ꝫ vel tibias incedendi gestus·de moribus q̄ꝫ·de forma·de cātādi mo dulatōe·terrestris q̄ꝫ belli·ꝛ nauaľ plij ꝓpteā doxūq̄ suplicioꝝ certamina

¶ De ludis circēsibus La·XXVII·

Ūdi circēses sacroꝝ cā deoꝝ ac gēti / L liū celebratōibus instituti sunt·vñ ꝛ q̄ eos spectāt demonū cultib⁹ infuire vi denť·Nā res cōstris antea simplex agebatur ꝛ vnq̄ cōis vsus huⁱ⁹ reiⁿ nō erat·Sz cū ad lu dos coiⁿ est naturaľ vsus:ad deinōioꝝ cultū trāslatus ē·Itaq̄ castoꝝ ꝛ pollucī deputanť he spēs·q̄bus eq̄s a mercurio distributos historie docēt·ſz ꝛ neptun⁹ eqstris ludus ē quem greci ipon vocāt·ſz ꝛ marti ꝛ ioui in ludis eq̄ sūt cō secrati·ꝛ ipsi quadrigis ꝓsunt· Circēses aūt lu di ideo dī vel a circueūdo vl ꝙ vbi nunc mete sunt·olim gladij ponebanť·quos quadrige cir cumibāt·ꝛ inde dī circēses ab ensib⁹ circa q̄s currebāt·Sic̄dē in littore circa ripas fluminuꝫ cursus agitātes gladios in ordine in ripe littō re ponebāt·ꝛ erat artis equū circa picta torq̄re Inde ꝛ circēses dī putanť:quasi circū enses

¶ De arco XXVIII

C Ircus soli ꝓncipⁱ ꝓsecratus est a pa ganis·cuius edes medio spacio ꝛ effi gies de fastigio edis emicat·qō nōnulli putauē runt ib tecto ꝓsecrādū:quē in apto hīt· Est aū tē circus oīne illō spaciū qō circumire eq̄ solēt· Hūc romani dēm putāt a circuitate eāx:eo ꝙ ibi circū metas equi currūt·Greci ho a circe filia solis que pⁱi suo hoc genus certamis istitui ut asserť nūcupatū·ꝛ ab ea circi appellatōꝝ argu mentanť·Fuit aūt maga ꝛ venefica·ꝛ sacerdos demonū·In aui⁹ habitu ꝛ ope magice artis et cultus idolatrie recognoscať

¶ De ornamentis XXIX

O Rnamēta circi·oua·meta·obelisc⁹ car cer·Qua honori castoris ꝛ pollucis as scribunt·q̄ illos ouo editos credēdo de cygno et ioue nō erubescūt· Fingūt aūt circēsia roma ni ad causas mōi referre· vt sub hac specie sup stitiones vanitatum suarum excusent·

¶ De metis La XXX

M Etaꝫ quippe apellatōe ꝓpe terminum ac finē inūdi designare volūt· ab eo ꝙ aliq̄s emēsus finis est·siue ad testimoniū orien tis occidentisq̄ solis

¶ De obelisco La·XXXI·

O Beliscū mesferes rex egypti ꝓmus fe cisse ferť tali ex causa· Cū quodam tpe nilus violenti inundatōe egyptum nocuisset indignatus rex tanq̄s penas a flumine exigeret sagittam in undas mīsit· Non muto ⁊p⁹ grauī

valitudine corrept⁹ lumē amisit·q̄ post cecitatē visu recepto duos obeliscos soli p̄fecit· Obeliscus ēm sagitta dr·qui ideo in medio circo ponit·q̄ p̄ medīū mōm sol currit·A medio autem spacio ab vtraq; meta p̄stitutus obeliscus: fastigiū summitatēq; celi significat: cū sol ab vtroq; spacio medio horaꝝ discrimie trāsgredit· Sūmo obelisco suppositum est quoddā auratū in modū flāme formatū·qm̄ sol plurimuꝫ calorꝫ atq; ignis habet

¶ De carceribꝫ La·XXXII·

i Carceres vñ emittunt equi carceres dixerunt ab ere qua t ille carcer ē in ciuitate q̄ ibi homies damnati a[illegible] in dusi·ita hic equi coercentur ne exeant anteq; signum emittant·

¶ De aurigis La·XXXIII

a Rs circi auriga t currus·eq̄tes vl̄ pedites·Auriga p̄pe dc̄s q̄ currū agat et regat siue q̄ feriat iūctos eq̄s·Maz aurit ferit dicamus·vt lat⁹ aurit aptū· Ipe ē t agitator: id est verberator: ab agēdo dictus· Aurige aūt duobus coloribus sunt·quibus speciem idolatrie vestiunt·Mā p̄asinus terre venet⁹ celo t mari a paganis dedicatus est

¶ De quadrigis La·XXXIIII

e Richtoni⁹ aūt qui regnauit athenis p̄mus quatuor equos iunxisse fertur: sic Virgilius auctor est dicēs Pam⁹ erichtonius currus t quatuor ausus· Jungere eq̄s rapidisq; rotis insistere victor· Fuit aūt minerue t vulcani filius de caduca in terrā libidine: vt fabule ferunt p̄creatus portētum demoniacum: imo diabolus qui p̄mo iunoni currū dedicauit·Tali auctore quadrige p̄ducte sunt

¶ De curru La·XXXV

c Urrus autē a cursu dictus·vl q: rotas habere videt·vñ t carrū quasi curuuꝫ Quadrigaꝫ vero currus duplici temone olim erant ppetuoq; t qui oīnibus equis mūcerēt: Jugo p̄mus cristenes sicyoni⁹ tm̄ medios iugauit·eosq; singulos ex vtraq; pte simplici vinculo applicuit: q̄s greci siraforos latini funarios vocāt·a genere vinculi quo p̄us alligabant

¶ De eq̄s q̄bus currūt XXXVI·

q Uadrige t bige trige t seiuge a nūo e quoꝫ t iugo dc̄ē·Ex q̄bus quadrigas soli·bigas lune·trigas inferis·seiugas ioui·de sultores lucifero t hespero sacrauerūt·Quadrigas ideo soli iūgūt·q: p quatuor tpa ann⁹ vtiq; ver t estatē·autumnū t hyemē Bigas lūe·qm̄ gemino cursu cū sole p̄tēdit· siue quia et nocte videt t die·Jungūt ēm vnum equū nigruꝫ altey candidū· Trigas dijs inferis· quia hi per tres etates homes ad se rapūt·i·p infantiam·iuuentutē·atq; senectutē·Seiuga maximus curr⁹ ioui·ppter q̄ maximū deoꝝ suoꝝ eū ee credūt· Jdeo aūt rotis quadrigas currere dicūt·siū q: mōs iste circuli sui celeritate trāscurrit·siue p̄pter solē·q: volubili ambitu rotat: sic ait Enni⁹· Jnde patefecit radijs rota cādida celum

¶ De septem spacijs XXXVII

s Ptē spacia quadrige currūt referētes hoc ad cursum·vij·stellaꝝ·q̄bus mōm regi dicūt siue ad cursum·vij·dieꝝ p̄fixum quibus pactis vite termin⁹ p̄summat·quoꝝ finis est arcus id est iudicium·

¶ De equitibus XXXVIII

p Ostro equites singulares ideo currere dicūt·q: singulariter vnusquisq; cursū vite huius pagit atq; transit·alius alio tempore seq̄ns aliū· per vnā tamē viam mortalitatis vsq; ad p̄fixam metam mortis·

¶ De desultoribus XXXIX

d Esultores notati q̄ olim put q̄sq; ad finem cursus venerat·desiliebat t curre bat·siue q̄ de equo in equū itey trāsiliebat

¶ De peditibus XL·

p Edites aūt aūt p̄pterea pede currere quia pedib⁹ currit mortalitati Ob hoc a supioꝝ pte currūt ad inferioꝝ·i·ab oriēte ad occidētē·q: mortales oriūtur t occidūt· Nudi currūt· q: t homi in seculo nulle reliquie sūt· Recto spacio currūt·q: inter vitā t mortē nihil distat·Sed hec igit̄ p̄pterea fingūt· vt vanitates suas t sacrilegia excusare conentur·

¶ De coloribus equoꝝ XLI·

c Irca causas q̄s elemētoꝝ ijdē gētiles etiā colores equoꝝ iūxerūt: roscos ei soli id est igni·albos aeri·p̄asinos terre·venetos mari assimilātes· Itē roscos estati currere voluerūt q: igneꝫ color⁹ sint t cūcta tunc flaueſcāt Albos hyemi q: sit glatialis t frigoriꝫ vniūsq; caneſcāt·Veri p̄asinos viridi colore· q: tūc pāpinus densat· Itē roscos currere marti sacuerunt·a q̄ romani exoriunt·t q: vexilla romanorum cocco decorant·siue q: mars gaudeat sanguine· Albos cephyris t serenis tēpestatibus p̄asinos floꝝ t terre·venetos aq̄s vl aeri·q: ceruleo sunt colore·l:uteos·i·croceos igni et soli· purpureos iri sacrificaueſt· quē arcū diam⁹ q: is plurimos colores hēat· Sicq; dū hac spectatiōe deoꝝ cultuꝫ atq; elemēntis mūdialibꝫ p̄phanant· eosdē deos atq; eadē elemēta p̄culdubio colere nosc̄unt· Vlī aiadūtere debes xp̄iane q: circū numia īmūda possideāt· Qua p̄pt alien⁹ erit tibi loc⁹ quē plurimi sathane spūs occupauerūt·Totū ei illū diabol⁹ t āgeli ei⁹ repleuerūt

¶ De theatro La·XLII

t Heatꝝ est quo scena includit: semicirculi figurā habens·in quo stātes omēs inspiciunt·Cuius forma p̄mum rotunda erat:

sicut ⁊ amphitheatri. Postea ex medio ãphiteatro theatꝝ factũ est. Theatꝝ aũt a spectaculo noiatũ ἀπο Τοῦθεασθαί ꝙ in eo ꝑl's stans desup atq; spectãs ludos ꝯtẽplaret. Idẽ vero theatꝝ idẽ ⁊ ꝓstibuluꝫ: eo ꝙ pꝰ ludos exactos meretrices ibi ꝓsternerent. Idẽ et lupanar vocatũ ab eisdẽ meretricibꝰ. q̃ ꝓpt̃ vulgati corpis leuitatẽ lupe nũcupabant. Nã lupe meretrices sũt vocate: a rapacitate ꝙ ad se miseros rapiãt et apprehẽdãt. Lupanaria aũt a paganis cõstituta sunt. vt pudor infeliciũ mulieꝝ ibi publicaret ⁊ ludibrio haberent tã hi q̃ facerẽt q̃ q̃ paterent.

¶ De scena Ca. XLIII.

s Scena aũt erat locꝰ infra theatꝝ in modum domꝰ instructa cum pulpito. qui pulpitꝰ orcistra vocabat vbi cãtabãt comici. tragici: atq; saltabant histriones ⁊ mimi. Dicta autẽ scena greca appellatiõe. eo ꝙ in speciem domus erat instructa. vnde ⁊ apd hebreos tabernaculoꝝ dedicatõ a similitudine domiciliorꝝ scenophegia appellabatur

¶ De orcistra Ca. XLIIII.

o Rcistra autẽ pulpitꝰ erat scene: vbi saltator agere posset: aut duo inter se disputare. Ibi em̃ poete. comedi. ⁊ tragedi ad certamen cõscendebãt. hisq; canẽtibus alij gestus edebant. Officia scenica. tragedi. comedi. themelici. histriones. mimi. ⁊ saltatores

¶ De tragedis Ca. XLV.

t Ragedi sunt qui antiqua gesta atq; facinora sceleratoꝝ regũ luctuoso carmine spectante populo concinnebant

¶ De comedis Ca. XLVI

c Omedi sunt qui ꝑuatorum hominum acta dictis aut gestis canebãt. atq; stupra virginum ⁊ amores meretricum in suis fabulis exp̃mebant

¶ De themelicis Ca. XLVII

t Themelici aũt erãt musici scenici qui in organis ⁊ lyris ⁊ citharis ꝑcinnebant. Et dicti themelici ꝙ olim in orcistra stantes cantabãt sup pulpitũ. qd̃ themele vocabatur

¶ De histrionibus XLVIII

h Istriones sunt qui muliebri indumẽto gestus impudicaꝝ femiaꝝ exp̃mebant Hi autẽ saltando etiã historias ⁊ res gestas demõstrabant. Dicti aũt histriones siue ꝙ ab histria id genꝰ sit adductũ. siue ꝙ ꝑflexas historiis fabulas exp̃merent quasi histriones

¶ De mimis Ca. XLIX

m Imi sunt dicti greca appellatõne ꝙ reꝝ humanaꝝ sint imitatores. Nã hẽbant suum auctorẽ: qui anteq̃ mimũ agerent fabulam ꝓnunciarẽt. Nã fabule ita ꝯponebãtur a poetis vt aptissime essent motui corpis

¶ De saltatoribus Ca. L.

s Altatores aũt noiatos Varro dic̃ ab arcade salio: quẽ eneas in italiã secum adduxit. quiq; ꝑmo docuit romanos adolescentes nobiles saltare

¶ Quid ꝓ patrono agat LI

e St plane in artibꝰ scenicis liberi et veneris patrociniũ. que priuata ⁊ propa sunt scene de gestu ⁊ fluxu corpis. Nam mollitiẽ libero ⁊ veneri imolauerẽt. illi ꝑ sexũ. illi per luxũ dissoluti. Que vo ibi vocabꝰ ⁊ modis ⁊ organis ⁊ lyris trãsigũt appollines ⁊ musas ⁊ minerias ⁊ mercurios pronos hñt. Qd̃ spectaculo odire debes xp̃iane: q̃ꝝ odisti auctores

¶ De amphiteatro Ca. LII

a Mphitheatꝝ locꝰ est spectaculi vbi pugnãt gladiatores. Et iñ ludus gladiatorius dc̃s ꝙ in eo iuuenes vsuꝫ armoꝝ diuerso motu ꝯdiscãt. ⁊ mõ int̃ se aut gladijs aut pugnis certãtes. mõ ꝯ bestias incedẽtes: vbi non odio sed ꝑmio illecti subeũt ferale certam̃. Amphiteatꝝ dcm̃ ꝙ ex duobꝰ theatris sit factũ Nã amphiteatꝝ rotũdũ est. theatꝝ vo ex medio ãphiteatro est: semicirculi figurã habens

¶ De ludo equestri Ca. LIII

g Enera gladiatoꝝ plura. Quoꝝ ꝑmũ ludus eq̃striũ. Duo em̃ eq̃tes ꝑcedẽtibus ꝑus signis militaribus vnus a porta oriẽtis alter ab occidẽtis ꝑcedebãt in equis alb̃ cũ aureis galeis minoribꝰ ⁊ habilioribꝰ armis. sicq; atroci ꝑseuerãtia ꝓ vtute sua iniebãt pugnã dimicantes: quousq; alter in alteriꝰ morte ꝓsiliret vt hẽret q̃ caderet casum. gl'am qui ꝑimeret Que armatura pugnabat marti duelli causa.

¶ De retiarijs Ca. LIIII

r Etiarius ab armature genere i gladiatorio ludo ꝯ alteꝝ pugnãtẽ occulte ferebat rete. quod iaculũ appellat vt aduersariuꝫ cuspide insequente operiret. implicitũq; viribꝰ suparet. Que armatura pugnabat neptũo tridentis causa

¶ De secutoribus Ca. LV.

s Ecutor est ab inseq̃ndo retiariũ dictus Gestabat em̃ cuspidẽ ⁊ massam plũbeam que adũsarij iaculũ impediret. vt antequã ille feriret rete: iste suparet Hec armatura sacrata erat vulcano. Ignis em̃ aquam sp̃ insequtur. ideoq; cũ retiario cõponebat. q̃ ignis et aqua semp inter se inimica sunt

¶ De laqueatoribꝰ Ca. LVI

l Aq̃atoꝝ pugna erat fugiẽtes in ludo hoies iniecto laqueo ĩpeditos cõsecutosq; ꝓstrare: amictos vmbone pelliceo

¶ De velitibus Ca. LVII.

v Elitum pugna erat. vt vltro citroq; tela obiectarẽt. Erat autẽ eoꝝ varia pugna ⁊ spectantibus gratior q̃ reliqua.

Telites aũt vocati sunt siue a volitatõe: siue a ciuitate hetruscoꝝ que veletes vocabatur

¶ De ferali certamie La·LVIII·

f Erat pugna erat minas bestias iuuenes extimere ꝛ pugnare adūsus eas·vltroneo fūere certare· ñ crimie ꝛ furore

¶ De horꝝ execratõe ludoꝝ LIX

b Ec q̄pe spectacula crudelitatī ꝛ inspecto vanitatīj: nõ solū hoim vicia sed ꝛ demonū iussis instituta sunt· ꝓmde nihil esse oꝝ xp̄iano cū circēsi insania· cū ludicia theatri· cū ap̄hitheatri crudelitate· cū circo ciuitate harene· cū luxuria ludi· Deū em̄ negat q̄ talia p̄sumit· fidei xp̄iane p̄uaricatoꝝ effectus q̄ id denuo apetit qõ in lauacro tā pdē renuncia uit· i· diabolo pompis ꝛ opibus eius

¶ De alea La·LX·

a Lea id est ludus tabule muēta a greci in ocio troiani belli a quodā milite nomine alea· a quo et ars nomē accepit· Tabula ludī pirgo· calculis tesserisq

¶ De pirgis La·LXI

p Jrgus dicus q̄ p eum tessere pergant siue q̄ turris speciem habeat· Mā greci turrim pirgum vocant

¶ De calculis La·LXII

c Alculi vocati q̄ leues sunt ꝛ rotūdi· vnde ꝛ calculus oꝝ lapis breuis: qui sine molestia sui breuitate calcetur· Item calculi q̄ per vias ordinales eant quasi p calles

¶ De tesseris La·LXIII·

t Essere vocate· q̄ quadre sunt ex partibus octo· has alij lepusculos vocãt· eo q̄ exiliendo discurrunt· Olim autem tessere iacula apellabantur a iaciendo

¶ De figuris alee LXIIII·

q Tidā aũt aleatores sibi videnī phisiologice p allegoriā hanc artē exercere et ꝺ quadā rez similitudine fingere· Nam tribus tesseris ludere perhibent ꝓpter tria seculi tẽpa· p̄terita· p̄sina· ꝛ futura· quia ñ stant sed decurrunt· Sed ꝛ ipsas vias senarijs locis distictas ꝓpter crates hoim ternarijs lineis ꝓpter ipa argumẽtantur· Jnde ꝛ tabulam ternis descptaz dicunt lineis

¶ De vocabulis tesseraꝝ LXV·

i Actus q̄sq̄ apud lusores vetes a numero vocabaī vt vnio· binio· trinio· q̄trio· quinio· senio· Postea apellatio singuloꝝ mutata est ꝛ vnionē canē trionē suppum quatrionem planum vocabant

¶ De iactibus tesseraꝝ LXVI·

i Actus tesseraꝝ ita a peritis aleatoꝝ ꝓponīt: vt afferat qõ volūit· vtpura senionē q̄ eis in iactu bonū affert· Eſtāt aũt canē· q· dānosus est· vnū em̄ significat·

¶ De calculoꝝ motu LXVII

Alculi partim ordine mouenī· partim

c vage· ideo alios ordinarios alios vagos apellāt· At vo q̄ mouen oino nõ p̄sit: inanes dicūt· Sī ꝛ egētes hoies inani vocantur: qbus spes vltra p̄cedendi nulla est

¶ De interdictõe alee LXVIII

B hac arte fraus ꝛ mē dacū atq̄ piū

a nū nunq̄ abest· postremo ꝛ odiū ꝛ dāna rez· vnde ꝛ aliquādo ꝓpter hec sceIera interdicta legibus fuit

¶ De pila La·LXIX

p Jla ꝓpue oꝝ q̄ sit pilis plēa· hec ꝛ spera a ferēdo vel feriēdo dēa· De quarū genere ꝛ pondere Horatius sic tradidit· Aeuitu parce pilos viuaces cōdere cerui· Uncia do nec erit gemina supaddita libre· Jnter spēs pilaꝝ sunt: trigonaria ꝛ arenata· Trigonaria est qua inter tres ludī Arenata q̄ in grege dum ex circulo astātiū spectātiūq̄ emissa: vltra iustum spaciū pilā excipe lusumq̄ iure ꝓsueuerī· Lubitalē lusum apellāt cū duo comiñ ex ꝓrio ac pene cōiunctis cubitis pilā ferīūt· Surā oꝝ dare q̄ pilā crure plato feriēdā colluso aīb⁹ ꝓbet

Jncipit liber nonusdecim⁹

¶ De nauibus La·I·

Rnū quarūdā

s vocabula: quibus aliquid fabricaī vel instrumenta artificū vel que ministeriū exhibent: atq̄ aliq̄d huiuscemōi: deinceps ex pte notanda studui Artifex generale nomē vocaī q̄ artem faciat: sicut aurifex qui aurū· Faxo em̄ antiq̄ ꝓ facio dicebant· Nauclerus dñs nauis est· apellatus ita q̄ nauis in sorte eius sit· Cleros em̄ grece sors dicī Leten aũt in naui in ꝓtributõe sunt Gubernio qui ꝛ gubernato: q̄si cohibernato:: q̄ cohibeat prudētia sua hiberna· id est tempestates maris Nauta a naue dēs p denominatiõem· Nauita aũt ꝓ nauta poetice oꝝ· sicut mauors ꝓ mars· Naz redū est nauta· Remex vocat⁹ q̄ remū gerit: sic aũt remex q̄si rubex oꝝ notatiuo casu· Epiparta greco fmõe apellaī· qui latine oꝝ supueniēs hic nihil habet negocij· sed naulo dato i alias terras trāsire disponit· Nauē q̄dā phibent dictam· eo q̄ gnarū rectorē querat· i· peritum sapientē strenuū: qui ꝓtinere ꝛ gubernare nouit: p ter maritima pericula ꝛ casus· vnde ē illō Salomonis· Jntelligens gubernacula possidebit Lydij aũt ꝓmū nauē fabricauerūt: pelagiq̄ incerta petētes· peruiū mare visibus hūanis fecerūt Rates ꝓmū ꝛ antiquissimū gen⁹ nauigij est e rudibus ꝛ ignis asserībusq̄ cōsertū· ad cui similitudinē fabricate naues rataric dicte· nunc tã

rates abusiue nauel. Mā ꝑpe rates sunt ꝓnexe
inuicē trabes. Trieris nauis magna quā greci
durconē vocāt. de qua in Esaia dr. Mō trāsibit
p eā trieris magna. Carpasia nauis a carpado
insula noiata. sic a rhodo rhodia. sic ab alexā-
dria alexādrina. Liburne naues dce a libys. na
ues eīn sunt negociatoꝛ. de qb⁹ Oratius. Ibis
liburnis inter alta nauiū Rostrate naues dicte
ab eo q̄ i frōte rostra erea, hēant, ꝑpe scopulos
ne feriant. t collidant. Lōge naues sunt q̄s dro
mones vocam⁹. dce eo q̄ lōgiores sint ceteris.
cui⁹ ꝓrius muscul⁹ curtū nauigiū. Dromo aūt
a decurrēdo dr. Cursum eīn greci dromum vo
cant. Classis dca a greco vocabulo ἀπὸ τῶν
κάλων id ē lignis. vñ t calones nauicle que
ligna militib⁹ portant. Anquiromagus dictus
p eo q̄ celeritate sui anchoris t instrumentis re
liquis nauiū vehendis sit aptus. Phaselus est
nauigiū. qđ nos corrupte baselū dicim⁹. ō quo
Virgi. Pictisq̄ phasel. Scapha que t catasco-
pus nauigiū. qđ latine speculatoriū dicit. Sco
pos eīn latine intēdere dr. Barca est q̄ cuncta
nauis cōmertia ad littus portat. hāc nauis in
pelago ꝓpe rumas vndas suo sinu suscipit gremio
vbi autē a ꝓpinq̄uit portui reddit vicē barca
naui quā accepit in pelago. Paro nauigiū pi-
ratax aptū. t ex his ita vocatū. Licero. Lic se
fluctigero tradit mādatq̄ paroni. t alibi. Pa-
runcul⁹ ad litt⁹ ludit celerib⁹. Myoparo quasi
minum⁹ paro. idē t carob⁹. Est eīn pua scapha
ex vimine fcā. q̄ ꝓtexta crudo corio gen⁹ nauigij
p̄bet. qu alib⁹ vtunt germanoꝛ pirate i ocea-
ni littoꝛib⁹ vl paludib⁹ ob agilitatē. De quali
bus historia gēs inq̄t saxonū myoparonib⁹ nō
viribꝰ nituntꝰ. fuge potꝰ q̄s bello pati. Celones
quas greci celeras vocāt. i. veloces biremes l'
triremes agiles. et ad ministerium classis ap-
te. Enni⁹. Labiē vncta carina p cēra cana celo
nis. Biremes aūt naues sunt hūtes remoꝛ or-
dinē geminū. Triremes t quatriremes triū et
quatuoꝛ ordinū. sic t pēteremes t hexeremos
q̄nos vel senos ordines hūtes. Actuarie naues
sunt q̄ velis sīl t remis agunt. Hippogau⁹ in q̄
eq̄s trāsuehere solitū est. Potoniū nauigiū flu
minale tardū t graue. qđ ñ nisi remigio ꝓgre-
di pōt. Hinc t traiect⁹. i. extēt⁹. Est ei funis lat⁹
vñ t trāsenna dr. extēsus funis. Lemb⁹ nauicu-
la brauis. q̄ alia appellatōne dr t cymba t cau-
pillus. sic t linter. i. carab⁹. qua in pado palu-
dibusq̄ vtunt. Carab⁹ pua scapha ex vimine
facta. que ꝓtexta crudo corio gen⁹ nauigij p̄bet
Pontemia nauicla syriaci generis lata t sine ca
rina. a portādo vocata. Vltūs his in pannonia
Trabarie amnice naues. q̄ ex singulis trabib⁹
cauant. que alio noie littoꝛarie dnr. Ihe et cau-
dice ex vno ligno cauate facte. t iñ caudice. q̄
a quatuoꝛ vsq̄ ad decē holes capiunt.

¶ De ꝑtibus nauiū t armamēts II.

Ulpis posterioꝛ ꝑs nauis ē quasi posi
p Proꝛa ātrioꝛ q̄si ꝓra. Lumba locus
imus nauis q̄ aq̄s incūbat. Carina a
currēdo dcā quasi currina. Foꝛ nauiū lata cō
ꝓcaua [illegible]rēdo onera dcā. siue tabulata nauiū
que ste[illegible]unt: dcā ab eo q̄ incessus ferāt vel fo-
ris e[illegible]eāt. de qb⁹ Virgi. Laxātq̄ foros. Lo-
lum[illegible]aria in summis laterib⁹ nauiū loca ꝓcaua
p que remunēt remi dcā credo q̄ sint sīlia latibu
lis cubaꝛ in qbus nidificāt. Agea vie sunt vl
locꝰ in naui. p que ad remiges hortatoꝛ accedit
de qua Enni⁹. Adulta foro ponet t agea lōga
replēt. Trāstra sunt tabule vbi sedent remiges
dicta q̄ in trāsuerso sint. que Virgi. iuga appel-
lat. Remi a remouēdis t decutiēdis fluctibus
dicti: sicut tōsores a tōdendis t decutiēdis ca-
pillis. Palmula ē extrema latitudo remi a pal
ma dcā qua mare impellit. Antemne aūt dicte
q̄ añ amnē sint posite. Preterfluit ei eas ānis.
Cornua extreme ꝑtes antemnaꝝ sunt: dcā per
tropū ab aīali ad maīale. Adalus est arboꝛ na-
uis qua vela sustinent. Adalus aūt dcēs. q̄ hēt
instar mali in summitate. vl q̄ quasi q̄busdam
malleolis ligneis cingit. quoꝝ volubilitate ve-
la facili⁹ eluant. Rhodi⁹ ē an arboꝛ nauis insi-
stit ob silitudinē mēsural' vas dictus. Carceria
sunt in cacumie arboꝛis. Trochee q̄si flexa. p que
funes trahūt. Linna. Lucida ꝓfulgēt altꝰ car-
ceria mali. Trochee āt vocate q̄ rotulas hēant
trocos ei grece rota dr. Parastate stipites sunt
pares stātes: q̄bus arboꝛ nauis sustinet. Lato
Adalū deligatū parastate iūcte. Clau⁹ est q̄ re-
git gubernaculū. de quo Enni⁹. Et clauū fortū
teneā nauimq̄ gubernē. Porticul⁹ malle⁹ i ma
nu portat⁹ q̄ modus signū q̄ dat remigātibus.
de quo Plaut⁹. Ad loq̄ndū atq̄ tacēdum tute
hēs porticulū. a portādo igit porticul⁹. Tonsil
la vnan⁹ ferre⁹ vel ligne⁹ ad quē in littore defi
xū funes nauiū illigant. de q̄ Enni⁹. Tōsillas
rapiūt ꝓfigūt littus ad vncas. Ancora dens fer
re⁹ ex greca etymologia nom̄ ducē. q̄ q̄si homi
man⁹ ꝓhēdat vel scopulos vel harenas. Mā
man⁹ grece cira dr. Apō grecos aūt aspiratōnē
nō bz. Mā ancirā dr vñ t apud maiores sine as
piratōe, pferebaē. Pluuini sunt machie q̄b⁹ na
ues deducūt t ꝺducūt in portū. Pōs scala na
uū

¶ De velis La. III.

Ela greci armena dicūt. vnde q̄ aere
mouent. Apō latios aūt vela a volatu
dicta. Vnde est illud. Velox pandimus alas.
Genera velox acateon. epidromos. dalū. arte
meon. sipax. mēdicū. Ex q̄bus acateon velum
maximū t in media naui ꝓstitutū. Epidromos
velū scōe āplitudis. iz ad puppim Dalum enim

minimū velū ⁊ ad proꝛā defixū·Artemō dirigē de pont⁹ nauis cā ꝓmēdatū q̄ celeritat⁹·Siparū genus veli vnū pedē hñs quo iuuari nauigia solēt in nauigatōe quonēs vis vēti langueſcit·De quo Luca·Summaq̄ tēdēs sipara velox picturas colligit auras·q̄ ex sepatōe existimāt noiatū·Pes extrem⁹ angulus veli q̄m sic naute loquunt ¶ De funib⁹ ca·IIII

Vlnes dicti q̄ ātea in vsum lin[illegible] fuerunt circūdati cera: Vñ ⁊ funalia·Restes siue q̄rates ꝓtineāt·seu q̄m hijs retia tēdunt·Rudentes sunt funes nauium ex nimio stridoꝛe ita dicti Spire aūt funes sunt quibus in tēpestatibus vtunt·q̄s nautica sucmoꝛe curcubas vocāt·Spire aūt a sparto vōte·Proꝑes funis q̄ pes veli alligat quasi ꝓpe pedes·de quo Turpili⁹·Quasi cū vētus fert nauē in mare secūdus·si q̄s ꝓpe don mīsit si veli sinistꝛa Tormētū funis in nauib⁹ longus quo ꝓꝛa ad puppim extēdit quo magis ꝓstringant·Tormēta aūt a tortura dēa sunt restes funesq̄ Saphō funis in ꝓꝛa posit⁹·ō q̄ Lecli⁹·Venerio curſu veni plato pede vsq̄ ad saphonē·Opiffera funis quo cornib⁹ antemne dextra sinistraq̄ tēdunt retroūso·Prosnesiū funis q̄ nauis in littoꝛe religat ad palū·Adutra funis q̄ nauis media vincit·Anq̄na funis nauis est quo ad malum antemna ꝓstringit·De qua Linna·Atq̄ anq̄na regit stabilē fortissima cursum·Remulcum funis quo deligata nauis trahit vice rhemi·De q̄ Valgius·Ibic mea me lōgo succedēs ꝓꝛa remulco·Letātē gratis sistit in hospitijs·Strupi vincla loꝛo vel lino facta·q̄bus rhemi ad scalmos alligant·de q̄bus Libus·Tumq̄ rhemos iussit religare strupis·Lataporates linea cū massa plūbea qua maris altitudo tenea tur·Lucilius·Hāc cataporatē puer eodē deferet·vnctū plūbi pauxillū rudis liniq̄ mataxam

¶ De retibus Ca·V·

r Etia vocata siue a retinēdis piscib⁹ siue a resīb⁹ q̄bus tēdunt·Min⁹ autem rete simplagiū ꝏꝛ a plagis·Hā ꝓpe plagas dici funes illos q̄bus retia tēdunt circa imam et summā ptē·Funda genus est piscatoꝛij retis dicta ab eo q̄ in fundū mittat·Eadē etiā a iactando iaculū ꝏꝛ·Plautus·Probus q̄dē antea iaculatoꝛ eras·Tragū genus retis ab eo q̄ trahatur nūcupatū·ipm est ⁊ verriculū Terrere enim trahere est·Massa ex viminibus tanq̄ rete cōpactū·Cassis genus venatoꝛij retis q̄ capiat·Ibic est q̄ incassum dicimus·id est sine causa·quasi sine cassib⁹ sine q̄bus venatō inanis est·Lonpeum est rete in similitudinē tentoꝛij ꝓtextū ꝓpter muscas ⁊ culices excludēdos·quo magis alexandrini vtunt q̄ ibi ex nilo culices copiosi nascūt·vñ ⁊ conopea ꝏꝛ·Hā conopea egipt⁹ ē

¶ De fabricis siue fornacibus VI·

Aber a faciēdo ferꝛ impositū nom̄ hēt
f hinc deriuatū est nomē ad alias artū materias·fabꝛos vel fabricas dicere: sꝛ cū adiectōe·vt faber lignari⁹·⁊ reliqua ꝓpt operis sꝛ firmitatē·In fabꝛoꝛ aūt fornace gentiles vulcanū auctoꝛē dicūt: figurali⁹ p vulcanum ignē significātes·sine quo nullū metalli genus fundi extēdiq̄ pōt·Nihil est ei pene q̄ igne si efficiat·Alibi em̄ vitꝛ·alibi argētū·alibi plūbū alibi miniū·alibi pigmēta·alibi medicamenta efficit·Igne lapides in era soluunt·igne ferꝛ gignit ac domat·igne aurꝛ pficit·igne cremato lapide cemēta ⁊ pictes ligant·Lapides nigros ignis coquēdo cādificat·ligna cādida vrendo obfuscat·carbones ex pruna fulgida nigros facit·de lignis duris fragiles·de putribilibus iputribiles reddit·stricta soluit·soluta restrigit·dura mollit·mollia dura reddit·Habet ⁊ medicaminis vsum·Hā sepe vapꝛ deest·Pestilētie q̄q̄ obscuratōe solis ꝓhibit auxiliari certū ē·In opeq̄ aliō gignit ꝑmis ignibus·aliō secūdis·aliud tertijs·Hꝫ q̄ ⁊ alia in se diuersitatē ignis·Hā alius est q̄ vsui hūano·alius q̄ mdicō paret diuino siue q̄ de celo fulmē astringit·siue q̄ de terra p vertices mōtū eructuat·Ignis aūt dēus q̄ nihil gigni potest ex eo·Est em̄ iuiolabile elemētū assumēs cūcta que rapit·Fabꝛica duabus reb⁹ cōstat·vētis ⁊ flāmis·Flāma vo ꝓpe fornaci ēdicta q̄ flatu follū excitet·Fornax vo ab igne vocata·Fos em̄ ignis est·Caminus est fornax et est grecū nomē deriuatū a caumate·i·a calore·Faulla est deserta igne scintilla·Pruna est q̄diu ardet: cū aūt extincta fuit carbo nōsatur·Pruna aūt a purēdo dēa est·carbo vo q̄ flamma caret·Qui dū inesse credit maiꝛis fit vtutis·Hā ignꝛ incēsus fortioꝛe luce calescat·Lꝛ tāta est etiā ⁊ sine igne firmitas vt nllo hūoꝛe corrumpat·nlla vetustate vincat·extict⁹ em̄ tātū in corruptibil⁹ durat·vt hi q̄ limites figūt: eos infossos terra sbsternāt ⁊ lapides desup figāt: ad quincēdū litigatoꝛē·vt fixū lapidē post quātalibet secula limitē esse agnoscant

¶ De instrumētis fabꝛoꝛ VII

i Malus est in q̄ ferꝛ tūdit·a cedēdo dictus·eo q̄ illic aliq̄d cudam⁹·i·feriēdo ꝓducam⁹·Ludere em̄ cedere ⁊ ferire est·Tetꝛes aūt nō inaudē vocabāt·sed intudē·eo q̄ in ea metallū tūdat·i·tendat·vñ ⁊ tudis malleus a tūdendo·i·tēdēdo dēs·Malleus vocatur q̄ dum q̄d calet ⁊ molle est cedit ⁊ ꝓducit·Marcus malleus maioꝛ·⁊ dēs marcus q̄ maioꝛ sit ad cedēdum ⁊ fortioꝛ·Marcellus mediocris·Marculus malleus pusillus·Lucili⁹·Et velut in fabricā ferucs cū marculus ferꝛ milꝛ magnis ictibus tundit·Forcipes quasi ferricapes·

eo q ferrū candēs capiāt teneantq; siue q ab his aliqd fotuū capim⁹ t tenemus. ꝯsi fomica pes. Hā fotuū ē caludū. vñ t feruidū. vñ t formosos diam⁹ qbus calor sanguinis ex rubore pulchritudinē creat. Lima dcā eo q lene faciat. Hā limū lene est. Lilū est vñ opank argentarij. a quo t celata vasa dicunk.

¶ De fabricis parietū. La. VIII

i Fabricis parietum atq; tector greci inuētor ē dedalū asserūt. Iste em̄ pm⁹ didicisse fabricā a minerua ōr. Fabros aūt siue artifices greci tectones vocāt. i. instructores Architecti aūt cemētarij sunt. q disponūt in fū damētis. Vñ t aplus de semetipso ꝯsi sapiens inqt architect⁹ fundamentū posui. Mansiones dicti a machinis in qbus insistūt. ppe altitudinē parietū. ¶ De dispositione. La. IX.

Edificior ptes sunt tres: dispositio. cō

a structio. venustas. Dispositio est arce vel solij t fundamentor descriptio.

¶ De cōstructione. La. X.

c Onstructio est laterū t altitudis edificatio. Cōstructio aūt vel instructio vocata eo q instrigat t coherere faciat. vt lapides luto. t ligna t lapides inuicē sibi. Hā t immictio ferri in aqua instructa est. Misi em̄ candēs tingak. stringi t coherere nō pōt ferrū. Ite cōstructio a multitudie lapidū t lignor dcā. vnō t strues. Aliud est em̄ edificatio. aliud instauratio. Hā edificatio noua ꝓstructio ē. Instauratio vo qō reparak ad instar ꝓris. Hā instar veteres. p similitudine ponebāt. Inde t instaurare dicebāt. Cōstructio aūt constat fundamēto lapidibus arena calce t lignis. Fundamentū dem̄. q fundus sit edificij. Idē t cementū a cedēdo dam̄ q crasso lapide surgat. Lapides in structuris apti: albus. turtin⁹. colūbinus. fluuiatilis. fungia. rubr⁹ t relīq. Albus lapis. alius durus. alius mollis. Mollis dētata serra secak. tractabilis in opere est. ita vt in eo ꝯsi in ligno litere scribank. Tiburtinus a loco italie dict⁹. q dū sit ad fabricā fortis. vapore tñ dissilit. Tophus edificijs inutilis est. fundamētis aptus mortalitate t mollitia. Ex estu ci t halitu maris fricak t verberak imbrib⁹. Arenar⁹ lapis concretus maris arenis. hic t bibul⁹ ōr. Seruat em̄ humorē acceptū. Idē t in bethica Gaditanus ab insula oceani vbi plurim⁹ excidit. Piperin⁹ subalbid⁹ cū pūctis nigris dur⁹ atq; fortissim⁹. Lōdeatius cōcleis lapillisq; et arena cōcretus asperrim⁹ t interdū fistulosus Colūbinus a colore auiū nūcupatus. natura vian⁹ gypso t molli tie similim⁹. Molaris in parietib⁹ vnis. q est qdā natura ei⁹ pinguior duraq; t aspa. ex q etiā t mole fiūt. vñ t nomē traxit. huius ꝯtuor genera: albus. niger. pmixtus ac fistulosus. Spunga lapis creat⁹ ex aq̄ leuis ac fistulosus t cameris aptus. Silex durus lapis ex cui⁹ genere nigri silices optimi q̄busdā in locis t rubētes. Albi silices cōtra vetustatē icorrupti pmanēt. Idē t in monumētis sc̄ōr. t icorrupti pmanēt. qbus nec ignis qdē nocet. Hā ex his etiā forme fiūt in qbus ex[illegible]ndunk. Viridis silex vehemēter t ipse ignē resistēs. Iz nusq; copiosus. t vbi inuenik lapidū ꝯparatum est. Pallidus in cemēto raro vtilis. Nigr⁹ cōtra inuitas fortis t in structuris inutilis. nisi fuerit multa suffrenatione deuictus Fluuiatilis silex semp veluti madēs ē. hic esta te exhiberi oportet nec ab[illegible]iennio inserere in structuris domor. Fictilij operū ad parietes t fundamēta. coctis laterculis ad tecta imbriculis tegulisq; aptank. Tegule vocate q tegāt edes. t imbrices q accapiāt imbres. Tegule aūt pme positiōis nomē. cui⁹ diminutiuū tegillum. Laterculi vo vocati. q lati formenk circūactis vndiq; ꝯtuor tabulis. Lateres aūt crudi sunt q t ipsi inde noiati q lati ligneis formis efficiunk: quor crates dicunk. in qbus lutū. p usdem laterib⁹ crudis portare solent. Sūt em̄ cōnexi ones cannarū dicti. απὸ του χρᾶσθαι id ē q scilicet teneāt. Lutū aūt vocatū qdā p antiphrasin putāt. q nō sit mundū. Hā oīne locus mundū est. Calx viua dcā q: duz sit tactu frigida. intus occultū continet ignē vñ ꝑfusa aqua statim latēs ignis erūpit. Natura ei⁹ mirū aliqd facit. Postq; em̄ arserit. aqs incendit qb⁹ solet ignis extingui. oleo extinguit q solet ignis accendi. Usus eius in structur[illegible] fabrice necessarius. Hā lapis lapidi nō pōt adherere fortius nisi calce cōunct⁹. Gypsū cognatū calci ē. t est grecū nomē. Plura ei⁹ genera. Oim aūt opmū lapis est specular. Est em̄ insignis edificior rū t coronis gratissim⁹. Arena ab arenditate dicta. nō ab adherēdo in fabricis vt qdā volūt. lh⁹. pbatio. si manu imꝑssa stridet. aut si in veste candidā sparsa nihil sordis relinquat. Colūne. p lōgitudie t rotūditate vocate i qb⁹ totius fabrice pond⁹ engik. Antiq; ratio erat colūnarū altitudis tertia pars latitudinū. Genera rotūdar ꝯtuor: dorice. ionice. tuscanice. corithee. mēsura grossitudis t altitudis int se distātes. Quintū gen⁹ ē eaz q vocāt attice. ꝯternis angulis aut ampli⁹ parib⁹ laterū interuallis. Bases sulture sunt columnar q a fundamēto ꝓsurgūt. t supposite fabrice sustinēt pōdus Bases aūt nomē petre ē fortissime syro sermōe Capitella dcā q sint columnar capita ꝯsi sup collū caput. Epistylia sunt q sup capitella colūnarū ponunk. et est grecū. id est supmissa. Pauimēta originē opis a grecis hūt. Dealbata aūt pauimēta. eo q pauiank id est cedank. vnde t

pauor qr cedit cor. Ostrac⁹ est pauimētū testaceū eo q fractis testis calce admixto fiat. Testa eñ greci ostra dicūt. Rudos artifices appellāt lapides cōtusos t calce admixtos. qs in pauimētis faciendis supfundūt. vñ t rudera dicunt. Canalis ab eo q caua sit in modū canne. Sane canalē meli⁹ genere feminino q̄ masculino pferim⁹. Fistule aquar sūt dcē. q aquas fundāt t mittāt. Nā grece stola mittere ē. Ex me earū p magnitudine aq̄ t capacitate sunt p qs aq̄ p modulos certos diuidunt. E q̄ est vncia t q̄naria. digit⁹ q̄drat⁹ digit⁹ rotundus. t cereri modi cuiq causc.

¶ De venustate. Ca. XI.

b Clausq ptes cōstructōis. sequit de venustate edificior. Venustas est q̄d ornamēti t decor cā edificijs addit. vt tector auro distincta laq̄aria. t p̄ciosi marmoris cruste. t colorum pictura.

¶ De laquearijs. Ca. XII.

l Aquearia sunt q̄ camerā subtegunt et ornāt. q̄ lacunaria dicunt. q lac⁹ quos dā q̄dratos vel rotūdos ligno vel gypso. vt coloribus hēat pictos cū signis intermicātibus. Principalit aūt lacus ōr. vt lucilius. Resultāt edesq lacusq. Lui⁹ diminutio lacunar facit. vt horati⁹: Neq aureū mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio lacunariū. et p antistichon laquearū facit.

¶ De crustis. Ca. XIII.

c Ruste aūt sunt tabule marmoris. Vsi t marmorati parietes t crustati dicūt. Qui aūt marmora secādi in crustas excogitauerūt nō cōstat. Fiūt aūt arena t ferro serraq in p̄tenui linea p̄mente arenas tractuq ipso secante. sed crassior arena plus erodit marmor. Nā tenuis fabricis t politur accomodata ē.

¶ De lithostratis. Ca. XIIII.

l Ithostrataq sunt elaborata arte picture puulis crustis. ac tessellis tinctis in varios colores. Tesselli aūt a tesseris noiati id ē quadrans lapillis p diminutionē.

¶ De plastis. Ca. XV.

p Lasticen est parietū ex gypso effigies signaq exp̄mere. pigiq colorib⁹. Plasticen aūt dcm̄ grece q latine est fingere t̄ra vel gypso. simulacra. Nā impssa argilla formā aliquā facere plastis est. Vñ t ptoplastus est dictus homo. q ex limo p̄mus est conditus.

¶ De pictura. Ca. XVI.

p Pictura aūt est imago exp̄mens speciē alicuius rei. Que dū visa fuerit. ad recordationē mentē reducit. Pictura aūt dcā q si fictura. Est eñ imago ficta nō vitas. Hinc et fucata. id ē ficto quo dā colore illita. nihil fidei t vitatis habētia. Vñ t sunt quedā picture q corpa vitatis studio coloris excedūt t fidē dū augere cōtendūt. ad mendaciū puehunt. sicut q chimerā tricipitē pingūt: vel scyllā hominem sursum. canimus aūt capitib⁹ cinctā deor⁹. Pictura aūt egyptij excogitauerūt primū. vmbras hois lineis circūducta. Itaq initio talis. scōa singulis colorib⁹. postea diuersis. sicq paulatim sese ars ipsa distinxit t inuenit lumen. atq vmbras differētiasq color. Vñ t nūc pictores p̄us vmbras quasdā t lineas future imaginis dicūt. deinde coloribus cōplent. tenentes ordinem inuente artis.

¶ De coloribus. Ca. XVII.

c Olores aūt dicti sūt q calore ignis vt sole p̄ficiunt. siue q in initio colabant vt summe subtilitatis existerēt. Colores ā aut nascunt aut fiunt. Nascunt vt sinopis. rubrica paritoniū. melinū fretia. auripigmentū. Ceteri fingunt aut arte aut p̄mixtione. Sinopis p̄mū inuēta in ponto ē. Inde nomē a sinope orbe accepit. Species eius tres: rubra. t minus rubens t inter has media. Rubrica vocata q sit rubra t sanguineo p̄xima. Hec plurimis locis gignit. sed optima ponto. vñ t pōtica dicit. Syricū rubri coloris pigmentū. ex q̄ t librorū capita scribunt. Ipsum ē t phenicеū. appellatū ita eo q in syria colligat. in littoribus rubri maris vbi phenices inhabitāt. Aliud ē sericū. aliō syricū. Nā sericū p ē. lana ē quā seres mittūt. syricū vo p y. pigmētū qō syri phenices in rubri mar littorib⁹ colligūt. Est ā t int factic⁹. Nā sepe fit aut sinopide aut sandice mixt⁹. Minij p̄mi greci in epheso⁹ solo iuenisse tradunt. Lui⁹ pigmēti hispania ceteris regionib⁹ plus abūdat. vñ cui nomē p̄po flumini ōdit. Hui⁹ distillatio argētū liquidū gignit. Minij aūt ḥ q̄dā dicūt esse cinnabarin. Cinnabarin a dracone t barro. i. elephāto cognoiatū. aūt eñ draconū esse sanguinē dū implicāt elephātes. Ruunt eñ belue t dracones obuiunt. q̄r fusus cruor terrā inficit. sicq pigmentū q̄d solo tinxerit. Est aūt puluis coloris rubri. Prasin id est creta viridis. t si in aliq̄bus terris p̄misc⁹ genere⁹. optima tñ in libya cyrenensi. Chryso colla colore p̄asina est dcā q vena eius hre aurū tradit. Hec t in armenia nascit ḥ ex macedonia. p̄babilis venit. Fodit ei ex metallis eris. Lui⁹ inuctio argentū atq iudicū p̄dit. Nā vene ei⁹ cū his hīt nature societatē. Cypa ab insula cypro. vbi plurima repit. Sandaraca in insula rubri maris topazon nascit colore cinnabari. odore sulphureo. Inuenit ā in aureis t argētarijs metallis. melior q̄ magis rufa. q̄s magno virus redolet q̄q t ceruſa si torreatur in fornace sandaracū fac. vñ t colore ē flāme⁹. Si torreat. eū p̄te rubrica admixta sin-

dycē reddit. Arsenicū qđ latini ob colorē auri auripigmētū vocāt. colligit in pōto ex auraria materia. vbi etiā sandaraca. Optimū est qđ in aureū colorē trāsit pux t fissile: graciliq venarū discursu. Qđ vo pallidi aut sandarace sile ē veteri indicat. Est t tertiū genꝰ squamosū. q̄ miscet aure colorꝰ. Elis coq ut sandarace sed acriorꝰ. Ocra t ipsa in insula maris rubri topazon gignit. vbi t sandaraca. Fit q̄q t ocra ex usta rubrica in ollis nouis luto circūlitis. q̄ quāto magis in camino arserit. tāto melioꝛ fit. Venetū. ceruleū tēperare primū alexādria reperit. In italia ex arēe pulueꝛe t nitri floꝛe idē faciūt Sed si cypꝛi in fornace adustū huic primū nōi addes. vestoꝛiani similitudo erit. Purpurissū ex creta argētaria cū purpurissi piter tingit. bibetq; eū colorē celeriꝰ. Lanis pcipuū est tū aliud qđ adhuc vase rudib⁹ medicamētis inebriatū. primū ē egesto eo addita creta in vas idē. t q̄uēs id fecīt. eleuat bonitas pciosissime purpure cā est qđ iscino maxie inficit rubeaq; Indicuꝫ in indicis inuenit calamis spuma adherēte limo. Est aūt colorꝭ cianei mixturā purpure ceruleiq; mirabilē reddēs. Est alterū genꝰ i purpurarijs officinis spume. in ereis coꝛinis inatans. quā infectoꝛes ōtrahētes siccāt. Altramētū dcm q sit attrū. cuꝰ species t picture. t q̄tidiano vsui necessaria est. istud int factitios est. Fit eīm ex fuligine plumbꝰ modis. supardētes tedas resina adicta lacusculo edificata q fumū retineat. huic pictoꝛes cū aq̄ admiscēt gluten. vt illustriꝰ resplēdeat. Ad festinationē aūt opis etiā sarmētoꝛ vetex carbones cū glutino trito inducēdis parietib⁹ attramēti speciē reddūt Sūt t q̄ vini fecē siccatā excoq̄nt. affirmēt q̄: si ex bono vino fex fuerit. indici spēm attramētū id pbere. Sz t sarmentū vue nigre vino optimo tinctū postea q̄ siccitate aruerit si exuras t cōteras. adiecto glute nitoꝛē indici reddet vastaq; plurimū necessaria est. nullo negocio pcenit. Mā t si glebā silicis bene igne excoquas. t aceto acerrimo supfusam extinguas madefacta sfungia colorē purpureū fūdit. Eā vbi ꝓtrueris vsta erit. Oē āt attramētū solē pficit Oēs coloꝛes calcis admixtiōe coꝛrūpūt. Abelinū dcm q ei metalli ferax sit vna ex cycladib⁹ insula. melos noīe. Est eīm cādidū. nec vtiūtur eo pictoꝛes. ppt nimiā pinguedinē. Annulare qđ vocāt candidū. ē q̄ muliebres picture luminant. Fit t ipm ex creta admixti vitreis gēmis. Cerusa fit hꝭ mō. In vase eīm accto acerrimo impleta sarmēta aminea in codē vasculo ei collocabis ac sup sarmēta tabulas plūbi tenuissimas pones. ōinde vas diligētissime claudis illinisq; ne aliq̄d spiramis exeat. Post diē a ūt. xxx. vas aperit. t ex distillatiōe tabularū inuenit cerusa. Qđ ablatū t arefactū terit. at q̄ iterū acceto admixtū in pastill⁹ diuidit. t in sole siccat. Hac obseruātia si laminas ereas sarmētis supponas. eruginē creāt. Calcātū dictū q: calcis ē thimū. i. flos. vñ t apd latinos eris flos appellatur.

¶ De instrumētis edificioꝝ. Ca. XVIII

Structura aūt parietū ad normā fieri t ad ppēdiculū rūdere oportz. Norma dcā greco vocabulo. ex quā nihil rectius fieri pōt. Lōponit aūt ex tribꝰ regul⁹ ita vt sint binū pedū. tertia hēat pedes duos [illegible]cias. x. q̄s cāli crassitudie politas extremis [illegible]uminib⁹ sibi iūgit ut scemā trigoni faciāt. id erit norma. Regula dcā q sit recta. q̄si rectula t ipedimētū nō hēat. Perpēdiculū ē qđ semp appēdit. Deniq; in fabrica nisi oia ad ppēdiculū t regulā certā fiāt. necesse ē t cūcta mēdosa instruant. vt aliq̄ praua sint. aliq̄ cubātia. pna nōnulla. alia supina. t ppt hꝭ vniūsa sunt constructa Linea a genere suo appellata. q: ex lino fit. Trulle nomē factū. eo q trudit t detrudit. id ē includit calce vel luto lapides. Marcellꝰ mediocris malleꝰ dictꝰ p diminutōez. Machinæ dicti a machinis in q̄b⁹ insistūt. ppt altitudinē parietū. Scale a scādendo. i. ascēdendo vocate. herēt eīm parietib⁹. Scale āt dicunt. q̄ aut vne sūt aut plures. q: numeri tm plural est nomē. vt lre q epistolā significāt.

¶ De lignarijs. Ca. XIX.

Ignariꝰ generaliter ligni opifex appellat. Carpētariꝰ spēale nomē ē. Carpētū eīm solū facit. sicut nauiculariꝰ. q: tm nauiū est fabricatoꝛ t artifex. Sarcitectoꝛ dictus q ex multis hinc inde ptis cuiꝰ tabul⁹ vnū tecti sartat coꝛpꝰ. Idē t tignariꝰ q: tectoria lignis inducit Lignū vocāt greca etymologia. q: incēsum in lumen pueniē t in flāmā. Elin t lychinū ōr q lumē det. Materia inde ōr oīe lignū. q ex ea aliq̄d efficit. vel si ad tanuā referas vl ad statuā. materia erit. Ad aliq̄d eīm sp materia accipienda ē. sic elemēta materiā rez esse dicimꝰ. q: inde ea q̄ sunt fcā videm⁹. t materia q̄si materia dcā. Trabes vocate q i trāsuerso posite vtroq; parietes cōtinēt. Aliud aūt sunt tigna. aliud trabes. Tigna ei iūcta trabē faciūt. Trabes āt sūt. cū sunt dolate. Tolꝰ ppe est velut⁹ sartū breue. qđ i medio tecto ē. in q̄ trabes coeūt. Cuple vocate. q copulēt in seluctātes. Luctantes dicūt q erecti mutuo se teneāt more luctantiū. Agrātes. vt Asseres ab asse dicti. q: soli ponūtur neq; cōiūncti. Scindule eo q scindāt. i. diuidant. Epigri sclaui sūt q̄b⁹ lignū ligno adheret. Claui aūt dicti q̄si chalybi. q: ex chalybe fiunt. i. ferro. Chalybs ei ferrū ē. Tabule a veterib⁹ tagule vocabant. a tegēdo scz. vñ t tegule

Cōmissura ōr tabularū cōiūctio. Sectio autē
dcā a sequēdo ea q̄ ceperit. Hā secare sectari t
seq̄ ē. Serre aūt nomē de sono factū est. i. a stri
dore. Serre arcumq̄ vsum pdices q̄dā adole-
scēs iuenit. quē puerū dedal⁹ frater matr̄ sue
studijs pdocēdū acceperat. Cui⁹ pueri tā inge-
niū ferē. vt dū materie diuidēde cōpendiū q̄re
ret. spinā piscis imitat⁹ de ferro lamina. aspe
rās dentū mordacitate armauit. quā se. inuenti
fices nūcupāt. Pro cui⁹ arti inuentōe dedalus
mḡr ei⁹ iuidie liuore p motus de capite pueri eam
arce deiecit. Debic exulat⁹ cretā abiit ibiq̄ [illegible]
quādiu fuit vt fabule ferūt. ex creta pēnis vo-
lauit t in cilicium venit. Circū dict⁹ q̄ verga-
do efficiat circulū. Ib⁹ mod⁹ duplicata linea in
q̄ simplex p latitudinē extēsa fuerat. Pūc⁹ aūt
in medio circuli cētrū a grecis ōr. in cui⁹ medio
cūcta puergūt. Securi vocat. eo q̄ ea arbores
succidantur. quasi sucuris. Item securis quasi
semicuris. Ex vna enim parte acuta est. ex altera
fossura. Hec apud veteres penna vocabat
vtrāq̄ aūt hūs acie bipēnis. Hā bipēnis ōr. q̄
ex vtraq̄ pte hēat acutā aciē q̄si duas pēnas.
Pennū aūt antiq̄ acutū dicebāt. vñ t auiū pē
ne q̄ acute. Et ecce nomē q̄d reseruauit annq̄
tatē. q̄ veteres dicebāt pēnas nō pinnas. Hec
t polabra. q̄ hēat duo labra. nā securi simplex
est. Dextralis. dextere habilis. Ascia ab assuliē
dcā. q̄s a ligno eximit c⁹ diminutiuū ē asciola.
Est aūt manubrio breui ex adūsa pte referens
vel simplicē malleū aut cauatū vel bicorne ra-
strū. Scalpr⁹ dict⁹ q̄ scalpitur t foramib⁹ sit ap
tus q̄si scalphor⁹. c⁹ diminutiuū scalpell⁹. Tere
bra vocata a verme ligni q̄ vocāt terebra. quē
greci teredonā vocāt. Hic terebra dcā q̄ vt ver
mis terēdo forat. q̄si terephora. vel q̄si transfo
rās. Taratrū q̄si teratrū. Scophina dcā q̄ he-
rēdo scophē faciat. Lāterū. Ballita. Guuia.

¶ De inuentōe laneficij. La. XX

m Ineruā quandā gentiles multis inge-
niis p̄dicāt. Hāc em̄ pmā laneficij vsū
mōstrasse. Hanc etiā telā ordisse. t colorasse la-
nas phibēt. Oliue q̄z hāc dicūt inuētricē. t fa-
bricē multarūq̄ artū reptricē. Ideoq̄ illi vul
go opifices supplicāt. Sz h̄ poetice fingit. Non
ei minerua istarū artū pnceps ē. Sz q̄ sapiētia
in capite esse ōr hois t minerua de capite iouis
nata fingit. h̄ ē ingenū. ideoq̄ sensus sapiētis
q̄ iuenit hec oīa. in capite ē. Iōo t dea artium
minerua ōr. q̄ nihil excellēti⁹ ē igenio q̄ regit
vnūsa. ¶ De veste sacerdotali. La. XXI.

Cto sunt in lege genera sacerdotaliū
o vestimētoz. Poderis ē tunica sacer-
dotal⁹ linea. corpi astricta. t vsq̄ ad pe
des descēdēs. vñ t nūcupat. Podas em̄ greci
pedes dicūt. Hec vulgo camisia vocatur. Ephā
neth cingulū sacerdotale rotūdū polymita ar
te ex cocco purpura hiacynthoq̄ ptextū. ita vt
flores atq̄ gemme in eo videant esse distincte.
Pilleū ē ex byssо rotūdū q̄si spera media caput
tegēs sacerdotale t in occipitio vitta pstrictū.
Hoc greci t nr̄i tiarā vel galeā vocāt. Hyacinthi
q̄ ē tunica talar⁹ tota hiacynthina hūs ad pe
des. lxxij. tintinabula. totid ē intermixta ac de-
pēdētia punica mala. Ephot q̄ latie interptat
superindumētū. Erat em̄ pallū suphumerale ex
q̄tuor colorib⁹ t auro ptextū hūs i vtroq̄ hu-
mero lapides duos smaragdinos auro cōclu
sos in q̄b⁹ sculpta erāt noīa patriarchar. Lo-
giū q̄d latine ōr rōnale. pann⁹ duplex. auro et
q̄tuor text⁹ colorib⁹ hūs magnitudinē palmi
p q̄drū. cui intext erāt. xij. pciosissimi lapides.
Hic pann⁹ sup humerali ptra pect⁹ pōtifi cā
nectebat. Petalū. aurea lamina in frōte pōtifi
cis. q̄ nomē dei illud ineffabile tetragrāmaton
hebraicis lr̄is hēbat scriptū. Batin. siue semia
lia. i. brache linee vsq̄ ad genua ptingētes q̄b⁹
verecunda sacerdotis velabant. Bat em̄ he-
braice linum dicitur.

¶ De nominib⁹ vestium. La. XXII.

Iuersitas vestimētoz tegmē. tegumē.
o indumētū. vestimētū t reliq̄. Tegmē-
dañ eo q̄ tegat mēbra. sic tegumē. tecta
q̄ tegūt corpa. Indumētū q̄ intus ad corp⁹
induit. q̄si intumētū. Vmict⁹. Vestimētū vo ē
q̄d vsq̄ ad vestigiū prendit. q̄si vestigimentū.
vt ē tunica talaris. Sz t hec cōsuetudo sermo-
nes auctoz pfūdit. Discernit aūt vestit⁹ a cul-
tu. q̄m laud⁹ intelligit cult⁹. Itē cult⁹ ab habi-
tu. nā habit⁹ ad naturā ptinet. cult⁹ ad hoies.
Plerecq̄ aūt vestitū aut a tpe q̄ maxie in vsu sūt
appellant. aut a locis vbi vl pmū cōfecte vl ma
xime vendicāt. aut a genere colozis. aut a noīe
reptoz. Celestis antiq̄ssima hoim fuit pizoma-
tū. i. succinctoriū. q̄ tm genitalia cōtegunt. Hoc
pmū pmi mortales e folijs arboz sibi fecerūt.
q̄m p̄ uaricatiōe erubescētes pudēda vela-
bāt. L⁹ vsū q̄dā barbare gētes dum sint nude
vsq̄ hodie tenēt. Hec t cāpestria nūcupāt. pro
eo q̄ eisdē iuuenes q̄ nudi exercēt in cāpo pu-
dēda opiūt. Tunica vestis antiq̄ssima appella-
ta q̄ in motu incedēti sonū facit. Ton⁹ em̄ son⁹
est. Primū aūt fuere pellicee tunice. q̄b⁹ p⁹ ostē-
sam t deiectionē de paradiso adam t eua induti
sunt. Talar⁹ tunica dcā eo q̄ ad talos vsq̄ de-
scēdat t ad pedes defluat. sic pectoral⁹ q̄ apud
antiq̄s breuis erat vt tm̄ pect⁹ opiret. Sz nūc p-
fusior sit. Manicleata tunica. i. manicata. eo q̄
hēat manicas. quā cyroditā greci vocāt. Dal-
matica vest⁹ pmū in dalmacia. puincia grecie tex
ta ē. Tunica sacerdotalis cādida cū clauis ex
purpura. Russata quā greci phenicea vocant.

nos coccineã repta ẽ a lacedemonijs ad celan/
dũ colozis sititu dmẽ sanguinẽ q̃nẽs q̃s in acie
vulnerarẽt ne ꝓtẽplanti adũsario animꝰ auge
sceret. Hac sub cõsulibꝰ romani sũt milites. vñ
etiã russati vocabant. Solebãt eñ ꝑdie q̃ dimicandũ esset ante ꝓncipia ꝓponi. q̃si admonitio t indiciũ future pugne. Laculata vestis ẽ. q̃ lacꝰ q̃dratos q̃sdã cũ pictura hz itextos. aut additos acu. Hiacynthina vestis ẽ aereo colore resplẽdẽs. Holocinia q̃ maluaꝝ stamine cõficiũt. quã alij melocinã. alij maluellã vocẽt. Bõbycina ẽ q̃ a bombyce vermiculo. q̃ lõgissima ex se fila generat. q̃ꝝ textura bombycinũ oꝛ. cõficiũtq̃ in insula coo. Apocalama. Serica a serico dcã. vel q̃ eã seres ꝓmi miserũt. Holoserica tota serica. Holo eñ totũ. Tramoserica stamine lieo. trama ex serico. Holoporphira tota ex purpura. Bissina cãdida ꝑfecta ex q̃dã genere lini grossioris. Sunt t qui genus quoddam lini byssũ esse existimẽt. Fabana tramã a fabri lana hũs. Lapzina. Adena q̃ sit colozẽ nigrõ. Graeci eñ melã nigrũ vocãt. Adasticina q̃ colozẽ manticis hẽat. Linea q̃ ex solo lino fit. Linostema vestis ẽ ex lana linoq̃ ꝓtexta. Et dcã linostema q̃ in stamine linũ. in trama lanã hẽt. Recta oꝛ vestis. quã surſũ versũ stãtesq̃ texũt. Segmẽtata. zonis q̃busdã t quasi pasamẽtis ornata. Mã t pticulas cuicũq̃ materie abscisas ꝑsegmina vocãt. Leuidensis q̃ raro filo sit leuitq̃ dẽsata. Pautẽsis. ꝓtraria leuidẽsi. dcã q̃ grauit ꝑssa atq̃ calcata sit. Citrosa q̃si pcrispa ad similitudinẽ citri. Aeui. Pulchzãq̃ ex auro vestẽq̃ citrosã. Uelenẽsis tunica ẽ q̃ afferẽt ex insulis. Exotica vestis ẽ pegrina de forꝰ venies. vt i hispãia a grecis. Polymita multi colorꝰ polymitꝰ. ei textꝰ multoꝝ coloꝝ ẽ. Acupicta vestis acu textilis vl acu ornata. Eadẽ t phrygia. Ihꝰ eñ artꝰ pitꝰ phrygiões dicũt. siue q̃ iphygia iuẽta est. Uñ t artifices q̃ id faciũt phrygiões dicũt. Virgilius: Phrygiãq̃ chlamidẽ. Trilicis a tribꝰ licijs. q̃ est simplex t biplex. Ralla q̃ vulgo rasilis oꝛ. Interpola vestis illa vocãt. q̃ dũ sit vetꝰ ad nouã spẽm recurrãt. Panutia nũcupata q̃ sit diũsis pãnis obsita. Colobiũ dictuꝫ q̃ longũ ẽ t sine manicis. Antiq̃ eñ magis hz vtebant. Libitonariũ ẽ colobiũ sine manicis. q̃le mõachi egyptij vtũt. Lũbare vocãt q̃ lumbis religẽt. vl q̃ lũbis hereat. hoc in egypto t in syria nõ tñ femie sz t viri vtũt. Uñ t hieremias trãs euphraten tulit lũbare suũ. ibiq̃ illõ in foramie petre absco dit. t postea sciſſũ repperit. Hoc a q̃busdã t renale oꝛ. q̃ renibꝰ alligat. Limꝰ ẽ vestis. q̃ ab vmbilico vsq̃ ad pedes ꝓducit. Hec at vestis hz in extremo sui purpurã limã. i. flexuosã. inde t nomẽ accepit. Mam limũ obliquũ dicim⁹. Licinũ fasn. q̃ textura ei⁹ ligata sit in totũ. q̃si diceret liginũ c ꝓ g lra cõmutata. Armelausa vulgo vocãta q̃ ante t retro diuisa atq̃ apta ẽ. in armos tñ clausa. q̃si armiclausa c lra ablata. Camisias vocamꝰ. q̃ in hiemis camisi. i. in strats nris. Femoralia apellata. eo q̃ femora tegant. Ipsa et brachia sũt breues. t verecunda corpis his velẽt. Subligaculos vocatos dicũt. q̃ tibias brachia tegant. Tubraci q̃ a brachis ad tibias vsq̃ perueniant.

¶ De vestibꝰ quarundã gentiũ. Ca. XXIII.

Tibusdã aũt nationibꝰ sua cuiq̃ ꝓpria q̃ vestis ẽ. vt parthis sarabare. gallis linne germanis rhenones. hispãis stringes. sardis mastruce. Sarabare sũt flurã ac sinuosa vestimta. De q̃bꝰ legit in daniele. Et sarabare eoꝝ nõ sũt imutate. Et Publiꝰ: Ut q̃d ergo in vẽtre tuo parthi sarabara suspẽderũt. Apõ q̃sdã aũt sarabara q̃dã capitũ tegmia nũcupant. qualia videmꝰ in capite magoꝝ picta. Linne saga q̃dra t mollia sũt. De q̃bꝰ plautꝰ: Linna coopta ẽ textrina gallia. Rhenões sũt velamia hũeroꝝ t pectoꝝ. vsq̃ vmbilicũ. atq̃ i toꝛis villis adõ hispida. vt umbres respuãt. q̃s vulgo reptos vocãt. eo q̃ lõgitudo villoꝝ q̃si reptat. De q̃bꝰ Salustiꝰ: Hermãi intectũ rhenonibꝰ corꝑ tegũt. Dicũ aũt rhenones a rheno germãie flumie. vbi his frequẽt vtũt. Mastruca vestis germanica ex pellicul feraꝝ. De q̃ Licero ꝓ scauro. Quẽ purpura regalis nõ ꝓmouit eũ sardoꝝ mastruca mutauit. Mastruca aũt dcã q̃si mõstruosa. eo q̃ q̃ ea induũt q̃si in ferarũ habitũ trãsformãt. Dinoscũt t gẽtes ita habitu. sic t lingua discordes. Perse brachia t crura lineamẽtis. caput tiara tegũt. eminẽt apicibꝰ fastigiatis alani. horẽt t malis tecti cũ latratibꝰ liguis scoti. sagati sunt alamãi. linteati idi gẽmati perse. sericati seres. pharetrati armeni. Mõnulle etiã gẽtes nõ solũ in vestibꝰ sz t i corpoze aliq̃ sibi ꝓpria q̃si insignia vẽdicãt. vt videmꝰ cirros germanoꝝ. granos t cinnabar gorthoꝝ. stigmata britonũ. Circũcidũt q̃s iudei ꝑputa. ptũdũt arabes aures. flauẽt capitibꝰ intextis gete. nitẽt albãi albẽtibꝰ crinibꝰ. maurosz hz ẽra nox coꝛpoꝝ. gallis cãdida cutis. siue eqs iertes extãt alani. nec abest gẽs pictoꝝ. nomen a coꝛpe. q̃ minuti opifex ac ꝑcutis t exꝑssos natui gramis succos icludit. vt has ad sui spẽ cimẽ cicatrices ferat. picti artubꝰ maculosa nobilitas. hz t sexꝰ istitutã spẽm habuiꝰ. vt i viris tõsi capilli. in mulieribꝰ redundãtia crinũ. q̃ maxie x̃ginibꝰ insigne ẽ. q̃ꝝ t ornatꝰ ipe. ꝑpe sic ẽ. vt ꝓcumulatꝰ ꝓnce ipam capitis sui arcẽ ambitu crinũ contegat.

¶ De pallijs viroꝝ. Ca. XXIIII.

Pallũ ẽ in q̃ ministrãtiũ scapule cõte-

gunt· vt dñ ministrāt expediti discurrāt· ꝓplautus: Si q̄d factur⁹ es apēde in hūer⁹ pallū· t pergat quātū valet tuoꝝ pedū pmitas· Dcm aūt palliū a pellb⁹· q: pus supindumēs pellicea veteres inducbāt· q̄si pellea· siue pa per deriuatōez· Chlamys ē que ex vna p duct neq; cōsunt· ꝫ fibula infrenat· Hinc ce nomē accepit· Toga dicta q velamēto su pus tegat atq; operiat· Est āt pallū purū fo ro tūda t fusiore t q̄si iundāte sinu· t sub o venies· supra hūer⁹ sinistrū ponit· cui⁹ si di nē in operimētis simulacroꝝ vel picturaꝝ ꝓpi cim⁹· easq; statuas togatas vocam⁹· Tog āt romani in pace vtebāt· belli āt tpe paluda mēti· Hēsura toge iuste· si sex vlnas hēat· Toga aūt palmata dicebāt· quā merebāt hi q reportabāt de hostib⁹ palmas· Ipsa vocabāt t toga picta· eo q victorias cū palmis intextas haberet· Toga cādida eadēq; cretata· in q̄ cādidati· i· magistratuū potētes ambiebāt· addita creta q̄ cādidior isigniorq; esset· Licero in oratione quā habuit ꝓtra ꝓpentores· in toga cādida scripsit· Cinct⁹ gabin⁹ ē cū ita imponit toga· vt toge lacinia· q̄ p⁹ sec⁹ reijcāt· adtrahit ad pect⁹ ita vt ex vtroq; latere ex hūeris picture pēdeāt vt sacerdotes gētilū faciebāt· aut cingebāt ꝓtores· Trabea erat toge species ex purpura et cocco q̄ opti romanoꝝ reges inito ꝓcedebāt· Hāc pmā romul⁹ adiuenisse phibet ad discretionē regij habit⁹· Trabea aūt dcā q̄ in meiori g̃lia hoiez trāsueheret· h ē vltra· t i postez ampliori dignitate honor⁹ bñ faceret· Paludamētū erat insigne pallū impatoꝝ coco purpuraq; t auro distinctū· De q̄ Salusti⁹: Togā in ḡt paludamēto mutauit· Erat eñ palliū bellicū· dcm vt q̄busdā videt q eo indut⁹ palā faceret impator bellū futuꝝ· Circūtextū ē qō grece cydas dr· De q̄ Virgili⁹: Et circūtextū crocco velamē achāto· Circūtextū āt dcm· q: ē rotū dū pallū· Diplois grecū nom̄· ab eo q sit dupler amict⁹· Horat⁹: Extra quē duplici pāno patiē tia velat· Est aūt vestis militar⁹· c⁹ vsus gallicis pmū expeditōib⁹ cepit e pda hostili· De qua ē vox illa senatus· Togis depositis q̄rites ad saga cōsi fuerūt· Sagū aūt gallicū nomē ē· Dictū āt sagū q̄drū eo q apō eos pmū q̄drat⁹ vt q̄druplex esset· Penula ē palliū cū fimbrijs lōgis· Lacerna palliū fimbriatū q olim soli milites vtebant· vñ t in distinguēda castrēsi v banaq; turba hos togatos· illos lacernatos vocabāt· Inde āt lacerne quasi amputati capitibus fimbriaꝝ· neq; ita laxis vt sunt penulaꝝ· Adantū hispani vocāt q⁹ mant⁹ tergat tūn· Est ei breue amictū· Preterea puerile palliū est· q· usq; ad xvj· ānos pueri nobiles sub disciplina cultu vtebāt· vñ t ptextati pueri appellati sunt· Dcā aūt ptexta· q: ptexebāt ei latior⁹ purpura· Lasula ē vest⁹ cucullata· dcā p diminutionē a casa q totū hoiem tegat· q̄si minor casa· Vsi et cuculla q̄si minor cella· sic t greci· Planetas dicitas volūt· q: ors errātib⁹ cuagāt· Vsi t stelle planete· i· page· eo q vage suo errore motuq; discurrūt· Birr⁹ a greco vocabulū trahit· illi ei birrū bibz dicunt· Helotes q̄ etiā pera vocāt pellis ē capzina· a collo pēdēs ꝓncta vsq; ad lūbos· Est ei habit⁹ ꝓpe necessar⁹ ad opis exercitiū· Fiebat āt ꝓus vt q̄dā estimāt· de pelliculis melonū· vñ t meloteꝝ vocate sunt· Fimbrie vocate ora vestimētoꝝ· h ē fines· ex greco vocabulū trahit· Greci ei fimbriū ὄρον vocāt·

¶ De pallijs femina⁹· La· XXV·

r Egillū ē plautū reginaꝝ amiculū· vñ t appellatū· Peplū matronale palliū· ex purpura signatū· c⁹ fimbrie aureis stamnis sūmitate resplēdēt· Palla ē q̄drū palliū mulieb⁹ vest⁹ deductū vsq; ad vestigia· affixis in ordinē gēmis· Et palla dcā ἀπο τοῦ παλλεῖν id ē a mobilitate q̄ ē circa finē hmōi indumēti· siue q rugis vibrātibus sinuata crispet· Stola matronale operimētū· q cooptō capite t scapula a dxtro latere in leuū hūeꝝ mittit· Stola aūt grece vocata q supmittāt· Ladē t ricinū latio noie appellatū· eo q dimidia ei⁹ ps retro cijcit· qō vulgo mauorē dicūt· Vocatā aūt dicūt mauortē q̄si martē· Signū ei maritalis dignitat⁹ t potestat⁹ in eo ē· Caput ei mulier⁹ vir est· inde t supcaput mulier⁹ ē· Amiculū ē mere tricū pallū lineū· Hoc apō veteres matrone i adulterio dephēse induebāt· vt in tali amiculo poti⁹ q̄s in stola polluerent pudicitiā· Erat eñ hoc apō veteres signū meretricie vestis· nūc in hispania honestat⁹· Theristrū palliū mulebre dcm· q· i theri· i· in estu t caumate corpa mulierū ꝓtegat· q vsq; hodie arabic t mesopotamie mulieres velant· qb⁹ in estu tutissimo tegūtur vmbraculo· De q̄ in Ysaia legit: Anabola dū amictoꝝ lineū feminaꝝ q̄ humeri operiūtur· qō greci t latini syndonē vocant·

¶ De stratu t reliquis vestibus q̄ in vsu habent· La· XXVI·

s Tragulū vest⁹ ē disculor· qō manu artificis diūsa varietate distinguit· Dcm aūt q in stratu t in amictu aptū sit· De q̄ Salomon: Stragulatā vestē fecit sibi· Ludices a ludis· i· theatris vocatas q̄dā existimāt· Cū ei egrediebāt de ludi ꝓstibulo iuuenes horꝝ velamēto tegebāt caput t faciē· q: solebāt erubescere q̄ lupanar introissent· Fulcra sūt ornamēta lectoꝝ dcā q in his fulcimur· i· sustinemur· vl q thoros fulciant· siue caput· q̄ reclinatoria vulg⁹ appellat· Cruricalia aūt eo q ponāt sub cruce vl cubito· Pulull⁹ dict⁹ a pullulari q

est diuitū lectus. Culcitre vocate q calcēt. i. farciāt plūba siue tomēto q̄ molliozes calidiozesq; sint. Tapeta dcā q pedib⁹ p̄mū sternerent. q̄si tapedia. Tapeta āt aut simpla sunt. aut āphitapa. Simpla tapeta ex vna pte villosa q̄si simpla. Amphipata. ex vtraq; pte villosa tapeta. Lucili⁹: Atq; amphitapa villis ingentib⁹ molles. Mātelia nūc p opiendis mensis sunt. q̄ vt nomē ip̄m idicat olim tergēdis manib⁹ p̄bebātur. siue mādelia a mādēdo. Mappe cōuiuij t epulaꝝ apositarū sunt q̄si manupe. atq; ob id noiate. cui⁹ diminutiuū mapella est. Toralia lōge ppetueq; mape a toro dcē. Sabanū grecū nomē ē. Facitergiū t manutergiū a tergendo faciē vel man⁹ vocata. Vela dcā. q obiectu suo interiora domoꝝ velent. Aulea. vela picta t grādia. q̄ ideo aulea dcā sunt. q p̄mū in aula attali regis asie. cui successit plus roman⁹ inuēta sunt. Cortine sunt aulea. i. vela de pellib⁹ q̄lia in exodo legūt. a q̄b⁹ tabernaculū extrinsecus tegebat. Dcē aūt cortine a cozijs. eo q p̄ us ex pellib⁹ fuissent facte. Vsū t in eodē tabernaculo legis iubet cortinas fieri ex pellib⁹ arietū rubris. t ex pellib⁹ hyacinctinis. Licia ara bes nūcupāt velamēta pilis capraꝝ ptexta. ex q̄bus sibi tentoria faciunt.

¶ De lanis. La. XXVII.

l Ana a laniēdo. i. a vellēdo dcā. hic et vellus dcūm q p̄ bus lane vellerēt. nō tō derēt. Linū ex terra specie intēta ouē deflexūq; nomē ei⁹ ex greco. Mā linū greci linarin dicūt siue q sit molle t lene. Stupa vo canabi. est si ue lini. hec fm antiquā orthographiā stupa ōz q ex ea rime nauiū stipent. Vsū t stupatores dicunt q̄ in vallib⁹ eā p̄ponūt. Tomētū apellatū. q aut in filo aut in telis tumeat. nec subtilitatē hēat. Canabū a silitudie canne vocatū. siue a greca etymologia. Mā illi canabū canabi vocāt. Byssū gen⁹ ē q̄ddā lini nimiū cādidi et mollissimi. q̄ greci papatē vocāt. Fibrinū lana ē aialiū q̄s fibros vocāt. ipsos t castores existimāt. q̄s dū venatores sequunt. ipsi sibi testiculos adimūt. Aranea vocata eo q aeris infusiōe in frōdib⁹ nutriat. Sericū dcūm q id seres p̄mi miserūt. Vermiculi ei ibi nasci p̄hibent. a q̄b⁹ hec circū arbores fila ducunt. Vermes āt ipsi grece bombices noiant. Placū est stupa t q̄si crassedo serici. t est greci nomē.

¶ De coloribus vestiū. La. XXVIII.

t Inctura vocata. q tingit t in aliā sucatā spēm nitoris gra colorat. Coccū greci. nos rubꝝ vel vermiculū dicim⁹. Est eū vermicul⁹ ex siluestrib⁹ frōdib⁹. Cochiliū dictū eo q ex cōculis marinis color ei⁹ colligit. Idē t ostrū vocāt. Ostrū q̄ p color̄ purpure temperat. plurimis q̄dē in locis optimū in insula cypro gignit. siue in his q̄s p̄pe sol cursus illuminat. Cochylia āt sūt mar⁹. q circūcisa ferro lacrimas purpurei color⁹ emittūt. His collecti color purpure tract. Et ostrū exide apellatū dicūt. ex teste hūore elicit. Purpura apud latinos puritate lucis vocat. Apō grecos āt purphyra cū aspiratōe. apud nos purpura sine aspiratōe. Ferrugo est color purpure subnigre q̄si piscaia. vt ferrugie claro hibera. Dcā āt ferrugo q oīs purpura p̄ma tinctura eius nōi color⁹ existat. Glauc⁹ color ē ferrugine⁹ subnigr⁹. Elbidū ab elbo coloꝛe vocatū. Elbū ē eū medi⁹ color int nigrū t albū. ab albo ōriuatū. Luteꝰ color rubicundus q̄d ē croceꝰ. Mā crocus lutei coloris est. vt croceo mutata vellera luto. Adenū q̄d sit coloꝛe nigro. Grecī ei melā nigꝝ dicūt. Mastichinū q color ē mastichis hēat. Blatteū Blauū. Mesticiū. Ostriū. q ex vsto ē. Fit eū ex dependēti fuligie tectoꝝ egesta assiduis ignib⁹. Vsū t color eiusdē tincture flāme⁹ est.

¶ De instrumentis vestiū. La. XXIX.

t Ela. p longitudie staminū dcā. cui⁹ deriuatiuū ē telaria. Insubuli dicti. q infra t supra sunt. vl q̄ insubulant. Radij dicti. q radēdo fiunt. Pectines q pexa fila reddāt t imp̄māt. Colū q sit in lōgitudie t rotūditate q̄si colūna. Fusū q p eū fundat q̄d netū est. Alibꝝ q in eo lubrāt fila. i. soluāt. Calathū. leue gestamē ex ligno vel cāna aut ex iūco factū. in q̄ vel pēsa ponūtur vel legunt flores. Calc eū grece lignū ē. a q̄ deriuatū ē calathū. Mā latine q̄sillū ōr. Licero in philipicis. Aut vo int q̄silla pendat auꝝ. Pensum mulierū a pēdēdo dcūm. Vsū pēsa t impēsa. Netū fila dcā vel q ex pilis aialiū sūt. vel q laneficiū filis tenuib⁹ cōstat. in modū piloꝝ. i. q̄si filoꝝ. Mata pexa q̄si metaxa a circuitu scz filoꝝ. Mā meta circuit⁹ ōr. vl q trāsferat. Bubellū corrupte a globo dcūm p diminutionē. q̄si globellū. Panulie vl panude q ex eis pāni texāt. Ipsi eū discurrūt p telā. Stamē dcūm q rectū stat. Trama q via recta trāsmittat p telā. Est eū filū inter stamē currēs. Licia sunt q̄bus stamina ligant. q̄si ligia. Ordire est texere.

¶ De ornamentis. La. XXX.

b Actenus ō veste. debic ad ceteꝝ cultū veniam⁹. Ornamēta dcā eo q eoꝝ cultu ora vultusq; decorēt. Primū ornamentū corona i signe victorie. siue regij honoris signum. Que ideo in capite regū ponit. ad significandos circūfusos in orbe pl̄os. q̄bus accinct⁹ q̄si caput suū coronat. Hec a lucilio corolla. ab homero stephāe dcā ē. Ih⁹ p̄ncipiū a libero q̄d az gētiles existimāt. q ip̄s in potādo mota vino capita vinare fascialis istituerit. idcirco olim linei ac lanei generis coronas fuisse. sic erat in sacer-

dorib⁹ gẽtiliũ. Nomẽ coronę hac ex cã vocatũ eo q̃ in initio circũ aras currere. atq; ad imaginẽ circuit⁹ vel chori. t formatã t notatã coronãt. Impatores romani t reges q̃dã gẽtiũ aureas coronas vsũ. Perse tiaras gerũt. Iz ges iretas. satrape icuruas. Repta ãt tiara [illegible] imiramide assyrioꝝ regina. Ob gen⁹ om[illegible] ex inde vsq; hodie gẽs ipsa retinet. Athenie[illegible] eã cycladas aureas gerebãt. ptz in vtice. [illegible] li in frõte. Nõ ci eadẽ sũt insignia oim re[illegible] Gẽtiliũ vates infula apice pilleo siue [illegible] vtebãt. Infula ẽ fasciola sacerdotalis capi[illegible] ba in modũ diademat⁹ a q̃ vitte ab vtraq; p[illegible] dependẽt. q̃ infulã vinciũt. vñ t vitte dcẽ sũt vinciãt. Infula ãt plerũq; lata erat. plerũq; torulis ex albo t cocco. Aper ẽ pilleũ subtile. q̃ sacerdotes gẽtiles vtebãt. appellat⁹ ab apiẽdo. i. alligãdo. Nã virgula q̃ in pilleo erat cõnectebat filo. qõ fiebat ex lana hostie. Galeriũ pilleum ex pelle cese hostie fuit. Pilleũ ãt dcit⁹ a pelle hostie vñ fiebat. Lydarim t ipm sacerdotuz erat. qõ a plenitq; mitra vocat. Ornamẽta capitis femiaz diadema. nimbũ. capitulũ. t mitra. Diadema ẽ ornamẽtũ capitis matronaz ex auro t gẽmis ptextũ. qõ i se circũiacti extremitati b⁹ retro astringit. t exide dcit⁹ grece q̃ pligeẽt. Nimb⁹ ẽ fasciola trãsuersa ex auro assuta i linteo qõ ẽ in frõte feminaz. Plaut⁹: Quo magis eã aspicio. tã magis nimbata ẽ. Nã t lumẽ qõ circa angeloz capita pingit nimb⁹ vocat. Iz et nimb⁹ sit dẽsitas nubis. Capitulũ ẽ qõ vulgo capillare dicũt. Idẽ t capa. vl q̃ duos apices vt capa littera hẽat. vl q̃z capitis ornamẽtũ ẽ. Mitra ẽ pilleũ phrygiũ caput. ptegẽs. qle ẽ ornamẽtũ capitis deuotarũ. Sz pilleũ viroz ẽ. mitre ãt feminaz. Redimicula ãt sũt q̃b⁹ mitre alligãt. Pilleũ ãt vt p̃dixim⁹ a pelle erat. Nã mitra ex lana ẽ. Rigula ẽ mitra vaginalis capitis. Vitte ãt sũt q̃ crinib⁹ inectũt q̃bus fluẽtes relinqnt capilli. t vitte dcẽ q̃ vinciãt. Tenia ãt est vittarũ extremitas depẽdẽs diuersoz colorũ. Itẽ vitta est q̃ corona vinciãt. tenia vo extrema ps vitte q̃ depẽdet corone. Reticulũ ẽ qõ colligit comas: dcit⁹ ab eo q̃ retinet crines ne effundant. Discrimialia capitis mulieꝝ sũt. vocata ex eo q̃ caput auro discernãt. Nã discrimiare dividere dr. Ancie sunt cincinni depẽdẽtes ppe auriculas. greco vocabulo ab auris⁹ dcẽ. Ac⁹ sũt q̃b⁹ i femis ornãdoz crinis ppago retinet. ne laxi⁹ fluãt t sparsi dissipẽt capilli. Inaures ab auriũ foramib⁹ nũcupate q̃b⁹ pciosa grana lapidũ dependent. Haꝝ vsus in grecia puelle vtraq; aure. pueri tñ dextra gerebãt. Torques sũt circuli aurei a collo ad pect⁹ vsq; depẽdentes. Torques ãt t bulle a viris gerũt. a femis vo monilia t catella. Dcẽ autẽ torques q̃ sint torte. t bulle q̃ sint sines rotũ ditate bullis. q̃ in aq̃ vẽto inflãt. Monile. ornamẽtũ ex gẽmis est qõ solet ex femiaz pẽdere collo. dcit⁹ a munere. Hoc etiã t serpẽtii dr. qõ pstat ex aphorolis q̃busdã aureis gẽmisq; varijs in modũ facture serpẽtis. Nonulli h⁹ t segmẽta. t lõgos habit⁹ Iz t segmẽtaras vestes dicam⁹. vt ipsa segmẽta tiz dormisset paruula anus. Plerũq; aũt t p mõile oia ornamẽta matronaz significãt. q̃d tilis mũere dat. Murena vulgo vocat. qõ sez auri metallo in vgulis lẽtescẽte. q̃dã ordis fiet uosi cathene ptext in silitudinẽ murene serpẽtis. q̃ ad collũ ornãdũ aptat. Hec interdũ auri atq; argẽti text vgulis. Vñ t in cãticis dr cantico. Murenulas aureas faciem⁹ tibi vermiculatas argẽto. Catelle sũt catenule colli iuicẽ se pphẽdẽtes in modũ catene. vñ t appellate. Dextras cões sũt viroz ac feminaz. q̃ vtriusq; sex⁹ dextre sũt. ampla t añ manicã portãt. t pñt ibi iũgi duo vno. Armille aũt ppe viroz sũt. collate victorie cã militib⁹ ob armoz vtutẽ. Vñ t q̃ndã vulgo virilie dicebãt. Ab intellectu ãt circuli armille nomẽ discrepat. q̃ ipsa q̃z vbi ponit ãbiendo pstringit. Iz armilla lati⁹ extẽditur. circul⁹ rotũdus sit. Fibule sũt q̃b⁹ pect⁹ feminaz ornat. vl pallũ tenet a viri in humeris seu angulũ in lũbis. Lunule sũt ornamẽta mulieꝝ i lune silitudinẽ bullule auree depẽdẽtes. Specula dicũt in q̃b⁹ femie vult⁹ suos intuent. Dcit⁹ ãt speculũ. vel q̃ ex splẽdore reddat. vel q̃ ibi femie intuẽtes pspicerẽt spẽz sui vult⁹. t q̃cq̃d ornamẽti deesse viderint adiũciãt. Periscelides sũt ornamẽta crurũ mulieꝝ siue armille pedũ: q̃b⁹ gressus eaꝝ ornãt: Olfactoriola vasula sũt mulieb⁹ in q̃b⁹ odoramẽta gestant.

De anulis. Ca. XXXI.

Rim⁹ pmethe⁹ ferr circulũ ferreũ incluso lapide digito circũdedisse. Qua psuetudie homes vsi anulos hre ceperũt. Anuli ãt p diminutionẽ dicti a circulis t anis q̃ sũt circũ brachia t cruz crura. Vñ t signa eoz p diminutõem sigilla. Nã signa maiora sũt. sigilla vo ãsi minora signa. Anulos homes pmũ gestare ceperũt q̃nto a pollice digito. q̃ eo vena q̃ dã ad cor vsq; ptingat. quã notãdã ornãdaq; aliq̃ isigni veteres putauerũt. Apud romanos anuli de pblico dabãt. t nõ sine discrimie. Nã dignitate pcipuis viri gẽmati dabãt. ceteri solidi. Anulũ aureũ neq; seruus neq; libertin⁹ gestabat in pblico. Iz anulo aureo liberi vtebãt. libertini argẽteo. serui ferreo. Apõ veteres vltra vnũ anulũ vti infame habitũ viro. Gracc⁹ in meuiũ. Cõsiderate q̃ntes sinistrã ei⁹. en c⁹ auctoritatẽ seq̃nuni q̃. ppter mulierũ cupiditatez vt mulier ẽ ornat⁹. Crassus q̃ apõ parthos perijt in senectute duos habuit anulos. causam

ꝓferēs quo pecūia ci in mēsa creuiſſz. Adulti eē romāoꝝ ꝑ grauitate anulū geſtare i digito abſtinuerūt. Feie ñ vſe ſunt anul: niſi ḋs vrginꝰ ſpōſus miſerat. neqꝫ ꝑplꝰ q̄ binos anulos aureos in digitis hꝫ ſolebāt. At nūc ꝑ auro nlīm ſemiſ leue eſt atqꝫ imune mēbꝝ. Inē genera anuloꝝ ſunt vngulꝰ. ſamotraciꝰ. tyniꝰ. Vngulꝰ eſt gemmatus vocatuſqꝫ hoc noīe. qz ſiē vngula carnis ita gēma anuli auro accingīt. Samotraciꝰ aureus eſt q̄dē: ſz capſo ferreo. a loco ita vocatus Tynius purꝰ ē ꝑmū in bithynia fabcatꝰ. quaꝫ olim tynā vōbāt. Flaccꝰ. Lugēte i. ca vita nec ſmaragdus berrilluſqꝫ mihi flacce nec nitētes p cāchidā margaritā q̄ro. nec q̄s tynica lima poliuit anellos nec iaſpios lapillos

¶ De cingulis XXXII.

c Inctus eſt lata zona. ꝛ minꝰ lata ſeminctiū. ꝛ vtrīſqꝫ mīma cingulū. Naz a cincto ꝑ diminutōz cingulū noīāt. Cincto aūt iuuenes in exercitatōe cāpeſtri verecunda velabant. vñ ꝛ cāpeſtris dicebāt. Baltꝰ cingulum militare ē dēs. ꝑpt qđ ex eo ſigna dep̄dēt ad demōſtrādā legiōis militaris ſummā. i. ſex milīū ſexcētoꝝ ex q̄ nūero ꝛ ipſi ꝓſiſtūt. Vñ et baltꝰ dr nō tm̄ q̄ cingīt. ſz etiā a q̄ arma dep̄dēt. Zona grecū ē. quā illi zonariū nos cingulū nūcupam⁹. Strophiū ē cingulū aureū cū gēmis. de quo ait Linna. Strophio lactātes cicta papillas. Et pudēt⁹. Nomē hoc gēme ſtrophio illigata ē. Limꝰ eſt cinctꝰ quē publice hēnt fui. Et dcūs limus qz trāſuerſas hz purpuras id eſt limas. Laltulū cingulī genꝰ a coacto loro dicūt Fibula grecū eſt. quam illi fiblin dicūt q̄ ligat. Subfibulū ſubligaculū Redimiculū eſt qđ ſuccinctoriū ſiue bracile nūcupamꝰ. qđ deſcēdens p ceruicē ꝛ a lateribꝰ colli diuiſuz: vtrarūq; alarū ſinū ābit atqꝫ hinciñ ſuccingit vt ꝓſtrigēs latitudinē veſtiat corꝑ atqꝫ ꝓiūgēdo componat. hoc vulgo bracale q̄ſi brachiale vocāt q̄uiſ nūc nō brachioꝝ ſz renū ſit cingulū. Succinctoriuz aūt vocatū q̄ vt dcūs ē ſb brachijs ductū. alarū ſinū ambit: atqꝫ hinciñ ſuccingit. Faſcia ē qua tegīt pectꝰ ꝛ papille ꝑmunīt. atqꝫ criſpāte cingulo āguſtꝰ pectꝰ artaī. Et dcā faſcia q̄ in modū faſciculi corꝑ alliget. Hunc ꝛ faſcade q̄bꝰ vulnera colligāt. Vitta dcā q̄ ea pectꝰ vincīt inſtar vitis ligātis. Limbus quā nos ornaturā dicim⁹. Faſciola eſt q̄ ābit extīmitatē veſtiū. aut ex filis aut ex auro ꝓtexta. aſſutaqꝫ extēſec⁹ in extrēa pte veſtiūm vl chlamydis. de qua Virgil⁹ dicit. Sidonia picto chlamyde circūdata limbo

¶ De calciamentis XXXIII.

s Vtores nūcupati ſūt: q̄ inſerti filo poꝛ coꝛ ſeus ſuāt. i. cōſuāt: q̄ſi ſetores. Caligaꝝ vo nō a callo pedū ſz a calo. i. ligno vocat⁹. ſiue q̄ cōſuu calciamēta ñ pñt. qđ greci calopodiō dicūt. Flebāt aūt ꝑus ex ſalice tm̄. Hinc et calciamēta dcā q̄ in calo. i. in ligno fiāt: vel q̄ calc[illegible]. Crepitas greci añ reptas vſi ſunt. Eſt aūt q̄ ſingl'ari forma. ꝛ idē vtrīqꝫ aptū pedi vel dextro vl ſiniſtro. Crepitas aūt dcās q̄ cuz ſono [illegible]gāt ſuū a pedū crepitu i ābulādo. Calceis [illegible]vtebāt ꝛ ceſares forma eoꝝ. Patricios [illegible]os romul⁹ reppit q̄uoꝝ corrigiaruz aſſu[illegible]una. His ſoli patricij vtebāt. Lūa aūt i [illegible]deris formā hz notā cētenarij nūeri ſignificat. q̄ initō patricij ſenatores centū fuerint. [illegible]ee tibialia calciamēta ſūt. dcā q̄ crura tegāt. [illegible]turni ſunt q̄b⁹ calciabāt tragedi q̄ i theatro dicturi erāt ꝛ alta intonānꝫ voce carmia cātaturi. Eſt ei calciamētū in modū crepidaꝝ q̄ hero es vtebāt. ſz tīe eſt vt i dextro ꝛ leuo ꝑēiat pede. Baxea calciamētū comedoꝝ erat. ſic tragedoꝝ coturni. Quos q̄dā etiā calones apellāt. eo q̄ ex ſalice fierēt. Nā greci vt dixim⁹ lignuz calo vocabāt. Talares calcei ſocci ſunt. q̄ inde noīati vident q̄ ea figura ſint. vt ꝓtingāt talū. ſic ſubtalares q̄ ſb talo ſunt q̄ſi ſbcalares. Obſtrigilli ſunt q̄ ꝑ plantas ꝓtēti ſunt. ꝛ ex ſupiore pte corrigia trahīt vt ꝓſtringāt. vñ ꝛ noīant. Oſſas puto ab oſo ꝑmū fcās. ꝛ q̄uis nunc ex alio genere: tñ noīa ꝓſtinū ftinent. Adulteri ſi'es ſunt coturnoꝝ ſolo alto. ſupioze aūt pte cuz oſſeis vl'encis malleol⁹. ad q̄s lora deligabantur. Dcī aūt ſunt a colore rubro: qual'ē mulli piſcis. Solee ſunt q̄b⁹ tm̄ pedū plāte tegunt. dce a ſolo pedū. Itē ſolee matriales ex matria corio itexta. Socci c'diminutiū ſoccelli apellati iñ q̄ ſoccū hēant. in q̄ ps plāte mīj tiaī. Caligule calige vel a collo pedū dce vl' qz ligēt. Nā ſocci nō ligant ſz tm̄ itromittūt. Cernui ſocci ſunt. ſine ſolo ſingulati. q̄s nos foliatos vocā⁹. Clauati q̄ſi calliuati. eo q̄ minutis clauis. i. acutī ſola calcis vincianꝫ. Perones ꝛ culponie ruſtica calciamēta ſunt. Baxee calciamēta muliez ſūt. Corrigie a corijs vocāt vl' a colligatōe q̄ſi colligie

¶ Incipit liber viceſimus

¶ De menſis Laptin. I

Rimus dedalus

p mēſas ꝛ ſellas fecē. Loqne apparatū apiꝰ q̄dā ꝑm⁹ ꝓpoſuit. q̄ in eo abſumptis bonis morte voluꝫtaria perijt. ꝛ merito. quia is qui gule atqꝫ edacitati ſeruit. ꝛ aīam ꝛ corpus interficit. Abeſu ꝛ comeſu mēſe factū dicīt vocabulum. Nullū eñ alīū hz vſum. Thoꝰ ōr a torridis herbis que accūbētiū humeris ſupponūtur. Stiphadiū a ſtipſtib⁹ dcꝫ quaſi ſtipia diū. ſic ei ꝑus ceptū ē. Accubitū a qbo vocatū quaſi accubitū epulaꝝ. Cōuiuiū apd̄ grecos a ꝓpotatōe συμποσιον apd̄ nos vero a cōuictu rectꝰ

apellaꝝ·vel qꝛ vite collocutõꝫ hꝫ·Itẽ cõuiuiuꝫ ðꝛ a multitudine ꝓuescẽtũ·Mã·ꝓuata mẽsa victus ẽ: puuũ ñ est·Cõuiuiũ triplex est m[illegible]dus discũbẽdi edẽdi ꝛ bibẽdi·Discũbẽdi vt [illegible]is iussi discũbere pictis·Edẽdi ꝛ bibẽdi vt [illegible]stꝫ ꝑma·qes epul' mẽseꝫ remote·Crater[illegible]agnos statuũt ꝛ vina coꝛonãt ¶ De esc[illegible]II·

c Ibus dẽs qꝛ capiꝝ oꝛe sicuti el[illegible]ꝛ eã os capit·Unde ꝓpe vocaꝝ·qꝛ vi[illegible]ci net·vñ ꝛ ad cibũ vocare iuitare monia ðꝛ eo q ei' sumptu coꝛp' alaꝝ [illegible]nes accipiũt ad incremẽtũ·senes ad ꝓseue[illegible]ã Meqꝫ cñ subsistere ꝓterit caro nisi cõfoꝛtet[illegible] mẽtis·Alimẽtũ eñ est quo alimur·alimoniũ alẽdi cura·Affluẽtia nũcupata quasi rei numiũ exuberãtis effusio vltra qꝫ satis ẽ·moduqꝫ ñ ẽ· Opulẽtia ab ope dcã est·quã si discutias inuci es eã tenere modũ·Mã quõ opitulaꝝ qõ numium est cũ incõmodi' sit sepe qꝫ paꝛ·Epule ab opulẽtia reꝛ dcẽ·Epule aũt simplices i duo ne cessaria diuidũꝝ·panẽ ꝛ vinũ·ꝛ in duo supflua que ꝛa ꝛ mari vescẽdi cã exꝛaꝛunꝝ·Dapes aũt regum sunt·epule ꝓuatoꝫ·Delicie nũcupate q his delectẽꝝ hoies easqꝫ suauiꝝ apetãt·Pulmẽtũ vocaꝝ a pulte·siue ei sola pultis siue ꝗd aliõ eius pmixtõe sumaꝝ: pulmẽtũ ꝓpe ðꝛ·Satietas aũt ꝛ saturitas sibi differũt·Mã satietas ex vno cibo dia põt; ꝓ eo q satis sit·Saturitas autẽ a saturo nomẽ accepit·qõ est vario alimẽtoꝝ apparatu ꝓpositũ·Crapula ẽ imoderata vocacitas qñ cruda epula·cui' cruditate grauaꝝ coꝛ ꝛ stomach' indigest' efficiꝝ·Immoderata eni vocacitas viciũ ẽ·fꝫ tñ id saluti ẽ qntũ sustẽtatõni nature qꝫ sufficiat·Jantaculũ est ꝑm' ab' q ieuniũ soluiꝝ vñ ꝛ nũcupatũ·Migidi'·Mospsi ieunia iantacul' leuib' soluim'·Prãdiũ ab apparatu edẽdi dcñ·Prope aũt veteres prãdiũ vocabant oim militũ cibũ añ pugnã·vñ est illõ ducas alloqum·Prãdeam' tanqꝫ ad inferos cenaturi·Aderẽda est cibus q declinãte die sumiꝝ q si post meridiẽ edẽda ꝛ primo cene·Unde ꝛ ãtecenia a qbusdã vocanꝝ·Itẽ merẽdare qñ si meridie edere· Annona tractũ ẽ a tpe q romani veteres ad cibos aduocabanꝝ·sic martiaꝝ·Imperat excelsos frãgere nona thoꝛos·qõ ꝛ vsqꝫ hodie perse facũt·Lenã vocari a cõione vescẽtiũ Lenon qꝫpe greci ꝓnũe dicũt·Unde ꝛ cõicantes q cõiter id ẽ pariꝝ ꝓueniãt·Apõ vetes ei solitũ erat in ꝓpatulo vesci ꝛ cõiter epulari ne singularitas luxuriã gigneret·Est aũt cena vespertinus cibus·quã vesptinã ãtiq dicebãt Jn vsu ei nõ erãt prãdia·Panis dcs q cũ oi cibo apõatur vel q oẽ aial eũ apetat·Pan ei grece oẽ ðꝛ Libari' est q ad cibũ seruis daꝝ·nec delicatus· Fermẽtati' fermẽtis ꝓfect'·Azim' ñ fermẽtat' Mã azim' est sine fermẽto sincer' Acriam' leuiter fermẽtat' quasi acroazim'·Siliginꝫ panis a fruñti genere nũcupaꝝ·Siligo eñ genus est tritici·Rubidus recoct' ꝛ rubefact'·Subcinericius cinere coct' ꝛ reũsat'·Ipe est ꝛ focatius Libanitꝫ in testa coct'·Sfungia panis aq di utissime laxat': simila modicã accipit ꝛ fermtũ modicũ ꝛ hꝫ humectatões plus qꝫ ois pãis·vñ et sfungie nomẽ accepit·Placẽte sunt q fiũt de farre quas alij liba dicũt·eo q libeãt ꝛ placeãt· Lagenũ est lat' ꝛ tenuis panis q ꝑmũ i aq postea in oleo frigiꝝ·Dulcia sunt genera pistoꝝ operis a sapoꝛe dcã·Adelle ei aspso sumũꝝ·Crustula diminutñ est a crusta·panis oleo aspsus in medio cõcau' ꝛ toꝛt'·Hec ꝛ toꝛta pãis·Crusta aũt est supficies pãis·Ipa est ꝛ fragmta·q a diuidũꝝ vt fracta· Simila subtilissima ẽ farina· Amolũ flos farine tenuissim' ꝓpter tate de mola egestũ: vñ ꝛ apellatum qñ a mola·Farina ꝛ furfures a farre dcẽ·c' sunt purgamta·Pollen gen' est farine cãdidissime·Fermẽtuꝫ a feruoꝛe nũcupatũ q plus vna hoꝛa ñ põt ꝓtineri·Crescẽdo ei excedit·Carnes dce qꝛ care sunt·siũ a creãdo·vñ ꝛ a grecis creas vocãꝝ·Crudum q sit cruẽtũ·est ei cũ sanguie coctũ· Sed et multis aliq coctũ vocaꝝ·Assum q ardeat qñ arsum·Elixũ eo q in aq sola decoquiꝝ·Lixa enim aqua ðꝛ·ab eo q sit soluta·vñ et solo libidis luxus ꝛ mẽbra loco mota luxa dñr·Frixũ a sono dcm qñ ardet in oleo·Salsum qñ sale aspsum: dcpt' e medio syllab' trib'·Raucidũ ex vicõ nũcupatũ q raucos efficiat· Succidia carnes i vsum ꝓponere a succidẽdo dce·Lardus ðꝛ eo q i domo ꝓpositꝫ ꝓfuaꝝ·Mã ãtiq domos lares dicebãt·Laxea lardus ẽ gallice dcꝫ·vñ dic Afranꝫ i rosa·Gallũ sagiatũ pingui pastũ laxea·Ab ungia ab vnctõe võta· Sebũ a sue dcm: quasi suebũ qõ pl' pinguedis hoc aial hẽat·Offa est ꝑpe frustũ dẽtũ c' diminutñ offella faꝛ·Unde ꝛ offarij coci·qꝛ pticulatim·i·offatim excoquunt· Nũc offa est latrãtiũ·qꝛ si i os canis iaciꝝ: satiatus illico ꝓsciꝝ ꝛ silescit·Frustũ vocatũ q capiaꝝ a frumẽ·Est ei frumẽ sũma ps gule·Pulpa dcã qꝛ cũ pulte olim ꝓmixta vescebaꝝ·Unde et pulmẽtũ ꝛ pulmentariũ ðꝛ·Pulpa autẽ ẽ caro sine pinguedine dcã qꝛ palpitet·resilit eni sepe· Hãc plericꝫ viscũ vocãt·eo q glutinosa sit· Lucanice dce q ꝑ us in lucania fcẽ sunt·Farcimen caro concisa ꝛ minuta·dcñ q eo intestiñ farciatur·hoc est ipleaꝝ cũ aliaꝫ rex ꝓmixtõne·Adnutal vocatũ q fiat de piscib' ꝛ isicijs oleribusqꝫ minutatim cõcisis·Afratũ qõ latine spumeũ vocaꝝ·Afro enim grece spuma ðꝛ·Abartisia in mortario ex pisce fiũt·vnde ꝛ noiata· Jsocẽ piscẽ quẽdã dicũt·ex quo ꝑmũ isicia facta sunt·et q̃uis ex alio genere piscũ fiãt·unitiũ tñ piscl vocabulum dedit·Galatice a coloꝛe lacteo noiate

Greci ei gala lac dicūt. Speras a rotunditate greco vocabulo appellatas. qcqd ei in rotūditz formaī spera a grecis dr. Jus coqne mgri a iure nūcupauerī. qz ea est lex ꝓdimū eī. Hāc greci zemā vocāt. Case⁹ vocaī q careat sero: quasi careū. Hā serū ei oē deducīt vt pōderēb⁹ arguatur. Lolostz lac norū qō neutri generis est. Lac a greco ꝫmōe deriuatū est ꝓ cādore. Greci em albū gleucō dicūt. Lac ẋo et sanguis qō nutrit z qō nutrīt. Hā lacte nutrimur: viuimus sanguie. Quaccū ūsi coactū z quasi coagulatū. Accepta ei secū alia spē coagulaī. Abel grece appellatōis ē. qō ab ap.b⁹ nomen hz ꝓbatur Hā apis grece melisse dr. Antea aūt mella de roze erāt. iuuenebanī qz in arūdinū foliis. vñ et Virgi. Hactenꝰ aerij mellis celestia dona. Sicq dem hucusqz in india z arabia colligatū repiī: ramis inherēs in silitudine salis. Oē autē mel dulce dr. Sardū amaz est absinthij causa. cuⁱ copia eius regiōis apes nutriūt. Fauū vocari qz comediī magis qꝫ bibī. Fagere eni greci comedere appellāt. Aiūt aūt medici z q de hūano rum corꝑm scꝑsere naturis ꝓcipueqz galien⁹ in libris quoz titls est in q puero rum z iuuenū ac ꝓfecte etatis viroz mulierūqz corꝑa insito calore feruere z noxios eē his etatibus cibos q calorē augeāt. sanitatēqz ꝓducere frigida queqz in esum sumere sic ecōtrario senibus q pituita laborāt et frigore. calidos cibos et vina vetera ꝓdesse ¶ De potu III

Potio a greca deriuatōe vocata. Ihanc ei illi potos dicūt. Aq generaliꝰ vocata q supficies ciⁿ equalⁱ sit. hinc z eāra Hāc qd recētē vocāt. qz reiciī noua a fonte vl a flumie. Hā vetⁿ putrescit. qz ñ est vtilis vetusta vt vinū sed statim ablata de fluie fonte vl puteo. fetescit em vetusta. Vinū ūi dcm q ciⁿ potⁿ venas sanguine cito repleat. Hoc alij qō nos cura soluat licū appellāt. Cerees vinū venenū vocabāt. Sz postqꝫ iuētū est virus letiferi suci: hoc vinū vocatū est: illō venenū. Vñ z Ihiero. in libro quez de ẋginitate ꝓseruāda scꝑsit adolescentulas dixit ita vinū debere fugere vt venenū. ne ꝓ etatⁱ calore feruēti bibāt z peant. Jñ est q apō veteres romanos feie nō vtebanī vino nisi sacrorū causa certis diebⁿ. Aderū dicimⁿ cū vinū purū significamⁿ. Hā mez dicimⁿ qcqd puz atz sincerū est sic z aquā merā nulli vtiqz rei mixtam. hinc z merēda qō ānqⁱ id tpis pueris operarijs qbus panis merⁿ dabaī. aut q meridient eodē tpe. i. soli ac sepatim. nō vt ī prādio aut in cena ad vnā mēsam. Jñ credimⁿ etiā illud tps quod post mediū diē est meridiem apellari q purum sit. Abustū est vinū e lacu statim sublatum. Dcm aūt crediī mustū q in se limū z fraz habeat mixtā. Hā mus terra est. vnō z humus

Luius z tāta vis sefuoris ē. vt vasa q̄uis grādia ex eo plēa ꝫbsqꝫ spiramie repleta; illico disrumpāt. Roseū vinū. i. cū ruboze. Rosa em rubeminū ẋo quasi sine minio. i. sine ruboze nā q̄ si est. Sucinatū sucane gēme silis est. id est fuloz. Limpidū vinū. i. ꝑspicuū ab aq̄ spē d quasi lymphidū. Lympha ei aqua est Turbidū quasi terbidū. i. terra ꝓmixtū. qō est falernū vinū vocatū a phalerna regiōe vbi optima vina nascunī. Colatū vas pi vinū cupauit in q̄ ꝓportaī. Gazetū ẋo a re gia vñ deferī. Gaza ei opidū est palestie. Jnfirmū vinū dr qō altario libaī atqꝫ offerī. Spurcum qō offerri nō licet. aut cui aqua admixta ē quasi spuriū: hoc ē imōm. Honozariū vinū qō regibⁿ z potētibⁿ honoris gra offerī. Cato de innocētia sua. Cū eēm in puincia legatⁿ ꝫplures ad ꝓtores z cōsules. vinū honozariū dabāt nunq̄ accepi nec ꝓuatⁿ q̄dē. Crudū vinum est insuaue qō serui potāt. Acidū vel qz acutū: vel quia aq̄ mixtū. Vinū em aqua mixtū cito i hūc sopoꝛē redigiī. Vñ z acutum quasi aquidū. qz aqua lauanī vue in torculari pⁿ ex ꝑssum vinuz Est vilis potus seruis aptus. Cōditū vocatuz q nō sit simplex sz cōmixtōe pigmentoꝛ cōpositum. Lactatū est potō e lacte. Adulsum ex melle mixtum. Est em potō ex aqua z melle. quod greci mellicratū vocāt. Jn omellū mustū melle admixtū vehemēter agitatū atqꝫ ꝓmotū Ihidromellū q fiat ex aqua z malⁿ matianis. Saccatū liquoꝛ est aq̄ feci vini admixtⁿ. sacco expressus. Curia. r. Oxímellū apellatū q acti z mellⁱ ꝑmixta ꝓficiī materia. vnō z dulcedinē retinet z acoꝛē. Rodomellus dr eo q̄ i suco rose mel admisceaī. Mellicratū vinū melle mixtū. Adedus quasi melus. qz ex melle fit. sic calamitas ꝓ cadamitas. Fecula vua pinguis decocta vsqꝫ ad crassitudinē mellⁱ ac refrigerata vtil stomacho. Passum q̄d ex vua passa ꝓssum effluxerit. Dr aūt passum a patēdo. nā pandī vua fictioꝛ et decoquiī. z inde fit passum Defrutū dcm est q defrudeī z quasi fraudē patiaī. Carenū eo q feruēdo pte careat. Terna ei pte musti amissa. qō remanserit carenū ē. Cui ꝫria sapa ē q̄ feruēdo ad tiā redacta descēderit. Sicera est oīs potō q̄ ex vinū inebare pōt. Lⁿ sz nomē hebreū sit: tñ latinū sonat. ꝓ eo q ex suco frumēti vl ꝓmoꝛ cōficiaī. aut palmaꝛ fructⁿ in liquoꝛē exp̄maī. coctilqꝫ frugibus aqua piguioꝛ quasi succus colaī. z ipa potō sicera nūcupaī. Ceruisia a cerere id est fruge vocata. Est em potio ex seminib⁹ frumenti vario mō cōfecta. Celia a calefacīdo appellata. Est em potō ex suco tritici p artē cōfecta. Suscitaī em igne illa vis germis madefacte frugis. ac deinde sicaī. z post in farinam redacta molli suco admiscetur. Quo salz

fermẽtato sapor austeritatẽ ⁊ calor ebetatẽ adũ
cẽ·q̃ fit in his ptib⁹ hispanie·c̃ferax vini loc⁹
nõ est·Fex dcã q̃ sese vasis emergendo ꝯgat
Gaz est liq̃z piscũ salsus·q̃ olim ꝓiaceb[illegible]pi
sce·quẽ greci garõ vocabãt·⁊ q̃tuis nũc [illegible]nfi-
nito genere piscũ fiat·non tñ ꝑstinũ re[illegible]a q̃
initiũ sumpsit·Liquamẽ dcm̃·eo q̃ so[illegible]n sal
samẽto piscaculi cũdẽ hõre liquãt·L[illegible] ap-
pellãt salsugo vel muria·Prope aũt mi[illegible]ór
aq̃ sale ꝓmixta effectaq̃z gustu in modũ [illegible]
Sucus dicit q̃ sacco expmanẽt vt tisan[illegible]ane
zema apozima greca vocabula sunt.

¶ De vasis escarijs La.IIII

V As dcm a vescẽdo q̃ in eo esce apo[illegible]á
tur·L⁹ diminutñ vasculũ q̃si vesculuz
Fictilia dca q̃ fiant ⁊ fingañt ex terra Fingere
em̃ est facere formare ⁊ plasmare·vñ ⁊ figuli di
cuñt·Et vas fictile ꝺr nõ fictũ in illud q̃ men-
daciũ est:sed q̃ formaẽ vt sit ⁊ hẽat aliquã for-
mam·vñ ⁊ apls ait·Munq̃d dicat figmẽtum ei
qui se finxit quare sic me fecisti? Fictilia vasa in
samo insula ꝑus muẽta tradũtur facta ex creta
et indurata igni vnde ⁊ samia vasa·Postea in
uentũ ⁊ rubricã addere·⁊ ex rubrica creta finge-
re·Antiq̃ ꝺrẽ aũt fuisse dicũt vsum fictiliũ vaso-
rum q̃z fundẽdi eris aut argẽti·Apꝺ veteres ei
nec aurea nec argẽtea sed fictilia vasa hẽbañt:
sicut ad vina dolijs excogitatis·ad quas ãphꝺ
ris hydrijs ad balneas ac reliquis q̃ in vsibus
hoim aut rota fiũt aut mãu ãptañt·Argilla au
tem a terra excocta teste vocabulũ suscepit·q̃a
dum molʼ esset efficaẽ testa·nec cõcat cũ võbu-
lo ꝑstinj generis·q̃ ꝺ fuit ñ est·Arretina vasa
ex arretio municipio italie dñr vbi fiũt·sunt em̃
rubra·De q̃bus sedulius·Rubra q̃ apositus
testa mistrat olus·Samia vasa q̃dã putant ab
oppido samo grecie hr̃e noiñ·Alij dicũt cretaz
esse italie·q̃ nõ lõge a roma nascaẽ:q̃ samia ap-
pellañt·Celata vasa argẽtea vl aurea sunt signi
eminẽtioꝝb⁹ int⁹ eã ve expssa a celo vocata·q̃ꝺ
est genus ferramẽti·q̃ꝺ vulgi alionem vocant·
Chrysen dcã vasa deaurata grecũ est·Anaglỹ
pha q̃ supi⁹ sint sculpta·Greci ei ana sursũ gly
phe sculpturã dicũt·i·sursum sculpta·Disc⁹ an-
tea scut⁹ vocabaẽ a spẽ scuti·vñ ⁊ scutella ꝑ di-
minutõem·Est ei eiusdẽ silis·Postea disc⁹ vo-
catus est q̃ det escas·i·aponat·A q̃ ⁊ discũben
tes dcĩ·siue απο τοῦ δοιχειν·id ẽ q̃ iaciãt
Missoriũ vocatũ a mẽsa ꝑ derivatõem q̃si mes
soriũ·Parapsis q̃drãgulũ ⁊ q̃drilateꝝ vas·id
est parib⁹ absidis·Patena q̃ dispãsis patenti-
busq̃z sit ꝺrs·Lances·Lauata q̃si cauata·g·p
t·lr̃a posita hinc ⁊ concha sz illa cauata ista cõ
caua·sic ⁊ greci hec nuncupant·Apophereta a
grecis·a ferẽdo poma lʼ aliq̃d noiata·ẽ em̃ pla-
na·Salinũ vas aptũ salibus·Jdẽ ⁊ sulzica q̃si
salzica·Acetabulũ quasi acetaferũ·q̃ acetuz fe
rat·Cochlear ab vsu ꝑus cochleaz dcm̃·hinc
est illꝺ vetez distictõ·Sũ cochleis habilʼ et nec
minʼ vtilʼ ouis·Munq̃d scis potʼ cur cochlea-
re vocoꝝ·Trisilles grece latie tripedes·Qui aũt
quatuoꝝ pedib⁹ insistũt abusiue dñr·In vascu-
lis aũt tria querunt que placeãt·man⁹ artificis
pondus argẽ·splendoꝝ metalli·

¶ De vasis potatorijs V.

p Oculũ a potãdo noiatũ·Est ei oẽ vas
in q̃ bibẽdi est ꝓsuetudo·Phiale dicte
q̃ ex vitro fiãt·Vitrz ei grece hyalin ꝺr·Patere
phiale sunt dcẽ vl q̃ in ipꝭ potare solem⁹ vel q̃
patẽtes sunt:dispãsisq̃z labris·Crater calix ẽ
duas hñs ansas·⁊ est grecũ nom̃·Declinaẽ ãt
apꝺ eos:hic crater·Hãc latie hec cratera ꝺr·vñ
Persi⁹·Si tibi crateras argẽti·Virgi·Crateras
magnos statuũt ⁊ vina coronãt·Fiebãt aũt ꝑmũ
a ꝓnectionib⁹ x̃gulaz·Vñ ⁊ dcẽ cratere a-
po tu cratin·i·q̃ inuicẽ se teneãt·Cyathi q̃z cy-
phi·cymbia ⁊ ipa poculoz sunt genera Ex qui
bus cymbia pocꝭ sunt ex similitudine cymbe na
uis·Emistes spẽs poculi q̃ ductum·i·vno spiri-
tu bibiẽ·Bachia ꝑmũ a bacho qꝺ est vinũ no-
miata·postea i vsib⁹ aq̃rijs trãsijt·Calices ⁊ ca-
lati ⁊ scale poculoz genera ãtea ex ligno fcã·et
inde vocata·Greci ei omẽ lignũ cala dicebant
Ampulla q̃si ãpla bulla·silis est ei rotunditate
bull⁹ q̃ ex spumis aquaz fiũt·atq̃z ita iſlãt vẽto.

¶ De vaſ vinarijs ⁊ aquarijs VI

ò Enophoz vas ferẽs vinũ οἶνος em̃
vinũ est·ꝺe q̃ est illꝺ·Vternẽ enophoꝝi
fundus sentẽtia nõb·Flasce a greco vocabulo
dcẽ·lhe ꝓ vehẽdis ac recõdẽdis phialis ꝑmuz
facte sunt·inde ⁊ nũcupate·Postea in vsum vi
ni trãsierũt·manẽte greco vocabulo vñ sũpserũt
initiũ·Lagena ⁊ situla greca noia sunt:inflexa
ex pte vt fierẽt latina·Illi em̃ lagunos:nos lage
na·illi situle:nos situlum dicimus·Cantarus·
lhydria genus vasis aquatilis ꝑ derivatõnem
vocata·Ydoꝝ em̃ greci aquã dicũt·Situla q̃ si-
cientibus apta sit ad bibẽdũ·Cꝺ vas greca ca
dum vocãt·Latinũ vas fictile·qꝺ meli⁹ neutro
genere ꝺr q̃z masculino·sicut ⁊ salinũ dicãt vas
aptũ salibus·Orca est amphore spẽs·cuius mi
noꝛe vocabulo urceus·diminutiuo urceolus ẽ·
Cyphus in quo man⁹ lauamus·Seriola ẽ oꝛ-
caz ordo direct⁹·vel vas fictile vini·apꝺ syriam
ꝑmũ excogitatũ·sic̃ alicises a alitia nũcupate·
vñ ꝑmũ aduẽcte sunt·Dolcũ·r·Lupos ⁊ cu-
pas a capiẽdo·i·accipiendo aq̃s vl vinũ võtas
volũt·vñ ⁊ caupões·Utres ab vtero Vulga-
riũ vas in qꝺ mulgeñt pecoꝛa·Jdẽ ⁊ mulcrũ:
ab eo q̃ in eo mulgeaẽ lac·Labz vocatũ eo q̃ i
eo lauatõz solitũ ẽ fieri infantũ·c⁹ diminutiuũ
labellum·Jdẽ ⁊ alueũ·q̃ in eo lauatõnem fieri

solutū sit. Pelues vocate q pedes ibi lauentur Siphon vas apellatū q aquas sufflādo fundat. Eluuk ei hoc ouētakes. Hā vbi senserit domū ardere currūt cū siphonibus plenis aqs: et extinguūt incēdia. sed t cū eis aras exsiis ad suptora aquis exundant

¶ De vasis olearijs La. VII

e Adicadū vas olearū. Scorna vas olearū dām. eo q sit ex corno. Alabastrū vas vnguētarū. a lapide sui generis cognoiatum. quē alabastritē vocāt. q incorrupta vnguēta cōseruat. Pixides vascula vnguētaria ex buxo fcā. Hā qō nos buxū greci pixū vocāt. Lēticula modicū vas eneū vt argētcū. quadrangulū in late aptū. Qō t lechitū. Est ei vas olei q reges t sacerdotes vngebant. a limēdo dām

¶ De vasis coqnarijs VIII

o Adnia vasa coqndi causa pata cocula dīr. Plautus. Eneis loqr mihi excocta est omnis mia. Olla dēa p eo q ebulliat i ea aqua igne iiecto: vt altius vapor emittat. vñ et bulla ōr que in aqua vēti int spū sustētatur. Patella quasi patula. Olla est cām ouis patentibus. Lacabus t cucuma a sono feruoris cognoiant. Hec in grecis t latinis cōia noia hēnt. Sed vtr latini a grecis: an greci a latinis hec vocabula mutuassent incertū est. Lebetes enee sunt greco fmōe vocate. sunt cām olle miores in vsum coqndi pate. Sartago a strepitu soni vocata qñ in ea ardet oleū. Tripedes apellate q trib⁹ pedib⁹ cōstēt. has greci tripodas vocant. Rhola a rotū ditate sui vocata. vt mala pomorū. sic t greci. Tribz dām q ibi currat fruūtū quasi currifrugū. Rotabulū dēz a puīdo sterc̄ora siue ignē: panis coquēdi gratia.

¶ De vasis repositorijs IX

c Azophilatū arca ē vbi colligunt in tēplo ea que ad indigētia pauper mittūtur. Lōpositū est aūt nomē de lingua persa et greca. Gaza cām lingua persax thesaurus. phylation grece custodia interptat. Arca dcā q arceat vsum atq; phibeat. Hinc t arcanū. hinc et arcanum. i. secretū vñ ceteri arcēt. Libutū grecum nom̄ est: qō nos arcā dicim⁹. Loculus ad aliq̄d ponēdū in terra fās loc⁹ seu ad vestes t pecuniā custodiēdā. vñ t p diminutōz ōr. Apozicia quasi modicia. vñ t modicū. c. p. d. sic solent itali dicere ocie p hodie. Scrinia. z. Sacus a sago dēs q eo pluto efficiat quasi sagus. Marsupiū saccul⁹ nūmox: quē greci marsipa apellāt. Quedā ei greca noia in latinū paululū inflectiūt ppt romanū eloquz. Sitarcie nautax sunt. ab eo q sute sunt. Inuolucx dēz q alio q in se teneat inuolutū. Fisc⁹ saccul⁹ ē publicus vñ t fiscelle t fiscine dīr. huc hñt exactores. et i eo mittūt debitū publicū qō reddit regib⁹. Fiscus aūt pme positōnis est. deriuatū fiscina. diminutū fiscella. Canistx fissis cānis ptexit. vñ et nunc patū salu grecū asserit. Cistella a costis ex cā[illegible] ligno q̄bus ptexit noiata. Cophin⁹ est vas [illegible] vgulis aptū mūdare stercora t trax porta[illegible]de q dicit psalmista. p isrl. Aban⁹ ei⁹ in cophi[illegible]cert. Dictus aūt cophin⁹ quasi cau⁹ vel cau[illegible]orbes dēi q: curuatis vgis ptexit. Sporta diminutū a sporta. Sporta āt dicta q: [illegible]et aliq̄d vel q: ex sparto sit. Spart⁹ vo est [illegible]gosus sine foliis. ab aspitate vocat⁹ silis[illegible]herbe. t funes de eo pficiunt

¶ De vasis luminarium X

a Olendo ignē t ligna antiq apellauerunt focū. Fos cām grece latie ignis est vñ t iuē phos quo sdā cuncta pereant. Et reuera sine calore nihil nascat. adeo vt de septētrōe dicat. sterili ñ q̄cq̄ frigore gigni. Varro autem focos ait dcōs q foueāt ignes. Hā ignis ipsa flāma est. q̄cq̄d autē ignem fouet focus vocat. seu ara sit siue quid aliud in quo ignis fouetur. Lucerna a lychno dicta est. vnde t bracuis ē lut Persius. Dispositē pinguē nebulā vomuere lucerne. Si cām a luce diceret: nō staret versus. Lychnius autē quasi lucim⁹. Est cām cicēdela lucerne. Lādelabz a cādelis dcām quasi candelafez q cādelā ferat. Cere⁹ p deriuatōem a cera nomē hz ex qua format. de quo q̄daz. Dicti bi nocturnos pstabo cereus ignes. Subducta luce altera lux tibi sum. Lādela a cādēdo ōr eo q cādendo deleat. Lacunaria pēdētia sunt lumina. quasi lucanaria. i. in aere lucētia. Funalia sunt q intra cerā sunt: dcā a funib⁹ q̄s aū vsum papyri cera circūdatos habuere maiores. vñ t funera dīr. Funalia aūt greci scolaces dicunt q sint scolie. i. intorti. Ibos romani funes et funalia noiabāt. Funalia cādelabra apō veteres extātes stimlos habuerūt abuncos. q̄b⁹ suniculi cera vel huiuscemōi alimēto lumis obliti figebant. Idē itaq; t stimuli pacuti funalia dicebant. Lāpas flamma est in vtice lucēs: dicta q lambentis motū ostendere videat. Fax dcā q focos faciat. cui⁹ diminutū facula. Laterna dcā q lucē interius habeat clausam. Fit cām ex vitro fcluso int⁹ luie. vt vēti flat⁹ adire ñ possit. et ad pbēdū lumē facile vbiq; circūferat. Lucubrū vocatū q luceat in vmbra. Est ei modic⁹ ignis q solet ex tenui stupa ceraq; formari. Pyra est q̄ in modū are ex lignis pstrui solz vt ardeat. Pyro cām ignis ōr. Iz pyra est ipa lignoꝝ cōgeries. cū nōdū ardet. rog⁹ ē cū ardere cepit bustū vo iā exustū vocat. Phax ē turri maxia quā greci aclatini in cōe ex ipsi⁹ rei vsu pharu apellauerūt. eo q flammax indicio longe videat a nauigātibus sicut supra diximus qualē ptolome⁹ iuē alexādrīā pstruxisse octingentis

talentis tradit Vlixes ei⁹ ē nocturno nauiū cursu ignes ostendere ad pnūciāda vada [illegible] introit⁹ne decepti tenebris nauigātes: [illegible] pulos incidāt. Mā alexādria fallacib⁹ [illegible] insidiosos accessus hz. Hinc igit in portic[illegible]machinas ad plucendi ministeriū fabricat[illegible] paros dicunt. Mā phos lux est. ozos visio [illegible] et lucifer grece phosphozus apellatur

¶ De lecticis et sellis La. XI

l Lectice a lectis herb vocate. S[illegible]us a sternēdo dict⁹ quasi stozat⁹. zin[illegible]s solis antiq ad dormiēdū accubabāt: nōdū [illegible]cis stramētis reptis. Stozia q sit ēra strata. [illegible]ma est breuis et arca terrā. Greci ei cami breue dicūt. Lubile est cubādi loc⁹. Grabatū grecum est. Baionula ē lectus q ī itinere baiulat. a baiulādo. i. deportādo. Puluinar lect⁹ diminū est. inde et puluill⁹. Spinge sunt lectice in qb⁹ sunt spingate effigies. quos nos grifos dicim⁹. Pulucani lecti pui et būiles pmū a carthagie aducti et inde noiati. Lectice siue plutei lecti. ō qb⁹ satili⁹ rufus ō vita sua pma inqt ꝫ psuetudinē impator ipe. p lectis lecticl vtebat. Spōda aūt exterior ps lecti. plute⁹ interior. Genales lecti ppe sunt q sternunt puellis nubētib⁹: dēi a generādis lībis. Lunabula sunt lectuli in qb⁹ infantes iacere psueuerāt. dcā q partui adhibeāt: quasi cinabula. Mā cine est grece eniū. Pheretrū ōr. eo q in eo mortui deferant. et est grecus nomē. Mā pheretron ōr apo tu pheresin. i. a ferēdo. nā latine capulus ōr q sup capita boium ferāt. sic Plaut⁹ ait. Capularis senex. i. vicinus capulo. Scamna sunt q altioꝛib⁹ lectis apponūtur. dcā a scādēdo. i. ascēdendo. Ibinc et scabelli q lectis puis vel sellis ob ascēsum apponūtur Scabellū autē et supedaneū ōr. Mā qō dicunt greci ypodion dixerūt latini scabellū. et alij dixerūt supedaneū q sb pedib⁹ sit. Scāsilia grad⁹ sunt vbi honorati ī sedib⁹ herēt Sedes dcē qm apō veteres romanos ñ erat vsus accumbēdi. vñ et psedere dicebant. Postea vt varro ait de vita pūi romani viri discūbere cepunt. mlieres sedere. q turpis visus ē in muliere accubit⁹ Sedes singulari nūo ppe regni ē. qō grece thron⁹ ōr. Itē thronū greci dicūt. nos soliū. Subsellia ꝺo ceteroꝛ cathedre doctoꝛ. Solū in quo reges sedēt. ppter tutelā corpis sui. fm q̄sdā a soliditate dm̄ q̄si solidū. fm alios p ātīsticon q̄si sediū a sedēdo. Vñ et sella q̄si sedda dicta est. et subsellia q̄si sbsedia Selle curules erāt in qbus magistrat⁹ sedētes iura reddebāt. Dcē aūt curules. q. apō veres ptores et psules ppter itineris longinqtatē curru voꝛ. puehebant. selle āt que p⁹ eos vehebant qbus sedētes dicere iura solebāt. a curru curules selle sūt noiate. Tripodes scabelli sunt bīnes tres pedes. hz et cādelabra tripoda sunt. q. sīlr tres bīnt pedes

¶ De vehiculis La. XII

c Arrū a cardine rotaꝛ dm̄ Vñ et curr⁹ dēi q rotas bīe videnē. Rota aūt dēa q ruat. et rotundū a rota vocatū. Reda genus vehiculi quattuoꝛ rotaꝛ: has antiq retas dicebant; ppter q hērent rotas. Carpentū pōpaticum vehiculi gen⁹ est: q̄si carrū pōpancū. Plaustrum vehiclm̄ duaꝛ rotaꝛ qbus onera deferūtur. Et dm̄ plaustꝛ. q. voluit. q̄si diceret pilastrū. Caracucū vehiclm̄ altissimaꝛ rotarū: q̄si carrū acutū. Caspus carruca vndiq ptexta q̄si capsa. Pilētū vel ptozū ptextū ōtuoꝛ rotarum vehiculū. qb⁹ matrone olim vtebanē. Virgili⁹. Pilētis mrēs mollib⁹. Horaꝛ. Pīes calones atq caballi pascēdi ducēda p[illegible]ma. Erāt autez antea pilēta veneti colorī. si v[illegible]nūc sunt rossan: qb⁹ nisi caste matrone vti nō poterāt sic nec vitij Basterna vehiclm̄ itinerī q̄si vasterna mollib⁹ stramētis ꝓposita. a duobus aīalib⁹ deportat.

¶ De reliqs q̄ in vsu bīnt XIII

b Baculus a bacho reptoꝛe vitis ferē iuētus. in q̄ hoies moti vino inniterēt: sic aūt a bacho baculus. ita a baculo bacill⁹ p diminutōz. Fustes dēi q pfixi in terrā stēt. q̄s palos rustici vocāt. qbus iuuenes p crimib⁹ feriunt. Clectes dēi q manib⁹ vecteni. vnō hostia saxaq euellunt. Foꝛfices fm etymologiā si a filo dīr. f. ponit vt foꝛfices q̄ sunt sartoꝛ. Si a pilo. p. vt foꝛpices que sunt tōsoꝛ. Si ab accipiē do. c. vt foꝛcipes. eo q foꝛmū capiāt: q̄ sunt fabroꝛ. Foꝛmū em̄ direct antiq calidū. vñ et foꝛmosus. Nouacula feꝛ pbule satisq acutū Dcā aūt nouacula eo q innouet faciē. Pecten dict⁹ eo q peꝛos capillos faciat atq cōpositos. Lamistꝛ est acus q̄ calefcā et adhibita: calefac et intoꝛquet capillos. Vñ et calamistrati apellāt q̄ comā toꝛquēt. Clauis dcā q claudat et aperiat. Catenatū q capiēdo teneat. Horologiuz q ibi horas legamus. i. colligam⁹. Est em̄ in solarijs positū vbi a clauo p lineas currit vmbra vt quā cuiq diei hoꝛam ostendat

¶ De instrīs rusticis La. XIIII

v Vomer ē dcs q vi humū eruat. seu ab euomēdo terrā. ō q̄ Lucreti⁹. Vnc⁹ aratri: ferreus occulta decrescit vomer in aruis: sumpsitq p detrimēta fulgoꝛē. Aratꝛ ab arando terrā vocatū. quasi araterium. Buris ē curuamentum aratri. dictum quasi βουσουρα q sit in silitudine caude bouis. Dentale ē aratri pars pma in qua vomer inducit quasi dens. Cultelli a cultura dicti. eo q ex ipsis putatione vites in arboꝛe vtebant. et vite pulsq falces essent repte. Falx ē q arboꝛes putāt et vites. Dcā aūt falx q hac pmū milites herbā filicē solebāt abscidere. vnde est illud. Pax me certa ducis

placidos curuauit in vsus. Agricole nūc sum: militis aū fui. Falcastꝝ a similitudine falcis vocatū. Est aūt ferramētū curuū cū manubrio longo ad densitatē vepriū succidendā. Hi et rūcones dicti q̄bus vepres secant̄ a rūcando dicti. Serrula est p̄tenuis lamia ferti dentiū mordacitate resecās arbores seu ramos Rastra q̄ aut a radendo terrā aut a raritate dētiū dicta. Ligones q̄ terrā leuēt quasi leuones. Scudicia dcā. eo q̄ circa caudicē terrā apiat. Et q̄uis ei⁹ vsus in reliq̄s opibus hēatur: nomē tñ ex caudice retinet. Hāc alij generalr fossoriū vocāt q̄ foueam faciat quasi fo[illegible]ssoriū. Sarculū ferꝝ fossoriū ē hñs duos dēte[illegible] sarriēdo. i. fodiēdo dictum. Sūt aūt vel simplices vel bicornes. Pastinatū vocāt agricole f[illegible]ramētū bifurcū q̄ femia spargunt̄. Vñ etiā re[illegible]stinari dcē sunt vinee vetes que refodiunt̄. C[illegible]drus lapis est teres i modū colūne. q̄ a vo[illegible]bilitate nomē accepit. de q̄ Virgili⁹. Area tū p̄mū ingēti equāda cylindro et vertēda manu. Tribula gen⁹ vehiculi vnde terunt̄ frumēta. ⁊ ob hoc ita vocat̄. Pala q̄ vētilabrū vulgo dr̄ a vētilādis paleis nominata. Furcille dcē eo q̄ his frumēta cilleant̄. i. mouentur. Vñ ⁊ oscilla dcā ab eo q̄ cilleant̄. hoc ē moueant̄ ora. Nā cillere ē mouere. Tessere sunt q̄bus frumētoꝝ numer⁹ designat̄. Trapetū mola oliuaria. Prelū trabes quo vua calcata premit̄. a p̄mēdo vocatū quasi p̄ssoriū. Lac⁹ prelū quo p̄mit̄ oleū q̄ liquat⁹ ꝓfluat. ⁊ q̄ ab vuis vl̄ oliuis torquēdo oleū vinūq̄ exigit̄. Verennes a vehere. i. portare noīate. Qual⁹ corbes colaq̄ p̄loꝝ p̄ quē mustū fluit. a colādo dcs. Fisclū q̄si fisculū: a colādo oleū dcm̄ vel q̄si fiscella olei

¶ De instrumētis hortoꝝ XV

r Ota dcā q̄ quasi ruat. Est ei machia d̄ qua a flumie aq̄ exhit̄. Lucretius. In fluuio v̄sare rotas atq̄ austra videm⁹ Austra aūt. i. rota: ab hauriēdo aq̄s dcā. Gyrgillus dcs q̄ in gyro vertat̄. Est em̄ lignum in trāsuersa pertica mobile ex quo funis cū situla vel vtre in puteū dimittit̄ hauriende aq̄ causa. Telonē hortulani vocāt lignū longū quo hauriūt aquas. Et dcs telon a lōgitudine. Telō ei dr̄ iux̄ grecos q̄cq̄d lōgū est. Vñ ⁊ mustela vocata quasi mus lōgus. Hoc instr̄m hispani ciconiā vocāt: ꝓpter q̄ imitet̄ eiusdē noīs auē. leuātis ac dep onētis rostꝝ dū clangit. Lupus q̄ e canicula ferre⁹ arpax. qr si q̄d in puteū decidit: rapit ⁊ exhit. vñ ⁊ nomē accepit. Arpax aūt dictus qr arripit. Arpe em̄ grece rape est

¶ De instrumētis equoꝝ Ca. XVI

p Halere ornamēta equoꝝ sunt. ⁊ ē grec⁹ s̄mo. Frena dcā q̄ eq̄s fremere cogāt. vel q̄ hec eq̄ frēdāt. i. imp̄māt dētib⁹ et obmordeāt. Vñ ⁊ nefrēdes dicti adhuc lactentes porculi q̄ nōdū aliq̄d frēdāt. i. ꝯminuāt dētibus. Hinc ⁊ fa[illegible]fresa que molita est. Lupati sunt [illegible] asperrimi. Dicti aūt lupati: a lupinis d[illegible] q̄ inequales sunt. vñ etiā eoꝝ morsus veh[illegible]ter obest. Chamus gen⁹ asperi freni quo ca[illegible]bi coerceri solēt. dictus a curuitate [illegible]s ei greci curuū dicūt. Habene ab ha[illegible]e q̄ his equos hēamus hoc ē teneamus [illegible] eq̄ habiles dicti. Hec ⁊ retinacula: a re[illegible]ora. Capistꝝ a capite iumētorū dcm̄ Seli[illegible]ēdo quasi sedda. Antella q̄si ātesel[illegible] postella quasi postsella. Cingulū hoim gen[illegible]s neutri est. nā aialiū genere feminio dicimus has cingulas Sagma q̄ corrupte vulgo salma dr̄. a stratu sagoꝝ vocat̄. vñ ⁊ caball⁹ sagmarius. mula sagmaria. Capulū funis a capiendo. q̄ eo indomita iumēta ꝯphendantur. Calcaria dcā quia in calce hois ligant̄. i. in pedis posteriori pte ad stimulādos eq̄s. q̄bus aut pugnādū est aut currēdū ꝓpter pigriciā aialiū aut timorē. Nā ex timore stimuli nūcupati: licꝫ sint ⁊ libidis stimuli. Strigiles nūcupati a tergendo q̄ his eq̄ tergant̄. Character est ferꝝ coloratū quo note pecudib⁹ inurunt̄. Character aūt grece latine forma dr̄. Cauteriū dcm̄ quasi cautiriū. q̄ vrat ⁊ ꝓuida sit in eū seueraq̄ cautio. vt dū videt̄ c⁹ sit auaricia refrenet̄. Qd̄ interdum ꝓ signo interdū ꝓ cura adhibet̄. vt vis morbi ignis ardore siccetur

Liber etymologiaꝝ Isidori hispalēsis ep̄i exactissima diligētia imp̄ssus Basilee Anno incarnatōis dñice. M. cccc. lxxxix. Sexto ydus Augusti Finit foeliciter

T G E A O S
L I N I S

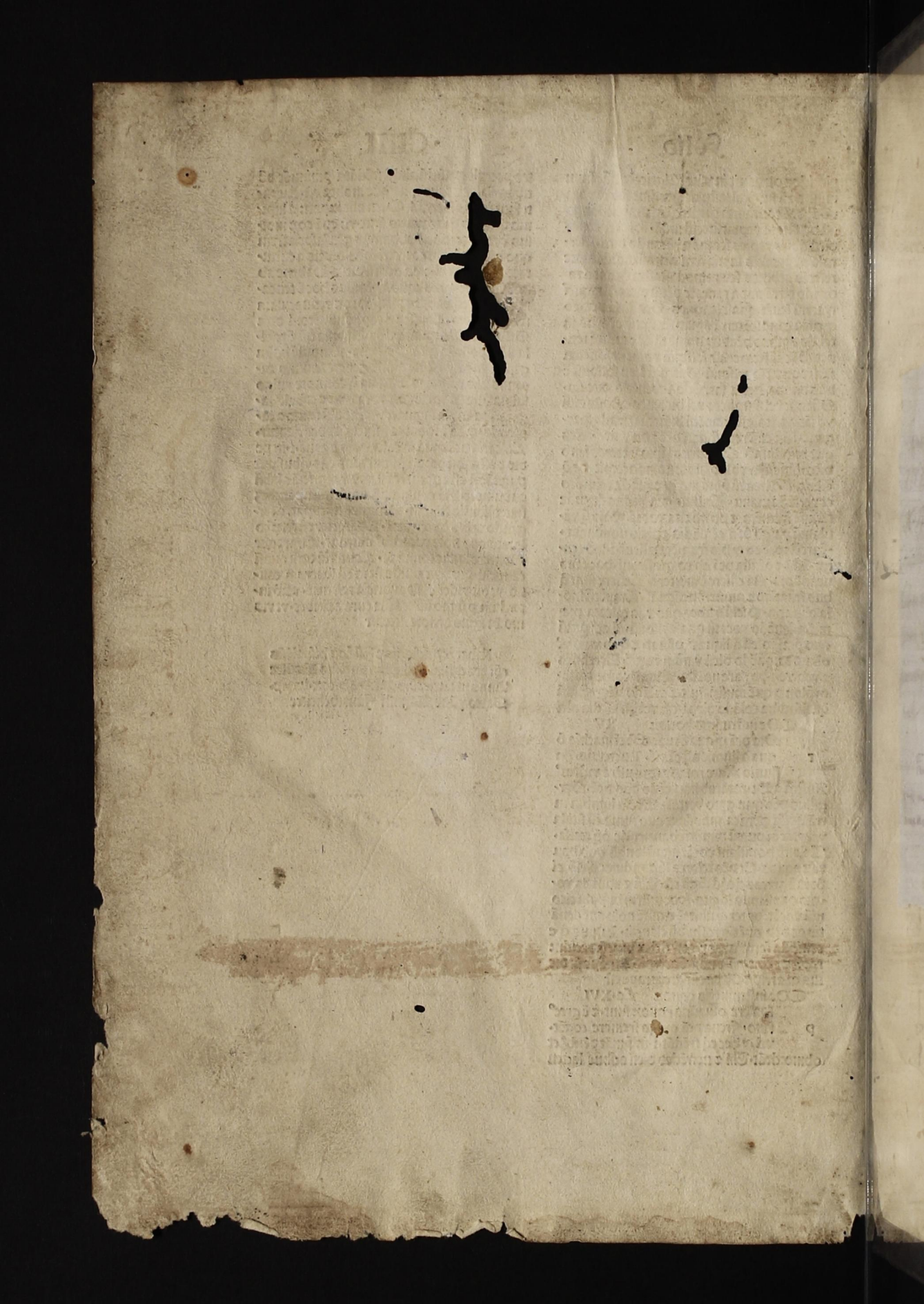

Pozwalam sobie zwrócić uwagę JW Księdza Kanonika, że Kodex N° 17, zawiera dwa dzieła t. j. Comentarii gramatici Tortela i Liber ettymologiarum Isidori hyspalensis 1489; obydwa należą do pierwszych druków czyli tak zwanych inkunabułów.

Записка походить, мабуть, від когось, хто порядкував бібліотеку римо-католицького костела в Комарні коло Львова.

15

N° 32.

Comentarii Gram-
lici

Joannis Tortellii.

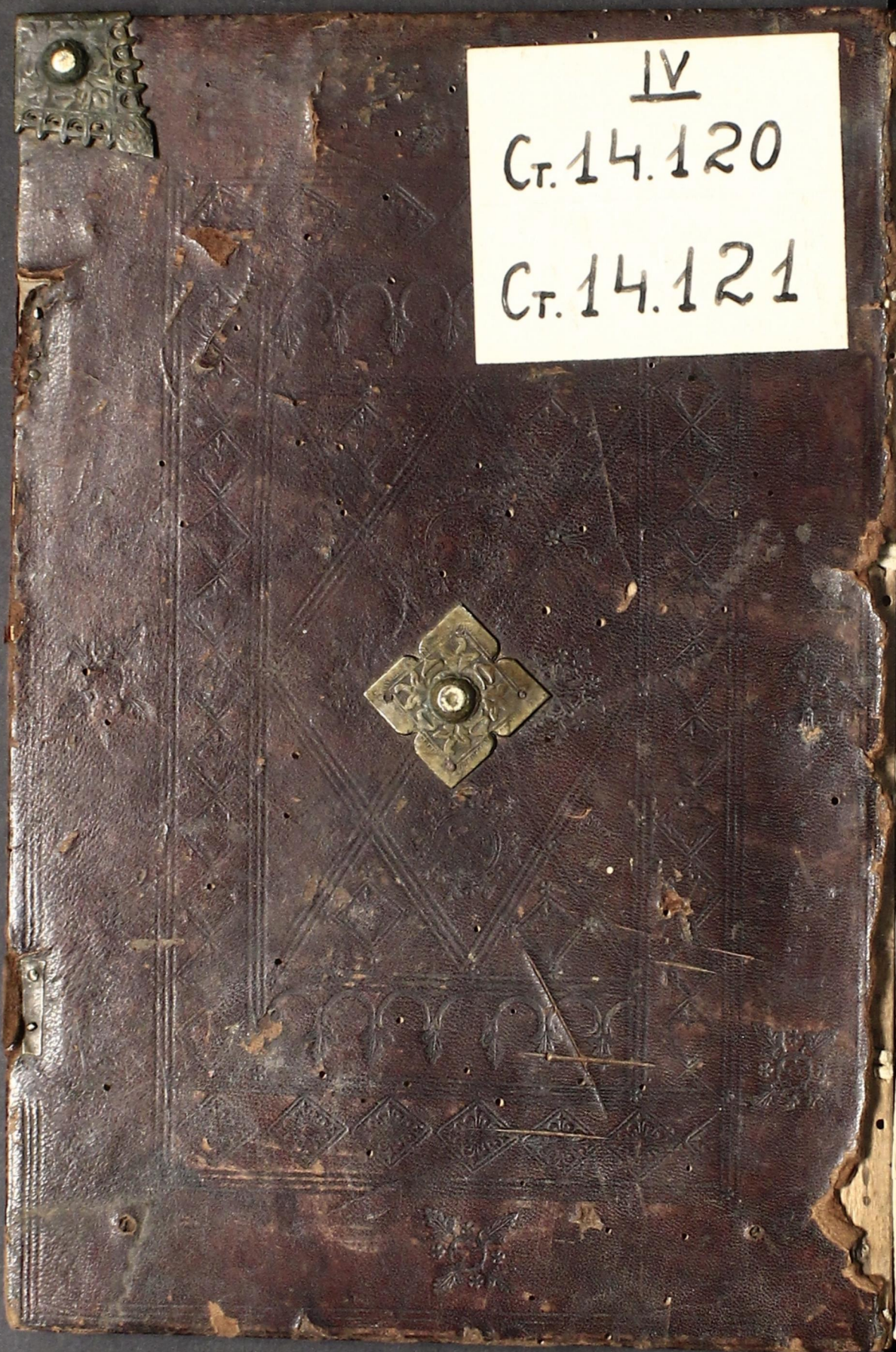
IV
Cr. 14.120
Cr. 14.121